

अथर्ववेदसंहितायाः ॥

मन्त्राणां वर्णानुक्रमसूची

अ

अकर्मतेस्वपसो.

अग्निमन्तरच्छाद.

पृष्ठांक.	कां.	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां.	अ०	सू०			
२२५	अकर्मतेस्वपसो	१८	३	३	१०१	अद्वयानौमधुसंका	७	३	३६	
१५६	अकामोधीरो	१०	४	८	२५९	अग्निन्द्रश्रवो	२०	३	२०	
२९३	अकुप्यन्तःकुपा	२०	६	१३०	२७१	अग्निन्द्रश्रवो	२०	५	५७	
५९	अक्षदुग्धोराज	५	४	१८	२१५	अग्नमस्व	१ःस्वर	१६	२	०
२२६	अक्षममीमदन्त	१८	४	४	२७३	अगौरुधायगावि	२०	५	६८	
१०३	अक्षाःफलवर्ती	७	४	५०	२८६	अग्नायायाह्यग्नि	२०	९	१०३	
९५	अक्षितास्तउपस	६	१३	१४२	११३	अग्निन्द्ररचदा	७	१०	११०	
२२८	अक्षितिभूयसीम्	१८	४	४	२३०	अग्निपेकल्पवाह	१८	४	४	
२७५	अक्षितोतिः	२०	६	६९	४९	अग्नावग्निश्चर	४	८	४०	
१८	अक्षीभ्यातेना	२	६	३३	१००	अग्नाविष्णुमहि	७	३	२०	
२८४	अक्षीभ्याति	२०	८	९६	१००	अग्नाविष्णुमहि	७	३	२०	
१३२	अक्षुपोपशंविततं	६	२	३	२०	अग्निर्नोद्भूतः	३	१	२	
३४	अद्वयाचनेमुखं	४	१	१	७५	अग्निः परेणुधाम	६	४	३६	
६६	नि				१३२	अग्निमन्तरच्छाद	०	०	१	

अग्निपतिहवि.

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
२८६	२०	९	१०१	२	१	२	७
२८६	२०	६	१०३	११	६	३१	
२९४	२०	१	१	७७	६	४७	
१३८	२०	७	७	६५	५	२८	
४५	४	७	३१	१८२	३	३	
५८	५	३	१४	११८	८	३	
१८७	५	५	५	२२३	१८	४	
१५५	१२	१	१	१८४	१२	५	
२०	३	१	१	१२५	८	२	
१७५	१	५	४५	१७६	१२	२०	
२४६	१६	१	१	२७	३	४	
२१७	१७	१	१७	१६०	११	१	
२३७	१६	१	२	१५९	११	३	
१३१	९	५	२४	१००	१	१	
६३	५	१	१	१५९	१	६	
१७५	१२	४	१८	१०५	७	३	
६०	५	४	४	११७	८	१०१	
२२८	१८	५	१११	२८६	२०	३	
	५	५	२२	५८	५	२६	
	५	६	२७	२४०	४	३	
	१६	२	१८	३८	५	३	
	२०	६	१०१	५२	५	१	
	११	३	६	१६	२	४	
	२०	६	१०१	१५	२	४	
	११	३	६	१५	२	४	
	२०	६	६७	१५	२	४	
	११	४	७	७२	६	२	
	११	५	५	१०२	७	४	
	१०	५	५	१२३	८	४	

पृष्ठांक.	कां०	अ०	स०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
१४८ अग्नेर्भागस्थ	१०	३	५	२०३ अद्वादद्वादय	१४	२	२
४२ अग्नेर्मन्वेप्रथम	४	५	२३	२२१ अद्दिरसोनः	१८	१	१
२२३ अग्नेवर्मपरि	१८	२	२	२२८ अद्दिरसामयनं	१८	४	४
१४ अग्नेर्वैश्वानर	२	३	१६	२२१ अद्दिरोभिर्याज्ञियै	१८	१	१
११७ अग्नेःशरीरमसि	८	१	२	४ अद्देअद्देशोचिपा	१	३	१२
१०७ अग्नेशर्धमहते	७	६	७३	२८५ अद्देअद्देलोमिनि	२०	८	९६
११६ अग्नेष्टेप्राणममृ	८	१	२	१८ अद्देअद्देलोमिनि	२	६	३३
२५२ अग्नेसमिधमाहा	१९	७	६४	१६१ अद्देभ्यस्तउदरा	११	१	२
१८९ अग्नेसपत्रानध	१३	१	१	१४० अचिकित्वा	६	५	९
१५९ अग्नेसहस्वान	११	१	१	२० अचिक्रदत्स्वपा	३	१	३
८२ अग्नेःसांतपनस्या	६	८	७६	२१ अच्छत्वायन्तु	३	१	४
६५ अग्नेस्वाहा	५	६	२७	२८६ अच्छादित्वासह	२०	९	१०३
१६० अग्नीतुपानावप	११	१	१	६५ अच्छायमोति	५	५	२७
१६७ अग्नीमूर्धेचन्द्रम	११	३	५	७५ अच्छानइन्द्रंयश	६	४	३९
१६६ अग्न्याधेय	११	४	७	२५८ अच्छामेइन्द्रंमत	२०	७	१७
४० अग्रमेप्योपधीनां	४	४	१९	६१ अच्युतच्युतसम	५	४	२०
१२ अघद्विष्टा	२	२	७	३८ अजमनडिम	४	३	१४
१४३ अघमस्त्वघ	१०	१	१	१३४ अजसिनाकोत्रि	९	३	५
१८६ अघविशानिपत	१२	५	५	२९३ अजागारकेवि	२०	९	१०९
१७७ अघशंसदुःशंसा	१२	२	२	१७० अजाताआसधृ	११	४	८
१५६ अघायतामपि	१०	५	९	१३४ अजारोहमुकृतां	६	३	५
१४७ अघाश्वस्येदं	१०	२	४	१०६ अजिराधिरार्जा	७	६	७०
२०० अघोरचक्षुरपति	१४	२	२	१०३ अजपंत्वासंलि	७	४	५०
१८६ अघंपच्यमाना	१२	५	५	२१३ अजप्याघासना	१६	२	६
१८७ अघ्येपदवीर्भव	१२	५	५	१३४ अजोअग्निरज	६	३	५
१८७ अघ्येमाशिरोन	१२	५	५	२२१ अजोभागस्तप	१८	२	०
१३६ अद्भेदमद्भुज्वरं	९	४	८	१६५ अजोवाहदमग्ने	९	३	—
६७ अद्भेदोअद्भुज्व	५	६	१०	१३४ अजोष्मग्नेरज	—	—	—
१४८ अद्वादद्वादय	१०	२	४				

अजोरेस्पज.

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
१३५ अजोरेस्पज	९	३	५	२७१ अथातेअन्तमा	२०	५	५७
१३६ अजंचपचत	९	३	५	२७४ अथातेअन्तमा	२०	६	६८
१३५ अजःपकस्वर्गे	९	३	३	२९३ अयोश्वाअस्थि	२०	९	१३१
२२५ अजतेव्यञ्जते	१८	३	३	२६३ अयोइयन्नियन्न	२०	६	१३०
१६२ अतन्द्रोयास्पन्	१३	२	६	२६३ अयोइयन्निति	२०	९	१३०
१३७ अतिथीान्प्रति	९	३	२	२४३ अयोपदानभग	१६	५	३४
२२१ अतिद्रवश्चानो	१८	२	४	२४८ अयोयानिच	१९	५	९
१०१ अतिधन्वान्यत्य	७	४	८	१७१ अयोसर्वश्चापदं	११	५	५६
५५ अतिधावतातिस	५	२	६	१०४ अदन्तित्वापिपी	७	५	१
११ अतिनिहोअतिसृ	२	२	१६	२१६ अदव्योदिविपृ	१७	६	३५
६० अतिमात्रमवर्धन्त	५	४	४९	१९ अदान्यान्त्सोमपा	२	४	२०
२४८ अतिविश्वान्यरु	१९	६	१	६ अदारसृद्रवतु	१	७	६८
२१२ अतिसृष्टोअपां	१६	१	६२	८१ अदितिःरमथु	६	७	६
२८२ अतीदुशकओह	२०	८	१२	९६ अदितिर्व्यौरदि	७	१	३
१३ अतीवयोमरुतो	२	३	१०	२२५ अदितिर्मादित्यैः	१८	१	१
२०८ अतोवैवृहस्पति	१५	२	१०	१६० अदितेर्हस्तांजु	११	१	२
२०८ अतोवैवृहस्पति	१५	२	१०	१९१ अदृश्रन्नस्यकेत	१३	२	१३
२०८ अतोवैवृहस्पति	१५	२	१३१	२९४ अद्दहमिसांपूपक	२०	९	४७
२६५ अत्यर्धर्चपरस्व	२०	९	७०	२६८ अदृश्रमस्यकेत	२०	५	२
२७५ अतःपरिज्मन्ना	२०	६	४१	२०१ अदेवृध्न्यपति	१४	२	१८
२६७ अत्राहगोरमन्व	२०	५	३२	७२ अदोयचेहृदिथि	६	१	३
१८ अत्रिवद्वःक्रिमयो	२	५	२३	१० अदोयदवधावाति	२	१	७
६३ अत्रिवद्वःक्रिमयो	५	५	२३	२२ अदोयदवरोचते	३	२	१
५५ अत्रेनानिन्द्र	५	२	१२	१७७ अदोयदेविमयमा	२	१	१४
२०८ अययएवंविदुपा	१५	२	१३	२०९ अद्विरन्नादीभि	१५	२	३
२०९ अययस्पात्रात्यो	१५	२	६	२० अद्भ्यस्त्वाराजा	३	१	४
				३४ अद्यामेअद्य	४	१	४
				११९ अद्यामुरीय	८	२	४
				२५७ अथतेविश्वमनु	२०	२	१६

पृष्ठांक.	कां	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां	अ०	सू०		
२१०	अथत्यंद्रूपं	१८	१	१	२६७	अनवर्षराभिद्यु	२०	५	४०
२०६	अथद्रूपसोअंशुम	२०	९	१३७	२७१	अनर्शरार्तिवसु	२०	५	५८
६२	अथराअंम	५	५	२२	४६	अनस्थाःपूताः	४	७	३४
२४७	अथरात्रितृष्ट	१६	६	४७	२१३	अनागामिप्यतो	१६	२	६
२४८	अथरात्रितृष्ट	१९	६	५०	१४४	अनागोहत्यावै	१०	१	१
६३	अथरोधरउचरे	६	१३	१३४	११०	अनाधृप्योजात	७	८	८४
२२५	अथायधानः	१८	३	३	३५	अनासापेवः	४	२	७
२८५	अथाहीन्द्रागिर्व	२०	६	१००	५३	अनासापेवः	५	२	६
२६१	अधिद्रयोरदधा	२०	३	२५	२९३	अनामयोपजिदि	२०	९	१२९
४४	अधिनोमूतंपृत	४	६	२८	२५१	अनास्माकस्तद्	१९	७	५७
११६	अधिभूहिमा	८	१	२	१८६	अनुगच्छन्ति	१२	५	५
६४	अधिस्कन्द	५	५	२५	१२१	अनुजिघ्रमम्	८	३	६
१२	अधीतीरध्यगा	२	२	६	२८६	अनुतेशुष्मं	२०	९	१०५
१३०	अध्यज्ञोवाजी	९	१	२	१५७	अनुत्वाग्निः	१०	५	१०
२७९	अध्यर्षेवोऽरुणं	२०	७	८७	२६७	अनुत्वारोदसी	२०	५	४२
१४१	अनच्छयेतुरगातु	९	५	१०	२२	अनुत्वाहरिणो	३	२	७
७९	अनहुद्भ्यस्त्वं	६	६	५९	१३५	अनुपूर्ववत्सां	९	३	५
३६	अनह्वानिन्द्र	४	३	११	२६२	अनुमत्नस्यैक	२०	३	२६
३६	अनह्वान्दाधार	४	३	११	२८२	अनुमत्नस्यैक	२०	८	६२
३७	अनह्वान्दुहे	४	३	११	९९	अनुमतिःसर्वमिदं	७	२	२०
१७९	अनह्वान्दुहव	१२	२	२	९३	अनुमतेन्विदं	६	१३	१३१
१५४	अनन्तविततं	१०	४	८	९९	अनुमन्यतामनु	७	२	२०
१८४	अनपत्यमन्यथ	१२	४	४	३१	अनुव्रतःशितुः	३	६	३०
२३२	अनभ्रयःसनमा	१९	१	२	१८९	अनुव्रतारोहिणी	१३	१	१
७६	अनमिघ्नो	६	४	४०	६	अनुमूर्ग्यामुदयतां	१	५	२२
४०	अनयाहमोपध्या	४	४	१८	२८४	अनुस्पष्टोभवत्ये	२०	८	९६
१४३	अनयाहमोपध्या	१०	१	१	२३४	अनुहवंपरिहयं	१६	१	८
१०	अनवधाभिःसमु	२	१	२	६७	अनुहूतःपुनरोहि	५	६	३०
२७५	अनवर्षराभिद्यु	२०	६	७०	९०	अनृणाअस्मिन्न	६	१२	११७

मनुजराश्रय.

[६]

अपमृज्ययातु

पृष्ठीक.	को०	म०	सू०	पृष्ठीक.	को०	म०	सू०
१०८ अमृजराश्रय	१४	१	६	२१८ अमृजय	१८	१	१
१२० अनेनेन्द्रोपिण ना	८	१	१	२२ अमृजोभेनरम	८	६	२२
११५ अन्तकायमृज्यये	८	१	६	७३ अमृजभास्मपुत्रयु	१२	३	२६
२१३ अन्तकोति	१६	२	६	१७८ अमृज्यस्ना	१८	६	८३
२१३ अन्तकोति	१६	२	६	१८० अमृजिनरुपायप्र७	१८	६	८३
१२० अन्तरद्वये	८	३	३	२१० अमृजिनरुपाय	१८	२	२०
१३२ अन्तरार्थान	६	३	३	२१६ अमृजनांऽनुपति	७	५	३१
८ अन्तरिक्षधामां	१	६	३२	१८ अमृजांशुर्षिपत्य	६	१२	१२२
५५ अन्तरिक्षायस्वाहा	५	२	२	२१ अमृजाभेया	७	३	२०
५५ अन्तरिक्षायस्वाहा	५	२	२	२१६ अमृजदनुमनेयं	७	३	२०
८३ अन्तरिक्षेणपतनि	६	८	६०	२११ अमृजापत्यद्वया	५	३	१८
४९ अन्तरिक्षेणसह	४	८	३८	११७ अमृजचत्वारारात्रये	३	३	३३
४० अन्तरिक्षेणसह	४	८	३९	२५ अपक्रामस्यन्दमा	३	५	५
४९ अन्तरिक्षेवायये	४	८	४०	१८६ अपक्रामति	७	१०	१०५
१२४ अन्तरिक्षंजाल	८	५	९	११२ अपक्रामन्पौरुपे	७	१०	१०५
१५६ अन्तरिक्षंदिवं	१०	५	३६	१४३ अपक्रामनानद	१०	१	१
४६ अन्तरिक्षेधेनु	४	८	२०	१२३ अपक्रीताः	८	४	७
६१ अन्तरेभेनभसी	११	२	३२	१०७ अपचितांलोहिनी	७	९	८३
१६५ अन्तर्गर्धश्च	६	४	३२	८४ अपचितःमपतत	६	२	१६
७४ अन्तर्द्विजुहुता	१०	२	६	२६८ अपज्योतिपात	२०	४	७
१५१ अन्तर्देपाअव	१२	५	१०	१५३ अपतस्यहत्तंतमो	१०	४	२
१७६ अन्तर्धिर्देवानां	११	५	३१	१६१ अपत्येतायवो	१३	२	४७
१७२ अन्तर्धेहिजात	११	५	३१	२६८ अपत्येतायवो	२०	५	३१
७४ अन्तरचरति	२०	५	४८	६८ अपथेनाजभौरणां	५	६	३३
२६९ अन्तश्चरतिरो	२०	५	४८	४६ अपनःशोशुचदघ	४	७	३३
१५५ अन्तिसन्तंन	१०	४	४	२३८ अपनयधुपौरुपेयं	१९	२	२०
१९६ अन्नाद्येनप्रशसा	१३	४	४	२३४ अपपापंपरिचवं	१६	१	८
१६६ अन्नाद्येनप्रशसा	१३	४	४	९० अपमित्यमप्रतीत्तं	६	१२	११७
२३४ अन्नपूर्वाराग्नां	१६	१	७	४० अपमृज्ययातु	४	४	१८

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०		
११०	अपतिमिनमेव	६	३	५	अपांतेजोऽपति	१	६	३५	
२२	अपत्तमेनक्तत्रासां	२	७	२६२	अपांतेननमुचे	२०	३	२०	
२५०	अपथादन्थात्र	१६	७	७५	अपांमापाने	५	६	२०	
१४१	अपरमगोपा	६	५	१०	१३२	अपांयोअग्रप्रतिमा	९	२	४
२०४	अपरमयुवति	१८	३	३	३४	अपांरसःमथ	४	१	४
२३८	अरम्भोपधी	१६	२	१८	२६३	अपाःपूर्वोपाहरिव	२०	३	३२
२४०	अरम्भेनपवाम	१०	६	५०	१११	अपिष्टमपुराण	७	८	६०
१७७	अरम्भेधुजे	१०	५	१०	१०६	अपिनशामिने	७	६	७०
२२२	अपागृहमृतां	१८	२	०	२२८	अपूषवान्नीरवां	१८	४	४
१४१	अपांमादेति	०	८	१०	२०८	अपूषवान्मृत्तवां	१८	४	४
१०६	अपाञ्जितर्मा	७	६	७०	२०८	अपूषवान्दाधि	१८	४	४
१५५	अपात्रमेम	१०	४	८	२०८	अपूषवानपवांश्च	१८	४	४
२८२	अपादिन्द्रोअपा	२०	८	६०	२०८	अपूषवानन्नवांश्च	१८	४	४
१४२	अपादेतिमथमा	६	८	१०	२२८	अपूषवानमधुमां	१८	४	४
१६५	अपानातिमणति	११	२	४	२२८	अपूषवान्मांसवां	१८	४	४
७६	अपानायव्यानाय	६	४	४१	२२८	अपूषवान्द्रुप्तवां	१८	४	४
३६	अपामग्निस्तनुभिः	४	३	१५	२२८	अपूषवान्स्सनांश्च	१८	४	४
२१२	अपामग्रमसिसप्तु	१६	१	१	२२७	अपूषापिहितान्	१८	३	३
२३२	अपामहदिव्या	१०	१	२	२२८	अपूषापिहितान्	१८	४	४
१५०	अपामर्त्मवशं	१०	३	५	१५५	अपूर्वोपेपिता	१०	४	८
४०	अपामार्गोपधी	४	४	१७	२२१	अपेतवीत	१८	१	१
४०	अपामार्गोपमार्धु	४	४	१८	४३	अपेतोवायो	४	५	२५
८७	अपामिदं	६	११	१०६	६	अपेन्द्रद्विपतो	१	४	२१
२४६	अपामूर्जओजसे	१०	५	४५	२९०	अपेन्द्रमाचोमथ	२०	९	१२५
२६२	अपामूर्मिर्मदन्निव	२०	३	२८	२२३	अपेमांमात्रां	१८	२	२
२६७	अपामूर्मिर्मदन्निव	२०	५	३९	२२२	अपेमंजीवा	१८	२	२
२३२	अपामःदिव्याना	१९	१	२	१२	अपेयंरान्युच्छ	२	२	८
१७६	अपाहृत्यगार्हप	१२	२	२	२८५	अपेहिमनसस्पत	२०	८	
२०२	अपास्पत्तम	१४	२	२	११०	अपेशारिस्व			

अपैतेनारात्सी.

[८]

अभिहित्यसो.

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
५४ अपैतेनारात्सी	५	२	६	३९ अभिक्रन्दस्तन	४	३	१५
१५० अपोदिव्याअचा	१०	३	५	१६७ अभिक्रन्दस्तन	११	३	५
११० अपोदिव्यांपचा	७	८	८९	२३६ अभिगोत्राणि	१६	२	१३
२ अपोदेवीरूपद्वये	१	१	४	७६ अभितिष्ठामि	६	५	४२
१५७ अपोदेवीर्मधु	१०	५	९	२७ अभितेऽर्था	३	४	१८
३९ अपोनिपिञ्जि	४	३	१५	४८ अभितंनिर्घृति	४	८	३६
२७८ अपोयदिन्द्रपुरुहू	२०	७	७७	९८ अभितंदेवं	७	२	१४
१२७ अपोवामदेव्येन	८	५	१०	२४ अभित्वाजरी	३	३	११
१२७ अपोवामदेव्यं	८	५	७७	८ अभित्वादेवः	१	६	२६
२७८ अपोवृत्रवघ्निवां	२०	७	७७	२८५ अभित्वापूर्वपीत	२०	३	६६
४४ अपःसमुद्रा	४	६	२७	१०१ अभित्वामनुजा	७	५	३७
१२२ अपजास्त्वंमार्त	८	३	६	२६६ अभित्वावर्चसा	४	२	४८
२६२ अपमाणचवे	२०	६	१२८	३५ अभित्वावर्चसा	४	२	८
१२५ अपाणैतिप्राणेन	८	५	९	२६० अभित्वावृषभा	२०	९	२२
११३ अप्तरसःसधमादं	७	१०	१०९	२८९ अभित्वागूरनो	२०	९	१२१
२०१ अप्तरसःसधमा	१४	२	८०	८६ अभित्वेन्द्रवरी	६	१०	६९
८३ अप्मुतेज्जन्म	६	८	८३	२२३ अभित्वोर्णोमि	१८	२	६
११० अप्मुतेराजन्वरु	७	८	८३	२५५ अभिद्युम्नानिव	२०	१	६
२६३ अप्मुधूतस्य	२०	३	३३	२८२ अभिप्रगोपति	२०	६	२२
२ अप्मुमेसोमो	१	१	६	२६० अभिप्रगोपति	२०	३	५१
१७१ अप्मुस्तीमामु	११	४	८	२६९ अभिप्रवःसुराय	२०	५	२२
२ अप्स्वन्तर	११	१	८	४६ अभिप्रोहिदक्षि	४	७	६
१५६ अप्स्वासीन्मा	१०	४	२	३५ अभिप्रोहिमाप	४	२	८
१६३ अप्बोव्यग्निःस	१३	२	४०	८६ अभिभूर्यज्ञोअभि	६	१०	९७
७५ अप्भयंथावापृथि	६	४	१५	८३ अभिवर्धतांपय	६	८	२६
२३७ अप्भयंनःकरत्य	१६	२	१५	८ अभिदृत्यसपत्ना	१	६	२६
२३७ अप्भयंमित्रादंभ	१६	२	१५	१६५ अभिदृष्टाओप	११	२	१
७४ अप्भयंमित्रावरुणा	१९	४	३२	२५८ अभिशयावंनक	२०	२	१
४६ अप्भागःसन्नप	४	७	३२	२७३ अभिहित्यसो	२०	५	१

पृष्ठांश.	वां	अ०	सू०	पृष्ठांश.	वां	अ०	सू०
८ अर्धावर्षेणमणि	१	६	२९	१०३ अमुत्रमृवादिनि	७	५	६३
८ अर्धारतोअभि	१	६	२९	१२० अमुत्रमसिद्ध	१३	१	१
२०२ अर्धारस्वःश्रम	२०	६	१२७	१३२ अमुत्रनमागन्त	९	२	३
१०८ अर्धारुगादि	१०	५	१०	१२४ अमृत्तचन्ध	८	४	८
६४ अर्धानुनामेया	६	१३	१३७	७३ अमृत्तदोनिःपतवि	६	३	२९
२९० अर्धपुणःमन्वी	२०	६	१२४	२२ अमृषेदिवि	३	२	७
४६ अर्धपिण्डयो	४	७	३०	२ अमृषाडप	१	१	४
२०७ अर्धमृगमद्व्या	२०	६	१४२	५ अमृषायन्ति	१	४	१७
१२६ अर्धनिरुपद्विय	१२	५	५	७ अमृःपारेपृदा	१	५	२७
२३० अर्धदूतःमदितो	१८	४	४	१३४ अमोतंवासो	९	३	५
१४४ अर्धयज्ञाक्ता	१०	१	१	२०३ अमोढमसि	१४	२	२
१०३ अर्धयज्ञ्यदेनि	१३	२	२	२ अम्वयोपन्त्य	१	१	४
६१ अर्धयज्ञंमुर	६	१२	१२४	१०६ अम्वोअमोमदः	१३	४	४
१०६ अर्धयज्ञंमृष्टि	७	८	८०	१०६ अम्वोअरुणं	१३	४	४
१६० अर्धयापनस्व	११	१	१	१७६ अयत्तियोहतव	१०	२	२
१०९ अर्धभ्रातृर्धनविरु	१४	१	१	१०० अयमाग्निःमत्पति	७	६	६०
२२८ अर्धभ्रातृव्यो	२०	९	१४	२० अयमाग्निरमृमहद्	३	१	२
१० अर्ध्रियेदिष्टु	२	१	२	६७ अयमग्निरुपसद्य	८	६	३०
१३८ अर्ध्रपीवोमजा	६	४	७	४२ अयमस्तुधनपतिः	४	५	२२
२८८ अर्धन्महीदनाश	२०	९	१२६	७६ अयमायान्यर्यमा	६	६	६०
४० अर्धमाकृत्यापा	४	४	१८	१२१ अयमिद्व्यति	८	३	५
१६७ अर्धमार्तकृणुते	११	३	५	२९१ अयमिन्द्रवृषा	२०	६	१२६
२०४ अर्धमावास्याच	१५	१	२	२६३ अयन्महातेअर्वा	२०	९	१२६
१०८ अर्धमावास्वेन	७	७	७६	२६८ अयमुत्तेसमतसि	२०	५	४५
२२३ अर्धमासिमात्रां	१८	२	२	२५४ अयमुत्वाविचर्ष	२०	१	५
२० अर्धमित्रसेनांमघ	३	१	१	२९१ अयमोमिविचाक	२०	६	१२६
८७ अर्धमियेषुध	६	१०	१०३	२४२ अयमोदुम्बरो	१९	४	३१
२० अर्धमिपांचिचानि	३	१	२	८० अथस्मयेदुपदे	६	७	६३
१३ अमुत्रधायक्ष्माहु	२	२	१०	८४ अथस्मयेदुपदे	६	९	८४

अयामिषोपइन्द्र.

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
२५६	२०	१	१२	१०४	७	५	५६
२६	७	१	३	६२	५	५	२२
२६६	२०	४	३६	६७	५	६	३०
१९२	१३	२	४७	१२४	६	४	६
२६६	२०	५	५१	६३	६	३३	१३४
२४६	१९	६	६६	१८६	१३	१	१
२५२	१९	७	७०	२०८	१५	२	६
१७२	८	२	३	२९७	२०	१	४
११७	१२	३	२	११	२	३	३
१८०	८	१	५	१६४	१३	३	१०
११६	२०	१	३२	१४१	८	२	२६
२५४	४	७	३२	९९	७	९	१०४
४६	१०	२	३	२८६	१	२	६
१४६	३	४	४३	३	३	४	४
२७	६	५	१	१२०	२०	९	१३१
७६	८	१	१०	२६४	४	२	८
११५	१	२	७६	३५	७	५	५६
३	६	८	७६	३५	३	२	४
८३	१०	२	४	१०४	१०	२	४
१४३	९	३	५	१४७	१६	५	३४
१३३	८	३	४	३५	४	२	७
१२०	८	३	३	३५	४	२	१
१२०	१०	२	३	१५०	१०	२	३
१४६	१०	२	३	१४६	१०	४	१८
१४६	१०	२	३	१५	२	४	२५
१४६	१०	२	३	१६	२	४	३
३८	४	१	३	१६८	११	३	३
	६	५	३	१४६	१०	३	३
	६	५	३	२१२	१६	१	१
	६	५	३	१४६	१०	२	२

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
१० अरुन्नाणमिदं	२	१	३	२७६ अथक्रान्तिणंष्टुपभं	२०	७	८५
२६३ अरुन्नाणमिदं	२०	३	३१	४८ अथवादानाभिषो	४	८	३७
२६५ अरुन्नाणमिदं	२०	९	१३५	१२३ अथकोल्वा	८	४	७
१४७ अरुन्नाणमिदं	१०	२	४	५७ अथजहियातुधा	५	३	१४
२८२ अथैतप्रार्चत	२०	८	९२	७६ अथजयामिव	६	५	४२
२१९ अर्चामिषां	१८	१	१	११२ अथदिवस्तारय	७	१०	१०७
१६ अर्जुनिपुनर्वी	२	४	२४	२६६ अथद्रप्तोशंशुम	२०	९	१३७
५१ अर्धमर्षेन	५	१	१	१३० अथधीत्कामां	६	१	२
१६६ अर्धपासाश्च	११	४	७	१२४ अथपयन्ता	८	४	८
१७१ अर्धदिर्नामयो	११	५	६	४७ अथवापेठिप	४	७	३५
१७२ अर्धदिक्षमिषं	११	५	९	८० अथमन्युस्त्रायतां	६	७	६५
२८२ अथर्मकोनकुमार	२०	८	९२	७३ अथमापाधन्त्य	६	३	२६
१६७ अथर्मण्यजामहे	१४	१	१	१८६ अथतिरश्चमाना	१२	५	५
२८ अथर्मण्यवृह	३	३	२०	७६ अथशसा	६	५	४५
१६६ अथर्मण्यःइतो	११	३	५	१४७ अथश्वेतपदाज	१०	२	४
१६६ अथर्मण्यःपरो	११	३	५	२६४ अथश्लक्ष्णमिव	२०	६	१३३
२५५ अथार्धेहिंसोम	२०	१	८	२२१ अथसृजपुनरजे	१८	२	२
१९२ अथार्धपरस्तात्	१३	२	२	२७ अथसृष्टापरा	३	४	१९
२५९ अथार्धानंमुते	२०	३	१९	२७८ अथस्वयंराध्व	२०	७	७७
५२ अथार्धमिन्द्रमपु	५	१	३	२८२ अथस्वरातिर्गर्ग	२०	८	९२
२६१ अथार्धंस्त्रासुते	२०	३	२३	१८९ अथार्धानानवज	१३	१	१
२५५ अथार्धवतोनध्याग	२०	१	६	१७२ अथवापन्तांपति	११	५	१०
२५९ अथार्धवतोनध्याग	२०	३	२०	१८७ अथवास्तुमेतमस्य	१२	५	५
२७१ अथार्धवतोनध्याग	२०	५	५७	१५५ अथविर्वनाम	१०	४	८
७१ अथलसालासि	६	२	१६	१८० अथविःकृष्णामाग	१२	१	२
२९४ अथलायुक्तंनिष्ठा	२०	९	१३२	२९१ अथारामिवमाम	२०	६	१२६
२६४ अथलायुनिपृषा	२०	६	१३४	५४ अथवैनेनागत्मी	५	२	६
१७१ अथलिरुवा	११	५	९	७४ अथवैरहत्यापेदमा	६	३	२६
१८ अथलगदहृन्मि	२	४	११	२८१ अथवोदाभ्यां पर	२०	८	६१

अवःपरेणपर.

पृष्ठांक.	कां	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां	अ०	सू०
१४० अवःपरेणपर	६	५	९	५३ अश्वस्यासः	५	१	५
१९० अवःपरेणपर	१३	१	१	२८४ अश्वायन्तोगव्य	२०	८	९६
१४० अवःपरेणपितरं	६	५	९	२६१ अश्ववति	२०	३	२५
२५२ अव्यचसथ	१९	७	६८	२६ अश्ववतीर्गोमती	३	४	१६
१८६ अशितालोका	१२	५	५	२२२ अश्ववतीर्मतर	१८	२	३
१३७ अशितावस	६	३	१२	१६२ अश्ववाःकणा	११	२	३
१३ अशीतिभिस्ति	२	३	२	२१ अश्विनात्वाप्रे	३	१	४
१७८ अशमन्वतीरीयते	१२	२	९	६५ अश्विनात्रञ्जणा	५	५	२६
५५ अशमवर्ममेऽसि	५	२	९	८१ अश्विनासारघेण	६	७	६९
५५ अशमवर्ममेऽसि	५	२	९	१३० अश्विनासारघेण	६	७	६९
५५ अशमवर्ममेऽसि	५	२	९	२८२ अपाद्दहमुग्रं	२०	८	९
५५ अशमवर्ममेऽसि	५	२	९	१२६ अपृजाताभूता	८	५	९
५५ अशमवर्ममेऽसि	५	२	९	५८ अपृचमेऽशीति	५	३	१५
५५ अशमवर्ममेऽसि	५	२	९	१६४ अपृथायुक्तोवह	१३	३	३
५५ अशमवर्ममेऽसि	५	२	९	२३९ अपृचैभ्यःस्वाहा	१६	३	३
५५ अशमवर्ममेऽसि	५	२	९	१४६ अपृचक्रानवद्वा	१०	१	४
७९ अश्रमादियमर्ष	६	६	२५	१६६ अपृचक्रवर्तत	११	३	२३
२४० अश्रान्तस्पत्वा	१९	३	१६	२३६ अपृचदशचैभ्यः	१६	३	३
६० अश्रुणिकृपमाण	५	४	१६	६० अपृचपदीचतुरची	५	४	१९
२३ अश्रेष्माणो	३	२	१	२३४ अपृचाविंशानिशि	१६	१	८
१६८ अश्रलीलातनूर्म	१४	१	१	१२६ अपृचन्द्रस्य	८	५	६
१७७ अश्रवइवरजो	१२	१	५	१५३ असच्छाकांप्रति	१०	४	७
१८६ अश्वगतापरिदण	१२	५	१३	२१७ असतिसत्प्रति	१७	१	१
२९४ अश्वत्थालदिरा	२०	६	७	१११ असदनगाव	७	४	१९
१२३ अश्वत्थोदर्भो	८	१	४	४१ असद्भूम्याः	४	४	९
५२ अश्वत्थोदेव	५	१	४	३६ असन्मंत्राद्	४	२	५
८६ अश्वत्थोदेवसद्	६	१०	५	१२१ असपत्तनो	८	३	१६
२४५ अश्वत्थोदेवसद्	१६	५	३०	२३७ अमपत्तनपुरस्ता	१६	२	१६
२९२ अश्वस्पवारो	२०	९	१२०	२४१ अमपत्तनपुरस्ता	१६	४	२७
३४ अश्वस्याश्वनरस्य	४	१	४				

शब्द	वां	सं	सं	शब्द	वां	सं	सं
१३१ अस्मिन्निन्टो	१	१	०	७१ अस्मिन्निन्टो	६	२	१४
१३२ अस्मिन्निन्टो	१	३	१४	१०३ अस्मिन्निन्टो	१०	०	५
१३३ अस्मिन्निन्टो	१	३	१३	१०४ अस्मिन्निन्टो	१०	४	३५
१३४ अस्मिन्निन्टो	१	५	०३	१०५ अस्मिन्निन्टो	१०	४	३५
१३५ अस्मिन्निन्टो	१०	५	५६	१०६ अस्मिन्निन्टो	१०	४	३५
१३६ अस्मिन्निन्टो	१०	३	००	१०७ अस्मिन्निन्टो	१०	४	३५
१३७ अस्मिन्निन्टो	६	१०	१००	१०८ अस्मिन्निन्टो	१०	४	३५
१३८ अस्मिन्निन्टो	६	११	१००	१०९ अस्मिन्निन्टो	१०	४	३५
१३९ अस्मिन्निन्टो	६	६	८३	११० अस्मिन्निन्टो	१०	४	३५
१४० अस्मिन्निन्टो	६	१३	१३०	१११ अस्मिन्निन्टो	१०	४	३५
१४१ अस्मिन्निन्टो	३	१	०	११२ अस्मिन्निन्टो	१०	४	३५
१४२ अस्मिन्निन्टो	२	३	१४	११३ अस्मिन्निन्टो	१०	७	१३
१४३ अस्मिन्निन्टो	१८	४	४	११४ अस्मिन्निन्टो	१०	६	७१
१४४ अस्मिन्निन्टो	१२	५	५	११५ अस्मिन्निन्टो	८	३	५
१४५ अस्मिन्निन्टो	४	६	०६	११६ अस्मिन्निन्टो	१०	६	४६
१४६ अस्मिन्निन्टो	१६	१	३	११७ अस्मिन्निन्टो	१०	०	२
१४७ अस्मिन्निन्टो	१०	२	२	११८ अस्मिन्निन्टो	१	२	०
१४८ अस्मिन्निन्टो	१२	१	१	११९ अस्मिन्निन्टो	२०	६	७१
१४९ अस्मिन्निन्टो	२०	६	१७	१२० अस्मिन्निन्टो	६	६	५४
१५० अस्मिन्निन्टो	१७	१	१	१२१ अस्मिन्निन्टो	७	७	७०
१५१ अस्मिन्निन्टो	२०	०	११०	१२२ अस्मिन्निन्टो	६	४	४०
१५२ अस्मिन्निन्टो	२०	७	८६	१२३ अस्मिन्निन्टो	४	५	२२
१५३ अस्मिन्निन्टो	११	१	२	१२४ अस्मिन्निन्टो	२०	२	१५
१५४ अस्मिन्निन्टो	६	५	४४	१२५ अस्मिन्निन्टो	८	३	५
१५५ अस्मिन्निन्टो	६	८	७७	१२६ अस्मिन्निन्टो	८	१	२
१५६ अस्मिन्निन्टो	११	४	८	१२७ अस्मिन्निन्टो	१	२	९
१५७ अस्मिन्निन्टो	१	५	२३	१२८ अस्मिन्निन्टो	२०	६	६०
१५८ अस्मिन्निन्टो	२	६	३३	१२९ अस्मिन्निन्टो	६	५	९
१५९ अस्मिन्निन्टो	२०	८	९६	१३० अस्मिन्निन्टो	२०	६	६६

पृष्ठांक.	कां	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां	अ०	सू०
२६५	२०	४	३५	१४८	१०	२	४
२६५	२०	४	३५	६२	६	१३	१२
२६५	२०	४	३५	१७९	१२	२	१
२६५	२०	४	३५	१६७	११	३	६
२६५	२०	४	३५	२११	१५	२	१६
२६५	२०	४	३५	१६३	११	३	१
२६५	२०	४	३५	२२	३	२	१
६३	५	५	२३	८५	६	१०	१
२०९	१	२	१३	८०	६	६	११
८	१	६	३१	१८१	१२	४	१
११	२	१	५	२४२	९	११	१
२७	४	४	१८	२८८	२०	६	११
१७७	१	१	१	४५	४	६	१०
२८८	२०	९	९५	४५	४	६	१०
१११	७	६	३०	४५	४	६	१०
४५	४	६	३०	१०१	७	३	१८
४५	४	६	७९	७६	६	६	६
१०८	७	७	१११	१०९	१४	१	११
२६३	२०	६	२	४८	४	६	१०
२०५	१५	१	१०	४५	४	६	१०
१३	२	२	२				

आ

२१२	१६	१	४	८१	६	८	७६
८१	१	४	८२	१०८	७	७	९
२१२	१६	१	४	१२	२	२	१
१६	१	३६	४१	४१	४	८	२
६३	१३	१२६	१७१	१७१	११	८	११
२४६	८	४८	२८६	२८६	२०	९	११

पृष्ठांक.	का०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	का०	अ०	सू०
२६२ आयागमघदि	२०	३	२६	२०० आत्मन्वशुर्वरा	१४	१	१
२१८ आयातागच्छा	१८	१	१	१३५ आत्मानंपितरं	९	३	५
२३६ आङ्गिरसानामा	१९	३	२२	२१ आत्वागनुराष्ट्रं	३	१	४
१६६ आचार्यउपनय	११	३	५	३८ आत्वागमंशं	४	३	१३
१६६ आचार्यस्ततत्त	११	३	५	२३१ आत्वाग्नइधीम	१८	४	४
१६७ आचार्योब्रह्मचा	११	३	५	६६ आत्वाचृतत्व	५	६	२८
१६७ आचार्योमृत्युर्वरु	११	३	५	२५४ आत्वाब्रह्मयुजा	२०	१	३
१९७ आच्छद्विधानेर्गु	१४	१	१	२६७ आत्वाब्रह्मयुजा	२०	४	३८
२२० आच्याजानुद	१८	१	१	२६८ आत्वाब्रह्मयुजा	२०	५	४७
२६६ आजनायद्रुहणे	२०	४	३६	१८८ आत्वारुरोह	१३	१	१
२९ आजामित्या	३	५	२५	११ आत्वाविशन्तु	२	१	५
५६ आजुहानइड्यो	५	३	१२	२७४ आत्वाविशन्त्या	२०	६	६९
१२ आज्यस्यंपरमेष्ठिं	१	२	७	२६३ आत्वाहर्षन्तं	२०	३	३२
१३३ आज्यंविभर्ति	९	२	४	८४ आत्वाहर्षमन्तर	६	६	८७
८७ आज्जमस्यमदुष	६	१०	१०२	२७४ आस्त्रेवानिपीद	२०	६	६८
२४६ आज्जनंपृथि	१६	५	४४	२३९ आथर्वणानां	१९	३	२३
२५८ आण्डेवभित्त्वा	२०	२	१६	१६५ आथर्वणीरांगि	११	२	४
८० आतन्धाना	६	७	६६	१० आदङ्गाकुचिदङ्गा	२	१	३
३५ आतिष्ठन्तंपरि	४	२	८	२६१ आदङ्गिरामथमं	२०	३	२५
२६० आतूनइन्द्रमघव	२०	३	२३	१८७ आदत्सेजिनतां	१२	५	५
२८२ आतूसृशिम	२०	८	९२	१८७ आददानमांगिर	१२	५	५
११४ आतेदक्षेवक्षणा	७	१०	११४	१३ आदधामिते	२	३	१२
१६ आतेनयतुसविता	२	६	३६	२६४ आदलातुकमेक	२०	६	१३१
१०४ आतेभाणंमुवाम	७	५	५३	२६७ आदहस्वधामनु	२०	५	४०
२९ आतेयोनिर्गर्भ	३	५	२३	२७५ आदहस्वधामनु	२०	६	६६
१८८ आतेराष्ट्रमिह	१३	१	१	८७ आदानेनसंदाने	६	११	१०४
२५४ आतेसिञ्चामि	२०	१	४	१८७ आदायजीतं	१२	५	५
५६ आतेस्तोत्रा	५	३	११	२७७ आदित्येअस्य	२०	७	७५
१११ आनादिर्ना	७	८	६५	६२ आदित्यचक्षुरा	५	४	२१

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
२२९ आमच्यवेधा	१८	४	४	२२ आयातुमिव	३	२	८
१०१ आमत्यञ्चंदाशुपे	७	३	४०	२८३ आयातिवन्द्र	२०	८	९४
२१ आमद्रवपरमस्या	३	१	४	२५४ आयाहिसुपमा	२०	१	३
२६८ आगुपायन्मधुन	०	२	१६	२६७ आयाहिसुपमा	२०	५	३८
७१ आवयोअनावयो	६	२	१६	२६८ आयाहिसुपमा	२०	५	४७
४५ अभूत्यासहजा	४	७	३१	१७ आयुरस्मैधेहि	२	५	२९
२९३ आमणकौमण	२०	६	१३०	१४ आयुरस्यायुर्मे	२	३	१७
२७७ आमध्वोअस्मा	२०	७	७६	७८ आयुर्ददं	६	६	८२
११४ आमन्द्रैरिन्द्र	७	१०	११७	१३ आयुर्दाश्रग्ने	२	३	१३
२३ आमपुष्टेच	३	२	१०	१०३ आयुर्यत्तेअति	७	५	५३
२१ आमारुक्षत्पर्ण	३	१	८	२२३ आयुर्विरवायुः	१८	२	२
१२१ आमारुक्षदेव	८	३	५	१८६ आयुरचरूपंच	१२	५	५
२९३ आमिनोनिति	२०	९	१३१	२४० आयुपायुष्कृतां	१९	४	२७
२४२ आमोधनंसरस्व	१६	४	३१	२४० आयुपेत्वावर्चसे	१९	३	२६
२३४ आमेमहच्छतभि	१९	१	७	२४६ आयुपोऽसिमत्	१९	५	४४
६६ आमिसुपके	५	६	२९	३२ आयुष्मतामायु	३	६	३१
२८२ आयत्पतन्त्येन्य	२०	८	९२	२५३ आयुःमाणंमजां	१९	७	७२
२८६ आयदुषःशत	२०	६	१२२	२२५ आयूथेवज्जुमति	१८	३	३
८७ आयनेतेपरायणे	६	११	१०६	५१ आयोधर्माणि	५	१	१
१८१ आयन्तिदिवः	१२	३	३	७४ आयंगौःपृश्नि	६	३	३१
२३ आयमन्त्संवत्सरः	३	२	१०	२६९ आयंगौःपृश्निर	२०	५	४८
८१ आयमगन्त्सविता	६	७	६८	६९ आयंविशुन्ती	६	१	२
२१ आयमगन्पर्ण	३	१	५	३ आरभस्वजातये	१	२	७
१४७ आयमगन्नुवा	१०	२	४	२२६ आरभस्वजातये	१८	३	३
१३१ आययामसं	९	२	३	११६ आरभस्मेमा	८	१	२
२६३ आयवनेनतेजनी	२०	६	१३१	२८० आराच्छत्रुमपवा	२०	७	८६
२३० आयानपिनरः	१८	४	४	२४७ आरात्रिपार्थिवं	१६	६	४७

आरादराति.

[१८]

आहुतास्यभिहुत.

पृष्ठांक.	कां० अ० सू०	पृष्ठांक.	कां० अ० सू०
११६ आरादराति	८ १ २	२५७ आवोवहन्तु	२० १ १३
१४८ अरेअभूद्विपः	१० २ ४	२४३ आश्रीकंविशरी	५ ३४
७ अरेइसावस्मदस्तु?	५ २६	१९८ आशसर्नविश	१४ १ १
२६३ आरोदसीहर्ष	२० ३ ३२	८ आशानामाशा	१ ६ ३१
२०१ आरोहचर्मोप	१४ २ २	१९ आशामाशा	४ ३ १५
२२७ आरोहतजनित्री	१८ ४ ४	१६८ आशासानासाम	१४ १ १
२२७ आरोहतदिव	१८ ३ २	१७० आशिपरचप्रशि	११ ४ ८
२०१ आरोहतल्पं	१४ २ २	१७ आशीर्णर्ज	२ ५ २६
१७८ आरोहतायुर्जर	१२ २ २	२३६ आशुःशिशानो	१९ २ १३
१९३ आरोहन्धुक्रो	१३ १ १	९५ आमृषन्तयं	६ १३ १४२
१९० आरोहन्ध्याममृ	१३ २ २	२९४ ओष्टेलाहणि	२० ६ १३४
२०२ आरोहोरुमुप	१४ १ १	२७८ आसत्योयातुम	२० ७ ७७
१४५ आर्तिरवति	१० १ १	२२६ आसीनासोअरु	१८ ३ ३
१६० आपेपेपुनिदधे	११ १ १	७ आसुरीचक्रे	१ ५ २४
१७० आलापारच	११ ३ ३	५६ आसुष्वयन्ती	५ ३ १२
५७ आलिगीच	५ ६ ६	१०८ आयुससःसुससो	७ ७ ७६
२७४ आवत्तिदेवाइह	२० ६ ३	१३६ आसोबलासो	६ ४ ८
६७ आवतस्तआवतः	५ ३ ३	२६६ आसंयतमिन्द्र	२० ४ ३६
३७ आवतवाहिभयजं	४ २ २	१७६ आस्तेयीश्चवा	११ ४ ८
२०० आवामगन्त्सुम	१४ २ २	१५८ आस्नस्तेगाथा	१० ५ १०
२०२ आवांमजांजनय	१४ ४ ४	१९८ आस्यैवाहाणाः	१४ १ १
१८४ आविरात्मानं	१२ ४ ४	२६० आहरयःससृजि	२० ८ २२
४१ आविष्कृतुष्वरु	५ ४ ४	२८२ आहरयःससृजि	२० ८ २६
५६ आविष्टितायवि	१२ ४ ४	१६ आहरामिगवां	२ ४ ८
१८० आविःकृष्णा	१२ ४ ४	२०७ आहवनीयस्पच	१५ १ १
१५४ आविःसनिहितं	१० ४ ४	११६ आहार्यमविदं	८ १ १
२९१ आवीरापिव	२० ६ १२६	२८४ आहार्यमविदंत्वा	२० ८ ८
८७ आहृपायस	४ १० १०१	९३ आहुतास्यभिहुत	६ १३ १

पृष्ठांक	कां अ० मू०	पृष्ठांक.	कां अ० मू०
२०६ आहुत्यान्ता	१५ २ १४	८७ आहंतनोमिते	६ १० १०१
८७ आहंतग्विदांमिते	६ १० १००	२२० आहंतपितृन्तु	१८ = ?
३४ आहंतनोमिते	४ १ ४		

इ

२५९ इच्छन्निदेवाः	२० ३ १८	२०३ इदमिद्वाउनापरं	१८ २ २
२६७ इच्छन्नस्यस्य	२० ४ ४१	१३ इदमिद्रमृणुहि	२ ३ १२
१३२ इदस्यतेवि	९ २ ३	११३ इदमुप्रायवभ्रवे	७ १० १०६
२३ इदयानुद्वनो	३ २ १०	२३७ इदमुल्लेपोऽवसा	१९ २ १४
२३ इदायास्पदं	३ २ १०	७८ इदावत्सराय	६ ६ ५५
१०० इहवास्मांश्चनु	७ ३ २७	२२६ इदंकसाम्बुचय	१८ ४ ४
२८६ इतज्जीवीष्यजरं	२० ९ १०४	१०१ इदंस्वनामिभेय	७ ३ ३८
२२१ इतपतवदाग्द्व	१८ १ १	२९१ इदंजनाउपश्रुत	२० ९ १२७
२२५ इतरचमामुतरचा	१८ ३ ३	८ इदंजनासोविद	१ ६ ३२
६ इनरचयदमुतरच	१ ४ २०	२२४ इदंतएकपर	१८ ३ ३
२०७ इतिहासस्यचर्च	१५ १ ६	७८ इदंतपुनउत्तर	६ ६ ५४
१२५ इतो जयेतो विजय	८ ४ ८	१९९ इदंतमूपयदवस्त	१४ १ १
२७५ इतोवासातिमिम	२० ६ ७०	२१२ इदंतमतिस्त्रजामि	१६ १ १
१२६ इत्थंश्रेयोमन्यमा	८ ४ ९	७७ इदंतृतीयंसवनं	६ ५ ४७
२५८ इदमकर्मनमो	२० २ १६	१०६ इदंतेहव्यंघृतव	७ ६ ६८
२१३ इदमहमामुप्याय	१६ २ ७	१३ इदंदेवाःशृणुत	२ ३ १२
१९८ इदमहंश्रान्तं	१४ १ १	२३० इदंपितृभ्यःम	१८ ४ ४
१३० इदमाज्यंघृत	९ १ २	२२० इदंपितृभ्योनमो	१८ १ १
८७ इदमादानमकरं	६ ११ १०४	२२९ इदंपूर्वमपरं	१८ ४ ४
११० इदमापमवहता	७ ८ ८९	१४७ इदंपेयो	१० २ ४
१३५ इदमिदमेवास्य	९ ३ ५	१८२ इदंप्रापमुत्तमं	१२ ३ ३
७९ इदमिद्वाउभेपज	६ ६ ५७	२५ इदंमद्यंमद्विरिके	३ ३ १३
२२३ इदमिद्वाउनापरं	१८ २ २	२६३ इदंमद्यंमद्विरिति	२० ९ १३१

इदंमेज्योतिरमृतं.

[२०]

इन्द्रधर्मकृतानि.

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
१६० इदंमेज्योतिरमृतं	११	१	१	२७८ इन्द्रकतुंनआ	२०	७	७०
१०० इदंयत्कृष्णा	७	६	६४	२५६ इन्द्रकतुविदंसुतं	२०	१	६
१०५ इदंयत्कृष्णाःशु	७	६	६४	२५६ इन्द्रकतुविदंसुतं	२०	१	७
२३४ इदंयत्परमेष्ठिनं	१०	१	१०	२५६ इन्द्रकतुविदंसुतं	२०	१	८४
८५ इदंयत्प्रोत्थयः	६	०	१३	११० इन्द्रसप्तमभि	७	८	१
२५ इदंयत्प्रापोहृदय	३	३	३७	२० इन्द्रचित्तानि	३	१	१६
२४४ इदंयत्चोअग्निना	१०	५	९	११ इन्द्रजटरंनव्यो	२	१	४
३६ इदंविमानाञ्जन	४	२	१६	१२० इन्द्रजहिपुमांसं	८	२	७०
५ इदंविष्कन्धं	१	३	२६	२५३ इन्द्रजीवसूर्यजीव	१६	७	५
१०० इदंविष्णुविचक्रमे	७	३	१	११ इन्द्रजुपस्वम	२	१	८
१८६ इदंसदोरोहिणी	१३	१	१	२७८ इन्द्रज्येष्ठनआ	२०	७	८३
१५४ इदंसवितर्विजा	१०	४	२	२७९ इन्द्रत्रिधातुशर	२०	७	६
२०० इदंसुमेनरः	१४	२	३६	२५५ इन्द्रत्वाष्टपभंवर्यं	२०	१	१
३ इदंहरिवर्यातुधाना	१	२	४	२५४ इन्द्रत्वाष्टपभं	२०	१	७०
१९ इदंहरिण्यं	२	६	४	२७५ इन्द्रन्योतासआ	२०	२	१८
२३० इदंहरिण्यं	१८	४	३६	२३८ इन्द्रन्तेमरुत्वन्त	१९	२	१०
२५२ इध्मेनत्वाजातवे	१६	७	४	२३ इन्द्रपुत्रेसोम	३	१	६
२५ इध्मेनाप्रच्छमा	३	३	६४	२५५ इन्द्रमणोथिता	२०	१	५
२५६ इन्द्रआशाभ्यस्व	२०	५	१५	२५४ इन्द्रमेहिपुरस्त्वं	२०	३	१५
२७१ इन्द्रआशाभ्य	२०	५	२०	२५ इन्द्रमहंविनिं	३	३	२०
२६७ इन्द्रइक्ष्योः	२०	५	५७	२६२ इन्द्रमित्कोशिना	२०	३	२८
२६८ इन्द्रइक्ष्योःसचा	२०	५	३८	२६१ इन्द्रमित्या	२०	५	४७
२७५ इन्द्रइक्ष्योःसचा	२०	५	४७	२६७ इन्द्रमिद्राधिनी	२०	५	७०
६४ इन्द्रउक्थामदा	५	६	७०	२६८ इन्द्रमिद्राधिनी	२०	६	११८
८४ इन्द्रएतंससृजे	५	६	२६	२७५ इन्द्रमिद्राधिनी	२०	९	७०
१७ इन्द्रएतंससृजे	५	६	८७	२८९ इन्द्रमिद्देवतातय	२०	६	७०
३६ इन्द्रएतंससृजे	५	६	२०	२७५ इन्द्रवाजेपुनो	२०	४	२०
इन्द्रओपधी	१६	२	१३	२७ इन्द्रवाज्युभवि	३	७	६
	२०	१	११	८० इन्द्रधकारम	६	७	३
	१८	३	३	२५६ इन्द्रधर्मकृतानि	२०	३	२

शब्द	पं.	श.	सं.	शब्द	पं.	श.	सं.
१११ इन्द्रस्यस्य	२०	१	२०	१११ इन्द्रस्यस्य	१०	३	१
११२ इन्द्रस्यस्य	२०	१	११	११२ इन्द्रस्यस्य	१०	३	१
११३ इन्द्रस्यस्य	३	१	१	११३ इन्द्रस्यस्य	१०	३	१
११४ इन्द्रस्यस्य	१	१	१	११४ इन्द्रस्यस्य	६	३	१००
११५ इन्द्रस्यस्य	२०	१	६	११५ इन्द्रस्यस्य	०	१	५
११६ इन्द्रस्यस्य	२०	३	२५	११६ इन्द्रस्यस्य	०	१	०
११७ इन्द्रस्यस्य	२०	१	११	११७ इन्द्रस्यस्य	१५	१	१
११८ इन्द्रस्यस्य	२	१	६	११८ इन्द्रस्यस्य	६	५	७
११९ इन्द्रस्यस्य	१२	२	१५	११९ इन्द्रस्यस्य	२०	६	१०६
१२० इन्द्रस्यस्य	२०	६	६५	१२० इन्द्रस्यस्य	११	५	०
१२१ इन्द्रस्यस्य	७	१०	१११	१२१ इन्द्रस्यस्य	२०	३	००
१२२ इन्द्रस्यस्य	६	०	६	१२२ इन्द्रस्यस्य	२०	८	००
१२३ इन्द्रस्यस्य	१०	६	५६	१२३ इन्द्रस्यस्य	६	३	०
१२४ इन्द्रस्यस्य	१०	६	१५	१२४ इन्द्रस्यस्य	२०	९	१००
१२५ इन्द्रस्यस्य	२	१	६	१२५ इन्द्रस्यस्य	२०	६	६०
१२६ इन्द्रस्यस्य	१०	०	५	१२६ इन्द्रस्यस्य	६	१	२
१२७ इन्द्रस्यस्य	१०	२	११	१२७ इन्द्रस्यस्य	२०	७	८५
१२८ इन्द्रस्यस्य	१०	३	६	१२८ इन्द्रस्यस्य	२०	७	८५
१२९ इन्द्रस्यस्य	५	५	२५	१२९ इन्द्रस्यस्य	२०	७	८५
१३० इन्द्रस्यस्य	२	५	३१	१३० इन्द्रस्यस्य	५	२	०
१३१ इन्द्रस्यस्य	१६	१	१	१३१ इन्द्रस्यस्य	७	५	५०
१३२ इन्द्रस्यस्य	६	०	८६	१३२ इन्द्रस्यस्य	७	५	५८
१३३ इन्द्रस्यस्य	५	२	६	१३३ इन्द्रस्यस्य	८	२	४
१३४ इन्द्रस्यस्य	१६	२	१३	१३४ इन्द्रस्यस्य	८	२	४
१३५ इन्द्रस्यस्य	५	२	६	१३५ इन्द्रस्यस्य	८	२	४
१३६ इन्द्रस्यस्य	५	२	६	१३६ इन्द्रस्यस्य	८	२	४
१३७ इन्द्रस्यस्य	१०	३	५	१३७ इन्द्रस्यस्य	८	२	४
१३८ इन्द्रस्यस्य	१०	३	५	१३८ इन्द्रस्यस्य	८	२	४
१३९ इन्द्रस्यस्य	१०	३	५	१३९ इन्द्रस्यस्य	८	२	४
१४० इन्द्रस्यस्य	१०	३	५	१४० इन्द्रस्यस्य	२०	३	२०

इन्द्रियाणिशत.

[२२]

इन्द्रःसुत्रामास.

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
२७१ इन्द्रियाणिशत	२०	५	५७	२२५ इन्द्रोपामरुत्वा	१८	३	३
२६६ इन्द्रुरिन्द्रायपव	२०	९	१३७	२३७ इन्द्रोपामरुत्वा	१९	२	१७
१७ इन्द्रसोदत्तो	२	५	२९	२४६ इन्द्रोमेन्द्रियेणा	१९	५	४५
१११ इन्द्रेणमन्मुना	७	६	९३	१४७ इन्द्रोमेहिम	१०	२	४
२६७ इन्द्रेणरोचना	२०	५	३६	१४८ इन्द्रोमेहिम	१०	२	१
२६२ इन्द्रेणरोचना	२०	५	३६	४१ इन्द्रोयज्वने	४	५	२१
२६७ इन्द्रेणसंहित्तसे	२०	५	३६	१२० इन्द्रोयातूनाम	८	२	४
२७५ इन्द्रेणसंहित्त	२०	६	७०	६४ इन्द्रोयुनक्तु	५	५	२६
२१ इन्द्रेन्द्रमनुप्या	३	१	४	२३३ इन्द्रोराजाजगत	१९	१	५
६९ इन्द्रेमंमतरं	६	१	५	३७ इन्द्रोरूपेणाग्नि	४	३	११
१५३ इन्द्रेलोकाइन्द्रे	१०	४	७१	२३८ इन्द्रोवीर्येणोद	१९	१	११
२७६ इन्द्रेहिमत्स्यन्ध	२०	६	२०	२५६ इन्द्रोवृत्रमरुणे	२०	५	२१
२५६ इन्द्रोअङ्गमहज्जय	२०	५	५७	१६ इन्द्रोहृत्केत्वावा	२	८	९९
२७१ इन्द्रोअङ्गमहज्जय	२०	५	४	२८२ इन्द्रं तंशुम्भपुरु	२०	९	१०५
१४८ इन्द्रोजघान	१०	२	९८	२८६ इन्द्रं तंशुम्भपुरु	२०	६	१०
८६ इन्द्रोजघाति	६	१०	११	१४२ इन्द्रंमित्रं	६	२	१५
३७ इन्द्रोजातोमनु	४	३	३१	२३७ इन्द्रं वयमनूराय	१६	६	७
१०० इन्द्रोतिभिर्वहुला	७	५	४१	२७५ इन्द्रं वयंमहाधन	२०	३	१९
२६७ इन्द्रोदीर्घीचोअ	२०	५	२४	२५६ इन्द्रं वयंमहाधन	२०	५	३६
६३ इन्द्रोदीर्घीचोअ	५	५	३८	२६७ इन्द्रं नोविश्वतस्प	२०	६	७०
२६७ इन्द्रोदीर्घीचोअ	२०	५	४७	२७५ इन्द्रं नोविश्वतस्प	२०	३	२४
२६८ इन्द्रोदीर्घीचोअ	२०	६	७०	२६१ इन्द्रं सोमस्यपीत	२०	९	१२
२७५ इन्द्रोदीर्घीचोअ	२०	८	९१	२९२ इन्द्रःकारुम	२०	१	१
२८१ इन्द्रोबलंरक्षिता	२०	१	२	२५६ इन्द्रःपूभिदाति	२०	४	४
२५४ इन्द्रोअन्नाग्राम्ना	२०	४	८	१३८ इन्द्रःमाह्वानेष्टु	६	५	५
१२४ इन्द्रोअन्वयतु	२०	५	५६	२६८ इन्द्रःसदामनेकृत	२०	६	६
२७० इन्द्रोअन्वयतु	२०	८	९१	२९६ इन्द्रःसदामनेकृत	२०	३	४
२८२ इन्द्रोअन्वयतु	२०	८	९१	२६ इन्द्रःसीता	३	४	९
इन्द्रोअन्वयतु	२०	९	११८	१११ इन्द्रःसुत्रामास	७		

पृष्ठांक.	कां	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
२६०	इन्द्रःसुत्रामान्य	२०	९	१२५	१०१	इषायास्नेशतं	७ ३ ३५
२०	इन्द्रःसेनायो	३	१	१	२६	इषायाःपञ्च	३ ५ २४
२५६	इन्द्रःस्पर्षाजन	२०	१	११	६६	इषास्तिस्त्रो	५ ६ २८
१२४	इमचसा	८	४	८	१६६	इषाभूमिपृथिवीं	११ ३ ५
१७	इममग्नेश्चापुपे	२	५	२८	२२३	इषापात्रांमिषी	१८ २ २
२२६	इममग्नेचमसं	१८	३	३	२४	इषाशालां	३ ३ १२
६५	इममाश्रित्वा	५	६	२८	१०५	इमेगृहामयोधुव	७ ६ ६०
२६१	इममिन्द्रगवाशि	२०	३	२४	१७८	इमेजीवावि	१२ २ २
४२	इममिन्द्रवर्षय	४	५	२२	२५७	इमेतइन्द्रतेययं	२० २ १५
१७६	इममिन्द्रवाहिं	१२	२	२	१५४	इमेमयूखा	१० ४ ७
४७	इममोदनेनिद्रये	४	७	३४	२२३	इमोयुनाजिते	१८ २ २
२४	इमाआपः	३	३	१२	१७६	इमेकग्यादा	१२ २ २
१३२	इमाआपःप्र	९	२	३	१६८	इमेगावःमजया	१४ १ १
२८६	इमाउत्वापुरुव	२०	९	१०४	१६	इमेगोष्ठंपशवः	२ ४ २६
२७	इमाखनाम्योपधि	३	४	१८	१७८	इमेजीवेभ्यःपरि	१२ २ २
२८१	इमाधिपंसप्त	२०	८	६१	२४१	इमेधनामिते	१९ ४ २८
१७९	इमानारीरविध	१२	२	२	१४६	इमेविभर्मिवरण	१० २ ३
१२६	इमानारीरविध	१८	३	३	२८३	इमेविभर्मिसुकृतं	२० ८ ६४
२३४	इमानियानि	१९	१	९	८८	इमेमेअंसंपुरुपं	६ ११ १११
२७३	इमानुकंभुवमा	२०	५	६३	५३	इमेमेकुष्ठपुरुपं	५ १ ४
२९०	इमानुकंभुवना	२०	६	१२४	२२१	इमेयमप्रस्तरमा	१८ १ १
२८७	इमाव्रह्मवृहद्विः	२०	९	१०७	८५	इमेयवमष्टा	६ ९ ९१
५२	इमाव्रह्मवृहद्विः	५	१	२	१३९	इमेरधमधि	९ ५ ९
२६०	इमाव्रह्मव्रह्मवा	२०	३	२३	२३६	इमेवीरमनु	१६ २ १३
२५	इमामेशरणि	३	३	१५	८६	इमेवीरमनु	६ १० ९७
१५५	इमामेपांपृथिवीं	१०	४	८	२५७	इमेस्तोममहते	२० १ १३
१२	इमायादेवीः	२	२	१०	२३२	इमेहोमायज्ञमवते	१६ १ १
२३४	इमायाव्रह्मणस्प	१९	१	८	१९	इयमग्नेनारी	२ ६ ३६
१०२	इमायास्तिस्त्रः	६	३	२१	६७	इयमन्तर्वेदति	५ ६ ३०

इयमेवपृथिवी.

पृष्ठांक.	कां० अ० सू०	पृष्ठांक.	कां० अ० सू०
१६३ इयमेवपृथिवी	११ २ ३	११७ इहमवृद्धियतमः	८ २ १
२३ इयमेवसाया	३ ७ १०	१६८ इहमियंमर्नाय	१४ १
१२५ इयमेवमायाप्रथ	८ ६ ९	१४० इहव्रीतुप	६ ५
१५५ इयंकल्याणया	१० ४ १	१२३ इहायन्तुमचेतसो	८ ४ ७
१५६ इयंतधीतिरिदमु	११ १ ३	२०४ इहेत्यमागपागुद	२० ६ १३४
२२४ इयंतत्वमने	११ ३ ३	२०४ इहेत्य० वत्साः	२० ९ १३४
२२४ इयंनारीपतिलो	१८ ३ ३	२६४ इहेत्य० स्थाली	२० ९ १३
२०३ इयंनार्युपयूते	१४ ७ ३	२०४ इहेत्य० सर्वप्यु	२० ९ १३
३३ इयंपिन्गाराष्ट्रे	४ १ १	२६४ इहेत्य० आष्ट्रेला	२० ९ १३
१५९ इयंमहीमति	११ १ १	२०४ इहेत्य० अञ्जित	२० ६ १३४
२३४ इयंयापरमेष्ठिनी	१० १ १	२२ इहेदसायनपरो	३ २ २
२०८ इयंवाउपृथिवी	१५ २ २	१६८ इहेसायनपरो	१४ १ १
६ इयंवीरुन्मधुजाता	१ ६ ६	२०३ इहेमाविन्द्रसंनुद	१४ २ २
१०४ इयंवीरुन्मधुजाता	७ ५ ५	२९८ इहेहयद्रांसमना	१४ २ १३३
१४१ इयंवेदिःपरो	६ ५ ५	६७ इहाधिपुरुष	५ ६ ११
१६६ इयंसमित्पृथिवी	११ ३ ३	२५ इहेवगावएतनेहो	३ ३ १
२६३ इरावेद्रुगयंदत्	२० ९ १३०	२४ इहेवभ्रुवांनि	३ ३ १
३१ इरेवनोपदस्यति	३ ६ २६	२४ इहेवघ्रुवाप्रति	३ ३ १
२४८ इपिरायोपायुव	१९ ६ ४६	६० इहेवसन्तः	६ ७ ६०
१२० इपीकांनरतीमि	१२ २ २	१०५ इहेवस्तमानु	६ ८ ७३
२०५ इरापुंरचली	१४ १ २	८२ इहेवस्तमाप	६ ८ ७३
६० इपुरिवदिग्धा	१४ ५ ४	२४ इहेवस्तंमाणापानौ	३ ३ १
१३७ इष्टंचवाएप	५ ५ ३	१९८ इहेवस्तंमात्रि	१४ १ १
५८ इवाभ्रजीयः	२० ९ १२७	४ इहेवहवमा	७ ८ ८
२९२ इहगावःप्रजा	८ १ १	१०६ इहेवाग्नेअधि	१ १ १
११५ इहतेगुरिह	२० ३ २२	१ इहवाभिवितनूभे	१ १ १
		२२६ इहेवैधिपन	१२ ४ ४
		८४ इहेवैधिमाप	६ ९ ८

३५

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
२८३ ईहखयन्तीरप	२०	८	६३	२८६ ईलेन्योनमस्य	२०	९	१०२
२२८ ईजानरिचत्तमा	१८	४	४	२०६ ईशानएनमिष्वा	१५	१	५
१३४ ईजानानासुकृतां	६	३	५	२ ईशानावार्पाणां	१	१	५
१०३ ईडेअग्निस्वावसुं	७	४	५०	४० ईशानात्वाभेपजा	४	४	१७
१५८ ईर्माभ्याममनं	१०	५	१०	१७२ ईशावोमरुतो	११	५	९
७१ ईर्प्यायाधार्मि	६	२	१८	१७२ ईशावोदेराज्यं	११	५	१०

३

२८ उक्ताभायवशा	३	५	२१	१२३ उज्जिहीध्वे	८	४	७
२५४ उक्ताघ्रायवशा	२०	१	१	१०२ उतग्नाव्यन्तु	७	४	४९
२९१ उक्षोहिमेपञ्च	२०	९	१२६	३७ उतदेवाअवहितं	४	३	१३
२४३ उग्रइत्तेवनस्पत	१६	५	३४	५४ उतनग्नावोभुवती	५	२	७
२०६ उग्रएनदेवेइष्वा	१५	१	५	२७४ उतनःसुभर्गो	२०	६	६८
६० उग्रोराजामन्य	५	४	१९	२८१ उतमहामतिदि	२०	७	८६
९० उग्रंपश्येराष्ट्र	६	१२	११८	१०३ उतमहामतिदि	७	४	५०
२९४ उग्रंवनिपदात्तमूर	२०	६	१३२	२७४ उतसुवन्तुनो	२०	६	६८
१६२ उच्चापतन्तमरुणं	१३	२	२	५९ उतयत्पतयोदश	५	४	१७
६१ उर्ध्वोपोदुन्वुभिः	५	४	२०	३९ उतयोद्यामति	४	४	१६
३४ उच्छ्रुपमौषधीनां	४	१	४	२९५ उतश्वेतआशुप	२०	९	१३५
६५ उच्छ्रयस्ववहुर्भव	६	१३	१४२	२६३ उतस्मसद्यहर्ष	२०	३	३१
२२६ उच्छ्रुक्षमाना	१८	३	३	१४४ उतहन्तिपूर्वा	१०	१	१
२२६ उच्छ्रुषस्व	१८	३	३	५१ उतामृतासुर्मत	५	१	१
१६८ उच्छिष्टेयावा	११	४	७	११६ उतारन्धानस्पृ	८	२	३
१६८ उच्छिष्टेनामरूपं	११	४	७	३६ उतासिपरिपाणं	४	२	०
२५६ उज्जायतांपरशु	२०	२	१७	२६ उत्तेदानीभगव	३	४	१६

पृष्ठांक	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
१११ उदस्यश्यावी	७	६	६५	६६ उदेनमुत्तरं	६	१	५
२२२ उदहमायुरायुषे	१८	२	२	११५ उदेनंभागोश्चग्र	८	१	१
५५ उदायुरुद्वल	५	२	६	१८८ उदेहिवाजिन	१३	१	१
३२ उदायुपासमायु	३	६	३१	१६० उदेहिवेदिं	११	१	१
३३ उदितस्त्रयो	४	१	३	२६२ उद्गात्राजदक्षिरो	२०	२	२८
२७१ उदिन्वस्यरिच्य	२०	५	५९	२६७ उद्गात्राजदक्षिरो	२	५	३६
२२३ उदिमांमानां	१८	२	२	२५५ उद्घेदभिधुताम	२०	१	७
२१६ उदिष्टुदिहिर्मूर्य	१७	१	१	२७ उद्धर्पन्तांमघव	३	४	१६
२१६ उदिष्टुदिहिर्मूर्य	१७	१	१	१२२ उद्धर्पिणं	८	३	६
३० उदीचीदिक्सोमो	३	६	२७	४८ उद्दिन्दतींसजन	४	८	३८
१७९ उदीचीनैः	१२	२	२	१६९ उद्यच्छध्वमप	१४	१	१
१३२ उदीच्यादिशः	९	२	३	२१७ उद्यतेनमउदाय	१७	१	१
२२५ उदीच्यांत्वादि	१८	३	३	२८२ उद्यद्गन्धनस्यविष्ट	२०	८	६२
१८३ उदीच्यैत्वादि	१२	३	३	१८ उद्यन्नादित्यः	२	६	३२
३८ उदीरयतमरुतः	४	३	१५	१९१ उद्यन्नरमीना	१३	२	२
२२० उदीरत्तामवर	१८	१	१	११५ उद्यानंतेपुरुष	८	१	१
२१६ उदीरयपितरा	१८	१	१	१८१ उद्योधन्त्यभि	१२	३	३
१७५ उदीराणाउता	१२	१	१	१८९ उद्यंस्त्यंदेवमूर्य	१३	१	१
२२४ उदीर्ष्वनार्याभि	१८	३	३	२०० उद्यऊर्मिःशम्या	१४	२	२
११० उदुत्तमंवरुण	७	८	८३	१०४ उद्यन्तमसस्व	७	५	५३
२३० उदुत्तमंवरुण	१८	४	४	१८८ उद्गात्रागन्यो	१३	१	१
२५५ उदुत्येमपुमत्तमा	२०	१	१०	६१ उद्वेपमानामनसा	५	४	२१
२७१ उदुत्येमपुमत्तमा	२०	५	५९	१७२ उद्वेपयत्त्वमर्बुदे	११	५	९
१९१ उदुत्यंजातवेदसं	१३	२	२	१७१ उद्वेपयसंधिजन्तां	११	५	६
२६८ उदुत्यंजातवेदसं	२०	५	४७	९३ उन्मादयतमारुतः	६	३३	१३०
२९ उदुत्संशतधारं	३	५	२६	१२३ उन्मुञ्चन्तीर्वि	८	४	७
२६६ उदुमद्वारण्यैरुत	२०	१	१२	८६ उन्मुञ्चपाशांस्त्व	६	११	११२
३४ उदुपाउदुमूर्य	४	१	४	१० उपजीवाःउद्गरन्ति	१	१	३
५८ उदेणीववारण्य	५	३	१४	२५३ उपजीवारथोप	१९	७	६६

उत्तयंभूमिर्धरुण.

[२६]

उदस्यकेतवो.

पृष्ठांक.	कां अ० सू०	पृष्ठांक	कां अ० सू०
३६ उत्तयंभूमिर्धरुण	४ ४ १६	२६७ उत्तिष्ठमोनासा	२० ५ ४२
१८१ उत्तयमभ्वीरुत	१२ ३ ३	२२४ उत्तिष्ठमोहि	१८ ३ ३
१८५ उत्तैनाभेदो	१२ ४ ४	२५२ उत्तिष्ठम्वरणस्य	१९ ७ ६३
१५५ उत्तैर्पापितोतवा	१० ४ ८	२०१ उत्तिष्ठतोविम्बा	१४ २ २
४० उत्तोअस्यबन्धु	४ ४ १६	२०१ उत्तिष्ठतःकिमि	१४ २ २५
२७६ उत्तोअस्याउ	२० ७ ७२	२६ उचुदस्तोचुदतु	३ ५ ३
१७२ उत्कसन्नुद्द	११ ५ ९	२२६ उचोस्तभ्नामि	१८ ३ ३
१९१ उत्केतुनाबृहता	१३ २ २	१८१ उत्थापयसीदतो	१२ ५ १
११५ उत्क्रामातः	८ ३ ३	५१ उत्पुत्रःपितरं	५ १ १
१३५ उत्क्रामातः	६ ३ ३	६३ उत्पुरस्तात्सूर्य	५ ५ २३
२३९ उत्तमेभ्यःस्वाहा	१९ २ १५	११५ उत्वाद्यौरुस्यधि	८ १ ९३
७१ उत्तमोअस्योप	६ ५ ३९	२८३ उत्वामन्वन्तु	२० ८ १
२४५ उत्तमोअस्योप	१९ ५ ५	११६ उत्वामृत्योरस्यी	८ १ १
१२० उत्तमोअस्योप	८ ३ ४	१८९ उत्वायज्ञाव्रज	१३ १ २
५३ उत्तमोनामकुष्ठा	५ ५ २२	२२२ उत्वावहन्तुमरुत	१८ २ ५
४२ उत्तरस्त्वमर्धरेते	४ ४ १८	१२३ उत्वाहार्ष	८ ४ २
२७ उत्तराद्दमुचर	३ ४ ८	४४ उत्समन्तितं	४ ६ १
१५६ उत्तरेणैवगाय	१० ३ २२	७८ उत्सूर्योदिवएति	६ ६ १२
२३९ उत्तरेभ्यःस्वाहा	१९ ३ ६	९१ उदगातांभगव	६ २ १२
१५१ उत्तरंभिपतो	१० ३ ३	१२ उदगातांभगव	२ २ १
१८० उत्तरंराष्ट्रं	१२ ३ ३	२१७ उदगादयमादि	१७ १ १
२७ उत्तानपर्यसुभ	३ ४ १८	४१ उदग्रभंपरिपाणा	४ ४ ४
२९४ उत्तानायैश्या	२० ५ ९	५३ उदङ्गजातोहिमव	५ १ २
१७१ उत्तिष्ठतमारभे	११ ५ ९	२२३ उदन्वती	१८ २ ३
१७१ उत्तिष्ठतसंनद्य	११ ५ ९	२२५ उदपूरसिमधुपूर	१८ २ १६
१७२ उत्तिष्ठतसंनद्य	११ ५ ९	२५७ उदप्रतोमवयो	२० २ २
१०६ उत्तिष्ठतावपरयते	७ ५ १०	७२ उदप्रतोमरुत	६ ३ ३
१७८ उत्तिष्ठताप्रतरता	१२ ५ ७	१३९ उदराचिक्रीम्नो	९ ४ ६
१७१ उत्तिष्ठत्वंदेवज	११ ६ ७	८ उदसौम्यो	१ १ ६
उत्तिष्ठत्वंदेवज	११ ६ ७	उदस्यकेतवो	१३ २

पृष्ठांक	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
१११ उदस्यश्यावौ	७	६	६५	६६ उदेनपुत्तरं	६	१	५
२२२ उदहमायुरायुषे	१८	२	२	११५ उदेनंभागोअग्र	८	१	१
५५ उदायुरुद्वल	५	२	६	१८८ उदेहिवाजिन	१३	१	१
३२ उदायुपासमायु	३	६	३१	१६० उदेहिवेदिं	११	१	१
३३ उदितस्त्रयो	४	१	३	२६२ उद्गाआजदङ्गिरो	२०	२	२८
२७१ उदिम्बस्परिच्य	२०	५	५९	२६७ उद्गाआजदङ्गिरो	२	५	३६
२२३ उदिमांमानां	१८	२	२	२५५ उद्घेदभिधुताम	२०	१	७
२१६ उदिद्युदिहिमूर्त्य	१७	१	१	२७ उद्दर्पन्तामघव	३	४	१६
२१६ उदिद्युदिहिमूर्त्य	१७	१	१	१२२ उद्दर्पिणं	८	३	६
३० उदीचीदिक्सोमो	३	६	२७	४८ उद्दिन्दतींसजन	४	८	३८
१७९ उदीचीनैः	१२	२	२	१६९ उद्यच्छध्वमप	१४	१	१
१३२ उदीच्यादिशः	९	२	३	२१७ उद्यतेनमउदाय	१७	१	१
२२५ उदीच्यात्वादि	१८	३	३	२८२ उद्यद्भनस्यविष्ट	२०	८	६२
१८३ उदीच्यैत्वादि	१२	३	३	१८ उद्यन्नादित्यः	२	६	३२
३८ उदीरयतमरुतः	४	३	१५	१९१ उद्यव्रमीना	१३	२	२
२२० उदीरतामवर	१८	१	१	११५ उद्यानंतेपुरुष	८	१	१
२१६ उदीरयपितरा	१८	१	१	१८१ उद्योधन्त्यभि	१२	३	३
१७५ उदीराणाउता	१२	१	१	१८९ उद्यंस्त्वंदेवमूर्त्य	१३	१	१
२२४ उदीर्ष्वनार्याभि	१८	३	३	२०० उद्यऊर्मिःशम्या	१४	२	२
११० उदुत्तमंवरुण	७	८	८३	१०४ उद्ययन्तमसस्प	७	५	५३
२३० उदुत्तमंवरुण	१८	४	४	१८८ उद्गाजआगन्यो	१३	१	१
२५५ उदुत्येमपुमत्तमा	२०	१	१०	६१ उद्वेपमानामनसा	५	४	२१
२७१ उदुत्येमपुमत्तमा	२०	५	५९	१७२ उद्वेपयत्वमर्षुदे	११	५	९
१९१ उदुत्यंजातवेदसं	१३	२	२	१७१ उद्वेपयसंविनन्तां	११	५	६
२६८ उदुत्यंजातवेदसं	२०	५	४७	९३ उन्मादयतमारुतः	६	१३	१३०
२९ उदुत्संशतधारं	३	५	२६	१२३ उन्मुञ्चन्तीविं	८	४	७
२५६ उदुमध्यारण्यरुत	२०	१	१२	८६ उन्मुञ्चपार्शास्त्व	६	११	११२
३४ उदुपाउदुमूर्त्य	४	१	४	१० उपजीकाउञ्जरन्ति	२	१	३
५८ उदेणीववारण्य	५	३	१४	२५३ उपजीवारयोप	१९	७	६८

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
२५७ उपत्वाकर्मसू	२०	२	१४	१०५ उपहृताभूरिधनाः	७	६	६
२७२ उपत्वाकर्मसू	२०	५	६२	२१२ उपहृतोभेगोपा	१६	१	१
११३ उपत्वादेयोश्च	७	१०	११०	१ उपहृतोवाचस्पति	१	१	१
२५ उपत्वानमसावयं	३	३	१५	२४ उपहृतौसयुजौ	६	१३	१४०
२४४ उपद्यामुपवेत	१८	३	७३	१०७ उहहयेसुदुर्घा	७	६	७३
१०७ उपद्रवणयसा	७	६	७३	१४१ उपहयेसुदुर्घा	६	५	१०
२६२ उपनोनरमसि	२०	६	१२७	५७ उपावसृजत्मन्या	५	३	१२
२७१ उपनःसवनाग	२०	५	५७	१८२ उपास्तरिंकरो	१२	७	५८
२७४ उपनःसवनाग	२०	६	६८	२५१ उपास्मान्माणो	१९	१	१
१६१ उपनःसुतया	२०	३	१५	१४४ उपाहृतमनुयुद्धं	१०	१	४
३६ उपमवदमण्डूकि	४	४	३७	१३४ उपेहोपपर्व	६	४	३७
७५ उपमागात्सहस्रा	१	५	२८	१३८ उपैर्नविश्वरूपा	६	४	४
७ उपमागाद्देवो	१	५	३२	१९५ उपोतेयध्वेवडा	१३	३	२९
१०० उपमियंपनिमत्तं	७	४	२४	२३९ उपोत्तमेभ्यःस्वा	१९	५	२४
१६ उपद्रेपुनर्वो	२	३	३१	२६ उपोहृश्वसमूह	३	५	३८
१३१ उपपितांप्रतिमिता	६	४	३१	२४४ उभयोरग्रभं	२०	६	११३
२४२ उपमौडुस्वराम	४	५	२५	२८८ उभयंमृणवच्च	७	४	४४
४३ उपश्रेष्ठीन	११	१	१	१०२ उभाजिग्यधुर्न	१९	२	१९
१५९ उपश्वसेदुवये	११	१	१२६	७२ उभाभ्यांदेवसवि	६	२	२
९२ उपश्वसासयपृथिवी	६	३	३	१९१ उभावन्तौसमर्ष	१३	१	३
२२६ उपसर्पमातरं	१८	२	२	१८० उभेनभर्षी	१२	३	३
२०१ उपस्तृणीहि	१४	३	३	११७ उभोभयाविक्षुप	८	२	१३०
१८२ उपस्तृणीहि	१२	१	१	२६३ उयंपकांशलो	२०	३	१३
१७७ उपस्यास्तेअन	६	३	३	५७ उरुगूलायादुहि	५	२	२
१३७ उपहरतिप्रति	९	३	३	२२२ उरुणसावसुतु	१८	४	२७
१३६ उपहरतिहवीं	९	४	४	६५ उरुव्यचसाग्नेर्धा	५	१	१
१६८ उपहव्यंविपूवन्तं	७	६	६	५२ उरुव्यचानो	५	१	१
				२३७ उरुनोलोकमनु	१६	२	२
				१६१ उरुःकोशोवसु	११	१	१

प्रां०	कां०	अ०	सू०	प्रां०	कां०	अ०	सू०
१०६ ऋःपृःसुभुः	१३	४	४	२१८ उशन्तिघाते	१८	१	१
१६० ऋःमयम्	११	१	१	२४९ उपसेनःपरिदेहि	१९	६	५०
२१२ उर्वधमानममध	१६	१	३	२१३ धपस्पतिर्वाचस्प	१६	२	६
१९० उर्वीरामन्परि	१३	१	१	२३६ उपाश्रपसधमुन्त	१६	२	१२
१२० उलूकपातुं	८	२	४	११३ उपादेवीवाचा	१६	२	६
१५७ उलूखलेमुमले	१०	५	९	२०४ उपाःपुंरचली	१५	१	२
२०० उवेधम्बमुला	२०	६	१२६	२१३ उपायस्माहुष्व	१६	२	६
२०२ उशनीवन्त्यलाइ	१४	२	२	२६१ उपायस्यमवाह	२०	६	१२७
२२१ उशन्नस्त्रेधीम	१८	१	१				

ऊ

२६३ ऊनीशचीवस्त्र	२०	३	३३	२६८ ऊर्ध्वस्तिष्ठानऊ	२०	५	४५
१८ ऊर्ध्वान्तिष्ठीव	२	६	३३	६५ ऊर्ध्वाअस्यसमि	५	६	२७
२८५ ऊर्ध्वान्तिष्ठी	२०	८	९६	३० ऊर्ध्वादिग्दृहस्पति	३	६	२७
१७० ऊरुपादाषष्ठी	११	४	८	६८ ऊर्ध्वायस्यापति	७	२	१४
१२७ ऊर्जएहिस्त्रध	८	५	१०	१३२ ऊर्ध्वायादिशः	९	२	३
१७ ऊर्जमस्याऊर्ज	२	५	२६	२२५ ऊर्ध्वायात्वादि	१८	३	३
१३२ ऊर्जस्पतीपयस्वती	२	३	३	१८३ ऊर्ध्वायैवादिशे	१२	३	३
१३७ ऊर्जाचवाएप	९	३	६	१४५ ऊर्ध्वानुसृष्टा	१०	१	२
२४४ ऊर्जेत्वावलाय	१६	५	३७	१५८ ऊर्ध्वाविन्दुरुद	१०	५	१०
१५९ ऊर्जाभागानिहि	११	१	१	१८८ ऊर्ध्वारोहितो	१३	१	१
२३० ऊर्जाभागोयहमं	१८	४	४	१५४ ऊर्ध्वभरन्तमुदकं	१०	४	८
१०५ ऊर्जविभ्रदमुष	७	६	६०	१६६ ऊर्ध्वःसुप्तेपुजा	११	२	४
२४७ ऊर्ध्वस्तिष्ठतुरक्त	१९	६	४६	२४२ ऊर्ध्वारोजोऊय	१६	७	६०

ऋ

१६८ ऋवसामयजुह ११ ४ ७ | १९७ ऋवसामाभ्याम १४ १ १

पृष्ठांक.	का०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	का०	अ०	सू०		
४८	एकोवहानामि	४	७	३१	८२	एतुनिसःपरावन	६	८	७२
२५	एकोवोडेवोऽप्य	३	३	१३	१०५	एतेअस्मिन्देवा	१३	४	४
१२६	एकोगारेक	८	४	९	२७०	एतेतइन्द्रमन्तवो	२०	५	५६
१६६	एकंपादंनोन्विद	११	२	४	१३६	एतेवंप्रयाथा	६	२	६
५६	एकरजमएना	५	३	११	२६६	एनेस्वोमानरां	२०	४	३७
३४	एजदेजदजग्रभं	४	१	५	२७३	एनोन्वदंस्तवा	२०	५	६५
१२०	एनउत्येपनयन्ति	८	२	४	१५९	एतोव्रावाणौ	११	१	१
२३१	एनत्तेनतस्यथा	१८	४	४	२९३	एतंपृच्छकुहंपृ	२०	९	१३०
२३१	एनत्तेनतामह	१८	४	४	९१	एतंभागंपरि	६	१२	१२२
२३१	एनत्तेमततामह	१८	४	४	१३४	एतंवोयुवानं	९	२	४
२२६	एनत्तेदेवःसवि	१८	४	४	९१	एतंसथस्थापरि	६	१२	१२३
२२३	एनत्त्वावासः	१८	२	२	२७३	एदुमध्वोमदिन्त	२०	५	६४
२२७	एनदारोहवयं	१८	३	३	२३०	एदंवर्हिस्सदोमे	१८	४	४
१६८	एतदेवादक्षिणंत	११	३	६	११०	एधोस्येधिपीय	७	८	८९
१३७	एतद्वाडस्वादीयो	६	३	६	२६३	एनक्षिपक्षिका	२०	९	१३०
१६४	एतद्वैश्वस्य	११	२	३	३६	एनाव्याघ्रं	४	२	८
१३८	एतद्वैश्वररुषं	९	४	७	२२९	एनीर्धानाहरि	१८	४	४
१३४	एतद्योज्योतिः	६	३	५	२७३	एन्द्रनोगधिमियः	२०	५	६४
१८५	एतद्वोव्राक्षणा	१२	४	४	२८३	एन्द्रवाहोन्वृपति	२०	८	६४
१४४	एतद्विशृणुमे	१०	१	१	२७०	एन्द्रसानसि	२०	६	७०
१५२	एतमिधंसमाहि	१०	३	६	८४	एन्येकारयेन्येका	६	६	८३
१६४	एतस्माद्वाश्रोद	११	२	३	२६०	एभिषुभिःसुम	२०	३	२१
२९३	एताअश्वाश्वा	२०	९	१२६	२७४	एमाशुमाश्वे	२०	६	६८
११४	एतएनाव्याकरं	७	१०	११५	१५९	एमाअगुर्योपितः	११	१	१
६२	एतादेवसेनाः	५	४	२१	२४	एमांकुमारस्तरुण	३	३	१२
२५२	एतास्तेअग्नेसमि	१९	७	६४	२७६	एमेनंसृजतासुते	२०	६	७१
६७	एतास्तेअग्नेसमि	५	६	२९	२००	एमंपन्थामरु	१४	२	२
२२९	एतास्तेअसौ	१८	४	४	४२	एमंभजग्रामे	४	५	२२
१३४	एतास्त्वाजोप	९	३	५	९९	एमंयज्ञमनु	७	२	२०

मगनदत्ति.

[३२]

ऐनश्रदागच्छ

श्रदांक.	कां०	श्र०	मू०	श्रदांक.	कां०	श्र०	मू०
२२९ एयमगनदत्ति	१८	४	४	२५६ एवेदिन्द्रंष्टपणं	२०	१	१२
४८ एयमगन्नोपधी	४	८	३७	२८३ एवैवापागपरे	२०	८	९४
१७ एयमगन्वतिका	२	५	३०	८४ एवोव्वास्मिन्नि	६	९	७४
६४ एयमगन्वर्हिपा	५	५	२६	२९१ एपइपायमामहे	२०	९	१२७
२६५ एवातेहारियोज	२०	५	५	११२ एपतेयज्ञो	७	९	६७
१८७ एवात्वेद्वेद्यञ्जे	१२	५	३५	४७ एपयज्ञानां	४	७	३४
२७३ एवानूनमुप	२०	५	६६	१३७ एपवाअतिरिये	२०	६	६७
२१३ एवानेवावसा	१६	२	७	२७४ एपस्यतेतन्वो	१	३	१५
२८३ एवापतिद्रोणसा	२०	१	७	४ एपातेकुलपा	१	३	३
२५५ एवापाहिमन्नथा	२०	७	८८	४ एपातेराजन्	१२	३	२८
२८० एवापिन्नेविश्वदे	२०	१	२	१८३ एपात्वचांपुरुषे	३	६	१६
५२ एवामहान्बृहदि	५	१	१०७	३० एपापशूत्सं	३	४	१२
२८७ एवामहान्बृहदि	२०	५	६०	२७ एपामहमायुधा	७	१	५
२७२ एवारातिस्तुवीम	२०	५	६०	९६ एपामहंसमासी	१०	४	९
२७२ एवाहितेविभूतय	२०	६	७१	१५५ एपासनत्री	१	२	२१
२७६ एवाहितेवि	२०	५	७१	३ एपांयश्मृत	१	४	७३
२७२ एवाद्यसिवीरियुरे	२०	६	७१	१६ एहयन्तुपशवोये	२	८	७३
२७२ एवाद्यसिकाम्या	२०	५	६०	८२ एहयातुवरुणः	६	८	६
२७६ एवाद्यसिकाम्या	२०	५	७१	३६ एहिजीवंत्रायमाणं	४	२	१३
२७२ एवाद्यस्यस्यका	२०	५	६०	१४ एह्यस्मानमा	२	३	१३
२७२ एवाद्यसूनृता	२०	५	६०				

ए

२४४ ऐतुदेवस्त्रायमा	१९	५	३९	२०८ ऐननिकामोग	१५	२	११
६७ ऐतुमाणऐतुमन	५	६	३०	२०८ ऐननियंगच्छति	१५	२	११
२०७ ऐनमापोगच्छ	१५	१	१०	२०८ ऐनप्रसंगच्छति	१५	२	१०
२०८ ऐनमिन्द्रियंग	१५	२	१०	२०८ ऐनवशोगच्छति	१५	२	११
६ ऐनान्यतापिन्द्रा	६	११	१०४	२०७ ऐनश्रदागच्छ	१५	१	७

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
१६८ ऐन्द्राग्नंपावमानं	११	४	७	२५७ ऐभिरग्नेसरथं	२०	१	१३
१२१ ऐन्द्राग्नंवर्मबहुलं	८	३	५	८१ ऐपुनत्यदृषा	६	७	६७

ओ

६२ ओकोअस्यमूजव	५	५	२२	१६३ ओदनेनयज्ञव	११	२	३
२१८ ओचित्सखायंस	१८	१	१	२४१ ओपदर्भ	१९	४	२६
१८६ ओजश्चेजश्च	१२	५	५	१६७ ओपधपोभूत	११	३	५
२८७ ओजस्तदस्य	२०	९	१०७	१४८ ओपधीनामहं	१०	२	४
१४ ओजोऽस्योजो	२	३	१७	२०९ ओपधीभिरन्ना	१५	२	१४
७२ ओताआपः	६	३	२३	१२७ ओपधीरेव	८	५	१०
६३ ओतेमेधावा	५	५	२३	१२७ ओपधीरेवास्यै	८	५	१०
८६ ओतेमेधावा	६	१०	९४	१८७ ओपन्तीसमोप	१२	५	५
१६३ ओदनएवीदनं	११	२	३				

औ

२४२ औदुम्बरेणम १६ ४ ३१

अं

६६ अंशोभगोवरु	६	१	४	२४५ अंहोमुचंष्टपभं	१६	५	४२
२४५ अंहोमुचेमभरे	१९	५	४२				

क

३१ कादंकरुमा ३ ६

कईवेदसुतेसचा.

किमङ्गत्वापघव.

L २ -

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
२७१	२०	५	५७	२०९	१५	२	१३
२९४	२०	९	१३२	८८	६	११	१०७
२९४	२०	९	१३२	२७८	२०	७	७७
२६६	२०	९	१३८	१२१	८	४	५
२५५	२०	१	१०	४१	४	४	१६
२७१	२०	५	५९	२७७	२०	७	७६
२७०	२०	५	५८	१२९	६	१	१
२७१	२०	५	५७	२८९	२०	९	१२४
२२४	१८	३	३	१५२	१०	४	७
२६२	२०	९	१२७	१४४	१०	४	७
१४४	१०	१	१	१५२	१०	४	७
१८५	१२	४	४	१५२	१०	४	७
१२६	८	४	४	२२५	१८	३	३
५६	५	३	३	२४६	२	६	२
१५३	१०	४	७	१३०	२	६	५
२७३	२०	५	७	२४९	१९	६	२
२७७	२०	५	७	१३१	१९	६	५४
२६९	२०	५	७	२५०	१९	६	५४
२८५	२०	५	७	२४६	१९	६	५४
२६९	२०	५	७	२५०	१९	६	५४
२९६	२०	५	७	२४९	१९	६	५४
१६२	११	२	३	२५०	१९	६	५४
२८९	२०	५	७	२५०	१९	६	५४
२४२	२०	५	७	२४९	१९	६	५४
३५	४	३	३	२४९	१९	६	५४
२९४	२०	५	७	२५०	१९	६	५४
१३९	२०	५	७	२५०	१९	६	५४
५७	२०	५	७	२५०	१९	६	५४
२३	२०	५	७	२५०	१९	६	५४

पृष्ठांक.	का०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	का०	अ०	सू०.
२६० किमयंत्वावृषा	२०	६	१२६	६८ कृत्याकृतंवलगिन	४	६	११
१५२ कियतास्कभ्यःम	१०	४	७	१४४ कृत्याकृतोवल	१०	१	१
६ किलासंचपलितं	१	५	२३	२४३ कृत्यादूषणएवा	१९	५	३४
२१८ किंघातासद्यद	१८	१	१	११ कृत्यादूपिरयं	२	१	४
२१९ किंस्विन्नोराजा	१८	१	१	५८ कृत्याःसन्तुकृत्या	५	३	१४
२९० किंस्विवाहोस्व	२०	९	१२६	२०३ कृत्रिमःकंटकः	१४	२	२
२०४ कीर्तिश्रयशश्र	१५	१	२	२४१ कृन्तदर्भ	१६	४	२८
१९५ कीर्तिश्रयशश्रा	१३	४	४	१९४ कृष्णायाःपुत्रो	१३	३	३
२०५ कीर्तिश्रयशश्र	१५	१	२	७२ कृष्णंनियानं	६	३	२२
१३७ कीर्तिचवाएप	६	३	६	१४२ कृष्णंनियानं	९	५	१०
१७० कुतइन्द्रःकुतः	११	४	८	१६३ कृष्णंनियानंहर	१३	३	३
१२५ कुतस्तौआतौ	८	५	६	२६२ केतुकृएवन्नकेतवे	२०	३	२६
१७० कुतःकेशान्कुतः	११	४	८	२६८ केतुकृएवन्नके	२०	५	४७
२१३ कुम्भीकादूषीकाः	१६	२	६	२७५ केतुकृएवन्नकेतवे	२०	६	६९
१३२ कुलायोधि	९	२	३	१४५ केनदेवाँअनु	१०	१	२
२९४ कुलायंकृणवादि	२०	९	१३३	१४५ केनपर्जन्यमन्वे	१०	१	२
२७८ कुवित्सस्यमहि	२०	७	७८	१४४ केनपापर्णीआभृ	१०	१	२
२९० कुविदङ्गयवम	२०	९	१२५	१४५ केनश्रोत्रियमा	१०	१	२
२९३ कुहाकंपककंपृ	२०	९	१३०	१४५ केनापोअन्व	१०	१	२
१०२ कुहूदेवानाममृत	७	४	४७	१४५ केनेर्माभूमिं	१०	१	२
१०२ कुहूदेवीमुकृतं	७	४	४७	१४५ केनेयंभूमिं	१०	१	२
१८३ कूट्यास्यमं	१२	४	४	१२६ केवलीन्द्रायदुदुहे	८	५	९
१५६ कृष्णतंधूमं	११	१	१	५७ कैरातपृश्नउपत्	५	३	१३
२६ कृष्णोमितेमाजा	३	५	२३	१४७ कैरातिका	१०	२	४
११६ कृष्णोमितेमाणा	८	१	२	२९३ कोअनुन्याःपयः	२०	९	१३०
५८ कृतव्यघनिविधय	५	३	१४	२१८ कोअघयुद्गेशुरि	१८	१	१
२५८ कृतंनश्वघ्नी	२०	२	१७	२६३ कोअर्यवहूलिमा	२०	६	१३०
१०३ कृतंमेदाक्षिणं	७०	४	५	२९३ कोअसिघापयः	२०	९	
				१४५ कोअस्मिन्नापो			

कोअस्मिन्माण.

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
१४५ कोअस्मिन्माण	१०	१	२	१६१ क्रन्दायतेप्राणः	११	१	२
१४५ कोअस्मिन्मय	१०	१	२	१६२ क्रमध्वमग्निना	४	३	१४
१४५ कोअस्मिन्मय	१०	१	२	१७८ क्रव्यादमग्निम	१२	२	२
१४५ कोअस्मिन्मय	१०	१	२	१७८ क्रव्यादमग्निश	१२	२	२
१४५ कोअस्मिन्मय	१०	१	२	१७८ क्रव्यादमग्निमि	१२	२	२
१४५ कोअस्मिन्मय	१०	१	२	६६ क्रव्यादमग्ने	५	६	२६
१४५ कोअस्मिन्मय	१०	१	२	१७३ क्रव्यादानुवर्तय	११	४	१
१४५ कोअस्मिन्मय	१०	१	२	६० क्रूरमस्याआश	५	४	४
२१८ कोअस्मिन्मय	१८	१	१	६० क्रूरमस्याआश	५	४	४
११२ कोअस्मिन्मय	७	१०	१०३	१३३ क्रोडआसीजामि	६	५	९
१४० कोददर्शमयमं	६	५	६	१५७ क्रोडैतेस्ता	१०	४	७
१२६ कोनुगौःक	८	५	६	१३८ क्रोधोष्टकौ	६	१३	१३८
२९८ कोनामद्याकरते	२०	६	१५३	६४ क्रीवक्रीवं	६	१३	१३८
१२५ कोविराजोमियु	८	५	४	६४ क्रीवंक्रधोपशिन	६	४	७
२२९ कोशंदुहन्ति	१८	४	४	१५२ क१प्रेसन्ती	१०	४	५
२९४ कोशविले	२०	९	१३५	१५३ क१प्रेसन्दीप्यते	१०	४	५
२६३ कःकाप्यर्याःपयः	२०	६	१३०	१५२ कार्यमासाक	१०	४	५
११२ कःपृश्निधेनुं	७	१०	१०४	२९३ काहंतपरास्य	२०	९	११
१४४ कःसप्तखानि	१०	१	२				

ख

१७२ खदूरेविचङ्क	११	५	६	१६२ खलःपात्रं	११	२
३९ खरावखा३इ	४	३	१५	१९८ खेरथस्यखेनसः	१४	१

ग

३८ गणास्त्योपगायन्तुं	३	१५	१६७ गन्धर्वाप्सरसो	११	३
२३६ गणेश्याःखाहा	३	२२	१२४ गन्धर्वाप्सरसः	८	४

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
६३ गन्धारिभ्योमूजव	४	५	२२	१६९ गृह्यामितेसौभ	१४	१	१
२८३ गमन्नस्मेवसून्या	२०	८	९४	१०३ गोभिष्टेरमामति	७	४	५०
२१८ गर्भेनुनौजनिता	१८	१	१	२५९ गोभिष्टेरमामति	२०	२	१७
६४ गर्भोअस्योपधीनां	५	५	२५	२८१ गोभिष्टेरमामति	२०	७	८९
८६ गर्भोअस्योपधीनां	६	१०	९४	२८३ गोभिष्टेरमामति	२०	८	६४
६४ गर्भतेमित्रावरुणौ	५	५	२५	२४० गोभिष्टापात्तृप	१९	४	२७
६४ गर्भपेहिसिनीवा	५	५	२५	१३२ गोभ्योअश्वेभ्यो	९	२	३
२३८ गायत्र्युत्थिणग	१६	३	२१	२८ गोसनिवाच	३	४	२०
१४१ गायत्रेणप्रतिमि	६	५	१०	१४१ गौरमीमेदभि	९	५	१०
४२ गावोभगोगाव	४	५	२१	१४२ गौरिन्मिमाय	६	५	१०
१३३ गावःसन्तु	६	२	४	६० गौरिवतान्	५	४	१८
१७४ गिरयस्तेपर्वता	१२	१	१	२४२ ग्रामणीरसि	१६	४	३१
२६८ गिरावज्जोनसंभृ	२	५	४७	१८१ ग्राहिंपाप्यानम	१२	३	३
२६६ गिरावज्जोनसंभृ	२०	९	१३७	१७६ ग्राह्यागृहाः	१२	२	२
८१ गिरावरगराटेपु	६	७	६९	२८४ ग्रीवाभ्यस्तउ	२०	८	९६
१६ गिरिगेनांश्चा	२	४	२५	१८ ग्रीवाभ्यस्तउष्णि	२	६	३३
२८३ गिरिरेज्जात्रेजमा	२०	८	६४	१४४ ग्रीवास्तेकृत्ये	१०	१	१
२५५ गिर्वणःपाहिनः	२०	१	६	१७६ ग्रीष्मस्तेभूमेव	१२	१	१
१६० गीर्भिरुर्ध्वान्	१३	१	१	७८ ग्रीष्मोहेमन्तःशि	६	६	५५
१३२ गुदाश्चासन्ति	९	२	४	२०५ ग्रैष्मावेनं	१५	१	४
१२६ गृहमेधीगृहपति	८	५	१०	२०५ ग्रैष्मामासौ	१५	१	४
१५९ गृहाणग्रावाणी	११	१	१				

घ

२४१ घर्मइवाभितप	१९	४	२८	२५१ घृतस्पृत्तिः	१९	७	५८
१२४ घर्मःसामिद्धो	८	४	८	४७ घृतहृद्रामधु	४	७	
११३ घृतमप्सराभ्यो	७	१०	१०९	२४३ घृतादुच्छ्रितोमधु	१		

घृतादुल्लुतोमधु.

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
२४७ घृतादुल्लुतोमधु	१९	६	४६	१०९ घृतंतेअग्ने	१०	५	९
६६ घृतादुल्लुतोमधुना	५	६	२८	१५६ घृतंमोक्षन्ती	२	६	३
२४० घृतेनत्वामधुना	१६	४	२७	१० घोराञ्चपयो			
२६ घृतेनसीतामधुना	३	४	१७				

च

१४ चक्षुरसिचक्षुर्मै	२	३	१७	२३८ चन्द्रमानजत्रै	१६	२	१९
१६२ चक्षुर्गुणलं	११	२	३	२३३ चन्द्रमानसो	१९	१	६
५७ चक्षुपातेचक्षुर्ह	५	३	१३	१५ चन्द्रयत्तेतपस्तेन	२	४	२
५४ चक्षुपोहेते	५	२	६	१५ चन्द्रयत्तेजस्तेन	२	४	२
१६७ चक्षुःश्रोत्रं	११	३	५	१५ चन्द्रयत्तेऽर्चिस्तेन	२	४	२
५८ चतस्रश्चमेचत्वा	५	३	१५	१५ चन्द्रयत्तेशोचिस्ते	२	४	२२
३ चतस्रोदिवः	१	२	११	१५ चन्द्रयत्तेहरस्तेन	२	४	२२
४७ चक्षुरःकुंभाश्चक्षु	४	७	३४	१६७ चित्तिराजपर्वह	१४	१	१
१७२ चतुर्दन्त्रां	११	५	६	१९२ चित्रश्चिकित्वा	१३	२	५
२३९ चतुर्दशर्चेभ्यः	१६	३	२३	२३३ चित्राणिसाकं	१९	१	५
१५८ चतुर्धारेतो	१०	५	१०	१९२ चित्रंदेवानामुद	१३	२	११
१६१ चतुर्नमोश्चष्टक	११	१	२	२८७ चित्रंदेवानामुद	२०	२	११
२४६ चतुर्वीरिवध्यत	१६	५	४५	१९२ चित्रंदेवानांके	१३	२	११
१६९ चतुर्वीरिवध्यत	११	४	७	२८७ चित्रंदेवानांके	२०	२	११
१४४ चतुष्टयंयुज्यते	१०	१	२	१३८ चेतोहृदयं	६	४	१
१६९ चतुष्टयःपञ्च	११	४	७	१३१ च्युताचेयं	६	१	१
१४२ चत्वारिवाक्यपरि	६	४	१०	१६३ चरुं पञ्चविलसु	११	२	२
२३१ चन्द्रमामप्सव	१८	५	२४	१८४ चरदेवात्रहायणा	१२	४	४
६३ चन्द्रमानसमाणा	४	५					

छ

पृष्ठांक.	का०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	का०	अ०	सू०
६४ छन्दांसियज्ञे	५	५	२६	२४१ छिन्धिदर्भ	१९	४	२८
१२५ छन्दःपक्षेउपसा	८	५	९	१८७ छिन्ध्याद्धिन्धि	१२	५	५
१८७ छिनत्गस्पिहृ	१२	५	५				

ज

१४१ जगतासिन्धुं	६	५	१०	१८४ जायमानाभिजा	१२	४	४
२४३ जङ्घिडोसिजङ्घि	१६	५	३४	४८ जायाइहो	४	८	३७
११ जङ्घिडोजम्भाद्	२	१	४	७९ जालापेणाभि	६	६	५७
२७९ जज्ञानःसोमंसह	२०	७	८७	१४९ जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकम-			
१०२ जनाद्विद्वजनी	७	४	४५	भ्यष्टां	१०	३	५
२८१ जनायचिथईवते	२०	७	९०	२१४ जितमस्माकमु	१६	२	८
२०३ जनियन्तिनाव	१४	२	२	२१४ जितमू०।।स	१६	२	८
१८१ जनीत्रीवमति	१२	३	३	२१४ जितमू०।।स	१६	२	८
१७६ जनंविभ्रती	१२	१	१	२१४ जितमू०।।स	१६	२	८
४ जरापुजःप्रथम	१	३	१२	२१४ जितमू०।।स	१६	२	८
२४ जरायत्वापरि	३	३	११	२१४ जितमू०।।स	१६	२	८
२४० जरासुगुच्छपरि	१६	३	२४	२१४ जितमू०।।स	१६	२	८
८५ जवस्तेअर्वाभिहि	६	९	९२	२१४ जितमू०।।ष्ट	१६	२	८
१३० जह्रिस्वंकाम	६	१	२	२१४ जितमू०।।स	१६	२	८
२४१ जहिदर्भसपत्ना	१९	४	२६	२१४ जितमू०।।स	१६	२	८
२१३ जाग्रदुष्यप्यं	१६	२	६	२१४ जितमू०।।सनि	१६	२	८
८३ जातवदोनि	६	८	७७	२१४ जितमू०।।सनि	१६	२	८
२६४ जातोव्यरूपत्	२०	४	३४	२१४ जितमू०।।सप	१६	२	८
६१ जानीतस्मनं	६	१२	१२३	२१४ जितमू०।।सप्त	१६	२	८

घृतादुल्लसोमधु.

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
२४७ घृतादुल्लसोमधु	१९	६	४६	१०९ घृतनेश्रग्ने	७	८	८२
६६ घृतादुल्लसंमधुना	५	६	२८	१५६ घृतप्रोक्षन्ती	१०	५	९
२४० घृतेनत्वासमुजा	१६	४	२७	१० घौराश्रपयो	२	६	३५
२६ घृतेनसीतामधुना	३	४	१७				

च

१४ चक्षुरसिचक्षुर्मे	२	३	१७	२३८ चन्द्रमानजत्रे	१६	२	१९
१६२ चक्षुर्गुशलं	११	२	३	२३३ चन्द्रमानसो	१९	१	६
५७ चक्षुपातेचक्षुर्ह	५	३	१३	१५ चन्द्रयचेतपस्तेन	२	४	२३
५४ चक्षुपोहेते	५	२	६	१५ चन्द्रयचेतेजस्तेन	२	४	२३
१६७ चक्षुःश्रोत्रं	११	३	५	१५ चन्द्रयचेऽर्चिस्तेन	२	४	२३
५८ चतस्रश्चमेचत्वा	५	३	१५	१५ चन्द्रयचेऽशोचिस्ते	२	४	२३
३ चतस्रोदिवः	१	२	११	१५ चन्द्रयचेहरस्तेन	२	४	२३
४७ चतुरःकुंभांश्चतु	४	७	३४	१६७ चित्तिराउपवर्ह	१४	१	१
१७२ चतुर्दन्त्रां	११	५	६	१९२ चित्रदिचकित्वा	१३	२	७
२३९ चतुर्दशर्वेभ्यः	१६	३	२३	२३३ चित्राणिसाकं	१९	१	७
१५८ चतुर्धारेतो	१०	५	१०	१९२ चित्रंदेवानामुद	१३	२	१०७
१६१ चतुर्नमोऽष्टकृ	११	१	२	२८७ चित्रंदेवानामुद	२०	२	२
२४६ चतुर्वीरवध्यत	१६	५	४५	१९२ चित्रंदेवानांके	१३	२	१०७
१६९ चतुर्होतारश्चा	११	४	७	२८७ चित्रंदेवानांके	२०	२	७
१४४ चतुष्टयंयुज्यते	१०	१	७	१३८ चेतोद्भूयं	६	४	७
१६९ चतुरात्रःपञ्च	११	४	७	१३१ च्युताचयं	६	१	७
१४२ चत्वारिवाक्पारि	६	५	१०	१६३ चक्षुपञ्चविल्लमु	११	२	२
२३१ चन्द्रमाश्रप्स्व	१८	४	४	१८४ चरदेवात्रहायणा	१२	४	४
६३ चन्द्रमानक्षपाणा	४	५	२४				

छ

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
६४ छन्दांसियज्ञे	५	५	२६	२४१ छिन्धिदर्भ	१९	४	२८
१२५ छन्दःपक्षेउपसा	८	५	९	१८७ छिन्ध्याछिन्धि	१२	५	५
१८७ छिनत्गस्यपितृ	१२	५	५				

ज

१४१ जगतासिन्धुं	६	५	१०	१८४ जायमानाभिजा	१२	४	४
२४३ जद्विडोसिजद्वि	१६	५	३४	४८ जायाइद्यो	४	८	३७
११ जद्विडोजम्भाद्	२	१	४	७९ जालापेणाभि	६	६	५७
२७९ जज्ञानःसोमंसह	२०	७	८७	१४९ जितमस्माकमुद्भिन्नमस्माकम-			
१०२ जनाद्विश्वजनी	७	४	४५	भ्यष्टां	१०	३	५
२८१ जनायचिद्यईवते	२०	७	९०	२१४ जितमस्माकमु	१६	२	८
२०३ जनियन्तिनाव	१४	२	२	२१४ जितम्०।०।स	१६	२	८
१८१ जनीत्रीवप्रति	१२	३	३	२१४ जितम्०।०।स	१६	२	८
१७६ जनंविभृती	१२	१	१	२१४ जितम्०।०।स	१६	२	८
४ जरायुजःप्रथम	१	३	१२	२१४ जितम्०।०।स	१६	२	८
२४ जरायत्वापरि	३	३	११	२१४ जितम्०।०।स	१६	२	८
२४० जरासुगुन्धपरि	१६	३	२४	२१४ जितम्०।०।स	१६	२	८
८५ जवस्तेअर्वाग्निहि	६	९	९२	२१४ जितम्०।०।स	१६	२	८
१३० जहित्वंकाम	६	१	२	२१४ जितम्०।०।स	१६	२	८
२४१ जहिदर्भसपत्ना	१९	४	२६	२१४ जितम्०।०।स	१६	२	८
२१३ जाग्रदुष्वप्यं	१६	२	६	२१४ जितम्०।०।सनि	१६	२	८
८३ जातवदोनि	६	८	७७	२१४ जितम्०।०।सनि	१६	२	८
२६४ जातोव्यरूपत्	२०	४	३४	२१४ जितम्०।०।सप	१६	२	८
६१ जानीतस्मनं	६	१२	१२३	२१४			

जितम०।।समृ.

पृष्ठांक.	कां० अ० सू०	पृष्ठांक.	कां० अ० सू०
२१४ जितम०।।समृ १६	२ ८	२५३ जीवलास्यजी	१६ ७ ६९
२१४ जितम०।।समा १६	२ ८	११६ जीवलानघारि	८ ? ?
२१४ जितम०।।समि १६	२ ८	१२३ जीवलानघारिपां	८ ४ ७
२१४ जितम०।।सरा १६	२ ८	१७९ जीवानामपुः	१२ २ २
२१४ जितम०।।सव १६	२ ८	२५१ जीवास्यजीव्या	१९ ७ ६९
२१४ जितम०।।सवा १६	२ ८	११५ जीवेभ्यस्त्वा	८ १ १
२१४ जितम०।।सो १६	२ ८	२६२ जीवेमशरदः	१९ ७ ६७
२१४ जितम०।।सोऽ १६	२ ८	१६९ जीवेरुदन्ति	१४ १ १
२१४ जितम०।।सोऽ १६	२ ८	१०७ जुष्टेदमूनाश्रति	७ ६ ७१
२१४ जितम०।।सोऽ १६	२ ८	१६ जूर्णिपुनर्वो	२ ४ ४
२१४ जितम०।।सोऽ १६	२ ८	२२७ जुहुर्दाधारयामु	१८ ४ २
२१४ जितम०।।सोऽ १६	२ ८	१ ज्याकेपरिणो	१ १ २१
२१४ जितम०।।सोऽ १६	२ ८	६२ ज्याघोपादुन्दुभ	५ ४ ३०
२१५ जितमस्माकमु	१६ २	३१ ज्यायस्वन्त	३ ६ २
२१५ जितमस्माकमु	१६ २	१३१ ज्यायाग्निमिष	९ १ ११०
६० जिहाज्याभवति	५ ४ ३४	८८ ज्यैष्ठ्य्यांजातो	६ ११ ६
९ जिहायाश्रमे	१ १ ३६	१३८ ज्योतिष्प्रतोलो	६ ३
२१६ जीवतांज्योतिः	१ १ ३६		
२४४ जीवलानामते	१६ ५		

त

६२ तक्मन्भ्रात्रा	५ ६ २२	१६४ ततरचैनमन्या	११ २ १
६२ तक्मन्मूजवतो	५ ५ २२	१६४ ततरचैनमन्या	११ २ ३
६२ तक्मन्ज्यालावि	५ ५ २२	१६४ ततरचैनमन्या	११ २ ३
१६३ ततरचैनमन्या	११ २ ३	१६३ ततरचैनमन्या	११ २ ३
१६४ ततरचैनमन्या	११ २ ३	१६४ ततरचैनमन्या	११ २ ३
१६३ ततरचैनमन्या	११ २ ३	१६४ ततरचैनमन्येन	११ २ ३
१६४ ततरचैनमन्या	११ २ ३	१६३ ततरचैनमन्येन	११ २ ३
१६४ ततरचैनमन्या	११ २ ३		

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
१६४	ततश्चैनमन्येन	११	२	३	२०६	तद्यस्यैवंविद्वान्	
१६४	ततश्चैनमन्येन	११	२	३	व्रात्यएकां	१५	२ १३
१६३	ततश्चैनमन्येन	११	२	३	२०६	दद्यस्यैवंविद्वान्	
१६४	ततश्चैनमन्येनो	११	२	३	व्रात्यश्चतुर्थी	१५	२ १३
१६४	ततश्चैनमन्येनो	११	२	३	२०९	तद्यस्यैवंविद्वान्	
१६३	ततश्चैनमन्यैर्द	११	२	३	व्रात्यस्त्वृतीयां	१५	२ १३
१६४	ततश्चैनमन्यैः	११	२	३	२०८	तद्यस्यैवंविद्वान्	
६४	ततस्ततामहास्ते	५	५	२४	व्रात्योत्तिथिः	१५	२ ११
६४	तताश्वरे	५	५	२४	२०९	तद्यस्यैवंविद्वान्	
६१	ततंतंतुमन्वेके	६	१२	१२२	व्रात्योद्वितीयां	१५	२ १३
२५५	तत्वापामिसुवीर्यं	२०	१	६	२०६	तद्यस्यैवंविद्वान्	
२६६	तत्वापामिसुवीर्यं	२०	५	४९	व्रात्योपरि	१५	२ १३
२०९	तत्सूर्यस्यदेवत्वं	२०	९	१२३	२०८	तद्यस्यैवंविद्वान्	
६६	तथातदग्नेकृष्ण	५	६	२९	व्रात्योराज्ञो	१५	२ १०
२१५	तदग्निराहतदु	१६	२	६	१४५	तद्याश्वर्येणः	१० १ २
१२०	तदग्निराहतदु	८	३	५	२९४	तद्यातउन्मथाय	२० ६ १३२
११८	तदग्नेचक्षुः	८	२	३	१२८	तद्विषंसर्पा	८ ५ १०
२७२	तदद्याचित्त	२०	५	६१	१००	तद्विष्णोःपरमंपदं	७ ३ २६
२१३	तदमुष्माश्वग्ने	१६	२	६	६०	तद्वैराष्ट्रमास्रवति	५ ४ १९
२३६	तदस्तुमित्रावरु	१९	२	११	२७८	तद्वोगायसुते	२० ७ ७८
५१	तदिदासभुवनेषु	५	१	२	५६	तन्नूनपात्पथ	५ ३ १२
२८७	तदिदासभुवनेषु	२०	९	१०७	८५	तन्नृष्टेवाजिन्तन्वं	६ ९ ९२
५१	तदूपुतेमहस्पृथु	५	१	१	२५२	तन्नूस्तन्वामेसहे	१७ २ ६१
२०४	तदेकमभवत्	१५	१	१	१५४	तन्नम्रमेकेयुवती	१० ४ ७
१२८	तद्व्रह्मच	८	५	१०	६५	तन्नस्तुरीयमश्रुतं	५ ६ २७
१५८	तद्वद्राःसमगच्छ	१०	५	१०	२६५	तन्नोविचोचोददि	२० ४ ३६
१२८	तद्यस्माएवं	५	८	१०	२८९	तन्मित्रस्यवरुण	२० ६ १२३
२०८	तद्यस्यैवंविद्वान्				१८३	तन्न्यंस्वर्गोवदुधा	१२ ३ ३
व्रात्यउद्धते	१५	२	१२	५८	तपनोऽश्विम्	४ ८ ३६	

तपश्चैवास्तां.

पृष्ठांक.	कां० श्र० सू०	पृष्ठांक.	कां० श्र० सू०
१६० तपश्चैवास्तां	११ ४	१६१ तपश्चतस्रःप्रदिरा	१ १ २
१७० तपश्चैवास्तां कर्म	११ ४	२६६ तपश्चौरानानि	२२ ४ ३७
२२२ तपसायेश्चना	१८ २	२८६ तपत्यदिन्द्रियं	२० ९ १०६
१०७ तप्तोवांघर्मोनक्षतु	७ ६	२८६ तप्योरिन्द्रिष्यं	२० ६ १०६
२०७ तमाहवनीपरच	१५ १	४३ तप्यतेनिविशन्ते	४ ५ २५
२०७ तमितिहारच	१५ १	२८० तप्येदंनिश्चपभितः	२० ७ ८५
१९५ तमिदंनिगतं	१३ ४	५७ तस्तुवंतस्तुवं	५ ३ ६
१६५ तमिदंनिगतंसह	१३ ४	१३७ तस्माद्यद्योभवन्	९ ३ १
२६१ तमिन्द्रप्रदमा	२० ३	२ तस्माद्यंरंगमाम	१ १ ५
२७० तमिन्द्रंजोहवीमि	२० ३	२०५ तस्माउदीच्या	१५ १ ५
२६८ तमिन्द्रंवाजयाम	२० ५	२०६ तस्माउदीच्या	१५ १ ६
२९६ तमिन्द्रंवाजयाम	२० ९	१३७ तस्माज्जन्तसूयो	९ ३ ६
१५१ तमिमंदैवतामणिं	१० ३	१३७ तस्माउपाहि	१५ १ ८
२६५ तमीमहइन्द्रमस्प	२० ४	२०६ तस्माज्जर्वाया	१५ १ १
२६५ तमुनःपूर्वेपितो	२० ४	२०६ तस्माज्जर्वाया	१५ १ ५
६६ तमुष्टुहियो	६ १	१२७ तस्मात्पितृभ्यो	८ २ ७
२०७ तमृचयश्चार्तवा	१५ १	२१५ तस्मादमुंनिर्भजा	१६ २ ६
२०६ तमृचयश्चसामानि	१५ १	२१४ तस्मादमुंनिर्भजा	१६ २ ६
२०६ तमृतंघसत्यं	१५ १	२३३ तस्मादश्वाश्रया	१९ १ १०
२७२ तम्बभिप्रगायत	३० ५	१२७ तस्मादेवेभ्यो	८ ५ १०
२७२ तम्बभिप्रगायत	३० ५	१२७ तस्मान्मनुष्येभ्यः	८ ५ १०
१७२ तपार्थुदेमणु	११ ५	२३३ तस्माद्यज्ञात्सर्व	१९ १ १
१६ तपार्हंशत्रुन्तसा	२ ४	२३३ तस्माद्यज्ञात्सर्व	१९ १ १
१५४ तयोरहंपरितृप्त्य	१० ४	१२७ तस्माह्ननस्पतीनां	८ ५ ५
१९१ तरणिर्विश्वदर्श	१३ ५	१८६ तस्माद्द्वैत्राहाणा	१२ ४ ८
२६८ तरणिर्विश्वदर्श	२० ५	१७१ तस्माद्द्विविद्वान्पु	११ १ २
६५ तरीमन्द्रासु	५ ६	१४६ तस्मिन्हिरण्यये	१० १ ६
७७ तदेहंपतङ्गह	५ ६	१५० तस्मैयुंतसुरां	१० ३ ३
तदीपतेवधापते	५ ६	२०५ तस्मैदक्षिणाया	१५ १ १

पृष्ठांक.	कां०	श्र०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	श्र०	सू०
२०६	तस्मैदक्षिणाया	१५	१	५	२१०	तस्य०	योस्य
२०६	तस्मैधुवायादि	१५	१	४		द्वितीयोपानः	१५ २ १६
२०६	तस्मैधुवायादि	१५	१	५	२१०	तस्य०	योस्य
२०६	तस्मैप्रतीच्या	१५	१	५		द्वितीयोऽध्यायः	१५ २ १७
२०५	तस्मैप्रतीच्यादि	१५	१	४	२१०	तस्य०	योस्य
२०६	तस्मैमाच्यादिशो	१५	१	५		द्वितीयः	१५ २ १६
२०५	तस्मैमाच्यादिशः	१५	१	४	२१०	तस्य०	योस्य
२०५	तस्मैमास्यायास	१५	१	३		पञ्चमोपानः	१५ २ १६
२०६	तस्मैसर्वेभ्यो	१५	१	५	२१०	तस्य०	योस्य
२०३	तस्यद्यनुनिभ	२०	०	१३१		पञ्चमोऽध्यायस्तः	१५ २ १७
२०५	तस्यदेवजनाः	१५	१	३	२१०	तस्य०	योस्य
१६	तस्यमार्शत्वेजदि	२	५	२७		पञ्चमः	१५ २ १६
२१०	तस्यब्राह्मस्य	१५	२	१६	२१०	तस्य०	योस्य
२१०	तस्यब्राह्मस्य	१५	२	१६		प्रथमः	१५ २ १६
२१०	तस्य० एकंतदे	१५	२	१७	२१०	तस्य०	योस्य
२१०	तस्य० यदादि	१५	०	१७		प्रथमोपानः	१५ २ १६
२१०	तस्य० योस्य				२१०	तस्य०	योस्य
	चतुर्थोपानः	१५	२	१६		प्रथमोऽध्यायः	१५ २ १७
२१०	तस्य० योस्य				२१०	तस्य०	योस्य
	चतुर्थोऽध्यायः	१५	०	१७		पष्ठोपानः	१५ ० १६
२१०	तस्य० योस्यच-				२१०	तस्य०	योस्य
	चतुर्थः	१५	२	१६		पष्ठोऽध्यायस्त	१५ ० १७
२१०	तस्य० योस्यतु				२१०	तस्य०	योस्य
	तृतीयोपानः	१५	२	१६		षष्ठः	१५ २ १५
२१०	तस्य० योस्यतु-				२१०	तस्य०	योस्य
	तृतीयोऽध्यायः	१५	०	१७		सप्तमोपानः	१५ ० १६
२१०	तस्य० योस्य				२१०	तस्य०	योस्य
	तृतीयः	१५	२	१५		सप्तमोऽध्यायः	१५ ० २ १७

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
९८ तांसवितःसत्यस	७	२	१५	२६१ तुभ्येदिन्द्रस्व	२०	३	२४
१३६ तांस्तेरन्नन्तु	९	३	५	२७६ तुभ्येदिमासवना	२०	७	७३
१४७ तांस्त्वंपच्छिन्दि	१०	२	३	११५ तुभ्यंवातःपवतां	८	१	१
१२७ तांस्वर्षां	८	५	१०	२८४ तुभ्यंसुतास्तुभ्य	२०	८	६६
२६५ तांहजरितर्नः	२०	९	१३५	२८९ तुरण्ययोमधुमन्तं	२०	६	११९
४४ तिग्ममनीकांविदितं	४	६	२७	१०३ तुराणामतुराणां	७	४	५०
१९२ तिग्मोविभ्राजन्	१३	२	२	२५४ तुविग्रीवोवपोद	२०	१	५
१०४ तिरश्चिराजेरसि	७	५	५६	२३६ वृत्रेभ्यःस्वाहा	१६	३	२३
१५४ तिर्यग्विलश्चम	१०	४	८	१३८ वृणानिप्राप्तः	९	४	७
५ तिष्ठावरेतिष्ठ	१	४	१७	१३२ वृषैरावृतापल	६	२	३
५८ तिस्रश्चमोत्रिंशच्च	५	३	१५	६२ वृतीयकंवितृतीयं	५	५	२२
१५८ तिस्रोनिद्वावरुण	१०	५	१०	२३९ वृतीयेभ्यश्ङ्गे	१६	३	२२
४१ तिस्रोदिवस्तिप्तः	४	४	१६	२४१ वृन्दिदर्भ	१६	४	२६
२४० तिस्रोदिवस्तिप्तः	१९	४	२७	१६८ वृष्टमेतत्कटुक	१४	१	१
२४२ तिस्रोदिवोअस	१९	४	३२	११३ वृष्टासिवृष्टिका	७	१०	११३
५२ तिस्रोदेवीर्माहिनः	५	१	३	११३ वृष्टिकेवृष्टिन्दन	७	१०	११३
१४० तिस्रोमातृस्त्रीन्	६	५	६	४० वृष्णामारंक्षुधा	४	४	१७
२९ तिस्रोमात्रागन्य	३	५	२४	२२ तेअधराञ्चः	३	२	६
१५४ तिस्रोहप्रजा	१०	४	८	१३१ तेअधराञ्चःप्र	९	१	२
२७ तीक्ष्णीयांसः	३	४	१६	५८ तेऽवदन्प्रथमा	५	४	१७
११८ तीक्ष्णेनाग्नेचक्षु	८	२	३	१३३ तेकुष्टिकाः	६	२	४
२४३ तीक्ष्णोराजावि	१९	४	३३	१२७ तेकृषिन्	८	५	१०
६० तीक्ष्णोशवोव्राह्म	५	४	१८	२६० तेत्वामदाअमद्	२०	३	२१
२२८ तीर्थस्तरान्ति	१८	४	४	२५६ तेत्वामदाइन्द्र	२०	१	१२
२८४ तीप्रस्याधिषय	२०	८	६६	११५ तेत्वारन्नन्तुते	८	१	१
२७५ तुङ्गेजुङ्गेपउत्त	२०	६	७०	१७६ तेदेवेभ्यश्वा			
२०० तुभ्यमग्रेपर्यवहन्	१४	२					
१६२ तुभ्यमारण्याः	११						
१७							

पृष्ठांक-	कां०	श्र०	सू०	पृष्ठांक	कां०	श्र०	सू०
२२१ त्रिकटुकैभिःपत्र	१८	२	२	२६० त्वमाविषसुध्रव	२०	३	२१
२८८ त्रिनटुकैपुष्यतमं	२०	०	११०	२९५ त्वमिन्द्रकपोनाय	२०	६	१३५
२८३ त्रिकटुकपुमट्टि	२०	८	६५	२८६ त्वमिन्द्रमनूर्ति	२०	९	१०५
८९ त्रिनेत्रवाअमृजनं	६	११	११३	२८३ त्वमिन्द्रयत्नाद्	२०	८	९३
२३३ त्रिभिःपट्टियामि	१०	१	६	२९५ त्वमिन्द्रशर्मरिणा	२०	६	१३५
११८ त्रियानुधानः	८	२	३	२८३ त्वमिन्द्रमजोपसं	२०	८	९३
६३ त्रिशीपांशंत्रिक	५	५	२३	२१६ त्वमिन्द्रम्बे	१७	१	१
१७३ त्रिपन्थेतममा	११	५	१०	८६ त्वमिन्द्राधिराज	६	१०	६८
१५७ त्रिपुषात्रपुनं	१०	५	१०	२४० त्वमिन्द्रापुरुदूत	१९	७	५५
१४३ त्रिपुष्टेवाअमृजनं	१०	५	३५	२७२ त्वमिन्द्राभिभूर	२०	५	६२
७४ त्रिशद्धामाविरा	६	३	३१	२८३ त्वमिन्द्रामिभूर	२०	८	६३
२६९ त्रिशद्धामाविम	२०	५	४८	२१६ त्वमिन्द्रासिविष्व	१७	१	१
२४५ त्रिःशाम्बुभ्यो	१६	५	३९	२८३ त्वमिन्द्रासिवृत्र	२०	८	९३
२१९ त्रीणिच्छन्दांमि	१८	१	१	१७ त्वमीशिपेपशूनां	२	५	२८
२४४ त्रीणितेकुष्ठाना	१९	५	३९	२८३ त्वमीशिपेमुता	२०	८	९३
२२५ त्रीणिपदानिरु	१८	३	३	२६० त्वमेतांजनरागो	२०	३	२१
१०० त्रीणिपदावि	७	३	२६	१६३ त्वमोदनंमारी	११	२	३
१८५ त्रीणिववराजा	१२	४	४	४८ त्वयापूर्वमथर्षाणो	४	८	१७
२९४ त्रीण्यष्टस्यना	२०	९	१३२	१८७ त्वयाममूर्णमृदि	१२	५	५
२४० त्रीणाकांक्षीन्	१९	४	२७	४५ त्वयामन्योसरथ	४	७	३१
६५ त्रीणाजातंजन्म	५	६	२८	४८ त्वयावयमप्सरसो	४	८	३७
१५६ त्रीणाभागोनिद्रि	११	१	१	५१ त्वयावयंशाशग्रहे	५	१	२
६५ त्र्यायुषंजमदमेः	५	६	२८	२८७ त्वयावयंशाशग्र	२०	९	१०७
१७५ त्वज्जातास्त्वयि	१२	१	१	२४७ त्वयिराप्रिवसा	१९	६	४७
२२५ त्वमग्नेर्दितोजा	१८	३	३	८३ त्वष्टाजायामजन	६	८	७८
१९४ त्वमग्नेक्रतुभिः	१३	३	३	२२० त्वष्टादुहित्रे	१८	१	१
३ त्वमग्नेयानुधाना	१	२	७	३१ त्वष्टादुहित्रे	३	६	३१
२५१ त्वमग्नेव्रतपा	१६	७	५९	६९ त्वष्टापेर्दुर्घ्य	६	१	४
२४२ त्वमसिसहमानो	१६	४	३२	६४ त्वष्टायुनक्तुवहु	५	५	२६
१७७ त्वमस्यावपनी	१२	१	१	१९९ त्वष्टावासोव्यद	१४	१	१

त्वष्टःश्रेष्ठेन.

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
६४ त्वष्टःश्रेष्ठेन	५	५	२५	२१६ त्वंनइन्द्रोतिभिः	१७	१	१
११ त्वामिग्नेवृणाते	२	२	६	२६६ त्वंनृभिर्भृमणो	२०	४	३७
२४१ त्वामाहुर्देववर्म	१९	४	३०	२७ त्वंनोअग्नेअग्नि	३	४	२०
२८५ त्वामिद्धिहवामहे	२०	९	९८	११८ त्वंनोअग्नेअधरात्	८	२	३
२१६ त्वामिन्द्रवृक्षणा	१७	१	१	८३ त्वंनोअभसस्पत	६	८	७९
२७८ त्वामुग्रप्रवसे	२०	७	८०	८८ त्वंनोअभेधेप्रथमा	६	११	१०८
१०७ त्वामृणाहंवचसा	७	७	७४	२४३ त्वंभूमिमत्येप्यो	१९	४	३३
२८० त्वानजनाममसत्ये	२०	७	८९	२४२ त्वंमणीनामधिपा	१६	४	३१
२१ त्वान्विशोवृणतां	३	१	४	२१६ त्वंरक्षसेमदिश	१७	१	१
२८६ त्वान्विष्णुवृहन्द	२०	९	१०६	२५९ त्वंवर्मासिसप्रथ२०	३	३	१६
२८७ त्वान्शुष्मिन्पूरुहूत	२०	३	२४	६४ त्वंवीरुषांश्रेष्ठतमा	६	९	१२८
२६१ त्वान्सुतस्यपीतये	२०	६	६६	२९३ त्वंष्टपाक्षुमघवन	२०	८	९५
२७५ त्वान्स्तोमाअर्वा	२०	५	२	२८४ त्वंसिन्धूरवास	२०	६	६९
५१ त्वेक्रतुमपि	५	१	२	२७४ त्वंमुतस्पपीतये	२०	४	८
२८७ त्वेक्रतुमपि	२०	९	१०७	१५५ त्वंखीत्वंपुमान	१०	९	१३७
२३० त्वेपस्तधूम	१८	४	४	२९६ त्वंहत्यत्सप्तभ्यो	२०	९	१३७
२६० त्वंकरञ्जमुत्त	२०	३	५२	२९६ त्वंहत्यदप्रतिमा	२०	४	३७
२४६ त्वंकापसहसासि	१९	६	१५	२६६ त्वंहत्यादिन्द्रकुत्स	२०	६	१०८
२५७ त्वंतमिन्द्रपर्वतं	२०	१	१	२८७ त्वंहिनःपिता	२०	७	३२
२१६ त्वंतत्त्वंपयं	१७	३	३०	४६ त्वंहिमन्योअभि	४	७	३३
२६३ त्वंत्वमहर्षियाजप	२०	९	१०४	४६ त्वंहिविश्वतोमुख	४	५	६४
२८६ त्वंदाताप्रथमो	२०	४	३७	२७३ त्वंहिशरवतीना	२०	३	२९
२६६ त्वंधृष्णोपृपता	२०	१	१	२६२ त्वंहिस्तोमघर्षन	२०	३	११
२१६ त्वंनइन्द्रमहते	१७	१	१	५६ त्वंख्यज्ञवरुणा	५	३	११
२८७ त्वंनइन्द्राभरं	२०	६	१०८	५६ त्वंघट्टयकणग्रनी	५	३	११

६

पृष्ठांक.	का०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	का०	अ०	सू०
२२५ दक्षिणायांत्वा	१८	३	३	१६२ दिवस्पृष्टेभावमा	१३	२	२
२२४ दण्डंस्तदादा	१८	२	२	६६ दिवामानक्तंयत	५	६	२९
१२३ ददामीत्येवमूया	१२	४	४	३६ दिविजातःसमुद्र	४	२	१०
२२३ ददाम्यस्मा	१८	२	२	२४२ दिवितेनूलमोपधे	१९	४	३२
५७ ददिहिमहायकणो	५	३	१३	१९१ दिगित्वात्रिरभा	१३	२	२
२६६ दधिकावणो	२०	६	१३७	२६२ दिविनकेतुरधि	२०	३	३०
२४५ दधिप्वानठरे	२०	१	६	१० दिविस्पृष्टो	२	१	०
६८ दमूनादेवःसविता	७	२	१४	७० दिवंचक्षुपे	६	१	१०
२४३ दर्भेणत्वंकृणवो	१९	४	३३	५५ दिवेस्वाहा	५	२	९
२४३ दर्भेणदेवजातेन	१६	४	३२	५५ दिवेस्वाहा	५	२	६
१४७ दर्भःशोचिस्तरू	१०	२	४	६१ दिवोनुमांनृहतो	६	१२	१२४
४१ दर्शयमायातुधाना	४	४	१६	२३७ दिवोमादित्या	१९	२	१६
१०६ दर्शोसिदर्शतोसि	७	७	८१	२४१ दिवोमादित्या	१९	४	२७
५८ दशचमेशतं	५	३	१५	१२ दिवोमूलमव	२	२	७
२३६ दशचंभ्यःस्वाहा	१६	३	२३	१०० दिवोविष्णुउतवा	७	३	२६
१२ दशवृक्षमुञ्चेमं	२	२	६	१०९ दिवंचरोहपृथिवी	३	१	१
१६९ दशशाकमनाय	११	४	८	२८ दिवंपृथिवी	३	५	२१
२४१ दहदभं	१६	४	२९	१६८ दिवंबूमोनक्षत्रा	११	३	६
२७० दानामृगोनवा	२०	५	५३	४१ दिव्यस्यसुपर्णस्य	४	४	१९
२७१ दानामृगोनवा	२०	५	५७	४९ दिव्यादित्याय	४	८	३६
४९ दिक्षुचन्द्राय	४	८	३६	१० दिव्योगन्धर्वो	२	१	२
१६२ दितिःशूर्पमदि	११	२	३	१०१ दिव्यंमुपर्णपयसं	७	४	३९
२०७ दितेश्वरै	१५	१	६	१२५ दिशश्चतस्रो	८	४	८
९७ दितैःपुत्राणां	७	१	७	१६१ दिशामज्ञानां	१३	०	०
६६ दिवस्त्वापातुहरि	५	६	२८	१४९ दिशोज्योतिष्म	१०	३	८
६१ दिवस्पृथिव्याः	६	१३	१२५	१३२ दिशोदिशःशाला	९	०	३
१२९ दिवस्पृथिव्याः	६	१	१	४८ दिशोभेनयस्तामां	४	८	३६
२३२ दिवस्पृथिव्याः	१९	१	३	२४४ दीपस्त्वेधस्त्वं	२०	१	८
				११ दीर्घायुत्वाय	२	१	४

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
१४३	देवनसान्पिड्या	१०	१	२२१	द्युमन्तस्त्रेधीमहि	१८	१
८८	देवनसादुन्मादि	६	११	२५६	द्युम्नेपुपृतनाज्ये	२०	३
११	देवैर्दत्तेन	२	१	४९	द्यौर्धनुस्तस्याश्वा	४	८
२०२	देवैर्दत्तंमनुना	१४	२	१४१	द्यौर्नःपिताजनि	६	५
१७८	देवोश्चग्निःसंक	१०	२	७८	द्यौश्चमद्दंपृथि	६	६
२१९	देवोदेवान्परिभू	१८	१	१७७	द्यौश्चमद्दंपृथि	१२	१
१९०	देवोदेवान्मर्चय	१३	१	१७	द्यौष्ठापिना	२	५
५६	देवोदेवापयुणते	५	३	२६६	द्रुपमपश्यंविपु	२०	६
६५	देवोदेवेषुदेवः	५	६	२०८	द्रुपश्चस्कन्द	१८	४
२५४	देवोद्रविणोदा	२०	१	८९	द्रुपदादिवमुचान	६	१२
२४२	देवोमणिःसपत्र	१६	४	८९	द्वादशधानिहितं	६	११
६५	देवाहोतारऊर्ध्व	५	६	१५४	द्वादशमध्वश्च	१०	४
१३३	देवीर्विशःपय	९	२	२३६	द्वादशर्चेभ्यःस्वा	१६	३
५२	देवीःपटुर्वाहूनः	५	१	३७	द्वादशवापता	४	३
५७	देव्याहातारा	५	३	१४०	द्वादशारनहि	९	५
६९	दोषागायवृहद्राय	६	१	६५	द्वारोदेवीरन्वस्य	५	६
२८०	दोहनगामुप	२०	७	३७	द्वारिपौनातीवात	४	३
२९४	दोवहस्तिनो	२०	९	११०	द्वामुपर्णासयुजा	६	५
९६	दोष्वप्यंर्दोर्जावि	७	३	२३९	द्वितीयेभ्यः	१९	३
४०	दोष्वप्यंर्दोर्जावि	४	४	१७६	द्विभागधनमा	१२	२
२६४	द्यावाचिदस्मै	२०	४	२४१	द्विपतस्तापयन्	१९	४
१३	द्यावापृथिवीअनु	२	३	२१३	द्विपतेत्परावह	१६	२
१४	द्यावापृथिवीउप	२	३	४६	द्विपोनोविश्वतो	४	७
१३	द्यावापृथिवीउर्व	२	३	५८	द्वेचमेविंशतिश्च	५	३
६३	द्यावापृथिवीदानु	५	५	१९७	द्वेतेचक्रमूर्धे	१४	१
१६२	द्यावापृथिवीश्रो	११	२	२४७	द्वौचतेविंशति	१६	६
२१९	द्यावाहत्तामा	१८	१	२९४	द्वौवापेशिशवः	२०	६
२५५	द्युत्वंसुदानुं	२०	१	१२२	द्वयास्याधनु	८	३
२६९	द्युत्वंसुदानुं	२०	५				

धनुर्विभर्षिहरी.

ध

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
१६१ धनुर्विभर्षिहरी	११	१	२	२२६ धानधेनुरभवद्	१८	४	४
२२४ धनुर्हस्तादाददा	१८	२	२	११० धान्मोधान्मो	७	८	८३
२८० धनेनस्पन्द्रं बहुलं	२०	७	८६	६६ धियेसमशिवना	६	१	४
२६१ धन्वचयत्कृन्तत्रं	२०	९	१२६	९६ धीर्तावायेअनय	७	१	१
२४ धरुण्यसिशाले	३	३	१२	६१ धीभिःकृतःमः	५	४	२१
१८२ धर्ताध्रियस्त्र	१२	३	३	२८० धृनेतयःसुम	२०	७	८
२२५ धर्तासिधरुणो	१८	३	३	१७२ धूमाक्षीसंपततु	११	५	१०
२२५ धर्ताहत्वाधरु	१८	३	३	२२८ ध्रुवआरोहपृथि	१८	४	४
१३८ धाताचसवित्ता	९	४	७	३० ध्रुवादिनिवृणुराधि	६	४	२७
९८ धातादधातुदाशुपे	७	२	१७	८४ ध्रुवाद्यौर्धुवा	६	३	६६
६८ धातादधातुनो	७	२	१७	१३२ ध्रुवायादिशः	६	३	३
७६ धातादाधार	६	६	६०	२२५ ध्रुवायांत्वादिशि	१८	३	३
२२५ धातामानिर्धृत्या	१८	३	३	१८३ ध्रुवायैत्वादिशे	१२	३	२
२२ धातारातिःसवितेदं	३	२	१७	१८० ध्रुवयंविराएणमो	१२	६	६६
९८ धातारानिःसवितेदं	७	२	३	८४ ध्रुवोच्युत	६	९	६६
५२ धाताविधाता	५	१	१७	८४ ध्रुवनेराजा	६	७	९४
६८ धाताविश्वावार्या	७	२	१७	१११ ध्रुवंध्रुवेणह	७	७	७६
६४ धातःश्रेष्ठेनरूपेन	५	५	२५	१०८ धृपत्पिषकलशे	७	३	२७
				२६२ धेनुष्टन्द्रगृन्तता	२०		

न

कामिनपुर्नर्मयो	८	३	११	२८८ नकीरेवन्तंसख्या	२०	६	१८०
	१२	३	३	६ नक्तंजातास्यो	१०	५	२३
	२०	८	००	२३४ नक्षत्रमुल्काभि	१६	१	०

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
२५८ नघात्वद्रिगप	२०	२	१७	११२ नमस्कृत्यद्यावा	७	६	१०२
२७८ नघावसुर्निषम	२०	७	७८	१३२ नमस्तस्मैनमो	६	२	३
२५९ नघेन्यदापपन	२०	३	१८	७१ नमस्तेअधिवाकायद्	२	१३	
६८ नघंस्ततापन	७	२	१८	१८५ नमस्तेअस्तुनार	१२	४	४
१६५ नचमाणंरुणद्धि	११	२	३	४ नमस्तेअस्तुविद्युते	१	३	१३
१६५ नचसर्वज्यानि	११	२	३	१६५ नमस्तेअस्तुपश्य	१३	४	४
१७७ नडमारोहनते	१२	२	२	१९६ नमस्तेअस्तुपश्य	१३	४	४
४१ नताअर्घारिणु	४	५	२१	१५६ नमस्तेअस्त्वाय	११	२	४
४१ नतानशान्तिन	४	५	२१	१६१ नमस्तेअस्त्वाय	११	१	२
२१८ नतिष्ठन्तिननि	१८	१	१	१५७ नमस्तेजायमाना	१०	५	१०
२१८ नतेनायंयम्यत्रा	१८	१	१	१६२ नमस्तेघोपिणी	११	१	२
१०४ नतेवाहोर्बलमस्ति	७	५	५६	४ नमस्तेप्रवतो	१	३	१३
२६२ नतेवतीस्तिराध	२०	३	२७	१६५ नमस्तेप्राणक्र	११	२	४
२१८ नतेसखासख्यं	१८	१	१	१६५ नमस्तेप्राणप्राण	११	२	४
२४४ नतंयद्दमाश्चरु	१९	५	३८	७१ नमस्तेपातुधाने	६	२	१३
५६ नत्वदन्यःक्रवि	५	३	११	३ नमस्तेराजन्वरु	१	२	१०
२४३ नत्वापूर्वाधोप	१६	५	३४	८५ नमस्तेरुद्रास्यते	६	९	६०
२८९ नत्वावांमन्यो	२०	९	१२१	१२ नमस्तेलाङ्गलेभ्यो	२	२	८
१३८ नदीमूर्त्तीवर्ष	९	४	७	२०१ नमोऽगन्धर्वस्य	१४	२	२
४८ नदीयन्त्वप्सरसो	४	८	३७	७१ नमोऽदेववभेभ्यो	६	२	१३
२०८ नदेवेष्वावृधते	१५	२	१२	६७ नमोयमायनमो	५	६	३०
१९५ नद्वितीयोनतृती	१३	४	४	७२ नमोरुद्रायनमो	६	२	२०
१६५ नपश्चमोनपष्टः	१३	४	४	११४ नमोरुरायन्यव	७	१०	११६
२०९ नपितृयाणां	१५	२	१२	२३१ नमोवःपितरःऊर्जे	१८	४	४
४८ नपिशार्चःसं	४	८	३६	२३१ नमोवःपितरोभा	१८	४	४
७ नरहवः	१	५	२७	२३१ नमोवःपितरोप	१८	४	४
५९ नम्राह्नणोऽरिसि	५	४	१८	२३१ नमोवःपितरोप	१८	४	४
१४ नभूर्भिरातोअति	४	१	५	२३१ नमोवःपितरःस्व	१८	४	४
२९० नमःस्त्रीगुभारस	२०	६	१२६	८० नमोस्तुतेनि	६	७	६३

नमोस्त्वसिताय.

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
७६ नमोस्त्वसिताय	६	६	५६	७७ नहितेअग्नेतन्वः	६	५	४९
७ नमःशीताय	१	५	२५	२७ नहितेनाम	३	४	१
१२ नमःसनिस्त	२	२	८	२९० नहिस्थूर्यृतुथा	२०	९	११
१६१ नमःसायंनमः	११	१	२	६१ नाकेराजन्मति	६	१२	१
१२४ नयतामूर्	८	४	८	२२७ नाकेसुपर्णमुप	१८	३	३
२१८ नयत्पुराचक्रुमा	१८	१	१	७४ नाधूपद्मादधूप	६	४	३३
२४७ नयस्याःपारं	१९	६	४७	२१२ नाभिरहंरपीणां	१६	१	४
५८ नवचमेनवति	५	३	१५	२३३ नाभ्याआसीद्	१६	४	१
७३ नवचयानवतिश्च	६	३	२५	१५३ नामनाम्नाजोह	१०	३	१
२९४ नवनिपदनाततम्	२०	६	१३२	२५९ नामानितेशतक्र	२०	३	१
६५ नवमाणात्रवभिः	५	६	२८	१६३ नाल्पइतिश्रूया	११	४	४
१६९ नवभूमीःसमुद्रा	११	४	७	१९५ नाष्टमोननवमो	१३	४	१७
२५५ नवयोनवति	२०	१	७	५९ नास्मैपृथिवि	५	४	३२
२३९ नवर्वेभ्यःस्वाहा	१९	३	२३	२४२ नास्यकेशान्प्रवप	५	४	१७
६१ नवर्षमैत्रावरुणं	५	४	१९	५६ नास्यक्षत्ता	५	४	१७
२१८ नवाउतेतनूं	१८	१	१	५९ नास्यक्षेत्रेपुष्करि	५	४	११
११९ नवाउसोमो	८	२	४	५६ नास्यजापाशतवा	५	४	१
५९ नविकर्णःपृथु	५	४	१७	५६ नास्यधेनुः	५	४	१
१४१ नविजानामि	६	५	१०	२०६ नास्यपशून्	१५	१	५
१४६ नवैतंचतुर्ज	१०	१	२	२०६ नास्यपशून्	१५	१	१७
६० नवैवतानव	५	४	१६	५९ नास्यश्वेतःकृ	५	४	५
१११ नवैवातश्चन	९	१	२	१३५ नास्यास्थीनि	६	३	१२
१०६ नवोनवोभव	७	७	८१	२०९ नास्यास्मिज्जलो	१५	२	१२
१९८ नवोनवोभवसि	१४	३	१	२६१ नाहमिन्द्राणिरेरार	२०	६	५
१८१ नवंयहिरोदनाय	१२	२	२	७८ निगानोगोष्ठे	६	९	११
२०२ नवंवतानःसुर	१४	२	४	२६४ निष्टयकर्णकोर्षा	२०	९	११
नष्टासवोन	१०	२	१	५१ नितदधिपेवरे	५	१	१
				२८७ नितदधिपेवरे	२०	९	१
				११७ निपनंभूत्याः	६	३	

पृष्ठांक.	कां०	श०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	श०	सू०
१३७ निर्घन्तुः	९	३	६	२३९ नीलनखेभ्यः	१९	३	२२
१३२ निशिनियिता	१२	३	३	२०४ नीलमस्योदरं	१५	१	१
१७६ निशिमिध्वनी	१२	१	१	१६८ नीललोहितभय	१४	१	१
१७० निन्दाधवा	११	४	८	२९४ नीलिशिवखण्डवा	२०	९	१३२
१०४ निमुचन्निघ्ना	१३	३	३	२०४ नीलेनवाप्रियं	१५	१	१
२७३ नियनगुष्टि	२०	६	७०	१३० नुदम्बकाम	९	१	२
८२ निगुमुदश्लोकमः	६	८	७०	२६६ नृदन्द्रगू	२०	४	३७
५ निररगिमविना	१	४	१८	२७६ नृचिद्रुनेपन्य	२०	७	७३
१७७ निरिनोमृद्युं	१२	२	२	२०८ नूनोर्गविपुर्वाग	२०	९	१४३
२२३ निरिमांमात्रां	१८	२	२	३३ नूननदभ्यकाव्यो	४	१	१
२१२ निदुर्मण्यज्जर्मा	१६	१	२	११८ नृचत्तारत्तः	८	२	३
२१३ निर्दुपन्नंदिषो	१६	२	७	१६ नेच्छुःपाशंनया	२	५	२७
७१ निर्धलासेनःम	६	२	१४	२६२ नेमाडन्द्रगानो	२०	९	१२७
७१ निर्धलासंयलासि	६	२	१४	२७० नेमिनमन्नि	२०	८	५४
८ निर्नेचम्यंललाम्यं	४	४	१८	३ नेवमांमेन	१	२	११
५६ निर्बन्धनंनयाति	५	४	१८	५९ नेतांनेदेवा	५	४	१८
१४ निर्वोगोष्ठादजा	२	३	१४	२५० नेतांविदुःपितरो	१६	७	५६
८१ निर्हस्ताःसन्तु	६	७	६६	८२ नेनंघ्नन्तिपर्यायि	६	८	७६
८० निर्हस्तेभ्योर्निर्हस्तं	६	७	६५	१२१ नेनंघ्न्यन्त्यप्सर	८	३	५
८० निर्हस्तःशुभु	६	७	६६	३६ नेनंमामोति	४	२	९
१५६ निवेशनःसंगम	१०	४	८	९ नेनंरत्तांसि	१	६	३५
६३ निशीर्षतोनिपतन	६	१३	१३१	१६३ नेवाहमोदनं	११	२	३
२७७ निष्वापया	२०	७	७४	८५ न्यग्वातोवाति	६	९	९१
२४१ निक्षदर्भसपत्ना	१९	४	२९	९४ न्यस्तिकारोहित	६	१३	१३६
१४ निःसालांधृष्टुं	२	३	१४	२६० न्युषुवाचं	२०	३	२१
१० नीचैःखनन्त्य	२	१	३	५४ श्वेतनारात्सीरसौ	५	२	६
२७ नीचैःपद्यन्ता	३	४	१९				

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
१८९	परित्वाधात्सवि	१३	१	३४	परेणैतुपथा	४	१
९	परित्वापरित्त्रुने	१	६	३४	परेयिवांसंपवतो	१८	१
११७	परित्वापातुसमाने	८	१	२	१५९	परेदिनारि	११
६	परित्वारोहिते	१	५	२२	२७४	परेदिविग्रमस्तुत	२०
८६	परिदग्धन्द्रस्य	६	१०	९९	७६	परोपोहिमनस्पाप	६
७०	परिद्यामिव	६	२	१२	५४	परोऽपेक्षसमृद्धे	५
१०	परिद्यावापृथिवी	२	१	१	१७८	परंमृत्योश्चनुपरे	१२
२३९	परिधत्तधत्त	१६	३	२४	१०१	परंयोनेरवरते	७
१३	परिधत्तधत्तनो	२	३	१३	११९	परःसोश्चस्तु	८
१४	परिधामान्यासा	२	३	१४	२३०	पर्योराजापिधा	१८
१४	परिपाणमसि	२	३	१७	२१	पर्योसितनूपानः	३
३६	परिपाणंपुरुपाणां	४	२	६	१२२	पर्यस्तात्ता	८
९७	परिपूपापुरस्ता	७	१	९	१६३	पर्यस्यमहिमा	१३
२४४	परिमादिवः	१६	५	३५	२०८	पर्यस्यास्मिन्लो	१५
१२१	परिमांपरिमे	२	२	७	२६४	पर्यागारंपुनःपुनः	२०
८१	परिवर्तमानि	६	७	६७	२३६	पर्यापिकेभ्यः	१९
१०	परोविश्वा	२	१	१	११२	पर्यावर्ते	७
२९२	परिवृक्ताचगहि	२०	९	१२८	५३	पर्युपुप्रधन्वा	५
५	परिवःसिकता	१	४	१७	६४	पर्वतादिवो	५
१२२	परिच्छृंधारयतु	८	३	६	२९१	पशुर्हनाममानवी	२०
११२	परिस्मृणीहि	७	९	९९	१२१	पलालानुपलालो	८
८३	परिहस्तविधारय	६	८	८१	२९३	पल्पवद्धवयोइति	२०
२४०	परीर्दंवासोअधि	१९	३	२४	७२	पवमानःपुनातु	६
१४	परीर्दंवासो	२	३	१३	३५	पवस्नस्त्रापय	४
२३९	परीममिन्द्रमायुषे	१६	३	२४	१२२	पवीनसात्तद्	८
७३	परीमेग्निमपत	६	३	२८	२०६	पशुपातिरेन	१५
२३९	परीमंसोममायुषे	१९	३	२४	११८	परचातपुरस्ताद्	८
२१७	परीष्टतोअन्वणा	१७	१	१	१९४	परचात्प्राञ्चआ	१२
११४	परेकृत्येमा	१०	१	१	१२९	...	...

पर्यामतेवीर्य.

पृष्ठांक.	कां० अ०. सू०	पृष्ठांक.	कां० अ० सू०
२ पर्यामतेवीर्य	१ २ ७	२४१ पिशदर्थ	१६ ४ २८
२५२ पर्येमशरदः	१६ ७ ६७	१५६ पुण्डरीकनवद्वारं	१० ४ ८
२६४ पाकवलिः	२० ६ १३१	२३४ पुण्यपूर्वाफालु	१६ १ ७
१४० पाकःपृच्छामि	९ ५ ६	५८ पुत्रइवपितरंगच्छ	५ ३ १४
१६ पाटामिन्द्रोव्या	२ ५ २७	७ पुत्रमस्तुयातुधानीः	१ ५ २६
६६ पातानोदेवाशिवनाद	१ १ ३	२६० पुत्रमिवपितराव	२० ४ ४
६९ पातानोद्यावा	६ १ ३	२२९ पुत्रपौत्रमधितर्प	१८ ४ ४
६६ पातनइन्द्रा	६ १ ३	७२ पुनन्तुमादेवजनाः	६ २ १९
१३९ पादाभ्यान्तेजानुं	६ ४ ८	१ पुनरोहिवाचस्ते	१ १ १
१६५ पापायवाभद्राय	१३ ४ ५	२९१ पुनरोहितृपाकपे	२० ९ १२६
१८६ पाप्माधिधीयमा	१२ ५ २६	५९ पुनर्दायन्नलजायां	५ ४ १७
१७ पार्थिवस्परसे	२ ५ ५	२२७ पुनर्देहिवनस्ते	१८ ३ १
१६७ पार्थिवादिव्याः	११ ३ ६	१०६ पुनर्मैत्विन्द्रियं	७ ७ ६७
१६८ पार्थिवादिव्याः	११ ३ ४	५८ पुनर्वैदेवाअददुः	५ ४ १५
१३३ पार्वेआस्तामनु	६ २ ६	१७७ पुनस्त्वादित्या	२२ २ १११.
१२२ पिङ्गरक्षजायमानं	८ ३ ६	८९ पुनस्त्वादुरप्सरसः	६ ३ १४
२४१ पिण्डिदुर्ध	१६ ४ २६	५७ पुनःकृत्यांकृत्याकृ	५ २ २
६४ पितरःपेते	५ ५ २४	२०० पुनःपत्नीमग्नि	१४ ६ ६१
१६६ पिताजनितु	११ ४ ७	७८ पुनःप्राणः	६ १ ६
१३३ पितावत्सर्नां	११ ४ ४	२२ पुमान्पुंसःपरिजा	३ ३ ३
२३० पितृभ्याःसोम	१८ ४ ५	१८० पुमान्पुंसोऽधि	१२ ३ ४
१४८ पितृर्णाभागस्य	१० ३ ३	१३३ पुमानन्तर्बान्स्ववि	१९ २ १२६
१८० पितृवपुत्रानभि	१२ ३ १०६	२९३ पुमांकुस्तेनिमि	२० ६ २१
८८ पिप्पलीक्षित	६ ११ १०६	२६ पुमांसपुत्रं	३ ५ २६
८८ पिप्पल्यःसमव	६ ११ ११७	२६१ पुरस्तात्तेनमः	११ ५ ६ २६
२८८ पिवातोममिन्द्र	२० ६ ११७	६६ पुरस्तात्पुक्तो	१६ १ ८
१३३ पिशाङ्गूपोनभसो	६ २ ४	२३३ पुरुपद्वेदं	८ ४ १६
२३ पिशाङ्गूमूयदृगलं	३ २ ६	१२४ पुरुपानमून	२० ३ १६
१५ पिशाचक्षयणामि	३ ४ १८	२५९ पुरुपुतस्य	

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
२७४ पुरुनमंपुरुणा	२०	६	६८	१३० पृथिवीदण्डो	६	१	१
१८५ पुरोडाशवत्सा	१२	४	४	४६ पृथिवीधेनु	४	८	३९
६६ पुरंदेवानाममृतं	५	६	२८	१६३ पृथिवीप्रोमहिपो	१३	२	२
२४२ पुष्टिरसिपुष्ट्या	१९	४	३१	२३५ पृथिवीशान्ति	१६	१	६
२४२ पुष्टिपशूनांपरि	१९	४	३१	१८१ पृथिवीत्वापृथि	१२	३	३
१२३ तुप्पवतीः	८	४	७	२२९ पृथिवीत्वा	१८	४	४
७० पुंसिर्वरेतो भवति	६	२	११	४९ पृथिव्यामग्नये	४	८	३६
१८१ पूताःपवित्रैः	१२	३	३	७० पृथिव्यैश्रोत्राय	६	१	१०
१२४ पूतिरञ्जुरूप	८	४	८	५५ पृथिव्यैस्वाहा	५	२	६
१५५ पूर्णात्पूर्णमुदच	१०	४	८	५५ पृथिव्यैस्वाहा	५	२	६
१०८ पूर्णापश्चाद्गत	७	७	८०	२९३ पृदाकवः	२०	६	१२९
२४ पूर्णनारिभर	३	३	१२	३८ पृष्ठात्पृथिव्या	४	३	१४
२४९ पूर्णःकुम्भोऽधि	१६	६	५३	२९३ पृष्ठंभावन्तं	२०	९	१२८
१०६ पूर्वापरं चरतोमा	७	७	८१	१४७ पृष्टमेहिमथमो	१०	२	४
१६१ पूर्वापरं चरतो	१३	२	२	१४७ पृष्टस्यमन्महे	१०	२	४
१९८ पूर्वापरं चरतो	१४	१	१	१४७ पृष्टोहन्ति	१०	२	४
२२८ पूर्वोऽग्निप्रात	१८	४	४	२८९ पृष्टोऽश्वस्यपुरु	२०	९	११८
१६६ पूर्वोऽजातो ब्रह्म	११	३	५	१०९ पृष्टोऽमासीप्रथमा	७	७	८०
६१ पूर्वोऽदुन्दुमेववदा	५	४	२०	२२७ मकेतुना वृहता	१८	३	३
६७ पूर्वोऽपन्तवदने	७	१	६	२२४ मच्यवस्यतन्वं	१८	३	३
२२३ पूर्वात्वेतश्च्याव	१८	२	२	१८३ मजयासवि	१२	४	४
२५२ पूर्वमशरदःशतम्	१९	७	६७	१६ मजानन्नःप्रति	२	६	३४
६७ पूर्वमाश्वाशा	७	१	६	२२४ मजानत्यघ्नये	१८	३	३
१४१ पृच्छामित्वा	९	५	१०	११७ मजानांमजन	९	३	६
१०५ पृतनानिर्तंसहमान	७	६	६३	७० मजापतिरनु	६	२	११
२८३ पृथवमायन्मथमा	२०	८	९४	९८ मजापतिर्जनयति	७	२	१६
१६७ पृथ्वसर्वेमाजा	११	३	५	२३७ मजापतिर्मा	१६	२	१७
११९ पृथ्वसहस्राभ्यां	१९	३	२२	१३८ मजापतिधरमेष्टी	९	४	७
१८१ पृथ्व्याणि	१२	३	३	१५४ मजापतिधरति	१०	४	८

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०		
२३९	प्रथमेभ्यःशब्दे	१६	३	२२	२४	प्रथिशतंप्राणा	३	३	११
१०६	प्रथोबरोव्यचो	१३	४	४	१०४	प्रथिशतंप्राणा	७	५	५३
२९३	प्रदुदुदोमघामति	२०	६	१३०	१८५	प्रथीयमानाचर	१२	४	४
२९७	प्रद्युम्नायम	२०	६	१४२	२७३	प्रथोमहेमद्विष्टे	२०	७	७३
९८	प्रनभस्वपृथिवी	७	२	१८	२६८	प्रसम्राजं चर्षणी	२०	५	४४
११४	प्रपतेतःपापि	७	१०	११५	४३	प्रसुमतिंसवित	४	५	२५
६७	प्रपथेपथामजनिष्ट	७	१	९	२६९	प्रसुधुनंसुराधस	२०	५	५१
१३४	प्रपदोवने	९	३	५	२०	प्रसूतइन्द्रभवता	३	१	१
२४८	प्रपादौनयथाय	१६	६	४९	१८७	प्रस्कन्धान्म	१२	५	५
२०८	प्रपितृयाणंपन्यां	१५	२	१२	१२२	प्रमृणतीस्त	८	४	७
२०३	प्रवृधास्त्रसुबुधा	१४	२	२	७४	प्राग्नयेवाचमी	६	४	३४
२९७	प्रवोधयोपो	२०	९	१४२	३०	प्राचीदिगग्निरधि	३	६	२७
१७२	प्रव्लीनोमृदितः	११	५	९	५६	प्राचीनंघट्टिः	५	३	१२
१४६	प्रभ्राजमानां	१०	१	२	१८०	प्राचींप्राचींमदि	१२	३	३
१९	प्रमुञ्चन्तोभुवनस्य	२	६	३४	८६	प्राच्यादिशस्त्व	६	१०	९८
२५७	प्रमंहिष्ठाय	२०	२	१५	१३२	प्राच्यादिशःशा	९	२	३
१८१	प्रयच्छपशुंस्वरया	१२	३	३	२२५	प्राच्यांत्वादिशि	१८	३	३
४६	प्रयत्तेअग्ने	४	७	३३	१८३	प्राच्यैत्वादिशे	१२	३	३
४६	प्रयदग्नेसहस्वतो	४	७	४३	२३९	प्रजापत्याभ्यां	१९	३	२३
५१	प्रयदेतेप्रतरं	५	१	१	१३६	प्रजापत्योवा	९	३	६
४६	प्रयद्गन्दिष्टृष्पां	४	७	३३	२४६	प्राणप्राणंत्राय	१६	५	४४
२८०	प्रयमन्तर्दृषसवा	२०	७	८९	१६६	प्राणमामत्पर्या	११	२	४
१०१	प्रयाजिगाति	८	२	४	१६५	प्राणमाहुर्मातरि	११	२	४
३३	प्रयोजिज्ञेचिद्वानस्य	४	१	१	१६९	प्राणापानौ	११	४	७
२९२	प्ररेभर्था	२०	६	१२७	१६५	प्राणापानौचक्षुः	११	२	४
२६२	प्ररेभासोमनीपा	२०	९	१२७	१६६	प्राणापानौचक्षुः	११	४	८
४	प्रवनोनपाद्यम	१	३	१३	१७०	प्राणापानौचक्षुः	११	४	८
१२०	प्रवर्तयदिवो	८	२	४	२१३	प्राणापानौमा	१६	१	
२३०	प्रवापनीन्दु	१८	४	४	१४				

प्राणायनमोयस्य.

पृष्ठांक.	कां०	श्र०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	श्र०	सू०
१६५ प्राणायनमोयस्य	११	२	४	२६६ मियासइत्तेमय	२०	४	३७
७० प्राणायान्तरिक्षा	६	१	१०	१८५ मियंपयूनांभ	१२	४	४
११६ प्राणेत्वाधिपदा	८	१	२	२५२ मियंमाकणु	१६	७	६२
३२ प्राणेनप्राणता	३	६	३१	२४३ मियंमादर्भ	१९	४	३२
३१ प्राणेनचिरवतो	३	६	३१	१८२ मियंमियाणा	१२	३	३
२४० प्राणेनार्गिसं	१९	४	२७	२७ प्रेताजयतानर	३	४	१९
६७ प्राणेनाग्नेचक्षुपा	५	६	३०	१६७ प्रेतोमुञ्चापिना	१४	१	१
२१० प्राणेनान्नादेना	१५	२	१४	११४ प्रेतोयनुव्याध्यः	७	१०	११४
२३३ प्राणोअपानो	१८	२	४	७ प्रेतंपादौप्रस्फुरतं	१	४	२७
१६५ प्राणोमृत्युः	११	२	४	२७९ प्रेन्द्रस्यत्रोचंप्रथ	२०	७	८७
१६५ प्राणोविनाद्	११	२	४	२२३ प्रेमांमात्रा	१८	२	२
१६५ प्राणःप्रजाअनु	११	२	४	२७७ प्रेरयसूरोअर्थ	२०	७	७६
२६ प्रातरर्निमात	३	४	१६	१८० प्रेवपिपतिपति	१२	२	२
२६ प्रातर्नितभगपुत्रं	३	४	१६	२२१ प्रेहिमेहिपथिभिः	१८	१	१
२५० प्रातःप्रातर्गृह	१९	७	३५	१४६ प्रैणान्दृणीहि	१०	२	६
१०१ प्राण्यान्तसपत्ना	७	३	१२६	२२ प्रैणाषुदेयनसा	३	२	२६
९२ प्रायूजयाभी	६	३	२२६	६४ प्रैपायज्ञेनिविदः	५	५	२६
११० प्रास्पत्पाशान्वरुण	८	४	४	२६१ प्रोग्रांपीतिदृष्ण	२०	३	३१
२३० प्रास्पत्पाशान्वरु	८	४	४	२६३ प्रोग्रांपीतिदृष्ण	२०	३	३१
२१२ प्रास्पदेनोवहन्तु	१६	१	१	३४ प्रोष्ठेशयास्तन्पे	४	१	८
२९० मियातष्टानिमै	२०	९	१२६	२८४ प्रोत्वस्मैपुरोरथ	२०	८	९
१४५ मियामियाणि	१०	१	२				

व

२७१ वदसूर्यश्रवसा	२०	५	५८	२१८ वतोवतासियम	१८	१
वयमहांअसिसूर्य	१३	२	२	२६३ वद्धवोअयाइति	२०	९
वयमहांअसिसूर्य	२०	५	२८	२८० वन्धस्त्वग्रे	१६	८

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक'	कां०	अ०	सू०
१६० वध्वरत्नःसमदमा ११	१	१	१	३९ बृहन्नपामाधिष्ठाता ४	४	१६	
१६० वध्वरध्वर्गामुख ११	१	१	१	२०२ बृहस्पतिना०ते १४	२	२	
१२ वध्वोरजुनका २	२	२	८	२०२ बृहस्पतिना०प १४	२	२	
२६१ बर्हिर्वापस्त्वप २०	३	२६		२०२ बृहस्पतिना०भ १४	२	२	
२२० बर्हिपदःपितरः १८	१	१		२०२ बृहस्पतिना०य १४	२	२	
१४ बलमसिबलं २	३	१७		२०२ बृहस्पतिना०व १४	२	२	
२३६ बलविधाय १९	२	१३		२०२ बृहस्पतिना०र १४	२	२	
२०९ बलेनाघादेनाघा १५	२	१४		२५८ बृहस्पतिरमत २०	२	१६	
१३९ बर्हिर्विलंनिर्द्रवतु ९	४	८		१७३ बृहस्पतिराङ्गिर ११	५	१०	
२४६ बर्हिर्दंराजन्वरु १६	५	४४		१७३ बृहस्पतिराङ्गिर ११	५	१०	
१५५ बालादेकमणीय १०	४	८		१३७ बृहस्पतिरूर्ज ९	३	६	
१५६ बालास्तेमोत्तणी १०	५	६		१०३ बृहस्पतिर्नःपरि ७	४	५१	
२५२ बुध्मेमशरदः १९	७	६७		२५९ बृहस्पतिर्नःपरि २०	२	१७	
१०९ बृपभंवाजिनं वयं ७	७	८०		२८१ बृहस्पतिर्नःपरि २०	७	८६	
२०५ बृहचरयंतरं १५	१	३		२८३ बृहस्पतिर्नः २०	८	६४	
१२७ बृहचरयंतरं ८	५	१०		२३३ बृहस्पतिर्म १६	१	४	
२०४ बृहत्तर्चवै १५	१	२		२१२ बृहस्पतिर्मआत्मा १६	६	३	
५५ बृहत्तपनउपद्रुये ५	२	६		२३७ बृहस्पतिर्मा १९	२	१७	
१२५ बृहतीपरि ८	५	९		२३८ बृहस्पतिर्तेविरव १९	२	१८	
२०४ बृहत्तेचवै १५	१	२		२८० बृहस्पतिःप्रयमं २०	७	८८	
१२५ बृहत्तःपरि ८	५	९		१९९ बृहस्पतिःप्रयमः १४	१	१	
१२४ बृहत्तेजालं ८	४	८		२८१ बृहस्पतिःसमज २०	७	९०	
७४ बृहत्पलाशेमुभगे ६	३	३०		१३३ बृहस्पतिःसविता ६	२	४	
१९३ बृहदन्पतःपक्ष १३	३	३		२३६ बृहस्पतेपरिदीया १९	२	१३	
१६३ बृहदापवनं ११	२	३		२८० बृहस्पतेयापरमा २०	७	८८	
१९३ बृहदेतमनु १३	३	३		२५९ बृहस्पतेयुवमिन्द्र		१७	
१२४ बृहदिजालं ८	४	८		२८०			
२५० बृहत्तमासुरे १६	७	४६					
१५३ बृहन्नोनामतेदेवा १०	४						

बोधश्चत्वा.

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
११५ बोधश्चत्वा	८	१	१	१३२ ब्रह्मणाशालां	९	२	३
२८६ बोधासुमेधवन	२०	९	११७	१६० ब्रह्मणाशुद्धा	११	१	१
१६४ ब्रध्नलोको	११	२	३	२३९ ब्रह्मणेस्वाहा	१९	३	२२
६० ब्रह्मगवीपच्य	५	४	१९	२३९ ब्रह्मणेस्वाहा	१९	३	२३
१३८ ब्रह्मचन्नंत्रं	९	४	७	१४५ ब्रह्मदेवांश्नु	१०	१	२
१८६ ब्रह्मचन्नंत्रं	१२	५	५	१८६ ब्रह्मपदवायं	१२	५	५
१९५ ब्रह्मचतपथ	१३	४	४	२३५ ब्रह्मपजापति	१९	१	९
१६७ ब्रह्मचर्येणकन्या	११	३	३	२३८ ब्रह्मप्रह्मचारि	१९	२	३
१६७ ब्रह्मचर्येणतपसा	११	३	३	१६३ ब्रह्मवादिनोवद	११	२	२
१६७ ब्रह्मचर्येणतपसा	११	३	३	१४९ ब्रह्मश्रोत्रियमा	१०	१	२
१६६ ब्रह्मचारिणं	११	३	३	२४५ ब्रह्मस्तुचोघृतव	१९	५	४२
५६ ब्रह्मचारीचरति	५	४	१७	२४५ ब्रह्महोताप्रह्म	१६	५	४२
१६६ ब्रह्मचारीजनय	११	३	३	२५४ ब्रह्माणस्त्वा	२०	१	३
१६७ ब्रह्मचारीब्रह्मघा	११	३	३	२६७ ब्रह्माणस्त्वावयं	२०	५	३८
१६६ ब्रह्मचारीर्षां	११	३	३	२६८ ब्रह्माणस्त्वावयं	२०	५	४७
१६६ ब्रह्मचार्येणतिसमि	११	३	३	२०० ब्रह्मापरंयुज्यतां	१४	१	५
३३ ब्रह्मज्ञानंमयमं	४	१	६	१५० ब्रह्माभ्यावर्ते	१०	३	५
५३ ब्रह्मज्ञानं	५	२	२३	४६ ब्रह्मास्यशीर्षं	४	४	३४
२३६ ब्रह्मज्येष्ठासंभृता	१९	३	२२	५६ ब्रह्माणएवपतिर्न	५	४	१७
२३९ ब्रह्मज्येष्ठासंभृता	१९	३	२२	१५० ब्रह्मणांश्चभ्या	१०	३	५
१८७ ब्रह्मज्येदेव्यज्या	१२	५	५	४० ब्रह्मणेनपर्युक्ता	४	४	१९
२८४ ब्रह्मणाग्निः	२०	८	६६	१३३ ब्रह्मणेभ्य	५	२	१
१६० ब्रह्मणाग्नी	१३	१	१	१५८ ब्रह्मणेभ्योव	१०	५	१
१५१ ब्रह्मणातेजसा	१०	३	६	३५ ब्रह्मणोत्रे	४	२	६
२७० ब्रह्मणानेब्रह्म	२०	७	१४	२३३ ब्रह्मणोस्वमुख	१०	१	६
२१० ब्रह्मणासादे	१५	२	३	६४ षोडशमणव	६	३	१४०
१६३ ब्रह्मणापरिगुरी	११	३	०	१६७ धूमोदेयं	११	३	६
१४५ ब्रह्मणाभूमिर्न	१०	१	०	१६७ धूमोरानानं	११	३	६

भ

पृष्ठांक.	का०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	का०	अ०	सू०
२६ भगवद्भगवां	३	४	१६	१६२ भवोद्विबोभन	११	१	२
२६ भगवद्भगवां	३	४	१६	१३३ भसदासीदादि	९	२	४
४ भगवद्भगवां	१	३	१४	१५५ भाग्योभवद्द्यो	१०	४	८
१९६ भगवद्भगवां	१४	१	१	२४१ भिन्धिदर्भसप	१६	४	२८
१६९ भगवद्भगवां	१४	१	१	२४१ भिन्धिदर्भसप	१९	४	२८
१९७ भगवद्भगवां	१४	१	१	२६७ भिन्धिविश्वा	२०	५	४३
१९ भगवद्भगवां	२	६	३६	४८ भीमाइन्द्रस्यहेतयः	४	८	३७
६२ भगवद्भगवां	६	१३	१२९	४८ भीमाइन्द्रस्यहेतयः	८	८	३७
२४७ भगवद्भगवां	१९	५	४५	२९० भुगित्याभिगतः	२०	९	१३५
६४ भगवद्भगवां	५	५	२६	२६६ भुवोजनस्य	२०	४	३६
२४५ भगवद्भगवां	१९	५	४१	१४ भूतपतिर्निरज	२	३	१४
६७ भगवद्भगवां	७	१	८	२७० भूतिश्चवाञ्चभूति	११	४	८
५३ भगवद्भगवां	५	१	५	८४ भूतेहविष्मती	६	९	८४
२४८ भगवद्भगवां	१९	६	४६	३५ भूतोभूतेपुपयः	४	२	८
९२ भगवद्भगवां	६	१३	१२८	२०४ भूतंचभविष्यच्च	१५	१	२
१९६ भगवद्भगवां	१३	४	४	१९५ भूतंचभव्यंच	१३	४	४
१६ भगवद्भगवां	२	४	२४	१६८ भूतंभूमोभूतपति	११	३	६
२०६ भगवद्भगवां	१५	१	५	९० भूमिमांतादिति	६	१२	१२०
१६२ भगवद्भगवां	११	१	२	६५ भूमिष्ठापातुं	५	६	२८
१६१ भगवद्भगवां	११	१	२	३१ भूमिष्ठापति	३	६	२९
१४४ भगवद्भगवां	१०	१	१	१७७ भूमेमातर्निधो			१
१६८ भगवद्भगवां	११	३	६	२०			६
४४ भगवद्भगवां	४						१
१६१ भगवद्भगवां							
२५२							

भूयानिन्द्रोन्मु.

पृष्ठांक.

कां० अ० सू०

पृष्ठांक.

कां० अ० सू०

१९५ भूयानिन्द्रोन्मु १३ ४ ४
२५२ भूयमशरदःशतं १९ ७ ६७

२५७ भूरितइन्द्र
१५ भ्रातृव्यक्षयणम् २ ४ १८

म

२५६ मखस्यतेताविष	२०	१	११	१६७ मनोअस्याअन	१४	१	१
२३६ मङ्गलिकेभ्यः	१६	२३	२३	२७२ मन्त्रमखर्व	२०	५	५९
३७ मज्जामञ्जासं	४	३	१२	२४१ मन्यदर्भ	१६	४	२६
२६१ मतयःसोमपामुहं	२०	३	२३	२१० मन्थुनात्रादे	१५	२	१४
२७६ मत्स्वासुशिम	२०	६	७१	४६ मन्थुरिन्द्रोन्मु	४	७	३१
२७० मदेमदेहिनोददि	२०	५	५६	४३ मन्वेवांघावा	४	४	२
१२६ मधुजनिपीय	२०	१	१	४४ मन्वेवांमित्रावक	४	६	२९
२९८ मधुमतीरोपधी	२०	१	१४३	७० ममत्वादोषणि	६	१	३
२१२ मधुमतीस्थमधुम	१६	१	२	५२ ममदेवाविहवे	५	१	१
१२३ मधुमन्मूलं	=	४	७	५२ ममामेवचो	५	१	१
९ मधुमन्मेनिष्क्रम	१	६	३४	१६९ ममेयमस्तुपोष्या	१४	१	१४
१३० मधुमानभवति	१	६	३४	२५ मयागावागोपति	३	३	३४
६ मघोरसिममधु	१	६	३४	४५ मयासोऽन्नमत्ति	४	१	५
१२९ मघोःकशाम	१	१	१	२१ मयिचित्रंपर्णमणे	३	१	३
१३७ मध्यन्दिन	१	१	१	५२ मयिदेवाद्रविणं	५	१	६१
३७ मध्यमेतदनुदुरो	४	३	११	८१ मयिचर्चोअथो	६	७	८
७१ मध्वापृश्नेनयः	६	२	१२	१०९ मय्यग्नेर्मनिष्टहा	६	११	११
६५ मध्वापङ्गन	५	६	२७	८६ मरीचिर्धुमान्	५	४	४
११२ मनसस्पतमं	७	६	९७	६३ मरुतांपिता	४	६	५५
२०९ मनमात्रादेवा	१५	२	१४	४४ मरुतांमन्वेअधि	४	५	५५
१८४ मनसासंकरूपय	१२	४	४	२४७ मरुतोमागणैरव	१०	१	१
८५ मनगारोमैहरिगा	६	१०	१३	२५४ मरुतोपस्पदि	२०	५	२४
७६ मनमेघेनमेधिय	६	४	४१	६३ मरुतःपर्वता	५	५	५
				२५४ मरुतःपोत्रान्	२०	१	१

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
११४ मर्माणिते	७	१०	११८	२७९ माचिदन्व्यदि	२०	७	८५
१७३ मर्माविधरोरुवतं	११	५	१०	८६ माज्येष्टुंबधीदय	६	११	११२
१७६ मन्वंविभ्रती	१२	१	१	२०४ मातरिश्वाच	१५	१	२
१४५ मस्तिष्कमस्य	१०	१	२	२०५ मानरिश्वाचपत्र	१५	१	२
२३९ महत्कांडापस्त्रा	१६	३	२३	२२० मातलीकन्यैर्यमो	१८	१	१
१२९ महत्पयोविश्वरूप	६	१	१	१२६ मातादित्यानां	६	१	१
१७५ महत्सधस्वंमहती	१२	१	१	१४० मातापितरमृत	९	५	६
१८५ महदेपावतपति	१२	४	४	२६४ मातुषेकिरणीमौ	२०	९	१३३
१५३ महद्यज्ञंधुवनस्यं	१०	४	७	२६६ मातेअस्यांसहस्रा	२०	४	३७
२३९ महागणोभ्यः	१६	३	२२	६७ मातेमाणउप	५	६	३०
२०६ महादेवएनामि	१५	१	५	११५ मातेमनस्तत्र	८	१	१
२६५ महानग्नीकृक	२०	६	१३६	२२२ मातेमनोमासो	१८	२	२
२६५ महानग्नीमहान	२०	९	१३६	२७७ मात्रेनुतेमुमिते	२०	७	७६
२९५ महानग्न्यतृमृष्टि	२०	९	१३६	११५ मात्वाक्रव्यादभि	८	१	१
२६५ महानग्न्युपमूते	२०	६	१३६	११५ मात्वाजम्भः	८	१	१
२६५ महानग्न्युपमूते	२०	६	१३६	२१६ मात्वादभन्त्स	१७	१	१
२६५ महानग्न्युपमूते	२०	६	१३६	१९१ मात्वादभन्परि	१३	२	२
२९५ मानग्न्युलूल	२०	९	१३६	२९३ मात्वाभिसखा	२०	९	१३०
३९ महान्तंकोशमुद्	४	३	१६	२६० मात्वामूरा	२०	३	२२
२०५ महानर्वभद्रो	२०	६	१३६	२२२ मात्वावृत्तःसं	१८	२	२
६२ महावृषान्मृजवतो	५	५	२२	२७० मादयस्वमुने	२०	५	२६
२९६ महौइन्द्रोयश्राज	२०	९	१३८	२४५ मानश्रापोमेधां	१०	५	४०
२७५ महौइन्द्रःपरश्व	२०	६	७१	२४ मानस्यपति	३	३	१२
९६ महौमृषुमातरं	७	१	६	२७८ मानोअज्ञाना	२०	७	७२
२५६ महोमहानिपतय	२०	१	११	१६२ मानोगोपुग	११	१	२
७६ मद्यमापोमधुमत्ते	६	६	६१	७९ मानोदेवाश्रभि	६	६	५६
८५ मद्यंत्वादित्राय	६	९	८९	२४६ मानोनिदेचवक्त	२०	३	१८
४२ मद्यंयजन्तांमम	५	१	३	१६२ मानोभिस्तामस्यं	११	१	२
११५ मागतानामा	८	१	१	२७५ मानोमर्त्ताश्रभि	२०	६	६८

मानांगद्वारात्पुत्र.

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
१६५	१	१	२	२२	५	२२	१
१६५	५	४०		१४८	१०	३	१
१६५	२	४		२२४	१८	३	१
१६०	८	२	२	६३	५	५	२४
१६५	१	१	२	२३२	१९	२	११
५	१	४	१९	१६१	७	१	१
७५	६	४	४१	९६	७	१	१
१६५	१	१	२	२६	१०	१	१५
१६५	११	२	३	२६	१०	११	१५
१६५	६	२	१	११३	११	३	६
१६५	१२	१	१	१६७	११	३	१
१७५	१२	१	१	४	३	३	१
१९०	१३	१	३०	३	३	३	१
६७	५	६	११६	३	३	३	१
१००	२०	१	३०	२४	३	३	१
११	३	६	११	२८४	३	३	१
२६	३	१	४	५४	५	५	१
१११	३	३	२०	१२३	५	५	१
११२	३	३	२३	१००	५	५	१
११३	३	३	१०	१३१	५	५	१
१४	३	३	२	१३३	५	५	१
१२२	३	३	२५	८१	५	५	१
१३२	३	३	४५	३४	५	५	१
१३३	३	३	५	१४५	५	५	१
१३४	३	३	५	२००	५	५	१
१३५	३	३	५	२०१	५	५	१
१३६	३	३	५	२०२	५	५	१
१३७	३	३	५	२०३	५	५	१
१३८	३	३	५	२०४	५	५	१
१३९	३	३	५	२०५	५	५	१
१४०	३	३	५	२०६	५	५	१
१४१	३	३	५	२०७	५	५	१
१४२	३	३	५	२०८	५	५	१
१४३	३	३	५	२०९	५	५	१
१४४	३	३	५	२१०	५	५	१
१४५	३	३	५	२११	५	५	१
१४६	३	३	५	२१२	५	५	१
१४७	३	३	५	२१३	५	५	१
१४८	३	३	५	२१४	५	५	१
१४९	३	३	५	२१५	५	५	१
१५०	३	३	५	२१६	५	५	१
१५१	३	३	५	२१७	५	५	१
१५२	३	३	५	२१८	५	५	१
१५३	३	३	५	२१९	५	५	१
१५४	३	३	५	२२०	५	५	१
१५५	३	३	५	२२१	५	५	१
१५६	३	३	५	२२२	५	५	१
१५७	३	३	५	२२३	५	५	१
१५८	३	३	५	२२४	५	५	१
१५९	३	३	५	२२५	५	५	१
१६०	३	३	५	२२६	५	५	१
१६१	३	३	५	२२७	५	५	१
१६२	३	३	५	२२८	५	५	१
१६३	३	३	५	२२९	५	५	१
१६४	३	३	५	२३०	५	५	१
१६५	३	३	५	२३१	५	५	१
१६६	३	३	५	२३२	५	५	१
१६७	३	३	५	२३३	५	५	१
१६८	३	३	५	२३४	५	५	१
१६९	३	३	५	२३५	५	५	१
१७०	३	३	५	२३६	५	५	१
१७१	३	३	५	२३७	५	५	१
१७२	३	३	५	२३८	५	५	१
१७३	३	३	५	२३९	५	५	१
१७४	३	३	५	२४०	५	५	१
१७५	३	३	५	२४१	५	५	१
१७६	३	३	५	२४२	५	५	१
१७७	३	३	५	२४३	५	५	१
१७८	३	३	५	२४४	५	५	१
१७९	३	३	५	२४५	५	५	१
१८०	३	३	५	२४६	५	५	१
१८१	३	३	५	२४७	५	५	१
१८२	३	३	५	२४८	५	५	१
१८३	३	३	५	२४९	५	५	१
१८४	३	३	५	२५०	५	५	१
१८५	३	३	५	२५१	५	५	१
१८६	३	३	५	२५२	५	५	१
१८७	३	३	५	२५३	५	५	१
१८८	३	३	५	२५४	५	५	१
१८९	३	३	५	२५५	५	५	१
१९०	३	३	५	२५६	५	५	१
१९१	३	३	५	२५७	५	५	१
१९२	३	३	५	२५८	५	५	१
१९३	३	३	५	२५९	५	५	१
१९४	३	३	५	२६०	५	५	१
१९५	३	३	५	२६१	५	५	१
१९६	३	३	५	२६२	५	५	१
१९७	३	३	५	२६३	५	५	१
१९८	३	३	५	२६४	५	५	१
१९९	३	३	५	२६५	५	५	१
२००	३	३	५	२६६	५	५	१
२०१	३	३	५	२६७	५	५	१
२०२	३	३	५	२६८	५	५	१
२०३	३	३	५	२६९	५	५	१
२०४	३	३	५	२७०	५	५	१
२०५	३	३	५	२७१	५	५	१
२०६	३	३	५	२७२	५	५	१
२०७	३	३	५	२७३	५	५	१
२०८	३	३	५	२७४	५	५	१
२०९	३	३	५	२७५	५	५	१
२१०	३	३	५	२७६	५	५	१
२११	३	३	५	२७७	५	५	१
२१२	३	३	५	२७८	५	५	१
२१३	३	३	५	२७९	५	५	१
२१४	३	३	५	२८०	५	५	१
२१५	३	३	५	२८१	५	५	१
२१६	३	३	५	२८२	५	५	१
२१७	३	३	५	२८३	५	५	१
२१८	३	३	५	२८४	५	५	१
२१९	३	३	५	२८५	५	५	१
२२०	३	३	५	२८६	५	५	१
२२१	३	३	५	२८७	५	५	१
२२२	३	३	५	२८८	५	५	१
२२३	३	३	५	२८९	५	५	१
२२४	३	३	५	२९०	५	५	१
२२५	३	३	५	२९१	५	५	१
२२६	३	३	५	२९२	५	५	१
२२७	३	३	५	२९३	५	५	१
२२८	३	३	५	२९४	५	५	१
२२९	३	३	५	२९५	५	५	१
२३०	३	३	५	२९६	५	५	१
२३१	३	३	५	२९७	५	५	१
२३२	३	३	५	२९८	५	५	१
२३३	३	३	५	२९९	५	५	१
२३४	३	३	५	३००	५	५	१

पृष्ठांक.	का०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	का०	अ०	सू०
१८६	मृत्युर्दिहृणवन्तु	१२	६	१८६	मेनिर्दुष्यमाना	१२	६
६३	मृत्युःप्रज्ञानामधि	६	६	१०४	मेममाणोहासीन्मो	७	६
६३	मृत्योर्गन्धप्रसन्नारी	६	१३	७७	मेपइववसंच	६	६
१२४	मृत्योरापमा	८	४	११५	मेतंपन्यामनु	८	१
१७०	मृत्योःपदंपोषय	१२	२	२२१	मेनमग्नेविदहो	१८	२
८०	मेदम्बनापजमानाः	६	१२	२७२	मोपुत्रमेव	२०	६
८८	मेधामहंमयमां	६	११	२७४	मोपुत्रोश्मद	२०	६
८८	मेधांसापमेधां	६	११	१६	मोकोनुमोको	२	४
१८६	मेनिःशनवधा	१२	४	२१२	मोकोमनोहा	१६	१
१८७	मेनिःशरण्या	१२	४				

य

१०

- ८१५

२९२	यथाक्तोक्तः	२०	९	१२८	यइमेद्यावापृथिवी	१३	३
४७	यथागरेमृग	४	८	३६	यइहापितरोजीवा	१८	४
१०४	यथान्मदाबलदा	१३	३	१८	यइशेषगुपतिः	२	६
३३	यथात्मदाबलदा	४	१	१४१	यइचकार	९	६
१२२	यथाःमानमति	८	३	४३	यउग्रीणामुग्रधाहु	४	६
२०८	यथादित्यंक्षत्रं	१५	२	२७०	यउग्रःसध्ननिपृत	२०	६
१२२	यथामंपास	८	३	२७१	यउग्रःसध्ननिपृत	२०	६
१८४	यथापंपेभ्योया	१२	४	४६	यउत्तरतोमुहति	४	८
८	यथाशानामाशा	१	६	८३	यउदानत्परायणं	६	८
३४	यथास्तेयध्वरति	४	१	२६०	यउद्वचीन्द्रगोपा	२०	३
१३३	यइन्द्रइवदेवेषु	९	२	५०	यउपरिष्ठाग्नुहति	४	८
२७१	यइन्द्रसोमपातमो	२०	५	१०४	यउभाभ्यांमहरसि	७	६
२८	यइन्द्रेणसरयं	३	५	२८४	यउशतामनसा	२०	८
६३	यइमांदेवोमेखला	६	१३	१३९	यऊरूथनुसर्प	६	४
५७	यइमेद्यावापृथिवी	५	३	२०२	यञ्जतेचिदभि	१४	२

पृष्ठांक.	कां० अ० सू०	पृष्ठांक.	कां० अ० सू०
२४४ यच्चपणवोदेव	१६ ५ ३५	११२ यज्ञयज्ञगच्छ	७ ६ ९७
२६५ यएकइद्धव्यश्च	२० ४ ३६	१२६ यज्ञैर्तौदक्षिणीयो	८ ५ १०
२७३ यएकइद्धिदयते	२० ५ ६३	१६ यज्ञस्यचक्षुः	२ ६ ३५
२७५ यएकरचर्पणी	२० ६ ७०	२५१ यज्ञस्यचक्षुः	१६ ७ ५८
१९५ यएतदेवमेकहृतं	१३ ४ ४	२०४ यज्ञायज्ञियाय	१५ १ २
१९५ यएतदेवमेकहृतं	१३ ४ ४	२०४ यज्ञायज्ञियस्य	१५ १ २
१८४ यएनामवशामा	१२ ४ ४	६६ यज्ञेनयज्ञमय	७ १ २
१८४ यएनांविनामाय	१२ ४ ४	२६१ यज्ञैरथर्वाप्रयमः	२० ८ ३
८२ यएनंपरिपीदन्ति	६ ८ ७६	११७ यज्ञैरिपूः	८ २ ३
५९ यएनंहन्तिपृष्टुं	५ ४ १८	२७४ यज्ञैःसंमिरताः	२० ६ ६७
२०६ यएवापरिमिताः	१५ २ १३	२३८ यज्ञौदक्षिणाभिः	१९ २ १९
१८४ यएवंविष्टुपे	१२ ४ ४	६६ यज्ञोवभूवसः	७ १ १
१८७ यएवंविष्टुपो	१२ ५ ५	१६१ यज्ञेदुहानंसद	११ १ ६
१५८ यएवंविधात्स	१० ५ १०	१६८ यज्ञेभूमोयजमान	६ १२ ११
८६ यच्चलुपामनसा	६ १० ६६	९१ यज्ञेयन्तंनसा	७ २ १५
१६९ यच्चमाणतिमा	११ ४ ७	२३७ यतइन्द्रमयामहे	१९ ५ ५६
१६८ यच्चवर्षोअक्षेपु	१४ १ १	१०४ यतोददृष्यतो	७ ४ ६
२७९ यच्चिद्धित्वाजना	२० ७ ७४	१५४ यतःसूर्यउदत्य	१० ४ ६
२७७ यच्चिद्धिसत्य	२० ५ ४९	१३६ यत्कशिपूप	१९ ३ ५२
२६६ यच्छक्रावाच	२० ५ १	२४९ यत्कामकामय	१९ ६ ७०
१७५ यच्छमानःपर्या	१२ १ १	१०६ यत्किंचासौम	७ ६ ४
१३६ यजमानवाहणं	९ ५ २६	२४८ यत्किंचेदंपतय	१६ ६ ५
६४ यज्ञूपियज्ञे	५ ५ ७	७८ यत्किंचेदंवरु	६ ५ ५
२१४ यज्ञाग्रधत्सुतो	१६ २ २	१७६ यत्कुशतेयद्वनु	१२ २ २
२०२ यज्जामयोयष्टु	१४ २ २७	११६ यत्क्षुरेणमर्चयता	८ १ १
२६२ यज्ञइन्द्रमवर्षयद्	२० ४ ४	५ यत्तथात्मनि	१ ४ ६
२२८ यज्ञएतिविततः	१८ ६ ३५	१३७ यत्तत्तनारं	११ ४ ६
१६ यज्ञपतिमृपयः	२ ६ १०	१७० यत्तच्छरीरमश	११ ४ ६
१५७ यज्ञपदीराची	१० ५ १०	१३६ यत्तर्पण	११ २ ३

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
२२२	यत्नेन्द्रमनिदिनं	१८	२	२	१३७	यत्परिवेष्टारः	९ ३ ६
१५०	यत्नेन्द्रमभुवम्पन	१०	३	५	०३	यत्पिबामिमं	६ १३ १३५
०७	यत्नेन्द्रमपोदकावि	५	३	१३	१३६	यत्पुरापरिवेशा	६ ३ ६
१३१	यत्नेक्रामशर्म	९	१	२	०६	यत्पुरूपेणद्विषा	७ १ ५
२२६	यत्नेकृष्णःशकुन	१८	३	३	२३३	यत्पुरूपेणद्विषा	१६ १ ६
१०७	यत्नेद्रुद्धोयनप	१०	५	१०	२३३	यत्पुरूपेणद्विषुः	१९ १ ६
१४७	यत्नेद्रामा	१०	५	९	१३७	यत्प्रतिशृणोति	९ ३ ६
१०३	यत्नेन्द्रंकरुयप	१३	३	३	१२८	यत्प्रत्याहन्ति	८ ५ १०
५७	यत्नेन्द्रमशर्मा	१०	५	९	१०१	यत्प्रामत्स्यह	१३ २ २
३८	यत्नेननृपनद्य	१६	२	२०	१६५	यत्प्रमाणश्रुतावा	११ २ ४
१४१	यत्नेन्द्रमभजरा	१०	४	३०	१६५	यत्प्रमाणस्ननयि	११ २ ४
१०८	यत्नेन्द्रवाश्रुकृष्ण	७	७	७६	२५	यत्प्रोपिनावरुणे	३ ३ १३
८०	यत्नेन्द्रवीनि	६	७	६३	१५०	यत्प्रश्रुपयः	१० ४ ७
१३१	यत्नेनदं	६	२	३	१५२	यत्प्रतपःपराक	१० ४ ७
०९	यत्नेनाममुहवं	७	२	२०	१४३	यत्प्रदेवाप्रक्षवि	१० ४ ७
११६	यत्नेनियानं	८	१	२	१५५	यत्प्रदेवाध	१० ४ ८
१४३	यत्नेपितृभ्यो	१०	१	१	२४५	यत्प्रनावमभ्रंशनं	१६ ५ ३६
१५७	यत्नेपुच्छं	१०	५	९	२४५	यत्प्रप्रह्माविदो	१६ ५ ४३
२०३	यत्नेप्रजायांपशु	१४	२	२	२४६	यत्प्रप्रह्म०आयो	१९ ५ ४३
१७६	यत्नेप्रमैविश्वना	१२	१	१	२४६	यत्प्रप्रह्म०इन्द्रो	१९ ५ ४३
१५७	यत्नेप्रजा	१०	५	६	२४६	यत्प्रप्रह्म०चन्द्रो	१९ ५ ४३
१७४	यत्नेप्रमध्यंपृथिवि	१२	१	१	२४६	यत्प्रप्रह्म०व्रथा	१९ ५ ४३
६७	यत्नेमाता	५	६	३०	२४५	यत्प्रप्रह्म०वायु	१६ ५ ४३
१५७	यत्नेयकृषे	१०	५	६	२४६	यत्प्रप्रह्म०सूर्यो	१९ ५ ४३
३७	यत्नेरिष्टंयत्ने	४	३	१२	२४६	यत्प्रप्रह्म०सौमो	१९ ५ ४३
२८	यत्नेवर्चोजातवेदो	३	५	२२	४८	यत्प्रवःभेह्ला	४ ८ ३७
११६	यत्नेवासःपरिधानं	८	१	२	१५२	यत्प्रलोकाध	१० ४ ७
१४६	यत्नेशिरोयत्ने	१०	५	६	१५३	यत्प्रस्कम्भः	१० ४ ७
१५२	यत्परममवमं	१०	४	७	१५३	यत्प्रदित्याध	१० ४ ७

यत्रामुस्तिसः.

पृष्ठांक.	कां०	अ०	मू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	मू०
२९३ यत्रामुस्तिसः	२०	९	१२६	१३१ यथादेवाश्रमुरान	६	१	१
१५२ यत्रामृतंच	१०	४	७	१४७ यथादेवेज्वमृतं	१०	२	३
४८ यत्राश्वत्या	४	८	३७	१ यथाघांचपृथिवी	१	१	२
१४१ यत्रामुपर्णा	६	५	९	१४ यथाघोरचपृथिवी	२	३	१
९० यत्रामुहार्दःसुकृ	६	१२	१२०	६४ यथानकुलो	६	१३	१३८
३० यत्रामुहार्दःसुकृतो३	६	६	२८	९४ यथानदंकाशिशुने	६	१३	१३८
३० यत्रामुहार्दोसुकृता३	६	२	३	८२ यथापसस्तायादरं	६	७	७९
११७ यत्रेदानीपरयसि	८	२	८	८१ यथाप्रिपर्यथो	६	७	७०
३ यत्रैपामन्ने	१	२	२	१६५ यथामाणवलि	११	२	४
१७७ यत्त्वाक्रुद्धाः	१२	२	३०	१५१ यथावीजमुर्व	१०	३	६
६७ यत्त्वाभिचेरु	५	६	६	१४ यथाप्रह्मच	२	३	१५
१५० यत्त्वाशिकःपरा१०	५	३	६	१४ यथामृतंच	२	३	१५
१६७ यत्त्वासोममपि	१४	१	१	७२ यथामूमिर्मृतमना	६	२	१८
६२ यत्त्वंशतितोऽथो	५	५	२२	१२६ यथामत्ताइदं	९	१	१
२४२ यत्समुद्रो	१६	४	३०	१२९ यथामधुमधु	९	१	१
१३८ यत्सभागयति	९	३	६	८७ यथामनोमनस्केत	६	११	१०५
१९१ यत्सपुद्रमनु	१३	२	२	९२ यथाममस्मरादसौ	६	१३	१३०
१७ यत्सुपर्णाविधत्त	२	५	३०	८१ यथामार्सयथा	६	७	७०
२८८ यत्सोममिन्द्र	२०	९	१११	६१ यथामृगाः	५	४	११
३४ यत्संपमोनवि	४	१	३	२३० यथायमाप	१८	४	४
११२ यत्स्वमेअन्न	७	६	१०१	१४७ यथायशरंचन्द्र	१०	२	१
७७ यथाकलांयथाशर्फं	५	४६	१४७ यथायशोअग्नि	१०	२	१	
२५१ यथाकलांयथाश	७	५७	१४७ यथायशोयजमा	१०	२	१	
१६ यथाखरोमघवं	६	३६	१४७ यथायशःकन्या	१०	२	१	
२४२ यथाश्रेत्वंवनस्पते	४	३१	१४७ यथायशःपृथि	१०	२	१	
६५ यथाचक्रुर्देवासुरा	६	१४१	१४७ यथायशःपूजाप	१०	२	१	
१८५ यथाज्यंमष्टहीत	४	४	१४७ यथायशःसोम	१०	२	१	
२४७ यथात्वमुचरोसो	६	४६	१८७ यथायाद्यमसाद	१२	५	१०२	
८२ यथादित्या	६	८	७४	८६ यथायंत्राहो	६	१०	१०२

पृष्ठांक.	का०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	का०	अ०	सू०
८७ यथावाचःसुसं	६	११	१०८	१२६ यथासोमः	६	१	१
१४६ यथावाचश्चा	१०	२	३	३४ यथास्मने	४	१	४
१४६ यथावाचनेन	१०	२	३	४२ यथाहन्यंश्चहसि	४	५	२३
१४६ यथावाचो	१०	२	३	१४ यथाहश्चरात्री	२	३	१५
४ यथावाचोयथा	१	२	११	८१ यथाहस्तीहस्ति	६	७	७०
१४३ यथावाचश्चया	१०	१	१	१७= यथाहान्यनुपूर्व	१२	२	२
६२ यथावृकादजाव	५	४	२१	१७ यथेक्षंमृष्या	२	५	३०
१०३ यथावृक्षमग्नि	७	४	५०	५५ यथेन्द्रउठाचनं	५	२	८
७० यथावृक्षंनियुना	६	१	८	७६ यथेन्द्रोष्वावापृ	६	६	५८
८४ यथावृक्षमा	६	६	८५	७० यथेमेथावापृथिवी	६	१	८
१११ यथाशेषोअपा	७	८	६०	७१ यथेयंपृथिवीमही	६	२	१७
१८४ यथाशेषधि	१२	४	४	७१ यथेयंपृथिवीमही	६	२	१७
२४८ यथाशाश्याकः	१९	६	४०	७१ यथेयंपृथिवीमही	६	२	१७
६२ यथाशयेनात्स्य	५	४	२१	६४ यथेयंपृथिवीमही	५	५	२५
२२ यथाश्वन्व	३	२	६	७१ यथेयंपृथिवी	६	२	१७
२२ यथाश्वत्यवान	३	२	६	० यथेषुकापरपतदव	१	१	३
१४ यथासंसंचागृतं	२	३	१५	९४ यथोद्रकमपपुषो,	६	१३	१३६
१६९ यथासिन्धुर्नदी	१४	१	१	१०३ यदक्षेपुवदा	१२	३	३
८२ यथासितः	६	७	७२	२१६ यदक्षपपासमिति	१८	१	१
७० यथामुपलः	६	१	८	७ यदगिरापो	१	५	२५
१४ यथामूर्पश्चन्द्र	२	१	१५	११८ यदमेअथ	८	२	३
८७ यथामूर्पस्वरश्मयः	६	११	१०५	१५० यदमेअथ	१०	३	५
९७ यथामूर्पनक्षत्राणा	७	१	१३	१०५ यदमेतपसातप	७	६	६१
१४४ यथामूर्पोमुच्यते	१०	१	१	२५२ यदमेयानिकानि	१९	७	६४
१४७ यथामूर्पो	१०	२	३	१४८ यदमौमूर्पे	१०	२	४
६६ यथासोअस्य	५	६	२९	९० यददीन्यभ्रणामहं	६	१२	११९
७१ यथासोमश्चोपधी	६	२	१५	२१४ यददोअदोअभ्य	१६	२	७
१२९ यथासोमस्तृतीये	९	१	१	४१ यददोदेवा	४	४	१६
१२९ यथासोमोद्वितीये	६	१	१	२४ यददःसंयमति	३	३	१३

यदद्यकत्र.

[७४]

यदिक्षितापुर्षदि.

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
२८८ यदद्यकत्र	२०	६	११२	१८३ यदस्यागोपता	१२	४	४
१११ यदद्यत्वामयाति	७	६	९७	१८३ यदस्याःकर्म	१२	४	४
२६७ यदद्यवांश्वास	२०	९	१४०	१८३ यदस्याःपल्पूलनं	१२	४	४
२४९ यदद्यारात्रिसुभ	१६	६	५०	२१४ यदहरहरभि	१६	२	७
२६७ यदद्यारिवनावहं	२०	६	१४१	१७० यदाकेशानस्यि	११	४	६
१५७ यदनूचीन्द्र	१०	५	१०	२०१ यदागार्दिपत्य	१४	२	२
१५६ यदन्तराद्यात्रा	१०	४	८	१३६ यदाञ्जनाभ्यञ्ज	९	३	६
२५५ यदन्तरापरावत्	२	१	६	३६ यदाञ्जनत्रैककु	४	२	६
२६६ यदन्तरिक्षेयादि	२०	६	१३६	१७० यदात्वष्ट्राव्यवृण	११	४	६
९० यदन्तरिक्षेपृथिवी	६	१२	१२०	१५७ यदादित्यैर्ह्य	१०	५	१०
१७ यदन्तरंतदवादां	२	५	३०	२ यदान्त्रेपुगावीन्यो	१	१	३
८१ यदन्नमाश्रिवहुषा	६	७	७१	२६७ यदापीतासो	२०	९	१४२
८१ यदन्नमाश्रिवहुषा	६	७	७१	२४६ यदापोअघ्न्या	१९	५	४४
८१ यदन्नमदस्यनृतेन	६	७	७१	१६५ यदामाणोअभ्य	११	२	४
१८४ यदन्पेशतंयाचे	१२	४	४	१६५ यदामाणोअभ्य	११	२	४
२९७ यदप्सुयद्वनस्य	२०	९	१३९	६ यदावघ्नन्	१	६	३५
१३६ यदभिवदति	६	३	६	२७६ यदावज्जहिरण्य	२०	७	७३
१९७ यदयातंशुभस्य	१४	१	५	२५८ यदावलस्यपी	२०	२	११
१४९ यदवाचीनं	१०	३	३	१३६ यदावसथान्कल्प	९	३	३
२९५ यदल्पिकास्वल्पि	२०	९	१३६	२८१ यदावाजमसत	२०	६	५७
१३६ यदशनकृतं	६	३	६	१०४ यदाशसा	७	५	२
६३ यदश्रामिवलं	६	३	३	२२१ यदाभृतंक्रुणवो	१८	२	२
११७ यदश्रासियतिपव	८	१	१	२०३ यदासंघामुपधा	१४	२	७
१९७ यदश्विनापृच्छ	१४	१	१	२२ यदासुतेःक्रिय	३	१	१३६
५५ यदसावमुतो	५	२	८	२९५ यदास्थूलोनपस	२०	३	६
२४६ यदस्मासुडुष्व	१६	५	४५	१३६ यदाभूयज्जरेति	६	३	१२
११२ यदस्मृतिचक्रुम	७	१०	१०६	३७ यदिकतेपतित्वा	४	४	६
२१० यदस्यदक्षिणाम	१५	२	१८	१३९ यदिकामादप	६	४	१
६६ यदस्यहृतं	५	६	२६	२४ यदिक्षितापुर्षदि	३	३	३
२९५ यदस्याअहुभेघाः२०	९	१३६					

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०		
२८४	यदित्तितायुर्धादि	२०	८	९६	१४	यदिस्थत्तेत्रियाणां	२	३	१
५८	यदिचतुष्टपो	५	४	१६	१४४	यदिस्थतमसा	१०	१	१
५१	यदिचिन्नुत्वा	५	१	२	१८५	यदिहुतांयदि	१२	४	१
२८७	यदिचिन्नुत्वाध	२०	६	१०७	४४	यदीदिदंमरुतो	४	६	२५
८९	यदिजाग्रयादि	६	१२	११५	९०	यदीदंमातुर्यदि	६	१२	११५
५८	यदित्रिष्टपोसिः	५	४	१६	२०२	यदीमेकैशिनो	१४	१	१
५८	यदिदशष्टपोसि	५	४	१६	२०२	यदीयंदुहिता	१४	१	१
५८	यदिद्विष्टपोसि	५	४	१६	९४	यदीयंहनत्कथंह	०	०	१३१
५८	यदिनवष्टपोसि	५	४	१६	२९१	यदुदञ्चोवृषा	२०	९	१२३
५	यदिनोगांहंसि	१	३	१६	१५८	यदुदरंवरुणां	१०	५	१
२८९	यदिन्द्रभागपागुद	२०	९	१२०	२७०	यदुदीरतश्चाज	२०	५	५६
५	यदिन्द्रभागपागुद	१	३	१६	१३६	यदुपरिशयनमाह	६	३	१
७७	यदिन्द्रब्रह्मणस्प	६	५	४५	१३६	यदुपस्तृणन्ति	९	३	१
२७९	यदिन्द्रपावतस्त्वं	२०	७	८२	३	यदुववधानृतं	१	२	१
२९२	यदिन्द्रादोदाश	२०	९	१२८	२९७	यदुपोयासिभा	२०	६	१४
२६२	यदिन्द्राहंयथा	२०	२	२७	१०७	यदुन्धियास्त्राहुतं	७	६	७
२९७	यदिन्द्रेणसरथं	२०	९	१४१	१५४	यदेजतिपतति	१०	४	१
४८	यदिपञ्चष्टपोसि	५	४	१६	२०८	यदेनमाहव्रात्य	१५	२	१
५५	यदिभेयुर्देव	५	२	८	२०८	यदेनमाहव्रात्य	१५	२	१
१७३	यदिभेयुर्देव	११	५	१०	२०८	यदेनमाहव्रात्य	१५	२	१
३६	यदिवासिन्नैककुर्दं	४	२	९	२०८	यदेनमाहव्रात्य	१५	२	१
५८	यदिवासिदेव	५	३	१४	२०८	यदेनमाहव्रात्य	१५	२	१
१०१	यदिवासितिरो	७	३	३८	२०८	यदेनमाहव्रात्य	१५	२	१
११९	यदिवाहमनृतदेवो	८	२	४	६७	यदेनसोमावृ	५	६	३०
९१	यदिदृष्टादध्य	६	१२	१२४	१४१	यद्रायत्रेआधि	९	५	१०
७	यदिशोकोयदि	१	५	२५	९३	यद्रिरामिसंगिरा	६	१३	१३५
५८	यदिपद्दष्टपो	५	४	१६	१३०	यद्रिरिपुपर्वतेपु	९	१	१
५८	यदिसप्तष्टपो	५	४	१६	५३	यदहहृणयदिव्या	५	१	८
५८	यदिस्त्रीयदि	५	३	१४	२७६	यदधिपेमादिवि	२०	७	८७

यद्वाखणिवध्यसे.

[७६]

यत्तद्द्रोअखनघ.

पृष्ठांक.	कां० अ० सू०	पृष्ठांक.	कां० अ० सू०
९० यद्वाखणिवध्यसे	६ १२ १२१	८ यद्द्रोदसी	१ ६ ३२
६७ यद्द्रोद्विष्य	५ ६ ३०	११७ यद्द्रोदामिपधु	१२ १ १
१४३ यद्भर्गाभिस्नपि	१० १ १	१३६ यद्वाअतिथिपति	६ ३ ६
१०५ यद्द्रुक्तंतयच्छमलं	७ १ ६५	१३८ यद्वाअतिथिपति	६ ३ ४
२०३ यद्द्रुक्तंतयच्छम	१४ २ २	१६५ यद्वाकृणोप्योप	१३ ९ ११२
८६ यद्देवादेवहेहनं	६ १२ ११४	२८८ यद्वाप्रदृद्धसत्य	२० ९ १२०
९६ यद्देवादेवान्	७ १ ५	२८६ यद्वाकृमेकशमे	२० ९ १११
२९५ यद्देवासोलला	२० ६ १३६	२८८ यद्वाशक्रपयवति	२० ६ १११
२६६ यद्द्रमाचीरज	२० ६ १३७	२८८ यद्वासिसुन्वतो	२० ९ १४०
९० यद्द्रस्ताभ्यांच	६ १२ ११८	२९७ यद्द्रांकचीवांउत	२० ६ ११५
६३ यद्वावसिधियो	६ १३ १३१	८६ यद्दिर्वासोयद	६ १२ ११५
२४० यद्दिरसयंयूयैण	१६ ३ २६	२४२ यद्दिपाचतुष्पा	१९ ४ ३१
७१ यद्ब्रह्मभिर्यद्दपि	६ २ १२	१३० यद्दिधेस्तनयति	६ ५ ४३
२९२ यद्द्रस्यपुरुष	२० २ १२८	२६७ यद्दीलाविन्द्रय	२० ५ २५
१७७ यद्घनिःक्रव्या	१२ २ २	६४ यद्देदराजावरुणो	५ ५ २६
१८२ यद्गजायापचति	१२ ३ ३	२४० यद्देदराजा	१९ ३ ४
१८० यद्घत्कृष्णःशकु	१२ ३ ६६	२३० यद्दोअग्निरज	१८ ४ ४
१०६ यद्घन्तरिक्षेयदि	७ ५ २५	८६ यद्दोदेवाउपजी	६ १० १००
७ यद्घर्चिर्यदि	५ ४ १६	९७ यद्दोमनःपरागतं	७ १ ३
५८ यद्घष्टपोसि	६ १२ ११६	२२५ यद्दोमुद्रांपितरः	१८ ३ ५९
८६ यद्घामंचकुर्नि	६ ७ ८१	२५१ यद्दोवयंममिना	१६ ७ ७
२७८ यद्घावइन्द्रते	२० ८ ६२	१२३ यद्घःसहःसहमा	८ ४ ८
२८२ यद्घावइन्द्रतेशतं	२० ८ ४ १६	८३ यन्तासियच्छसे	६ ८ ५
५८ यद्घेकष्टपोसि	५ ४ १६	१२६ यन्त्यस्यदेवो	८ ५ १
५८ यद्घेकादशोऽसि	५ ४ १	१२६ यन्त्यस्यसर्मा	८ ५ ५
१४४ यद्घेयथद्विपदी	१० ७ ८७	१२६ यन्त्यस्यसमिति	८ ५ ५
२७९ यद्घोधयामहती	२० ६ २९	१२६ यन्त्यस्यामन्त्र	८ ५ १
३१ यद्द्राजानोविम	३ २ २	१८६ यन्त्वापूपती	१३ २ २
		९६ यत्तद्द्रोअखनघ	७

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
२९७	यज्ञासत्यापराके	२०	९	१४१	१५१	यमव०समायंम-	
२९७	यज्ञासत्याधुर	२०	९	१४०		णिरागमत्सहद्री	१० ३ ६
२९७	यज्ञानेधीभिर	२०	६	१४२	१५१	यमव०समायंम	
१६९	यन्मन्युर्जाया	११	४	८		णिरागमद्रूर्जाया	१० ३ ६
१६८	यन्मातलीरथ	११	३	६	१५१	यमव०समायंम-	
८१	यन्माहुतमहुतमा	६	७	७१		णिरागमद्रमेन	१० ३ ६
७३	यन्मेअद्योरादि	६	३	२४	१५१	यमव०समायंम-	
२४६	यन्मेद्धिद्रंमनसो	१९	५	४०		णिरागमभन्मथो	१० ३ ६
४४	यन्मेद्रमाभिशो	४	६	२६	५५	यममीपुरोदाधिरे	५ २ ८
१३०	यन्मेमनसोनभिय	६	१	२	५४	यमरातेपुरोधस्ते	५ २ ७
१४६	यन्मेमाता	१०	२	३	१४८	यमस्यभागस्थ	१० ३ ५
१५०	यमव०तपग्निः	१०	३	६	२१८	यमस्यमायभ्यं	१८ १ १
१५१	यमव०तमापो	१०	३	६	२५०	यमस्यलोकाद्	१९ ७ ५६
१५०	यमव०तमिन्द्रः	१०	३	६	२२१	यमायघृतवत्पयो	१८ २ २
१५१	यमव०तमिमं	१०	३	६	२३१	यमायपितृमते	१८ ४ ४
१५१	यमव०तेनेमां	१०	३	६	२२१	यमायमधुमत्तमं	१८ २ २
१५१	यमव०तंदेवा	१०	३	६	२२१	यमायसोमःपवते	१८ २ २
१५०	यमव०तंविभ्र	१०	३	६	२७०	यमिन्द्रदाधिपे	२० ५ ५५
१५१	यमव०तंविघ्न	१०	३	६	६३	यमिन्द्राग्नीस्मर	६ १३ १३२
१५१	यमव०तंराजा	१०	३	६	६३	यमिन्द्राणीस्मर	६ १३ १३२
१५०	यमव०तंसूर्यः	१०	३	६	२९०	यमिन्मंत्वंष्टपाक	२० ६ १२६
१५०	यमव०तंसोमः	१०	३	६	२७४	यमुपूर्वमहुनेतमि	२० ६ ६७
१५१	यमव०सोअस्मै	१०	३	६	४७	यमादंनंप्रथमजा	४ ७ ३५
१५१	यमव०समायंम-				२२०	यमोनोगातुंभथ	१८ १ १
	णिरागमत्तेजसा	१०	३	६	८५	यमोमृत्पुरघमारो	६ १० ९३
१५१	यमव०समायंम-				२२२	यमःपरोवरो	१८ २ २
	णिरागमत्सर्वा	१०	३	६	६४	यमःपितृणा	५ ५ २४
१५१	यमव०समायंम-				१५७	ययाद्यौर्यया	१० ५ १०
	णिरागमत्सह	१०	३	६	४५	ययोरथःसत्य	४ ६ २९

ययोरभ्यध्व.

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
४४ ययोरभ्यध्व	४	६	२८	१७५ यस्तेगन्धःपुरुषे	१२	१	१
९९ ययोरोजसास्क	७	३	२५	१७५ यस्तेगन्धःपृथि	१२	१	१
४४ ययोर्विधानापद्यते	४	६	२८	२८४ यस्तेगर्भमपीवा	२०	८	९६
४३ ययोःसंख्याता	४	५	२५	१२२ यस्तेगर्भमपि	८	३	६
२६३ यवानोयति	२०	९	१३०	८३ यस्तेइकुशोवसु	६	८	८२
७६ यशसमेन्द्रो	६	६	५८	२३२ यस्तेदेवेपुमहिमा	१९	१	१
७५ यशाइन्द्रोयशा	६	४	३९	१४३ यस्तेपरुषि	१०	१	११
७९ यशाइन्द्रोयशा	६	६	५८	६७ यस्तेपृथुस्त	७	१	४
१९० यशयासिमति	१३	१	१	१६५ यस्तेमाणेदं	११	२	९
७५ यशोहविर्वर्षता	६	४	३९	१५७ यस्तेप्राशिर्षो	१०	५	३०
१७३ यश्चकवचीय	११	५	१०	७४ यस्तेमदोव	६	३	३०
६८ यश्चकारनशशा	५	६	३१	२८८ यस्तेमदोपुज्यध्वारो	४	७	११७
४० यश्चकारनशशा	४	४	१८	४६ यस्तेमन्यो	४	७	३२
१२ यश्चकारसनिक्र	२	२	९	२५४ यस्तेमृद्गृष्टपोन	२०	१	४
१९० यश्चगांपदा	१३	१	१	५१ यस्तेशोकायतन्वं	५	१	१
२९२ यश्चपाणिरघु	२०	६	१२८	१७६ यस्तेसर्पोवृष्टि	१२	१	१०
४३ यश्चर्षणिप्रो	४	५	२४	९७ यस्तेस्तनः	७	१	९६
१२ यश्चसापत्रः	२	२	७	२८४ यस्तेहन्तिपतय	२०	१	३
२७३ यश्चिद्धित्वा	२०	५	६३	२१ यस्तेहवंविवदत्	३	३	५
३५ यस्तआस्पत्यश्वा	४	२	६६	१२१ यस्त्वाकृत्याभि	८	३	५
२८४ यस्तज्जुविह्वर	२०	८	६६	५३ यस्त्वापिवति	५	१	९६
२८० यस्तस्तम्भसह	२०	७	८८	२८४ यस्त्वाभ्रातापाति	२०	२	३
२६६ यस्तिग्ममृद्गृष्टप	२०	४	३७	१३२ यस्त्वाशालेप्रति	९	२	१
३९ यस्तिष्ठतिचरति	४	४	१६	१३२ यस्त्वाशालेनिमि	६	२	३
२१९ यस्तेअमेसुमति	१८	१	१	१२१ यस्त्वास्वपर्णी	८	६	६
२३२ यस्तेअसुमहिमा	१९	१	३	२८४ यस्त्वास्वमेन	२०	८	३
९४ यस्तेकेशोवपद्यते	६	१३	१३६	१२१ यस्त्वास्वमेनि	८	३	३
१७५ यस्तेगन्धःपुष्कर	१२	१	१	१४३ यस्त्वोवाच	१०	१	१

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
९०	यस्मात्प्रतिपद्यन्व	६	१२	११८	१५३	यस्यप्रयस्त्रिंशद्दे	१० ४ ७
२५३	यस्मान्कोपाद्दृ	१५	७	७२	१५३	यस्यत्रयास्त्रिंश	१० ४ ७
४७	यस्मान्ब्रह्माद्दृ	४	७	३५	१६३	यस्यद्देवाअक	११ २ ३
१५३	यस्माद्दृवा	१०	४	७	३३	यस्यर्थाकृती	४ १ २
१६३	यस्माद्द्वानाद्दृ	१३	३	३	२७२	यस्याद्विवर्हसो	२० ५ ६१
२६४	यस्मान्ब्रह्मते	२०	४	३४	२७२	यस्याद्विवर्हसो	२० ५ ६२
४७	यस्मान्गामा	४	७	३५	३७	यस्यनेशेयज्ञप	४ ३ ११
१९३	यस्मिन्पदुर्वो	१३	३	३	१५३	यस्यग्रहमसुख	१० ४ ७
१६३	यस्मिन्मसुष्टो	११	२	३	१३९	यस्यभीमः	९ ४ ८
१५२	यस्मिन्मन्त्रश्वा	१०	४	७	१५३	यस्यभूमिःप्रमा	१० ४ ७
१७८	यस्मिन्देवाअमृ	१२	२	२	४३	यस्यवशास	४ ५ २४
१२०	यस्मिन्देवामन्म	१८	१	१	१५३	यस्यनातःप्राणा	१० ४ ७
१२०	यस्मिन्देवाविद्	१८	१	१	३३	यस्याविरवेहिम	४ १ २
२६८	यस्मिन्प्रवधानि	२०	५	४३	१०१	यस्यव्रतंपशवो	७ ४ ४०
१५२	यस्मिन्भूमिरन्त	१०	४	७	१५२	यस्यशिरोवै	१० ४ ७
२८०	यस्मिन्वयंदधि	२०	७	८९	१५३	यस्यगूर्पश्चतु	१० ४ ७
१९३	यस्मिन्विराद्	१३	३	३	२७४	यस्यसंस्थेन	२० ६ ६९
२८८	यस्मिन्विरवा	२०	९	१०६	१३९	यस्यहेतोःप्रच्यव	९ ४ ८
१४०	यस्मिन्वृक्षे	६	५	६	१७४	यस्याश्चतस्रः	१२ १ १
१५१	यस्मिन्त्वापहवर्धन	१०	३	६	३६	यस्याञ्जनप्रसर्प	४ २ ९
१५३	यस्मिन्हस्ताभ्यां	१०	४	७	१७६	यस्यामघ्नंवीहि	१२ १ १
६९	यस्यकृपमो	६	१	५	१७४	यस्यामापःपरि	१२ १ १
२५१	यस्यकूरमभजन्त	१९	७	५६	२७३	यस्यामितानि	२० ५ ६५
१५२	यस्यचतस्रः	१०	४	७	२६४	यस्यारवासः	२० ४ ३४
४३	यस्यजुष्टिं	४	५	२४	८४	यस्यास्तभासनि	६ ९ ८४
१६२	यस्यतवमाकासि	११	१	२	१७६	यस्यांकृष्णमरु	१२ १ १
१४	यस्यतेवासः	२	३	१३	१७६	यस्यांगापान्ति	१२ १ १
२६७	यस्यतेविरवमा	२०	५	४३	१७४	यस्यांपूर्वेपूर्वजना	१२ १ १
१५२	यस्यत्रयास्त्रिंशद्दे	१०	४	७	१७६	यस्यांपूर्वेभूतकृत	१२ १ १

यस्यांष्टावान.

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
१७५ यस्यांष्टावान	१२	१	१	५५ यानसावति	५	२	८
१७४ यस्यावेदिपरि	१२	१	१	१११ यानावहउशतो	७	६	९७
१७६ यस्यांसदोह	१२	१	१	२३५ यानिकानिचि	१९	१	६
१७४ यस्यांसमुद्रजत	१२	१	१	२३८ यानिचकार	१९	२	२०
१७६ यस्याःपुरोदेव	१२	१	१	१३१ यानितेन्तः	६	२	३
७४ यस्पेदमारजो	६	४	३३	१२५ यानित्रीणि	८	५	९
४२ यस्पेदंप्रदिशि	४	५	२३	१२५ यानिनत्त्राणि	१९	१	८
६६ यस्पेदंप्रदिशि	७	३	२५	२६ यानिभद्राणि	३	५	२३
९६ यस्पोरुपुत्रिपु	७	३	२६	२४५ यानःपीपरिद	१६	५	४०
१६९ याअकृन्तन्नव	१४	१	१	१३६ यान्युलूल	६	३	६
४८ याअक्षेपु	४	८	३८	१७६ यापसर्पविजमा	१२	१	१
३५ याआपोदिव्याः	४	४	८	१५४ यापुरस्ताद्युज्यते	१०	४	८
१७१ याआपोयाश्च	११	४	८	१३५ यापूर्वपति	९	३	५
२७० याइन्द्रभुज	२०	५	५५	२६ याप्लीहानं	८	४	७
१३६ याएवयज्ञ	६	३	६	१२२ यावभ्रवोपाश्च	७	१०	११०
२०० याआपोपधयोवा	१४	२	२	११६ याभ्यामजप	४	४	८
८६ याआपोपधयः	६	१०	६६	१३९ वामज्ज्ञोनिर्घयन्ति	५	४	२३
१३६ यागुदाअनृतसर्प	६	४	८	४२ यामन्यामधुपयुक्तं	१	१	१
२४३ यागृत्सपत्त्रि	१९	५	३४	१७७ यामन्वैच्छद्वि	१२	१	१
१०८ याग्रैव्याअपचितो	७	७	७६	१७४ यामिश्चिनावमि	१२	१	७
२१६ यातइन्द्रतनूरप्सु	१७	१	१	५४ यामहतीमहोन्माना	५	१	१
३ यातुधानस्य	१	२	८	१२९ यामापीनामुपसी	६	१	१
१०६ यातुधाननिर्घृ	७	६	७०	११४ यामालक्ष्मीः	७	१०	११५
१६५ यातेमाणप्रिया	११	२	४	२३२ यामाहुर्तिमय	१६	१	४
२५० यातेवसोर्पति	१६	७	५५	५६ यामाहुस्तारकौपा	५	४	१७
२९७ यातंछर्दिष्पाजत	२०	९	१४१	१७२ यामिद्रेणसं	११	५	१०
२०१ यादुर्हादोयुवन	१४	२	६	८८ यामूपयोभूतकृतो	६	११	१०८
१६८ यादेवोःपञ्च	११	३	३	२०२ यामोभिवसता	१४	२	२
१३२ याधिपत्ता	९	२	३	४८ यायःपरिनृत्य	४	८	३६

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
१०३	यारोहन्त्याह्निरसोः	४	७	९	यासां देवादिभि	१	६ ३३
६	यारोहणीदेवत्या	५	२२	२९	यासां योः पिता	३	५ २३
१७४	यार्णवेऽधि	१२	१	७७	यासां नाभि	६	१ ९
४४	यावद्द्विरममवधो	४	६ २६	९	यासां राजाधरणो	१	६ ३३
२८	यावन्नमः प्रादि	३	० २२	१०२	यासु बाहुः स्वहुरिः	७	४ ४६
३५	यावनीयावा	४	२ ६	१३६	यास्तिरश्चीरुप	६	४ ८
१३१	यावनीयावा	९	१ २	१५७	यास्ते प्रीति	१०	५ ९
१२२	यावनीनामोपधी	८	४ ७	१५७	यास्ते नह्यायाः	१०	५ ६
१२३	यावनीण	८	४ ७	२२७	यास्ते धानाअनु	१८	३ ३
१३१	यावतीर्दिशः	९	१ २	२२८	यास्ते धानाअनु	१८	४ ४
१३१	यावतीर्भृद्वा	६	१ २	२२६	यास्ते धानाअनु	१८	४ ४
१२३	यावतीः कियती	८	४ ७	१७५	यास्ते माचीः	१२	१ १
२०२	यावतीः कृत्या	१४	२ २	१०२	यास्ते राकेसुमतयः	७	४ ४८
१७५	यावत्तेभिभि	१२	१ १	१८८	यास्ते रुहः मरुहो	१३	१ १
१३७	यावत्सत्	९	३ ६	१८८	यास्ते शिशस्तप	१३	१ १
१३७	यावदग्निष्टोमेन	९	३ ६	८५	यास्ते शतं धमनयो	६	९ ९०
८२	यावदङ्गीनं	६	७ ७२	१३१	यास्ते शिवा	९	१ २
१३७	यावदतिरात्रे	६	३ ६	२२१	यास्ते शोचयो	१८	२ २
१८४	यावदस्पागोप	१२	४ ४	७५	याहस्तिद्वीपिनि	६	४ ३८
१६३	यावद्वाताभिमन	११	२ ३	१३६	याहृदयमुप	६	४ ८
१३७	यावद्द्वादशा	६	३ ६	१४३	यांकल्पयन्ति	१०	१ १
१८२	यावन्तोऽश्वयोः	१२	३ ३	९४	यांजमदग्नि	६	१३ १३७
६८	यावन्तोमासपत्ना	७	१ १३	६८	यांते कृत्यां रूपेऽव	५	६ ३१
१८५	यावशाउदकल्प	१२	४ ४	६८	यांते चक्रुरमूलावां	५	६ ३१
४४	यावारेभातेमहु	४	६ २८	४०	यांते चक्रुरामे	४	४ १७
१०२	याविरपत्नीन्द्रम	७	४ ४६	६७	यांते चक्रुरामे	५	६ ३१
४०	याशशापशपनेन	४	४ १७	६८	यांते चक्रुरेकशफे	५	६ ३१
७	याशशापशपनेन	१	५ २८	६८	यांते चक्रुर्गार्हपत्ये	५	६ ३१
१२३	याश्चाहंवेद	८	४ ७	६७	यांते चक्रुःकृक	५	६ ३१

यांतेचक्रुःपुरुषा.

पृष्ठांक.	कां०	श्र०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	श्र०	सू०
६८ यांतेचक्रुःपुरुषा	५	६	३१	२६८ युञ्जन्त्यस्यका	२०	५	४७
६८ यांतेचक्रुःसभायां	५	६	३१	२७५ युञ्जन्त्यस्यका	२०	६	६९
६८ यांतेचक्रुःसेनायां	५	६	३१	१५८ युधएकःसंसृज	१०	५	१०
२२२ यांतेधेनुनिपृणा	१८	२	२	२६० युधायुधमुप	२०	३	२१
१४३ यांतेवर्हिपि	१०	१	१	२५६ युधेन्द्रोमद्वा	२०	१	११
८५ यांतद्धृष्टु	६	६	९०	२६ युनक्तसीराकव	३	४	१७
३४ यांत्वागन्धर्वो	४	१	४	६४ युनक्तुदेवः	५	५	२६
४ यांत्वादेवाअसृ	१	३	१३	१९८ युवंभांसंभरतं	१४	१	१
६३ यांत्वापूर्वेभूतकृत	६	३३	१३३	२९७ युवंश्रियमरिव	२०	९	१४३
१७३ यांदिवाअनुतिष्ठ	११	५	१०	२९० युवंसुराममरिव	२०	९	१२५
२३ यांदिवाःप्रतिन	३	२	१	२२८ यूयमश्रेयतमामि	१८	४	४
१७६ यांद्दिपादःपत्ति	१२	१	१	१८८ यूयमुग्रामरुतः	१३	१	१
१२५ यांपच्युतामनु	८	५	१९	६२ यूयमुग्रामरुतः	५	४	२१
६० यांमृतायानु	५	४	१०८	२० यूयमुग्रामरुतः	३	५	२१
८८ यांमेधाशृभवोवि	६	११	१०८	४२ यूयगावोमेदयथा	१	५	२१
१७४ यांरत्नस्वमा	१२	१	५	७ यूयंनःप्रवतो	१	५	२१
१२० याःकृत्याश्वा	८	३	२	२८ येअग्नयोअप्स्व	३	२	४
१० याःकृन्दास्तमिपी	२	१	२	१४८ येअग्निजाश्रोप	१०	२	२
१३९ याःपार्श्वेउप	९	४	८	२२३ येअग्निदग्धये	१८	२	२
१३९ याःसीमानं	९	४	८	२२३ येअग्रवःशशमा	१८	४	६
१२३ याःसुपर्णा	८	४	७	१३९ येअङ्गानि	६	३	३
१४० युक्तामातासीदुरि	९	५	१२	२२५ येअत्रयोअङ्गिर	१८	२	२
२५६ युजेरयंगवेशणं	२०	१	७	२०२ येअन्तायावतीः	१४	६	२६
१३८ युज्यमानोवै	९	४	७	४३ येअमृतंविभृथो	४	३	६
२६२ युञ्जन्तिन्नघ्नम	२०	३	२६	१२२ येअमनोजातान्	८	४	८
२६८ युञ्जन्तिन्नघ्नमरु	२०	५	४७	१५५ येअर्वाहमध्य	१०	५	६
२७५ युञ्जन्तिन्नघ्नमरु	२०	६	६९	१४० येअर्वाअस्तां	९	५	२६
२८५ युञ्जन्तिहरी	२०	९	१००	४३ येडक्षियाविभृथो	४	६	२६
२६३ युञ्जन्त्यस्यका	२०	३	२६	४३ येकीलालेनतर्पय	४	६	२६

पृष्ठांक.	कां०	अ०	मू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	मू०
४४	येकीलालेनतर्पय	४	६	२७	१	१	१
१२१	येकुङ्कुन्धाः	८	३	६	१४३	येत्वाकृत्वा	१० १ १
१८	येक्रिमयःपर्वतेषु	२	५	३१	२८८	येत्वामिन्द्रन	२० ६ ११५
६३	येक्रिमयःशिति	५	५	२३	२०३	येत्वाभेनां	२० ६ १२८
१७६	येगन्धर्वा	१२	१	१	४०	येदान्तिणतोनुह	४ ८ ४०
५९	येगर्माद्यपद्यन्ते	५	४	१७	२२२	येदस्यवः	१८ २ २
२७९	येगव्यतामनमा	२०	७	८३	२०९	येदिविपुण्या	१५ २ १३
१८५	येगोपतिपराणी	१२	४	४	५०	येदिशामन्तदेशे	४ ८ ४०
१७७	येग्रामायदरण्यं	१२	१	१	२४१	येदेवाभन्तरिक्त	१९ ४ २७
१६	येग्राम्याःपशवो	२	६	३४	१५६	येदेवादिविपदो	१० ५ ९
२३०	येचर्जीवा	१८	४	४	१६८	येदेवादिविपदो	११ ३ ६
२९२	येचदेवाश्रयज	२०	९	१२८	८	येदेवादिविष्ट	१ ६ ३०
१७२	येचधीराःयेचधी	११	५	९	२४१	येदेवादिव्येकाद	१६ ४ २७
२२२	येचित्पूर्वश्रुत	१८	२	२	२३६	येदेवानामृत्वि	१६ २ ११
१७६	येतश्चारण्याः	१२	१	१	२५१	येदेवानामृत्वि	१६ ७ ५८
१७०	येतश्चासन्दश	११	४	८	२४१	येदेवाःपृथिव्या	१९ ४ २७
१७०	येतश्चासीद्भूमिः	११	४	८	१८९	येदेवाराष्ट्रभृतो	१३ १ १
२२६	येतावृषुदेवत्रा	१८	३	३	४८	येदेवास्तेनहासंते	४ ८ ३६
१५६	येतेदेषिशमिता	१०	५	९	२०३	येदंपूर्वागद्यश	१४ २ २
९४	येतेनाड्यादेवकृते	६	१३	१३८	४६	येऽधस्ताज्जुहति	४ ८ ४०
१०४	येतेपन्यानोव	७	५	५५	२१	येधीवानोरथका	३ १ ५
१७६	येतेपन्यानो	१२	१	१	४२	येनश्रुपयो	४ ५ २३
३९	येतेपाशावरुण	४	४	१६	२७२	येनज्योतींष्याय	२० ५ ६१
२२७	येतेपूर्वेपरागता	१८	३	३	८७	येनकृशंवाजयन्ति	६ १० १०१
२४७	येतेरात्रिनृचक्ष	१६	६	४७	४	येनदीनांसंस्रवन्ति	१ ३ १५
२४८	येतेराज्यनहुह	१९	६	५०	४२	येनदेवाद्यमृत	४ ५ २३
११८	येतेशुद्धेअजरे	८	२	३	७०	येनदेवाअमुराणां	६ १ ७
२३१	येत्रापितरः	१८	४	४	१३१	येनदेवाअमुरां	० १ २
८३	येत्रयःकालका	६	८	८०	१६१	येनदे	१ १

येनदेवान.

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
३१ येनदेवान	३	६	३०	१२६४ येनेमाविश्वाच्य	२०	४	३४
३७ येनदेवाःस्वरा	४	३	११	२२३ येनःपितुःपितरो	१८	२	२
२३९ येनदेवंसवितारं	१६	३	२४	२२६ येनःपितुःपितरो	१८	३	३
२५ येनधनेन०तन्मेभू	३	३	१५	२२६ येनःपितुःपितरो	१८	३	३
२५ येनधनेन०तस्मिन्	३	३	१५	५२ येनःसपत्ना	५	१	३
१६८ येनपहानध्या	१४	१	१	५० येन्तरिज्ञाजुह	४	८	४०
६१ येनमृतंस्नपयन्ति	५	४	१६	२०९ येन्तरिसेपुण्या	१५	२	१३
६२ येनवृक्षांश्च	५	३	१२९	२५ येपन्यानोबहवो	३	३	१५
२६ येनवेह्रध्रुविथ	२	५	६३	२८ येपर्वताःसोम	३	५	२१
२७३ येनसिन्धुपही	२०	८	८२	४९ येपश्चाजुहति	४	८	४०
८३ येनसूर्यासावित्री	६	७	७	११९ येपाकशंसं	८	२	४
७० येनसोमसाहन्त्या	६	१	७	२०३ येपितरोवयूदर्शा	१४	२	२
७० येनसोमादितिः	६	१	७	२०६ येपुण्यानांपुण्या	१५	२	१३
२८ येनहस्तीवर्चसा	३	५	२२	४९ येपुरस्ताजुहति	४	८	४०
१६९ येनाग्निरस्या	१४	१	३५	१५२ येपुरेपन्न	१०	४	७
४७ येनातरन्भूतकृतो	४	५	६३	१२२ येपूर्वैवध्वोऽयन्ति	८	३	६
२७३ येनादर्शयमधि	२०	३	३	२०६ येपृथिव्यां	१५	२	१३
१९४ येनादित्यान्हरि	१३	३	३८	७८ येपथानोबहवो	६	६	६५
१०१ येनानिचक्रआसु	७	५	४७	१९ येबध्यमानमनु	२	५	३४
२६८ येनापावकचक्ष	२०	२	२	१७१ येबाहवोयाइप	११	४	६
१९२ येनापावकचक्ष	१३	२	६८	६० येबृहत्तामा	५	४	१६
८१ येनावपत्सविता	६	७	६८	६० येघ्राह्यणं	५	४	३५
२३ येनाश्रवस्पवध	३	२	६	१६ येभक्तयन्तोन	२	६	८
२५५ येनासमुद्रमसृजो	२०	१	४९	१५५ येभिर्वातइपितः	१०	४	११
२६६ येनासमुद्रमसृजो	२०	५	५	८९ येभिःपारोःपरि	६	११	११२
१३५ येनासहस्रं	११	६	१०	४८ येमाक्रोधयान्तल	४	८	३६
१७३ येनासौमुप्त	११	२	२	५ येऽमावास्यांऽरा	१	३	१६
२२३ येनिखाताये	१८	२	६	११७ येमृत्यवपकशतं	८	१	२
				२४४ येयच्चासोअभ्य	१९	५	३९

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	
२२२	येमुध्पन्नेप्रथमे	१८	२	३०	ये३स्यांभ्योर्ध्यायां	३	६ २६	
१७३	येरधिनेपिअर	११	५	१२०	येसाक्तघंमणि	८	३ ५	
२१	येराजानोराज	३	१	६२	येरिन्द्रःप्रकीडते	५	४ २१	
२४८	येरात्रिमनुतिष्ठ	१०	६	१२५	योअक्रन्दयत्	८	५ ९	
१४६	येवआपोपामग्न	१०	३	६३	योअचर्षोपरि	५	५ २३	
२००	येवध्वश्चन्द्रं	१४	२	१७७	योअग्निःक्रव्या	१२	२ २	
१७३	येवमिणोयेवर्मा	११	५	११०	योअग्नीरुद्रो	७	८ ८७	
१८५	येवशायाअद्रा	१०	४	३६	योअग्रतोरोचना	४	२ १०	
६३	येवापामः	५	५	९२	योअङ्गयोयः	६	१३ १२७	
२०७	येवांद्रंमांस्यदिव	२०	६	१६०	योअद्यदेवसूर्य	१३	१ १	
८	येवांद्रवाःपितरो	१	६	६	योअद्यसेन्यावधो	१	४ २०	
१३६	येकीहयोपया	०	३	६	योअद्यसेन्यो	६	१० ९६	
१२१	येशालाःपरि	८	३	६	२४८	योअद्यस्तेनथा	१०	६ ४९
१८०	येश्रद्धाधन	१२	२	२	३४	योअद्यस्तेन	४	१ ३
१०५	येपामध्येतिप्रव	७	६	६०	२८१	योअद्रिभित्मथ	२०	७ ६०
१२०	येपांपद्चात्मपदा	८	३	६	१०८	योअनिध्मोदी	१४	१ १
८	येपांप्रयाजा	१	६	३०	४१	योअन्तरिक्षेण	४	४ १०
२२६	येसत्यासाहवि	१८	३	३	९२	योअन्धोयः	६	१३ १२६
५	येसर्पिषःसंध्रवन्ति	१	३	१५	१६३	योअन्नादोअन्न	१३	३ ३
६०	येसहस्रमराजन्ना	५	४	१८	११४	योअन्येषुरुभयशु	७	१० ११६
१२२	येसूर्यात्पगिसर्पति	८	३	६	७५	योअस्यपारे	६	४ ३४
१२२	येसूर्यनतिति	८	३	६	१६६	योअस्याविश्वज	११	२ ४
२८८	येसोमासःपराः	२०	६	११०	८२	योअस्यसमिधं	६	८ ७६
२३०	ये३स्माकंपितर	१८	४	४	१६६	योअस्यमर्व	११	२ ४
३०	ये३स्यांस्थदक्षि	३	६	२६	१८४	योअस्यस्याद्	१२	४ ४
३०	ये३स्यांस्थध्रुवा	३	६	२६	१८४	योअस्याऊधो	१२	४ ४
३०	ये३स्यांस्थमती	३	६	२६	१८४	योअस्याश्रुचः	१२	४ ४
३०	ये३स्यांस्थप्राच्यां	३	६	२६	१८३	योअस्याःकर्णा	१२	४ ४
३०	ये३स्यांस्थोदीच्यां	३	६	२६	५२	योगिगिष्वजा	५	१ ४

योगयोगितस्तरं.

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
२४० योगयोगितस्तरं?	३	३	२४	१०५ योनःशपादशपतः	७	५	५९
२६२ योगयोगितस्तरं?	३	३	२६	११३ योनःसुसान्नाय	७	१०	१०८
२६३ योजातएवमय	४	४	३४	७० योनःसोम	६	१	६
२६२ योनाम्याश्रमय	२०	९	१२८	७० योनःसोमभि	६	१	६
२४३ योजायमानः	१०	४	३२	५ योनःस्वोयो	१	४	१९
९३ योजिनाति	६	३	३४	१६२ योःन्तरिचेति	११	१	२
१३७ योतिथीनां	९	३	६	२१२ योःस्वयं?प्रि	१६	१	२
३३ योथर्वाणं	४	१	१	१६१ योःभियातोनि	११	१	१
३१ योददाति	३	६	२६	१५४ योभूतंचभण्यंच	१०	४	८
२२७ योदधेअन्तरि	१८	३	३६	२२४ योममारमयमो	१८	३	३
४७ योदाधारपृथिवीं	४	४	३६	११६ योमापाकेन	८	२	४
४० योदेवाःकृत्या	४	४	२१	१९० योमाभिच्छाय	१३	१	१
२८ योदेवोविश्वाद्य	३	५	६२	११६ योमायातुंयातु	८	२	३
२७२ योनइदमिदं	२०	५	१४	१९३ योमारयतिमा	१३	३	३
२५७ योनइदमिदं	२०	२	४६	१६१ योयज्ञस्यप्रसा	१३	१	१
७७ योनजीवासि	६	५	१०८	७४ योरक्षांसिनि	६	४	३४
११३ योनस्तायदिस	८	१०	१२८	२६४ योरध्रस्यचोदि	२०	४	६
२९२ योऽनाक्ताक्षो	२०	९	३१	२८२ योरानाचर्षणी	२०	९	१०
२४२ योनोअग्निर्गाई	१६	४	३१	२८६ योरानाचर्षणी	२०	९	१०
१७९ योनोअग्निः	१२	२	२	२७४ योरारोःवनिर्म	२०	९	१०
१७८ योनोअश्वेषु	१२	२	३६	१८६ योरोहिरोष्टपभः	१३	१	१
४७ योनोदिप्सद	४	८	३६	२१२ योवआपोनिः	१६	१	१
११३ योनोद्युवेधन	३	१०	१०६	१४९ योवआपोपाम	१०	३	३
१७४ योनोद्वेपपृथि	१२	१	१	१४९ योवआपोपामू	१०	३	३
९२ योनोभद्राहमकरः	६	१३	१२८	१४८ योवआपोपांभा	१०	३	३
१०८ योनोमर्तोमरुतो	७	७	७७	१४९ योवआपोपांभा	१०	३	३
११९ योनोरसं	८	२	४	१४६ योवआपोपांहा	१०	३	३
७३ योनःपाप्यश्र	६	३	३७	१३५ योवाश्रमिभुवं	६	४	६

पृष्ठांक.	कां०	अ०.	सू०	पृष्ठांक	कां०	अ०	सू०		
१३५	योवाउद्यन्तं	९	३	५	७३	यौतेदूती	६	३	२९
२७७	योवाचाविवा	२०	७	७३	९२	यौतेचलास	६	१३	१२७
१५७	योविद्यत्सप्त	१०	५	१०	१५७	यौतेवाहू	१०	५	६
१५५	योविद्यात्सूत्रं	१०	४	८	१२१	यौतेमातोन्म	८	३	६
१३६	योविद्याद्ब्रह्म	६	३	६	२२२	यौतेश्वानायम	१८	२	२
१९२	यौविश्वचर्षणि	१३	२	२	४५	यौभरद्वाजमनथो	४	६	२६
७५	यौविश्वाभि	६	४	३४	४५	यौमैभ्रातिथी	४	६	२९
१५४	यौवेतसंहिरण्य	१०	४	७	६४	यौव्याप्रायवरुद्दी	६	१३	१४०
३७	यौवेदानदुहो	४	३	११	४४	यौश्यावाश्वमवथो	४	६	२९
१८५	यौवेद्वेदमन्यमा	१२	४	४	३३	यंकन्दसीश्रवत	४	१	२
१३०	यौवैकरायाः	६	१	१	२६४	यंकन्दसीसंपती	२०	४	३४
१३५	यौवैकुर्वन्तं	९	३	५	४८	यंग्राममाविशत	४	८	३६
१४६	यौवैतात्रह्मणो	१०	१	२	२२६	यंतेमन्थंयमो.	१८	४	४
१५५	यौवैतेविद्यादर	१०	४	८	२२४	यंत्वमग्नेसपदह	१८	३	३
१३५	यौवैनेदापं	९	३	५	१८९	यंत्वापृशती	१३	१	१
१३५	यौवैपिन्वन्तं	९	३	५	२४५	यंत्वावेदपूर्व	१९	५	३९
१३५	यौवैसंयन्तं	९	३	५	२८	यंत्वाहोतारं	३	५	२१
२	यौवःशिवतमो	१	१	५	१०९	यंदेवाअंशुमा	७	७	८१
८२	यौवःशुष्मो	६	८	७३	१५१	यंदेवाःपितरो	१०	३	६
२८२	यौत्यतीरशाण्य	२०	८	९२	९३	यंदेवाःस्मर	६	१३	१३२
१०६	यो३स्मान्द्वेष्टियं	७	७	८१	२१३	यंद्विष्मोयथ	१६	२	६
२१३	यो३स्मान्द्वेष्टित	१६	२	७	२१	यंनिदधुर्वनस्पती	३	१	५
७०	यो३स्माद्ब्रह्मण	६	१	६	८३	यंपरिहस्तमावि	६	८	८१
४४	यो३स्माश्चक्षुषा	५	२	६	२०१	यंन्वमन्यस्यय	१४	२	२
२१०	योस्यदक्षिणः	१५	२	१८	१३५	यंग्राहणेनिदधे	९	३	५
२६४	योहत्वादिमरि	२०	४	३४	९३	यंमिन्नापरुणौ	६	१३	१३२
२४६	योहरिमाज्ञाया	१९	५	४४	२०२	यंमेदक्षोभागं	१४	२	२
१५७	यौतऊरू	१०	५	९	५४	यंपाचाम्यहं	५	२	७
१५६	यौतधोष्टौ	१०	५	९	१५०	यंबयंमृगयामहे	१०	३	५

धेवातःपरिशुम्भ

पृष्ठांक	कां० अ० सू०	पृष्ठांक.	कां० अ० सू०
१०८ धेवातःपरिशुम्भ	१ ३	३३ यःमाणतेनिमिष	४ १ ३
११० धेवांपिता	१ २ ३	४७ यःमाणदःमाण	४ ७ ३५
१३ यंविश्वेदेवाः	६ १ ३ १ ३ २	१६३ यःमाणनयावा	१ ३ ३ ३
२६४ यंस्मापृच्छन्ति	२० ४ ३ ३ ४	१८६ यःशतौदनां	१० ५ ९
१०८ यःकीकसाः प्रभृ	७ ७ ७ ७ ६	२६४ यःशम्बरपरिचयत	२० ४ ३ ४
२७५ यःकुचिःसोमना	२० ६ १ ३ ६	२६४ यःशम्बरंपर्वतेति	२० ४ ३ ४
२९६ यःकुमारीपिंग	२० ६ १ ३ ६	२६४ यःशम्बतोमहेनो	२० ४ ३ ४
१२१ यःकृणोति	२० ६ १ ३ ६	१५३ यःश्रमात्तपसो	१० ४ ३ ७
१३९ यःकृणोतिप्र	६ ३ ६ ६ ६	६ यःसपत्रोयो	१ ४ १ ६
४४ यःकृत्याकृन्मूल	४ ४ ६ ६ ६	२६४ यःसतरश्मिर्भृष	२० ४ ३ ४
१२१ यःकृष्णकेरपसुर	६ ४ ३ ३ ४	२९२ यःसभेयोविद्	२० ९ १ २ ८
७४ यःपरस्याःपरा	६ ५ ५ ५ ५	४० यःसमाम्योरेवरु	४ ४ १ ६
६२ यःपरुपःपारुपे	५ ५ ५ ५ ५	२२ यःसहमानरचरसिरे	२ ४ ३ ४
२६३ यःपर्वतान्वयद	२० २ १ २ ८	२६४ यःसुन्वतेपचते	२० ४ ३ ४
११८ यःपौरुपेयेण	६ २ १ २ ८	२६४ यःसुन्वतभवति	२० ४ ३ ४
२०८ यःपृथिवीबृहस्प	१ ५ २ १ ०	२६४ यःसोमकामो	२० ४ ३ ४
२६३ यःपृथिवीन्वय	२० ४ ३ ३ ४	२८ यःसोमिन्नन्तयो	३ ५ १ १
४३ यःप्रथमःकर्म	४ ५ २ ४	४३ यःसंग्रामान्नयति	४ ५ २ ४
७३ यःप्रथमःप्रवत	६ ३ २ ८		

र

११५ रत्ननुत्वाभनयो	८ १ १	४३ रयिमपोपंसवि	४ ५
२४७ रत्तामाकिर्नो	१ ९ ६ ४ ७	१६४ रश्मिभिर्नभ	१ ३ ४
१३८ रत्तांसलोहित	६ ४ ७	१९४ रश्मिभिर्नभ	१ ३ ७
११७ रत्तोहर्णांजिन	६ २ ३	१०२ राकामहंसुहवा	७ ६
६२ रयजितारायजिते	६ १ ३ १ ३ ०	७५ राजन्येदुन्दुभावा	१ १ १ १
७५ रयेश्चत्तपभय	६ ४ ३ ८	१६८ राजमूय	१ १ १ १
२१६ रपद्ग्यवीरप्या	१ ८ १ १	१५० राज्ञोवरुणस्य	१ ० १ ०

पृष्ठांक	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०		
२६२	राज्ञोविश्वजनी	२०	९	१२७	१८८	रुहोरुरोह	१३	१	१
२४८	रात्रिमातरुपेनः	१९	६	४८	२३२	रुंपरुंपवयो	१६	१	१
२५०	रात्रिरात्रिनप्रया	१९	७	४५	७२	रेवतीरनाधृपः	६	३	२१
२४८	रात्रिरात्रिपरिप्य	१६	६	४०	२८९	रेवतीर्नःसधमाद्	२०	६	१२२
२१८	रात्रीभिरस्मा	१८	१	१	१९७	रैभ्यासीदनुदेयी	१४	१	१
५३	रात्रीमातानभः	५	१	५	१९३	रोवसेदिविरोच	१३	२	२
१६९	राद्धिप्राप्तिः	११	४	७	३७	रोहरायसिरोहरा	४	३	१२
२०१	रायावयंसुमनस	१४	२	२	१९०	रोहितेद्यावापृथि	१३	१	१
२६०	रारन्धिसवनेपु	२०	३	२३	२३०	रोहितेभ्यःस्वाहा	१६	३	२३
५	रिश्यपर्दादृष	१	४	१८	१९२	रोहितादिवमारु	१३	२	२
५७	रिश्यस्येवपरीशा	५	३	१४	१८६	रोहितादिवमारु	१३	१	१
२०१	रुचममस्तरणं	१४	२	२	१८८	रोहितोद्यावापृ-			
२१७	रुचिरसिरोची	१७	१	१	थिर्वीअदृहत्	१३	१	१	
२१२	रुजन्परिरुजन्	१६	१	१	१८८	रोहितोद्यावापृ			
२१२	रुजधमावेनध	१६	१	३	थिर्वीजजान	१३	१	१	
२०६	रुद्रएनमिप्व्वासां	१५	१	५	१८८	रोहितोयज्ञस्यज	१३	१	१
१६	रुद्रजलाशभेपज	२	५	२७	१८८	रोहितोयज्ञंन्यद	१३	१	१
७६	रुद्रस्यमूत्रमस्य	६	५	४४	१६२	रोहितोकालो	१३	२	२
१६२	रुद्रस्यैलवकारे	११	१	२	१९२	रोहितःकालो	१३	२	२
७४	रुद्रोवोग्रीवा	६	४	३२	२५२	रोहेमशरदः	१९	७	६७
२४१	रुन्द्रिदर्भ	१९	४	२०					

ल

२६	लाङ्गलंपवीर	३	४	१७	१८७	लोमान्यस्य	१२	५	५
३७	लोमलोम्नासं	४	३	१२	६५	लोहितेनस्वधिति	६	१३	१४१

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
१५८ वशामेवामृत	१०	५	१०	१७३ वायुरमित्राणा	११	५	१०
१५८ वशायज्ञमत्स्य	१०	५	१०	१७५ वायुरेनाःसमाकर	६	१३	१४१
२६३ वशायाःपुत्रमा	२०	१	१३०	२३७ वायुर्मान्तरिक्षे	१९	२	१७
१५८ वशादिवाउप	१०	५	१०	२३८ वायुंतेऽन्तरिक्ष	१६	२	१८
२०६ वपद्कारिण	१५	२	१४	१५ वायोयत्तेतप	२	४	२०
३ वपद्नेपूपन्नस्मि	१	२	११	१५ वायोयत्तेतेज	२	४	२०
११२ वपद्हुतेभ्यो	७	६	१७	१७ वायोयत्तेऽर्चि	२	४	२०
१५६ वसवस्त्वादक्षि	१०	५	९	१७ वायोयत्तेशोचि	२	४	२०
२७६ वसोरिन्द्रं वसु	२०	६	७१	१५ वायोयत्तेहर	२	४	२०
१८२ वसोर्याधारा	१२	३	३	७८ वायोःपूतःपविचेण	६	५	५१
२१५ वस्पोभूयाय	१६	२	६	४३ वायोःसवितुर्वि	४	५	२५
१५२ वाङ्मञ्चासन्न	१९	७	६०	३५ वारिदंवारयातै	४	२	७
२६७ वाचमष्टापदीमदं	२०	५	४२	२८५ वार्णत्वापच्या	२०	६	१००
१८९ वाचस्पतश्चतवः	१३	१	१	२५९ वार्त्रदृत्यायरावसे	२०	३	१९
१८९ वाचस्पतेपृथिवी	१३	१	१	२०५ वार्षिकावेनं	१५	१	४
१८९ वाचस्पतेसामन	१३	१	१	२०५ वार्षिकीमासौ	१५	१	४
२८ वाजस्यनुममये	३	४	२०	२६२ वावाताचमद्विपी	२०	६	१२८
६७ वाजस्यनुमसत्रे	७	१	६	२६२ वावृधानस्यतेवयं	२०	३	२७
२५९ वाजेपुमासद्विर्भ	२०	३	१९	२८७ वावृधानःशवसा	२०	९	१०७
७० वाञ्छमेतन्वं	६	१	९	५१ वावृधानःशवसा	५	१	२
१४३ वातइयदृच्छान्नि	१०	१	१	२०५ वासन्तावेनं	१५	१	४
८५ वातरंहाभन	६	६	१२	२०५ वासन्तीमासौ	१५	१	४
३६ वाताज्जातोऽग्रन्त	४	२	१०	३१ विग्राम्याः	३	६	३१
११६ वानाक्षेप्राणमविद	८	१	२	२८७ विचिदृत्रस्यदो	२०	९	१०७
१६७ वातंभूमःपर्जन्य	११	३	६	४८ विचिन्वतीमाकि	४	८	३८
२३ वानस्पत्याग्रावा	३	२	१०	६४ विजिहीष्ववार्ह	५	५	२५
६१ वानस्पन्तःसं	५	४	२१	९१ विजिहीष्वलोकं	६	१२	१२१
६३ वायुरन्तारिक्ष	५	५	२४	४५ विजेपकृदिन्द्र	४	७	३१
२३८ वायुरन्तरिक्षेणो	१६	२	१६	११८ विज्योतिषा	८	२	३

वितर्क्यन्तेमयव.

पृष्ठांक.	कां० अ० सू०	पृष्ठांक.	कां० अ० सू०
२७०. वितर्क्यन्तेमयव	२० ७ ८५	१०८ विभ्रवतेजायान्य	७ ७ ७६
२६४ वितर्ताकिरणौट्टौ	२० ९ १३३	? विभाशरस्यपितरं-	
११०. वितिष्ठध्वंपहतो	८ २ ४	चन्द्रं ? ?	
२०१ वितिष्ठन्तामानुर?	४ २ २	? विभाशरस्यपितरं-	
३ वितेभिनाभि	? २ ११	पर्जन्यभूरि ? ? २	
३७. वितेपदंमद्रावति	४ २ ७	? विभाशरस्यपितरं-	
१०८ वितेपुञ्चामि	७ ७ ७८	पर्जन्यशत ? ? १	
७६ वितेहनव्यां	६ ५ ४३	? विभाशरस्यपितरं-	
२७६ विस्वाततसेमिधु	२० ७ ७२	मित्रंशत ? ? ३	
२७७ विस्वाततसेमिधु	२० ७ ७५	? विभाशरस्यपितरं-	
२७७ विदुष्टेयस्यवीर्यं	२० ७ ७५	वरुणं ? ? ३	
२६५ विदेवस्त्वामहान	२० ९ १३६	? विभाशरस्यपितरं-	
३१ विदेवाजरसा	३ ६ ३१	सूर्य ? ? ३	
६७ विभ्रंतेसभेनाम	७ ? १२	२६१ विद्यादित्वा	२० ३ २४
२५१ विभ्रतेसर्वाःपरि	१६ ७ ५६	१९२ विद्यामोपिरज	१३ २ २
२१३ विभ्रतेस्वमजनि-	१६ २ ५	२६८ विद्यामोपिरजस्पृ	२० ५ ४७
प्रमभूत्याः	१६ २ ५	१७० विद्याश्चवाश्रवि ? ?	४ ४ ७
२१३ विभ्रतेस्वमजनि-	१६ २ ५	१३८ विदुज्जिहामरुतो	६ ४ १
त्रंग्राणाः	१६ २ ५	२०५ विद्युतपुंश्चली	१५ १ ३
७७ विभ्रतेस्वमजनि-	१६ ५ ४६	१३७ विद्योतमानः	९ ३ १
त्रंदेवजापीनां	६ ५ ४६	९२ विद्रथस्पवलास	६ १३ १
२१३ विभ्रतेस्वमजनि-	१६ २ ५	१४१ विधुंदद्राणं	९ ५ ५
त्रंदेवजापीनां	१६ २ ५	२४१ विध्यदभसपत्रा	१६ ४ ७
२१३ विभ्रतेस्वमजनि-	१६ २ ५	१०७ विध्याम्यासांम	७ ७ ७
त्रनिर्भूत्याः	१६ २ ५	६ विनइन्द्रमृधोजि ?	४ ४ ४
२१३ विभ्रतेस्वमजनि-	१६ २ ५	१६१ विपरिचतंतराणि	१३ ३ ३
त्रनिर्भूत्याः	१६ २ ५	२८१ विभिद्यापुरंशप	२० ४ ४
२१३ विभ्रतेस्वमजनि-	१६ २ ५	४१ विभिन्दतीशत	४ ४ ४
त्रंपराभूत्याः	१६ २ ५	२७२ विभ्राजंज्योति	२० ४ ४

पृष्ठांक.	का०	श्र०	सू०	पृष्ठांक.	का०	श्र०	सू०
१८६ विमिमीष्वपय	१३	१	१	१८१ विश्वव्यचाधृत	१२	३	३
१७६ विमृग्वरीपृथि	१२	१	१	१३८ विश्वव्यचाधमौ	९	४	७
२१२ विमोकश्रमाद्रप	१६	१	३	१७५ विश्वस्वमातर	१२	१	१
१९४ विमय्याणोत्पृथि	१३	३	३	२७८ विश्वानिशक्रो	२०	७	७७
६ विरक्तोविमृषो	१	४	२१	१६८ विश्वान्देवानि	११	३	६
२०७ विराजध्व	१५	१	६	२०५ विश्वान्येषास्य	१५	१	३
२०९ विराजाभा	१५	२	१५	२२४ विश्वामित्रजमद्	१८	३	३
२३३ विराडग्नेसम	१६	१	६	२६ विश्वाहातेसदामि	३	३	१५
१२६ विराडवाइदमम	८	५	१०	२७० विश्वाःपृतना	२०	५	५४
१४२ विरदवाग्विराद्	६	५	१०	१२४ विश्वेदेवाउपरिष्ठा	८	४	८
१८८ विरोहितोअमृश	१३	१	१	७७ विश्वेदेवामरुत	६	५	४७
२ विलपन्तुयातुधा	१	२	७	८ विश्वेदेवावसवो	१	६	३०
१८५ विलिप्तीयावृह	१२	४	४	२७६ विश्वेपुहित्वासव	२०	७	७२
१८५ विलिप्त्यावृहस्प	१२	४	४	१४ विश्वंभराविश्वेन	२	३	१६
१८३ विलोहितोअधि	१२	४	४	१७४ विश्वंभरावसुधा	१२	१	१
२२७ विवस्वानोअभयं	१८	३	३	१३८ विश्वंवायुःस्वर्गो	९	४	७
२२७ विवस्वानोअमृ	१८	३	३	६० विपमेतेदेवकृतं	५	४	१६
१८७ विवाहांज्ञाती	१२	५	५	१२८ विपमेवास्यामियं	८	५	१०
२०७ विशांचवससव	१५	२	८	९० विपाणापाशान्वि	६	१२	१२१
२५८ विशांविशंमघवा	२०	२	१७	२१६ विपासहिं०।०।०			
२३८ विश्वकर्माणते	१९	२	१८	हइन्द्रमायुप्मान	१७	१	१
२३७ विश्वकर्मामा	१६	२	१७	२१६ विपासहिं०।०।०			
८८ विश्वजित्कन्या	६	११	१०७	हइन्द्रमियोदेवा	१७	१	१
८८ विश्वनिश्रायमा	६	११	१०७	२१६ विपासहिं०।०।०			
२४४ विश्वश्चस्तस्मा	१९	५	३८	हइन्द्रमियःपशू	१७	१	१
८ विश्वमन्यामभी	१	६	३२	२१६ विपासहिं०।०।०			
१४ विश्वम्भरविश्वेन	२	३	१६	हइन्द्रमियःप्रजा	१७	१	१
७९ विश्वरूपां	६	६	५९	२१६ विपासहिं०।०।०			
१८ विश्वरूपधगुरक्ष	२	६	३२	हइन्द्रमियःसमा	१७	१	१

विपासयैस्वाहा .

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०		
२३९	विपासयैस्वाहा	१६	३	२३	६१	विहृदयवैमनस्यं	५	४	२१
२	विपितेतेवस्तिवि	१	१	३	२३९	विशतिःस्वाहा	१९	३	२३
२८४	विपुविशवाअरा	२०	८	६५	२४६	वी३दंमध्यमवा	१९	५	४४
७	विपूयेतुरुन्तती	१	५	२७	२२३	वी३मांमात्रं	१८	२	२
२५८	विपूटदिन्द्रो	२०	२	३	२६४	वीमेदेवाअक्रंस	२०	६	१३५
११८	विपणभङ्गुरा	८	२	१७	३१	वीमेद्यावापृथिवी	३	९	८३
११८	विपंगवायातुथाना	८	५	५	८४	वीहिस्वामाहुति	६	६	७०
१८६	विपंपयस्यन्ती	१२	७	३४	२७५	वीळुचिदारुज	२०	६	६७
४६	विष्टारिणमोदनं	४	७	३४	२८५	वृकरिचदस्य	२०	६	१
४६	विष्टारिणमोदनं	४	७	३४	?	वृसंयद्वावः	१	१	१
६४	विष्णुर्मुनकृ	५	५	२५	५३	वृत्तं वृत्तमारोहसि	५	१	५
६४	विष्णुर्पोनि	५	५	२५	१८७	वृश्चप्रश्च	१२	५	५
९६	विष्णोर्नुकं	७	३	२६	२४१	वृश्चदर्भ	१६	४	२८
१००	विष्णोः क्रमाणि	१०	३	५	२८६	वृषांत्वावयं	२०	६	११
१४६	विष्णोः क्रमो	१०	३	५	२६१	वृषभोनतिगम्यु	२०	१	१
१४६	विष्णोः क्रमो	१०	३	५	२९१	वृषभोसिस्वर्ग	२०	१	१
१४६	विष्णोः क्रमो	१०	३	५	२५८	वृषाकपायिरेव	२०	६	१
१४६	विष्णोः क्रमो	१०	३	५	२३०	वृषानक्रुद्धः पतय	२०	१	१
१४९	विष्णोः क्रमो	१०	३	५	५७	वृषायतीनां	१८	४	४
१४९	विष्णोः क्रमो	१०	३	५	११	वृषायमाणो	२०	१	१
१४९	विष्णोः क्रमो	१०	३	५	२७५	वृषायथूथ	२०	१	१
१४९	विष्णोः क्रमो	१०	३	५	२१९	वृषावृष्णेदुदुहे	१८	१	१
१४९	विष्णोः क्रमो	१०	३	५	७७	वृषासिन्निष्टुप्	१८	१	१
१४९	विष्णोः क्रमो	१०	३	५	८४	वृषेन्द्रस्यवृषा	१८	१	१
१४६	विष्णोः क्रमो	१०	३	५	६१	वृषेवयूथे	१८	१	१
५	विष्वञ्चोअस्म	१	४	१६	२८६	वृषोअग्निःसमि	१८	१	१
१३६	विसल्पस्य	१	४	१६	२७३	वेत्याहिनिर्धृती	१८	१	१
७१	विह्वोनाप	१	४	१६	२८५	वेदव्याख्येयं	१८	१	१
	विहिसोतोरसृज	२०	१	१२६					

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
१९०	वेदतत्त्वमर्त्य	१३	१	७५	वैश्वानरोनश्रामम	४	३५
२४८	वेदवैराजितेनाम	१६	६	७५	वैश्वानरोनऊतये	४	३५
२९	वेदाहंपयस्वन्तं	३	५	७५	वैश्वानरोऽङ्गिरसादि	४	३५
१५७	वेदाहंसप्तमवतः	१०	५	८०	वैश्वानरोरशिम	६	७
१५६	वेदाहंसूत्रं	१०	४	९०	वैश्वानरःपविता	६	१२
१५६	वेदिष्टेचर्मभवतु	१०	५	१३१	वंशानातिनह	९	२
१६०	वेदिभूमिकल्प	१३	१	५६	व्यचस्वतीरुर्विया	५	३
१००	वेदःस्वास्तितृषणः	७	३	२६२	व्यन्तरिक्षमतिव	२०	३
१०	वेनस्तत्परयत्	२	१	२६७	व्यन्तरिक्षमतिर	२०	५
५४	वैकङ्कनेनेध्मेन	५	२	११६	व्यघात्तेज्योतिर	८	१
१२३	वैद्याघोमणिर्वा	८	४	२९	व्यस्यमिन्नावरुणा	३	५
२०४	वैरूपायच	१५	१	१७९	व्याकरोमिहवि	१२	२
२०४	वैरूपस्यच	१५	१	२०	व्याकृतयएपा	३	१
१८६	वैरविकृत्यमाना	१२	५	८८	व्याघ्रेन्द्रजनिष्ठ	६	११
८९	वैवस्वतःकृण	६	१२	३५	व्याघ्रोश्चार्थवैषाघ्रे	४	२
१८७	वैश्वदेवीतु	१२	५	३४	व्याघ्रदत्त्वता	४	१
१७८	वैश्वदेवी	१२	२	२७८	व्यानलिनद्रः	२०	७
१५०	वैश्वानरस्यदंष्ट्रा	१०	३	२६४	व्यापपूरुपः	२०	९
१२५	वैश्वानरस्यप्रति	८	५	३१	व्यार्त्यापयमानो	३	६
२१३	वैश्वानरस्यनं	१६	२	२५१	ग्रजंकृणुध्वंसदि	१९	७
९०	वैश्वानरायमति	६	१२	१०७	ग्रतेनत्वंग्रपते	७	७
८०	वैश्वानरीवर्चस	६	७	२०४	ग्रत्यआसीदीप	१५	१
८०	वैश्वानरीमृता	६	७	२३९	ग्रत्याभ्यांस्वा	१९	३
२२९	वैश्वानरोदावि	१८	४				

श

६२	शकभूमनसप्राणि	६	१३	१२८	१४२	शकमयंपूमसाग	६	५	१०
२९४	शकबलिः	२०	९	१३१	२१३	शकरीस्थपशवो	१६	१	४

शक्रोवाचमधृष्टा

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
२६६ शक्रोवाचमधृष्टा	२०	५	४६	१५५ शतंशहस्रमयुतं	१०	४	८
२६९ शक्रोवाचमधृ	२०	५	४६	६१ शत्रुशाएनीपा	५	४	२१
२८६ शम्भ्युपशची	२०	९	११८	१७७ शन्तिवासुरभिः	१२	१	१
३६ शङ्खेनामीवाममर्ति	४	२	१०	१२ शम्भारमेतुशपथोयः	२	२	७
२६० शचीवइन्द्रपुरु	२०	३	२१	२९३ शफेनइवओहते	२०	९	१३१
११ शण्डचमाजङ्घि	२	१	४	२२८ शमग्नयःशमिद्धा	१८	४	४
२४२ शतकाण्डोडु	१६	४	३२	२२८ शमग्नेपश्वात्तपशं	१८	४	४
२२८ शतधारंवायुमर्क	१८	४	४	७० शमीमश्वत्यआरु	६	२	११
२९३ शतमाशवाहिर	२०	९	१३१	२४८ शम्याहनाप	१९	६	४६
२४४ शतमहंदुर्णाम्नी	१९	५	३६	२९४ शयोहतइव	२०	९	१३१
१३३ शतयाजंसयजत्ते	९	२	४	११७ शरदेत्वाहेमन्ताय	८	१	२
२४४ शतवारोअनीन	१६	४	३६	१८६ शरण्यामुखे	१२	५	८
५ शतस्यधमनीनां	१	५	२४	१६९ शर्कराःसिकता	११	४	८
२९ शतहस्तसमाहार	३	५	५१	७६ शर्मयच्छत्वोपधिः	६	६	८
२६६ शतानीकाहेत	२०	५	५१	२०१ शर्मवर्मैतदाहरा	१४	२	१
२६९ शतानीकेप्रजि	२०	५	१८	२०६ शर्वणमिप्यास	१५	५	५
६० शतापाष्ठाणिगि	५	४	१६	१८६ शर्वःक्रुद्धःमिश्रय	१२	५	५
३९ शतेनपाशैरभि	४	४	१६	३५ शल्याद्विपंनिरवोचं	४	२	१
४१ शतेनमापरिपाहि	४	४	१०	२२० श्वसाहसिश्चुतो	१८	१	१
१५७ शतंकेसाशतंदो	१०	५	४६	२५४ शाचियोशाचि	२०	१	१
२४७ शतंचनप्रहरन्तो	१६	३	१५	२३४ शान्ताघौःशान्ता	१९	१	१
५८ शतंचमेसहकंचाप	५	३	११	२३४ शान्तानिपूर्वरूपा	१९	१	५
२४ शतंजीवशरदो	३	३	११	२८ शान्तोअग्निः	३	१	१
२८४ शतंजीवशरदो	२०	८	१६	२०५ शारदावेनं	१५	१	१
२४१ शततेदर्भयमर्माणि	१९	४	३०	२०५ शारदौपासां	१५	१	४
११७ शतंतेयुतंहा	८	५	४४	६ शासद्वयामहौ	१	४	३
७६ शतंपाभेपजानि	६	९	१३१	२६२ शिक्तेयमस्मैदित्से	२०	३	५
२९३ शतंवाभारतीश	२०	५	३६	२७९ शिक्तेयमिन्महय	२०	३	५

पृष्ठांक	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
१७२	शितिपदीसंघतु	११	५	१०	१७५	शुद्धानआपस्त	१२ १ १
१७३	शितिपदीसंपत	११	५	१०	६१	शुद्धाःपूतायोपि	६ १२ १२२
२७७	शिमिन्वाजानां	२०	७	७४	१६०	शुद्धाःपूतायोपि	११ १ १
१७०	शिरोहस्तावधो	११	४	८	१६०	शुद्धाःपूतायोपि	११ १ १
१७५	शिलाभूमिररमा	१२	१	१	२६	शुनासीरेहस्म	३ ४ १७
२१२	शिवानग्नीनप्सु	१६	१	११	१६१	शुनिक्रोष्ट्रेमा	११ १ २
२००	शिवानारीयमस्त	१४	२	२	२६	शुनंवाहाःशुनंनरः	३ ४ १७
१०६	शिवानःशंतमा	७	६	६८	२६	शुनंसुफालावितु	३ ४ १७
३०	शिवाभवपुरुषे	३	६	२८	२५६	शुनंहुवेममघवान	२० १ ११
१७	शिवाभिष्टेहृदयं	२	५	२९	११३	शुम्भनीघावा	७ १० ११२
१०२	शिवास्तपकाञ्च	७	४	४३	२०२	शुम्भनीघावापृ	१४ २ २
११६	शिवास्तेसन्त्वोप	८	१	२	२३०	शुम्भन्तांलोकाः	१८ ४ ४
११६	शिवेतेस्तांघावा	८	१	२	२५६	शुष्मिन्तमंनऊत	२० ३ २०
२१२	शिवेनमाचक्षुषा	१६	१	१	२७१	शुष्मिन्तमंनऊत	२० ५ ५७
९	शिवेनमाचक्षुषा	१	६	३३	९४	शुष्यतुमयि	६ १३ १३६
२५	शिवोवोगोष्ठो	३	३	१४	१४३	शुद्रकृताराजकृता	१० १ १
११७	शिवोतेस्तांघ्रीहि	८	१	२	१३६	शूपपवित्रं	९ ३ ६
२४८	शिवांरात्रिमनु	१६	६	४९	२४४	शृङ्गाभ्यारक्तो	१९ ५ ३६
७३	शिवःकपोतइपि	६	३	२७	१३३	शृङ्गाभ्यारक्त	९ २ ४
१६२	शिशुमाराञ्चज	११	१	२	२६३	शृङ्गजल्प	२० ९ १३०
१३६	शीर्षेक्षिशीर्षामयं	९	४	७	२९३	शृङ्गधमन्तआस	२० ६ १२९
१४३	शीर्षेणवतीनस्व	१०	१	१	३८	शृतमजंशृतया	४ ३ १४
२४५	शीर्षलोकंशृतीय	१९	५	३९	१६०	शृतंत्वाहव्यमुप	११ १ १
५२	शीर्षामयमुप	५	१	४	१५	शेरभकशेरभ	२ ४ २४
१३	शुक्रोऽसिभ्राजो	२	३	११	१६	शोष्ठकशोष्ठे	२ ४ २४
२१७	शुक्रोऽसिभ्राजो	१७	१	१	२०६	शैशिरावेनं	१५ १ ४
१६४	शुक्रं वहन्तिहर	१३	३	३	२०६	शैशिरौमासौ	१५ १ ४
२९	शुचाविद्धा	३	४	२५	८५	शोचयामसि	६ ६ ८९
१६७	शुशीनेचकेया	१४	१	१	७६	शंचनोमयश्च	६ ६ ५७

पृष्ठांक.	का०	अ०	सू०	पृष्ठांक	का०	अ०	सू०		
२३२	शंतथापोधन्य	१६	१	२	२३५	शंनःसामोभवतु	१०	२	१०
२३२	शंतथापोर्हमय	१६	१	२	४	शंमेपरस्म	१	३	१२
२२३	शंतपमातितपो	१८	२	२	२३५	शंरुद्राशंभवः	१६	१	९
१२	शंतेअग्निः	२	२	१०	१६२	श्याममयोऽस्य	११	२	३
२२६	शंतेनीहारोभवतु	१८	३	३	११५	श्यामरचत्वामा	८	१	१
१२	शंतेवातोअन्तरि	२	२	१०	७	श्यामासरुपं	१	५	२४
१९८	शंतेहिरण्यं	१४	१	१	१०६	श्याचदताकुन	७	६	६५
२	शंनथापोधन्य	१	१	६	१६२	श्यावाश्वंरुष्ण	११	१	२
२३५	शंनइन्द्राग्नी	१९	२	१०	२०३	श्येनीपतीसा	२०	९	१२९
२३५	शंनइन्द्रोवसु	१९	२	१०	१०१	श्येनोवृचता	७	४	४१
२३५	शंनोअग्निऽप्यौ	१६	२	१०	७७	श्येनोसिगा	६	५	४८
२३६	शंनोअन्नएकपाद्दे	१६	२	११	२०	श्येनोहृष्यंनपत्वा	३	१	३
२३५	शंनोअदितिर्भ	१९	२	१०	१३८	श्येनःक्रोदो	९	४	७
२३४	शंनोग्रहाश्चान्द्रम	१९	१	९	२०४	श्रद्धापुंश्चली	१५	१	२
२३६	शंनोदेवाविश्व	१९	२	११	६३	श्रद्धायाहुहिता	६	१३	१३३
१६	शंनोदेवोपृश्नि	२	४	२५	१८५	श्रमेणतपसासृष्टा	१२	५	५
२	शंनोदेवोरभिष्टय	१	१	६	१०६	श्रातंमन्यऊषानि	७	६	७२
२३५	शंनोदेवःसविता	१६	२	१०	१०६	श्रातंहविरोष्विन्द्रं	७	६	७२
२३५	शंनोद्यावापृथि	१९	२	१०	१६०	श्राम्यतःपचतो	११	१	१
२३५	शंनोधाताशमु	१६	२	१०	२७१	श्रायन्तइवसूर्ये	२०	५	५८
२३५	शंनोभगःशमु	१६	२	१०	१३७	श्रिपंचवाएष	९	३	६
१०	शंनोभवन्त्वप	२	१	३	२०५	श्रयंतायचर्वे	१५	१	१
२३४	शंनोभूमिर्वेष्यमा	१६	१	६	२०५	श्रयंतस्वचर्वे	१५	१	२
२३४	शंनोमित्रःशं	१९	१	६	२०५	श्रुतंचविश्रुतंच	१५	१	२
२३४	शंनोमित्रःशंवरु	१९	१	६	२३२	श्रुतकर्णाकवये	१९	१	३
१०६	शंनोवातोवातु	७	६	६९	२१६	श्रुधीनोअग्ने	१८	१	१
२३६	शंनःसत्यस्य	१९	२	११	२०८	श्रेयांसमेन	१५	२	१०
२३५	शंनःसूर्यउरुच	१९	२	१०	६१	श्रेयःकेतोवसु	५	४	२०

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
७२ श्रेष्ठमसिधेयजानां	६	३	२१	१७१ श्वन्वतीरप्सर	११	५	९
१४ श्रेष्ठमसिधेयजानां	२	३	१७	४८ श्वेवैकःकपिरिव	४	८	३७
२९४ श्रद्धायांश्रद्धा	२०	९	१३३				

प

१२५ पद्मपृच्छाम	८	५	९	२४७ पट्टिश्चपद्मरे	१०	६	४७
५८ पद्मपेपट्टिश्चमे	५	३	१५	१८२ पट्ट्यांशरत्नम्	१२	२	२
१२६ पडाहुःशीतान्	८	५	६	२३९ पद्यायस्वाहा	१०	३	२२
१२६ पद्मजाताभूता	८	५	६	२३६ पौडशर्चेभ्यः	१०	३	२३
२३९ पद्मभ्यःस्वाहा	१०	३	२३				

स

१९३ सङ्घकंसया	२०	९	१२९	१३८ सउपहृतोदेवेषु	६	३	६
१९८ सङ्घत्स्योनंहर	१४	१	१	१३८ सउपहृतोऽन्त	६	३	६
१२० सङ्घव्याघ्रो	८	३	५	१३८ सउपहृतोलोके	९	३	६
२३६ सङ्घुहस्तैःसनि	१६	२	१३	१३८ सउपहृतः	६	३	६
२८१ सङ्घत्येभिः	२०	८	९१	२०६ सङ्घर्षादिशमनु	१५	१	६
२०६ सउत्तमांदिश	१५	१	६	२०४ सएकव्रात्योभ	१५	१	१
३७ सउत्तिष्ठमेहि	४	३	१२	१६४ सएतिमविता	१३	४	४
२०५ सउदतिष्ठत्स	१५	१	२	१६५ सएवपृत्त्युः	१३	४	४
२०४ सउदतिष्ठत्सद	१५	१	२	२४६ सएवसंभुवना	१०	६	५३
२०४ सउदतिष्ठत्सम	१५	१	२	२२० सखायथाशिषा	१८	१	१
२०४ सउदतिष्ठत्समा	१५	१	२	७६ सखायाविव	६	५	४२
११८ सउपहृतउपहृतः	९	३	६	७ सखासावस्मभ्य	१	५	२६
१३८ सउपहृतोदिवि	९	३	६	२१४ सग्राथाःपाशान्	१६	२	८

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
२६३ सघाघतेगोमां	२०	९	१२९	१६४ सघातासवि	१३	४	४
६९ सघानोदेवः	६	१	१	३१ सध्रीचीनान्वः	३	६	३०
२७४ सघानोयोगश्वा	२०	६	६६	२०६ सध्रुवांदिशमनु	१५	१	६
२०८ सचातिसृजे	१५	२	१२	२५५ सनइन्द्राशिवः	२०	१	७
४४ सचेतसौदुहणे	४	६	२९	१५५ सनातनमेनमाहु	१०	४	८
२४३ सजङ्घिहस्यमाहि	१९	५	३४	२६६ सनातातइन्द्र	२०	४	३७
१५६ सतान्लोकान्त्स	१०	५	६	११८ सनादमेमृणसि	८	२	३
१२९ सतीप्रवेद	६	१	१	६६ सनादग्नेमृणसि	५	६	२९
२६० सचोहोतान	२०	३	२३	१६८ सन्नुच्छिष्टेअसं	११	४	७
२०७ सदिशोनुव्यच	१५	१	६	१४० सनेमिचक्रमजिरं	६	५	६
२१६ सदासिरएवो	१८	१	१	७४ सनोददातुतां	६	४	३३
४० ससजितंशपथ	४	४	१७	२६६ सनोनिपुञ्जिः	२०	४	३६
५६ सत्यमहंमभीरः	५	३	११	२६१ सनोभवःपरि	११	१	२
१८२ सत्यायचतुपसे	१२	३	३	२४४ सनोरचतुजङ्घि	१९	५	१५
२८१ सत्यामापिपं	२०	८	९१	२७५ सनोवृपन्नमुंचहं	२०	६	७०
१९० सत्येअन्यःसमा	१३	१	१	२६८ सनःपभिःपारया	२०	५	४६
१८५ सत्येनावृता	१२	५	५	१० सनःपिताजनिता	२	१	१
१६७ सत्येनोचाभिता	१४	१	१	४६ सनःसिन्धुमित्र	४	७	३३
१५५ सत्येनोर्ध्वस्तप	१०	४	८	६१ सपचामिसददामि	६	१२	१२३
१३५ सत्यंचर्तच	९	३	५	१५ सपत्नक्षयणमासि	२	४	१८
१७४ सत्यंचूहद्वतमुग्रं	१२	१	१	८ सपत्नक्षयणो	१	६	२९
२५६ सत्रासाहंवेरेण्यं	२०	१	११	२४१ सपत्नक्षयणंदर्भ	१६	४	३०
२६८ सत्वंनइन्द्र	२०	५	४६	१३० सपत्नहनमृपभं	९	१	२
२८५ सत्वंनश्चित्र	२०	६	९८	२४३ सपत्नहाशतका	१६	४	३२
१५ सदान्वाक्षयण	२	४	१८	२०७ सपरमांदिशमनु	१५	१	६
२०४ सदेवानामीशां	१५	१	१	१५० सप्तश्रयीनभ्या	१०	३	५
२६६ सघश्चिचक्षुते	२०	४	३७	१०४ सप्तक्षरन्तिशिश	७	५	५७
५७ सघोजातोव्य	५	३	१२	२४९ सप्तचक्रान्वहाति	१६	६	५३
				५८ सप्तचमेसप्ततिश्वमे	५	३	१५

पृष्ठांक.	कां०	श्ल०	सु०	पृष्ठांक.	कां०	श्ल०	सु०
७१	सप्तमः सर्गः	१	२०	२६१	सप्तमः सर्गः	२०	३ २३
१०६	सप्तमः सर्गः	८	८	१८०	सप्तमः सर्गः	१२	३ ३
१७१	सप्तमः सर्गः	११	५	२८७	सप्तमः सर्गः	२०	९ १०७
२६०	सप्तमः सर्गः	२०	५	२७	सप्तमः सर्गः	३	४ १९
१६२	सप्तमः सर्गः	१३	२	२०७	सप्तमः सर्गः	१५	१ ७
२३०	सप्तमः सर्गः	१६	३	१६१	सप्तमः सर्गः	११	१ १
११	सप्तमः सर्गः	२	३	२१४	सप्तमः सर्गः	१६	२ ७
२१०	सप्तमः सर्गः	१०	२	१३५	सप्तमः सर्गः	६	३ ५
७१	सप्तमः सर्गः	८	१	६	सप्तमः सर्गः	१	६ १५
२३०	सप्तमः सर्गः	१५	३	३१	सप्तमः सर्गः	३	६ ३०
१८१	सप्तमः सर्गः	१२	३	८०	सप्तमः सर्गः	६	७ ६४
१३६	सप्तमः सर्गः	९	८	८०	सप्तमः सर्गः	६	७ ६४
१५४	सप्तमः सर्गः	१३	३	५६	सप्तमः सर्गः	५	३ ११
२१०	सप्तमः सर्गः	१६	३	११	सप्तमः सर्गः	२	२ ६
१६८	सप्तमः सर्गः	११	३	६६	सप्तमः सर्गः	५	६ २६
१९१	सप्तमः सर्गः	१३	२	८४	सप्तमः सर्गः	९	८ ६
१२६	सप्तमः सर्गः	८	८	१७०	सप्तमः सर्गः	२	२ २
१४१	सप्तमः सर्गः	६	८	१०७	सप्तमः सर्गः	७	६ ७३
२३१	सप्तमः सर्गः	१६	१	१०७	सप्तमः सर्गः	७	६ ७३
२०४	सप्तमः सर्गः	१	१	१८९	सप्तमः सर्गः	१३	१ १
१५४	सप्तमः सर्गः	१३	४	१५६	सप्तमः सर्गः	११	१ १
७०	सप्तमः सर्गः	६	६	५६	सप्तमः सर्गः	५	३ १२
७१	सप्तमः सर्गः	६	२	२७७	सप्तमः सर्गः	२०	७ ७४
६३	सप्तमः सर्गः	४	१	१११	सप्तमः सर्गः	७	९ ९७
२०६	सप्तमः सर्गः	१५	१	२२९	सप्तमः सर्गः	१८	४ ४
९७	सप्तमः सर्गः	७	१	२६०	सप्तमः सर्गः	२०	३ २१
२०८	सप्तमः सर्गः	१५	२	१७८	सप्तमः सर्गः	१२	२ २
१८२	सप्तमः सर्गः	१३	३	२२३	सप्तमः सर्गः	१८	२ २
२६	सप्तमः सर्गः	३	४	३८	सप्तमः सर्गः	४	३ १५

पृष्ठांक.	का०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	का०	अ०	सू०		
३८	समीक्षयस्व	४	३	१५	२०६	सयदुदीर्घा	१५	२	१४
२७०	समीरेभासोअ	२०	५	५४	२०९	सयद्धूर्वादिशमनु	१५	२	१४
३८	समुत्पतन्तुप्रदिशो	४	३	१५	२०९	सयद्वाक्षिणां	१५	२	१४
८४	समुद्रईशेस्त्रव	६	६	८६	२०६	सयद्देवाननुव्यच	१५	२	१४
३६	समुद्राज्जातो	४	२	१०	२०९	सयद्धूर्वादिशम	१५	२	१४
२३८	समुद्रोनदीभि	१६	२	१९	२०६	सयन्मनुप्या३न	१५	२	१४
१४९	समुद्रवःप्रदिशो	१०	३	५	१९५	सयद्वास्तस्यपज्ञः	१३	४	४
२१५	समृत्योःपङ्कीशा	१६	२	८	१९०	सयद्वाःप्रथमो	१३	१	१
१६९	समृद्धिरोजया	११	४	७	२२९	सरस्वतिप्रासर	१८	४	४
६६	समेतनिश्चे	७	२	२१	१०६	सरस्वतिव्रतेपुते	७	६	६
२७५	समोहेवाय	२०	६	७१	२२६	सरस्वतीदेवय	१८	४	
४०	समंज्योतिःसूर्ये	४	२	१८	२२०	सरस्वतीदेवय	१८	१	
१९४	सम्यञ्चतन्तुप्रदि	१३	३	३	२२०	सरस्वतीपितरो	१८	१	
१९९	सम्राश्येधि	१४	१	१	२२०	सरस्वतीपितरो	१८	१	
१६५	सयएवंविदुप	११	२	३	२२६	सरस्वतीपितरो	१८	४	
२०८	सयएवंविदुपा	१५	२	१२	५४	सरस्वतीमनुमतिं	५	२	
१३७	सयएवंविद्वानुद	९	३	६	२७२	सराजसिपुरुषुतं	२०	५	६१
१३६	सयएवंविद्वान्न	९	३	६	२७२	सराजसिपुरुषुतं	२०	५	६२
१३७	सयएवंविद्वान्त्तीर	९	३	६	१९५	सरुद्रोवमुवनि	१३	४	४
१३७	सयएवंविद्वान्त्स	९	३	६	६३	सरूपौढौ	५	५	२३
१३७	सयएवंविद्वान्मधूप	९	३	६	७	सरूपौढौविरूपौ	१	५	२४
१३७	सयएवंविद्वान्मांस	९	३	६	१६	सर्पानुसर्प	२	४	२४
१६३	सयओदनस्य	११	२	३	१८६	सर्वज्यानिःकर्णौ	१२	५	५
२०९	सयत्पशूननु	१५	२	१४	१३६	सर्वदावाएपयुक्रा	९	३	६
२०९	सत्यपितृनु	१५	२	१४	१८६	सर्वाण्यस्यांक्रूरा	१२	५	५
२१०	सयत्प्रजाअनु	१५	२	१४	१८६	सर्वाण्यस्यांघो	१२	५	५
०९	सयत्प्रतीर्चीदि	१५	२	१४	१७६	सर्वानग्नेसहमा	१२	२	३
९	सयत्प्रतीर्चीदिश	१५	२	१४	३१	सर्वान्कामान्पूरय	३	६	२१
१०	सयत्सर्वानन्तर्दे	१५	२	१४	१८५	सर्वान्कामान्यम्	१२	४	१

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०		
१६८	सर्वान्देवानिर्दं	११	३	६	७५	सविश्वामित्रिचा	६	४	३६
१८२	सर्वान्तसमागा	१२	३	३	९६	सवेदपुत्रःपितरं	७	१	१
१६२	सर्वादिशः	१३	२	२	१०५	सर्वेदिग्भ्योजाय	१३	४	४
१७३	सर्वान्तलोकान्तस	११	५	१०	१६५	सर्वेदिवोजायत	१३	४	४
१८७	सर्वास्याद्वापर्वा	१२	५	५	१६५	सर्वभूमेरजायत	१३	४	४
१८७	सर्वास्याद्वापर्वा	१२	५	५	१९५	सर्वयज्ञादजायत	१३	४	४
१२३	सर्वाःममग्राओप	८	४	७	१९५	सर्वैराज्याअजा	१३	४	४
१०५	सर्वेअस्मिन्देवा	१३	४	४	१९५	सर्वेवापोरजायत	१३	४	४
१५८	सर्वेगर्भाद्वेपन्त	१०	५	१०	१९५	सस्तनयतिस	१३	४	४
७३	सर्वेदेवाअत्या	११	५	१०	२७७	ससन्तुत्याअरा	२०	७	७४
७३	सर्वेदेवाअत्या	११	५	१०	१६५	ससर्वसर्पविपश्य	१३	४	४
७०	सर्वेदेवाउपासिक्त	११	४	८	२०७	ससर्वानन्तदेशा	१५	१	६
३९	सर्वेभ्योऽङ्गिरोभ्यो	१६	३	२२	२५६	ससानात्यांउत	२०	१	११
६३	सर्वेपांचकिमी	५	५	२३	२८०	ससुष्टुभास	२०	७	८८
३६	सर्वोवाएपजग्ध	९	३	६	१११	ससुत्रामास्ववाँ	७	९	६२
३६	सर्वोवाएपोजग्ध	९	३	६	२९०	ससुत्रामास्ववाँ	२०	६	१२५
११७	सर्वोवैतत्रजीवति	८	१	२	२०५	ससंवत्सरमूर्द्धो	१५	१	३
३९	सर्वतद्राजा	४	४	१६	७२	सस्रुपीस्तदपसो	६	३	२३
१७७	सर्वपरिक्रोशंन	२०	७	७४	१५६	सस्वर्गमारोहति	१०	५	९
१९३	सवरुणःसायप	१३	३	३	१६	सहमानेयंमथमा	२	४	२५
१६५	सवाअमेरजायत	१३	४	४	१७३	सहस्रकुणपा	११	५	१०
१९५	सवाअन्नयोजा	१३	४	४	२२२	सहस्रणीथाः	१८	२	२
१९५	सवाअन्तरिक्षा	१३	४	४	४०	सहस्रधामन्वि	४	४	१८
१९५	सवाअद्भोजायत	१३	४	४	५३	सहस्रधारएवते	५	२	१६
१६५	सवाअग्भ्योजा	१३	४	४	२२९	सहस्रधारंशतथा	१८	४	४
६३	सवितामसवाना	५	५	२४	२६६	सहस्रधारःपवते	२०	६	१३७
६४	सवितःश्रेष्ठेन	५	५	२५	१६०	सहस्रपृष्ठःशत	११	१	१
०८	सविशानुव्यच	१५	२	९	२३३	सहस्रबाहुःपुरुषः	१९	१	६
०७	सविशःसपन्धू	१५	२	८	३४	सहस्रशृङ्गो	४	१	५

पृष्ठांक.	कां०	अ०.	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
१८८ सहस्रशुद्धो	१३	१	१	१३२ साहस्रस्त्वेप	६	२	४
१६२ सहस्राक्षमतिप	११	१	२	१०८ सांतपनाइंद्रंवि	७	७	७७
२४ सहस्राक्षेणशत	३	३	११	२२ सिनात्वेनाग्निर्था	३	२	६
२८४ सहस्राक्षेणशत	२०	८	०६	१०२ सिनीवालिपृथुष्टु	७	४	४६
४४ सहस्राक्षांष्टवहणा	४	६	२८	७३ सिन्धुपत्नीः	६	३	२४
२४३ सहस्राक्षैःशतका	१९	४	३३	२४६ सिन्धोगर्भोसिवि	१६	५	४४
१५५ सहस्राक्षैर्विय	१०	४	८	५३ सिलाचीनाम	५	१	४
१६२ सहस्राक्षैर्विय	१३	२	२	६१ सिंहयास्तानी	५	४	२०
१९४ सहस्राक्षैर्विय	१३	३	३	४२ सिंहमतीकांविशो	४	५	२२
२४२ सहस्वनोअभि	१९	४	३२	२४८ सिंहस्पराव्युप	१६	६	४६
४५ सहस्वमन्यो	४	७	३१	१२३ सिंहस्पेवस्तनयोः	८	४	७
३३ साहिदिवःस	४	१	१	७५ सिंहैव्याघ्रजत	६	४	३८
३१ सहृदयंसांमनस्य	३	६	३०	१६३ सीताःपर्शवः	११	२	३
४७ सहेपिशाचा	४	८	३६	२६ सीतेवन्दामहेत्वां	३	४	१७
१४ सहोऽसिसहो	२	३	१७	२६ सीरायुञ्जन्तिक	३	४	१७
१४० साकंजानांसत	९	५	९	५ सीसायाध्याह	१	३	१६
१५६ साकंसजातैःपय	११	१	१	१७८ सीसेमलंसाद	१२	२	२
१३० सातेकामदुहिता	९	१	२	१७८ सीसेमृद्धं	१२	२	२
२९३ साधुपुत्रंहरिण्य	२०	९	१२६	२२५ सुकर्माणःसुरु	१८	३	३
१२४ साध्याएकं	८	४	८	१६९ सुकिंशुकंवहतुं	१४	१	१
२५७ साध्वर्याअतिथि	२०	२	१६	६ सुकेपुतेहारिमाणं	१	५	२२
१७६ सानोभूमिरा	१२	१	१	४६ सुन्नेत्रियासुगातु	४	७	३३
२४८ सापश्चात्पाहिसा	१६	६	४८	१९१ सुखंसूर्यरथमंशु	१३	२	२
१८६ सामह्यज्यं	१२	५	५	१११ सुगावोदेवाः	७	८	६५
२०० सामन्दसाना	१४	२	२	४२ सुजातंजातवेदसं	४	५	५
१३६ सामानियस्य	९	३	६	२७४ सुतपान्वेसुताइमे	२०	६	६
२०५ सामासादजत्री	१५	१	३	२९६ सुतासोमधुमत्त	२०	६	११५
२५० सायंसायंमृहप	१६	७	५५	२७६ सुतेसुतेन्योकसे	२०	६	७१
६८ सावीर्हिदेवमथमा	७	२	१४	९६ सुत्रामाणंपृथिवीं	७	०	६

पृष्ठांक.	कां.	अ०	मू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	मू०
२०५. मुद्रवस्त्रावहन	२०	९	१३६	२१७. सूर्यनायमारुहः	१७	१	१
२०२. मुद्रयोअसिवर.	२०	८	६२	१३. सूर्यमृतंतमसो	२	२	१०
६९. मुनोतासोम	६	१	७	१४. सूर्ययत्तेनपरनेन	२	४	२१
७०. मुपर्णमुयने	४	१	४	१५. सूर्ययत्तेनजस्तेन	२	४	२१
३५. मुपर्णस्त्रागुरु	४	२	६	१६. सूर्ययत्तेचिस्तेन	२	४	२१
५७. मुपर्णस्त्रान्वावि	५	३	१४	१७. सूर्ययत्तेशोचिस्ते	२	४	२१
१६. मुपर्णस्त्रान्वावि	२	४	२७	१४. सूर्ययत्तेर	२	४	२१
७७. मुपर्णावाचमफतो	६	६	४६	६३. सूर्यथलुपा	५	४	२४
७. मुपर्णोजातः	१	४	२४	१७१. सूर्यरचलुर्वाणः	११	४	८
२०२. मुमभाणाचवे	२०	९	१३८	४८. सूर्यस्वरश्मीनु	४	८	३८
६०१. मुमद्वलीभतरणी	१४	७	७	१४०. सूर्यस्यादृत	१०	३	४
२०१. मुमद्वलीरिगं	१४	७	७	१८६. सूर्यस्यारवाहर	१३	१	१
२१३. मुयार्धधालुप	१६	२	७	२३०. सूर्याभ्यांस्वाहा	१९	३	२३
२७१. मुरुपकृत्स्नमृतये	२०	५	५७	१९७. सूर्यापावहतुः	१४	१	१
२७४. मुरुपकृत्स्नमृतये	२०	६	६८	२०२. सूर्याग्निदेवेभ्यो	१४	२	२
११६. मुविमानांचिकितुपे	८	२	४	२३८. सूर्योद्विबोदक्राम	१६	२	१६
२१२. मुधुनिधमोप	१६	१	२	२८७. सूर्योद्विबीमुपसं	२०	६	१०७
२१२. मुधुर्ताकर्णोभद्र	१६	१	७	१९०. सूर्योद्यांसूर्यः	१३	१	१
७. मुपदतभृदत	१	५	२६	२३७. सूर्योमावावा	१६	२	१७
२८३. मुपुमारथ	१०	८	९४	२१३. सूर्योमान्हःपात्व	१६	१	४
२३३. सहवपनेकृति	१९	१	७	५५. सूर्योमेचलुर्वातः	५	२	६
१०५. मृनुतावन्तःमुभ	७	५	६०	२२१. सूर्येचलुपागच्छ	१८	२	२
१६६. मृनुतासंनतिः	११	४	७	२३८. सूर्येतेधावापृथि	१९	२	३८
१०४. मृनुतासंनतिः	७	६	६०	३. मृपाव्यूर्णोति	१	२	११
१०७. मृयवसाद्रगवती	७	६	७३	१२४. सेदिरुश्रा	८	४	८
१४२. मृयवसाद्रगवती	५	५	१०	१८६. सेदिरुपतिप्रन्ति	१२	५	५
१३. मृरिरसि	२	३	११	१८६. सैपाभीमा	१२	५	४
१०७. मृयैर्णोद्विः	१२	४	५	१९४. सोअग्निःसउ	१३	४	४
				२६२. सोअस्थयज्ञो	२०	३	३०

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०		
२१९	सोचिष्ठुभद्राक्षु	१८	१	१	२४०	सोमस्त्वापात्वो	१६	४	२७
२७६	सोचिष्ठुष्टिर्षु	२०	७	७३	२००	सोमस्यजाया	१४	२	२
१२८	सोदक्रामत्सागन्ध	८	५	१०	२१	सोमस्यपर्णः	३	१	५
१२६	सोदक्रामत्सागार्ह	८	५	१०	१४८	सोमस्यभागस्थ	१०	३	५
१२६	सोदक्रामत्सादक्षि	८	५	१०	१०९	सोमस्यांशोयुधां	७	७	८१
१२७	सोदक्रामत्सादेवा	८	५	१०	६६	सोमस्येवजातवेद्रो	५	६	२९
१२८	सोदक्रामत्सादेवा	८	५	१०	२३०	सोमायापितृमते	१८	४	४
१२८	सोदक्रामत्सान्तरि	८	५	१०	१०२	सोमारुद्रायुवमता	७	४	४२
१२७	सोदक्रामत्सापितृ	८	५	१०	१०२	सोमारुद्राष्विदहतं	७	४	४२
१२७	सोदक्रामत्सापितृ	८	५	१०	१३३	सोमेनपूर्णकलशं	६	२	४
१२७	सोदक्रामत्सामनु	८	५	१०	१९७	सोमेनादित्या	१४	१	१
१२७	सोदक्रामत्सामनु	८	५	१०	२००	सोमोददवर्गंधर्वा	१४	२	
१२६	सोदक्रामत्सामन्त्र	८	५	१०	२३७	सोमोमाऋद्देक्षि	१९	२	१
१२७	सोदक्रामत्सावन	८	५	१०	२४७	सोमोमासौम्ये	१९	५	४
१२७	सोदक्रामत्सासप्त	८	५	१०	६४	सोमोयुनक्तु	५	५	२१
१२६	सोदक्रामत्सासभा	८	५	१०	१४४	सोमोराजाधिषा	१०	१	
१२६	सोदक्रामत्सासमि	८	५	१०	५८	सोमोराजाप्रथमो	५	४	१५
१२८	सोदक्रामत्सासर्पा	८	५	१०	१३८	सोमोराजामस्ति	९	४	५
१२७	सोदक्रामत्सासुरा	८	५	१०	१९७	सोमोवधुयुरभ	१४	१	१
१२६	सोदक्रामत्साहव	८	५	१०	२२५	सोमोमाविश्वैर्दे	१८	३	३
१२८	सोदक्रामत्सेत	८	५	१०	६३	सोमोवीरुधा	५	५	२४
२०७	सोनादिष्ठांदिश	१५	१	६	४०	सोमंज्योतिः	४	४	१८
२०७	सोनावृत्तांदिश	१५	१	६	२३८	सोमंतेरुद्रवन्त	१६	२	१८
२०५	सोव्रवीदासंदी	१५	१	३	१६७	सोमंमन्यतेपपि	१४	१	१
२२२	सोमएकेभ्यः	१८	२	२	२७	सोमंराजानमवसे	३	४	२०
२३८	सोमओपधी	१९	२	१६	२०७	सोरज्यतततो	१५	२	८
१९	सोमजुष्टंब्रह्म	२	६	३६	११७	सोरिष्टनमरिष्यसि	८	१	२
१५८	सोममेनामेकेहुष्टे	१०	५	१०	१९४	सोर्यमासवरुणः	१३	४	४
१६०	सोमराजन्	११	१	१	२०४	सोवर्द्धनस	१५	१	१

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
२६८	सोपामविन्दु	२०	२	१६	२०१	संपितरावृत्तिये	१४ २ २
१७१	संकर्यन्तीकरुकरं	११	५	९	११२	संयर्हिरक्तंठविपा	७ ९ ६८
१७२	संकमुकोविकसु	१२	२	९	२०३	संभलेमलं	१४ २ २
२००	संकाश्यामि	१४	२	२	११०	संमाग्नेवर्चसा	७ ८ ८६
२३६	संक्रन्दनेनानि	१९	२	१३	१२९	संमाग्नेवर्चसा	६ १ १
६१	संक्रन्दनःभवदो	५	४	२०	१५०	संमाग्नेवर्चसा	१० १ ५
१०३	संक्रामनेमा	७	५	५२	१००	संमासिश्चन्तु	७ ३ ३३
१२४	संक्रोशनामेनान	८	४	८	८४	संम्राडस्य	६ ९ ८६
१८१	संस्थानाम्नोकाः	१२	३	३	१४७	संयतनवि	१० २ ४
२२६	संगच्छस्यपितृ	१८	३	३	२५१	संराजानोश्मगुः	१६ ७ ५७
२५७	संगोभिराहिरगो	२०	२	१६	२३	संवत्सरस्यमति	३ २ १०
२७६	संगोमदिन्द्रराज	२०	६	७१	११८	संवत्सरिणंपय	८ २ ३
११	संवेध्यस्वाग्ने	२	२	६	१०८	संवत्सरीणामरुतः	७ ७ ७७
१७	संवेद्ययाथो	२	५	३०	१२५	संवत्सरोरयः	८ ४ ८
२७६	संचोद्यचिप्रम	२०	६	७१	३६	संवत्सरंशशयाना	४ ३ १५
२४	संजगमानाश्रयि	३	३	१४	६४	संवननीसमुप्यला	६ १३ १३६
६१	संजयन्पृतना	८	४	२०	७८	संवर्चसापयसा	६ ६ ५३
८०	संजानीध्वं	६	७	६४	११३	संवसवइति	७ १० १०९
१०३	संजानामहमनमा	७	५	५२	२२२	संविशान्तिवह	१८ २ २
२४३	संजीवास्थगंजी	१६	७	६८	२५	संवोगोष्टेनमुपदा	३ ३ १४
८२	संज्ञपनेवोमनयो	६	८	७४	२२	संवोमनांसिसं	३ २ ८
१०३	संज्ञाननःस्वभिः	७	५	५२	८५	संवोमनांसिसं	६ १० ९४
१७	संतेमज्जा	४	३	१२	३०	संवोवन्तुमुदानव	४ ३ १५
१३६	संतेशीष्णःक	६	४	८	८२	सवःपृच्यन्ता	६ ८ ७४
७९	संतेहन्मिदतादतः	६	६	५६	२८	सवःसृजत्वय्यमा	३ ३ १४
१०३	संत्वानद्यामि	१४	२	२	२७	संशितंमइदं	३ ४ १९
८७	संदानंवीचृहस्वतिः	६	११	१०३	८०	संसमिधुवसे	६ ७ ६३
१११	संदेशानांपलदानं	९	२	३	१७०	संसिचोनामते	११ ४ ८
८७	संपरमान्तसमवमा	६	११	१०३	१६	संसिचामिगर्वा	२ ४ २६

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	
४६	संस्कृतधनमुभयं	४	७	३१	१६९	स्योनध्रुवमजायै	१४	१
४	संसंखवन्तुसिन्धवः	१	३	१५	१३	सक्त्योऽसिप्रति	२	३
२३२	संसंखवन्तुनद्यः	१	१	१२०	साक्त्येनमणिन	८	३	
१६	संसंखवन्तुपशवः	२	४	२६	१३६	खुग्दर्विनेक्षण	९	३
१५८	संहिवातेनागत	१०	५	१०	१३६	खुचाहस्तेन	६	३
१४८	संहिशीर्पायग्रभं	१०	२	४	२६३	खुवेवयस्यहरि	२०	३
१५८	संहिसूर्येणागत	१०	५	१०	१८५	स्वधयापरिहिता	१२	५
१५८	संहिसोमेनागत	१०	५	१०	१८४	स्वधाकारेणपि	१२	४
२९१	संहोत्रंस्मपुरा	२०	९	१२६	२०९	स्वधाकारेणात्मा	१५	२
२५४	स्कम्भेनेमे	१०	४	८	२३१	स्वधापितृभ्यो	१८	४
१५३	स्कम्भेलोकास्क	१०	४	७	२३१	स्वधापितृभ्यो	१८	४
१५३	स्कम्भोदाधार	१०	४	७	२३१	स्वधापितृभ्यः	१८	४
२५३	स्तुतामयावरदा	१७	७	७०	८६	स्वधास्तुमित्रा	६	१०
१	स्तुवानमग्न	१	२	७	३४	स्वमुमातास्वमुपि	४	१
१२९	स्तनयिस्तुस्तेवाक्	९	१	१	३४	स्वमस्वमाभिकर	४	१
१३०	स्तनयिस्तुस्तेवाक्	६	१	१	१४६	स्वमंमुप्त्वा	१०	२
५२	स्तुष्ववर्षन्पुरु	५	१	२	१८४	स्वमेतदच्छाय	१२	४
२८७	स्तुष्ववर्षन्पुरु	२०	९	१०७	२०८	स्वयमेनमभ्यु	१५	२
२२०	स्तुहिश्रुतंर्गत	१८	१	१	२०८	स्वयमेनमभ्युदे	१५	२
२७३	स्तुहीन्द्रंव्यश्वय	२०	५	६६	२७०	स्वरन्तित्वासुते	२०	५
२२०	स्तेगानज्ञामत्ये	१८	१	१	२७१	स्वरन्तित्वासुते	२०	५
१७०	स्तेयंदुष्कृतं	११	४	८	१८१	स्वर्गलोकमभि	१२	३
२६८	स्तोत्रंराधानां	२०	५	४५	२७८	स्वर्ग्येद्वेदि	२०	७
२४८	स्तोमस्पनोपि	१६	६	४९	३८	स्वर्ग्यन्तोनापेक्ष	४	३
१९७	स्तोमाआसन्म	१४	१	१	१६०	स्वर्ग्यदोरोहित	१३	१
१४०	स्त्रियःसतीस्तां	९	५	६	१६१	स्वस्तितेसूर्यचर	१३	२
२०२	स्योनाद्योनेरधि	१४	२	२	२३४	स्वस्तितंमेसुमा	१९	१
२०१	स्योनाभवश्वशु	१४	२	२	६	स्वस्तिदाविशां	१	४
२२२	स्योनास्मैभव	१८	२	२				

पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	कां०	अ०	सू०
१२१ स्वामिनामिनां	८	३	५	२८७ म्यादोरित्या	२०	९	१०८
२३४ स्वामिनोऽम्ब	१६	१	८	१४४ स्वायमात्रसयः	१०	१	१
८ स्वामिनाप्रश्न	१	६	३१	२१९ स्वाष्ट्रदेवस्यामृतं	१८	१	१
२१३ स्वम्प्यर्थापमो	१६	१	४	२१२ स्वामदगिरूपा	१६	१	४
१०० म्यान्तमेयावापृथि	७	३	३०	२२५ स्वासम्भभवत	१८	३	३
२५४ म्यादुष्टश्चतुसुं	२०	१	४	१०७ स्वाहाकृतःशुचिः	७	६	७३
२२० म्यादुक्चिनायं	१८	१	१	२०९ स्वाहाकारण	१०	२	१४

ह

१८ हनासोऽम्यवेश	२	६	३२	३८ हस्ताभ्यांशशा	४	३	१३
६३ हनामोऽम्यवेश	५	५	२३	२८ हस्तवर्चसंपथ	३	५	२२
१४७ हनामिनरधिराज	१०	२	४	२६ हस्तीमृगाणां	३	५	२२
६३ हतोयेवापः	५	५	२३	५९ हस्तेनैवब्राह्मः	५	४	१७
१८ हनोराजाक्रिभी	२	६	३२	१२० हिङ्करिकृती	९	१	१
६३ हनोराजाक्रिभी	५	५	२३	१०७ हिङ्कृएवतीवसुप	७	६	७३
७७ हनेनर्द्रममडुमा	६	५	५०	१४१ हिङ्कृएवतीवसुप	९	४	१०
१८९ हन्वेनान्मददृ	१३	१	१	७३ हिमवतःप्रसवन्ति	६	३	२४
१४५ हन्वोर्हिजिह्वाम	१०	१	२	८८ हिमस्यत्वाजरा	६	११	१०६
२२ हरिणस्वरगुप्य	३	२	७	२५८ हिमेवपर्णांमुपिता	२०	२	१६
१९३ हरिकिनकोकिमि	२०	०	१२०	१६० हिमंघंसचाधाय	१३	१	१
१३६ हरितेभ्यःस्वाहा	१६	३	२२	२९४ हिरण्यइत्येके	२०	९	१३२
१३९ हरिमाणंते	९	४	८	१५३ हिरण्यगर्भपर	१०	४	७
२६३ हरिश्मशाकर्त्तरि	२०	३	३१	३३ हिरण्यगर्भः	४	१	२
२६२ हरिहियोनिमभि	२०	३	३०	२८ हिरण्यपाणिसवि	३	५	२१
२६२ हरिःमुपर्णोदिव	१९	७	६५	५३ हिरण्ययाःपन्थान	५	१	४
२७२ हयैश्वंसत्पति	२०	५	६२	५२ हिरण्ययीनारचर	५	१	४
२५७ हयैश्वंसत्पति	२०	२	१४	८६ हिरण्ययीनारचर	६	१०	९५
१३२ हविर्धानममिशा	९	२	३				

पृष्ठांक.	का०	अ०	सू०	पृष्ठांक.	का०	अ०	सू०		
२४५	द्विरण्यगीनौरच	१६	५	३६	१८	हृदयात्तेपरि	२	६	३३
२९८	द्विरण्यगेन	२०	६	१४३	२८५	हृदयात्तेपरि	२०	८	६६
९	द्विरण्यवर्णासुभगा	१	६	३३	४९	हृदापूतमनसा	४	८	३९
५४	द्विरण्यवर्णासुभगा	५	२	७	१८४	हृदयशूनान्येति	१२	४	४
५३	द्विरण्यवर्णासुभगे	५	१	५	७३	हेतिःपक्षिणी	६	३	२७
५३	द्विरण्यवर्णासुभगे	५	१	५	१८६	हेतिःशफानुत्स्वि	१२	५	५
२४०	द्विरण्यवर्णासुभगे	१९	३	२४	२०६	हैमनावेनं	१५	१	४
२४४	द्विरण्यवर्णासुभगे	१९	५	३६	२०६	हैमनामासां	१५	१	४
१५०	द्विरण्यवर्णासुभगे	१०	३	६	२८१	हंसैरिवसखिभिः	२०	८	९१
३६	द्विरण्यवानामेको	४	२	१०	२१	हयन्तुत्वाप्राति	३	१	३
२२	हुवसोमंसवितारं	३	२	८	२२२	इयामितेमनसा	१८	२	२

ज

११	जत्रेनाग्नेस्येन	२	२	६	२३६	जुद्रेभ्यःस्वाहा	१९	३	२३
१८७	जिप्रवैतस्यपृच्छ	१२	५	५	२३६	जुद्रेभ्यःस्वाहा	१९	३	२२
१८७	जिप्रवैतस्यवास्तु	१२	५	५	४०	क्षुधामारंरुप्या	४	४	१७
१८७	जिप्रवैतस्यादहनं	१२	५	५	१८६	जुरपविरीक्षमा	१२	५	५
१८७	जिप्रवैतस्याहनने	१२	५	५	१८७	जुरपविर्मृत्यु	१२	५	५
६६	क्षीरेमामन्थे	५	६	२९	१२	त्रिपयात्स्वा	२	२	१०
१३८	कुत्कुक्षिरिरा	९	४	७					

वैदिकयन्त्रालय अजमेर को विक्रय पुस्तकों का सूचीपत्र
व बेचने के नियम ॥

(१) मय पुस्तकें रोक दाम पेरगी भेजने पर या चां. पी. द्वारा भेजी जावेंगी (२) पुस्तकों पर (जिल्द की फीमत व मुनहरी वेदों को छोड़) ४ सेट पर २०) १० पर २५) और १०० पर ३०) मैकड़ा और शेप सब पुस्तकों पर १०) रुपये वा इस से अधिक के पुस्तक मंगवाने वालों को २०) रु० सैकड़े के हिसाब से फीमेशन के पुस्तक अधिक भेजे जावेंगे अर्थात् १०) में १२) की पुस्तकें, १००) रोक भेजने पर १२०) की पुस्तकें भेजी जावेंगी (३) १००) से ऊपर के खरीदारों को फीमेशन अधिक दिया जावेगा (४) मह-पुन पूरे ऋग्वेदभाष्य और यजुर्वेदभाष्य को छोड़ सब पुस्तकों का अलग लिया जावेगा— इन्कर भाष्य के अङ्गों का भी (५) बिके हुए पुस्तक वापिस न लिये जावेंगे (६) बड़ा मूलात्र मंगवाने के लिये और अन्य पत्र और मूल्य आदि नीचे लिखे पते से भेजें ॥

मूल्य. डा.	मूल्य. डा.
ऋग्वेदभाष्य अङ्क १ से २७२३ (५४)	यजुर्वेदभाष्य सम्पूर्ण २४)
गान मंडल	भाग अ० से अ० तक
१ला १ के ४ अ० तक ६ ॥ ॥)	१ला १ से १० तक ६ ॥ ॥)
२ग १ के ५ से ८ अ० तक ६ ॥ ॥)	२रा ११ से २० तक ६)
३ग १ के दूसरे अष्टक से	३रा २१ से ३० तक ५ ॥)
१ के अन्त तक ६ ॥ ॥)	४था ३१ से ४० तक ३ ॥ ॥)
४वा २ के अन्त तक ४)	चारों मूलवेद :—
५वां ३ के अन्त तक ५ ॥ ॥)	बदिया कागज पर खर्णाक्षरों में
६ठा ४ के अन्त तक ५ ॥ ॥)	अति उत्तम अतलस की सजिल्द २५) ॥ ॥)
७वां ५ के अन्त तक ६ ॥ ॥)	बदिया कागज पर बिना जिल्द ५ ॥ ॥) ॥ ॥)
८वां ६ के अन्त तक ७ ॥ ॥)	साधारण कागज पर बिना जिल्द ५) ॥ ॥)
९वां ७ के ५ वें अष्टक के	बदिया जिल्द के २) अलग
५ वें अ० से ३ रे वर्ग	साधारण जिल्द के १ ॥) अलग
के २ रे मंत्र तक ४ ॥ ॥)	चारोंवेदों की अनुक्रमणिका १ ॥ ॥) ॥ ॥)
ऋग्वेद का आगे का शेप मूल भाग १)	शतपथ ब्राह्मण सम्पूर्ण ३ ॥)
ऋग्वेदभाष्य का नमूना ॥ ॥)	ऋग्वेदादिभाष्य भूमिका २ ॥) ॥)

	मूल्य.	डा.		मूल्य.	डा.
ऋग्वेदादिभाष्य भूमिका सजिल्द	३)	१)	वेदविरुद्ध मतखण्डन	३)	१॥
वेदान्तप्रकाश सम्पूर्ण (१५ भाग) ५॥३॥	३॥३॥	३॥३॥	वेदान्तिध्वान्तनिवारण नागरी	३)	१॥
वेदान्तप्रकाश का व्यौरा:—			वेदान्तिध्वान्तनिवारण अङ्गरेजी	३॥	१॥
वर्णोच्चारण शिक्षा	३)	१॥	आर्य्योद्देश्यरत्नमाला नागरी	३)	१॥
सन्धिविषय	३)	१॥	आर्य्योद्देश्यरत्नमाला मरहटी	३)	१॥
नामिक	३)	१॥	गोकरुणानिधि	३)	१॥
कारकीय	३)	१॥	स्वामीनारायणमतखं० संस्कृत गुज.	३॥	१॥
सामासिक	३)	१)	स्वामीनारायणमतखं० सं० नागरी	३॥	१)
श्लेषताद्धित	३॥	१॥	स्वमन्तव्यामन्तव्यप्रकाश नागरी	३॥	१)
अव्ययार्थ	३॥	१॥	स्वमन्तव्यामन्तव्यप्रकाश अङ्गरेजी	३)	१)
सौवर	३॥	१॥	आर्य्योभिविनय	३)	१)
आख्यातिक	३॥	१॥	आर्य्योभिविनय सजिल्द	३॥	१)
पारिभाषिक	३॥	१॥	आन्तिनिवारण	३॥	१॥
धातुपाठ	३)	१)	पञ्चमहायज्ञविधि	३॥	१॥
गणपाठ	३)	१)	पञ्चमहायज्ञविधि साधारण जिल्दा	३)	१॥
उणादिकोप	३)	१)	पञ्चमहायज्ञविधि बड़िया जिल्दा	३)	१॥
निघण्टु	३)	१)	आर्य्यसमाज के नियमोपनियम	३)	१॥
निरुक्त	३)	१)	सत्यार्थप्रकाश साधा० कागज नागरी	३)	१॥
अष्टाध्यायीमूल	३)	१)	सत्यार्थप्रकाश साधा० सजिल्द	३)	१॥
संस्कृतवाक्यप्रबोध	३)	१)	सत्यार्थप्रकाश बड़िया	३)	१॥
व्यवहारभानु	३)	१)	सत्यार्थप्रकाश बड़िया सजिल्द	३)	१॥
हवनमन्त्र	३)	१)	सत्यार्थप्रकाश बड़ भाषा में	३)	१॥
अमोच्छेदन	३)	१)	संस्कारविधि	३)	१॥
अनुमोच्छेदन	३)	१)	संस्कारविधि सजिल्द	३)	१॥
शास्त्रार्थ मेला चांदापुर नागरी	३)	१)	स्वीकारपत्र	३)	१॥
शास्त्रार्थ मेला चांदापुर उर्दू	३)	१)	आर्य्यसमाज के नियम नागरी	३)	१॥
शास्त्रार्थ	३)	१)	कार की स्याही में १) संस्कृत	३)	१॥
शास्त्रार्थ	३)	१)	स्याही में तथा मुनहरी २) में	३)	१॥
	३)	१)	में सहीद कागज पर १) संस्कृत	३)	१॥

आरम्भ

॥ अथर्ववेदसंहिता ॥

वैदिकयन्त्रालयस्थपंडितैर्वहुसंहितानुसारेण
संशोधिता ।

अजमेरीय वैदिक यन्त्रालये

मुद्रिता

संस्करणम्: १९७२-८४६००?

संवत् १९५७ वि०

अथर्ववेदसंहितायाम्

प्रथमं काण्डम्

॥ १ ॥ ये त्रिपुताः परिच्यन्ति विश्वां रूपाणि विभ्रतः । वाचस्पतिर्विला तेषां
तन्वां श्रय दधातु मे ॥ १ ॥ पुनरेहि वाचस्पते देवेन मनसा सह । वसोऽप्यहे नि
रम्य मय्येवास्तु मयि श्रुतम् ॥ २ ॥ इहैवाभि वि तन्नूभे आर्त्नी इव ज्यया ।
वाचस्पतिर्नि यच्छतु मय्येवास्तु मयि श्रुतम् ॥ ३ ॥ उपदूतो वाचस्पतिरुग्रास्मान्
वाचस्पतिर्द्वयताम् । सं श्रुतेनं गमेमहि मा श्रुतेन वि राथिपि ॥ ४ ॥

॥ २ ॥ विषा शरस्य पितरं पुर्जन्यं भूरिधायसम् । विष्णो ष्वस्य मातरं
पृथिवीं मूरिवर्षसम् ॥ १ ॥ ज्याके परि एणो न्माशमानं तन्वं कृधि । वीहर्वरीयो
ऽरातीरष षेषास्या कृधि ॥ २ ॥ वृत्तं यद्रावः परिपस्वज्ञाना अनुस्फुरं शरमचं-
न्त्युभुम् । शरुमस्मघावय विष्णुमेन्द्र ॥ ३ ॥ यथा घां च पृथिवीं चान्तस्तिष्ठति
तेननम् । एवा रोगे चाश्रावं चान्तस्तिष्ठतु मुञ्ज इत् ॥ ४ ॥

॥ ३ ॥ विषा शरस्य पितरं पुर्जन्यं शतवृष्ययम् । तेनां ते तन्वे १ शं करं पृथि-
व्यां तं निषेचनं बृहस्पे अस्तु पालिति ॥ १ ॥ विषा शरस्यं पितरं मिथं शत-
वृष्ययम् । तेनां ॥ २ ॥ विषा शरस्यं पितरं वरुणं शतवृष्ययम् ।
तेनां ॥ ३ ॥ विषा शरस्यं पितरं चन्द्रं शतवृष्ययम् । तेनां ॥ ४ ॥
विषा शरस्यं पितरं सूर्यं शतवृष्ययम् । तेनां ते तन्वे १ शं करं पृथिव्यां तं निषेच-

अथर्ववेदसंहिता ।

२

नं वृहिष्ठे अस्तु बालिति ॥ ५ ॥ यवान्त्रेषु गवीन्योर्यद्वस्तावधि संधुताम् । एवा
 ते मूत्रं मुच्यतां वृहिर्बालिति सर्वकम् ॥ ६ ॥ प्र ते भिनष्टि मेहेनं व्रत्रं वेशन्त्या
 इव । एवा० ॥७॥ विरिपंतं ते वस्तिविलं समुद्रस्योऽधेरिव । एवा० ॥ ८ ॥ ययै-
 पुका परा पतद्वंमृष्टाधि धन्यनः । एवा ते मूत्रं मुच्यतां वृहिर्बालिति सर्वकम् ॥ ९ ॥

॥ ४ ॥ अम्बयौ यन्त्यध्वभिर्जामयो अध्वरीयताम् । पृञ्चतीर्मधुना पयः
 ॥ १ ॥ अमूर्या उप सूर्ये याभिर्वा सूर्यः सह । ता नो हिन्वन्त्वध्वरम् ॥ २ ॥
 अपो देवीरुपे ह्ये यत्र गावः पिवन्ति नः । सिन्धुभ्यः कर्त्वि हविः ॥ ३ ॥ अ-
 प्स्वन्तरमृतमप्सु भेषजम् । अपामुतप्रशस्तिभिरश्वा भवथ वाजिनो गावो भवथ
 वाजिनीः ॥ ४ ॥

॥ ५ ॥ आपो हि सा मयोऽभुवस्ता न ऊर्जे दधातन । गृहे रणाय चरसे
 ॥ १ ॥ यो वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः । उग्रतीरिव मातरः ॥ २ ॥ त
 स्मा अरं गमाम वो यस्य जयाय जिन्वथ । आपो जनयथा चनः ॥ ३ ॥ ईशा-
 ऽ वायीणां जयन्तीश्चर्षणीनाम् । अपो याचामि भेषजम् ॥ ४ ॥

॥ ६ ॥ शं नो देवीरुभिष्ट्य आपो भवन्तु पीतये शं योरुभि स्रवन्तु नः ॥ १ ॥
 अप्सु मे सोमो अब्रवीदन्तविरवानि भेषमा । अग्निं च विश्वशम्भुवम् ॥ २ ॥
 आपः पृणीत भेषजं वरुणं तन्वे ३ मर्म । ज्योक्च सूर्यं वृशे ॥ ३ ॥ शं न आपो
 धन्वन्माः ३ शम् सन्त्वन्प्याः । शं नः खानिजिमा आपः शम् याः कुम्भ आभृता
 शिवानः सन्तु वार्षिकीः ॥ ४ ॥

॥ इति प्रथमो ऽनुवाकः ॥

॥ ७ ॥ स्तुवानमग्न आ वह यातुधानं किमीदिनम् । त्वं हि देव बन्धितो
 ऽन्ता दस्योर्वभूर्बिध ॥ १ ॥ आज्यस्य परमेष्ठिञ्जातवेदस्तनूवशिन । अग्ने तौलस्य
 माशान यातुधानान् विलापय ॥ २ ॥ विलपन्तु यातुधाना अत्रिणो ये किमीदिनः ।
 अग्नेदमेने नो हविरिन्द्रश्च प्रति ह्येतम् ॥ ३ ॥ अग्निः पूर्य आ रमतां मेन्द्रं
 नुदतु यादुमान् । द्रवीतु सर्वो यातुमानयमस्मीत्येत्य ॥ ४ ॥ परयां मे ते वीर्यं ज
 तवेदः प्र णो म्हे यातुधानान् नृचक्षः । त्वया सर्वे परितताः पूरस्तात आ यं

प्रभुशाला उपेद्म् ॥५॥ आ रंभस्व जातवेदोऽस्माकार्थीय जज्ञिषे । दूतो नो अग्ने
भूवा यानुधानान् वि तापय ॥६॥ त्वमग्ने यतुधानानुपबद्धो इहा बह । अर्षेया-
मिन्द्रो बभ्रुणापि श्रीर्षीणि वृशतु ॥ ७ ॥

॥ ८ ॥ इदं इविर्यानुधानान् नदी फेनमिवा बहत् । य इदं स्त्री पुमानर्करिह
स स्तुवतां जनः ॥ १ ॥ अयं स्तुवान आर्गमद्रिमं स्प प्रति हर्यत । बृहस्पते वशं
लुग्वाग्नीषोमा वि विंध्यतम् ॥ २ ॥ यानुधानस्य सोमप जुहि प्रजा नयस्य च । नि
स्तुवानस्य पातय परमद्युतावरम् ॥ ३ ॥ यत्रैषामग्ने जनिमानि वेत्यगुहासुता-
मत्रिणी जातवेदः । तांस्त्वं ब्रह्मणा वावृथानो जुष्टेषां शततर्हमग्ने ॥ ४ ॥

॥ ६ ॥ अस्मिन् वसु वसवो धारयन्त्विन्द्रः पूषा बरुणो मित्रो अग्निः । इ-
ममादित्या उत विश्वे च देवा उत्तरस्मिन् ज्योतिषि धारयन्तु ॥ १ ॥ अस्य देवाः
प्रदिशि ज्योतिरस्तु सूर्यो अग्निरुत वा हिरण्यम् । सपत्ना अस्मदधरे भवन्तुत्तमं
नाक्रमधि रोहयेमम् ॥ २ ॥ येनेन्द्राय समर्भरः पर्यास्युत्तमेन ब्रह्मणा जातवेदः ।
तेन त्वमग्ने इह बर्धयेमं सज्जातानां श्रेष्ठ्य आ धेद्येनम् ॥ ३ ॥ एषां यज्ञमुत वषो
ददेऽहं प्रायस्पोषंषुत चित्तान्यग्ने । सपत्ना अस्मदधरे भवन्तुत्तमं नाक्रमधि रो-
हयेमम् ॥ ४ ॥

॥ १० ॥ अयं देवानामसुरो वि राजति वशा हि सत्या बरुणस्य राज्ञः ।
ततस्परि ब्रह्मणा शशदान उग्रस्य मन्योरुद्रिमं नयामि ॥ १ ॥ नमस्ते राजन्-
वरुणास्व मन्यवे विश्वं ह्यग्र निचिकेषि द्रुग्धम् । सहस्रमन्यान् प्र सुवामि साकं शतं
जीवाति शरदस्तवायम् ॥ २ ॥ यदुववयानृतं जिह्वां वृजिनं ब्रुह । राजस्त्वा स-
त्यर्षमणो मुञ्चामि बरुणाद्ब्रह्म ॥३॥ मुञ्चामि त्वा वैश्वानरार्दणवान् महतस्परि ।
सज्जातानुमेहा बह ब्रह्म चार्प चिकीहि नः ॥ ४ ॥

॥११॥ अपद् ते पूषन्नस्मिन्मूतावर्यमा होता कृणोतु वेधाः । सिस्रतां नार्धृतम-
जाता वि पर्वाणि जिहतां सूतया उं ॥ १ ॥ चतस्रो दिवः प्रदिशश्चतस्रो भूम्या
उत । देवा गर्भसमैरयन् त व्यूर्णुवन्तु सूतवे ॥२॥ सूषा व्यूर्णोतु वि योनिं हापया-
मसि । अथयां सूषणे त्वमय त्वं विष्कले सृज ॥३॥ नेवं मांसेन पीवसि नेवं म-
ज्जस्वाहं तम् । अथैतु पृरिन शेवंलं शुने जरायुत्तवेऽवं जरायुं पयताम् ॥४॥ वि तं मि-

नष्टि मेहनं वि योतिं वि गवीर्निके । वि मातरं च पुत्रं च वि कुमारं जरायुणां
जरायुं पद्यताम् ॥५॥ यथा वातो यथा मनो यथा पतन्ति-पुत्रिणः । एवा त्वदं-
शमास्य साकंजरायुणा एताव जरायुं पद्यताम् ॥ ६ ॥

॥ इति द्वितीयोऽनुवाकः ॥

॥ १२ ॥ जरायुजः प्रथम उस्त्रियो हृषा वातभ्रजा स्तनयत्रेति वृष्ट्या । स
नो मृडाति तन्वं ऋजुगो रुजन् य एकमोजस्त्रेधा विचक्रमे ॥ १ ॥ अङ्गेअङ्गे शोः
विषां शिथ्रियाणं नमस्यन्तस्त्वा हृविषां विधेम । अङ्कान्तसमङ्कान् हृविषां विधेम यो
अग्रभीतु पर्वीस्या-ग्रभीता ॥ २ ॥ मुञ्च शीर्षक्या उत कास एतं परुषहराविशे
यो अस्य । यो अग्रजा वातजा यश्च शुष्मो वनस्पतीन्तसचतां पर्वतांश्च ॥ ३ ॥
शं मे परस्मै गात्राय शमस्त्ववराय मे । शं मे चतुभ्यो अङ्गेभ्यः शमस्तु त्ने
मम ॥ ४ ॥

॥ १३ ॥ नमस्ते अस्तु विद्युते नमस्ते स्तनयित्त्वन्वं । नमस्ते अस्त्वर्मन्ते येना
वृडाशे अस्वसि ॥ १ ॥ नमस्ते प्रवतो नपाद् यतस्तपः समूहसि । मुढया नस्तुभ्यो
मयस्तोकेभ्यस्क्रुधि ॥ २ ॥ प्रवतो नपात्रम एवास्तु तुभ्यं नमस्ते हेतये तपुषे च
देवा अर्हजन्त विरश्च इषुं कृण्वाना असनाय धृष्टुम् । सा नो मृद विदधे घृणा-
ना तस्यै ते नमो अस्तु देवि ॥ ४ ॥

॥ १४ ॥ भगमस्या वर्च आद्रिष्यधिं वृक्षादिषु सजम् । मुहाकुप्र इव पर्वतो
ज्योक् पितृप्वास्ताम् ॥ १ ॥ एषा ते राजन् कन्या वधूनि धूयतां यम । सा मातुं
वंध्यतां गृहेऽथो भ्रातुरथो पितुः ॥ २ ॥ एषा ते कुलपा राजन् तामुं ते परि दधसि ।
ज्योक् पितृप्वास्ता आ शीर्ष्णः समोप्यात् ॥ ३ ॥ असितस्य ते ब्रह्मणा ह
रपस्पेस्य मयस्य च । अन्तःश्रीशर्मिव जामयोऽपि नद्यामि ते भगम् ॥ ४ ॥

॥ १५ ॥ सं सं स्रवंन्तु सिन्धुवः सं याताः सं पंतत्रिणः । इमं पुत्रं प्रदिदो मे
उपन्तां संप्राप्येण हृविषां जहोमि ॥ १ ॥ इदं ह्यमा यांत म इह संसायणा
वते मं वर्षपना गिरः । इदं तु सर्वां यः पशुरस्मिन् तिष्ठतु या इविः ॥ २ ॥ मे

नदीनां संस्रवन्त्युत्सोगः सद्भूमिर्भिताः । तेभिर्मै र्वैः संस्रावैर्धनं सं सावयामसि ॥ १ ॥ ये स्रविर्धः संस्रवन्ति ज्जीरस्ये चोद्भक्तस्ये च । तेभिर्मै र्वैः संस्रावैर्धनं सं सावयामसि ॥ ४ ॥

॥ १६ ॥ येऽमावास्यां रात्रिमुदस्युर्वाजमत्रिणाः । अग्निस्तुरीयो यातुहा सो अस्मभ्यमर्षिं ब्रवत् ॥ १ ॥ सीमायाध्याह वरुणः सीसायाग्निरुपावति । सीसे म् इन्द्र मार्यच्छत् तद्ग यानुचातेनम् ॥ २ ॥ इदं विष्कन्धं सहन इदं वायते अत्रिणाः । अनेन विरवां सस्रे या ज्ञातानि पिशाच्याः ॥ ३ ॥ यदि नो गां हंसि यद्यखं यद्वि पूरुषम् । तं त्वा सीसेन विध्यामो यथा नोऽमो अवीरहा ॥ ४ ॥

॥ इति तृतीयोऽनुवाकः ॥

॥ १७ ॥ अमूर्या यन्ति योषितो हिरा लोहितवाससः । अभ्रातर इव जामयस्तिष्ठन्तु इतर्बर्चसः ॥ १ ॥ तिष्ठोचरे तिष्ठ पर उत त्वं तिष्ठ मध्यमे । कन्निष्ठिका च तिष्ठति तिष्ठादिद्धमनिर्गृही ॥ २ ॥ शतस्य धमनीनां महसस्य हिराणाम् । अस्युरि न्मध्यमा इमाः साकमन्ता अरंसत ॥ ३ ॥ परि वः सिकतावती धनूर्ध्वहृत्यक्रमीत् । तिष्ठतेलपता सु कम् ॥ ४ ॥

॥ १८ ॥ निर्लक्ष्म्यं ललाम्यं निररातिं सुवामसि । अयं या भद्रा तानि नः प्रजाया अरातिं नयामसि ॥ १ ॥ निरराणि सविता साविपत्यदोर्निर्हस्तयोर्बर्हणो मित्रो अर्षमा । निदस्मभ्यमनुमती रराणा भेमां देवा असाविपुः सौभगाय ॥ २ ॥ यत्त आत्मनि तन्वां शोरमस्ति यद्वा केशेषु मतिचक्षणे वा । सर्वं तद्वाचार्ष हन्मो वयं देवस्त्वा सविता सूदयतु ॥ ३ ॥ रिश्यपदीं वृषदतीं गोपेधां विष्णामुत । विलीढ्यं ललाम्यं ता अस्मन्नाशयामसि ॥ ४ ॥

॥ १९ ॥ मा नो विदन् वि व्याधिनो मो अभिव्याधिनो विदन् । आराच्छं र्व्या अस्मद्विपूचीरिन्द्र पातय ॥ १ ॥ विष्वञ्चो अस्मच्छरवः पतन्तु ये अस्ता ये, चास्याः । देवीर्भनुष्वेषो ममामिन्नान् वि विध्यत ॥ २ ॥ यो नः स्वोयो अरणः ।

सज्जात उत निष्टयो यो अस्माँ अभिदासति । रुद्रः शंख्यैतान् ममामित्रान् वि
विध्यतु ॥ ३ ॥ यः सपत्नो योऽसपत्नो यश्च द्विपञ्छपाति नः । देवास्तं सर्वे
धूर्वन्तु ब्रह्म वर्म ममान्तरम् ॥ ४ ॥

॥ २० ॥ अदारसृद् भवतु देव सोमास्मिन् यज्ञे मरुतो मृदता नः । मा नो वि-
ददभिभा मो अशस्तिर्मा नो विदद् वृजिना द्वेष्या या ॥ १ ॥ यो अद्य सेन्यो व-
धोऽघ्रायूनामुदीरते । युवं तं मित्रावरुणावस्मद्यावयत् परि ॥ २ ॥ इतरच्च यद् मुतरच्च
यद् वधं वरुण यावय । वि महच्छर्मं यच्छ वरीयो यावया वधम् ॥ ३ ॥ शास इत्या
महाँ अस्य मित्रसाहो अस्तुतः । न यस्य हन्यते सखा न जीयते कदा चन ॥ ४ ॥

॥ २१ ॥ स्वस्तिदा विशां पतिष्टेन्नहा विमृधो वशी । वृपेन्द्रः पुर एतु नः सो-
मपा अभयङ्करः ॥ १ ॥ वि न इन्द्र मृधो जहि नीचा यच्छ पृतन्यतः । अधमं ग-
मया तमो यो अस्माँ अभिदासति ॥ २ ॥ वि रजो वि मृधो जहि वि वृत्रस्य हनू
रुज । वि मनुमिन्द्र वृत्रहन्मित्रस्याभिदासतः ॥ ३ ॥ अपेन्द्र द्विपतो मनोऽप जि-
ज्यासतो वधम् । वि महच्छर्मं यच्छ वरीयो यावया वधम् ॥ ४ ॥

॥ इति चतुर्थोऽनुवाकः ॥

॥ २२ ॥ अनु सूर्यमुदयतां हृद्योतो हरिमा च ते । गो रोहितस्य वर्णेन तेन
त्वा परि दध्मसि ॥ १ ॥ परि त्वा रोहितैर्वर्णैर्दीर्घायुत्वाय दध्मसि । यथायमेव्या अ-
सृद्यो अहरितो भुवत् ॥ २ ॥ या रोहिणीर्देवत्याङ्गावो या उत रोहिणीः ।
रूपं रूपं वयोवयस्ताभिष्ट्वा परि दध्मसि ॥ ३ ॥ सुकेषु ते हरिमाणं रोण्याकासु
दध्मसि । अयो हारिद्रवेषु ते हरिमाणं नि दध्मसि ॥ ४ ॥

॥ २३ ॥ नक्तं जातास्योपधे रामे कृष्णे असिक्नि च । इदं रजनि रजय कि-
लासं पलितं च यत् ॥ १ ॥ किलासं च पलितं च निरितो नाशया पृषत् । आ
त्वा स्यो विशतां वर्णः परां शुक्रानि पातय ॥ २ ॥ असितं ते प्रलयनम्रास्वा-
नमसितं तव । असिकन्यस्योपधे निरितो नाशया पृषत् ॥ ३ ॥ अस्त्रिजस्य
किलासस्य तनूजस्य च यत् त्वचि । दूर्या कृतस्य द्रक्षणा लक्ष्मं श्वेतमनी-
नरम् ॥ ४ ॥

॥ २४ ॥ सुप्रणो ज्ञानः प्रथमस्तस्य त्वं पित्तमांसिय । तदासुरी युधा जिता
रूपं चक्रे वनस्पतीन् ॥ १ ॥ आसुरी चक्रे मथमेदं किंलासभेषजमिदं किंलास-
नाशनम् । अनीनशक्तिलासं सरूपामकण्डु त्वचम् ॥ २ ॥ सरुणा नाम ते माता
सरुणो नाम ते पिता । सरुणकृत् त्वमोपधे सा सरुणमिदं कृधि ॥ ३ ॥ श्यामा
सरुणहरणी पृथिव्या अध्युद्धृता । इदम् पु मसाधय पुना रूपाणि कल्पय ॥ ४ ॥

॥ २५ ॥ यदग्निराणो धर्दहत्प्रविश्य यत्राकृण्वन् धर्मधृतो नमांसि । तत्र त
आहुः परमं जनित्रं स नः संविद्वानपरि वृद्गि त्वमन् ॥ १ ॥ यद्यर्चिर्यद्वि वासि
शोचिः शकल्येपि यदि वा ते जनित्रम् । इदुर्नामांसि हरितस्य देव स नः ० ॥ २ ॥
यदि शोको यदि वाभिशोको यदि वा राशो वरुणस्यासि पुत्रः । इदुर्नामांसि
हरितस्पदे व स नः संविद्वान् परि वृद्गि त्वमन् ॥ ३ ॥ नमः शीतार्यं त्वमने नमो
रार्यं शोचिषे कृणोमि । यो अन्येष्टुर्हभयष्टुर्भ्येति तृतीयकाय नमो अस्तु
त्वमने ॥ ४ ॥

॥ २६ ॥ आरेऽसावस्मर्दस्तु हेतिदेवासो अस्तु । आरे अश्मायमस्यथ
॥ १ ॥ सखासावस्मर्भ्यमस्तु दातिः सखेन्द्रो भगः । सविता चित्रराधाः ॥ २ ॥
पूर्यं नः प्रवतो नपान्मरुतः सूर्यत्वचसः । शर्म यच्छाय समर्थाः ॥ ३ ॥ सुपूदतं
मूदतं मूदयो नस्तनूभ्यः । मयस्तोकेभ्यस्कृधि ॥ ४ ॥

॥ २७ ॥ अमूः पारे पृदाकस्त्रिपसा निर्जरायवः । तासां जुरायुर्भिर्यमत्त्याऽ
वपि व्ययामस्यशायोः परिपन्थिनः ॥ १ ॥ विपूच्येतु कृन्तती पिनाकमिव विभ्रती ।
विष्वक् पुनर्धुवा मनोऽसमृद्धा अशायवः ॥ २ ॥ न बहवः समशकृन्नाभिका आभि
दाभूयुः । वेणोरद्रा इवाभितो ऽसमृद्धा अशायवः ॥ ३ ॥ प्रेतं पावौ म स्फुरतं
बहतं पृणातो गृहान् । इन्द्राण्येतु मथमाजीतामुपिता पुरः ॥ ४ ॥

॥ २८ ॥ उष प्रागादेवो अग्नी रक्षोहामीवचातनः । दहन्नपं द्याविनो या-
नुधानान् किमीदिनः ॥ १ ॥ मतिं दह यानुधानान् मतिं देव किमीदिनः । प्रतीचीः
कृष्णवर्तने सं दह यानुधान्यः ॥ २ ॥ या शशाप शपनेन याघं मूरमाहधे । या रसस्य
हरणाय ज्ञातमादेभे लोकर्मणु सा ॥ ३ ॥ पुत्रमस्तु यानुधानीः स्वसारिमुत नृप्यम् ।
अथा प्रियो विकेश्योऽ वि घ्नता यानुधान्योऽ वि वृद्धन्तामशार्यः ॥ ४ ॥

॥ इति पञ्चमोऽनुवाकः ॥

॥२६॥ अग्नीवृतेन मणिना येनेन्द्रो अभिवावृधे । तेनास्मान् ब्रह्मणस्पतेऽभि-
 राष्ट्राय वर्धय ॥१॥ अभिवृत्य सपत्नानाभि या नो अरातयः । अभि पृतन्यन्तो
 तिष्ठाभि यो नो दुरस्यति ॥ २ ॥ अभि त्वा देवः सविताभि सोमो अवीवृधत् ।
 अभि त्वा विश्वा भूतान्यभिवृतो यथासंसि ॥ ३ ॥ अग्नीवृतो अभिभवः सपत्न-
 क्षर्यणो मणिः । राष्ट्राय मह्यं बध्यतां सपत्नेभ्यः पराभुवे ॥ ४ ॥ उद्दसौ सूर्यो
 अगाद्वादिदं मामकं वर्धः । यथाहं शत्रुहोऽसान्यसपत्नः सपत्नहा ॥ ५ ॥ सपत्न-
 क्षर्यणो वृषाभिराष्ट्रो विषामहिः । यथाहमेपां वीराणां विराजानि जनस्य च ॥६॥

॥३०॥ विश्वेदेवा वसवो रक्षतेममुतादित्या जागृत यूयमस्मिन् । मेमं सना-
 भिरुतवान्यनाभिमेमं प्रापत् पौरुषेयो वधो यः ॥१॥ ये वो देवाः पितरो ये च पुत्राः
 सचेतसो मे शृणुतेदमुक्तम् । सर्वेभ्यो वः परि ददाम्येतं स्वस्त्येनं जरसें बहा
 ॥२॥ ये देवा विविष्टये पृथिव्यां ये अन्तरिक्ष ओर्पधीषु पशुष्वप्स्वान्तः । ते कृणु
 जरसमायुरस्मै शतमन्यान् परि वृणक्तु मृत्युन् ॥३॥ येषां प्रयाजा उत वानुषाज
 हुतभागा अहुतादक्ष देवाः । येषां वः पञ्च प्रदिशो विभक्तास्तान् वो अस्मै सप्रसदं
 कृणोमि ॥ ४ ॥

॥ ३१ ॥ आशानामाशापालेभ्यश्चतुर्भ्यो अमृतेभ्यः । इदं भूतस्याध्वक्षेभ्यो
 विधेम हविषा वयम् ॥ १ ॥ य आशानामाशापालाश्चत्वार स्थन देवाः । तेनो
 निर्ध्याः पार्श्वेभ्यो मुञ्चताहंसो अहंसः ॥ २ ॥ अस्नामस्त्वा हविषा यज्ञाम्य-
 रलोणस्त्वा घृतेन जुहोमि । य आशानामाशापालस्तुरीयो देवः स नः सुभूतमो
 रक्षत ॥ ३ ॥ स्वस्ति मात्र उत पित्रे नो अस्तु स्वस्ति गोभ्यो जगते पुरुषेभ्यः ।
 विश्वं सुभूतं सुविद्वं नो अस्तु ज्योगेव हंशेण सूर्यम् ॥ ४ ॥

॥३२॥ इदं जनासो विदयं महद्ब्रह्मं वदिष्यति । न तत् पृथिव्यां नो द्वि-
 येन प्राणन्त्रि वीर्यः ॥ १ ॥ अन्तरिक्ष आसां स्याम आन्तसदामिव । आ-
 स्यानंप्रस्य भूतस्यं विदुष्टं वेपसो न वा ॥२॥ यद्रोर्दसी रेजमाने भूमिश्च निर्व-
 क्षतम् । आद्रि तद्वप संवेदा संपुद्रन्वेव ओत्साः ॥ ३ ॥ विश्वमन्यारमयीवार्त्तं न
 दन्यस्यामार्धधिगम् । द्विरे च त्रिरवचेदसे पृथिव्यै पाकरं नमः ॥ ४ ॥

॥ ३३ ॥ हिरण्यवर्णाः शुचयः पात्रका यामुं जातः संव्रिता यास्वग्निः ।
 या अग्निं गर्भं दधिरे सुवर्णास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ॥ १ ॥ यामां राज्ञा
 बर्हणो याति मध्ये सत्यानृते अंबपरयुक् जनानाम् । या अग्निं ० ॥ २ ॥ यासां
 देवा विवि कृण्वन्ति भूतं या अन्तरिक्षे बहुधा भवन्ति । या अग्निं गर्भं दधिरे
 सुवर्णास्ता न आपः शं स्योना भवन्तु ॥ ३ ॥ शिवेन मा चक्षुषा परयतापः
 शिवया तन्वोप स्पृशत त्वर्चं मे । घृतश्चुतः शुच्यो याः पात्रकास्ता न आपः शं
 स्योना भवन्तु ॥ ४ ॥

॥ ३४ ॥ इयं वीरुन्मधुजातामधुना त्वा स्वनामसि । मधोरधि मजानासि
 सा नो मधुमतस्कृधि ॥ १ ॥ जिह्वाया अप्रे मधुं मे जिह्वामूले मधुलकम् । ममेदह
 क्तावसो मम चित्तमुपार्यसि ॥ २ ॥ मधुमन्मे निकर्मणं मधुमन्मे परार्यणम् । ज्ञात्वा
 यंदासि मधुमद् भूयासं मधुसन्दराः ॥ ३ ॥ मधोरस्मि मधुतरो मधुयान्मधुमत्तरः ।
 मामित्किल त्वं वनाः शाखां मधुमतीमिव ॥ ४ ॥ परिवत्वा परितन्तुनेक्षुणाग्राभ-
 विद्विपे । यथा मां कामिन्वसो यथा मन्त्रापेणा असः ॥ ५ ॥

॥ ३५ ॥ यदाबध्नन् दाक्षाद्यथा हिरण्यं शतानीकाय मुपनस्य मानाः । तत्रे
 यथास्यायुषे वर्चसे वलाय दीर्घायुन्वार्ये शतशारदाय ॥ १ ॥ नैले मन्त्राग्निं न वि-
 शाचाः संहन्ते देवानामोर्जः मयमजं ह्येतन् । योधिर्भति दाक्षाद्यणं हिरण्यं म
 जीवेषु कृणुते हीर्यमायुः ॥ २ ॥ अयां मेज्जेज्याविगोत्रो दने नु पनन्पनीनामृत वी-
 र्याणि । इन्द्रे इवेन्द्रियाएयधिं धारयामो अग्निं न तद् द्रांमाणं विभृदिर्गण्यम् ॥ ३ ॥
 समानां मासामृतभिषा इयं संवत्सरस्य पर्वणा पिपसि । इन्द्रान्ता विभं देवान्ते
 ऽनु मन्यन्तामर्हणीयमानाः ॥ ४ ॥

॥ इति षष्ठो अनुवाकः ॥

॥ प्रथमं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ ७ ॥ अथद्विष्टा देवजाता वीरुच्छंपथयोपनी । आपो मलमिदु माणैली-
त्सर्गान् मच्छपथां अर्धि ॥ १ ॥ यश्च सापत्नः शपथो जाम्याः शपथश्च यः । ग्रहा
यन्मन्युतः शपात् सर्वे तन्नो अथस्पदम् ॥ २ ॥ दिवो मूलमवततं पृथिव्या अद्यु-
त्ततम् । तेन सहस्रकारेण परिं णः पाहि विश्वतः ॥ ३ ॥ परिं मां परिं मे प्रजां
परिं णः पाहि यदनम् । अरातिर्नो मा तारीन्मा नस्तारिपुत्रभिर्मातयः ॥ ४ ॥
शप्तारमेतु शपथो यः सुहार्त् तेन नः सह । चक्षुर्मन्त्रस्य दुर्हार्दः पृथीरपि शृणी-
ससि ॥ ५ ॥

॥ ८ ॥ उदगातां भगवती विचृतौ नाम तारके । विज्ञेत्रियस्य मुञ्चतामधुमं पार्श-
मुत्तमम् ॥ १ ॥ अपेर्यं रात्र्युच्छत्वपोच्छन्त्वभिकृत्वरीः । वीरुत् क्षेत्रियुनाशन्यपं क्षे-
त्रियमुच्छतु ॥ २ ॥ यन्भोरर्जुनकारेणस्य यवस्य ते पलाय्या तिलस्य तिलपिञ्ज्या
वीरुत् ० ॥ ३ ॥ नमस्ते लाङ्गलेभ्यो नम ईपायुगेभ्यः । वीरुत् ० ॥ ४ ॥ नमः सनि
स्रसाक्षेभ्यो नमः संदेश्येभ्यः । नमः क्षेत्रस्य पतये वीरुत्क्षेत्रियुनाशन्यपं क्षेत्रिय
मुच्छतु ॥ ५ ॥

॥ ९ ॥ दशवृक्ष मुञ्चेमं रक्षसो ग्राह्या अग्नि येन जग्राह पर्वसु । अयो ए-
वनस्पते जीवानां लोकमुन्नय ॥ १ ॥ आसादुदगाव्यं जीवानां वातमप्यगात्
अभूदु पुत्राणां पिता नृणां च भगवत्तमः ॥ २ ॥ अर्धीतीरभ्यगादयमग्निं जी-
वपुरा अग्न । शतं छस्य भिपजः सहस्रसुत वीरुधः ॥ ३ ॥ देवास्ते चीतिर्न
विदन् ग्राह्यां उत वीरुधः । चीतिं ते विश्वे देवा अविदन् भूम्यामग्निं ॥ ४ ॥ य-
श्चकार स निष्करत् स एव सुभिपक्तमः । स एव तुभ्यं भेषजानि कृणवद् भिपज
शुचिः ॥ ५ ॥

॥ १० ॥ क्षेत्रियात् त्वानिर्ऋत्या जामिशंसाद् द्रुहो मुञ्चामि वरुणस्य पाशात् ।
अन्तागमं व्रक्षणा त्वा कृणोमि शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् ॥ १ ॥ शं ते
अग्निः सहाजिरस्तु शं सोमः सहौपधीभिः । एवाहं त्वां क्षेत्रियाभिर्ऋत्या जा-
१० ॥ २ ॥ शं ते वातो अन्तरिक्षे वयो धाच्छन्ते भवन्तु प्रदिशश्चतस्रः ।
॥ ४ ॥ ताम् त्वान्तर्जस्या दंभामि न यक्ष्म एतु निर्ऋतिः पराचः ।

एवा०।०। ५ ॥ अर्मुक्था यचमाद् दुरिताद्वद्याद् दुहः पाशाद्गदाधोदमुक्थाः ।
 एवा० । ० ॥ ६ ॥ अहा अरातिमविदः स्योनमप्यभुर्भदे सुकृतस्य लोके । ए-
 वाहं०।० ॥ ७ ॥ सूर्यमृतं तममो ग्राह्या अपि देवा मुञ्चन्तो असृजन्निरेणसः ।
 एवाहं त्वां क्षेत्रियान्निर्भृत्या जामिशंसाद् दृष्टो मुञ्चामि वरुणस्यपाशात् । अना-
 गसं ब्रह्मणा त्वा कृणोमि शिवे ते धावापृथिवी उभे स्ताम् ॥ ८ ॥

॥ इति द्वितीयोऽनुवाकः ॥

॥ ११ ॥ वूप्या दुर्पिरसि हेत्वा हेतिरसि मेन्या मेनिरसि । आप्नुहि श्रेयां-
 समतिं समं क्राम ॥ १ ॥ अक्तयोऽसि प्रतिसुरोऽसि प्रत्यभ्रिचरणो असि ।
 आप्नुहि० ॥ २ ॥ प्रति तमभि चरयोऽस्मान्द्वेष्टि यं वयं हि पमः । आप्नुहि० ॥ ३ ॥
 सूरिरसि वचोधा असि तनूपानो असि । आप्नुहि० ॥ ४ ॥ शुक्रो असि ध्रानो
 असि स्वैरसि ज्योतिरसि । आप्नुहि श्रेयांसमतिं समं क्राम ॥ ५ ॥

॥ १२ ॥ धावापृथिवी उर्वः न्तरिक्षं क्षेत्रस्य पत्न्युरुगायोऽङ्कृतः । उतान्तरि-
 क्षमुठ वातगोपं त इह तप्यन्तां मयि तप्यमानि ॥ १ ॥ इदं देवाः मृणुत ये यन्नि-
 या स्थ भरणीजो मह्यमुक्थानि शंसति । पाशे स वृद्धो सुंरिते निपुज्यतां यो अ-
 स्माकं मन इदं दिनस्ति ॥ २ ॥ इदमिन्द्र मृणुहि सोमण यत् त्वा दृदा शोचता जोह-
 वीमि । वृश्चामि तं कुलिशेनेव वृत्तं यो अस्माकं मन इदं दिनस्ति ॥ ३ ॥ अग्नी-
 तिभिस्तिस्त्रभिः सामगोभिरादित्येभिर्वसुभिरीद्विरोभिः । इन्द्रापूर्तमवतु नः पितृणामामुं
 देहे हरसा देव्येन ॥ ४ ॥ धावापृथिवी अनु मा दीधीयां निरवेदेवामो अनुमा रभध्वम् ।
 अद्विरसः पितरः सोम्यांसः पापमार्कत्वपक्रामस्यं कृता ॥ ५ ॥ अतीव यो मरुतो मन्यन्ते
 नो ब्रह्म वा यो निर्दिपत् क्रियमाणम् । तपूषि तस्मै वृजिनानि सन्तु ब्रह्मदिपं
 पौरंभिसंतपाति ॥ ६ ॥ सप्त प्राणानष्टौ मन्यस्तांस्तं एरचापि ब्रह्मणा । अया
 पमस्य सार्दनमग्निर्दृष्टो अरंद्धकृतः ॥ ७ ॥ आ देवामि ते प्रदं समिदे ज्ञातवेदसि ।
 अग्निः शरीरं वेष्टेष्टुं चागपि गच्छतु ॥ ८ ॥

॥ १३ ॥ आपुदा अग्ने जरसं हृणानो पृतमतीको पृतपृष्ठो अते । पृतं पृत्वा
 मधु पाठ गव्यं पितेर्व पुत्रान्भि रक्षताहिमम् ॥ १ ॥ पारं पत्त पत्त नो वर्येमेमं
 जुरामृत्युं हृणुत दीर्घमार्युः । वृष्टस्पतिः शार्यच्छ्रद्वासं एतत्सोमांश्च रात्रे परिधात-

वा उँ ॥२॥ परीदं वासो अधिथाः स्वस्तये ऽभूर्गृष्टीनामभिश्चस्तिपा उँ । शतं च
जीवं शरदः पुरुची रायश्च पोर्षमुपसंव्ययस्व ॥ ३ ॥ एह्यरमानमा तिष्ठारमा
भवतु ते तनूः । कृण्वन्तु विश्वे देवा आयुष्टे शरदः शतम् ॥ ४ ॥ यस्य ते वासः
प्रथमत्रास्यं हराप्रस्तं त्वा विश्वे ऽवन्तु देवाः । तं त्वा भ्रातरः सृष्ट्या वर्धमानम-
नु जायन्तां ब्रह्मः सुजातम् ॥ ५ ॥

॥१४॥ निः सालां धृष्णं ध्रिपणमेकवाद्यां जिघृत्स्वम् । सर्वाश्चण्डस्य नृप्यो
नाशर्यामः सदान्वाः ॥ १ ॥ निर्वो गोष्ठादजामसि निरज्जान्निर्हपानसात् । नि-
र्वो मगुन्ध्या दुहितरो गृहेभ्यश्चातयामहे ॥२॥ असौ यो अंधराद् गृहस्तत्र सन्त्व-
शय्यः । तत्र सेदिन्युच्यतु सर्वाश्च यातुधान्यः ॥ ३ ॥ भूतपतिर्निरज्जित्विन्द्र
श्चेतः सदान्वाः । गृहस्य बुध्र आसीनास्ता इन्द्रो वज्रेणार्धिं तिष्ठतु ॥४॥ यदि स्थ क्षे-
त्रियाणां यदि वा पुरुषेपिताः । यदि स्थ दस्युभ्यो ज्ञाता नश्यतेतः सदान्वाः
॥ ५ ॥ परि धामान्यासाप्राशुर्माष्ठांमिवा सरन् । अज्ञैपं सर्वांनाजीन् वो नश्यतेतः
सदान्वाः ॥ ६ ॥

॥ १५ ॥ यथा द्यौश्च पृथिवी च न विभीतो न रिप्यत । एवामे प्राणमा
विभेः ॥१॥ यथाहश्च रात्री च न विभीतो ॥ १० ॥२॥ यथा सूर्यश्च चन्द्रश्च ० ॥
॥ ३ ॥ यथा ब्रह्मं च जत्रं च ० ॥ ४ ॥ यथा मृत्यं चानृतं च ० ॥ ५ ॥
यथा भूतं च भव्यं च न विभीतो न रिप्यतः ॥ एवामे प्राणमाविभेः ॥ ६ ॥

॥ १६ ॥ प्राणापानौ मृत्योर्मा पातं स्वाहा ॥ १ ॥ द्यावापृथिवी उपश्रुत्या
मा पातं स्वाहा ॥ २ ॥ सूर्यं चक्षुषा मा पाहि स्वाहा ॥ ३ ॥ अग्नें वैश्वानर
विश्वैर्मा देवैः पाहि स्वाहा ॥४॥ विश्वम्भर विश्वेन मा भरसा पाहि स्वाहा ॥ ५ ॥

॥ १७ ॥ ओजो ऽस्योजो मे दाः स्वाहा ॥१॥ सहोऽसि सहो मे दाः स्वा-
हा ॥ २ ॥ चलमसि चलं मे दाः स्वाहा ॥ ३ ॥ आयुर्स्यायुर्मे दाः स्वाहा ॥ ४ ॥
थोत्रमसि थोत्रं मे दाः स्वाहा ॥ ५ ॥ चक्षुरसि चक्षुर्मे दाः स्वाहा ॥ ६ ॥ परि-
पारामसि परिपारं मे दाः स्वाहा ॥ ७ ॥

॥ १० ॥ आतृक्ष्यं चर्यं गमि आतृक्ष्यं चर्यं न मे द्याः स्वामी ॥ १ ॥ मृगन्
 चर्यं गमि मृगन् चर्यं न मे द्याः स्वामी ॥ २ ॥ अतृक्ष्यं चर्यं गमि अतृक्ष्यं चर्यं न मे
 द्याः स्वामी ॥ ३ ॥ विनातृक्ष्यं चर्यं गमि विनातृक्ष्यं चर्यं न मे द्याः स्वामी ॥ ४ ॥ मृ-
 दान्नातृक्ष्यं चर्यं गमि मृदान्नातृक्ष्यं चर्यं न मे द्याः स्वामी ॥ ५ ॥

॥ १६ ॥ अग्ने यत्ते नग्नेन नं प्रति नग्ने योः स्मान्द्विष्टि यं वयं द्विष्ट्यः
 ॥१॥ अग्ने यत्ते हरग्नेन नं प्रति हर योः स्मान्द्विष्टि ॥ २ ॥ अग्ने यत्ते अर्चिस्तेन
 नं प्रत्यर्च्यं योः ॥३॥ अग्ने यत्ते शोचिस्तेन नं प्रति शोच योः ॥ ४ ॥ अग्ने
 यत्ते तेजस्तेन तमतेजसं कृणु योः ॥ ५ ॥

॥ २० ॥ वायो यत्ते मृग्नेन नं प्रति नग्ने योः ॥ १ ॥ वायो यत्ते हर-
 स्तेन नं प्रति हर योः ॥२॥ वायो यत्ते अर्चिस्तेन नं प्रत्यर्च्यं योः ॥ ३ ॥ वायो
 यत्ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच योः ॥ ४ ॥ वायो यत्ते तेजस्तेन तमतेजसं कृणु
 योः ॥ ५ ॥

॥ २१ ॥ सूर्य यत्ते नग्नेन नं प्रति नग्ने योः ॥ १ ॥ सूर्य यत्ते हरस्तेन
 नं प्रति हर योः ॥ २ ॥ सूर्य यत्ते अर्चिस्तेन तं प्रत्यर्च्यं योः ॥ ३ ॥ सूर्य य-
 त्ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच योः ॥ ४ ॥ सूर्य यत्ते तेजस्तेन तमतेजसं कृणु
 योः ॥ ५ ॥

॥ २२ ॥ चन्द्र यत्ते तपस्तेन तं प्रति तप योः ॥ १ ॥ चन्द्र यत्ते हर-
 स्तेन तं प्रति हर योः ॥ २ ॥ चन्द्र यत्ते अर्चिस्तेन तं प्रत्यर्च्यं योः ॥ ३ ॥
 चन्द्र यत्ते शोचिस्तेन तं प्रति शोच योः ॥ ४ ॥ चन्द्र यत्ते तेजस्तेन तमतेज-
 सं कृणु योः ॥ ५ ॥

॥२३॥ आपो यद् वस्तेन तं प्रति तपत् योः ॥१॥ आपो यद् वो हरस्तेन
 तं प्रति हरत् योः ॥ २ ॥ आपो यद् वो अर्चिस्तेन तं प्रत्यर्च्यं योः ॥ ३ ॥ आपो
 यद् वः शोचिस्तेन तं प्रति शोचत् योः ॥ ४ ॥ आपो यद् वस्तेन तमतेजसं
 कृणुत् योः स्मान्द्वेष्टि यं वयं द्विष्ट्यः ॥ ५ ॥

॥ २४ ॥ शेरंभकः शेरंभ पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किमीदिनः । य-

स्य स्थ तमत्त यो वः प्राहृत तमत्त स्वा प्रांसान्यत्त ॥ १ ॥ शेरुषकू शेरुषे पुनर्वो ० । ० ॥ २ ॥ ओकानुमोक्रु पुनर्वो ० । ० ॥ ३ ॥ सर्पानुसर्प पुनर्वो ० । ० ॥ ४ ॥ जूषि पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किंपीदिनीः । ० ॥ ५ ॥ उष्वे पुनर्वो ० । ० ॥ ६ ॥ अर्हुञ्जि पुनर्वो ० । ० ॥ ७ ॥ भरुञ्जि पुनर्वो यन्तु यातवः पुनर्हेतिः किंपीदिनीः । यस्य स्थ तमत्त यो वः प्राहृत तमत्त स्वा प्रांसान्यत्त ॥ ८ ॥

॥ २५ ॥ शं नो देवी पृश्निपर्यशं निर्धत्वा अकः । उग्रा हि कएवजम्भर्त्तामभलि सहस्वतीम् ॥ १ ॥ सहमानेयं प्रथमा पृश्निपर्यजायत । तथाहं दुर्गाम्नां शिरां वृशामि शकुनेरिव ॥ २ ॥ अरायममृक्पावानं यश्च स्फ्राति जिहीषति । गर्भादं कएवं नाशय पृश्निपार्णि सहस्व च ॥ ३ ॥ गिरिमेतां आ वेशय कएवाञ्जीवितयोपनान् । तांस्त्वं देवि पृश्निपर्यग्निरिचानुदहन्निहि ॥ ४ ॥ पराच एतान् प्रणुद कएवाञ्जीवितयोपनान् । तमांसि यत्र गच्छन्ति तत्कव्यादो अनीगमम् ॥ ५ ॥

॥ २६ ॥ एह यन्तु पशवो ये परेयुर्गुण्येषां सहचारं जुजोषं । त्वष्टा येषां हृप्रेषानि वेदा स्मिन् नान् गोष्ठे संविता नि यच्छतु ॥ १ ॥ इमं गोष्ठं पशवः सं संवन्तु बृहस्पतिरा नेयतु मजानन् । सिनीवाली नयत्वा प्रमेपामाजग्मुषो अनुमते निर्यच्च ॥ २ ॥ सं सं संवन्तु पशवः समश्वाः समु पूर्षाः । सं धान्यस्य या स्फ्रातिः संघ्राव्येण हविषा जुहोमि ॥ ३ ॥ सं सिंश्रामि गवां क्षीरं समाज्येन वनं रसम् । संसिका अस्माकं वीरा ध्रुवा गावो मयि गोपतौ ॥ ४ ॥ आ हंरामि गवां क्षीरमाहर्षि धान्यं रसम् । आहता अस्माकं वीरा आ पत्नीरिदमस्तकम् ॥ ५ ॥

॥ इति चतुर्थोऽनुवाकः ॥

॥ २७ ॥ नेच्छवुः प्राशं जयाति सहमानाभिभूरसि । प्राशं प्रतिप्राशो जहस्रसान् कृणवोपधे ॥ १ ॥ सुपर्णस्त्वान्वेविन्दत् सूकरस्त्वाखनञ्जसा । प्राशं ० ॥ २ ॥ इन्द्रोह चके त्वा वाहावसुरेभ्य स्तरीतवे । प्राशं ० ॥ ३ ॥ पाटामिन्द्रो व्यारनादसुरेभ्य स्तरीतवे । प्राशं ० ॥ ४ ॥ तथाहं शर्वन्त्साल इन्द्रः सालाहृक्कां इव । प्राशं ० ॥ ५ ॥ रुद्र जलापभेपञ्ज नीलशिखण्ड कर्मकृत् । प्राशं प्रतिप्राशो जहस्रसान् कृणवोपधे ॥ ६ ॥ तस्य प्राशं त्वं जहि यो न इन्द्राभिदासति । अधि नो भूडि शक्तिभिः प्राशि मामुर्जरं कृधि ॥ ७ ॥

॥ २८ ॥ तुभ्यमेव जंरिमन् वर्धताम्यं मेममन्ये मृत्यवो हिंसिपुः शतं ये ।
 मातेवं पुत्रं प्रमेना वृपस्थं मित्र एनं मित्रियात् पात्रंहंसः ॥ १ ॥ मित्र एनं वरु-
 णो वा रिशार्दा जुरामृत्युं कृणुतां संविदानौ । तद्गमिर्होता वयुनानि विद्वान् वि-
 श्वा देवानां जनिमा विवक्ति ॥ २ ॥ त्वमीशिपे पशूनां पार्थिवानां ये ज्ञाता वृत
 वा ये जनित्राः । मेमं प्राणो हांसीन्मो अंपानो मेमं मित्रा वंधिपुमो अमित्राः
 ॥ ३ ॥ द्यौष्टा पिता पृथिवी माता जुरामृत्युं कृणुतां संविदाने । यथा जीवा अ-
 दितेरूपस्थं प्राणाणानाभ्यां गुपितः शतं हिमाः ॥ ४ ॥ इममंन् आयुषे वर्चसे
 नय मित्रं रेतो वरुण मित्र राजन् । मातेवास्मा अदिते शर्म यच्छ विश्वं देवा ज-
 रदंष्ट्रियथासत् ॥ ५ ॥

॥ २९ ॥ पार्थिवस्य रसें देवा भगंस्य तन्त्रोऽ वले । आयुष्यंमस्मा अग्निः
 सूर्यो वर्च आ धाद् बृहस्पतिः ॥ १ ॥ आयुरस्मै धोहि जातवेदः प्रजां त्वष्टरग्नि-
 धेयस्मै । रायस्पोर्ष सवितरा सुवास्मै शतं जीवाति शरदस्तवायम् ॥ २ ॥ आ-
 शीर्णं ऊर्जमुत सौप्रजास्त्वं दत्तं धत्तं द्रविणं सचेतसौ । जयं क्षेत्राणि सहस्राय-
 पिन्द्र कृण्वानो अन्यामधरान्त्सपत्नान् ॥ ३ ॥ इन्द्रेण वृत्तो वरुणेन शिष्टो मरुद्विरुग्रः
 महितो न आर्गन् । एष वां द्यावापृथिवी वृपस्थे मा लुधन्मा तृपत् ॥ ४ ॥ ऊर्जमस्मा
 ऊर्जस्वती धत्तं पयो अस्मै पयस्वती धत्तम् । ऊर्जास्मै द्यावापृथिवी अंधातां
 विश्वेदेवा मरुत ऊर्जमार्पः ॥ ५ ॥ शिवाभिष्टे हृदयं तर्पयाम्यनमीवो मोदिपीष्टाः
 सुवर्चाः । सुवागिनौ पिवतां मन्यमेतमश्विनो रूपं पतिथायं मायाम् ॥ ६ ॥ इन्द्र एतां
 संसृजे विदो अग्रं ऊर्जां स्वधाप्रजरां सा ते एषा । तया न्यं जीव शरदः सुवर्चा
 मा त आ सुसोद् धिपमस्ते अक्रन् ॥ ७ ॥

॥ ३० ॥ यथेदं भूम्या अधि ठणं वातो मथायति । एवा मथामि ते मनो
 धा मा अमिन्यसो यथा मदापंगा अस्तः ॥ १ ॥ सं चेतयापो अश्विना कामिना
 ऽ च वक्ष्यः । सं वां भगांसो अगमत् सं चित्तान्ति समं मता ॥ २ ॥ यत्सुपर्णा
 ववृक्षवो अश्विवा विवक्षयः । तत्र मे गच्छताद्वं शन्य ई- अन्मेलं यथा ॥ ३ ॥
 दन्तं नद् पाणं यद् पाणं तदन्तरम् । अन्यानां विश्वरूपाणां मनो गृभार्याये
 । ४ ॥ एयमंन् पतिकामा जनिंकाप्रोहमागमम् । अश्वः कर्निकदद् यथा भगेनाहं
 रहागेमम् ॥ ५ ॥

॥३१॥ इन्द्रस्य या मही हृपत् क्रिमेर्विश्वस्य तर्हणी । तया पिनप्ति सं क्रिमीन्
 हृपदा खल्वी इव ॥ १ ॥ हृपमहृपमहृमयो कुरुमत्तहम् । अलगएदून्तसर्वांश्च खलु-
 नान् क्रिमीन् वचसा जम्भयामसि ॥२॥ अलगएदून् हन्मि महता वधेन दूना अर्दूना
 अरसा अर्भूवन् । शिष्टानशिष्टान् नि तिरामि वाचा यथा क्रिमीणां नकिरुच्छिपति
 ॥ ३ ॥ अन्वान्त्र्यं शीर्षण्यं मथो पाप्यं क्रिमीन् । अवस्कृवं व्यध्वरं क्रिमीन्
 वचसा जम्भयामसि ॥ ४ ॥ ये क्रिमयः पर्वतेषु वनेष्वोपधीषु पशुष्वप्सवः न्तः ।
 ये अस्माकं तुन्वंमाविविशुः सर्वे तर्हन्मि जनिम् क्रिमीणाम् ॥ ५ ॥

॥ इति पञ्चमो ऽ मुवाकः ॥

गवि

क्रिमये
पृष्टीरि

ष्टरचामि यच्छिरः ॥२॥ अत्रिवद् वः क्रिमयो हन्मि कएवज्जमदग्निवत् । अगस्त
 स्य ब्रह्मणा सं पिनप्स्यहं क्रिमीन् ॥ ३ ॥ हतो राजा क्रिमीणामुतैर्पा स्यपति
 हेतः । हतो हतमाता क्रिमिहेतभ्राता हतस्वसा ॥ ४ ॥ हुतासो अस्य वेशसे
 हुतासः पारिवेशसः । अधो ये जुल्लका इव सर्वे ते क्रिमयो हुताः ॥ ५ ॥ म ते
 मृणामि मृद्धे याभ्यां वितुशायसि । भिनद्धि ते कृपुम्भं यस्ते विप्रधानः ॥ ६ ॥

॥ ३३ ॥ अक्षीभ्यां ते नासिकाभ्यां कर्णाभ्यां जुबुकादधि । यक्ष्मं शीर्ष-
 ण्यं मस्तिष्काज्जिह्वाया वि ह्वामि ते ॥१॥ श्रीवाभ्यस्त उष्णिहाभ्याः कीकसाभ्यो
 अनुक्यात् । यक्ष्मं दोषण्यं भंसाभ्यां वाहुभ्यां वि ह्वामि ते ॥ २ ॥ हृदयात् ते
 परि ह्लोमनो हलीक्ष्णात् प्राश्वीभ्याम् । यक्ष्मं मत्सनाभ्यां श्नीदो यक्ष्मस्ते वि ह्व-
 दामसि ॥ ३ ॥ आन्त्रेभ्यस्ते गुदाभ्यो वनिष्ठोरुदरादधि । यक्ष्मं कुक्षिभ्यां शूरो-
 नाभ्यां वि ह्वामि ते ॥४॥ कुरुभ्यां ते अष्टीवज्र्यां पार्थिवाभ्यां श्रपदाभ्याम् । यक्ष्मं भ्रु-
 यं श्रोत्रिभ्यां भासदं भंसमो वि ह्वामि ते ॥ ५ ॥ अस्थिभ्यस्ते गुञ्जाभ्यः स्ना-
 र्चभ्यो धमनिभ्यः । यक्ष्मं प्राणिभ्यामङ्गुलिभ्यो जखेभ्यो वि ह्वामि ते ॥ ६ ॥
 अङ्गे अङ्गे लोमिन् लोमिन् यस्ते पर्वणि पर्वणि । यक्ष्मं त्वक्ष्मं ते वयं कुर्यर्पस्य
 वीवर्हेण विष्वञ्चं वि ह्वामसि ॥ ७ ॥

॥ ३४ ॥ य ईशं पशुपतिः पशूनां चतुष्पदासुत यो विपदांम् । निष्क्रीतः

स यज्ञियं भागमेतु रायस्पोषा यजमानं सचन्ताम् ॥ १ ॥ प्रमुञ्चन्तो भुवन्स्य-
रेतो गातुं धत्त यजमानाय देवाः । उपाकृतं शशमानं यदस्थात् प्रियं देवानामप्येतु
पार्थः ॥ २ ॥ ये ब्रुध्यमानमनु दीर्घाना अन्वैक्षन्त मनसा चक्षुषा च । अग्नि-
घानमे म मुमोक्तु देवो विश्वकर्मा प्रजया संरक्षणः ॥ ३ ॥ ये प्राप्याः पशवो
विश्वरूपा विरूपाः सन्तो बृहधैकरूपाः । वायुघानमे म मुमोक्तु देवः प्रजापतिः
प्रजया संरक्षणः ॥ ४ ॥ प्रजानन्तः प्रति गृह्णन्तु पूर्वं प्राणमद्वैभ्यः पर्याचरन्तम् ।
दिवं गच्छ प्रति तिष्ठा शरीरैः स्वर्गं याहि प्राथिभिर्देव्यानाँः ॥ ५ ॥

॥ ३५ ॥ ये भक्त्यन्तो न वर्मन्यान्पूर्यान्मनयो अन्वतप्यन्त धिष्ण्याः ।
या तेषामव्या दुरिष्टिः स्विष्टिं नस्तां कृणवद् विश्वकर्मा ॥ १ ॥ यज्ञपतिमृष्य एन-
साहुर्निर्भक्तं प्रजा अनुतप्यमानम् । मथ्व्यान्तस्तोकानए यान् रराध संनृष्टोभिः सृ-
जतु विश्वकर्मा ॥ २ ॥ अशान्यान्सोपान् मन्यमानो यज्ञस्य विद्वान्तसमये
न धीरः । यदेनश्चकृवान् ब्रुद् एष तं विश्वकर्मान् म मुञ्चा स्वस्तये ॥ ३ ॥ घोरा
ऋषयो नमो अस्त्रेभ्यश्चक्षुर्यदेषां मनसश्च सत्यम् । बृहस्पतये महिष घुमन्मो
विश्वकर्मान् नमस्ते प्राणो स्मान् ॥ ४ ॥ यज्ञस्य चक्षुः प्रभृतिमुखं च वाचा श्रोत्रेण म-
नसा जुहोमि । इमं यज्ञं विततं विश्वकर्माणा देवा यन्तु सुमन्तस्पमानाः ॥ ५ ॥

॥ ३६ ॥ आ नो अग्ने सुमति संभ्रतो गमेदिमां कुमारीं सह नो भगेन । जुष्टा वरेषु
सर्मनेषु बुल्गुरोपं पत्या सोभंगमस्त्वस्यै ॥ १ ॥ सोमं जुष्टं ब्रह्मं जुष्टमर्यम्णा संभृतं भगम् ।
प्रातुर्वेवस्य सत्येन कृणोमि पतिवेदनम् ॥ २ ॥ इयमग्ने नारी पतिं विद्रेष्टसोषो
हि राजां सुभगां कृणोति । सुवांता पुत्रान् महिषी भवाति गृत्वा पतिं सुभगा वि-
राजतु ॥ ३ ॥ यथात्वरौ मयवंध्याहरेप प्रियोमृगाणां सुपदां वृष्व । एवा भगस्य
जुष्टेयमस्तु नारीसम्भिषा पत्याविंराधयन्ती ॥ ४ ॥ भगम्यं नावमा रोह पूर्णामनुपद-
स्वतीम् । तयोपप्रतारए यो वरः प्रतिक्राम्यः ॥ ५ ॥ आ क्रन्दय धनपते वरमाम-
नसं कृणु । सर्वं प्रदक्षिणं कृणुयो वरः प्रतिक्राम्यः ॥ ६ ॥ इदं हिरण्यं गुन्गुन्वय-
शोक्तो अयो भगः । एते पतिभ्यस्त्वामदुः प्रतिश्रामाए वेर्षवे ॥ ७ ॥ आ ते नय-
तु सविता नयतु पतिर्यः प्रतिक्राम्यः । न्वमस्येदोपथे ॥ ८ ॥

॥ इति षष्ठो अनुवाकः ॥

॥ द्वितीयं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ ६ ॥ पुमान् पुंसः परिजातोऽश्रुत्यः खडिराद्रधि । स हन्तु शत्रून् मामकान्
 यान्हं द्वेष्ये च माम् ॥ १ ॥ तान्भृत्य निः शृणीहि शत्रून् वै वाधुदोधतः । इ-
 न्द्रेण वृत्रा मेदी मित्रेण वरुणेन च ॥ २ ॥ यथाभवत्य निरभनोऽन्तर्महत्वरुवे ।
 एवा तान्तस्योन्निर्भरुग्धि यान्हं द्वेष्ये च माम् ॥ ३ ॥ यः सहमानश्चरसि सा-
 सप्तान इव ऋषभः । तेनाश्वत्य त्वया वयं सप्तान्तसहिपीमहि ॥ ४ ॥ मिना-
 त्वेनान् निर्घृतिर्घृत्योः पार्श्वोवयं । अश्वत्य शत्रून् मामकान् यान्हं द्वेष्ये च माम्
 ॥ ५ ॥ यथाश्वत्य वानस्पत्यानारोहन् कृणुयेऽधरान् । एवा मे शत्रोर्मूर्धानं विष्य
 भिन्धि सहस्व च ॥ ६ ॥ तेषुराञ्चः प्र प्रवन्तां छिन्ना नौरिव बन्धनात् । न
 वैशाप्रमणुत्तानां पुनरस्ति निवर्त्तनम् ॥ ७ ॥ प्रणान् नुदे मनसा प्रचित्तनोत ब्रह्मणा ।
 प्रणान् वृक्षस्य शाखंयाश्वत्यस्य नुदामहे ॥ ८ ॥

॥ ७ ॥ हरिणस्य रघुप्यदोऽधि शीर्षणि भेषजम् । स क्षेत्रियं विपालया वि-
 पूर्त्तनमनीनशत् ॥ १ ॥ अतुं त्वा हरिणो वृषां प्रश्चिश्चतुर्भिरक्रमीत् । विपाले
 वि प्यं गुप्यितं यदस्य क्षेत्रियं हृदि ॥ २ ॥ अदो यद्वरोचते चतुष्पत्तमिवच्छदिः ।
 तेनां ते सर्वं क्षेत्रियमङ्गभ्यो नाशयामसि ॥ ३ ॥ अमू ये द्विवि सुभगे चित्रौ नाम
 तारके । वि क्षेत्रियस्यं मुञ्चतामधमं पार्श्वमुत्तमम् ॥ ४ ॥ आप इद् वा उ भेषजी-
 रापो अमीवृचातनीः । आपो विश्वस्यभेषजीस्तास्त्वां मुञ्चन्तु क्षेत्रियात् ॥ ५ ॥ य-
 दांमुतेः क्रियमाणायः क्षेत्रियं त्वां व्यानशे । वेदाहं तस्यं भेषजं क्षेत्रियं नाश-
 यामि त्वत् ॥ ६ ॥ अपव्रासे नर्त्तत्राणामपव्रासे वृपसापुत । अप्रास्मत् सर्वं दुर्भूत-
 मप क्षेत्रियमुच्छतु ॥ ७ ॥

॥ ८ ॥ आ यातु मित्र ऋतुभिः कल्पमानः संवेशयन् पृथिवीमुन्निर्याभिः । अ-
 ध्यास्मभ्यं वरुणो वायुरग्निर्वृहद् राप्त्रं संवेशयं दधातु ॥ १ ॥ धाता रातिः संवितेदं
 जुपन्तामिन्द्रस्त्वष्टा प्रति ह्यन्तु मे वचः । हुवे देवीमर्दिति शूरपुत्रां सजातानां म-
 मध्यमेष्टा यथासानि ॥ २ ॥ हुवे सोमं सवितारं नमोभिर्विश्वानादित्यां अहमुत्त-
 रुवे । अयमग्निर्दीदायद् दीर्घमेव सजातरिद्धोऽप्रति शुवञ्चिः ॥ ३ ॥ इहेदसापुन पुरो
 गमाथेयो गोपाः पुंस्पतिर्व आजन्तु । अस्मै कामायोपं कामिनीर्विश्वं वो देवा उ
 तान्वः सं नमयामसि ॥ ५ ॥ अहं वृष्णाग्निं मनसा मनांसि मम चित्तमनु चित्तेभिरै-
 म् वशेषु हृदयानि चः कृणोमि मम यातमनुवर्त्मान् एतं ॥ ६ ॥

॥६॥ इन्द्रस्य विष्णुस्य योः शिवा पृथिवी ज्ञाना । यथाभिचक्र देवात्मन्यापं क-
 रुता पुनः ॥१॥ अथेष्मन्तो अथारयन् नया नन्पनुना कृतम् । कृणोमि वष्टि विके-
 न्यं मुष्कावहो गवांमिव ॥ २ ॥ पिशादने सूत्रे मृगंलं नदा वेत्रनि वेपथः । ध-
 ह्यं मुष्म काव्रं वधि कृण्वन्तु वन्दुरः ॥ ३ ॥ येना श्रवस्यवदचरेय देना ईवा-
 मुष्मायपा । शुना अरिर्वि दूर्पणो वन्दुरा काव्रस्यं च ॥ ४ ॥ दुष्टं हि त्वां
 मन्मथार्थि दृष्टिप्यार्थि काव्रवम् । उदाशत्रो रया इव शपथेभिः सरिप्यथ ॥ ५ ॥
 पकंशतं विष्कन्थानि विष्टिता पृथिवीमनु । तेषां त्वापप्र उल्लहरुणै विष्कन्थ-
 दूर्पणम् ॥ ६ ॥

॥ १० ॥ प्रथमा ह्युवाच मा धेनुंभवद शमे । सानः पर्यस्वती दुहामुषा-
 रामुनरां ममाम् ॥ १ ॥ या देवाः प्रति नन्दन्ति रात्रि धेनुमुगायतीम् । मन्म-
 रस्य या पत्नी मा नो अस्तु सुमहन्मन्ती ॥ २ ॥ मन्मन्मन्मन् प्रतिमां या त्वां रा-
 ध्युपाम्पते । मा न आयुष्मतीं प्रजां शयस्पोपेण सं सृज ॥ ३ ॥ इयमेव सा या
 प्रथमा प्याच्छेष्टान्निर्वाणु चरन्ति मविष्टा । मृदान्तो अस्या महिमानो अन्तर्धु-
 जिगाय नवगञ्जनिषी ॥ ४ ॥ धानस्पृन्था प्रावाणो घोषमक्रत इविष्कृण्वन्तः प-
 रिचन्मरीचम् । एकाष्टके सुप्रजमः सुवीरा वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥ ५ ॥
 इटायाष्टदं पुनरंत् मरीमुषं जातवेदः प्रति हृष्या सृभाय । ये प्राभ्याः पशवो वि-
 दवरुषास्तेषां समानां मयिरन्तिरस्तु ॥ ६ ॥ आ मां पुष्टे च पोषे च रात्रि देवानां
 सुमती स्याम । पूर्णाद्वै परा पत् सुपूर्णा पुनरापत । सर्धान यज्ञान्तसंभुञ्जतीप्रमूर्ज
 न् आ भर ॥ ७ ॥ आयमंगन्तसंवत्सरः पतिरेकाष्टके तव । सा न आयुष्मतीं प्रजां
 शयस्पोपेण सं सृज ॥ ८ ॥ श्रुतून यंज श्रुतुपतीनार्तवानुत हायनान् । समाः संव-
 त्सरान् मासान् भृतस्य पतये यजे ॥ ९ ॥ श्रुतुभ्यंष्टूर्तवेभ्यो प्राद्रथः संवत्सरेभ्यः ।
 धात्रे विधात्रे समूथे भृतस्य पतये यजे ॥ १० ॥ इदंया जुहतो वयं देवान् घृतवता
 यजे । गृहान्तुभ्यतो वयं सं विशेषेण गोमंतः ॥ ११ ॥ एकाष्टका तपसा तप्य-
 माना ज्ञान गर्भमहिमानमिन्द्रम् । तेन देवा व्यसहन्त शत्रून् हन्ता दस्यूनामभवच्छ-
 चीपतिः ॥ १२ ॥ इन्द्रपुत्रे सोमपुत्रे दुहितारि प्रजापतेः । कामानुस्माकं पूर्य मतिं
 गृहादि नोदधिः ॥ १३ ॥

॥ इति द्वितीयोऽनुवाकः ॥

स्य स्थ तर्मत्त यो वुः प्राहैत् तर्मत्त स्वा मांसान्यत्त ॥ १ ॥ शेरुधक शेरुं
 वीं ० । ० ॥ २ ॥ ओकानुओक पुनर्वीं ० । ० ॥ ३ ॥ सर्पानुसर्प पुनर्वीं ० । ० ॥
 जूणि पुनर्वीं यन्तु यातवुः पुनर्हैतिः किमीदिनीः । ० ॥ ५ ॥ उपव्हे पु
 ० । ० ॥ ६ ॥ अर्जुति पुनर्वीं ० । ० ॥ ७ ॥ भरुजि पुनर्वीं यन्तु यातवुः
 हैतिः किमीदिनीः । यस्य स्थ तर्मत्त यो वुः प्राहैत् तर्मत्त स्वा मांसान्यत्त ॥

॥ २५ ॥ शं नो देवी पृश्निपर्यशं निर्ध्वत्या अकः । उग्रा हि कण्वजम्
 तामभक्ति सहस्वतीम् ॥ १ ॥ सहमानेयं मथमा पृश्निपर्यजापत । तयाहं दुः
 म्नां शिरो वृशामि शकुनेरिव ॥ २ ॥ अरायमसृक्पावानं यश्च स्फाति जिहीषे
 गर्भादं कएवं नाशय पृश्निपाणिं सहस्व च ॥ ३ ॥ गिरिमेनौ आ वेशय कए
 जीवितयोपनान् । तांस्त्वं देवि पृश्निपर्यग्निरिवानुदहन्निहि ॥ ४ ॥ पराच ए
 मणुद कएवाञ्जीवितयोपनान् । तमांसि यत्र गच्छन्ति तत्कव्यादो अनीगमस

॥ २६ ॥ एह यन्तु पशवो ये परेयुर्नयुयेर्षा सहचारं जुजोष । त्वथाः
 पथेयानि वेदा स्मिन् तान् गोष्ठे संविता नियच्छतु ॥ १ ॥ इमं गोष्ठं पशुः
 बृहस्पतिरा नयतु मज्जान् । सिनीवाली नयत्वाभ्रमेपामाजग्मुषो अनु
 ॥ २ ॥ सं सं स्र्वन्तु पशवः समश्वाः समु पूरुषाः । सं धान्यस्य
 संभ्राव्येण हविषा जुहोमि ॥ ३ ॥ सं सिंश्रामि गवां क्षीरं समाज
 संसिका अस्माकं बीरा ध्रुवा गावो मयि गोपतौ ॥ ४ ॥ आ
 माहर्षि धान्यं रसम् । आहता अस्माकं बीरा आ पत्नीरिट

॥ इति चतुर्थोऽनुवाकः ॥

सुगं तं इमं संज्ञाना अभिसंविशश्चम् ॥ ५ ॥ हयन्तु त्वा प्रतिज्ञनाः प्रति मित्रा
 अष्टपत्न । इन्द्राग्नी विश्वेदेवास्ते विशि क्षेममदीधरन् ॥ ६ ॥ यस्ते हवँ वि-
 वदन् सज्ञातो यश्च निष्टयः । अर्षाञ्चमिन्द्र तं कृत्वाथेम मिहावँ गमय ॥ ७ ॥

। ४ ॥ आ त्वां गन् राष्ट्रं सह वर्चसोर्दिहि प्राह विशां पतिरेक्राद् त्वं विरा-
 ज । सर्वास्त्वा राजन् प्रदिशां हयन्तूपसद्यो नमस्यो भवेह ॥ १ ॥ त्वां विशो वृ-
 पतां राज्याय त्वामिमाः प्रदिशः पञ्च देवीः । वर्ष्मन् राष्ट्रस्य कुकुर्दि श्रपस्य
 तनो न उग्रो वि भेजा वमूनि ॥ २ ॥ अच्छे त्वा यन्तु हविर्नः सज्ञाता अग्निर्वृतो
 अजिरः सं चरात् । ज्ञायाः पुत्राः सुमनसो भवन्तु वृहुं वृलिं प्रति पशयासा
 उग्रः ॥ ३ ॥ अश्विन्ना त्वाग्रं मित्रावरुणोभा विश्वे देवा मरुतस्त्वा हयन्तु ।
 अश्व मनो वसुदेयाप कृणुष्व ततो न उग्रो वि भेजा वमूनि ॥ ४ ॥ आ प्र द्रव
 परमस्याः पशवतः शिवे ते धावापृथिवी उभे स्ताम् । तदयं राजा वरुणस्तथाह
 स त्वायमहन् स उदेमहि ॥ ५ ॥ इन्द्रेन्द्र मनुष्याः ५ः परोहि संखज्ञास्था वरुणः
 संविदानः । स त्वायमहन् स्वे सधस्ये स देवान् यज्ञत् स उ कल्पथाद् विशः ॥ ६ ॥
 पृथ्या देवतीर्वदुधा विरुपाः सर्वाः सद्रत्य वरीयस्ते अक्रन् । तास्त्या सर्वाः
 संविदाना हयन्तु दशमीमुग्रः सुमनां वशेह ॥ ७ ॥

। ५ ॥ आयमगन् पर्णमणिर्बली बलेन प्रमृणन्त्सपत्नान् । श्रोजो देवानां
 पृथ धोपधीनां वर्चसा मा जिन्वत्वप्रयावन् ॥ १ ॥ मयिं जत्रं पर्णमणे मयिं धार-
 यताद् रयिम् । अहं राष्ट्रस्यांभीवुर्गे निजो भूयासमुत्तमः ॥ २ ॥ यं निद्रधुर्वनस्प-
 तो गुर्धं देवाः प्रियं मणिम् । तमस्मभ्यं महार्युपा देवा ददतु भर्तवे ॥ ३ ॥
 सोमस्य पर्णः सह उग्रमाग्नित्रेण वृत्तो वरुणेन शिष्टः । तं प्रियासं बहु रोचं-
 मानो दीर्घायुत्वाय शतशारदाय ॥ ४ ॥ आ मारुत्तत् पर्णमणिर्मह्या अरिष्टता-
 तये । यथाहमुत्तरो ऽ सोम्ययुष्मण उत संविदः ॥ ५ ॥ ये धीवा नो रथकाराः
 कर्माण ये मनीषिणः । उपस्तीन् पर्णं मयं त्वं सर्वान् कृण्वभितो जनान् ॥ ६ ॥
 ये राजानो राजकृतः सूताश्राण्येयश्च ये । उपस्तीन् पर्णं मयं त्वं सर्वान् कृण्वभि-
 तो जनान् ॥ ७ ॥ पर्णो ऽ सि तनूपात्रः सयोनिर्वीरो वीरेण मया । संवत्सरस्य
 नेत्रेमा तेन ययामि त्वामणे ॥ ८ ॥

॥ इति प्रथमोऽनुवाकः ॥

अथ तृतीयं काण्डम् ॥

॥१॥ अग्निर्त्तः शशून प्रत्येतु विद्वान् प्रतिदहन्नभिशांस्तिमरातिम् । स सेनां
मोहयतु परेषां निर्हस्तांश्च कृणवज्जातवेदाः ॥ १ ॥ यूयमुग्रा मरुत इदृशंस्थ्याभि
प्रेतं मृणतु सहध्वम् । अमींमृणन्वसवो नाधिता इमे अग्निर्होषां दूतः प्रत्येतु वि-
द्वान् ॥ २ ॥ अपित्रसेनां मघवन्नस्मात् ऋत्रूयतीमभि । युवं तानिन्द्र वृत्रहन्तग्निश्च
दहतं मति ॥ ३ ॥ मसूत इन्द्र प्रवता हरिभ्यां प्रते वज्रः प्रमृणन्नेतु शशून ।
जहि प्रतीचो अनूचः पराचो विष्वक्सत्यं कृणुहि चित्तमेपाम् ॥ ४ ॥ इन्द्र सेनां
मोहयामित्राणाम् । अग्नेर्वातेस्य श्रज्या तान् विपूचो विनाशय ॥ ५ ॥ इन्द्रः से-
नां मोहयतु मरुतो ध्रुन्त्वोर्जसा । चक्षुष्यग्निरा देतां पुनरेतु पराजिता ॥ ६ ॥

॥२॥ अग्निर्नो दूतः प्रत्येतु विद्वान् प्रतिदहन्नभिशांस्तिमरातिम् । स चित्तानि
मोहयतु परेषां निर्हस्तांश्च कृणवज्जातवेदाः ॥१॥ अयमग्निर्ममूह्व यानि चित्ता-
नि वो हृदि । वि वो धमत्वोर्कसः प्र वो धमतु सर्वतः ॥ २ ॥ इन्द्रं चित्तानि
मोहयन्तर्वाङ्माकृत्या चर । अग्नेर्वातेस्य श्रज्या तान् विपूचो वि नाशय ॥ ३ ॥
व्याकृत्य एषामितीथो चित्तानि मुह्यत । अथो यद्वैषां हृदि तदेपां पति निर्जहि
॥४॥ अमीषां चित्तानि प्रतिमोहयन्ती गृहाणाङ्गान्येष्वे परेहि । आभि मेहि निर्देह
हृत्सु शोकैर्ग्राह्यामिशांस्तमसाविध्य शशून ॥ ५ ॥ असां या सेनां मरुतः परेषा-
मस्मानैत्यभ्योर्जसा स्पर्धमाना । तां विध्यत तमसापत्रतेन यथैषामनुो अन्यं न
जानात् ॥ ६ ॥

॥ ३ ॥ अर्चिक्रदत् स्वपा इह भुवदग्ने व्यचस्य रोदसी उरुची । युञ्जन्तु
त्वा मरुतो विश्ववेदस्य आसु नय नर्मसा शतहव्यम् ॥ १ ॥ दूरे चित् सन्तमह-
पाम इन्द्रमा च्यावयन्तु सख्याय विप्रम् । यद् गांयत्रीं वृहतीमर्कमस्मै सौत्रामण्या-
दधृपन्त देवाः ॥ २ ॥ अत्रयस्त्या राजा वरुणो ह्यतु सोमस्त्वा ह्यतु पर्व-
तेभ्यः । इन्द्रस्त्वा ह्यतु विहभ्य आभ्यः श्येनो भूत्वा विश आपतेमाः ॥ ४ ॥
श्येनो हृष्यं नयत्वा परस्मादन्यत्रे अपरुद्धं चरन्तम् । अश्विना पन्थां कृणुतां

सुगं तं इमं संजाता अभिसंविशध्वम् ॥ ५ ॥ हयन्तु त्वा प्रतिज्ञनाः प्रति मित्रा
अट्टपत । इन्द्राग्नी विश्वेदेवास्ते विशि क्षेममदीधरन् ॥ ६ ॥ यस्ते हवँ वि-
वदन्तु सजातो यश्च निष्टयः । अपाञ्चमिन्द्र तं कृत्याथेम मिद्वार्वं गमय ॥ ७ ॥

१. ४ ॥ आ त्वां गन् राष्ट्रं सह वर्चसोर्दिहि प्राह् विशां पतिरेकुराद् त्वं विरा-
ज । सर्वास्त्वा राजन् प्रदिशो हयन्तूपसयो नमस्यो भवेद् ॥ १ ॥ त्वां विशो वृ-
णतां राज्याय त्वामिमाः प्रदिशः पञ्च देवीः । वर्ष्मन् राष्ट्रस्य क्रुर्दि श्रयस्तु
ततो न उग्रो वि भेजा वसूनि ॥ २ ॥ अरुच्छ त्वा यन्तु हविर्नः सजाता अग्निर्दूतो
श्रिजिरः सं चरात । ज्ञायाः पुत्राः सुमनसो भवन्तु वृहुं वृलि प्रति परयासा
उग्रः ॥ ३ ॥ अशिवन्ता त्वाग्रं मित्रावरुणोभा विश्वे देवा मरुतस्त्वा हयन्तु ।
अथा मनो वसुदेवाय कृणुष्व ततो न उग्रो वि भेजा वसूनि ॥ ४ ॥ आ प्र देव
परमस्याः पद्मवतः शिवे ते द्यावापृथिवी उभे स्ताम् । तदयं राजा वरुणस्तथाह
स त्शायमहन्तु स उपेदेमहि ॥ ५ ॥ इन्द्रेन्द्र मनुष्याः ५ः परोहि संवृत्तास्या वरुणः
संविदानः । स त्शायमहन्तु स्वे सप्रस्थे स देवान् यज्ञत् स उ कल्पयाद् विशाः ॥ ६ ॥
पृथ्या देवतीर्वहृषा विरुपाः सर्वाः सद्भस्य वरीयस्ते अक्रन् । तास्या सर्वाः
संविदाना हयन्तु दशार्मिषः सुमनां वशेह ॥ ७ ॥

॥ ५ ॥ आयमगन् पर्णमणिर्बली बलेन ममृणन्सपत्नान् । आजो देवानां
पय ओपधीनां वर्चसा मा जिन्वुत्वप्रयावन् ॥ १ ॥ मरिं वृत्रं पर्णमणे मरिं धार-
यताद् वयिम् । अहं राष्ट्रस्याभीष्टुगं जिजो भूयासमुत्तमः ॥ २ ॥ ये निर्दुषुर्वनस्प-
तो गुरो देवाः शिवं मणिम् । तमुस्मभ्यं महायुषा देवा ददन्तु भवेव ॥ ३ ॥
सोमस्य पर्णः सह उग्रमाग्नमिन्द्रेण वृत्तो यगणेन शिष्टः । ते दिव्यामं वृत्र रोच-
सानो दीर्घायुन्वायं शतशारदाय ॥ ४ ॥ आ मारुतन् पर्णमणिर्द्विग्नं अग्निर्वा-
नये । यथाहमुत्तरो ऽ सोम्यपर्ण उत संविदः ॥ ५ ॥ ये धीवां नो रपशाराः
कुर्मात् ये मंत्रीपलाः । उग्रमनो पर्णं मरुं त्वं सर्वान् कृत्वृभिन्नो जनान् ॥ ६ ॥
ये राजानो राजकृन्तः गृताग्रांमप्यंष्ट ये । उग्रमनो पर्णं मरुं त्वं सर्वान् कृत्वृभि-
न्नो जनान् ॥ ७ ॥ पर्णो ऽ गि मनुष्यान्ः सपोनिर्वागो वीरेण मरुं । संवृत्तास्य
नेत्रेमा नेन वशामि त्वापणे ॥ ८ ॥

॥ इति ऋषो ऽनुवाकः ॥

॥ ६ ॥ पुमान् पुंसः परिजातोऽश्वत्थः खंदिरादधि । स हन्तु शत्रून् मामकान्
 यान्हं द्वेषि ये च माम् ॥ १ ॥ तानश्वत्थ निः शृणीहि शत्रून् वै वाधुदोधतः । इ-
 न्द्रेण वृत्रघ्ना मेदी मित्रेण बरुणेन च ॥ २ ॥ यथाश्वत्थ निरभेनोऽन्तमहृत्पुण्ड्रं ।
 एवा तान्तसर्वाभिर्भेद्भिर्हृग्धि यान्हं द्वेषि ये च माम् ॥ ३ ॥ यः सहमानश्चरसि सा-
 स हान इव ऋषभः । तेनाश्वत्थ त्वया वयं सपत्रान्तसहिपीमहि ॥ ४ ॥ सिना-
 त्वेनान् निर्घृतिर्पृत्योः पार्श्वप्रोक्तैः । अश्वत्थ शत्रून् मामकान् यान्हं द्वेषि ये च माम्
 ॥ ५ ॥ यथाश्वत्थ वानस्पत्यानारोहन् कृणुषेऽधरान् । एवा मे शत्रोर्मूर्धानं विष्वक्
 भिन्धि सहस्र च ॥ ६ ॥ तैऽधराञ्चः प्र पुंवन्तां लिङ्गा नैरिव वन्धनात् । न
 वैवाधप्रणुत्तानां पुनरस्ति निवर्त्तनम् ॥ ७ ॥ प्रैणान् नुदे मनसा प्रचित्तेनोत ब्रह्मणा ।
 प्रैणान् वृत्तस्य शाखंयाश्वत्थस्य नुदामहे ॥ ८ ॥

॥ ७ ॥ हरिणस्य स्युष्यदोऽधि शीर्षिणि भेषजम् । स क्षेत्रियं विपार्याया वि-
 पूचीनमनीनशत् ॥ १ ॥ अतुं त्वा हरिणो वृषां पृच्छिश्चतुर्भिरक्रीमत् । विपाणे
 वि प्यं गुप्यितं यदस्य क्षेत्रियं हृदि ॥ २ ॥ अदो यद्वरोचते चतुष्पत्तामिवरुद्धिः ।
 तेनां ते सर्वं क्षेत्रियमङ्गैभ्यो नाशयामसि ॥ ३ ॥ अपू ये विवि सुभगे विचृतौ नापू
 तारके । वि क्षेत्रियस्य मुञ्चतामध्रमं पार्श्वमुत्तमम् ॥ ४ ॥ आप इद् वा उं भेषजी-
 रापो अमीवृचातनीः । आपो विश्वस्य भेषजीस्तास्त्वा मुञ्चन्तु क्षेत्रियात् ॥ ५ ॥ य-
 दामुनेः क्रियमाणायाः क्षेत्रियं त्वा व्यानशे । वेदाहं तस्य भेषजं क्षेत्रियं नाश-
 यामि त्वत् ॥ ६ ॥ अप्रवृत्ते नक्षत्राणामपवृत्तं वृषसापुत । अपास्मत् सर्वं दुर्भूत-
 मपं क्षेत्रियमुच्छतु ॥ ७ ॥

॥ ८ ॥ आ यानु मित्र अतुभिः कल्पमानः संवेशयन् पृथिवीमुच्चियाभिः । अ-
 धास्मभ्यं बरुणो वायुग्निर्वृहद्दृष्टं संवेशयं दधातु ॥ १ ॥ धाता रातिः सवितेर्दं
 जुपन्तामिन्द्रस्त्वष्टा प्रति हर्यन्तु मे वचः । हुवे देवीमदिति शूरपुत्रां सजातानां म-
 मध्यमेष्टा यथासानि ॥ २ ॥ हुवे सोमं सवितारं नमोभिर्विश्वानादित्यां अहमुत्त-
 रत्वे । अयमग्निर्दीदायद् दीर्घमेव संजातरिद्धोऽमंति युवञ्चिः ॥ ३ ॥ इहेदंसाधु न पुरो
 गंशथेयो गोपाः पुष्टपतिर्वि आजन्तु । अस्मै कामायोषं कामिनीर्विश्वे वो देवा उं-
 पसंयन्तु ॥ ४ ॥ सं वो मनोसि संयता समाकृतीर्न मामसि । अमी ये विमता स्यन्
 तान्नुः सं नमयामसि ॥ ५ ॥ अहं वृन्नामि मनसा मनोसि मम चिसमनुं चित्तैरिरेतौ
 मम् वशेषु हृदयानि वः कृणोमि ममं यानमनुवर्तमान एतं ॥ ६ ॥

॥६॥ कूर्शफस्य विशफस्य र्याःपिता पृथिवी माता । यथाभिचक्र देवास्तथाप कृ-
 एता पुनः ॥१॥ अथेष्माणो अधारयन् तथा तन्मनुना कृतम् । कृणोमि वधि विष्कं-
 न्यं मुष्कायुर्हो गवांमिव ॥ २ ॥ विशह्यो सूत्रे स्वर्गलं तदा वेधन्ति वेधसः । ध्र-
 वस्युं शुष्मं काव्रवं वापि कृण्वन्तु वन्दुरः ॥ ३ ॥ येना श्रवस्यवृश्चरय देवा इवा-
 सुरमापया । शुर्ना कृपिरिव दूपणो वन्दुरा काव्रवस्यं च ॥ ४ ॥ दुष्टं हि त्वा
 भत्स्यामि दूपयिष्यामि काव्रवम् । उदाशत्रो रया इव श्रपयेभिः सरिष्यथ ॥ ५ ॥
 एकंशतं विष्कन्धानि विष्टिता पृथिवीमनु । तेषां त्वामप्र उज्जहर्षुणि विष्कन्ध-
 दूपणम् ॥ ६ ॥

॥ १० ॥ प्रथमा ह व्युत्थाम सा धेनुर्मवद् धमे । सानुः पर्यस्वती दुहापुर्षा-
 रामुत्तरां समाम् ॥ १ ॥ या देवाः प्रति नन्दन्ति रात्रि धेनुमुपायनीम् । संवत्स-
 रस्य या पत्नी सा नो अस्तु सुमह्यग्ली ॥ २ ॥ संवत्सरस्य प्रतिमा या त्वा रा-
 त्र्युपास्यते । सा न आयुष्मती मृजां शयसोपेण सं सृज ॥ ३ ॥ इयमेव सा या
 प्रथमा व्युच्छेदास्त्रितरामु चरति प्रविष्टा । मृहान्तो अस्या महिमानो अन्तर्वृषू-
 निगाय नवगजनिषी ॥ ४ ॥ वानस्पत्या प्राबोणो घोषमक्रत इविष्कृण्वन्तः प-
 रित्स्मरीणम् । एकोष्ठके सुमजसः सुवीरो वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥ ५ ॥
 इडायास्यदं घृतवंत् सरीसृपं जातवेदः प्रति हृष्या घृभाय । ये माम्याः पृग्वां वि-
 श्वरुद्रास्तेषां समानां मयिरन्तिरस्तु ॥ ६ ॥ आ मां पुष्टे च पोषे च रात्रि देवानां
 सुमती स्याम । पूर्णादेवं परां पत्न सुपूर्णा पुनरापेन । सर्वा न यजान्म्यं सुमन्तुनाप्रमर्षी
 न आ भेर ॥ ७ ॥ आयमगन्तसंवत्सरः पतिरेकाष्टके तव । सा न आयुष्मती मृजां
 शयसोपेण सं सृज ॥ ८ ॥ अतून् यज अतुपनीनातुवानुव रायनान । समाः संव-
 त्सरान् मासान् भूतस्य पतये यजे ॥ ९ ॥ अतुम्यशतवेभ्यो माद्रथः संवत्सरेभ्यः ।
 धात्रे विधात्रे समृधे भूतस्य पतये यजे ॥ १० ॥ इरया दृष्टो वयं देवान् घृतं
 यजे । गृहानलुभ्यतो वयं सं विशोमोषु गोपतः ॥ ११ ॥ एषाष्टका तपसा
 माना जजान गभीमहिमानमिन्द्रम् । तेन देवा व्यसन्तु शयन्तु इन्ता दस्युना
 चीपतिः ॥ १२ ॥ इन्द्रपुत्रे सोमपुत्रे दृष्टिर्मासि इन्द्रतः । कामान्त्सामाहं इन्द्र
 गृहाहि नोहविः ॥ १३ ॥

॥ इन्द्रिन्द्रोऽवः ॥

॥ ११ ॥ मूञ्चाभि त्वा हविषा जीवनाय कर्मज्ञातयच्चाद्भुत राजयच्चात् ।
 ग्राहर्जिग्राह यद्येतदेतं तस्या इन्द्राग्नी म सुमुक्तमेनम् ॥ १ ॥ यदि जितोर्युर्पदि वा
 परेतोर्यदि मृत्योरन्तिकं नीत एव । तमा हरामि निश्चितेरुपस्यादस्पापमेनं शतशा-
 रदाय ॥ २ ॥ महस्त्राक्षेण शतवीर्येण शतार्युषा हविषाहार्पमेनम् । इन्द्रो यथेनं
 शरदो नयात्यति विश्वस्य दुरितस्य पारम् ॥ ३ ॥ शतं जीव शरदो वर्धमानः श-
 हैमन्ताक् छतमुवसन्तान । शतं त इन्द्रो अग्निः संविता बृहस्पतिः शतार्युषा हविषाह-
 र्पमेनम् ॥ ४ ॥ म विशतं प्राणापानावनद्वाहाविव ब्रजम् । व्यान्ये यन्तु मृत्यु-
 यान्नाहुरितराक् छतम् ॥ ५ ॥ इहैव स्तं प्राणापानौ मार्यं गातमितो युवम् । शरी-
 रमस्याङ्गानि जरसें बहतं पुनः ॥ ६ ॥ जरथै त्वा परि ददामि जरथे नि धुवामि
 त्वा । जरा त्वा भद्रा नेष्ट्व्यान्ये यन्तु मृत्युवो यान्नाहुरितराक् छतम् ॥ ७ ॥ अभि त्वा
 जरिमाहेतु गामुत्तणभित् रज्ज्वा । यस्त्वा मृत्युरभ्यघत्तु जायमानं सुप्राश्या । तं
 तै सत्यस्य हस्ताभ्यामुदमुञ्चद् बृहस्पतिः ॥ ८ ॥

॥ १२ ॥ इहैव ध्रुवां नि विनोषि शालां क्षेपे तिष्ठति घृतमुत्तमाणा । तं
 त्वा शाले सर्ववीराः सुवीरा अरिष्टवीरा उपसं चरेम ॥ १ ॥ इहैव ध्रुवा प्रति तिष्ठ
 शालेश्वावती गोमती सनुतावती । ऊर्जस्वती घृतवती पर्यस्वत्युच्छ्रयस्व महते
 सौभगाय ॥ २ ॥ ध्रुवर्षसि शाले बृहच्छन्द्राः पूर्तिधान्या । आ त्वा वृत्सो
 गम्पदा कुम्भार आ धेनवः सायमास्पन्दमानाः ॥ ३ ॥ इमां शालां सविता वायु
 रिन्द्रो बृहस्पतिर्नि विनोतु प्रजानन् । उन्नन्तुद्वा मरुतो घृतेन भगो नो राजानि
 कृपि तनोतु ॥ ४ ॥ मानस्य पत्नि शरणा स्याना देवी देवेभिर्निर्मितास्यग्रै । वृ-
 शां वसाना सुमना अमस्त्वमथास्मभ्यं महवीरं रयि दाः ॥ ५ ॥ अतेन स्थणा-
 मधि रोह वंशोप्रो विराजन्नप वृद्ध्यु शत्रून् । मा तं रिपुपुपुत्तारो गृहार्णां शा-
 ले शतं जीवम शरदः सर्ववीराः ॥ ६ ॥ एमां कुम्भारस्तरुणा आ वृत्सो जगता
 सह । एमां परिश्रुतः कुम्भ आ वृध्नः कुलशैरगुः ॥ ७ ॥ पूर्णं नादि म भर कु-
 म्भमेतं घृतस्य धारामृतेन संभृताम् । इमां प्रातूनमृतेना समद्वधीष्टापूर्तमभि रत्वा
 त्येनाम् ॥ ८ ॥ इमा अपः म भेराभ्ययुच्चा यंचमनाशनीः । गृहानुप म सीदा
 म्यमृतेन महाग्निना ॥ ९ ॥

॥ १३ ॥ यद्दः समयनिरहावर्नदता हते । तस्मादा नद्योऽ नामस्य त

नामानि सिन्धवः ॥ १ ॥ यत्प्रेपिता वरुणेनाच्छीर्षं समर्वज्जत । तदासोदिन्द्रं
 वो यतीस्तस्मादापो अर्तुं घ्न ॥ २ ॥ अण्कामं स्यन्दमानाअवीचरत घो हि
 कम् । इन्द्रोवः शक्तिभिर्देवीस्तस्माद् वार्नामं वो हितम् ॥ ३ ॥ एकी वो देवो
 ज्यतिष्ठत् स्यन्दमाना यथावशम् । उदानिपुर्महीरिति तस्माद्दुदक मुच्यते ॥ ४ ॥
 आपोभद्रापुतभिदारप आसन्नग्नीषोमीं विभूत्याप इत् ताः । तीव्रोसो मधुपृचामर-
 ग्गम आ मां प्राणेन सह वर्षसा गमेत् ॥ ५ ॥ आदित् परयाम्युतवाश्रुणोम्याण घोषो
 गच्छति वाह् मासाम् । मन्ये भेजानो अमृतस्य तर्हि हिरण्यवर्णा अर्तुपं यदावः ॥ ६ ॥
 इदं व आपो हृदयमयं वृत्स अतावरीः । इहेत्यमेतं शकरीर्यत्रेदं वैश्यामिवः ॥ ७ ॥

॥ १४ ॥ संवो गोष्ठेन सुपदा सं स्या सं सुभूत्या । अहर्जातस्य यन्नाम तेना वः
 सं संजामसि ॥ १ ॥ सं वः संजत्वर्थमा सं पूषा सं बृहस्पतिः । समिन्द्रो यो धन-
 ङ्जयो मयि पुप्यत् यद् वस्तु ॥ २ ॥ संजग्माना अविभ्युपिरस्मिन् गोष्ठे कदीपिणीः ।
 विभूतीः सोम्यं भर्ध्वनमीवा उपेतं ॥ ३ ॥ इहैव गाव एतन्नेहे शक्यं पुप्यत । इहैवात्
 म जायध्वं मयि संज्ञानमस्तु वः ॥ ४ ॥ शिवो वो गोष्ठो भवतु शारिशकैव पुप्यत
 इहैवात् म जायध्वं मया वः सं संजामसि ॥ ५ ॥ मया गावो गोपतिना सच-
 ध्वमयं वो गोष्ठ इह पोपयिष्णुः । शयस्योपेणवहुला भवन्तीर्जीवाजीवन्तीरुपवः
 सदेम ॥ ६ ॥

॥ १५ ॥ इन्द्रमहं वृण्णिजं चोदयामि सन्न ऐतुं पुरप्ता नो अस्तु । नुदन्न-
 रातिं परिपन्थिनं मृगं स ईशानो धनदा अस्तुमर्षम् ॥ १ ॥ ये पन्थानो बृहवो
 देवयाना अन्तरा द्याषांपृथिवी संचरन्ति । ते मा जुपन्तां पर्यसा धृतेन यया फ्री-
 त्वा धनमाहराणि ॥ २ ॥ इध्मेनांग्न इच्छमानो धृतेन जुहोमि हव्यं तर्से बलाय ।
 यावदीशे ब्रह्मणा वन्दमान इमां धियं शतसेयाय देवीम् ॥ ३ ॥ इमामग्ने शरणं
 मीमृषो नो यमध्वानमर्गाम वृम् । शुनं नो अस्तु मण्डो विम्व्यर्ध्वं प्रतिपुणः फलि
 नं मा कृणोतु । इदं हव्यं संविशानौ जुपेयां शुनं नो अस्तु चट्विमुस्थितं च ॥ ४ ॥
 येन धनेन मण्डं चरामि धनेन देवा धनमिच्छमानः । तस्मै भूयो भवतु मा कनी-
 योज्जने सातपन्नो देवान् इषिया निपेथ ॥ ५ ॥ येन धनेन मण्डं चरामि धनेन
 देवा धनमिच्छमानः । तस्मिन् म इन्द्रो रुचिमादधानु मजापतिः सविता सोमो अ-
 ग्निः ॥ ६ ॥ उपे त्वा नममा वयं होतवश्चानर स्तुमः । स नः मजास्वान्मम

गोषु प्राणेषु नागृहे ॥ ७ ॥ विश्वाहृते सप्तमिदं माभ्यविवृतिष्ठते जातवेदः ।
 श्वस्योप्येषु सप्तपि मद्रन्तो मा तं अग्ने मतिवेशा रिपाम ॥ ८ ॥

॥ इति तृतीयोऽनुवाकः ॥

॥ १६ ॥ प्रातरग्निं प्रातरिन्द्रं हवामहे प्रातर्भिवावरुणा प्रातरश्विना । प्रात
 र्भगे पूषणं ब्रह्मणस्पतिं प्रातः सोममुत रुद्रं हवामहे ॥ १ ॥ प्रातर्जितं भगेषु
 हवामहे वयं पुत्रमदितेयो विधृता । आध्रिधिद्वयं मन्यमानस्तुरधिद्राजा चिद्वयं भगं
 भृक्षीत्याह ॥ २ ॥ भगं प्रणेतर्भगं सत्यराशे भगेषां धियमुद्रवा ददन्नः । भगं प्र
 णो जनसु गोभिरश्वभेगं प्र वृभिर्निवन्तः स्याम ॥ ३ ॥ उतेदानीं भगवन्तः स्या-
 मोत प्रपित्व उत मध्ये अह्नाम् । उतोर्दितो मयवन्तसूर्यस्य वयं देवानां सुमतां
 स्याम ॥ ४ ॥ भगं एव भगवां अस्तु देवस्तेना वयं भगवन्तः स्याम । तं त्वा
 भगं सर्वं इज्जोहवीमि सनो भगं पुर एता भवेह ॥ ५ ॥ समध्वराणोपसो नमन्त
 दधिक्रावेव शुचये पदाय । अर्वाचीनं वसुविदं भगं मे रथमिवाश्वो वृजिन् आ
 वेहन्तु ॥ ६ ॥ अश्वोवतीर्गोमतीर्न उपासो वीरवतीः सदेमुच्छन्तु भद्राः । घृतं दु-
 हाना विश्वतः प्रपीता वयं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥ ७ ॥

॥ १७ ॥ सीरा युञ्जन्ति कृवयो युगा वि तन्वते पृथक् । धीरा देवेषु सुमन्-
 यो ॥ १ ॥ युनक्तु सीरा वि युगा तनोत कृते योनौवपतेह वीजम् । विराजः
 श्रुष्टिः सभरा असन्नो नेदीय इत्सुएयः एकमा यवन् ॥ २ ॥ लाङ्गलं पवीरवत् सु
 शीर्मं सोमसत्सरु । उदिह वपतु गामाविं प्रस्थावदस्थवाहनं पीवरीं च प्रफुर्वम् ॥ ३ ॥
 इन्द्रः सीतां नि गृह्णातु तां पूषाभि ररक्तु । सा नः पर्यस्वती दुहामुत्तरामुत्तरां
 समाम् ॥ ४ ॥ शूनं सुफाला वि तुदन्तु भूमिं शूनं क्रीनाशा अनृपन्तु वाहान ।
 शूनं नरः शूनं कृपतु लाङ्गलम् । शूनं वरत्रा वध्यन्तां शूनमध्यामुर्द्विष्य ॥ ६ ॥
 शूनसीरेह स्म मे जुषेथाम् । यद्विवि चक्रयुः पर्यस्तेनमामुषं सिञ्चतम् ॥ ७ ॥
 सीते वन्दामहे त्वावाची सुभगे भव । यथा नः सुमना असो यथा नः सुफला
 भुवः ॥ ८ ॥ घृतेन सीता मधुना समक्ता विश्वैर्देवैरनुमता महद्भिः । सा नः सीते
 पर्यसाभ्याववृत्स्वोर्जस्वती घृतवत् पिन्वमाना ॥ ९ ॥

॥ १८ ॥ इमां मन्त्रान्योषधिं त्रिंशत्प्रं बलं वनपाम् । यथा सपरनीं वाधते पर्या
 मन्त्रिन्ते परीम् ॥ १ ॥ उत्तानरणे सुभगे देवं ज्ञेये सहस्यति । सपरनीं मे परी
 गुह परीं मे केवलं कृषि ॥ २ ॥ जडि ते नाम जग्राह नो अस्मिन् रम्ये परीं ।
 परंमेव पंगवर्नं सपरनीं गमयामसि ॥ ३ ॥ उत्तं ग्राहमुत्तरं उत्तरे दुर्तराभ्यः ।
 अथः सपरनीं या ममारं ग्रा मारं राभ्यः ॥ ४ ॥ अहर्मस्मि सहस्रानाथो त्वमसि
 मानादिः । जूभे सहस्यती भूत्वा सपरनीं मे मरावह ॥ ५ ॥ अग्निं तेषां सह-
 मानासुषं तेषां मदीयसीम् । मामनु म ते मनो वृत्सं गौरिव धावतु एषा वा-
 र्त्वि धावतु ॥ ६ ॥

॥ १९ ॥ संशितं म इदं द्रष्टुं संशितं वीर्यं बलम् । संशितं सत्रमजरीमस्तु
 जिष्णुं येषामसि पुरोहितः ॥ १ ॥ सप्रदेषां ग्राहं म्यापि समोजो वीर्यं बलम् ।
 पृथ्यामि शर्षणां शारुनेनं इविषाहम् ॥ २ ॥ नीचैः पयन्तामधरे भवन्तु ये
 नः गूरिं मघवानं पृतन्यान् । जिष्णामि द्रव्यणामिन्नानुक्षयामि स्वानुहम् ॥ ३ ॥
 तीक्ष्णीयांसः परशोऽग्नेस्त्रीच्छानेनं जत । इन्द्रं म्य वज्रान् तीक्ष्णीयांसो येषामसि
 पुरोहितः ॥ ४ ॥ प्रपासुदमापुधा मं स्यान्मेषां ग्राहं सुवीरं वर्धयामि । पुषां सत्र
 मजरीमस्तु जिष्णुवेषां चित्तं विश्वेऽयन्तु देवाः ॥ ५ ॥ उद्धर्षन्तां मघयन् वा-
 जिन्नानुद्वीराणां जयन्तामनुषोषः । पृथग् घोषां उल्लुल्यः केतुमन्त उदीरताम् । देवा
 इन्द्रं ज्येष्ठा मरुतो यन्तु सेनया ॥ ६ ॥ प्रता जयता नर जग्रा वः सन्तु ग्राहवः ।
 तीक्ष्णेष्वोऽवल्लभन्व नो हतोमापुधा अयन्तानुमवाहयः ॥ ७ ॥ अवसृष्टा परी
 पतु शरं च्ये द्रष्टुं संशिते । जयामिभान् म पंथस्य जडेषां परं चरं मामीषां मोषि
 वक्ष्यन् ॥ ८ ॥

॥ २० ॥ अयं ते योनिर्ऋत्विषो यतो जातो अरोचयाः । तं जानन्ननु आ
 रोहापां नो वर्धया इषिम् ॥ १ ॥ अग्ने अच्छां वदेह नः प्रत्यङ् नः सुमनाभव ।
 म एषां यच्छ विशां पते धनुदा अंसि नस्तवम् ॥ २ ॥ म एषां यच्छत्वर्षमा
 म भगः म घृहस्पतिः । म देवीः प्रोत सृष्टतां इषिं देवीं दधातु मे ॥ ३ ॥ सोमं
 राजानमवंसेग्निं गीर्भिवामहे । आदित्यं विष्णुं सूर्यं ब्रह्माणं च बृहस्प-
 तिम् ॥ ४ ॥ त्वं नो अग्ने अग्निभिर्मिहं युक्तं च वर्धय । त्वं नो देव वातं च इ-
 षिं दानाय चोदय ॥ ५ ॥ इन्द्रयापू उभाविह सुहयेह हवामहे । यथानः सर्व इ-

उज्जुनः संगत्यां सुमना असद्दानकामश्च नो भुवत् ॥ ६ ॥ अर्यमणं बृहस्पतिमिन्द्रं
 दानाय चोदय । वातं विष्णुं सरस्वतीं सवितारं च वाजिनम् ॥ ७ ॥ वाजस्य तु
 प्रेमवे सं वैभूविमेमा च विश्वा भुवनान्यन्तः । उतादित्सन्तं दापयतु प्रजानन् इति
 च नः सर्ववीरं नि रच्छ ॥ ८ ॥ दुहां मे पञ्च प्रदिशो दुहामुर्विपया वृत्तम् ।
 प्रापेयं सर्वा आकृतीर्मनसा हृदयेन च ॥ ९ ॥ गोसन्ति वाचमुदेयं वचसा माभ्यु-
 दिहि । आ रुन्धां सर्वतो वायुस्त्वष्टा पोषं दधातु मे ॥ १० ॥

॥ इति चतुर्थो ऽनुवाकः ॥

॥ २१ ॥ ये अग्नयो अप्स्रान्तये वृत्रे ये पुरुषे ये अरमसु । य आत्रिवे-
 शोपंथीर्यो वनस्पतींस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥ १ ॥ यः सोमं अन्तपो
 गोप्सन्तर्य आर्विष्टो वयंसु यो मृगेषु । य आत्रिवेशं द्विपदो यश्चतुष्पदस्तेभ्यो
 ॥ २ ॥ य इन्द्रेण मरुतं यार्ति देवो वैश्वानर उत विश्वदाव्यः । यं जोहवीमि
 पृतनासु सास्रिहि तेभ्यो ॥ ३ ॥ यो देवो विश्वाद् यमु काममाहुयं दातारं प्रतिगु-
 ह्वन्तमाहुः । यो धीरः शक्रः पंस्त्रिभूरदाभ्यस्तेभ्यो ॥ ४ ॥ यं त्वाहोतारं मन-
 साभि सैविदुस्त्रयोदश भौवनाः पञ्च मानवाः । वर्चोपसे यशसें सूनृतावत्रे तेभ्यो
 ॥ ५ ॥ उक्षात्राय वशात्राय सोमपृष्ठाय वेधसे । वैरवानर ज्येष्ठेभ्यस्तेभ्यो
 ॥ ६ ॥ दिव्यं पृथिवीमन्वन्तारिञ्चं ये विष्टुतमनुसंचरन्ति । ये दिक्चवन्तये वाते अ-
 न्तस्तेभ्यो अग्निभ्यो हुतमस्त्वेतत् ॥ ७ ॥ हिरण्यपाणिं सवितारमिन्द्रं बृहस्पतिं
 वरुणं मित्रमग्निम् । विश्वान् देवानद्विरसो हवामह इमं क्रव्यादं शमयन्वग्निम्
 ॥ ८ ॥ शान्तो अग्निः क्रव्याच्छ्रान्तः पुरुषरेपणः । अथो यो विश्वक्रव्यात्सं क्र-
 व्यादमशीशमम् ॥ ९ ॥ ये पर्वताः सोमपृष्ठा आपे उक्तानशीवरीः । वातः पर्जन्य
 आवग्निस्ते क्रव्यादमशीशमन् ॥ १० ॥

॥ २२ ॥ इस्तिवृषसं प्रपतां घृहद् यशो अदित्या यत् तनुः संबभूव । त्व
 सर्वे सामदुर्ममैतद् विश्वे देवा अदितिः सजोषाः ॥ १ ॥ मित्रश्च वरुणश्चेन्द्रो-
 रुद्रश्च पेततु । देवासां विश्वपापमस्ते माञ्जन्तु वचसा ॥ २ ॥ येन इस्ती व-
 पंसा संवभूव येन रामा मनुष्येभ्यस्त्रान्तः । येन देवा देवनामसु आपन् तेन मास्य
 वरुणाने यद्यस्तिर्न कृणु ॥ ३ ॥ यत्तु मे वचो जातवेदो घृहद् भवत्पारुतेः । यावत् सूर्यस्य
 पचे जामुरस्य च इस्तिर्नः । तावन्मे अरिचना वचं आ पञ्चां पुष्करस्रजा ॥ ४ ॥ याव-

धनमः प्रदिशश्चक्रुर्वायुं समस्तान् । तावन् सुमतिर्विन्द्रियं मयि नर्दन्निवर्तनम् ॥ २ ॥
 इन्दी मृगाणां सुपदांमतिमानान् बभूव हि । तस्य भोगेन वर्षेणाभि पिञ्चापि मा
 म्दम् ॥ ६ ॥

॥ २३ ॥ येन वेदद् इभूविष्यन्नाशयांमसि तन् त्वन् । इदं नहन्यत्र न्द्रपद्मे निद्रधमसि
 ॥ १ ॥ आ ते योनिर्गर्भं एतु पुषान् चाल इवेपुधिम् । आ वीरोऽत्र जायतां पुत्रस्ते दर्शमास्यः
 ॥ २ ॥ पुमानं पुत्रं जनयते पुमाननु जायताम् । भवामि पुत्राणां माता जनानां जनया-
 द्धु यान् ॥ ३ ॥ यानि भद्राणि वीजान्येषु भा जनयन्ति च । तैस्त्वं पुत्रं विन्दस्व
 सा प्रमूर्धनका भव ॥ ४ ॥ कृणोमि ते प्राजापुन्यमा योनिं गर्भं एतु ते । विन्दस्व
 न्वं पुत्रं नीरि यस्तुभ्यं शमस्तुभ्यं तस्य त्वं भवे ॥ ५ ॥ यामां यौः पिता पृथिवी
 माता संपुत्रो मूर्त्तं वीरुवा इभूव । तास्त्वा पुत्रविद्यां देवीः प्रावन्त्वोपधयः ॥ ६ ॥

॥ २४ ॥ पर्यस्वतीरोपधयः पर्यस्वन्मासकं वनः । अयो पर्यस्वती नामा
 भेदेऽहं संदृशः ॥ १ ॥ वेदाहं पर्यस्वन्तं चकार धान्यं षड् । सम्भृत्वा नाम
 यो इवस्ते उपं ह्यापदे यो यो अप्येवज्जो गृहे ॥ २ ॥ इमा याः पञ्च प्रदिशो
 मानवीः पञ्च कृष्यः । ह्ये शार्यं नदीरिविद स्फातिं समावेहान् ॥ ३ ॥ उदुत्सं श-
 नधारं गृहस्यारुमासितम् । पुषास्माकेद्रं धान्यं गृहस्यारुमासितम् ॥ ४ ॥ शर्तह-
 स्त समाहेत् सहेसहस्तं सं किं । कृतस्यं कार्यस्य चेह स्फातिं समावेह ॥ ५ ॥ तिस्रो-
 मात्रा गन्धर्वाणां चतस्रो गृहपल्याः । तामां या स्फातिमत्तमा तथा त्याभि मृशा-
 मसि ॥ ६ ॥ उपोहर्षं समृहर्षं उत्तारं ते प्रजापते । ताविहा वहेतां स्फातिं
 वहुं भूपानुमासितम् ॥ ७ ॥

॥ २५ ॥ उचुदस्त्वोत्तुदतु मा धृयाः शयने स्वे । इपुः कामस्य या भीमा
 तथा विध्यामि त्वा हृदि ॥ १ ॥ आधीपत्यां कामशल्यामिषुं सरुकल्पकुल्मलाम् ।
 तां सुसंधतां कृत्वा कामो विध्यतु त्वा हृदि ॥ २ ॥ या मीहानं शोपयति काम-
 स्पेपुः सुसंधता । प्राचीनपत्ता व्योषा तथा विध्यामि त्वा हृदि ॥ ३ ॥ शुचा
 विदा व्योपया शुष्कास्याभि सर्प मा । मृदुनिर्मन्युः केवली मियशादिन्यतुव्रता
 ॥ ४ ॥ आजामित्वान्यया परिं मातुरयो पितुः । यथा मम क्रतावसो मम चित्तमुपा-
 यंसि ॥ ५ ॥ व्यस्ये मित्रायरुणौ हृदयिचत्तान्यस्य तम् । अथैनामकृतं कन्या मोज
 कृणुतं वशे ॥ ६ ॥

॥ इति पञ्चमोऽनुवाकः ॥

॥ २६ ॥ येऽस्यां स्थ प्राच्यां दिशि हेतयो नाम देवास्तेषां वो अग्निरिषवः
 ते नो मृडत ते नोऽधि ब्रूत तेभ्यो वो नमस्तेभ्यो वः स्वाहा ॥ १ ॥ येऽस्यां
 स्थ दक्षिणायां दिश्यविष्यवो नाम देवास्तेषां वः कामइषवः । ते नो ० ॥ २ ॥
 येऽस्यां स्थ प्रतीच्यां दिशि वैराजा नाम देवास्तेषां व आप इषवः । ते नो ०
 ॥ ३ ॥ येऽस्यां स्थोदीच्यां दिशि प्रविध्यन्तो नाम देवास्तेषां वो वात इषवः ।
 ते नो ० ॥ ४ ॥ येऽस्यां स्थ ध्रुवायां दिशि निलिम्पा नाम देवास्तेषां व
 ओपधीरिषवः । ते नो ० ॥ ५ ॥ येऽस्यां स्थोर्ध्वायां दिश्यवस्वन्तो नाम
 देवास्तेषां वो वृहस्पतिरिषवः । ते नो मृडत ते नोऽधि ब्रूत तेभ्यो वो नमस्तेभ्यो
 वः स्वाहा ॥ ६ ॥

॥ २७ ॥ प्राची दिग्भिरधिपतिरस्मितो रक्षितादित्या इषवः । तेभ्यो नम
 अधिपतिभ्यो नमो रक्षितभ्यो नम इषुभ्यो नम एभ्यो अस्तु । योऽस्मान्देष्टि
 वयं द्विप्मस्तं वो जम्भे दध्मः ॥ १ ॥ दक्षिणा दिग्मिन्द्रोऽधिपतिस्तिरश्चिरान
 रक्षिता पितर इषवः । तेभ्यो ० । ० ॥ २ ॥ प्रतीची दिग्वरुणो अधिपतिः पृदा
 रक्षितश्च मिषवः । तेभ्यो ० । ० ॥ ३ ॥ उदीची दिक् सोमोऽधिपतिः स्वर्
 रक्षिताशनिरिषवः । तेभ्यो ० । ० ॥ ४ ॥ ध्रुवा दिग्विष्णुराधिपतिः कल्माषप्रति
 रक्षिता वीरुध इषवः । तेभ्यो ० । ० ॥ ५ ॥ ऊर्ध्वा दिग् वृहस्पतिरधिपतिः श्वितो
 रक्षिता वर्षमिषवः । तेभ्यो नमो अधिपतिभ्यो नमो रक्षितभ्यो नम इषुभ्यो न
 एभ्यो अस्तु । योऽस्मान्देष्टि वयं वयं द्विप्मस्तं वो जम्भे दध्मः ॥ ६ ॥

॥ २८ ॥ एकैकयेषां सृष्ट्या सं बभूव यत्र गा असृजन्तभूतकृतो विश्व
 पाः । यत्र विजायते यमिन्यपनुः सा पशून् क्षिणाति रिफ्ती रुशती ॥ १ ॥ एषा
 पशून्सं क्षिणाति क्वव्याद् भूत्वा व्यद्री । उतैनां ब्रह्मणो दद्यात् तथा स्योना शिवा
 स्यात् ॥ २ ॥ शिवा भवतु पुरुषेभ्यो गोभ्यो अश्वेभ्यः शिवा । शिवास्मै सर्वस्यै
 क्षेत्राय शिवा न इहिधि ॥ ३ ॥ इह पुष्टिरिह रस इह महससातमा भव । पशून्
 यमिनि पोषय ॥ ४ ॥ यत्रां मुहार्दः सृकृतो मदान्ति विहाय रोगं तन्वः स्वा
 याः । तं लोकं यमिन्यभिसंबभूव सा नो मा हिंसीत् पुरुषान् पशून् ॥ ५ ॥ यत्रां
 मुहार्दो सृकृतोऽग्निहोत्रकृतो यत्र लोकः । तं लोकं यमिन्यभिसंबभूव सा नो मा
 हिंसीत् पुरुषान् पशून् ॥ ६ ॥

॥ २६ ॥ यद् राजानो विभवेन इष्टापुत्रस्य षोडशं यमग्यामी मंथामर्दः ।
 भगिन्मन्थान् म मुञ्चति दानः शिक्तिवान् मन्था ॥ १ ॥ सत्रेण कामान् पूज्य-
 न्याभवेन् प्रभवन् भवेन् । आरुतिप्रोविद्वेषः शिक्तिपान्नापं दस्यति ॥ २ ॥ यो
 ददाति शिक्तिपादमर्चि लोकेन संमितम् । म नाकेमग्यारोहति यत्र शुन्को न कि-
 यने अत्रनेन वर्नीयम् ॥ ३ ॥ पञ्चासुं शिक्तिपादमर्चि लोकेन संमितम् । प्रदा-
 नोपं जीवति पितृणां लोके क्षितम् ॥ ४ ॥ पञ्चासुं शिक्तिपादमर्चि लोकेन सं-
 मितम् । प्रदानोपं जीवति सूर्यमानयोरक्षितम् ॥ ५ ॥ इरेव नोपं दस्यति समुद्र
 इव पयो महत् । देवा मंग्रासिनाविव शिक्तिपान्नापं दस्यति ॥ ६ ॥ क इदं क-
 म्पां अदान् कामः कामोपादान् । कामो दाना कामः प्रतिग्रहीता कामः समुद्रमा
 विवेद्य । कामेन न्या प्रति शृद्धामि कामेन तं ॥ ७ ॥ भूमिष्ठा प्रति शृद्धात्सु-
 न्नारिक्षमिदं महत् । माहं प्राणेन मात्मना मा प्रजयां प्रतिगृह्य वि राधिपि ॥ ८ ॥

॥ ३० ॥ महद्वयं सामनुम्यमर्चिकेपं कृणोमि वः । अन्यो अन्यमभि ह्वयत
 वृत्तं ज्ञातमिशाण्या ॥ १ ॥ अनुव्रतः पितुः पुत्रो मात्रा भवतु संमनाः । ज्ञाया
 पत्ये मधुमतीं वार्चं वदतु शन्तिवाम् ॥ २ ॥ मा भ्राता भ्रातरं द्विजन्मा स्वसा-
 रमुत स्वसा । सम्यञ्चः सग्रता भूत्वा वार्चं वदत भद्रया ॥ ३ ॥ येन वेना न
 विपन्ति नोर्चं विद्विपते मिथः । तत्कृणो मर्कं यो गृहे संज्ञानं पुरुषेभ्यः ॥ ४ ॥
 उपार्यस्वन्तरिचक्षिनो मा वि योष्ट संग्रभयन्तुः सधुंशरचरन्तः । अन्यो अन्यसैम
 च्छु वदन्त एतं सध्वीचीनान् वः संमनसकृणोमि ॥ ५ ॥ समानी पूषा सह यो-
 न्नभागः समाने योके सह वो युनजिम । सम्यञ्चो ऽग्निं संपर्यतारा नाभिभि-
 याभितः ॥ ६ ॥ सध्वीचीनान् वः संमनसकृणोम्येकश्रुष्टीन्संवननेन सर्वान् ।
 देवा इवामृतं रक्षमाणः मायंप्रतः सामनुसो वो अस्तु ॥ ७ ॥

॥ ३१ ॥ वि देवा जरसावृतान् वि त्वमग्ने अरात्या । व्यंहं सर्वेण पाप्म-
 ना वि यक्ष्मेण समायुषा ॥ १ ॥ व्यार्त्या पर्वमानो वि शक्रः पापकृत्यया ।
 व्यंहं ० ॥ २ ॥ वि प्राम्पाः पशवं आरुण्यैर्व्यापस्तृष्ण्यासरन् । व्यंहं ०
 ॥ ३ ॥ वीधे धावापृथिवी इतो वि पन्यानो दिशं दिशम् । व्यंहं ० ॥ ४ ॥
 त्वष्टा दुहिते वदतुं युनक्तीतीदं विशवं भुवनं वि याति । व्यंहं ० ॥ ५ ॥ अग्निः
 प्राणान्तसं दधाति चन्द्रः प्राणेन संहितः । व्यंहं ० ॥ ६ ॥ प्राणेन विश्वतो

वीर्यं देवाः सूर्यं समैरयन् । व्योहं ० ॥ ७ ॥ आयुष्मतामायुष्कृतां प्राणेन जीव
 मा मृधाः । व्योहं ० ॥ ८ ॥ प्राणेन प्राणतां प्राणैर्ह्य भव मा मृधाः । व्योहं ०
 ॥ ९ ॥ उदायुषा समायुषोदोर्पधीनां रसेन व्योहं ० ॥ १० ॥ आ वर्जन्वस्य
 वृष्टघोदस्यामामृता व्रयम् । व्योहं सर्वेण प्राप्सन्ता वि यज्मेण समायुषा ॥ ११ ॥

॥ इति पण्डोऽनुवाकः ॥

॥ तृतीयं काण्डं समाप्तम् ॥

अथ चतुर्थं काण्डम्

॥ १ ॥ ब्रह्मं जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद् विसीप्रतः सुरुचो वैन आवः । स बुध्न्या
उपमा अस्य विष्ठाः सतश्च योनिमसतश्च वि वः ॥ १ ॥ इयं पित्र्या राष्ट्र्ये-
त्वग्नें प्रथमार्यं जनुपे भुवनेष्ठाः । तस्मा एतं सुरुचं ह्यग्महं घर्म श्रीणन्तु प्रथ-
मार्यं धास्यचे ॥ २ ॥ प्र यो जुज्ञे विद्वानस्य बन्धुविश्वो देवानां जनिमा विवक्ति ।
ब्रह्म ब्रह्मण उज्जंभार मध्यान्नाचैरुचैः स्वधा अभि प्र तस्थौ ॥ ३ ॥ स हि द्विवः
स पृथिव्या अतस्था मही जेमरोदसी अस्कभायत् । महान् मही अस्कभायद् वि-
जातो द्यां सद्य पार्थियं च रजः ॥ ४ ॥ स बुध्न्यादापू जनुपोभ्यमं बृहस्पतिर्वेवता
तस्य मन्नाद् । अहर्यच्छुक्रं ज्योतिषो जनिष्टार्थं घुमन्तो वि वसन्तु विमाः ॥ ५ ॥
नूनं तदस्य काव्यो हिनीति महो देवस्य पूर्वस्य धाम । एष जज्ञे बहुभिः साक-
मित्या पूर्वे अर्धे विपिते ससन् नु ॥ ६ ॥ योर्धर्वाणं पितरं देवबन्धुं बृहस्पतिं नम-
साव च गच्छात् । त्वं विश्वेषां जनिता यथासः कुर्विद्वो न दभायत् स्वधावान् ॥७॥

॥ १ ॥ य आत्मदा बलदा यस्य विश्वं उपासते प्रशिषं यस्य देवाः । योऽस्येशं
द्विपुत्रो यदचतुष्पदः कर्म देवार्यं हविषा विधेम ॥ १ ॥ यः प्राणतो निर्मिपुतो म-
हित्वको राजा जगतो उभूव । यस्य च्छायामृतं यस्य मृत्युः कर्म ॥ २ ॥ यं क्र-
न्दसी अवंतश्चस्कभाने भियसाने रोदसी अद्वयेथाम् । यस्यासां पन्था रजमो
विमानः कर्म ॥ ३ ॥ यस्य द्यौर्वा पृथिवी च मही यस्याद् उर्वन्तरिक्षम् ।
यस्यासां मृतो विरतो महित्वा कर्म ॥ ४ ॥ यस्य विश्वं द्विमवन्तो महित्वा
समुद्रे यस्य रतामिद्राहुः । इमारचं प्रदिशो यस्य ग्राहू कर्म ॥ ५ ॥ आपो अमे
विश्वमावन् गर्भं दधाना अमृता अतज्ञाः । यानु देवीप्वधि देव आसीन् कर्म ॥ ६ ॥
द्विरणुगर्भः समवतेतात्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीन् । स दाधार पृथिवीमुन
द्यां कर्म ॥ ७ ॥ आपो वृत्सं जनयन्तीर्गर्भमग्रे समरयन् । तस्योत जायमान-
स्योन्व आमीद्विरणुगः कर्म देवार्यं हविषा विधेम ॥ ८ ॥

॥ ३ ॥ उदितम्बो अक्रमन् व्याघ्रः पुरुषो वृकः । द्विरुग्वि यन्ति मिन्वो

हिरेण देवो वनस्पतिर्हिरेन्द्रमन्तु शर्ववः ॥ १ ॥ परंयंतु पथा वृकः परमेणोत त-
स्करः । परेण वृत्वती रज्जुः परेणाद्यायुरर्पतु ॥ २ ॥ अचर्यो च ते मुखं च ते
व्याघ्रं जम्भयामसि । आत् सर्वांन् विंशतिं नखान् ॥ ३ ॥ व्याघ्रं वृत्वतां वयं मयं
जम्भयामसि । आहुं ऐनमथो अहिं यातुघानमयो वृकम् ॥ ४ ॥ यो अथ स्तेन
आपति स सर्पिष्ठो अपापति । पथामपध्वंसेनेत्विन्द्रो वञ्छेण हन्तु तम् ॥ ५ ॥
मूर्णा मृगस्य दन्ता अपिशीर्णा उ पृष्टयः । निष्ठुक् ते गोधा भवतु नीचायच्छश-
युर्मृगः ॥ ६ ॥ यत् संयमो न वि यमो वि यमो यन्न संयमः । इन्द्रजाः सोम-
आथर्वणमसि व्याघ्रजम्भनम् ॥ ७ ॥

॥४॥यां त्वा गन्धर्वो अखनद् वरुणाय मृतभ्रजे । तां त्वा वयं खनायस्योर्पधिः
पहर्षणीम् ॥१॥ उदुपा उदु सूर्य उद्विदं मांसकं वचः । उदेंजतु मजापतिवृषा शु-
ष्मेण वाजिना ॥ २ ॥ यथा स्म ते विरोहंतोऽभितंसासिवातीति । ततस्ते शुष्मं
चरमियं कृणोत्वोर्पधिः ॥ ३ ॥ उच्छुष्मोर्पधीनां सारं ऋषभाणाम् । सं पुंसा
मिन्द्र वृष्यमपिन् धेहि तनूवशिन् ॥४॥ अर्पां रसः प्रथमजोऽथो वनस्पतीनाम्
ब्रूत सोमस्य धातास्युताशंमि वृष्यम् ॥५॥ अघामे अथ संवितरद्य देवि सरस्वति
अयास्य ब्रह्मणस्पते धनुर्दिवा तानया पसः ॥ ६ ॥ आहं तनोमि ते पमो अग्नि
व्यामिन्ध घन्वनि । क्रमस्वशी इव रोहितमनं वलायता सदा ॥ ७ ॥ अश्वस्याश्व
तरस्याजस्य पेतृस्य च । अथ ऋषभग्यये वाजास्तानस्मिन् धेहि तनूवशिन् ॥८॥

॥ ५ ॥ सहस्रंशुक्रो वृषभो यः समुद्राद्बुदाचरत् । तेनां सहस्येना वयं निज-
नान्त्स्वापयामसि ॥ १ ॥ न भूमिं वातो अतिं वाति नातिं पश्यति कथ्यन ।
स्त्रियेश्च सर्वाः स्वापय शुनश्चेन्द्रसखा चरेन् ॥ २ ॥ श्रोत्रेशयास्तन्पेशया नारी-
र्या बह्वशीवरीः । स्त्रियो याः पुण्यगन्धयस्ताः सर्वाः स्वापयामसि ॥ ३ ॥ एन-
देजदजग्रभं चक्षुः प्राणमंजग्रभम् । अङ्गान्यजग्रभं सर्वा रात्रीणामतिश्वरे ॥४॥
य आस्ते यश्चरति यश्चतिष्ठन् विपश्यति । तेषां सं दध्मो अक्षीणि यथेदं हर्म्य
तथा ॥५॥ स्वस्तु माता स्वस्तु पिता स्वस्तु श्वा स्वस्तु विरपतिः । स्वपन्त्वस्यै ज्ञातयः
स्वपत्त्वयमभिलो जनः ॥ ६ ॥ स्वभं स्वमाभिकरणेन सर्वं नि प्वापया जनम् ।
श्रोतसूर्यमन्यान्त्स्वापयाव्युपं जाश्रुतावहमिन्द्र इवारिष्ठो अक्षितः ॥ ७ ॥

॥ इति प्रथमोऽनुवाकः ॥

॥ ६ ॥ प्राहणो जज्ञे प्रथमो दशशीघ्रो दशास्यः । स सोमं प्रथमः पवी
 स चकारासं विपम् ॥ १ ॥ यावती धावापृथिवी वसिष्णा यावत् सप्त सिन्धु-
 वो वितष्टिरे । वाचं विपस्य दूर्पणीं तामितो निरवादिपम् ॥ २ ॥ सृपर्णस्त्वा
 गरुत्मान् विपे प्रथममावयत् । नामीमदो नारुंरुप उतास्मा अभवः पितुः ॥ ३ ॥
 यस्तु आस्यत् पञ्चाङ्गुरिर्वक्राच्चिदधि धन्वनः । अरुस्कम्भस्य शल्यान्निरवोप-
 महं विपम् ॥ ४ ॥ शल्याद् विपं निरवोच्चं माञ्जनाद्भुत पर्णधेः । अषाष्ठाच्छुद्राद्
 कुल्मलान्निरवोचमहं विपम् ॥ ५ ॥ अरुसस्त इपो शल्योऽथो ते अरुसं विपम् ।
 उतासस्यं वृत्तस्य धनुष्टे अरुसारुसम् ॥ ६ ॥ ये अपीपन् ये अर्दिहन् य आस्यन्
 ये अवासृजन् । सर्वे ते वध्रयः कृता वाध्रिर्विपगिरिः कृतः ॥ ७ ॥ वध्रयस्ते ख-
 नितारो वाध्रिस्त्वमस्योपधे । वाध्रिः स पर्वतो गिरिर्यतो जातमिदं विपम् ॥ ८ ॥

॥ ७ ॥ वासिद्रं वारयाते वरुणावत्यामधि । तत्रामृतस्यासिकं तेना ते वारये
 विपम् ॥ १ ॥ अरुसं प्राच्यं विपमरुसं यदुदीच्यम् । अथेदमधराच्यं कर्मभेण
 वि कल्पते ॥ २ ॥ कुरुम्भं कृत्वा तिथिं पीयस्पाकमुदारिणम् । क्षुधा किल त्वा
 बुष्टनो जज्ञिवान्त्स न रुरुपः ॥ ३ ॥ वि ते मदं मदावति शरुमिव पातयामसि ।
 म त्वां वरुमिव येपन्तं वचसा स्यापयामसि ॥ ४ ॥ पटिं प्राममिवाचितुं वचसा
 स्थापयामसि । तिष्ठो वृक्ष इव स्यान्मधिज्जाते न रुरुपः ॥ ५ ॥ प्रवस्तैस्त्वा प-
 र्यक्रीणन् दूर्शेभिर्जिनैरुत । प्रक्रीरसि त्वमोपधेभिज्जाते न रुरुपः ॥ ६ ॥ अ-
 नाता ये वः प्रथमा यानि कर्माणि चक्रिरे । वीरान् नो अत्र मा दधन् तद् धं
 एतत् पुरो दधे ॥ ७ ॥

॥ ८ ॥ भूतो भूतेषु पृथु आ दधाति स भूतानामधिपतिर्वभूत् । तस्यं मृत्यु-
 रचरति राज्ञमूयं स राजां राज्ञ्यमनु मन्यतामिदम् ॥ १ ॥ अग्नि मेदि मापं चेन
 उग्रधेत्ता संपत्नरा । आ तिष्ठ मिप्रवर्धन् तुभ्यं देवा अधिं मुवन् ॥ २ ॥ आति-
 ष्टन्तं पटिं विभे अमृष्यं द्वियं वर्मानश्चरति स्वरोचिः । मरुत् तद् वृष्णा अमुरस्य
 नामा विश्वरूपो अमृतानि तस्यो ॥ ३ ॥ प्यायो अधि येषां वि क्रमस्तु दिशो
 महीः । विशस्त्या सर्वा वाञ्छन्त्वापो दिव्याः पर्यस्वतीः ॥ ४ ॥ या आपो दि-
 ष्याः पर्यमा मर्दन्त्यन्तारिक्ष उत वा पृथिव्याम् । तामां त्वा मर्वांगाम्पात्रभि पिञ्चा-
 मि र्षसा ॥ ५ ॥ अग्नि त्वा वचसासिचुपापो दिव्याः पर्यस्वतीः । यदासो

मित्रवर्धनस्तथा त्वा सविता कंरत् ॥ ६ ॥ एनाव्याग्रं परिपस्वजानाः सिंहं हि-
न्वन्ति महते सौभगाय । समुद्रं न सुभुवंस्तस्थिवांसं मर्षुज्यन्ते ह्यिपिनमस्वान्तः ॥७॥

॥६॥ एहिं जीवं त्रापमाणं पर्वतस्यास्पक्ष्यम् । विश्वेभिर्देवैर्दुक्तं परिधिर्जानाय
कम् ॥ १ ॥ परिपाणं पुरुपाणं परिपाणं गवामसि । अश्वानामर्वतां परिपाणा-
य तस्थिपे ॥ २ ॥ उतासि परिपाणं यातुजम्भनमाञ्जन । उतामृतस्य त्वं वेत्या-
थो असि जीव भोर्जनमथो हरितभेषजम् ॥ ३ ॥ यस्याञ्जन प्रसर्पस्यद्वमङ्गं पर-
प्परुः । ततो यक्षं वि वाधस उग्रो मध्यमशीरिव ॥ ४ ॥ नैनं प्राप्नोति शपथं
न कृत्या नाभिश्चोर्चनम् । नैनं विष्कन्धमरनुते यस्त्या विभर्त्याञ्जन ॥ ५ ॥ अ-
सन्मन्त्राद् दुष्यन्त्याद् दुष्कृताच्छमलाद्भुत । दुर्हाद्वरचक्षुषो घोरात् तस्मात्
पाहाञ्जन ॥ ६ ॥ इदं विद्वानाञ्जन मत्यं वक्ष्यामि नानृतम् । मनेयमश्वं गाम्
हमात्मानं तयं पूरुष ॥ ७ ॥ त्रयो दासा आञ्जनस्य त्वमा बलाम् आदहिः ।
वर्षिष्ठः पर्वतानां त्रिकुक्चामं ते पिता ॥ ८ ॥ यदाञ्जनं त्रैककुदं जातं हिमवत-
स्परि । यातुश्च सर्वाञ्जम्भयत्सर्वाश्च यातुधान्यः ॥ ९ ॥ यदि वासि त्रैककुदं
यदि यापुनमुच्यसे । उभे ते भूदे नाम्नी ताभ्यां नः पाहाञ्जन ॥ १० ॥

॥ १० ॥ वाताञ्जातो अन्तरिक्षाद् विद्युतो ज्योतिष्परि । स नो हिर-
ण्यजाः शङ्खः कर्शनः पात्वंहसः ॥ १ ॥ यो अश्रतो रोचनानो समुद्रादधि जज्ञि-
पे । शङ्खेन हत्वा रक्षास्यत्रिणो वि पंहामहे ॥ २ ॥ शङ्खेनामीं वाममति शङ्खे-
नोत सदान्वाः । शङ्खो नो विश्वभेषजः कर्शनः पात्वंहसः ॥ ३ ॥ द्विवि जातः
समुद्रजः सिन्धुतस्पर्षाभृतः । स नो हिरण्यजाः शङ्ख आयुप्रतरणो मणिः ॥ ४ ॥
समुद्राज्जातो मणिर्वृत्राज्जातो दिवाकरः । सो अस्मान्त्सर्वतः पातु हेत्या देवासुरे-
भ्यः ॥ ५ ॥ हिरण्यानामेको असि सोमात् त्वमधि जज्ञिपे । रथे त्वमसि दर्शत ई-
पुधौ रोचनस्त्वं प्र ण आयुषि तारिपत् ॥ ६ ॥ देवानामस्थि कर्शनं बभूव त-
दात्सन्वचरत्युस्वान्तः । तत् ते वद्याम्यायुषे वर्चसे वलाय दीर्घायुत्वार्य शत-
शारदाय कार्शनस्त्याभि रक्षतु ॥ ७ ॥

॥ इति द्वितीयोऽनुवाकः ॥

॥ ११ ॥ अनडान्दाधार पृथिवीमुत धामनडान् दाधारोर्ध्वान्तरिक्षम् । अन-
डान् दाधार इदिशः पटुर्वीरनडान् विश्वं भुवनमाविवेश ॥ १ ॥ अनडानिन्द्रः

न पशुभ्यो वि चंष्टे त्रयाञ्छक्रोवि विमीते अध्वनः । भूतं भविष्यद् भुवना दुर्हानः
 सर्वा देवानां चरति मृतानि ॥ २ ॥ इन्द्रो जातो मनुष्येष्वन्तर्गमस्तमश्चरति शो-
 शुचानः । सुप्रजाः सन्तस उदारो न सर्षद् यो नारत्नीयार्द्रनदुर्हो विज्ञानन्
 ॥ ३ ॥ अन्तर्धान दुहे सुकृतस्य लोक ऐर्न प्याययति पर्वमानः पुरस्तात् ।
 पर्जन्यो धारो मरुत ऊर्धो अस्य यद्गः पयो दक्षिणा दोहो अस्य ॥ ४ ॥
 यस्य नेरो यज्ञपतिर्न यज्ञो नास्य दातेशे न प्रतिग्रहिता । यो विश्वजिद्
 विश्वभृद् विश्वकर्मा धर्म नो भूत यत्नमश्चतुष्पात् ॥ ५ ॥ येन देवाः
 स्वराकुरुदुर्हिंस्वा शरीरमुत्तस्य नाभिम् । तेन गोप्सु सुकृतस्य लोकं धर्मस्य गतेन
 तपसा यशस्यवः ॥ ६ ॥ इन्द्रो रुणेणाग्निर्वहने प्रजापतिः पर्येष्टी विराद् । वि-
 श्वानेरे अक्रमनैश्चानेरे अक्रमतानदुर्ह्यक्रमत । सोऽहं हयत् सोऽधारयत् ॥ ७ ॥
 मध्यमेनर्द्रनदुर्हो यज्ञेष वह आर्हितः । एतार्द्रस्य प्राचीनं यावान् प्रत्यद् समा-
 र्हितः ॥ ८ ॥ यो वेदानदुहो दोहान् मसानुपदस्वतः । प्रजां च लोकं चाप्नोति
 तथा समश्चपयो विदुः ॥ ९ ॥ पृष्टिः मेदिर्मवक्रामश्रिणं जह्व्याभिरुत्खिदन् । अ-
 र्मेणानद्वान् क्रीलालं क्रीनार्शथाभि गच्छतः ॥ १० ॥ दार्द्रश वा एता रात्रीर्व्रत्या
 आहुः प्रजापतेः । तत्रापु ब्रह्म यो वेद तद् वा अर्द्रनदुर्हो मृतम् ॥ ११ ॥ दुहे मायं
 दुहे मानदुहे मध्यन्दिनं परि । दोहा ये अस्य संपन्ति तान् विद्वानुपदस्वतः ॥ १२ ॥

॥ १२ ॥ रोहण्यसि रोहण्यस्थश्छिन्नस्य रोहणी । रोहयेदमरुन्धति ॥ १ ॥

यत् ते रिष्टे यत् ते घृत्तमस्ति पेशं त आत्मानि । धाता तद् भद्रया पुनः सं दधत्
 परेषा परुः ॥ २ ॥ सं ते मज्जा मज्जा भवतु समु ते परुषा परुः । सं ते मांसस्य वि
 संस्तं रामस्थ्यपि रोहतु ॥ ३ ॥ मज्जा मज्जा सं धीयतां चर्मणा चर्म रोहतु । अ-
 संस्कृ ते अस्थि रोहतु मांसं मांसेन रोहतु ॥ ४ ॥ लोम लोम्ना सं कल्पया त्वचा
 सं कल्पया त्वचम् । असंस्कृ ते अस्थि रोहतु छिन्नं सं धेक्षोपधे ॥ ५ ॥ स उत्
 तिष्ठ मेदि प्र देव रथः सुचक्रः सुपविः सुन्तभिः । प्रति तिष्ठोर्ध्वः ॥ ६ ॥ यदि
 कर्त पतित्वा संश्रे यदि वाश्मा प्रहतो जवान् । श्चभू रथस्येवाह्वान्ति सं दधत्
 परेषा परुः ॥ ७ ॥

॥ १३ ॥ उत देवा अर्वाहितं देवा उर्ध्वयथा पुनः । उतागश्चक्रुर्षं देवा देवा
 जीवयथा पुनः ॥ १ ॥ वात्रिमी वार्ता वात् आ सिन्धोरा परावर्तः । दक्षं ते अन्य
 ष्यावातु व्यान्यो वातु यद् रपः ॥ २ ॥ आ वात वाहि भेषजं वि वात वाहि यद्

रपः । त्वं हि विश्वभेषज देवानां वृत ईर्यसे ॥ ३ ॥ त्रायन्तामिमं देवास्त्रायन्तां
 मरुतां गुणाः । त्रायन्तां विश्वा भूतानि यथायमरुपा अस्त ॥ ४ ॥ आ त्वागमं
 शन्तातिभिरथो अरिष्टतातिभिः । दक्षं त उग्रमाभास्त्रिं परा यक्षममुवामिते ॥ ५ ॥
 अयं मे हस्तो भगवानयं मे भगवत्तरः । अयं मे विश्वभेषजोऽयं शिवाभिमर्शनः
 ॥ ६ ॥ हस्ताभ्यां दशशाखाभ्यां जिह्वा वाचः पुरोगवी । अन्तामयिद्वभ्यां हस्ता-
 भ्यां ताभ्यां त्वाभि मृशामसि ॥ ७ ॥

॥ १४ ॥ अजो ह्यग्नेरजनिष्ट शोकात् सो अपश्यज्जनितारमग्रं । तेन देवा
 देवतामग्रं आयन् तेन रोहान् रुरुदुर्मेध्यासः ॥ १ ॥ क्रमध्वमग्निना नाक्रमुख्यान्
 हस्तेषु विभ्रतः । दिवस्पृष्ठं स्वर्गत्वा मिश्रा देवोभिराध्वम् ॥ २ ॥ पृष्ठात् पृथिव्या
 अहमन्तरिज्जमारुहमन्तरिजाद् दिवमारुहम् । दिवोनाकस्य पृष्ठात् स्वर्ज्योतिरगाम-
 हम् ॥ ३ ॥ स्वर्यन्तो नापेक्षन्त आद्यां रोहन्ति रोदसी । यज्ञं ये विश्वतोषां सु-
 विद्वांसो वितेनिरे ॥ ४ ॥ अग्ने मेहि मथमो देवतानां चक्षुर्देवानामुत मानुषाणाम् ।
 इयंक्षमाणा भृगुभिः सजोषाः स्वर्यन्तु यजमानाः स्वस्ति ॥ ५ ॥ अजमनजिप-
 यसा घृतेन दिव्यं सुपर्णं पयसं ब्रह्मन्तम् । तेन गेष्म सुकृतस्य लोकं स्वदारोहन्तो
 अग्नि नाकं मुत्तमम् ॥ ६ ॥ पञ्चोदनं पञ्चभिर्दग्गुलिभिर्दिव्योद्धर पञ्चधैतमोद-
 नम् । प्राच्यां दिशिशिरो अजस्यं धेहि दक्षिणायां दिशि दक्षिणं धेहि पार्श्वम् ॥ ७ ॥
 प्रतीच्यां दिशि भसदमस्य धेह्युत्तरस्यां दिशयुत्तरं धेहि पार्श्वम् । ऊर्ध्वायां दि-
 श्यं जस्यानूकं धेहि दिशि ध्रुवायां धेहि पाजस्यमन्तरिक्षे मध्यतो मध्यमस्य ॥ ८ ॥
 शृतमजं शृतमा प्रोर्णुहि त्वचा सर्वैरुह्यैः सम्भृतं विश्वरूपम् । स उव तिष्ठेतो अग्नि
 नाकमुत्तमं पञ्चिश्चतुर्भिः मति तिष्ठ दिक्षु ॥ ९ ॥

॥ १५ ॥ समुत्पतन्तु मदिशो नभस्वतीः समभ्राणि चार्तभूतानि यन्तु । प्र-
 ष्युभस्य नर्दतो नभस्वतो वाश्चा आर्षः पृथिवीं तर्पयन्तु ॥ १ ॥ सर्वात्तयन्तु
 तद्विषाः सुदानवोऽपां रसा ओषधीभिः सचन्ताम् । वर्षस्य सर्गा महयन्तु भूमिं
 पृथग् जायन्तामोषधयो विश्वरूपाः ॥ २ ॥ सर्वात्तयस्तु गार्यतो नभास्युपां वेगाः
 पृथग्द्विजन्ताम् । वर्षस्य सर्गा महयन्तु भूमिं पृथग् जायन्तां वीरुधो विश्वरूपाः
 ॥ ३ ॥ गुणास्त्योषं गायन्तु मारुताः पर्जन्ययोपिणः पृथग् । सर्गा वर्षस्य व-
 र्षतो वर्षन्तु पृथिवीमर्जु ॥ ४ ॥ उदीरयत मरुतः समुद्रतस्त्रेपो अर्को नभ उ-

पातयाथ । महच्छुभस्य नदतो नभस्वतो वाभ्रा आपः पृथिवीं तर्पयन्तु ॥ ५ ॥
 आभि क्रन्द स्तनयार्दयोर्विधिं भूमिं पर्जन्य पयसा समहाधि । त्वया सृष्टं बंधुल-
 मैतु वर्षमांशांशैपी कृशगुणैस्त्वस्तम् ॥ ६ ॥ सं वोवन्तु सुदानव उत्सा अजगरा
 उत । मरुद्भिः प्रच्युता मेघा वर्षन्तु पृथिवीमनु ॥ ७ ॥ आशांमाशां वि द्योततां
 घातां वान्तु विशोदिशः । मरुद्भिः प्रच्युता मेघाः सं यन्तु पृथिवीमनु ॥ ८ ॥
 आपो विद्युद्भ्रं वर्षं सं वोवन्तु सुदानव उत्सा अजगरा उत । मरुद्भिः प्रच्युता
 मेघाः प्रावन्तु पृथिवीमनु ॥ ९ ॥ अपामग्निस्तनूभिः संविद्वानो य ओपधीनामधिपा
 यभूव । स नो वर्षं वन्तुतां ज्ञातवेदाः प्राणं प्रजाभ्यो अमृतं दिवस्परि ॥ १० ॥
 प्रजापतिः सलिलादा समुद्रादापं इरयं प्रुद्धिमर्दयाति । प्र प्यापतां वृष्णो अ-
 रवस्य रेतोऽर्वाङ्ङेतेन स्तनयित्नुनेहि ॥ ११ ॥ अपो निषिञ्चन्नसुरः प्रितानः श्व-
 संन्तु गर्गरा अपां वरुणाव च नीचीरपः संज । वदन्तु पृथिनवाहवो मण्डूका इ-
 रिणानु ॥ १२ ॥ संवत्सरं शशयाना ब्राह्मणा व्रतचारिणः । वाचं पर्जन्यमि-
 न्वितां प्र मण्डूका अवादिपुः ॥ १३ ॥ उप्रवद मण्डूकि वर्षमा वद तादुरि । मध्ये
 हृदस्यं पुवस्व विगृह्यं चतुरं पदः ॥ १४ ॥ खण्डखा इ खैमखा इ मध्ये तदुरि ।
 वर्षं वनुध्रं पितरो मरुतां मन इच्छत ॥ १५ ॥ महान्तं कोशमुदं चाभि पिञ्च स-
 विद्युतं भवतु वातु वातः । तन्वतां यमं बंधुधा विसंश आनुन्दिनीरोपधपो भवन्तु ॥ १६ ॥

॥ इति तृतीयोऽनुवाकः ॥

॥ १६ ॥ मह्यं पापमधिष्ठाता अन्तिकार्दिव परपति । य स्तापन्मन्यते चरन्तस्यै
 देवा इदं विदुः ॥ १ ॥ यस्तिष्ठति चरति परच वच्यति यो निलापं चरति यः
 मनुइम् । द्वौ संनिपद्यन्मन्त्रयेति राज्ञा तद् वेदं परंणस्तृतीयः ॥ २ ॥ उतेयं
 भूपिर्वर्णस्य राक्ष उतासौ द्यौर्धृती दूरेधन्ता । उतो समुद्रा परंणस्य कुर्या
 उतास्मिपन्पे उदके निलीनः ॥ ३ ॥ उत यो धार्मतिगर्षात् परस्तान्न म
 मुच्यते वर्णस्य राक्षः । दिव ररशः प्र चरन्तीदमस्य महस्त्राचा अति परयन्ति
 भूमिम् ॥ ४ ॥ महं तद् राज्ञा परंणो वि चंष्टे यदन्तरा रोदसी यत् परस्तात् ।
 संलपाता अस्य निमिशो जनानामुत्तानिव रयुष्नी निभिनोति नानि ॥ ५ ॥ ये ते
 पारावरणं मृत्तमस्य मेघा तिष्ठन्ति विपिता ररान्तः । हिनन्तु मत्तं अर्तुं वदन्तं यः
 सत्वशापति मं संजन्तु ॥ ६ ॥ शक्तेन पारांपिधि धेहि वरुणं मा नं मोच्यन्तु-
 वाद गृषतः । आस्तां ज्ञानम उदरं धरंश्रित्वा कोशं इवाह्वयः परिद्वन्द्वमानः

॥ ७ ॥ यः समाभ्योऽवृहणो यो व्याभ्योऽवृहणो यो वेदेभ्योऽवृहणो यो विदेभ्यः ।
 यो वैवो वृहणो यश्च मारुपः ॥ ८ ॥ तैस्त्वा सर्वैरभि प्वाप्ति पाशैरसानामुप्याः
 यणामुप्याः पुत्र । तानु ते सर्वाननुसंदिशामि ॥ ९ ॥

॥ १७ ॥ ईशानां त्वा भेषजानामुज्जेष आ रभामहे । चक्रे सहस्रवीर्यं स-
 वैस्मा ओपधे त्वा ॥ १ ॥ सस्यजितं शपथयावर्त्तनीं सहमानां पुनः सराम् । सर्वा
 समह्वयोपधीरितो नः पारयादिति ॥ २ ॥ या शशाप शपनेन याधं मूरमादधे
 या रसस्य हरणाय जातमारुभे तोकर्मतु सा ॥ ३ ॥ यां तै चक्रुरामे पात्रं यां
 चक्रुर्नीललोहिते । आमे मांसे कृत्यां यां चक्रुस्तया कृत्याकृतो जहि ॥ ४ ॥
 दौष्वेन्मं दौर्जाधित्यं रत्नो अभ्यमराय्यः । दुर्णाम्नीः सर्वा दुर्वाचस्ता अस्मन्ना-
 श्यामसि ॥ ५ ॥ जुधामारं तृपणाप्रारमगोतामनपत्यताम् । अपामार्गं त्वया वयं
 सर्वं तदपमृज्महे ॥ ६ ॥ तृपणामारं जुधामारमथो अक्षपराज्यम् । अपामार्गं
 त्वया वयं सर्वं तदपमृज्महे ॥ ७ ॥ अपामार्गं ओपधीनां सर्वासामेक इद वशी
 तनं ते मृज्म आस्थितमथ त्वमगदश्चर ॥ ८ ॥

॥ १८ ॥ समं ज्योतिः सूर्येणाद्वा रात्रीं समावती । कृणोमि सत्यमृतयेऽ-
 साः सन्तु कृत्वरीः ॥ १ ॥ यो देवाः कृत्या कृत्वा हरदावदुपो गृहम् । वृत्तो
 धारिव प्रातरं तं प्रत्यगुपं पद्यताम् ॥ २ ॥ अमा कृत्वा पामानं यस्तेनान्यं जि-
 यांसति । अश्मानस्तस्यां दग्धयां बहुलाः फद् करिक्रति ॥ ३ ॥ सहस्रधाम्न
 विशिखान् विग्रीवाब् धायया त्वम् । प्रतिं स्म चक्रुपे कृत्यां प्रियां प्रियावते हर
 ॥ ४ ॥ अनयाहमोपध्या सर्वाः कृत्या अंबुदुपम् । यां क्षेत्रे चक्रुर्या गोपु यां वा
 ते पुरुषेषु ॥ ५ ॥ यश्चकार न शशाक कर्तुं शश्रे पादमङ्गुरिम् । चकार अद्र-
 मभ्यमत्सने तपनं तु सः ॥ ६ ॥ अपामार्गोऽप्यं मारुं चेत्रिये शपथश्च यः ।
 अपाह यातुधानीरुष सर्वा अराय्यः ॥ ७ ॥ अपमृज्ययानुधानानप सर्वा अरा-
 य्यः । अपामार्गं त्वया वयं सर्वं तदपं मृज्महे ॥ ८ ॥

॥ १९ ॥ उतो अस्पयन्धुकृदुतो अस्ति तु जापिकृत् । उतो कृत्या कृतः
 प्रजां नदधियां विलिङ्घि वार्षिकम् ॥ १ ॥ प्राहण्येन पर्युक्तामि कथवेन नापुद्रेन ।
 मेनेवधि त्विपीमती न तत्र प्रगमस्ति यत्र प्राप्नोष्योपधे ॥ २ ॥ अत्रमेत्प्योप-

१६
- - - - -

धीनां ज्योतिषेवाभिष्टीपयन् । उत प्रातामि पाकस्याथो हन्तासि रुचासः ॥ ३ ॥
यद्दो देवा अमुंरास्त्वयाप्रे निरकुर्वन् । ततस्त्वमभ्योपधेपामार्गो अजायथाः
॥ ४ ॥ विभिन्दन्ती शनशाखा विभिन्दन् नाम ते पिता । प्रत्यग् वि भिग्धि त्वं
तं यो अस्मां अभिद्रामति ॥ ५ ॥ अस्मद् भूम्याः सर्वभयत् तद्यामेति महद् व्यचः
तद् वै तनो विधूपायन् प्रत्यक् कर्तारमृच्छतु ॥ ६ ॥ प्रत्यह हि सम्भुभूविध प्रती-
चीनं फल्लम्यम् । सर्वान् मच्छपथो अग्नि वरीयो यावया वृधम् ॥ ७ ॥ शतेन
प्रापरि पाहि महस्रेणाभिरक्ष मा । इन्द्रस्ते वीरुधां पत उग्र श्योजमान्मा दधत् ॥ ८ ॥

॥ २० ॥ आ पश्यति मतिं पश्यति परा पश्यति पश्यति । दिवंप्रन्तारिक्षमाद्
भूमिं सर्वं तद् देवि पश्यति ॥ १ ॥ तिस्रो दिवस्त्रिस्रः पृथिवीः पद् चेमाः प्रदिशः
पृथक् । न्वयाहं सर्वा भूतानि पश्यानि देव्योपधे ॥ २ ॥ दिव्यस्य सुपर्णस्य
तस्य द्वासि कर्नानिका । सा भूमिमा करोहिद्य वृद्धं ध्रान्ता वधुरिव ॥ ३ ॥ तां
पे महस्राज्ञो देवो दर्शिणे हस्त आ दधत् । तयाहं सर्वं पश्यामि यश्च शूद्र उता-
र्यः ॥ ४ ॥ अविष्कृणुष्व रूपाणि मान्मानुषं गूढथाः । अथो सहस्रचक्षो त्वं
मतिं पश्याः किमीदिनः ॥ ५ ॥ दर्शय मा यातुधानान् दर्शय यातुधान्यः ।
पिशाचान्सर्वान् दर्शयेति त्वा रभ श्योपधे ॥ ६ ॥ क्रूरयपस्य चक्षुरसि शुन्या-
श्च चतुरङ्गयाः । वीधे सूर्यमिव सर्पन्तं मा पिशाचं तिरस्करः ॥ ७ ॥ उदग्रमं
परिपाणाद् यातुधानं किमीदिनम् । तेनाहं सर्वं पश्याम्युत शूद्रमुतार्यम् ॥ ८ ॥ यो
अन्तारिक्षेण पतति दिवं पश्चात्तिसर्पति । भूमिं यो मन्यते नाथं तं पिशाचं प्र
दर्शय ॥ ९ ॥

॥ इति चतुर्थोऽनुवाकः ॥

॥ २१ ॥ आ गावो अगमन्तु भद्रयक्रन्तसीदन्तु गोष्ठे रणयन्त्वस्मे । प्रजा-
वतीः पुरुक्षा इह स्युरिन्द्राय पूर्वोरुपसो दुर्हानाः ॥ १ ॥ इन्द्रो यज्वने पृणते
च शिञ्जत उपेद् ददाति न स्वं मुपायति । भूयोभूयो इयिपिर्दस्य वर्धयन्नाभिधे
खिल्ये नि दधाति देव्युम् ॥ २ ॥ न ता नशन्ति न दधाति तस्करो नांतामा-
मित्रो व्यथिरा दधर्पति । देवारश्च याभिर्यजते ददाति च ज्योगित् ताभिः सचते
गोपतिः सह ॥ ३ ॥ न ता अर्वा रेणुककाटो श्रुते न संस्कृतप्रमुप यन्ति ना अभि ।

अथर्ववेदसंहिता । अ० ५. सू० २३। १२५.

उरुगायमर्षेण तस्य ता अतु गावो मर्तेस्य वि चरन्ति यज्वनः ॥ ४ ॥ गावो भगो गाव इन्द्रो म इच्छाव गावः सोमस्य प्रथमस्य भुक्तः । इमा या गावाः स जनासु इन्द्रं म इच्छामि हृदा मनसा चिदिन्द्रम् ॥ ५ ॥ यूयं गावो मेदयथा कृ- शं चिदधीरं चित् कृणुया सुमतीकम् । भद्रं गृहं कृणुय भद्रवाचो इह्व घोवपे वच्यते सुभासु ॥ ६ ॥ प्रजावतीः सयवसे रुशन्तीः शुद्धा अयः सुप्रपायो पिबन्तीः । मा व स्तेन ईशत माघशंसः परि घो रुद्रस्य हेतिर्वृणक्तु ॥ ७ ॥

॥ २२ ॥ इमिन्द्र वर्धय चित्रियं म इमं विशोमैक वृषं कृणु त्वम् । निर मित्रानचणु ह्यस्य सर्वास्तान् रन्धयास्मा अहमुत्तरेषु ॥ १ ॥ एमं भञ्ज ग्रामे अर्येव पु गो- पु निष्टं भञ्ज यो अमित्रो अस्य । वर्ष्मं ज्ञाणा मियमस्तु राजेन्द्र शत्रुं रन्धय सर्वमस्मै ॥ २ ॥ अयमस्तु धनपतिर्धनानामयं जिशां विरपतिरस्तु राजा । अस्मिन्निन्द्र महि वर्चीसि धेह्ववर्चसं कृणुहि शत्रुमस्य ॥ ३ ॥ अस्मै द्यावापृथिवी भूरिद्यामं दुहायां घर्मवृषे इव धेनु । अयं राजामिय इन्द्रस्य भूयात् मियो गयामोर्षयीनां पशुनाम् ॥ ४ ॥ युनक्ति त उच्चरावन्तमिन्द्रं येन जयन्ति न पराजयन्ते । यस्तत्रा करदेकवृषं जना- नामुत राजामुत्तमं मानवानाम् ॥ ५ ॥ उत्तरस्त्यमथरे ते सुपत्न्या ये के च राज- न् मतिशत्रवस्ते । एकवृष इन्द्रसखा जिगीवाव् छद्रयतामा मरा भोजनानि ॥ ६ ॥ सिंहरमतीको विशो आधि सर्वा व्याघ्रमतीकोव वायस्तु शत्रून् । एकवृष इन्द्रसखा जिगीवाव् छद्रयतामा खिद्रा भोजनानि ॥ ७ ॥

॥ २३ ॥ अग्नेर्धन्वे प्रथमस्य मचेतसः पाञ्चजन्यस्य पशुधा यमिन्धते । वि- शोविशः प्रविशियांसमीमहे स नो मुञ्चत्वहंसा ॥ १ ॥ यथा हृग्यं घर्हसि जात- वेदो यथा युञ्जं कृण्वर्यसि प्रजानन् । प्रवा देवेभ्यः सुमतिं न आ महे स ॥ २ ॥ यामन्यामन्नुपयुक्तं बर्हिष्ठं कर्मन्कर्मभ्राम् । अग्निमीढे रसोह्यो यन्ध्वेषु वृता- तुं स ॥ ३ ॥ सुजातं जातवेदसप्रग्निं वैश्वानरं विभुम् । इह्यवाहं ह्ययमहे स ॥ ४ ॥ येन आपयो षुलमयोतयन् पुत्रा येनासुराणामयुवन्त प्रायाः । येना- निनां पृणीनिन्द्रो जिगाय स ॥ ५ ॥ येन देवा अमृतमन्वर्विन्दन् येनोर्षधीर्षु- मनीरकृपयन् । येन देवाः स्वाराभेष्टन्तस ॥ ६ ॥ यस्तुन्द्रं प्रदिशि यद् ब्रि- षते पञ्जानं जनितुष्यं च केवलम् । स्नोम्यग्निं नाग्निं नो इतीधि स नो मुञ्चत्वहंसा ॥ ७ ॥

॥ २४ ॥ इन्द्रस्य मन्महे शब्दुदिरस्य मन्महे हृत्तन् स्तोत्रा उप मेम आगुः ।
 यो द्वागुर्षः सुकृतो हृत्तमेति स नो मुञ्चतमंहसः ॥ १ ॥ य उग्रीणासुप्रवाहुर्येषुयो
 दानवानां घलमारुगेज । येन जिताः सिन्धवो येन गावः स० ॥ २ ॥ यदच्ये-
 रिमो हृषभः स्वविद् यस्मै प्रावाणः प्रवदन्ति नृमणम् । यस्याध्वरः सप्तहोता
 मर्दिष्ठः स० ॥ ३ ॥ यस्य वृशासै ऋषभासै उज्जणो यस्मै प्रीयन्ते स्वरवः स्वविदे ।
 यस्मै शुक्रः पर्वते व्रत्रशुम्भितः स० ॥ ४ ॥ यस्य जुष्टि सौमिनः कामयन्ते यं
 हवन्त इपुमन्तं गर्विष्ठा । यस्मिन्नर्कः शिष्टिने यस्मिन्नोजः स० ॥ ५ ॥ यः प्रथमः
 कर्मकृत्योय जज्ञे यस्यै वीर्यं प्रथमस्यानुबुद्धम् । येनोद्यतो वज्रोभ्याद्यताहि स० ॥ ६ ॥
 यः सदप्रामान् नयति सं पुष्टे वृशी यः पुष्टानि सं सृजति हृषानि । स्तौमीन्द्रं ना-
 पितो जौहवीमि स नो मुञ्चतमंहसः ॥ ७ ॥

॥ २५ ॥ वायोः सवितुर्विदधानि मन्महे यावात्मन्वद् विशथो यौ चरस्यः ।
 यौ विश्वस्य परिभू बभूव्युस्ता नो मुञ्चतमंहसः ॥ १ ॥ ययोः सङ्ख्याता वरि-
 षा पार्थिवानि याभ्यां रजो युषितगन्तरिते । ययोः प्रायं नान्वानशे कश्चन
 तौ० ॥ २ ॥ तव वृते नि विशन्ते जनामन्वय्युदिते भेरते चित्रभानो । युवं वा-
 यो सविता च भुवनानि रक्षयस्ता० ॥ ३ ॥ अष्टो वायो सविता च दुष्कृतमप
 रक्षांसि शिर्मिदां च सेधतम् । सं ह्यु जेयां मुजथः सं बलेन तौ० ॥ ४ ॥ रुयि
 मे पोषं सवितोत वायुस्तनू दक्षमा सुवतां सुरेश्वम् । अयत्तमताति मह इह धत्तं
 तौ० ॥ ५ ॥ म सुमतिं सवितवीय ऊतये महस्वन्तं मत्सरं मादयाथः । अर्वाग्
 वामस्य प्रवतो नि यच्छतं तौ० ॥ ६ ॥ उप श्रेष्ठां न आशिषो देवयोर्धामन्नस्थि-
 रन् । स्तामि देवं सवितारं च वायुं तौ नो मुञ्चतमंहसः ॥ ७ ॥

॥ इति पञ्चमोऽनुवाकः ॥

॥ २६ ॥ मन्वे वां द्यावापृथिवी सुभोजसौ सचेतसौ ये अमथेयामर्मितायो-
 जनानि । प्रतिष्ठे ह्यभवंतं यमूनां ते नो मुञ्चतमंहसः ॥ १ ॥ प्रतिष्ठे ह्यभवंतं यमूनां
 महद्दे देवी सुभगे उरुची । द्यावापृथिवी भवंतं मे स्योने ते० ॥ २ ॥ अमन्तापेसु-
 तर्षसां ह्येहसुवां गम्भीरे कुविर्भिनमुस्ये । द्या० ॥ ३ ॥ ये अमृतं विभृथो यं
 हवीषि ये स्त्रोत्या विभृथो ये मनुष्यान् । द्या० ॥ ४ ॥ ये उक्षियां विभृथो ये
 वनस्पतीन् ययोर्वी विश्वा भुवनान्यन्तः । द्या० ॥ ५ ॥ ये श्रीलालेन तर्षयथो

यौ विंमदमवथः सप्तवधिं तौ ॥ ४ ॥ यौ भरद्वाजमवथो यौ गविष्टिरं विश्वा-
मिंत्रं वरुण मित्र कुत्सम् । यौ कृत्तीवन्तमवथः प्रोत कएवं तौ ॥ ५ ॥ यौ
मेधोतिथिमवथो यौ त्रिशोकं मित्रावरुणावुशर्ना काव्यं यौ । यौ गोतममवथः
प्रोत मुद्गलं तौ ॥ ६ ॥ ययो रथः सत्यवर्धुर्गुरुरिमिंधुष्या चरन्तमभियाति दूप-
यन् । स्तोमि मित्रावरुणौ नाधितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतमर्हसः ॥ ७ ॥

॥ ३० ॥ अहं रुद्रेभिर्वसुभिश्चराम्यहमादित्यैरुत त्रिरवेदेवैः । अहं मित्रावरुणो-
भा विभर्म्यहमिन्द्राग्नी अहमश्विनोभा ॥ १ ॥ अहं राष्ट्रीं सुहृगमनी वसूनां चिकितुषीं
प्रथमा यज्ञियानाम् । ता मा देवा व्यदधुः पुरुत्रा भूरिस्थात्रां भूर्यो विश्वन्तः ॥ २ ॥
अहमेव स्वयमिदं वदामि जुष्टं देवानामुत मानुषाणाम् । यं कामये तन्तमुग्रं कृणोमि
तं ब्रह्माणं तमृषिं तं सुमेधाम् ॥ ३ ॥ मया सोममत्ति यो त्रिपर्यति यः प्रा-
णति य ईं शृणोत्युक्तम् । अमन्तवो मां त उपं क्षियन्ति धुधि श्रुत धृद्वेयं ते व-
दामि ॥ ४ ॥ अहं रुद्राय धनुरा तनोमि ब्रह्मद्विषे शरवे हन्तवा उ । अहं जनाय
समदं कृणोम्यहं द्यावापृथिवी आ विवेश ॥ ५ ॥ अहं सोममाहनसं विभर्म्यहं त्व-
ष्टारमुत पृषणं भगम् । अहं दधामि द्रविणा इविष्मते सुप्रान्याः । यजमानाय सु-
न्वते ॥ ६ ॥ अहं सुवे पितरमस्य मूर्धन्मम योनिरुष्वःन्तः समुद्रे । ततो विरिप्ते
भुवनानि विरवोतामं द्यां वर्ष्मणोपं स्पृशामि ॥ ७ ॥ अहमेव वात इय प्र चाग्या
रभभाणा भुवनानि विश्वा । परो दियो पर पना पृथिव्यतावती मदिम्ना सं वभूव ॥ ८ ॥

॥ इति षष्ठोऽनुवाकः ॥

॥ ३१ ॥ त्वया मन्यो सरथमारुजन्तो हर्षमाणा हृषितामो मरुन्वन् । त्रि-
मेपय आरुषा संशिशाना उप प्र यन्तु नरो अग्निरुपाः ॥ १ ॥ अग्निरिष मन्यो
त्वपिनः सहस्व सेनानीनः सहुरे हूत पंधि । इत्याय शपन् विभजस्य वेद योजो
मेमानो वि मृषो सुदस्व ॥ २ ॥ सहस्व मन्यो अभिर्मातिप्रस्मै रुजन् मृणन् ममृणन्
गृष्टि शपन् । उग्रं ते पाजो जन्वा ररुधे वशी वशी नयामा एकज त्वम् ॥ ३ ॥ एको
रुद्रामामि मन्य इहिता पिरंविशं मुद्राय सं शिशापि । अकृत्तुरुक्यां युजा युयं
पुमन्तं घोषं विजपायं कृणममि ॥ ४ ॥ विजेपृष्टदिन्द्रं इवानवप्रोः स्माकं मन्यो
अधिपा भवेह । त्रियं ते नाम सहुरे शृणीममि विद्या तमुन्सं यतं आकृभ्यं ॥ ५ ॥
माभूत्या सृजा वंज सायः सहो विभपि सहभूत उचरम् । क्रन्वा नो मन्यो

ये वेवाग्नेनुहासेन्ते सृग्गेण विमणे ज्वयम् । जुदीपु पर्येनेपु ये से तेः पुग्भिर्विदे ॥२॥
 तर्पनो आस्मि विश्वाचानां व्याघ्रो गोर्षनामिव । भ्यनः सिंहमिव दृष्ट्वा ते न विन्दन्ते
 श्वप्चनम् ॥ ६ ॥ न विश्वार्चः सं शरनोमि न स्तेर्नर्न वंत्तर्गुभिः । विश्वाचास्तस्मात्
 शरपन्ति यमं प्रार्थनाविशे ॥ ७ ॥ यं प्रार्थनाविश्वं इदमुग्रं सहे मयं ।
 विश्वाचास्तस्मात्शरपन्ति न पापमुपं जानने ॥ ८ ॥ ये मां क्रोशयन्ति लपिता हस्तिर्न
 प्रशक्ती इव । गान्धर्वं मन्त्रे दुर्हितान् जते अन्यशयुनिव ॥ ९ ॥ अभि तं निश्र्यन्तिर्ष
 चागर्षमिवाश्राभि धान्या । मुन्यो यो मष्टं मुष्पति स उ पाशात्र मुच्यते ॥ १० ॥

॥ १७ ॥ त्वया पूर्वमर्षर्वाणो जुष्न् रक्षांस्वोपधे । त्वया जवान क्रूरयपुस्त्वया
 कण्वो अगस्त्यः ॥ १ ॥ त्वया युयमप्सरसो गन्धर्वाश्चतयामहे । अन्नगृह्यज
 रत्नः सर्वांन् गन्धेन नाशय ॥ २ ॥ जुदी येन्त्यप्सरसोऽपां तारमवदयसम् । गुन्गुनः
 पीला नल्लघोऽक्षगन्धिः ममन्तुनी । तत् परंताप्सरसः प्रतियुद्धा अभूतन ॥ ३ ॥
 यप्रारब्धत्था न्यग्रोषो महावृक्षाः शिल्पिदिनेः । तत् परंताप्सरसः प्रतियुद्धा अभू-
 तन ॥ ४ ॥ यत्र यः प्रेङ्गा हरिता अर्जुना उत यत्रोऽष्टाः कर्कुर्यैः संवदन्ति । तत्
 परंताप्सरसः प्रतियुद्धा अभूतन ॥ ५ ॥ एयमग्नोर्षधीनां वीरुधो वीर्यावती । अन्नगृ-
 ह्यराट्की तीक्ष्णशुद्धी च्युपतु ॥ ६ ॥ आनृत्यतः शिल्पिदिनो गन्धर्वस्याप्सरापुतेः ।
 भिनर्षिं पुष्कावपि यासि शेषः ॥ ७ ॥ भीमा इन्द्रस्य हेतयः शतमृष्टीर्यस्मयीः ।
 ताभिर्हेविन्दान् गन्धर्वानेवक्रादान् च्युपतु ॥ ८ ॥ भीमा इन्द्रस्य हेतयः शतमृ-
 ष्टीर्हिण्ययीः । ताभिर्हेविन्दान् गन्धर्वानेवक्रादान् च्युपतु ॥ ९ ॥ श्वक्रादा-
 नेभिश्चोचान्पु ज्योतय माम्कान् । विश्वाचान् सर्वांनोपधे प्र सृणीहि सहस्र
 च ॥ १० ॥ श्वेवैकैः कृपिर्द्वैकैः कुमारः सर्षकेशकः । प्रियो ह्यश इव भूत्वा गं-
 न्धर्वः संचते स्त्रियम् तमितो नाशयामसि प्रकृष्टा वीर्यावता ॥ ११ ॥ ज्ञाया
 इवो अप्सरसो गन्धर्वाः पतयो यूयम् । अप धावतामर्त्या मर्त्यान् मा संचध्वम् ॥ १२ ॥

॥ ३८ ॥ उद्दिन्दतीं सञ्जयन्तीमप्सरं सांधुदेविनीम् । ग्लहे कृतानि कृष्टा-
 नामप्सरं तामिह हुवे ॥ १ ॥ विचिन्वतीमांकिरन्तीमप्सरं सांधुदेविनीम् । ग्लहे
 कृतानि गृह्णानामप्सरं तामिह हुवे ॥ २ ॥ यार्यैः पटिवृत्यत्याददोना कृतं ग्लहोत् ।
 कृतानि सीपुती प्रहामांशोतु मायया । सा नः पर्यस्वत्यैतु मानो जैपुरिदं
 ३ ॥ या अक्षेपुं प्रमोदन्ते शुचं क्रोधं च विभ्रंती । आनन्दिनीं प्रमोदिनीं-
 तामिह हुवे ॥ ४ ॥ सूर्यस्य उरमीननु याः संचरन्ति मरीचीर्वा या अंतु-

संनरन्नि । यासांमृषभो दृग्गतो वाजिनीवान्त्समयः सर्वान् लोकान् पर्येति रक्षन् ।
 स न् ऐतु होममिमं जुषाणोऽन्तरिक्षेण सह वाजिनीवान् ॥ ५ ॥ अन्तरिक्षेण सह
 वाजिनीवान् कृकी वत्सामिह रक्ष वाजिन् । इमे ते स्तोका बंधुला एहर्वाहियं ते
 कृकीह ते मनोस्तु ॥ ६ ॥ अन्तरिक्षेण सह वाजिनीवान् कृकी वत्सामिह रक्ष वाजिन् ।
 अयं घासो अयं मज इह वत्सां नि बंधीमः । यथानाम वे ईरमहे स्वाहा ॥ ७ ॥

॥ १६ ॥ पृथिव्यामग्नये समनमन्त्स आर्धेत् । यथा पृथिव्यामग्नये सम-
 नमन्नेवा मयं संनमः सं नमन्तु ॥ १ ॥ पृथिवी धेनुस्तस्या अग्निर्वत्सः । सा
 मेग्निना वत्सेनेपमूर्जे कामं दुहाम् । आयुः प्रथमं प्रजां पोषं रयिं स्वाहा ॥ २ ॥
 अन्तरिक्षे वायवे समनमन्त्स आर्धेत् । यथान्तरिक्षे वायवे समनमन्नेवा मयं सं-
 नमः सं नमन्तु ॥ ३ ॥ अन्तरिक्षं धेनुस्तस्या वायुर्वत्सः । सा मे वायुना वत्सेने-
 पमूर्जे ० । ० ॥ ४ ॥ दिव्यादित्याय समनमन्त्स आर्धेत् । यथादिव्यादित्याय
 समनमन्नेवा मयं संनमः सं नमन्तु ॥ ५ ॥ द्यौर्धेनुस्तस्या आदित्योवत्सः सा
 मे आदित्येने वत्सेनेपमूर्जे ० । ० ॥ ६ ॥ दिक्षु चन्द्राय समनमन्त्स आर्धेत् ।
 यथा दिक्षु चन्द्राय समनमन्नेवा मयं संनमः सं नमन्तु ॥ ७ ॥ दिशो धेनुव-
 स्तासां चन्द्रो वत्सः । ता मे चन्द्रेण वत्सेनेपमूर्जे कामं दुहाम् । आयुः प्रथमं
 प्रजां पोषं रयिं स्वाहा ॥ ८ ॥ अग्नावग्निश्चरति पविष्टं ऋषीणां पुत्रो अंभि-
 शस्तिपा सं । नमस्कारेण नमसा ते जुहोमि मा देवानां मिथुयाकर्मभागम् ॥ ९ ॥
 हृदा पृतं मनसा जातवेदो विरवानि देव वयुनानि विद्वान् । सप्तास्यानि तव
 जातवेदस्तेभ्यो जुहोमि स जुपस्व हव्यम् ॥ १० ॥

॥ ४० ॥ ये पुरस्ताज्जुह्वति जातवेदः प्राच्यां दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् । अग्निमृ-
 त्वा ते परांशो व्ययन्तां प्रत्यगेनान् प्रतिसुरेणं हन्मि ॥ १ ॥ ये दक्षिणतो जुह्वति
 जातवेदो दक्षिणाया दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् । यममृत्वा ते ० ॥ २ ॥ ये पश्चा-
 ज्जुह्वति जातवेदः मूर्तीच्यां दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् । वरुणमृत्वा ते ० ॥ ३ ॥
 य उत्तरतो जुह्वति जातवेद उदीच्यां दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् । सोममृत्वा ते ०
 ॥ ४ ॥ ये धस्ताज्जुह्वति जातवेदो ध्रुवायां दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् । भूमिमृत्वा

ते ० ॥ ५ ॥ येऽन्तारिक्षाज्जुह्वति जातवेदो व्युध्वायां दिशोऽभिदासन्त्यस्मान् ।
 प्रायुमृत्वा ते ० ॥ ६ ॥ य उपरिष्ठाज्जुह्वति जातवेद ऊर्ध्वायां दिशोऽभिदासन्त्य-
 स्मान् । सूर्यमृत्वा ते ० ॥ ७ ॥ ये विश्वामन्तर्वेशेभ्यो जुह्वति जातवेदः सर्वाभ्यो
 दिग्भ्योऽभिदासन्त्यस्मान् । ब्रह्मर्त्वा ते पराङ्मो व्यपन्तां प्रत्यर्गेनान् प्रतिसुरेण
 हन्मि ॥ ८ ॥

॥ इत्यष्टमोऽनुवाकः ॥

॥ चतुर्थं काण्डं समाप्तम् ॥

अथ पञ्चमं काण्डम् ॥

॥ १ ॥ अर्धमन्त्रो योनिं य आ ब्रूवामृतासुर्वर्धमानः सुजन्मा । अर्धव्यासु-
 अर्जुनानोर्देव त्रितो घर्तादाधार त्रीणि ॥ १ ॥ आ यो धर्माणि प्रथमः ससाद्
 तन्नो वर्षुपि कृणुपे पुराणि । प्रासुर्योनिं प्रथम आ विवेशा यो वाचमनुदितां चि-
 केन ॥ २ ॥ यस्ने शोकाय तन्वं रिरेच क्षुद्धिरण्यं शुचयोनु स्वाः । अत्रा द-
 धेने अमृतानि नामास्मे वस्त्राणि विश एर्यन्ताम् ॥ ३ ॥ म यदेते प्रतरं पूर्वं
 गुः सदःसद् आतिष्ठन्तो अनुयम् । ऋविः शुपस्यं मातरां रिहाणे जाम्ये धुर्यं प-
 तिमेरयेधाम् ॥ ४ ॥ तद्गुप्ते मद्दत् पृथुजमन् नमः ऋविः काव्येना कृणोमि ।
 यत् सम्यञ्चात्रभियन्तावभि चामत्रो महीरोधचक्रे वावृधेते ॥ ५ ॥ सप्तमर्यादाः
 क्वयस्तनक्षुस्तासामिदेकामभ्यङ्करो गात् । आयोर्है स्कम्भ उपमस्य नीडे पर्या
 विस्मर्गे प्ररुणेषु तस्यां ॥ ६ ॥ उतामृतासुर्वत एमि कृणवन्नसुंश्रुता तन्वस्तत्
 सुमद्गुः । उत वा शक्रो रत्नं दधात्यूर्जया वा यत् सचते हविदोः ॥ ७ ॥ उतपुत्रः
 पितरं उत्रमीडे ज्येष्ठं मर्यादमहयन्स्वस्तये । दर्शनं तु ता वरुण यास्ते विष्टा
 आवर्तततः कृणुवो वर्षुपि ॥ ८ ॥ अर्धमर्धेन पर्यसा पूणद्वयर्धेन शुष्म वर्धसे अ-
 सुर । अविं वृषाम श्रमियं सखायं वरुणं पुत्रमदित्या इषिरम् । ऋविशस्तान्वस्मै
 वर्षुष्यवोचाम रोदसी सत्यवाचा ॥ ९ ॥

॥ २ ॥ तदिदाम् भुवनेषु ज्येष्ठं यतो जज्ञ उग्रस्त्वेष नृम्णः । सद्यो जज्ञानो
 नि रिणाति शत्रून्नु यदेनं मर्दन्ति विश्वजमाः ॥ १ ॥ वावृधानः शर्वसा भूर्योजाः
 शत्रुर्दासाय भियसं दधाति । अव्यनञ्च व्यनञ्च सस्ति सं ते नवन्त प्रभृता म-
 देषु ॥ २ ॥ त्वे क्रतुमपि पृञ्चन्ति भूरि द्विर्यदेते त्रिर्भवन्त्यूमाः । स्वादोः स्वा-
 दीयः स्वादुनां मृजा समदः सु मधु मधुनाभि योधीः ॥ ३ ॥ यदिं चिन्तु त्वा
 घना जयन्तं रणेरणे अनुमर्दन्ति विप्राः । ओजोयः शुधिमन्तिस्परमा तनुषु
 मा त्वा दभन् दुरेवासः क्रुशोकाः ॥ ४ ॥ त्वया वयं शाशबहे रणेषु प्रपर्यन्तो
 युधेन्यानि भूरि । चोदयामि तु आयुषा वचोभिः सं ते शिशामि ब्रह्मणा वयांसि
 ॥ ५ ॥ नि तद् दधिपेवरे परे च यस्त्रिन्नात्रिषावसा दुरोणे । आ स्यापयत मा-

तरं जिगत्नुमतं इन्वत् कर्षराणि भूरिं ॥ ६ ॥ स्तुप्त्वं वर्ध्मन् पुरुवत्मानं समृभ्वा-
णामिनतममाप्तमपत्यानाम् । आ दर्शति शर्वसा भूयोज्ञाः म सञ्जति प्रतिमानं
पृथिव्याः ॥ ७ ॥ इमा ब्रह्म बृहद्विबः कृणवदिन्द्राय शूपमश्रियः स्वर्पाः । महो
गोत्रस्यं क्षयति स्वराज्ञा तुरंश्चिद् विश्वमर्णवत् तपस्वान् ॥ ८ ॥ एवा महान् बृ-
हद्विबो अथर्वावोचत् स्वां तन्वर्धमिन्द्रमेव । स्वसारौ मातरिभ्वरी अस्मिभे हिन्वन्ति
चैने शर्वसा वर्धयन्ति च ॥ ९ ॥

॥ ३ ॥ ममाग्ने वचो विह्वेष्वस्तु वयं त्वेन्धानास्तन्वं पुपेम । मह्यं नमन्तां
प्रदिशश्चतस्त्रस्त्वयाध्यक्षेण पृथना जयेम ॥ १ ॥ अग्नें मनुं प्रतिनुदन् परेषां त्वं नो
गोपाः परिपाहि विश्वतः । अपाञ्चो यन्तु निवता दुरस्यवोमैषो चित्तं प्रबुधां विनेशत्
॥ २ ॥ मम देवा विह्वे संन्तु सर्व इन्द्रवन्तो मरुतो विष्णुरग्निः । ममान्तरिक्षमुरु-
लोकमस्तु मह्यं वार्तः पवतां कामायास्मै ॥ ३ ॥ मह्यं यजन्तां मम यानीष्टाकृतिः
सत्या मनसो मे अस्तु । एनो मानि गां कतमद्यनाहं विश्वेदेवा अभि रञ्जन्तु मेह
॥ ४ ॥ मयि देवा द्रविणमा यजन्तां मय्याशीरस्तु मयि देवद्वीतिः । देवा होतारः
सनिपन् न एतदरिंशः स्याम तन्वा सुवीराः ॥ ५ ॥ दैवीः पदुर्वीरु नः कृ-
णोत विश्वे देवास इह मादयध्वम् । मा नो विददाभिभा मो अशस्तिर्मा नो विदद्
वृजिना द्वेष्याया ॥ ६ ॥ तिस्रो देवीर्महि नः शर्म यच्छत प्रजायै नस्तन्वे यच्च
पुष्टम् । मा हांस्महि प्रजया मा तनुभिर्मा रंधाम द्विपते सोम राजन् ॥ ७ ॥ उ-
रुव्यचां नो महिपः शर्म यच्छत्वास्मिन् हवे पुरुहूतः पुरुजु । स नः प्रजायै हर्यश
मृडेन्द्र मा नो रीरिपो मा परा दाः ॥ ८ ॥ धाता विधाता भुवनस्य यस्प-
तिर्देवः संविताभिमातिप्राहः । आदित्या रुद्रा अश्विनोभादेवाः पान्तु यजमानं
निर्ऋथात् ॥ ९ ॥ ये नः सपत्ना अप ते भवन्त्विन्द्राग्निभ्यामर्धं वाधामह ए-
नान् । आदित्या रुद्रा उपरिस्पृशो न उग्रं चेतारमधिराजमक्रत ॥ १० ॥ अ-
र्वाञ्चमिन्द्रमपुतो हवामहे यो गोजिद् धनजिदश्चजिद् यः । इमं नो यज्ञं विह्वे
शृणोत्वस्माकमभूर्हर्यश्व मेदी ॥ ११ ॥

॥ ४ ॥ यो गिरिष्वजायथा वीरुधां बलवत्तमः । कुण्डेहि त्वमनाशनतज्मानं
क्षायामन्तितः ॥ १ ॥ सुपर्णसुबने गिरौ जातंहिमवत्तस्परि । धनैराभि श्रुत्वार्पन्ति
विदुहि त्वमनाशनम् ॥ २ ॥ अश्वत्थोदैवसदनस्तृतीयस्यापितो द्विवि । तन्नामृ-
चक्ष्णं देवाः कुरुमवन्वत ॥ ३ ॥ द्विःएययी नीरं चरुद्विरंएयवन्धना द्विवि ।

तत्रामृतस्य पुष्पं देवाः कुष्ठमवन्वत ॥ ४ ॥ हिरण्ययाः पन्थान आसन्नरित्राणि
हिरण्यया । नावोहिरण्ययीरामन् याधिः कुष्ठं निगवहन् ॥ ५ ॥ इमं मे कुष्ठ
पुरुषं तमा वद तं निष्कुरु । तमु मे अगदं कृधि ॥ ६ ॥ देवेभ्यो अपि जातोसि
सोमस्यामि सखा हितः । स प्राणाय व्यानाय चक्षुषे मे अस्मै मृड ॥ ७ ॥
उदद जातो हिमवतः स प्राच्यां नीयसे जनम् । तत्र कुष्ठस्य नामान्युत्तमानि वि
भेजिरे ॥ ८ ॥ उत्तमो नाम कुष्ठास्युत्तमो नाम ते पिता । यत्तं च सर्वं नाशय
त्वमानं चारुसं कृधि ॥ ९ ॥ शीर्षाभयमुपहत्यामत्तयोस्तन्त्रोदरपः । कुष्ठस्तत् सर्वं
निष्कुरुद् देवं समदृष्ट्ययम् ॥ १० ॥

॥ ५ ॥ रात्रीं माता नभः पितार्यमा ते पिता मृदः । मिलाची नाम वाश्रसि
सा देवानामसि स्वसा ॥ १ ॥ यस्त्वा पिबति जीवति त्रायसे पुरुषं त्वम् ।
भ्रूरीं हि शश्वतामसि जनानां च न्यञ्चनी ॥ २ ॥ वृत्तं वृत्तमा रोहसि वृष-
ण्यन्तीं च कन्यला । जयन्ती मत्यातिष्ठन्ती स्पर्णी नाम वा अंसि ॥ ३ ॥ यद्
दृष्टेन यद्विष्टा यद् वारुर्हरसा कृतम् । तस्य त्वमसि निष्कृतिः सेमं निष्कृधि
पुरुषम् ॥ ४ ॥ भद्रात् प्लजाभिस्तिष्ठस्यश्वत्थात् खदिराद्भवात् । भद्रान्यग्रोधात्
पुष्पात् सा न एहंरुन्धति ॥ ५ ॥ हिरण्यवर्णं सुभगे सूर्यवर्णं वपुष्मे ।
रुतं गच्छासि निष्कृते निष्कृतिर्नाम वा अंसि ॥ ६ ॥ हिरण्यवर्णं सुभगे शुष्मे
लोमशवक्षणे । अपामसि स्वसां लाले वातो हात्मा वभूव ते ॥ ७ ॥ मिला-
ची नाम कानीनोजवसु पिता तवं । अश्वो यमस्य यः श्यावस्तस्य हास्नास्यु-
क्षिता ॥ ८ ॥ अश्वस्यास्नः सम्पतिता सा नृचां अभि सिप्यदे । मरा पतत्रिणी
भूत्वा सा न एहंरुन्धति ॥ ९ ॥

॥ इति प्रथमोऽनुवाकः ॥

॥ ६ ॥ ब्रह्मं जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद् विसीमृतः सुरुचो वेन आबः । सकुण्ड्या उ-
पमा अस्य विष्टाः सुतरश्च योनिमसतरश्च वि बः ॥ १ ॥ अनाप्ता ये वः प्रथमा
यानि कर्माणि चक्षिरे । वीरान् नो अत्र मा दभन् तद् वः एतत् पुरो दधे ॥ २ ॥
सहस्रधार एव ते समस्वरन् दिवो नाके मधुभिद्वा अमरचतः । तस्य स्पशो ननि
मिपन्ति भूर्णयः पदेपदे प्राशिनः सन्ति सेतवे ॥ ३ ॥ पर्यु पु म धन्वा वाज-
सातपे पारं वृत्राणि सप्तारिः । द्विपस्तदध्वर्णवेनेयसे सनिह्रसो नामासि त्रयो-

दशो मास इन्द्रस्य गृहः ॥ ४ ॥ न्वेतेनारात्सीरसौ स्वाहा । तिग्मायुधौ
 तिग्महेती मुशेवौ सोमारुद्राविह सु मृडतं नः ॥ ५ ॥ अवेतेनारात्सीरसौ स्वाहा ।
 तिग्मा ० ॥ ६ ॥ अपैतेनारात्सीरसौ स्वाहा । तिग्मायुधौ तिग्महेती मुशेवौ सो-
 मारुद्राविह सु मृडतं नः ॥ ७ ॥ सुमुक्तमस्मान्दुःखितादवद्याज्जुपेथा यज्ञममृतम-
 स्मासु धत्तम् ॥ ८ ॥ चक्षुषो हेते मनसो हेते ब्रमणो हेते तपसश्च हेते । मेन्या
 मेनिरस्यमेनयस्ते संन्तु येऽस्माँ अभ्यघ्रायन्ति ॥ ९ ॥ योऽस्माँश्चक्षुषा मनसा
 चित्तत्याकूत्या च यो अघ्रायुरभिदासात् । त्वं तानग्ने मेन्यामेनीन् कृणु स्वाहा
 ॥ १० ॥ इन्द्रस्य गृहोसि । तं त्वा प्र पद्ये तं त्वा प्र विशामि सर्वगुः सर्वपूरुषः
 सर्वात्मा सर्वतनुः सह यन्मेस्ति तेन ॥ ११ ॥ इन्द्रस्य शर्मासि । तं त्वा ०
 ॥ १२ ॥ इन्द्रस्य वर्मासि । तं त्वा ० ॥ १३ ॥ इन्द्रस्य वरुथमसि । तं त्वा
 प्र पद्ये तं त्वा प्र विशामि सर्वगुः सर्वपूरुषः सर्वात्मा सर्वतनुः सह यन्मेस्ति
 तेन ॥ १४ ॥

॥ ७ ॥ आ नो भर मा परिण्ठा अराते मा नो रज्जीर्दक्षिणां नीयमानाम् । नमो
 वीत्सीया असमृद्धये नमो अस्त्वरातये ॥ १ ॥ यमराते पुरोधत्से पुरुषं परिण-
 पिणम् । नमस्ते तस्मै कृणुषो मा वनि व्यथयीर्मम ॥ २ ॥ प्र णो वनिदेवकृता
 दिवा नक्तं च कल्पताम् । अरातिमनुप्रेमो वयं नमो अस्त्वरातये ॥ ३ ॥ सर-
 स्वतीमनुमतिं भगं यन्तो हवामहे । वाचं जुष्टां मधुमतीमवादिपं देवानां देवदूति-
 पु ॥ ४ ॥ यं यार्चाम्यहं वाचा सरस्वत्या मनोयुजा । अद्धा तमद्य विन्दतु दत्ता
 सोमेन वृमुणा ॥ ५ ॥ मा वनि मा वाचं नो वीत्सीरुभाविन्द्राग्नी आ भरता
 नो वसूनि । सर्वे नो अद्य दित्सन्तोरातिं प्रति हर्यत ॥ ६ ॥ परोपेहसमृद्धे वि
 ते हेति नयामसि । वेदे त्वाहं निमीवन्तीं नितुदन्तीमराते ॥ ७ ॥ उत नग्ना
 घोधुवती स्वप्नया संचसे जनम् । अराति चित्तं वीत्सन्त्याकूतिं पुरुषस्य च ॥ ८ ॥
 या मृती मुहोन्माना विश्वा आशा व्यानशे । तस्यै हिरण्यकुर्यै निश्च्यत्या
 अकरं नमः ॥ ९ ॥ हिरण्यवर्णा सुभगा हिरण्यकशिपुर्मही । तस्यै हिरण्यद्रा-
 प्येरात्या अकरं नमः ॥ १० ॥

॥ ८ ॥ वैकृतेनेधेन देवेभ्य आज्यं वह । अग्ने ताँ इह मादय सर्व आ
 पन्तु मे हवम् ॥ १ ॥ इन्द्रा याहि मे हवमिदं करिष्यामि तच्छृणु । इम ऐन्द्रा
 आरुति सं नमन्तु मे । तेभिः शक्रेम वीर्यं । जातवेदस्तनुवशिन् ॥ २ ॥

यद्रसावमुतो देवा अश्वेवः संशिक्षीरपति । मा तस्याग्निर्हृष्यं वांतीद्विर्वं देवा अ-
 स्य मोषं गुर्ममैवहवमेतेन ॥ ३ ॥ अतिं धावतातिसरा इन्द्रस्य वचसा हत । अतिं
 हृक् इव मयीत स घो जीवन् मा मोचिप्राणमस्यापि नहात ॥ ४ ॥ यमभी पुं-
 रोदधिरे प्रज्ञाणमपभूतये । इन्द्र स ते अधस्पदं तं प्रत्यस्यामि मृत्यवे ॥ ५ ॥
 यदिं मेयुदेवपुरा ब्रह्म वर्माणि चक्रिरे । तनूपानं परिपार्णं कृण्वाना यदुपोचिरे सर्वं
 तददरुं कृधि ॥ ६ ॥ यानुसारतिमरांश्चकारं कृणवच्च यान् । त्वं तानिन्द्र
 वृत्रहन् प्रतीचः पुनरा कृधि यथामुं तृणहं जनम् ॥ ७ ॥ यथेन्द्र उद्वाचनं लब्ध्वा
 चक्रे अधस्पदम् । कृण्वे इहमधरांस्तथामूद्धभ्यतीभ्यः समाभ्यः ॥ ८ ॥ अत्रै-
 नानिन्द्र वृत्रहन्नुग्रो मर्माणि विभ्य । अत्रैव नानभि त्रिषेन्द्र मेघं हं तव । अतुं
 त्वेन्द्रा रंभामहे स्वामं सुमतौ तव ॥ ९ ॥

॥ ९ ॥ विवे स्वाहा ॥ १ ॥ पृथिव्यै स्वाहा ॥ २ ॥ अन्तरिक्षाय स्वाहा
 ॥ ३ ॥ अन्तरिक्षाय स्वाहा ॥ ४ ॥ दिवे स्वाहा ॥ ५ ॥ पृथिव्यै स्वाहा ॥ ६ ॥
 सूर्यो मे चक्षुर्वातः प्राणोऽन्तरिक्षमात्मा पृथिवी शरीरम् । अस्तुतो नामाहम-
 यमस्मि स आत्मानं नि दधे धावांपृथिवीभ्यां गोपीधाय ॥ ७ ॥ उदायुरुद् ब-
 लमुत् कृतमुत् कृत्यामुन्मनीषामुदिन्द्रियम् । आयुःकृदायुःपत्नी स्वधावन्तो गोपा
 मे स्तं गोपावर्त मा । आत्मसदौ मे स्तं मा मा हिंसिष्टम् ॥ ८ ॥

॥ १० ॥ अश्मवर्म मेसि यो मा प्राच्या दिशोऽप्युरभिदासात् । एतत् स
 अश्च्छात् ॥ १ ॥ अश्मवर्म मेसि यो मा दक्षिणाया दिशो ० । ० ॥ २ ॥ अ-
 श्मवर्म मेसि यो मा प्रतीच्या दिशो ० । ० ॥ ३ ॥ अश्मवर्म मेसि यो मा दी-
 प्या दिशो ० । ० ॥ ४ ॥ अश्मवर्म मेसि यो मा ध्रुवाया दिशो ० । ० ॥ ५ ॥
 अश्मवर्म मेसि यो मा पार्थ्याया दिशो ० । ० ॥ ६ ॥ अश्मवर्म मेसि यो मा दिशा
 मन्तर्देशोऽप्युरभिदासात् । एतत् स अश्च्छात् ॥ ७ ॥ गृह्णता मन उप इये मातु-
 रिर्बना माणापाना । सूर्याश्चरन्तारिक्षा चक्षोत्रं पृथिव्याः शरीरम् । सरस्वत्या
 वायुमुप इयामहे मनोयुजा ॥ ८ ॥

॥ ११ ॥ कथं मूढे अमुरायात्रवीरिह कथं पित्रे हरये त्वेपवृम्णः । पृश्नि
वरुण दक्षिणा ददावान् पुनर्मयु त्वं मनसाचिकित्सीः ॥ १ ॥ न कामेन पुन-
र्मयो भवामि सं चले कं पृश्निमेतामुपाजे । केननु त्वमयर्वेन काव्येन केन जाते-
नासि जातवेदाः ॥ २ ॥ मृत्यमहं गभीरः काव्येन सत्यं जातेनास्मि जातवे-
दाः । न मे वासो नार्यी महित्वा मृतं मीमाय यदहं धरिष्ये ॥ ३ ॥ न त्वद्वन्यः
कृवितरो न मेधया धीरंतरो वरुण स्वधावन् । त्वं ता विरवा भुचनानि वेत्य स
चिन्नु त्वज्जनो मायी विभाय ॥ ४ ॥ त्वं ह्यङ्ग वरुण स्वधावन् विरवा वेत्य
जनिमा सुमणीते । किं रजस एना परो अन्यदस्त्येना किं परेणावरमपुर ॥ ५ ॥
एकं रजस एना परो अन्यदस्त्येना पर एकेन कुर्णशं चिद्वर्कः । तत् तं विद्वान्
वरुण म ग्रवीम्यधोवचसः पणयो भवन्तु नीचैद्रीसा उप सर्पन्तु भूमिम् ॥ ६ ॥
त्वं ह्यङ्ग वरुण व्रवीषि पुनर्मयेष्ववद्यासि भूरि । मो पु पृष्णीरभ्येतावतो भूया
त्वा वोचन्नराधसं जनासः ॥ ७ ॥ मा मा वोचन्नराधसं जनासः पुनस्ते पृ-
श्नि जरितर्ददामि । स्तोत्रं मे विरवमा याहि शचीभिरन्तविशवासु मानुषीषु
दिक्षु ॥ ८ ॥ आ तं स्तोत्राण्युद्यंतानि यन्त्वन्तविशवासु मानुषीषु दिक्षु । देहिनु
मे यन्मे अर्दत्तो अस्ति युज्यो मे सप्तपदः सखासि ॥ ९ ॥ समा नौ वन्दुर्वरुण
समा जा वेदाहं तद्यन्नावेपा समा जा । ददामि तद् यत् ते अर्दत्तो अस्ति यु-
ज्यस्ते सप्तपदः सखासि ॥ १० ॥ देवो देवापं शृणुते वयोधा विशो विमार्प
स्तुरते सुमेधाः । अजीजनो हि वरुण स्वधावन्नर्यर्वाणं पितरं देववन्दुम् । तस्मा
उपार्थः कृणुहि सुमशस्तं सर्वा नो अस्ति परमं च वन्दुः ॥ ११ ॥

॥ १२ ॥ सर्षिदो अथ मनुषो दुरोणे देवो देवान् रयजसि जातवेदः । आ
च वह मित्रमहरिचकित्वान् त्वं वृतः कृविरसि प्रचेताः ॥ १ ॥ तन्नूनपात् एथ
ऋतस्य यानान् मर्वा समञ्जनस्त्वदया सुजिह । मन्मानि धीभिरुत यत्तमृन्धन्
देवत्रा चं कृणुहध्वरं नः ॥ २ ॥ आजुह्वान् ईडयो वन्धश्वा याहग्ने वसुभिः
सजोपाः । त्वं देवानामसि यह होता स एनान् यक्षीपितो यजीयान् ॥ ३ ॥
माचीर्न वृहिः प्रदिशा पृथिव्या वस्तोरस्या वृज्यते अग्ने अन्हाम् । व्युमयते वितरं
वरीयो देवेभ्यो अर्दितये स्योनम् ॥ ४ ॥ व्यचंस्वतीरुर्विया वि श्रयन्तां पतिभ्यो
न जनयः शुम्भमानाः । देवीर्द्वारो बृहतीर्विश्वमिन्वा देवेभ्यो भवत सुमाण्णाः
॥ ५ ॥ आ सुष्वयन्ती यजते उपार्के उपामानंक्ता सदतां नि योनौ । दिव्ये

योपलो वृहती मुरुश्चे अथि श्रियं शुक्रपिशुं दधाने ॥ ६ ॥ देव्या होतारा प्र-
थमा मुवाद्या मिमाना यज्ञं मनुषो यज्ञेभ्यं । प्रचोदयन्ता विद्वेषु कारु प्राचीनं
ज्योतिः प्रदिशा दिशन्ता ॥ ७ ॥ आ नो यज्ञं भारती तूयमेत्विडा मनुष्वदिह
चेतयन्ती । मिस्रो देवीर्द्यैर्दरेदं स्पुोनं सरस्वतीः स्वपसः सदन्ताम् ॥ ८ ॥ य
इमे धावापृथिवी जनित्री रुपैरपिशुद् भुवनाति विश्वा । तमथ होतरिपितो य-
जीयान् देवं त्वष्टारमिह यन्ति विद्वान् ॥ ९ ॥ उपावं स्रज् त्पन्या सप्रज्जन् दे-
वानां पार्थ ऋतुधा इवीपिं । वनुस्पतिः शमिता देवो अग्निः स्वदन्तु हव्यं मधुना
पूनेन ॥ १० ॥ मद्यो जातो व्यमिमीत यज्ञमग्निर्देवानामभवत् पुरोगाः । अस्य
हानुः प्रशिष्यतस्य वाचि स्वाहा कृतं हविरदन्तु देवाः ॥ ११ ॥

॥ १३ ॥ इदिर्हि मां वरुणो दिवः क्विर्वचोभिरुग्रंनि रिणामि ते विपम् ।
खातमखातमुत सक्तमग्रभमिरेव धन्वाधि जजास ते विपम् ॥ १ ॥ यत् ते
अपोदकं विपं तत् तं पतास्वप्रमम् । गृह्णामि ते गभ्यममुत्तमं रसंप्रतावमं भियसां
नेशदादुं ते ॥ २ ॥ वृषां मे रवो नभसा न तन्यतुरुप्रेणं ते वचसा वाघ आदुं
ते । अहं तमस्य नृभिरग्रं रसं तमस इव ज्योतिरुदेतु सूर्यः ॥ ३ ॥ चक्षुपा
ते चक्षुर्हन्मि विपेणं हन्मि ते विपम् । अहे अियस्व मा जीवीः प्रत्यग्रभ्येतु त्वा
विपम् ॥ ४ ॥ कैरांत पृरन् उपतृण्यवघ्न आ मे मृणुतासिता अलीकाः । मा मे
सख्युस्तामानमपिष्ठाताश्रावयन्तो नि विपे रमध्वम् ॥ ५ ॥ अस्मितस्य तैमातस्य
प्रभोरपोदकस्य च । साभ्रासाहस्याहं प्रन्योरव ज्यामिव धन्वन्तो वि मुञ्चामि
रथो इव ॥ ६ ॥ आलिगी च विलिगी च पिता च माता च । विभ्र वः सर्वतो
पन्ध्वरसाः किं करिष्यथ ॥ ७ ॥ उरुगूलाया दुहिता जाता दास्यसिकन्या ।
प्रतर्हं दृष्टपीणां सर्वासामरसं विपम् ॥ ८ ॥ कृणां श्वावित् तदग्रवीव् गिरेरेवच-
रन्तिका । याः काश्चेमाः खन्तिभ्रिमास्तासामरसतमं विपम् ॥ ९ ॥ तावुवं न
तावुवं न घेत त्वमेसि तावुवंम् । तावुवेनारसं विपम् ॥ १० ॥ तस्तुवं न तस्तुवं न
घेत त्वमेसि तस्तुवंम् । तस्तुवेनारसं विपम् ॥ ११ ॥

॥ १४ ॥ सुपर्णस्वान्वविन्दत् सूकरस्त्वाखनप्रसा । दिप्तौपधे त्वं दिप्स-
न्तपव कृत्याकृतं जहि ॥ १ ॥ अवं जहि यातुधानानवं कृत्याकृतं जहि । अयो
पो अस्मान् दिप्सन्ति तपु त्वं जहोपधे ॥ २ ॥ रिर्यस्येव परीशासं परिकृत्य
परिं त्वचः । कृत्या कृत्याकृतं देवा निष्कमिव प्रति मुञ्चत ॥ ३ ॥ पुनः कृत्यां
कृत्याकृतं हस्तपृष्ठ पराणय । समन्तमस्मा आ पेहि यथा कृत्याकृतं हनत् ॥ ४ ॥

कृत्याः संन्तु कृत्याकृते शपथः शपथीयते । सुखो रथ इव वर्ततां कृत्या कृत्याकृतं
 पुनः ॥ ५ ॥ यदि स्त्री यदि वा पुमान् कृत्यां चकारं प्राप्सन् । तापु तस्मै नया
 मस्पश्वमिवाशवाभिधान्या ॥ ६ ॥ यदि वासिं देवकृता यदि वा पुरुषैः कृता । ता
 त्वा पुनर्णयामसीन्द्रेण सयुजा वयम् ॥ ७ ॥ अग्ने पृतनाप्राद् पृतनाः सहस्व ।
 पुनः कृत्यां कृत्याकृते प्रतिहरणेन हरामसि ॥ ८ ॥ कृत्यव्यधन्ति विध्यं तं यश्च
 काऽ तमिज्जहि । नत्वामचक्रुपे वयं वधाय सं शिशीमहि ॥ ९ ॥ पुत्र इव पितरं
 गच्छ स्वज इवाभिष्टितो दश । ग्रन्धमिवावक्रामी गच्छ कृत्ये कृत्या कृतं पुनः
 ॥ १० ॥ उदेणीव वारुण्यभिस्कन्दं मृगीव । कृत्या कर्तारमृच्छतु ॥ ११ ॥ इषा
 ऋजीयः पततु धावापृथिवी तं प्रति । सा तं मृगमिव पृह्णातु कृत्या कृत्याकृतं
 पुनः ॥ १२ ॥ अग्निरिवैतु प्रतिकूलमनुकूलमिवोदकम् । सुखो रथ इव वर्ततां
 कृता कृत्याकृतं पुनः ॥ १३ ॥

॥ १५ ॥ एका च मे दश च मेपञ्चारं ओपथे । ऋतजात ऋतावरि मधु मे
 मधुला करः ॥ १ ॥ द्वे च मे विश्वतिश्च मे० । ० ॥ २ ॥ तिस्रश्च मे त्रिंशच्च
 मे० । ० ॥ ३ ॥ चतस्रश्च मे चत्वारिंशच्च मे० । ० ॥ ४ ॥ पञ्च च मे पञ्चाशच्च
 मे० । ० ॥ ५ ॥ षट् च मे षष्टिश्च मे० । ० ॥ ६ ॥ सप्त च मे सप्ततिश्च
 मे० । ० ॥ ७ ॥ अष्ट च मेशीतिश्च मे० । ० ॥ ८ ॥ नव च मे नवतिश्च मे० । ०
 ॥ ९ ॥ दश च मे शतं च मे० । ० ॥ १० ॥ शतं च मे सहस्रं चापञ्चारं
 ओपथे । ऋतजात ऋतावरि मधु मे मधुला करः ॥ ११ ॥

॥ इति तृतीयोऽनुवाकः ॥

॥ १६ ॥ यद्येकवृषोसि सृजारसोसि ॥ १ ॥ यदि द्विवृषोसि ० ॥ २ ॥
 यदि त्रिवृषोसि ० ॥ ३ ॥ यदि चतुर्वृषोसि ० ॥ ४ ॥ यदि पञ्चवृषोसि ०
 ॥ ५ ॥ यदि षड्वृषोसि ० ॥ ६ ॥ यदि सप्तवृषोसि ० ॥ ७ ॥ यद्यष्टवृषोसि ०
 ॥ ८ ॥ यदि नववृषोसि ० ॥ ९ ॥ यदि दशवृषोसि सृजारसोसि ॥ १० ॥
 यद्येकादशोसि सोषोदकोसि ॥ ११ ॥

॥ १७ ॥ तैवदन् प्रथमा ब्रह्मकिन्त्रिपेकूपारः सलिलो मानुरिरवा । श्री-
 दुर्दान्तास्तप उग्रं मयोभूरापो देवीः प्रथमजा ऋतस्य ॥ १ ॥ सोमो राजा प्रथमो

ब्रह्मजायां पुनः प्रार्यच्छदहृणीयमानः । अन्वर्तिता वरुणो मित्र आसीव-
 ग्निर्होता हस्तयुह्या निनाय ॥ २ ॥ हस्तेनैव ब्राह्म आधिरस्या ब्रह्मजायेति चेद-
 वोचत् । न वृत्तार्यं प्रहेयां तस्य एषा तथा राष्ट्रं गुपितं क्षत्रियस्य ॥ ३ ॥ यामाहु-
 स्तारंरूपा विकेशीति दुच्छुनां ग्राममवपद्यमानाम् । सा ब्रह्मजाया विवृणोति राष्ट्रं
 यत्र प्रापादि शश उल्लुपीमान् ॥ ४ ॥ ब्रह्मचारी चरति वेविपद् विपः स देवा-
 नां भवत्येकमङ्गम् । तेन जायामन्वविन्दद् बृहस्पतिः सोमेन नीतां जुहुः न देवाः
 ॥ ५ ॥ देवा वा एतस्योभवदन्त पूर्वे सप्त अष्टपयस्तपसा ये निषेदुः । भीमा जाया
 ब्राह्मणस्यार्पनीता दुर्धा दधाति परमे व्योमन् ॥ ६ ॥ ये गर्भा अशुपद्यन्ते जगद्
 यच्चापलुप्यते । वीरा ये नृहन्ते मिथो ब्रह्मजाया हिंनस्ति तान् ॥ ७ ॥ उत यत्
 पतयो दश स्त्रियाः पूर्वे अब्राह्मणाः । प्रह्ला चेद्धस्तमग्रहीत् स एव पतिरेकृषा
 ॥ ८ ॥ ब्राह्मण एव पतिर्न राजन्योः न वैश्यः । तत् सूर्यः प्रभुवन्नैति पञ्चभ्यो
 मानवेभ्यः ॥ ९ ॥ पुनर्वै देवा अददुः पुनर्मनुष्या अददुः । राजानः सस्यं यं
 हुना ब्रह्मजायां पुनर्ददुः ॥ १० ॥ पुनर्दायं ब्रह्मजायां कृत्वा देवैर्निकिञ्चिपम् ।
 ऊर्जे पृथिव्या अक्रोरंगायमुपासते ॥ ११ ॥ नास्यं जाया शतवाही कन्वाणी
 तल्पमा शये । यस्मिन् राष्ट्रे धनैरुध्यते ब्रह्मजाया चित्त्वा ॥ १२ ॥ न विक्रुणः
 पृथुशेषस्तस्मिन् वेदमेनि जायते । यस्मिन् ० ॥ १३ ॥ नास्यं क्षुत्ता निष्क्रीवः सू-
 नानामेत्यमृतः । यस्मिन् ० ॥ १४ ॥ नाम्यं श्वेतः कृष्णकर्णो धुरि युक्तो म-
 हीयते । यस्मिन् ० ॥ १५ ॥ नास्यं क्षेत्रं पुष्करिणी नाण्डीकं जायते विसम् ।
 यस्मिन् ० ॥ १६ ॥ नास्यं पृश्नि वि दुहन्ति येस्या दोहमुपासते । यस्मिन् राष्ट्रे
 निरुध्यते ब्रह्मजाया चित्त्वा ॥ १७ ॥ नास्यं घ्रेतुः कन्वाणी नाज्जान्त्सहते
 पुरम् । विजानिर्वशं ब्राह्मणो रात्रिं वसति पापया ॥ १८ ॥

॥ १८ ॥ नेतां ते देवा अददुस्तुभ्यं नृपते अर्षधे । मा ब्राह्मणस्यं राजन्यं गा
 जियत्सो अनायाम् ॥ १ ॥ अतद्देग्धो राजन्येः पाप आत्मपराजितः । स ब्रा-
 ह्मणस्यं गार्मपादय जीवानि मा भः ॥ २ ॥ आविष्टितायविषा पृहाशरिष्य च-
 मेष्वा । सा ब्राह्मणस्यं राजन्यं नृष्या गौरनाया ॥ ३ ॥ निधं क्षुत्रं नपति इमि
 षर्षोग्निदिवारंभ्यो वि वृणोति गर्षम् । यो ब्राह्मणं मन्वते अश्रदेव स त्रिपस्यं पि-
 पति तैमातस्यं ॥ ४ ॥ य एने हन्ति मृतुं मन्वमानो देवर्षाधुर्धनेकाशो न क्षिणात् ।
 सं तस्येन्द्रो हर्दयेग्निमिन्ध उभे एने द्विष्टो नभमी चरन्तम् ॥ ५ ॥ न ब्राह्मणो हि-

सितव्योऽग्निः प्रियतनोरिव । सोमो ह्यस्य दाय्याद इन्द्रो अस्याभिशस्तिपाः ॥ ६ ॥
 शतापाष्टां नि गिरति तां न शक्नोति निः खिदन् । अन्नं यो ब्रह्मणां मन्वः स्वा-
 द्ब्रवीति मन्यते ॥ ७ ॥ जिह्वा ज्या भवति कुर्मलं वाङ्मातृका दन्तास्तर्पसाभि-
 दिग्धाः । तेर्भिर्ब्रह्मा विध्यति देवपीयून् हृद्भ्रूलैर्धनुर्भिर्देवजूतैः ॥ ८ ॥ तीक्ष्णेष्वो
 ब्राह्मणा हेतिमन्तो यामस्यन्ति शरव्यांश्च सा मृषा । अनुहाय तपसा मन्युना
 चोत दूरादत्र भिन्दन्त्येनम् ॥ ९ ॥ ये सहस्रमराञ्जनासन् दशशता उत । ते ब्राह्म-
 णस्य गां जुग्ध्वा वैतहव्याः पराभवन् ॥ १० ॥ गौरैव तान् हन्यमाना वैतहव्यां
 अवातिरत् । ये केसरप्रावन्ध्यायाश्चरमाजामपेचिरन् ॥ ११ ॥ एकशतं ता जनता-
 या भूमिर्व्यधुनुत । प्रजां हिंसित्वा ब्राह्मणीमसंभवं पराभवन् ॥ १२ ॥ देवपी-
 युश्चरति मर्त्येषु गरगीणो भवत्यस्थिभूयान् । यो ब्राह्मणं देववंधुं हिनस्ति न स
 पितृयाणामप्येति लोकम् ॥ १३ ॥ अग्निर्वै नः पदवायः सोमो दाय्याद उच्यते ।
 हन्ताभिशस्तेन्द्रस्तथा तद् वेधसो विदुः ॥ १४ ॥ इषुरिव दिग्धा नृपते पृथाकूरिव
 गोपते । सा ब्राह्मणस्येषुर्वोरा तथा विध्यति पीर्यतः ॥ १५ ॥

॥ १६ ॥ अतिमात्रमवर्धन्त नोर्दिव दिवमस्पृशन् । भृगुं हिंसित्वा सृजया वै-
 तहव्याः पराभवन् ॥ १ ॥ ये वृहत्सामानमाङ्गिरसमार्षियन् ब्राह्मणं जनाः । पत्यु-
 स्तेषामुभयादमविस्तोकान्यावयत् ॥ २ ॥ ये ब्राह्मणं प्रत्यष्टीवन् ये योस्मिञ्छुल्क-
 मीपिरे । अस्नस्ते मध्ये कुल्यायाः केशान् खादन्त आसते ॥ ३ ॥ ब्रह्मगवी पच्यमाना
 यावत् साभि विजह्रे । तेजोऽष्टस्य निर्हन्ति न वीरो जायते वृषां ॥ ४ ॥ क्रूरमस्या
 आशसनं तृष्टं पिशितमस्यते । क्षीरं यदस्याः पीयते तद् वै पितृषु किञ्चिपम् ॥ ५ ॥
 उग्रो राजा मन्यमानो ब्राह्मणं यो जिघत्सति । परा तत् सिच्यते राष्ट्रं ब्राह्मणो
 यत्र जीयते ॥ ६ ॥ अप्यापदी चतुरक्षी चतुः श्रोत्रा चतुर्हनुः । द्वयास्या द्विजिह्वा
 भूत्वा साऽष्टमव धुनुते ब्रह्मज्यस्य ॥ ७ ॥ तद् वै राष्ट्रमासवति नावै भिन्नामिवो-
 वकम् । ब्रह्मणं यत्र हिंसन्ति तद् राष्ट्रं हन्ति दुश्चरुना ॥ ८ ॥ तं वृक्षा अपं से-
 धन्ति ह्यायां नो मोपंगा इति । यो ब्राह्मणस्य सदनमभि नारु मन्यते ॥ ९ ॥
 विपमेनद् देवकृतं राजा बह्मणोवरीत् । न ब्राह्मणस्य गां जुग्ध्वा राष्ट्रं जागाड
 करुन ॥ १० ॥ नैव ता ननुनयो या भूमिर्व्यधुनुत । प्रजां हिंसित्वा ब्राह्मणीमसं-
 भवं पराभवन् ॥ ११ ॥ यां मृतापानुव्रन्ति कूर्यं पश्योपनीम् । तद् वै ब्रह्मज्य
 वा उंस्तरणमनुवन् ॥ १२ ॥ अर्धेणि कर्षमाणस्य यानि जीतस्य वावृनुः ।

तं च ब्रह्मज्य ते देवा अर्षा भ्रगर्मधारयन् ॥ १३ ॥ येन मृतं स्तपयन्ति श्मश्रू-
णि येनोन्दते । तं च ब्रह्मज्य ते देवा अर्षां भ्रगर्मधारयन् ॥ १४ ॥ न घृषे वै-
श्रावकृणं ब्रह्मज्यमभि र्षपति । नास्मै समितिः कल्पते न मित्रं नयते वशम् ॥ १५ ॥

॥ २० ॥ उर्ध्वोपो दुन्दुभिः संत्वनायन् वानस्पत्यः संभृत उस्त्रियाभिः ।
वाचं जुषुव्रानो हर्मन्मपत्नान्तिमंह इव जेप्यभ्रभि तैस्तनीहि ॥ १ ॥ सिंह
इवास्तानीद् हुचयो विवदोभिक्रन्ददृषभो वासितामिव । वृषा त्वं वध्र्यस्ते स-
पत्ना पेन्द्रस्ते शुष्मो अभिमातिपाहः ॥ २ ॥ वृषेव यथे सहसा विद्वानो गव्य-
भ्रभि क्व सन्धनाजित् । शुचा विध्य हृदयं परेषां हित्वा ग्राप्तान् प्रच्युता यन्तु
शश्रवः ॥ ३ ॥ संजयन् पृतना ऊर्ध्वमायुर्गृह्या गृह्णानो बहुधा वि चंचव ।
दैवी वाचं दुन्दुभ आ गुरस्व वेधाः शत्रूणामुप भरस्व वेदः ॥ ४ ॥ दुन्दुभे-
वाचं प्रयतां वदन्तीमाशृण्वती नाथिता घोषयुद्धा । नारी पुत्रं धावतु हस्तपृष्ठा-
मित्री भीता समरे वधानाम् ॥ ५ ॥ पूर्वो दुन्दुभे प्र वदासि वाचं भूम्याः पृष्ठे
वद रोचमानः । अमित्रोसनामभिजञ्जभानो शुमद् वेद दुन्दुभे मृतनावत् ॥ ६ ॥
अन्तरेमे नभसी घोषो अस्तु पृथक् ते ध्वनयो यन्तु शीभम् । अभि क्रन्द स्तनयो-
त्पिपानः रत्नोऽकृन्मिन्न तूर्याय स्वर्धा ॥ ७ ॥ धीभिः कृतः प्र वदाति वाचमु-
र्द्धपय सत्त्वनामायुधानि । इन्द्रमेवी सत्त्वनो नि ह्यस्व मित्रैरभिन्नां अवं जह्य-
नीहि ॥ ८ ॥ संक्रन्दनः प्रवदो धृष्णुपेणः प्रवेदकृद् बहुधा प्रामयोपी । श्रेयो-
वन्वानो वयुनानि विद्वान् क्रीतिं बहुभ्यो वि हर द्विराजे ॥ ९ ॥ श्रेयः केतो प-
सुजित् सहीयान्तसंम्राजित् संशितो ब्रह्मणासि । अंशूनिव प्राधाधिपवणे अ-
द्रिग्व्यन् दुन्दुभेधि नृत्य वेदः ॥ १० ॥ शत्रूपाएनीपाडभिमातिपाहो गवेष-
णः सहमान उज्जित् । वाग्बीव मन्त्रं प्र भरस्व वाचं सांग्रामजित्यायेप्रमुद् वदेह
॥ ११ ॥ अच्युतच्युत् समदो गर्मिष्ठो मृषो जेतां पुरप्रतायोध्यः । इद्रेण गुतो
विदथा निचिकर्यदृद्योर्तनो द्विपतां याहि शीभम् ॥ १२ ॥

॥ २१ ॥ विहृदयं वैमनस्यं वदामित्रेषु दुन्दुभे । विद्वेषं करमशं भयममित्रे-
षु नि दध्रस्यवैनान् दुन्दुभे जहि ॥ १ ॥ उद्वेषमाना मनसा चलुपा हृदयेन च ।
धावन्तु विभ्यंतोमित्राः प्रत्रासेनाज्ये हुते ॥ २ ॥ यानस्पत्यः संभृत उस्त्रियाभि-
र्विश्वगोऽयः । प्रत्रासममित्रैभ्यो वदाज्येनाभिपारितः ॥ ३ ॥ यथा मुगाः संवि-
जन्त आरण्याः पुषपादधि । एवा त्वं दुन्दुभेमित्रान्नाभि क्रन्द प्र त्रामयाथो चि-

तानि मोहय ॥ ४ ॥ यथा वृकादजावयो धावन्ति बहु विभ्यंतीः । एवा ० ॥ ५ ॥
 यथा श्येनात् पतत्रिणाः संविजन्ते अर्हादिवि सिंहस्य स्तनयोर्ध्या । एवा त्वं दु-
 न्दुभे मित्रान्निभि क्रन्द म त्रासयार्थो चित्तानि मोहय ॥ ६ ॥ परामित्रान् दुन्दुभि-
 ना हरिणस्याजिनेन च । सर्वे देवा अतित्रसन् ये संग्रामस्येशते ॥ ७ ॥ यैरिन्द्रः
 प्रक्रीडते पद्मोपेरच्छायया सह । तैः मित्रास्त्रसन्नु नोमी ये यन्त्यनीकशः ॥ ८ ॥
 ज्याघ्रोपा दुन्दुभयोभि क्रौशन्तु या दिशः । सेनाः पराजिता यतीरामित्राणामनी
 कशः ॥ ९ ॥ आदित्य चक्षुरा देस्व मरीचयो नु धावत । प्रसङ्गिनीरा सजन्
 विगते बाहुवीर्ये ॥ १० ॥ घृणमुग्रा मेरुतः पृश्निमातर इन्द्रेण युजा प्र मृणीत श
 भून् । सोमो राजा वरुणो राजा महादेव उत मृत्युरिन्द्रः ॥ ११ ॥ एता देव से
 नाः सूर्पकेतयः सचेतसः । अमित्रान् नो जयन्तु स्वाहा ॥ १२ ॥

॥ इति चतुर्थोऽनुवाकः ॥

॥ २२ ॥ अग्निस्तवमानमपवाधतामित्रः सोमोप्राचावरुणः पूतदत्ताः ।
 पेदिर्वेहिः समिधः शोशुचान्ना अण द्वेषांस्यमुया भवन्तु ॥ १ ॥ अयं यो विश्वान्
 हरितान् कृणोष्युच्छोचयप्रग्निरिवाभिदुन्वन् । अध्या हि तवमन्नसोहि भूया अश
 न्यहृद्धराद् वा परेहि ॥ २ ॥ यः परुषः पारुष्योवध्वंस इवाकुरणः । तवमाने
 विश्वधावीमाधराञ्च परा सुवा ॥ ३ ॥ अधराञ्च म हिंणामि नमः कृत्वा तवमने ।
 शक्रमुरस्यमुष्टिहा पुनरेतु महावृपान् ॥ ४ ॥ ओको अस्य पूजवत् ओको अस्य
 महावृपाः । यावज्जातस्तवमंस्तावानसि बर्हिहकेषु न्योचरः ॥ ५ ॥ तवमन् व्योत्त
 वि गेडु व्यङ्ग भूरि यावय । वासीं निष्टकूरीमिच्छतां वज्रेण समर्पय ॥ ६ ॥ त
 वमन् पूजवतो गच्छ बर्हिहकान् वा परस्तराम् । शूद्रामिच्छ मफुर्व्ये तां तवमन्
 वीव धूनुहि ॥ ७ ॥ महावृपान् पूजवतो बन्ध्वेद्भि परेत्ये । प्रैतानि तवमने प्रमो
 अन्यज्ञेवाणि वा इमा ॥ ८ ॥ अन्य ज्ञे न रमसे वशी सन् हृदयासि नः । अ
 भूद् प्रार्थस्तवमा स गमिष्यति बर्हिहकान् ॥ ९ ॥ यत् त्वं शीतोर्था हरः सह का
 सावंपयः । भीमास्ते तवमन् हेतयस्ताभिः स्म परि वृहग्भि नः ॥ १० ॥ मा स्मै
 तान्तसखीन् कुरुया श्लासं कासमुद्युगम् । मा स्मातोर्वाहैः पुनस्तत् त्वां तवम
 सुपं मुवे ॥ ११ ॥ तवमन् भ्रात्रां श्लासेत् स्वश्लाकासिकया सह । पाप्या भ्रा
 तृष्येण सह गच्छामुमरेणं जनेम् ॥ १२ ॥ तृतीयकं वितृतीयं सइन्द्रिमत शोऽदम् ।

तुवमानं शीतं रुंरं श्रौष्यं नाशय वापिकम् ॥ १३ ॥ गन्धारिभ्यो मूज्वद्भ्यो-
 द्वेभ्यो मगधेभ्यः । प्रप्यन् जनमिव शेत्रधि तुवमानं परि दद्यासि ॥ १४ ॥

॥ २३ ॥ अतो मे द्यावापृथिवी अतो देवी सरस्वती । अतो मू इन्द्रश्चा-
 ग्निश्च क्रिमिं जम्भयतामिति ॥ १ ॥ अस्येन्द्रं कुमारस्य क्रिमीन् धनपते जहि ।
 हता विभ्या अरोतय उग्रेण वचसा मम ॥ २ ॥ यो अचर्यौ परिसर्पति यो नासौ
 परिसर्पति । हतां यो मध्यं गच्छति तं क्रिमिं जम्भयामसि ॥ ३ ॥ सरुणौ द्वौ
 विरुणौ द्वौ कृष्णौ द्वौ रोहितौ द्वौ । वसुधं वसुकर्यश्च शृधः कोकश्च ते हताः
 ॥ ४ ॥ ये क्रिमयः शितिकक्षा ये कृष्णाः शितिं धारवः । ये के च विश्वरूपा-
 स्तान् क्रिमीन् जम्भयामसि ॥ ५ ॥ उत पुरस्तात् सूर्यं एति विश्वदृष्टो अदृष्टहा ।
 दृष्टांश्च धनदृष्टांश्च सर्वाश्च प्रमृणन् क्रिमीन् ॥ ६ ॥ येषांपासः कर्कपास एज-
 त्काः शिपवित्तुकाः । दृष्टश्च हन्यतां क्रिमिरुतादृष्टश्च हन्यताम् ॥ ७ ॥ हतो येषां प्रः
 क्रिमीणां हतो नेदन्निमात । सर्वांन् नि मेष्यपाकरं दृष्ट्वा खल्वौ इव ॥ ८ ॥
 त्रिशीर्षाणो त्रिककुदं क्रिमिं सारहमर्जुनम् । शृणाम्यस्य पृष्ठीरपि वृश्चामि यच्छिरः
 ॥ ९ ॥ अत्रिचद् वः क्रिमयो हन्मि करववर्जमदग्निवत् । अगस्त्यस्य ब्रह्मणा सं
 पिनप्स्यहं क्रिमीन् ॥ १० ॥ हतो राजा क्रिमीणामुर्तुषां स्थपतिर्हतः । हतो हत-
 माता क्रिमिर्हत भ्राता हतस्वसा ॥ ११ ॥ हतासौ अस्य वेशसो हतासः परिवेशसः ।
 अथो ये क्षुल्लका इव सर्वे ते क्रिमयो हताः ॥ १२ ॥ सर्वेषां च क्रिमीणां
 सर्वासां च क्रिमीणाम् । भिनन्नधर्मना शिरो दहाम्यग्निना मुखम् ॥ १३ ॥

॥ २४ ॥ सञ्चिता प्रसवानामधिपतिः स मावतु । अस्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन् कर्म-
 ण्यस्यां पुरोधायामस्यां प्रतिष्ठायामस्यां चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां
 देवदृष्ट्यां स्वाहा ॥ १ ॥ अग्निर्वत्सपतीनामधिपतिः स मावतु । ० ॥ २ ॥ द्या-
 वापृथिवी दांगृणामधिपत्नी ते मावताम् । ० ॥ ३ ॥ वरुणोपामधिपतिः स
 मावतु । ० ॥ ४ ॥ मित्रावरुणौ वृष्ट्याधिपती तौ मावताम् । ० ॥ ५ ॥ मरुतः
 पर्वतानामधिपतयस्ते मावन्तु । ० ॥ ६ ॥ सोमो वीरुधामधिपतिः स मावतु । ०
 ॥ ७ ॥ वायुरन्तरिक्षस्याधिपतिः स० । ० ॥ ८ ॥ सूर्यश्चक्षुषामधिपतिः स० ।
 ० ॥ ९ ॥ चन्द्रमा नक्षत्राणामधिपतिः स० । ० ॥ १० ॥ इन्द्रो दिवोधिपतिः
 स० । ० ॥ ११ ॥ मरुतां पिता पशूनामधिपतिः स० । ० ॥ १२ ॥ मृत्युः प्र-

जानामधिपतिः स० । ० ॥ १३ ॥ यमः पितृणामधिपतिः स मावतु । ० ॥ १४ ॥
 पितरः परे ते मावन्तु । ० ॥ १५ ॥ तता अर्वरे ते ० । ० ॥ १६ ॥ ततस्तताम-
 हास्ते मावन्तु । अस्मिन् ब्रह्मण्यस्मिन् कर्मण्यस्यां पुरोधायामस्या प्रतिष्ठायाम-
 स्या चित्यामस्यामाकृत्यामस्यामाशिष्यस्यां देव हृत्यां स्वाहा ॥ १७ ॥

॥ २५ ॥ पर्वताद् दिवो योनेरङ्गादङ्गात् समाभृतम् । शेषो गर्भस्य रेतोधा-
 सरौ पूर्णमिवा दधत् ॥ १ ॥ यथेयं पृथिवी मही भूतानां गर्भमावृधे । एवा दधति
 ते गर्भे तस्मै त्यामवसे हुवे ॥ २ ॥ गर्भे धेहि सिनीवालि गर्भे धेहि सरस्वति
 गर्भे ते अश्विनोभा धत्तां पुष्करस्रजा ॥ ३ ॥ गर्भे ते मित्रावरुणौ गर्भे देवो वृ-
 हस्पतिः । गर्भे त इन्द्रश्चाग्निश्च गर्भे धाता दधातु ते ॥ ४ ॥ विष्णुर्योनिं कल्प-
 यतु त्वष्टा रूपाणि पिशतु । आ सिञ्चतु प्रजापतिर्धाता गर्भे दधातु ते ॥ ५ ॥
 यद् वेद राजा वरुणो यद् वा देवी सरस्वती । यदिन्द्रो वृत्रहा वेद तद् गर्भेरु-
 रणं पिव ॥ ६ ॥ गर्भो अस्योपधीनां गर्भो वनस्पतीनाम् । गर्भो विश्वस्य भूतस्य
 सो अग्ने गर्भमेह धाः ॥ ७ ॥ अधि स्कन्द वीरयस्व गर्भमा धेहि योन्याम् ।
 वृषासि वृष्यावान् प्रजायै त्वा नयामसि ॥ ८ ॥ वि जिहीष्व वाहत्सामे गर्भस्ते
 योनिमा शयाम् । अदृष्टे देवाः पुत्रं सौम्रपा उभयाविनम् ॥ ९ ॥ धातुः श्रेष्ठेन
 रूपेणास्या नार्या गवीन्योः । पुमांसं पुत्रमा धेहि दशमे मासि सूतवे ॥ १० ॥
 त्वष्टः श्रेष्ठेन ० । ० ॥ ११ ॥ सर्वितः श्रेष्ठेन ० । ० ॥ १२ ॥ प्रजापते श्रेष्ठेन
 रूपेणास्या नार्या गवीन्योः । पुमांसं पुत्रमा धेहि दशमे मासि सूतवे ॥ १३ ॥

॥ २६ ॥ यजूषि यज्ञे समिधः स्वाहाग्निः प्रविद्वानिह वो युनक्तु ॥ १ ॥
 युनक्तु देवः संविता प्रज्ञानप्रस्मिन् यज्ञे महिपः स्वाहा ॥ २ ॥ इन्द्र उवथामदान्
 यस्मिन् यज्ञे प्रविद्वान् युनक्तु सुयुजः स्वाहा ॥ ३ ॥ प्रैषा यज्ञे निविदः स्वाहा
 शिष्टाः पत्नीभिर्वहतेह युक्ताः ॥ ४ ॥ छन्दांसि यज्ञे मरुतः स्वाहा मातेर्व पुत्रं
 विपृतेह युक्ताः ॥ ५ ॥ एयमगन् बर्हिषा प्रोक्षणीभिर्यज्ञं तन्वानादीतिः स्वाहा
 ॥ ६ ॥ विष्णुर्युनक्तु षड्रुधा तपोस्यस्मिन् यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥ ७ ॥ त्वष्टा यु-
 नक्तु षड्रुधा तु रूपा अस्मिन् यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥ ८ ॥ भगो युनक्तुशिपो-
 न्वस्मा अस्मिन् यज्ञे प्रविद्वान् युनक्तुः सुयुजः स्वाहा ॥ ९ ॥ सोमो युनक्तु बरुषा
 पयोस्यस्मिन् यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥ १० ॥ इन्द्रो युनक्तु षड्रुधा वीर्यस्यस्मिन्

यज्ञे सुयुजः स्वाहा ॥ ११ ॥ अभिन्ना ब्रह्मणा यातमर्वाञ्चौ वपद्वारेणं गृहं ग्रथय-
न्तौ । वृहस्पते ब्रह्मणा याद्यवाह् गृहो अयं स्वदिदं यजमानाय स्वाहा ॥ १२ ॥

॥ इति पञ्चमोऽनुवाकः ॥

॥ २७ ॥ ऊर्ध्वा अस्य समिधो भवन्त्यूर्ध्वा शुक्रा शोचीप्यग्नेः । धुमत्तमा
सुमतीकः समुत्तुस्तनूनपादसुरो भूरिपाणिः ॥ १ ॥ देवो देवेषु देवः पथो अग-
न्नि मध्वा घृतेन ॥ २ ॥ मध्वा यज्ञं नक्षति प्रणानो नराशंसो अग्निः सुकृद् देवः
संविता त्रिखवारः ॥ ३ ॥ अच्छायमेति शर्वसा घृता चिदीर्दानो वह्निर्नमसा
॥ ४ ॥ अग्निः सुचो अश्वरेषु प्रयच्छु स यज्ञदस्य महिमानमग्नेः ॥ ५ ॥ तरी
मन्द्रामु प्रयच्छु वसवश्चातिष्ठन् वसुभातररच ॥ ६ ॥ द्वारो देवीरन्धस्य विश्वं व्रतं
रक्षन्ति त्रिखवा ॥ ७ ॥ उरुव्यर्चसाग्नेर्धम्ना पत्यमाने । आ सुष्वयन्ती यजते
उपाके उपासान्केमं यज्ञमवतामध्वरं नः ॥ ८ ॥ देवा होतार ऊर्ध्वमध्वरं नेग्ने-
जिह्वयाभि गृणत गृणता नः स्विष्टये । तिस्रो देवीर्विहिरेदं संदन्तामिडा सरस्व-
ती मही भारती गृणाना ॥ ९ ॥ तन्नस्तुरीपमद्भुतं पुरुच्छु । देवं त्वष्टा रायस्पोषं
वि प्य नाभिमस्य ॥ १० ॥ वनस्पतेवं सजा राणिः । तमना देवेभ्यो अग्नि-
हृद्यं शमिता स्वंदयतु ॥ ११ ॥ अग्ने स्वाहा कृणुहि जातवेदाः । इन्द्राय यज्ञं
विश्वं देवा हनिदिदं जुपन्ताम् ॥ १२ ॥

॥ २८ ॥ नवं प्राणान्बभूविः सं मिमीते दीर्घायुत्वाय शतशारदाय । हरिते
श्रीणि रजते श्रीण्ययंसि श्रीणि तपसाविष्टितानि ॥ १ ॥ अग्निः सूर्यश्चन्द्रमा
भूमिरापो धौरन्तरिक्षं प्रदिशो दिशरच । आर्त्तवा ऋतुभिः संविद्याना अनेन मा
त्रिवृता पारयन्तु ॥ २ ॥ त्रयः पोषास्त्रिवृतिं त्रयन्तामनक्तुं पूषा पर्यसा घृतेन ।
अन्नस्य भूमा पुरुषस्य भूमा भूमा पशूनां त इह त्रयन्ताम् ॥ ३ ॥ इममादित्या
यमुना समुत्ततेमग्ने वधेय वावृष्टानः । इममिन्द्र सं सज यीर्येणास्मिन् त्रिवृच्छ्रय-
ता पोषयिष्णुः ॥ ४ ॥ भूमिन्द्रा पातु हरितेन विश्वभृद्भग्निः पिष्टुर्वयसा सजो-
पाः । यीरुत्रिष्टे अर्जुनं संविद्यानं दक्षं दधातु सुमत्स्यमानम् ॥ ५ ॥ त्रेधा जातं
जन्मनेदं हिरण्यमग्नेरेकं प्रियतमं वभूय सोमस्यैकं हिंसितस्य परापतत् । अपामे-
कं वेधमां रेत आहुस्तत् ते हिरण्यं त्रिवृदस्त्वार्युपे ॥ ६ ॥ त्र्यायुषं जमदग्नेः
कृशयस्य त्र्यायुषम् । त्रेधामृतस्य चक्षुणं श्रीण्यार्युपि तेकरम् ॥ ७ ॥ त्रयः

सुपर्णास्त्रिष्टुता यदायन्नेकाक्षरमभिसंभूय शक्राः । मत्स्यांहन्मृत्युमृतनेन साकर्मन्त-
 देधाना दुष्टितानि विश्वा ॥ ८ ॥ दिवस्त्वा पातु हरितं मध्यात् त्वा प्रात्वर्जुनम् ।
 भूम्या अयुस्मयं पातु प्रागाद् देवपुरा अयम् ॥ ९ ॥ इमास्तिस्त्रो देवपुरास्तास्त्वा
 रक्षन्तु सूर्यतः । तारत्वं विश्वेर्दुर्वर्चस्युत्तरो द्विपतां भव ॥ १० ॥ पुरं देवानाम-
 मृतं हिरण्यं य आवेधे प्रथमो देवो अग्रं । तस्मै नमो दश प्राचीः कृणोम्यन्तु
 मन्यतां त्रिवृदायधे मे ॥ ११ ॥ आ त्वा चृतत्वयमा पूषा बृहस्पतिः । अहंज
 तस्य यन्नाम तेन त्वाति चृतामसि ॥ १२ ॥ अतुभिष्टातैर्वरायुषे वर्चसे त्वा । इ-
 वस्सरस्य तेजसा तेन संहेतु कृणुमसि ॥ १३ ॥ घृतादुल्लसं मधुना समक्तं भूमि-
 दुंहमच्युतं पारयिष्णु । भिन्दत् सपत्नानथंगंश्च कृण्वदा मा रोह महते सांभ-
 गाय ॥ १४ ॥

॥ २६ ॥ पुरस्ताद् युक्तो बह जातवेदोऽग्ने विद्धि क्रियमांशं यथेदम् । त्वं
 भिषग् भेषजस्योसि कृता त्वया गामश्चं पुरुषं सनेम ॥ १ ॥ तथा तदग्ने कृणु
 जातवेदो विश्वेभिर्देवैः सह संविदानः । यो नो दिदेव यत्तमो जघाम यथा सो
 अस्य परिधिष्यताति ॥ २ ॥ यथा सो अस्य परिधिष्यताति तथा तदग्ने कृणु
 जातवेदः । विश्वेभिर्देवैः सह संविदानः ॥ ३ ॥ अच्योऽग्नि विध्य हृदयं नि-
 विध्य जिह्वां नि त्वन्दिप्र इतो मृणीहि । पिशाचो अस्य यत्तमो जघासाग्ने यविष्ट
 प्रति तं शृणीहि ॥ ४ ॥ यदस्य हृतं विहृतं यत् पराभृतमात्मनो जग्धं यत्तमत् पि-
 शाचैः । तदग्ने विद्वान् पुत्ररा भेटु त्वं शरीरे मांसमसुमेरंयामः ॥ ५ ॥ आयमे
 सुपर्कवे शबले विपर्कवे यो मा पिशाचो अशने वृदम्भ । तदात्मना प्रजया पि-
 शाचा वि यातयन्तामगदोऽयमस्तु ॥ ६ ॥ क्षीरे मा मन्थे यत्तमो वृदम्भा कृष्ट्य-
 च्ये अशने धान्येऽयः । तदा० ॥ ७ ॥ अपां मा पाने यत्तमो वृदम्भं कृष्याद् या-
 तूनां शयन्ते शयानम् । तदा० ॥ ८ ॥ दिवा मा नक्तं यत्तमो वृदम्भं कृष्याद् या-
 तूनां शयन्ते शयानम् । तदात्मना प्रजया पिशाचा वि यातयन्तामगदोऽयमस्तु
 ॥ ९ ॥ कृष्यादंशने रुधिरं पिशाचं मनोहनं जहि जातवेदः । तमिन्द्रो वाजी व-
 जेण हन्तु चिञ्चनक्षु सोमः शिरो अस्य धृष्णुः ॥ १० ॥ सनादग्ने मृणसि या-
 तुधानान् न त्वा रक्षांसि पृतनामु जिग्मुः । सहमृदानतुं वह कृष्यावो मा ते
 हेत्या मुक्तं देव्यायाः ॥ ११ ॥ समाहरं जातवेदो यद्धृतं यत् पराभृतम् । गा-
 चाण्यस्य वर्धन्तामंशुष्टिवा प्यायताम्यमं ॥ १२ ॥ सोमस्यैव जातवेदो अंगुरा

प्रायनामयम् । अग्नें विप्रिनं मेध्यमयुचमं कृणु जीवतु ॥ १३ ॥ एनास्ते अग्ने
ममिधः पिशाचजम्भनीः । तास्त्वं जुषस्व प्रति चना गृहाण जातवेदः ॥ १४ ॥
तार्घ्यादीरग्ने ममिधः प्रति गृहाणविषा । जहानु प्रच्यादृषं यो अस्य प्रांसं जि-
ह्विपिनि ॥ १५ ॥

॥ ३० ॥ आवतस्त आवतः पशवतस्त आवतः । इहैव भव मा नुगा मा
पूर्वाननु गाः पितृननुं वध्नामि ते इदम् ॥ १ ॥ यत् त्वाभिचेरुः पुरुषुः स्वो य-
दरुणो जनः । उन्मोचनप्रमोचने उभे वाचा वंदामि ते ॥ २ ॥ यद् इन्द्रोर्हिष शे-
विपे स्त्रियं पुंसि अर्चित्तया । उन्मो० ॥ ३ ॥ यदेनेसो मातृकृताच्छेषं पितृकृताश्च
यत् । उन्मोचनप्रमोचने उभे वाचा वंदामि ते ॥ ४ ॥ यत् ते माता यत् ते पिता
जामिर्प्राता च सजितः । प्रत्यक् सेवस्व भेषजं जरदंष्टिं कृणोमि त्वा ॥ ५ ॥ इ-
हर्हि पुरुष सर्वेण मनसा मह । दृता यमस्य मानुं गा अर्धि जीवपुरा इहि ॥ ६ ॥
अनुदृताः पुनरेहि विद्वानुदयनं पथ । आरौहेणमाक्रमणं जीवतो जीवतोयनम्
। ७ ॥ मा विभर्न भरिष्यसि जरदंष्टिं कृणोमि त्वा । निरवोचमहं यच्चमद्भ्यो
वद्रज्वरं तव ॥ ८ ॥ अद्गभेदो अद्गज्वरो यश्च ते हृदयामयः । यक्ष्मः श्येन
त्र प्रापसद् वाचा सादः परस्तराम् ॥ ९ ॥ अर्षी घोषमती घोषार्चस्त्रमो यश्च
जाष्टविः । ता ते प्राणस्य गोसारो दिवा नक्तं च जायताम् ॥ १० ॥ श्यमग्नि-
हृत्सर्ध इह सूर्य उदेतु ते । उदेहि मृत्योर्गम्भीरात् कृष्णाश्चित् तमसस्परि ॥ ११ ॥
तमो यमाय नमो अस्तु मृत्यवे नमः पितृभ्य उत ये नयन्ति । उत्पारंशारय यो
वेड तमग्नि पुरो दंष्ट्रेस्मा अशिष्टतातये ॥ १२ ॥ ऐतु प्राण ऐतु मन ऐतु चक्षुर-
थो वलम् । शरीरमस्य सं विदां तत् पद्भ्यां प्रति तिष्ठतु ॥ १३ ॥ प्राणेर्नाग्ने च-
क्षुषा सं मृजेम समीरय तन्वात्संबलेन । वेत्थामृतस्य मा नु गान्मा नु भूमिष्ट-
हो भवत् ॥ १४ ॥ मा ते प्राण उष दसन्मो अष्टानोर्पि धायिते । सूर्यस्त्वाधिप-
तिर्मृत्योरुदार्यच्छतु रश्मिभिः ॥ १५ ॥ इयमन्तर्वेदति जिह्वा गृद्धा पानिष्पदा ।
त्वया यक्ष्मं निरवोचं शतं रोषीश्च त्वमनः ॥ १६ ॥ अयं लोकः मियतमो वेवा-
नामपरराजितः । यस्मै त्वमिह मृत्यवे दिष्टः पुरुष जज्ञिषे । स च त्वानुं हयामसि
मा पुरा जरसो मृयाः ॥ १७ ॥

॥ ३१ ॥ यां ते चक्रुरामे पात्रे यां चक्रुर्मिश्रधान्ये । श्यामे प्रांसि कृत्यां यां
चक्रुः पुनः प्रति हरामि ताम् ॥ १ ॥ यां ते चक्रुः कृकवाकावजे वा यां कुरीरि-

ति । अर्वा ते कृत्यां यां० ॥ २ ॥ यां तं चमुरेकेशफे पशूनामुभयादति ।
 गुर्वभे कृत्यां यां० ॥ ३ ॥ यां तं चमुरमृत्नायां बल्लगं वा नराच्याम् । क्षेत्रे ते
 कृत्यां यां० ॥ ४ ॥ यां तं चमूर्गाहपत्ये पूर्वाग्नायुत वृधितः । शालायां कृत्यां
 यां० ॥ ५ ॥ यां तं चक्रुः सभायां यां चमुरधिदेवने । अन्तेषु कृत्यां यां० ॥ ६ ॥
 यां तं चक्रुः सेनायां यां चमुरिन्वायुधे । वृन्दुभौ कृत्यां यां० ॥ ७ ॥ यां तं
 कृत्यां कूपेववृधुः रमशाने वा निचखनुः । सन्नानि कृत्यां यां चक्रुः पुनः प्रति ह-
 रामि ताम् ॥ ८ ॥ यां तं चक्रुः पुरुषास्ये अग्नां संकमुके च याम् । श्लोकं नि-
 द्दीहं क्रव्याडं पुनः प्रति हरामि चाम् ॥ ९ ॥ अपथेना जभारणां तां पथेतः म-
 हिणमसि । अर्धीरो मर्याधीरेभ्यः सं जभाराचित्वा ॥ १० ॥ यश्चकार न श-
 शाकृ कर्तुं शश्रे पादमहगुरिम् । चकार भद्रमस्मभ्यमभगो भगवद्रथः ॥ ११ ॥
 कृत्याकृते बल्लगिनं मूलिनं शपथेर्यम् । इन्द्रस्तं हन्तु महता वृधेनाग्निविध्यत्व-
 स्तथा ॥ १२ ॥

॥ इतिपष्ठोऽनुवाकः ॥

॥ पञ्चमे काण्डे समाप्तम् ॥

अथ षष्ठं काण्डम्

॥ १ ॥ दोषो गाय वृहद् गाय घुमद्धेहि । आर्धर्वण स्तुहि द्वेवं संवितारम्
॥ १ ॥ तर्मुं पुष्टि यो अन्तः सिन्धीं सूनुः । सत्यस्य युवानं मद्रोषवाचं सुशेर्वम्
॥ २ ॥ स र्धा नो द्वेवः संविता साविपवृमृतानि भूरि । उभे सुंष्टुती सुगातये ॥ ३ ॥

॥ २ ॥ इन्द्राय सोममृत्विजः सुनोता च धावत । स्तोतुर्यो वचः शृणुवृद्धवं
च मे ॥ १ ॥ आ यं विशन्तीन्द्वो वयो न वृक्षमन्धसः । विरंशिन वि मृधो जहि
रज्जस्विनीः ॥ २ ॥ सुनोता सोमपाव्ने सोममिन्द्राय वज्रिणो । युवाजेतेशानः स
पुरुष्टुतः ॥ ३ ॥

॥ ३ ॥ पातं न इन्द्रापूपणादितिः पान्तुं मरुतः । अपां नपात् सिन्धवः मत्त
पातन पातुं नो विष्णुं कृत र्धाः ॥ १ ॥ पातां नो द्यावापृथिवी अभिष्टेये पातुं ग्रावा
पातुं सोमो नो अंहसः । पातुं नो द्वेवी सुभगा सरस्वती पाल्गिनः शिवा ये अंस्य
प्रायवः ॥ २ ॥ पातां नो द्वेचारिबर्ना शुभस्पतीं उपामानक्नोत न उरुष्यताम् ।
अपां नपादभिहुती गर्यस्य चिद् देवं त्वष्टर्वर्धयं सर्वतातये ॥ ३ ॥

॥ ४ ॥ त्वष्टां द्वे देव्यं वचः पर्जन्यो ब्रह्मणस्पतिः । पुत्रैर्भ्रातृभिरदितिर्नु पातु
नो दुष्टं प्रार्यमाणं सहः ॥ १ ॥ अंशो भगो वरुणो मित्रो अर्यमादितिः पान्तुं
मरुतः । अप तस्य द्वेषो गमेदभिहुतो यावयच्छत्रुमन्तिनम् ॥ २ ॥ धिये समभिनना
भावंतं न उरुष्या ए उरुज्मन् न प्रयुच्छन् । प्रांतिपतर्षावयं दुच्छुना या ॥ ३ ॥

॥ ५ ॥ उदेनमुत्तरं नृयागं पूतेनाहुत । समेनं वचंमा सृज मृजयां च वहुं
कृधि ॥ १ ॥ इन्द्रेमं प्रतरं कृधि सजातानाममद् वृशी । रायम्पोपेण सं संन
जीवार्तये जरसें नय ॥ २ ॥ यस्य कृण्मो हविर्गृहे तमग्ने वर्षणान्वम् । तस्मै सोमो
अधि प्रवयं च ब्रह्मणस्पतिः ॥ ३ ॥

॥ ६ ॥ योऽस्मान् ब्रह्मणस्पते देवो अभिमन्यते । सर्वं तं रन्धयासि मे यजमानाय
सुन्वते ॥ १ ॥ यो नः सोम सुशंसिनो दुः शंस आदिदेशति । वज्रेणास्य दुसं जहि
स संपिष्टो अर्पायति ॥ २ ॥ यो नः सोमाभिदासति सनाभिर्यश्च निष्यः । अणु
तस्य बलं तिर महीव द्यौर्वध्मना ॥ ३ ॥

॥ ७ ॥ येन सोमादितिः पथा मित्रा वा यन्प्रहृहेः । तेना नोदसा गीहि
॥ १ ॥ येन सोम साहन्त्यासुरान् रन्धयासि नः । तेना नो अर्थि वोचत ॥ २ ॥
येन देवा असुराणामोजांस्यष्टेणीध्वम् । तेना नः शर्म यच्छत ॥ ३ ॥

॥ ८ ॥ यथा वृक्षं लिबुजा समन्तं परिपस्वजे । एवा परिप्वजस्व मां यथा-
माक्रामिन्यसो यथा मन्नापंग्गा अस्तः ॥ १ ॥ यथा सुपर्णाः प्रपतन् प्रज्ञौ निरन्ति
भूम्याम् । एवा नि हन्मि ते मत्तो यथा मां ० ॥ २ ॥ यथेमे द्यावापृथिवी सयः
प्रयेति सूर्यः । एवा पर्येमि ते मत्तो यथा मां क्रामिन्यसो यथा मन्नापंग्गा अस्तः ॥ ३ ॥

॥ ९ ॥ वाञ्छ मे तन्वं पादौ वाञ्छाक्ष्यौ वाञ्छं म्वर्ध्या । अक्ष्यौ वृष्ययन्त्याः
केशा मां ते कामेन शुष्यन्तु ॥ १ ॥ मयं त्वा दोषणि धियं कृणोमि हृदप्रधि-
र्षम् । यथा मम कृतावसो मयं चित्तमुपायसि ॥ २ ॥ यासां नाभिस्तारेदणं इदि
संबननं कृतम् । गावो घृतस्यं मातरोमूं सं चानयन्तु मे ॥ ३ ॥

॥ १० ॥ पृथिव्यै श्रोत्राय वनस्पतिभ्योऽग्नेयेधिपतये स्वाहा ॥ १ ॥ प्राणा-
णान्तरिक्षाय वयोभ्यो आयवेधिपतये स्वाहा ॥ २ ॥ दिवे चक्षुषे नक्षत्रेभ्यः सूर्या-
याधिपतये स्वाहा ॥ ३ ॥

॥ इति प्रथमोऽनुवाकः ॥

॥ ११ ॥ शमीमंश्चत्य आरुंदुस्तत्र पुंगुवनं कृतम् । तद् ये पुत्रस्य वेदं तत्
स्त्रीप्या भंरासि ॥ १ ॥ पुंसि च रेतो भवन्ति तत् स्त्रियामनु पिच्यते । तद् ये
पुत्रस्य वेदं तत् प्रजापतिरस्यीत् ॥ २ ॥ प्रजापतिरनुमानिः तिर्नायान्यपीत्
पत् । नैपुण्यमन्यश्च दधत् पुर्माणु दधति ॥ ३ ॥

॥ १२ ॥ पटि पारिदं सूर्योदीतो जनिमागमम् । गावो नमोदिवाग्यसंसार

तेनां ते वारये विपम् ॥ १ ॥ यद् ब्रह्मभिर्यद्वापिभिर्यद् देवैर्विदितं पुरा । यद् भूतं
भग्न्यमासन्वत तेनां ते वारये विपम् ॥ २ ॥ मध्वां पृञ्चे नृचः पर्वता गिरयो मधु ।
मधु परहृष्णी शीपाला रामास्ने अस्तु शं हृदे ॥ ३ ॥

॥ १३ ॥ नमो देववृधेभ्यो नमो राजवृधेभ्यः । अथो ये विश्यानां वृधा-
स्तेभ्यो मृत्यो नमोस्तु ते ॥ १ ॥ नमस्ते अधिवाकाय परावाकाय ते नमः । सु-
मृत्यै मृत्यो ते नमो दुर्मृत्यै तं हृदं नमः ॥ २ ॥ नमस्ते यातुधानेभ्यो नमस्ते भे-
पजेभ्यः । नमस्ते मृत्यो मूलैभ्यो ब्राह्मणेभ्य इदं नमः ॥ ३ ॥

॥ १४ ॥ अस्थिभ्रंसं परहृंसमास्थितं हृदयामयम् । वृत्तामं सर्वं नाशया-
द्गोष्ठा यश्च पर्वसु ॥ १ ॥ निर्वलासं बलासिनः त्रिणामिं मुष्करं यथा । छिन-
बन्धस्य बन्धनं मूलमुर्वारं इव ॥ २ ॥ निर्वलासितः प्रपताशुङ्गः शिशुको यथा ।
अथो इष्टं इव हायनोपं द्राक्षवीरहा ॥ ३ ॥

॥ १५ ॥ उत्तमो अस्योपधीनां तव वृत्ता उवस्नयः । उग्रस्तिरस्तु सोऽस्माकं
यो अस्मां अभिदासति ॥ १ ॥ सर्वन्धुरचासंधन्धुरश्च यो अस्मां अभिदासति ।
तेषां सा वृक्षाणांमिवाहं भूयासमुत्तमः ॥ २ ॥ यथा सोम ओपधीनापुत्तमो ह-
विषां कृतः । तलाशा वृक्षाणांमिवाहं भूयासमुत्तमः ॥ ३ ॥

॥ १६ ॥ आवयो अनावयो रसेस्त उग्र आवयो । आ ते कस्मभमंसि
॥ १ ॥ विहृद्दो नाम ते पिता मद्रावती नाम ते माता । स हिंस् त्वमसि यस्व-
मात्मानमावयः ॥ २ ॥ तौत्रिलिकेवलयात्रायर्मलय ऐलपीन् । शुमुयं शुमुकलि-
श्रापेति निराल ॥ ३ ॥ अल्लमालामि पूर्वा मिलान्नालास्युपरा । मीलागल-
साला ॥ ४ ॥

॥ १७ ॥ यथेयं पृथिवी मही भूतानां गर्भमादृधे । एवा ते विपतां गर्भो अ-
नुसृत्तं सविन्वे ॥ १ ॥ यथेयं पृथिवी मही दाधारेमान् वनस्पर्निन् । एवा० ॥ २ ॥
यथेयं पृथिवी मही दाधाट् पर्वतान् गिरीन् । एवा० ॥ ३ ॥ यथेयं पृथिवी मही
दाधाट् विष्टितं जगत् । एवा ते विपतां गर्भो अनु सृत्तं सविन्वे ॥ ४ ॥

॥ १८ ॥ इप्पाया धामि मयनां मयमस्यां उतापंगान् । अग्निं हृदयैः-

शोकं तं ते निर्वीपयामसि ॥ १ ॥ यथा भूमिर्भूतमना मृतान्मृतमनस्तरा । यथोत
मृष्टुषो मन एवेर्ष्योर्मितं मनः ॥ २ ॥ शूद्रो यत् ते दृदि धितं मनस्कं पतयिष्यु
कम् । ततस्त ईर्ष्या मुञ्चासि निरुष्माणं हतैरिव ॥ ३ ॥

॥ १६ ॥ पुनन्तु मा देवजनाः पुनन्तु मनवो धिया । पुनन्तु विश्वा भूतान्ति-
पयमानः पुनातु मा ॥ १ ॥ पयमानः पुनातु मा क्रत्ये दत्ताय जीवसे । अयो अ-
रिष्टतातये ॥ २ ॥ उभाभ्यां देव सवितः पवित्रेण सवेन च । अस्मान् पुनीहि च-
क्षसे ॥ ३ ॥

॥ २० ॥ अग्नेरिवास्य दहत एति शुष्मिणं उतेव मत्तो विलपन्नपापति ।
अन्यमस्मदिच्छत् कं चिद्व्रतस्तर्पुर्वधाय नमो अस्तु त्वमने ॥ १ ॥ नमो रुद्राय
नमो अस्तु त्वमने नमो राज्ञे वरुणाय त्विपीमते । नमो द्विभे नमः पृथिव्ये न
ओपधीभ्यः ॥ २ ॥ अयं यो अभिशोचयिष्युर्विश्वा रूपाणि हरिता कृणोषि
तस्मै तेरुणाय वृभ्रये नमः कृणोषि वन्याय त्वमने ॥ ३ ॥

॥ इति द्वितीयोऽनुवाकः ॥

॥ २१ ॥ इमा यास्तिस्त्रः पृथिवीस्तासां ह भूमिरुत्तमा । तामामधि त्वचो
अहं भेषजं समु जग्रभम् ॥ १ ॥ श्रेष्ठमसि भेषजानां वसिष्ठं वीरुधानाम् । सोमो
भग इव यामेषु देवेषु वरुणो यथा ॥ २ ॥ रेवतीरनाधृषः सिपासवः सिपासथ ।
उत स्थ केशदंहणीरथो ह केशवर्धनीः ॥ ३ ॥

॥ २२ ॥ कृष्णं न्रियानं हरयः सुपर्णा अपो वसाना दिवमुत् पतन्ति । त
आवृष्टन्नत्सदेनाहतस्यादिद् घृतेन पृथिवी व्यूदुः ॥ १ ॥ पयस्वतीः कृणुथाप ओ-
पधीः शिवा यदेजथा मरुतो रुवमवक्षसः । ऊर्जं च तत्र सुमतिं च पिन्वत यत्रा
नरो मरुतः सिञ्चथा मधुं ॥ २ ॥ उदभ्रतो मरुतस्तां ईयते वृष्टिर्था विश्वा निवर्तस्पृ-
णाति । एजाति ग्लहा कन्येव तुन्नैरुं तुन्द्राना पत्येव जाया ॥ ३ ॥

॥ २३ ॥ सद्युपीस्तद्वपसो दिवा नक्तं च सस्युपीः । वरेण्यक्रतुरहमपो देवीरुप
द्वये ॥ १ ॥ ओता आपः कर्मणयाः मुञ्चन्त्वितः प्रणीतये । मद्यः कृणवन्त्वेतये ॥ २ ॥
देवस्यर्क्षतेतुः सवे कर्म कृणवन्तु मानुषाः । शं नो भवन्त्वप ओपधीः शिवाः ॥ ३ ॥

॥ २४ ॥ द्विषन्तुः प्र स्रवन्ति सिन्धुं समह संगमः । आपो ह मयं तद् वे-
 दोदेदन् दृष्योत भेषजम् ॥ १ ॥ यन्मं अच्योराविद्योत पाप्ययोः प्रपदोश्च यत् ।
 आपस्नन् सर्वं निष्कान् भिषजां सुभिषक्तमाः ॥ २ ॥ सिन्धुपत्नीः सिन्धुरात्रीः
 सर्वा या नद्यस्थने । दत्त नस्तस्य भेषजं तेना वो भुनजामहे ॥ ३ ॥

॥ २५ ॥ पञ्च च याः पञ्चाशद्य संयन्ति मन्या अभि । इतस्ताः सर्वा न-
 श्यन्तु वाका अपचितामिव ॥ १ ॥ मस च याः सप्ततिरच संयन्ति ग्रैव्या अभि ।
 इतस्ताः ० ॥ २ ॥ नव च या नवतिरच संयन्ति स्कन्ध्या अभि । इतस्ताः सर्वा
 नश्यन्तु वाका अपचितामिव ॥ ३ ॥

॥ २६ ॥ अथ मा पाप्मन्सज वशी सन्मृडयासि नः । आ मा भद्रस्य लोके
 पाप्मन् घ्रेद्यविद्युतम् ॥ १ ॥ यो नः पाप्मन् न जहामि तमु त्वा जहिमो व्रयम् ।
 प्रयामनुं ग्या वर्तेनेन्यं प्राप्मानुं पयताम् ॥ २ ॥ अन्यत्रास्मन्युच्यतु सहज्जाशो
 अमर्त्यः । यं द्रेषाम तमृच्छतु यमु द्विष्मस्तमिज्जहे ॥ ३ ॥

॥ २७ ॥ देवाः क्रपोत इषितो यद्विच्छन् दूतो निश्र्चत्या इदमाज्जगाम । तस्मा
 अर्नाम कृणवाप्त निष्कृतिं शं नो अस्तु द्विपदे शं चतुष्पदे ॥ १ ॥ शिवः क्रपोत
 इषितो नो अस्त्वनागा देवाः शकुनो गृहं नः । अग्निर्हि विमो जुपतां हविर्नः प-
 रिं हेतिः प्रक्षिणी नो वृणक्तु ॥ २ ॥ हेतिः प्रक्षिणी न दंभात्यस्मान्नापी पदं कृ-
 षुते अग्निधाने । शिवो गोभ्यं उत पुरुषेभ्यो नो अस्तु मा नो देवा इह हिंसीत्
 क्रपोतः ॥ ३ ॥

॥ २८ ॥ श्रुचा क्रपोतं नुदत प्रणोदमिषं मर्दन्तः पट्टि गां नयामः । सं लो-
 भयन्तो दुष्टिता पदानि हित्वा न ऊर्जं प्र पदात् पथिष्ठः ॥ १ ॥ पटीमिदग्निमर्षित
 पती मे गार्धनेपत । देवेष्वंक्रत श्रवः क इमां आ दधर्षति ॥ २ ॥ यः प्रधमः प्र-
 वर्तमाससाद बहुभ्यः पन्थामनुपस्पशानः । योऽस्येशं द्विपदो यश्चतुष्पदस्तस्मै
 प्रमाय नमो अस्तु मृत्यवे ॥ ३ ॥

॥ २९ ॥ अपून हेतिः पतत्रिणान्वेतु यदुलूको वदति मोघमेतत् । यद् वा क्रपोतः
 पदमनो कृणोति ॥ १ ॥ यो ते दूतौ निश्र्चत इदमेतोर्महितौ महितौ वा गृहं नः ।

कूपोलोत्तुकाभ्यामपर्वं नदंस्तु ॥ २ ॥ अत्ररुद्रत्यायेदमा पंपत्यात् सुवीरताया इ-
दमा संसद्यात् । पराङ्घ्रिव परा वद पराच्यमिर्नु संवतम् । यथा यमस्य त्वा गृहेसं
प्रतिचाकंशानाभूकं प्रतिचाकंशान् ॥ ३ ॥

॥ ३० ॥ देवा इमं मधुना संयुतं यत्रं सरस्वत्यामधि मणावचक्रुः । इन्द्रं
आसीत् सीरंपतिः शतक्रतुः क्रीनाशा आसन् मरुतः सुदानवः ॥ १ ॥ यस्ते मदी-
वकेशो विकेशो येनाभिहस्यं पुरुषं कृणोषिं । आरात् त्वद्वन्या वनानि वृद्धिं तं
शमि शतवल्ग्या वि रोह ॥ २ ॥ वृहत् पलाशे सुभगे वर्षं वृद्धं ऋतावरि मातेवं
पुत्रेभ्यो मृदुकेशेभ्यः शमि ॥ ३ ॥

॥ ३१ ॥ आयं गौः पृश्निरकमीदसदन्मातरं पुरः । पितरं च प्रयन्स्वः ॥ १ ॥
अन्तरचरति रोचना अस्य प्राणार्दपानतः । व्यख्यन्महिपः स्वः ॥ २ ॥ त्रिशद-
धामा वि राजति वाक् पंतहो अंशिधियन् । प्रति वस्तोरहर्षुभिः ॥ ३ ॥

॥ इति तृतीयोऽनुवाकः ॥

॥ ३२ ॥ अन्तर्वीवे जुहुतास्वेतद् यातुधानत्तयणंघृतेन । आराद् रक्षांसि
प्रति दह त्वमंने न नो गृहाणामुषं तीतपासि ॥ १ ॥ रुद्रो वो मीवा अशरैत् पि-
शाचाः पृष्टीवोषिं भृणानु यातुधानाः । वीरुद् वो विश्वतोवीर्या यमेन सभजी-
गमत् ॥ २ ॥ अभयं मित्रावरुणा विहास्तु नोचिंप्रात्रिणो नुदतं मंतीचं । मा शा-
तां मा प्रतिष्ठां विदन्त मिथो विद्वाना उषं यन्तु मृत्युम् ॥ ३ ॥

॥ ३३ ॥ यस्येदमा रजो युजेस्तुजे जनावतं स्वः । इन्द्रस्य रन्तं वृहत् ॥ १ ॥
नार्घ्यं आ दंघृपते धृषाणो धृषितः शर्वः । पुरा यथा व्यधिः अत्र इन्द्रस्य ना-
र्घ्ये शर्वः ॥ २ ॥ स नो ददातु तां रुषिषुर्हं पिशङ्गं संदशम् । इन्द्रः पतिस्तुविष्टमो
जनेष्व्या ॥ ३ ॥

॥ ३४ ॥ प्राग्नेये वाचमीरय वृषभार्यं क्षितीनाम् । स नः पपर्दति द्विपः ॥ १ ॥
यो रक्षांसि त्रिर्नृत्यग्निस्तिग्मेन शोचिषा । स० ॥ २ ॥ यः परस्याः पद्मावत-

मिन्मो धन्वातिरोचने । स० ॥ ३ ॥ यो विश्वाभि विपश्यति भुवना स च पश्यति ।
 ग० ॥ ४ ॥ यो अस्य पारे रजसः शुक्रो अग्निरजायत । सनः पर्षदति द्विषः ॥ ५ ॥

॥ ३२ ॥ वैश्वानरो न ऊतय आ प्र यांतु पशवतः । अग्निर्नः सुपुतीरुप ॥ १ ॥
 वैश्वानरो न आगमदिमं यज्ञं सजूरुप । अग्निरुवधेप्वं हंसु ॥ २ ॥ वैश्वानरो-
 द्विग्मां स्तोममुवधं च चाकूपत् । एषु घृम्नं स्वर्यमत् ॥ ३ ॥

॥ ३६ ॥ अतावानं वैश्वानरमृतस्य ज्योतिपस्पर्निम् । अजसं घर्ममीमहे ॥ १ ॥
 स विश्वा मति चाकूप अतूस्तु सजते वशी । यज्ञस्य वयं उत्तिरन् ॥ २ ॥ अग्निः
 परेषु धर्मसु कामो भूतस्य भव्यस्य । स्रग्वाडेको वि राजति ॥ ३ ॥

॥ ३७ ॥ उप प्रागात् सहस्राक्षो युक्ता शपथो रथम् । शमारमन्विच्छन् मम
 कृकं इवारिमनो गृहम् ॥ १ ॥ परि यो वृहथि शपथ हृदमग्निरिवा दहनं । श-
 मारमत्रं नो जहि द्विवो वृक्षमिवाशनिः ॥ २ ॥ यो नः शपादशपतः शर्पतो यथं
 नः शपात् । शुने पेषुमिवा वंक्षामं तं प्रत्यस्यामि मृत्यवे ॥ ३ ॥

॥ ३८ ॥ सिंहे व्याघ्र उत या पृदांक्षी त्विपरिगौ प्रांक्षणे सूर्ये या । इन्द्रं या
 देवी सुभगां जजान सा न ऐतु वर्चसा संबिदाना ॥ १ ॥ या हस्तिनि द्वीपिनि या हि-
 रण्ये त्विपरिप्सु गोषु या पुरुषेषु । इन्द्रं ० ॥ २ ॥ रथे अक्षेष्टृषभस्य वाजे वाते
 पर्जन्ये वरुणस्य शुष्ये । इन्द्रं ० ॥ ३ ॥ राजन्ये दुन्दुभावार्यता यामश्वस्य वाजे
 पुरुषस्य मार्या । इन्द्रं या देवी सुभगां जजान सा न ऐतु वर्चसा संबिदाना ॥ ४ ॥

॥ ३९ ॥ यशो हविर्वर्धतामिन्द्रं जूतं सहस्रवीर्यं सुभृतं सहरकृतम् । प्रसर्षी-
 णमनुं द्वीर्षाय चक्षसे हविर्मन्तं मा वर्षय ज्येष्ठतातये ॥ १ ॥ अच्छा न इन्द्रं यशं य-
 शोभिर्यशस्विर्न नमसाना विधेम । स नो रास्व राष्ट्रमिन्द्रं जूतं तस्यते शता यशंसः
 स्याम ॥ २ ॥ यशा इन्द्रोयशा अग्निर्यशाः सोमो अजायत । यशा विरवस्य भूत-
 स्याहर्मस्मि यशस्तमः ॥ ३ ॥

॥ ४० ॥ अर्भयं चावापृथिवी इहास्तु नोभयं सोमः सविता नः कृणोतु ।
 अर्भयं नोस्तुर्वान्तरितं सप्तश्रीणां च हविषार्भयं नो अस्तु ॥ १ ॥ अस्मै ग्रामाय

अदिशध्वत्स्र ऊर्जे सुभूतं स्वस्ति संविता नः कृणोतु । अशश्विःद्रो अर्भयं नः कृ-
णोत्स्वन्वत्र राज्ञामभिषातु मन्थुः ॥ २ ॥ अनमित्रं नो अथरादनमित्रं न उत्तरात् ।
इन्द्रानमित्रं नः पश्चानमित्रं पुरस्कृधि ॥ ३ ॥

॥ ४१ ॥ मनसे चेतसे धिय आकूतय उत चित्तये । मृत्यै धृताय चक्षसे विधेम
हविषा वयम् ॥ १ ॥ अग्नानार्यं व्यानार्यं प्राणाय भूरिधायसे । सरस्वत्या उह्वय-
चे विधेम हविषा वयम् ॥ २ ॥ मा नो हासिपुच्छर्षयो दैव्या ये तनूपा ये न-
स्तन्वस्तनुजाः । अमर्त्या मर्त्या अभि नः सचध्रुमायुर्धत्त प्रतरं जीवसे नः ॥ ३ ॥

॥ इति चतुर्थोऽनुवाकः ॥

॥ ४२ ॥ अत्र ज्यामित्रं धन्वनो मन्थुं तनोमि ते द्रुदः । यथा समनसा भू-
त्वा सखायाविव सचावहै ॥ १ ॥ सखायाविव सचावहा अबे मन्थुं तनोमि ते
अथस्ते अश्मनो मन्थुमुपास्यामसि यो गुरुः ॥ २ ॥ अभि तिष्ठामि ते मन्थुं पाप्य
मर्षदेन च । यथावशो न वादिषो मम चित्तमुपायसि ॥ ३ ॥

॥ ४३ ॥ अयं दुर्भो विमन्थुकुः स्वाय चारंणाय च । मन्थोविमन्थुकस्या
मन्थुश्मन उच्य ते ॥ १ ॥ अयं यो भूरिमूलः समुद्रमवतिष्ठति । दुर्भः पृथिव्या च
रिधतो मन्थुश्मन उच्यते ॥ २ ॥ विते हनव्यां शरणिं वि ते मुल्या नयामसि
यथावशो न वादिषो मम चित्तमुपायसि ॥ ३ ॥

॥ ४४ ॥ अस्थाद् द्यौरस्थात् पृथिव्यस्थाद् विश्वमिदं जगत् । अस्थेवृत्ता
ऊर्ध्वस्वप्नास्तिष्ठाद् रोगो अयं तव ॥ १ ॥ शतं या भेषजानि ते सद्व्रं समेतानि
च । श्रेयंमासावभेषजं वसिष्ठं रोगं नार्शनम् ॥ २ ॥ रुद्रस्य मूर्धपस्य मृतस्य ना-
भिः । विषाणका नाम वा अंसि पितृणां मूलादुत्थिता वातीकृतनार्शनी ॥ ३ ॥

॥ ४५ ॥ पुरोपेहि मनस्पाण किमशस्तानि शंससि । परेहि न त्वा का-
मये वृक्षां वनानि सं चर गृहेषु गोपुं मे मनः ॥ १ ॥ अयंशसा निःशसा पद-
परा शसोपाणिम जाग्रतो यत् स्वपन्तः । अग्निर्विश्वान्यर्षं दुष्कृतान्य जुष्टान्गरे

अस्मद् दधानु ॥ २ ॥ यदिन्द्र ब्रह्मणस्पतेषु मृषा चरोमसि । प्रचेता न
आद्रिस्तो दुग्धितान् शात्वंहमः ॥ ३ ॥

॥ ४६ ॥ यो न जीवोसि न मृतो देवानाममृतगर्भोसि स्वम । वरुणानी
ने मना यमः पितारंरुर्नामासि ॥ १ ॥ विभ्र ते स्वम जनित्र देवजामीनां पुत्रो-
सि यमस्य करणः । अन्ते कोसि मृत्युरसि । तं त्वा स्वम तथा सं विश्व स नः
स्वम दुप्वप्यात् पाहि ॥ २ ॥ यथा कलां यथा शकं यथर्षे संनयन्ति । एवा
दुप्वप्यं सर्वं द्विषते मं नयामसि ॥ ३ ॥

॥ ४७ ॥ अग्निः मानः सवने पात्यस्मान् वैश्वानरो विश्वकृद् विश्वशंभूः ।
स नः पावको द्रविणे दधात्वापुष्पन्तः सहर्भक्षाः स्याम ॥ १ ॥ विश्वेदेवा मरुत
इन्द्रो अस्मान्स्मिन् द्वितीये सर्वते न जह्युः । आयुष्पन्तः प्रियथेषां वर्दन्तो व्यं
देवानां समर्ता स्याम ॥ २ ॥ इदं तृतीयं सर्वनं कवीनामृतेन ये चमसमरयन्त ।
ते सांधन्तुनाः स्वरानशानाः स्विष्टिं नो अभि वस्यो नयन्तु ॥ ३ ॥

॥ ४८ ॥ श्येनो सि गायत्रच्छन्दा अनु त्वा रभे । स्वस्ति मा सं वहास्य
यज्ञस्योदधि स्वाहा ॥ १ ॥ अथुरासि जगच्छन्दा अनु त्वा रभे । ० ॥ २ ॥
वृषासि त्रिष्टुच्छन्दा अनु त्वा रभे । स्वस्ति मा सं वहास्य यज्ञस्यो दधि स्वाहा ॥ ३ ॥

॥ ४९ ॥ न्हिते अग्ने तन्वः मूर मानंशु मर्त्यः । कुपिर्वभस्ति तेजं स्वं
जरायु गौरिव ॥ १ ॥ मेप इव वै सं च वि चोर्वच्यसे यदुत्तरद्रावुपरश्च स्वादतः ।
शीर्ष्णा शिरोप्ससाप्तो अर्दयन्नंशून् वंभस्ति हरितेभिरासभिः ॥ २ ॥ सुपर्णा
वाचमक्रतोष घन्याखरे कृष्णा इषिरा अर्नतिपुः । नि यन्नियन्त्युपरस्य निष्कृतिं
पुरु रेतो दधिरे सूर्यभितः ॥ ३ ॥

॥ ५० ॥ इतं तर्दे समङ्गमाखुमारिवना ह्रिन्तं शिरो अपिं पृष्ठीः मृणीतम् ।
यवाभे दधानपिनद्यतं मुखमथार्भयं कृणुतं धान्याय ॥ १ ॥ तर्देहे पतङ्गहे जभ्य
हा उषं कस । मस्रे वा संस्थितं हविरनदन्त इमान् यवानहिंसन्तो अपोदितं
॥ २ ॥ तर्दापते वपापते तृष्टजम्भा आ मृणोत मे । य आर्णया व्यहरा ये के
च स्थ व्यहरास्तान्तसर्वान् जम्भयामसि ॥ ३ ॥

॥ ५१ ॥ शायोः पूनः पृथिव्रेण मृत्यद्द सोमो अति द्रुतः । इन्द्रस्य युग्यः
सखा ॥ १ ॥ आपो अस्मान् मातरः सृद्यन्तु घृतेन नो घृत्यः पुनन्तु । विसं
दि रिमं मयहन्ति देवीरुदिदाभ्यः शुचिरा पून एमि ॥ २ ॥ यत् किं चंद्रं वंरु
द्वये जनेऽभिद्राहं मनुष्याऽथरन्ति । अर्चित्त्या चेत् तत्र धर्मा युयोपिममात्त
स्मादेनसो देव रीरिपः ॥ ३ ॥

॥ इति पञ्चमोऽनुवाकः ॥

॥ ५२ ॥ उत् सूर्यो दिव एति पुरो रक्षांसि निर्व्वन् । आदित्यः पर्वतेभ्यो
विश्वदृष्टो अदृष्टा ॥ १ ॥ नि गावो गोष्ठे असद्वन् नि मृगासो अविक्त । न्यु
र्मयो नदीनां न्यदृष्टो अलिप्तत ॥ २ ॥ आयुर्देदं विपश्चितं श्रुतां कवस
वीरुधम् । आभारिपं विश्वभेषजी मस्या दृष्टान् नि शमयत् ॥ ३ ॥

॥ ५३ ॥ द्यौरचं म इदं पृथिवीं च प्रचेतसां शुक्रो बृहन् दक्षिणया पिपु
अनु स्रधा चिकित्तां सोमो अग्निर्वायुर्नः पातु सविता भर्गश्च ॥ १ ॥ पुनः प्राण
पुनरात्मा न एतु पुनश्चक्षुः पुनरसुर्न एतु । वृश्यान्रो नो अदब्धस्तनूपा अन्त
स्तिष्ठाति दृष्टितानि विश्वा ॥ २ ॥ सं वर्चसा पर्यसा सं तनूभिरगन्महि मर्
सा सं शिवेन । त्वष्टा नो अत्र वरीयः कृणोत्वन्तु नो मापु तन्वोऽपद् वि
रिष्टम् ॥ ३ ॥

॥ ५४ ॥ इदं तद् युज उत्तरमिन्द्रं शुभ्राम्यष्टये । अस्य ज्ञत्रं धियं मही
वृष्टिरिव वर्धया तृणम् ॥ १ ॥ अस्मै ज्ञत्रमग्नीपोमावस्मै धारयतं रयिम् । इमं
राप्सुस्याभीव्रगे कृणुतं युज उत्तरम् ॥ २ ॥ सर्वन्धुश्चासवन्धुश्च यो अस्मां अग्नि
दासति । सर्वे तं रन्धयासि मे यजमानाय सुन्वते ॥ ३ ॥

॥ ५५ ॥ ये पन्थानो बृहवो देवयानां अन्तरा द्यावापृथिवी संचरन्ति । ते
पामज्यां नि यतमो ब्रह्मन्ति तस्मै मा देवाः परिं धत्तेह सर्वे ॥ १ ॥ श्रीप्सो ह्यं
न्तः शिशिरो वसन्तः शरद् वर्षाः स्थिते नो दधात । आ नो गोपु भजता प्रजा
पो निवात इव वः शरयो स्याम ॥ २ ॥ इवावत्सुरार्यं परिवन्सुरार्यं संवत्सुरार्यं
कृणता दृष्टमः । तेषां वयं स्रमतो मक्षियानामपि भद्रे सौमन्से स्याम ॥ ३ ॥

॥ ५६ ॥ मा नो देवा अर्दिर्वधीत् सतोऽकान्तमहर्षूपान् । संयतं न वि-
परद् व्याप्तं न सं यपन्नमो देवजनेभ्यः ॥ १ ॥ नमोऽस्त्वसिताय नमस्तिर-
श्चिराजये । स्वजायं वृध्रे नमो नमो देवजनेभ्यः ॥ २ ॥ सं ते हन्मि इता
हनः समु ते हन्वा हन् । सं ते जिह्वायां जिह्वां सम्वास्नाहं श्यास्यम् ॥ ३ ॥

॥ ५७ ॥ इदमिद् वा उं भेषजमिदं रुद्रस्य भेषजम् । येनेषुमेकतेजनां शतश-
ल्यामपव्रवत् ॥ १ ॥ जालापेणाभि पिञ्चत जालापेणोर्ष सिञ्चत । जालापमुग्रं
भेषजं तेन नो मृड जीवसे ॥ २ ॥ शं च नो मयश्च नो मा च नः किं चनाम-
मत् । जमा रपो विश्वं नो अस्तु भेषजं सर्वं नो अस्तु भेषजम् ॥ ३ ॥

॥ ५८ ॥ यशसं मेन्द्रो मयवानं कृणोतु यशसं धावां पृथिवी जभे इमे । य-
शसं मा देवः संविता कृणोतु मियो दातुर्दक्षिणाया इह स्याम् ॥ १ ॥ यथेन्द्रो
त्वापृथिव्योर्यशस्वान् यथापु श्रोपधीषु यशस्वतीः । एवा विश्वेषु देवेषु वयं स-
षु यशसः स्याम ॥ २ ॥ यशा इन्द्रो यशा अग्निर्यशाः सोमो अजायत । यशा
वेश्वस्य भूतस्याहमस्मि यशस्तमः ॥ ३ ॥

॥ ५९ ॥ अनहुद् भ्यस्त्वं प्रथमं धेनुभ्यस्त्वमरुन्धति । अधेनवे वयसे शर्म यच्छ
वतुप्पदे ॥ १ ॥ शर्म यच्छ त्वोपधिः सह देवीररुन्धती । करत् पर्यस्वन्तं गोष्ठमयुच्यौ
इत पूरूपान् ॥ २ ॥ विश्वरूपां सुभर्गां च्छावदामि जीवन्ताम् । सा नो रुद्रस्यास्तां
दति दूरं नयतु गोभ्यः ॥ ३ ॥

॥ ६० ॥ अयमा यात्ययमा पुरस्ताद् विपितस्तुपः । अस्या इच्छन्नुमुवै पं-
तिमुत जायाप्रजानये ॥ १ ॥ अश्रमदियमर्यमन्नन्यासां समनं यती । अज्ञो न्वर्यमन्न-
स्या अन्याः समन्तमायन्ति ॥ २ ॥ धाता दाधार पृथिवीं धाता धामुत सूर्यम् । धा-
तास्या अमुवै पतिं दधातु प्रतिक्राम्यम् ॥ ३ ॥

॥ ६१ ॥ मह्यमाणो मधुमदेरयन्तां मह्यं सूरों अभरज्ज्योतिपेकम् । मह्यं
देवा उत विरथे तपोजा मह्यं देवः संविता व्यचो धात् ॥ १ ॥ अहं विवेचं पृ-
थिवीमुत धामहपृत्नं जनयं सप्त साकम् । अहं सत्यमनृतं यद् वदाम्यहं देवीं परि

वाचं विशशच ॥ २ ॥ अहं जंजान पृथिवीपुत्र द्यामह मृतुरंजनयं मत्त सिन्धूर ।
अहं मत्स्यमर्चतं यद् वदामि यो अग्नीषोमावजुषे सर्वाया ॥ ३ ॥

॥ इति षष्ठोऽनुवाकः ॥

॥ ६२ ॥ वैश्वानरो इरिमभिर्नः पुनातु वातः प्राणेषिरो नभोभिः ।
धावापृथिवी पर्यसा पर्यस्वती ऋतावरी यज्ञिये नः पुनीताम् ॥ १ ॥ वैश्वानरो
सूनृतामा रंभध्वं यस्या आशास्तुन्वीं वीतपृष्ठाः । तया गृणन्तः सप्रमादेषु सं
स्याम पतयो रयीणाम् ॥ २ ॥ वैश्वानरो वर्चस आ रंभध्वे शुद्धा भवेत्सु
चयः पावकाः । इहेडया सप्रमादं मदन्तो ज्योक् परयेम सूर्यमुच्चरन्तम् ॥ ३ ॥

॥ ६३ ॥ यत् ते देवी निर्घृतिरावृण्व दामं भ्रीवास्वन्निषोक्तयं यत् ।
ते वि ष्याम्यायुषे वर्चसे वलायादोमदमन्नमन्नि मसूतः ॥ १ ॥ नमोस्तु ते
र्घृते तिग्मतेजो यस्मयान् वि चृता बन्धपाशान् । यमो मह्यं पुनरित् त्वां दं
तस्मै यमाय नमो अस्तु मृत्यवे ॥ २ ॥ अयस्मये ह्रुपदे वैधिष इहाभिहितो
भिर्ये महसम् । यमेत् त्वं पितृभिः संविद्वान उच्यते नाकमार्थं रोहयेमम् ॥ ३ ॥
संसमिद् युवसे वृषभग्नौ विश्वान्युर्य आ । इडस्पदे समिधयमे सनो वसून्पा भरतः

॥ ६४ ॥ सं जानीध्वं सं पृच्यध्वं सं वो मनांसि जानताम् । देवा प्राणैः
पूर्वं संजानाना जुपासते ॥ १ ॥ समानो मन्त्रः समितिः समानी समानं सर्वं
वित्तमेषाम् । समानेन वो इविषा जुहोमि समानं चेतो अभिसंविशन्वम् ॥ २ ॥
समानो व आकूतिः समाना हृदयानि वः । समानमस्तु वो मनो यथा वः सुतः
सति ॥ ३ ॥

॥ ६५ ॥ अथ मन्थुरवायतावं ब्राह्म मनोयुजा । पराशर त्वं तेषां पराश्वे
मर्षेपार्थो नो इयिमा कृधि ॥ १ ॥ निर्हस्तेभ्यो नैर्हस्तं यं देवाः शरुमस्यथ । कु
शरूणां ब्राह्मनेन इविषाहम् ॥ २ ॥ इन्द्रश्चकार प्रथमं नैर्हस्तमसुरेभ्यः । को
सत्सतः शरानो मम स्थिरेणेन्द्रेण मेदिना ॥ ३ ॥

इत् ३५ ॥ निर्हस्तः शरुरभिदासन्नस्तु ये सेनाभिर्युधेमायन्त्यस्मान् । सन्ते
भयः इत्तं द्रान्वेषामपहारो विविदः ॥ १ ॥ आतन्वाना आयच्छन्ते

ये च धावंध । निर्हस्ताः शत्रवः स्थनेन्द्रो घोष पराशरीत् ॥ २ ॥ निर्हस्ताः सन्तु
शत्रुवोर्हस्ता म्लापयामसि । अर्थयामिन्द्र वेदांसि शतशो वि भजामहे ॥ ३ ॥

॥ ६७ ॥ परिवर्तमानि सर्वत इन्द्रः पूषा च सस्रतुः । मुषन्त्वृषामुः सेना
अभिप्राणां परस्तराम् ॥ १ ॥ मूढा अभिप्रांश्वरताशीर्षीण इवाह्वयः । तेषां वो
अग्निर्मुदानामिन्द्रो हन्तु वरैवरम् ॥ २ ॥ ऐषु नष्टु वृषाजिर्न हरिणस्या भियं कृषि ।
पराहमिन्न एपत्त्रवाची गौरुपेपतु ॥ ३ ॥

॥ ६८ ॥ आयमंगन्तसविता क्षुरेणोष्णेन वाय उदकेनेहि । आवित्पा रुद्रा
संव उन्दन्तु सचेतसः सोमस्य राज्ञो वपत् प्रचेतसः ॥ १ ॥ अर्दितिः शमथु व-
गृत्वाप उन्दन्तु वचेसा । चिकित्सतु प्रजापतिर्दीर्घायुत्वाय चक्षते ॥ २ ॥ येना-
वपत् साविता क्षुरेण सोमस्य राज्ञो वरुणस्य विद्वान् । तेन ब्रह्माणो वपतेदमस्य
गोमानश्वानयमस्तु प्रजावान् ॥ ३ ॥

॥ ६९ ॥ गिरावर्गराटेषु हिरण्ये गोषु यद् यशः । सुरायां सिच्यमाना-
यां श्रीलाले मधु तन्मयि ॥ १ ॥ अरिवना सारधेण मा मधुनाङ्गं शुभस्पती ।
यथा भर्गस्वर्तो वार्यमावदानि जनां अनु ॥ २ ॥ मयि वचो अयो यशोथो य-
हस्य यत् पर्यः । तन्मयि प्रजापतिर्विचि यामिं व हंतु ॥ ३ ॥

॥ ७० ॥ यथा मांतं यथा सुरा यथाक्षा आधिदेवने । यथा पुंसो वृषण्यत
स्त्रियां निहन्यते मनः । एवा ते अघ्न्ये मनोधि वृत्से नि हन्यताम् ॥ १ ॥
यथा हस्ती हस्तिन्याः पदेन पदमुद्युजे । यथा पुंसो ० । ० ॥ २ ॥ यथा अधि-
र्षयोऽधिर्षया नभ्यं प्रधावधि । यथा पुंसो वृषण्यत स्त्रियां निहन्यते मनः ।
एवा ते अघ्न्ये मनोधि वृत्से नि हन्यताम् ॥ ३ ॥

॥ ७१ ॥ यदन्नमयि बहुधा विरूपं हिरण्यमश्वपुत गामुजामयिम् । यत्रेव किं
च प्रतिजग्रहाहमग्निष्टदोता सुहुतं कृणोतु ॥ १ ॥ यन्मा हुतमहुतमा जगाम वृक्षं
पितृभिरनुमतं यनुष्यैः । यस्मान्मे मन उदिव रारंजीत्यग्निष्टदोता सुहुतं कृणोतु
॥ २ ॥ यदन्नमयचर्ततेन देवा दास्यन्नदोस्यन्नुत संगृणामि । वैश्वानरस्य मरुतो
महिम्ना शिवं मष्टं यपुपदस्त्वर्षम् ॥ ३ ॥

॥ ७२ ॥ यथाग्निः प्रथयते यशाँ अनु वर्षपि कृण्वन्नसुरस्य मायया । एता
ते शेषः सहस्रायमकोद्भिनाङ्गं संसमकं कृणोतु ॥ १ ॥ यथा पसस्तायादरं वा-
तेन स्थूलभं कृतम् । यावत् परस्वतः पमस्तायत् ते वर्धतां पसः ॥ २ ॥ य-
ज्ञीनं पारस्वतं हास्तिनं गार्दभं च यत् । यावदश्वस्य वाजिनस्तायत् ते
पसः ॥ ३ ॥

॥ इति सप्तमोऽनुवाकः ॥

॥ ७३ ॥ एह यातु वरुणः सोमो अग्निर्वृहस्पतिर्वसुभिरेह यातु । अ-
श्रियमुपसंयातु सर्वं उग्रस्यं चेत्तुः संमनसः सजाताः ॥ १ ॥ यो वः शुष्मो
दयेष्वन्तराकृतिर्या वो मर्नसि प्रविष्टा । तान्त्सीवयामि हविषा घृतेन मरियं
जाता रमतिर्वो अस्तु ॥ २ ॥ इहैव स्तु मार्यं याताध्यस्मत् पूषा परस्तादर्पथं
कृणोतु । वास्तोष्पतिरनु वो जोहवीतु मरियं सजाता रमतिर्वो अस्तु ॥ ३ ॥

॥ ७४ ॥ सं वः पृच्यन्तां तन्वः सं मर्नासि समु ब्रता । सं वोयं ब्रह्मणस-
तिर्भगः सं वो अजीगमत् ॥ १ ॥ संज्ञपनं वो मनसोथो संज्ञपनं हृदः । अथो भ-
गस्य यच्छ्रान्तं तेन संज्ञपयामि वः ॥ २ ॥ यथादित्या वसुभिः संवभूवुर्महश्चिदग्रा
अहृणीयमानाः । एवा त्रिणाम्ब्रह्मणीयमान इमान् जनान्त्संमनसस्कृषीह ॥ ३ ॥

॥ ७५ ॥ निरमुं तुष्ट ओकंसः सपत्नो यः पृतन्यति । नैर्वाध्येन हविषेन्द्र एतं
पराशरीत् ॥ १ ॥ परमां तं परावतमिन्द्रो नुदतु वृत्रहा । यतो न पुनरायति श-
श्वतीभ्यः समाभ्यः ॥ २ ॥ एतुं तिस्रः परावत एतु पञ्च जनाँ अति । एतुं ति-
स्रोति रोचना यतो न पुनरायति । शश्वतीभ्यः समाभ्यो यावत् सूर्यो अस्त
दिवि ॥ ३ ॥

॥ ७६ ॥ य एनं परिपीदन्ति समादर्धति चक्षसे । संमेदो अग्निर्जिह्वाभि-
रुदेतु हृदयादधि ॥ १ ॥ अग्नेः सातपनस्याहमार्युपे पदमा रंभे । अज्जातिर्यस्य
पश्यति धूममुद्यन्तमास्यतः ॥ २ ॥ यो अस्य समिधं वेदं त्रियेण समाहिताम् ।
नाभिदोर एदं नि दर्धाति स मृत्यवे ॥ ३ ॥ नैनं घ्नन्ति पर्यापिणो न सन्नाँ अर्वा-
ति । अग्नेर्यः त्रियो वेदानाम् गृह्णात्यायुपे ॥ ४ ॥

॥ ७७ ॥ अस्याद् शरस्यात् पृथिव्यस्याद् विश्वमिद्रं जगत् । आस्थाने पर्वता
 अस्य स्थान्यशौ अतिष्ठिपम् ॥ १ ॥ य उदानद् प्रारयणं य उदानयया र्यनम् ।
 आवर्तनं निवर्तनं यो गोपा अष्टि तं हुवे ॥ २ ॥ जातयेदो नि वर्तय शतं तं स-
 न्त्वावृतः । महसं त उपावृतस्ताभिर्नः पुनरा कृधि ॥ ३ ॥

॥ ७८ ॥ तेन भूतेन हविषायमा प्यायतां पुनः । ज्ञायां यामस्मा आवा
 ज्ञुस्तां रसेनाभि वर्धताम् ॥ १ ॥ अभि वर्धतां पर्यस्माभि रष्ट्रेणा वर्धताम् । रुय्या
 महसंवर्धमेवौ स्तामनुपत्तितौ ॥ २ ॥ त्वष्टां ज्ञायामजनयत् त्वष्टास्यै त्वां पतिम् ।
 त्वष्टां महस्र्मायुषि दीर्घमायुः कृणोतु वाम् ॥ ३ ॥

॥ ७९ ॥ अयं नो नभसस्वतिः संस्फानो अभि रक्षतु । असमातिं गृहेषु नः
 ॥ १ ॥ त्वं नो नभसस्पतु ऊर्जं गृहेषु धारय । आ पुष्टमेत्वा वसु ॥ २ ॥ देवं सं-
 स्फान सदसागोपस्येशिपे । तस्यं नो रास्य तस्यं नो धेहि तस्यं ते भक्तिवासः
 स्याम ॥ ३ ॥

॥ ८० ॥ अन्तरिक्षेण पतति विश्वा भूतावचाकंशत् । शुनो दिव्यस्य य-
 न्महस्तेना ते हविषा विधेम ॥ १ ॥ ये त्रयः कालकाञ्जा दिवि देवा इव धिताः ।
 तान्सर्वानह ऊतयेस्मा अष्टिष्टातये ॥ २ ॥ अप्सु ते जन्म दिवि तं सधस्यं स-
 मुद्रे अन्तर्मेहिमाते पृथिव्याम् । शुनो दिव्यस्य यन्महस्तेना ते हविषा विधेम ॥ ३ ॥

॥ ८१ ॥ यन्तामि यच्छसे हस्तावप रक्षांसि सेधसि । प्रजां धनं च गृहानः-
 परिहस्तो अभूदयम् ॥ १ ॥ परिहस्त वि धारय योनिं गर्भाय धातवे । मर्यादि
 पुत्रमा धेहि तं त्वमा गमयागमे ॥ २ ॥ यं परिहस्तमविभ्ररदितिः पुत्रकाम्या ।
 त्वष्टा तमस्या आ-वध्नाद् यथा पुत्रं जनादिति ॥ ३ ॥

॥ ८२ ॥ आगच्छेत् आगतस्य नाम गृहाम्यायतः । इन्द्रस्य वृत्रघ्नो धन्वे
 यामवस्यं शतक्रतोः ॥ १ ॥ येन सूर्या सावित्रीमश्विनोहतुः पथा । तेन मार्यव-
 वीद् भगो ज्ञायामा बहतादिति ॥ २ ॥ यस्तेद्भुशो वंसुदानो वृहन्निन्द्र हि-
 रण्यः । तेना जनीयते ज्ञायां मशं धेहि शचीपते ॥ ३ ॥

॥ इति अष्टमोऽनुवाकः ॥

॥ ८३ ॥ अर्पचितः प्र पंतत सुपर्णो वंसतेरिव । सूर्यः कृणोतु भेषजं च
न्द्रमा वोषोच्छतु ॥ १ ॥ अन्येका श्येन्येका कृष्णैका रोहिणी द्वे । सर्वासामग्र
नामावीरघ्नीरपंतन ॥ २ ॥ अमूर्तिका रामायण्यर्पचित् प्र पंतित्यति । ग्लौह
प्र पंतित्यति स गलुन्तो नंशिष्यति ॥ ३ ॥ व्रीहि स्वामार्हुति जुपायो मन
स्वाहा मनसा यविदं जुहोमि ॥ ४ ॥

॥ ८४ ॥ यस्यास्त आसनि घोरे जुहोम्येषां ब्रह्मनामवसर्जनाय कम् ।
मिरिति त्वाभिप्रमन्वते जना निश्चैतिरिति त्वाहं परि वेद स्रवतेः ॥ १ ॥ भू
हविष्मती भवैष ते भागो यो अस्मार्सु । मुञ्चेमानमूनेनसुः स्वाहा ॥ २ ॥ ए
ष्वस्मभिर्ऋते मेहा त्वमयस्मयान् वि चृता बन्धपाशान् । यमो मह्यं पुनरित्
ददाति तस्मै यमाय नमो अस्तु मृत्यवे ॥ ३ ॥ अयस्मये हृषदे बंधिष इहाभिर्हि
मृत्यु भिये सदसम् । यमेन त्वं पितृभिः संविद्वान उच्चमं नाक्रमधि रोहयेमम् ॥ ४ ॥

॥ ८५ ॥ वृणो वारयाता अयं देवो वनस्पतिः । यक्ष्मो यो अस्मिन्ना
ष्टुस्तमु देवा अवीवरन् ॥ १ ॥ इन्द्रस्य वज्रसावयं पित्रस्य वरुणस्य च । देवानो
सर्वेषां वाचा यक्ष्मं ते वारयामहे ॥ २ ॥ यथा वृत्र इमा आपस्तस्तस्मै विरवपा
यतीः । एवा ते अग्निना यक्ष्मं वैश्वानरेण वारये ॥ ३ ॥

॥ ८६ ॥ हृषेन्द्रस्य हृषा द्विवो हृषा पृथिव्या अयम् । हृषा विरवस्य भूतस्य
त्वमेकवृषो भव ॥ १ ॥ समुद्र ईशे स्रवताग्निः पृथिव्या वृशी । चन्द्रमा नक्ष
त्राणामीशे त्वमेकवृषो भव ॥ २ ॥ सम्राट्स्यसुराणां कुकुम्भद्रुप्याणाम् । देवा
नामर्षभागसि त्वमेकवृषो भव ॥ ३ ॥

॥ ८७ ॥ आ त्वाहार्पमन्तरंभूर्ध्रुवस्तिष्ठाविंचाचलत् । विशस्त्या सर्वा वा
ञ्छन्तु मा त्वष्टाष्टमधि भूशत् ॥ १ ॥ इहैधि मापं च्योष्ट्याः पर्वत इवाविंचाय
जत् । इन्द्रं इवेह ध्रुवस्तिष्ठेह शष्टु धारय ॥ २ ॥ इन्द्रं एतमदीपरद् ध्रुवं ध्रुवण
हृषिपो । तस्मै सोमो अधि व्रवदयं च ब्रह्मणस्पतिः ॥ ३ ॥

॥ ८८ ॥ ध्रुवा धौर्ध्रुवा पृथिवी ध्रुवं विरवमिदं जगत् । ध्रुवानः पर्वता इवे
ध्रुवो राजा विराण्यम् ॥ १ ॥ ध्रुवं ते राजा वरुणो ध्रुवं देवो वृष्टस्पतिः । ध्रुवं
तु इन्द्रश्चाग्निश्च शब्दं धारयता ध्रुवम् ॥ २ ॥ ध्रुवोच्युतः प्र मृणीष्टि रश्मि
न्ध्रुवतो धरान् पादयस्व । सर्वा दिशः संमननः शुभ्रिर्वाध्रुवाय ते सविनिः क
ल्पताष्टिह ॥ ३ ॥

॥ ८६ ॥ इदं यत् प्रेयसः शिरो वृत्तं सोमेन वृष्ययम् । ततः परि मज्जतेन
दादिं ते शोचयामसि ॥ १ ॥ शोचयामसि ते हार्दिं शोचयामसि ते मनः । वार्तं
धूम इव मधुः। ममेवान्वेत्ते ते मनः ॥ २ ॥ मह्यं त्वा मित्रावरुणी मह्यं देवी स-
रस्वती । मह्यं त्वा मध्यं भूम्या उभावन्तौ सर्पस्पताम् ॥ ३ ॥

॥ ८७ ॥ यां ते रुद्र इपुमास्यदङ्गेभ्यो हृदयाय च । इदं तामग्र त्यद् वृषं विपूर्वीं
विष्टहामसि ॥ १ ॥ यास्ते शनं प्रमनयोद्गान्यनु विष्टिताः । तासां ते सर्वासां वृषं
निर्विपाणिं हयामसि ॥ २ ॥ नमस्ते रुद्रास्यते नमः प्रतिहितार्यै । नमोऽत्रिमृज्य
मानार्यै नमो निर्वतिनार्यै ॥ ३ ॥

॥ ८८ ॥ इमं यवंमष्टायोगैः पंडयोगोर्भिरचर्कृपुः । तेनां ते तन्त्रोऽरपो प्रा-
चीनमपेव्यये ॥ १ ॥ न्यग् वातो वाति न्यग् तपति सूर्यः । नीचीनप्रभ्या दुहे
न्यग् भवतु ते रपः ॥ २ ॥ आप इद् वा उं भेषजीरापो अमीवचातनीः । आपो
विश्वस्य भेषजीस्तास्ते कृण्वन्तु भेषजम् ॥ ३ ॥

॥ ८९ ॥ वार्तरंहा भव वाजिन् युज्यमान इन्द्रस्य याहि प्रसवेमर्तोजवाः ।
युज्जन्तु त्वा मरुतो विश्ववेदसु आ ते त्वष्टा पत्सु जवं दधातु ॥ १ ॥ ज्वस्ते
अर्जन् निर्हितो गुत्रा यः श्येने वार्तं जत योचंन् परीचः । तेन त्वं वाजिन् ब-
लंशान् बलंशान् जेष सर्पने पारयिष्युः ॥ २ ॥ तनुष्टं वाजिन् तन्वं नयन्ती श-
ममस्मभ्यं धार्यतु शर्म तुभ्यम् । अर्हुतो महो प्ररुणाप देवो दिव्यं ज्योतिः स्वमा
पिपीयान् ॥ ३ ॥

॥ इति नवमोऽनुवाकः ॥

॥ ९१ ॥ प्रमो मृत्युरपमारो निर्श्रयो वृष्टः श्रवोऽन्ता नीलंशिरपदः ।
त्रेवज्जनाः सेनपोत्तस्थि बांसस्ते अस्माहं परि वृज्जन्तु धारान् ॥ १ ॥ मनसा हो-
मैररिता पृतेन शर्वापास्त्रं जत राक्षं भुवायं । नमस्यंभ्यो नम एभ्यः कृणोम्यन्यथा-
स्मिदुपरिपा नयन्तु ॥ २ ॥ प्रायेषं नो ह्यपरिधाभ्यो वृषाद् विश्वं देवा मरुतो
विश्ववेदसः । अग्नीषोषा वरुणः पुनर्दत्ता याता वृज्जन्त्यपोः सुहृता स्याम ॥ ३ ॥

॥ ९४ ॥ सां शो मर्नाग्निं सं हृता ससाङ्गीर्नमासि । हृता ये विदंता ग्य-
मृशान् वः सं नमयामसि ॥ १ ॥ इदं वृग्णाग्निं मनसा मर्नाग्निं मनं विज्जन्तुं वि-

चोभिरेत । मम वशेषु हृदयानि नः कृणोमि मम ग्रातमनुवर्तमान एतं ॥ २ ॥ ओतं
मे धार्यापृथिवी ओता इवी सरस्वती । ओता म इन्द्रश्चाग्निश्चरुर्ध्यास्मिदं सर-
स्वति ॥ ३ ॥

॥ ६५ ॥ अश्वत्थो देवसर्दनस्तृतीयस्यामितो द्विवि । तत्रामृतस्य चक्षुषं देवाः
कुष्ठमवन्वत ॥ १ ॥ हिरण्यपी नारिचण्डिरण्य वन्धना द्विवि । तत्रामृतस्य पुष्यं
देवाः कुष्ठमवन्वत ॥ २ ॥ गर्भो अस्योर्गर्भानां गर्भो द्विमवतामुत । गर्भो विश्वस्य
भृतस्येमं मे अगदं कृधि ॥ ३ ॥

॥ ६६ ॥ या ओपंपयः सोमराशीर्द्वीः शतविचक्षणाः । बृहस्पतिं प्रमृतास्त
नो मुञ्चन्त्वंहसः ॥ १ ॥ मुञ्चन्तु मा शपथ्याद्दुधो वरुणयादुत । अयो यमस्य
पद्वींशाद् विश्वस्माद् देव किन्त्रिपात् ॥ २ ॥ यच्चक्षुषा मनसा यस्य वाचोपीमि
जाग्रतो यत् सृपन्तः । सोमस्तानि स्वधया नः पुनातु ॥ ३ ॥

॥ ६७ ॥ अभिभूर्यज्ञो अंभिभूरग्निर्भिभूः सोमो अभि भूरिन्द्रः । अश्वत्थं
विश्वः पृतना यथा सान्येवा विधेमाग्निहोत्रा इदं हविः ॥ १ ॥ स्वयास्तु
मित्रावरुणा विपरिचिता प्रजावत्तु तत्रं मधुनेह विन्वतम् । वाधेयां दूरं निश्च्येति
पराचैः कृतं चिदेतः म सुमुक्त मस्मत् ॥ २ ॥ इमं वीरमनुं हर्षध्वमग्रमिन्द्रं सत्वायो
अनु सं रंभध्वम् । आम्रजितं गोजितं वज्रवाहुं जयन्तमज्मं प्रमृणन्तमोजंसा ॥ ३ ॥

॥ ६८ ॥ इन्द्रो जयाति न परां जयाता अधिराजो राजंसु राजयाति । उर्कृत्य
ईदृचो वन्द्यश्चोपसद्यो नमस्यो भवेह ॥ १ ॥ त्वमिन्द्राधिराजः श्रवस्युस्त्वं भूरभिः
भूतिर्जनानाम् । त्वं देवीर्विश इमा वि राजायुष्मत् तत्रमजरं ते अस्तु ॥ २ ॥ प्रा-
च्यां दिशस्त्वमिन्द्रासि राजतोदीच्यां दिशो वृत्रहन्छुहोसि । यत्र यन्ति श्रोत्रा-
स्तज्जितं ते दक्षिणतो वृषभ एषि हव्यः ॥ ३ ॥

॥ ६९ ॥ अभि त्वेन्द्र वरिमतः पुरा त्वाद्दृश्यादुवे । ह्याम्युग्रं चेतारं पु-
रुणामानमेकजम् ॥ १ ॥ यो अद्य सेन्यो वधो जिघांसन् न उदीरते । इन्द्रस्य
तत्र वाहू संमन्तं परि दक्षः ॥ २ ॥ परि दक्ष इन्द्रस्य वाहू संमन्तं त्रातुस्त्रायतो
नः । देव सवितुः सोमं राजन्सुमनसं मा कृणु स्वस्तये ॥ ३ ॥

॥ १०० ॥ देवा अंडुः सूर्यो अडाद् वीरंदात् पृथिव्यंदात् । तिस्रः सरस्वती-
रदुः सविता विष्वर्षणम् ॥ १ ॥ यद् वी देवा उपजीका आसिञ्चन् धन्वन्तु-

दृक्म् । तेन देवमसूतेनेदं दूपयता विपम् ॥ २ ॥ असुराणां बुद्धितासि सा वे-
वानामभि स्वसा । दिवस्पृथिव्याः संभूता सा चर्करासं विपम् ॥ ३ ॥

॥ १०१ ॥ आ वृषायस्व भवसिद्धि वर्धस्व प्रथयस्व च । यथाद्रं वर्धतां शेष-
स्तेन योषितमिज्जहि ॥ १ ॥ येन कुरुं राजयन्ति येन द्विन्वन्त्यातुरम् । तेना-
स्य ब्रह्मणस्पते धनुर्विवा तानया पसः ॥ २ ॥ आहं तनोमि ते पसो अधि ज्या-
मिद्व धन्वनि । क्रमस्वरी इव रोहितमनवग्लायता सदा ॥ ३ ॥

॥ १०२ ॥ यथायं वाहो अश्विना समैति सं च वर्तते । एवा माप्रभि ते
मनः समैतु सं च वर्तताम् ॥ १ ॥ आहं खिदामि ते मनो राजारवः पृष्टचामिद्व ।
रेष्मन्दिद्वन्तं यथा तृणं पयिं ते वेष्टतां मनः ॥ २ ॥ आजर्जनस्य मनुष्यस्य कुष्ठस्य
नलदस्य च । तुरो भगस्य हस्ताभ्यामनुरोधतमुद्गरे ॥ ३ ॥

॥ इति दशमोऽनुवाकः ॥

॥ १०३ ॥ संदानं वो बृहस्पतिः संदानं सविता करन् । संदानं मित्रो अर्थ-
मा संदानं भगो अश्विना ॥ १ ॥ सं परम्पान्तसमवमानयो सं धामि मध्यमान ।
इन्द्रस्तान् पर्यहार्दाम्ना तानमे सं ध्या त्वम् ॥ २ ॥ अमी ये युधमायन्ति केतून्
कृत्वानीकशः । इन्द्रस्तान् पर्यहार्दाम्ना तानमे सं ध्या त्वम् ॥ ३ ॥

॥ १०४ ॥ आदानेन संदानेनामित्राना धामसि । अणाना ये चैपां प्राणा
अमुनामूत्समच्छिदन ॥ १ ॥ इद मादानमकरं तपसेन्द्रेण संशितम् । अमित्रा
येत्र नः सन्ति तानग्न आ ध्या त्वम् ॥ २ ॥ ऐनान् धतामिन्द्राग्नी सोमो
राजा च मेदिनी । इन्द्रो मरुत्वानादानममित्रेभ्यः कृणोतु नः ॥ ३ ॥

॥ १०५ ॥ यथा मनो मनस्केतैः परापतत्याशुम् । एवा त्वं कामे म पंत
मत्सोनु मवाप्यम् ॥ १ ॥ यथा बाणः सुसंशितः परापतत्याशुम् । एवा त्वं
कामे म पंत पृथिव्या अनुसंवतम् ॥ २ ॥ यथा सूर्यस्य इरमयः परापतन्त्या-
शुम् । एवा त्वं कामे म पंत समुद्रस्यानु विज्जम् ॥ ३ ॥

॥ १०६ ॥ आर्थने ते परायणे दूरां रोहन्तु पुष्पिणीः । उत्सोऽशु तत्र जा-
यता इदो वा पुषदरीरुवान् ॥ १ ॥ अशामिदं न्ययनं समुद्रम्यं निवर्गनम् । मध्यं

वृद्धस्य नो गृहाः पराचीना मुखी कृधि ॥ २ ॥ हिमस्य त्वा जरायुणा शले
परि व्ययामसि । शीत इवा हि नो भुवोग्निष्कृणोतु भेषजम् ॥ ३ ॥

॥ १०७ ॥ विश्वजित् त्रायमाणायै मा परि देहि । त्रायमाणे द्विपाच्च सर्व
नो रज्ज चतुष्पाद् यच्च नः स्वम् ॥ १ ॥ त्रायमाणे विश्वजिते मा परि देहि ।
विश्वजिद् द्विपाच्च ० ॥ २ ॥ विश्वजित् कल्याण्यै मा परि देहि । कल्याणि द्वि-
पाच्च ० ॥ ३ ॥ कल्याणि सर्वविदे मा परि देहि । सर्वविद् द्विपाच्च सर्व नो
रज्ज चतुष्पाद् यच्च नः स्वम् ॥ ४ ॥

॥ १०८ ॥ त्वं नो मेधे प्रथमा गोभिरश्वेभिरा गहि । त्वं सूर्यस्य रश्मिभ-
स्त्वं नो असि यज्ञिया ॥ १ ॥ मेधामहं प्रथमा ब्रह्मणवर्ता ब्रह्मजुतामृषिष्टुता
प्रपीता ब्रह्मचारिभिर्देवानामवसे हुवे ॥ २ ॥ यां मेधामृभवो विदुर्या मेधामः
विदुः । ऋषयो भद्रा मेधां यां विदुस्तां मद्या वेश्यामसि ॥ ३ ॥ यामृ
भूतकृतो मेधां मेधाविनो विदुः । तथा मामद्य मेधयान्ने मेधाविनं कृणु ॥ ४
मेधां स्थायं मेधां प्रातर्मेधां मध्यन्दिनं परि । मेधां सूर्यस्य रश्मिभिर्वचसा वेश-
महे ॥ ५ ॥

॥ १०९ ॥ पिप्पली क्षिप्तभेषज्युतातिविद्धभेषजी । ता देवाः सर्व
न्पयन्नियं जीवित्वा अलम् ॥ १ ॥ पिप्पल्यः समवदन्तायतीर्जननादाय
यं जीव मशवांमहे न स रिप्याति पूरुषः ॥ २ ॥ अक्षुरास्त्वा न्यखनन् देवास्त
देवपन् पुनः । यातीकृतस्य भेषजीमयो क्षिप्तस्य भेषजीम् ॥ ३ ॥

॥ ११० ॥ मुञ्चो हि कपीरुवो अध्वरेषु मनाश्च होता नव्यश्च सति ।
चाग्ने तन्वे प्रिमायस्यास्मभ्यं च सौभगमा यज्ञस्य ॥ १ ॥ ज्येष्ठ्यांज्ञतो हि
सौर्यमस्य मूलवर्हणात् परि पाद्येनम् । अत्येनं नेपद् दुहितानि विश्वा दीर्घायुना
शतशोरदाय ॥ २ ॥ व्याघ्रेन्द्वजनिष्ठ शीरो नेसप्रजा जायमानः सुपीरः । स
वधीत् पितरं वर्षमानो मा मातरं म मिनीज्जानित्रीम् ॥ ३ ॥

॥ १११ ॥ इमं मे अग्रे पुरंयं मुमुक्ष्येयं यो वृद्धः सुपंतो लालपीनि । अ
धि ते कृण्वद् भागुभेयं यदानुन्मदितोसति ॥ १ ॥ अग्निष्टे नि रंमपुत्र परि
मत् उर्युतम् । कृणोधि विद्वान् भेषजं यदानुन्मदितोसति ॥ २ ॥ वृद्धेनमा वृ

दित् मुन्मत्तं रक्षसस्परिं । कृणोमि विद्वान् भेषजं यदानुन्मदितोसति ॥ ३ ॥
पुनस्त्वा वुरस्सरसः पुनरिन्द्रः पुनर्भर्गः । पुनस्त्वा दुविश्वे देवा यथानुन्मदितोस-
सि ॥ ४ ॥

॥ ११२ ॥ मा ज्येष्ठं बंधीदयमग्न एषां मूलवर्हेणात् परि पाह्येनम् । स
ग्राह्याः पाशान् वि चृत मजानन् तुभ्यं देवा अन्तु जानन्तु विश्वे ॥ १ ॥ उन्मु-
ञ्च पाशांस्त्वमग्न एषां त्रयस्त्रिभिरुत्सिता येभिरासन् । स ग्राह्याः पाशान्
वि चृतमजानन् पितापुत्रौ मातरं मुञ्च सर्वान् ॥ २ ॥ येभिः पाशैः परिविचो
विब्रद्धोऽङ्गे अह्ना अपित उरुत्सतरच । वि ते मुच्यन्तां विमुचो हि सन्ति धूणाग्नि
पूपन् दुगितानि मृच्च ॥ ३ ॥

॥ ११३ ॥ त्रिते देवा अमृजतैतदेनस्त्रित एनन्मनुष्येषु ममृजे। ततो यदि त्वा
ग्राहिरानशे तां ते देवा व्रक्षणा नाशयन्तु ॥ १ ॥ मरीचीर्धमान् मन्विशानुं पा-
प्पन्नुदारान् गच्छोत वा नीहारान् । नदीनां फेनां अनु तान् वि नश्य धूणाग्नि
पूपन् दुगितानि मृच्च ॥ २ ॥ द्वादशथा निहितं त्रितस्यापमृष्टं मनुष्यैर्नसानि ।
ततो यदि त्वा ग्राहिरानशे तां ते देवा व्रक्षणा नाशयन्तु ॥ ३ ॥

॥ इति एकादशोऽनुवाकः ॥

॥ ११४ ॥ यद् देवा देवहेडनं देवांसरचकृमा वपम् । आदित्यास्तस्मान्नो
पूपपृतस्यनेमं मुञ्चत ॥ १ ॥ अतस्यतेनादित्या यजत्रा मुञ्चतेह नः । यज्ञं यद्
यज्ञवाहसः शिस्तन्तो नोपशेक्मि ॥ २ ॥ मेदस्वता यजमानाः स्रुचाज्यानि जु-
हंतः । अक्रामा विश्वे वो देवाः शिस्तन्तो नोप शेक्मि ॥ ३ ॥

॥ ११५ ॥ यद् विद्वांसो यदविद्वांस एनांसि चकृमा वपम् । यूपं नस्तस्मां-
न्मुञ्चत विश्वे देवाः सजोपसः ॥ १ ॥ यद्वि जाग्रद् यदि स्वप्नेनेन एनस्योकर-
म् । भूतं मा तस्माद् भर्ष्यं च हृषदादिव मुञ्चताम् ॥ २ ॥ हृषदादिव मुमुक्षानः
विब्रह्मः स्नात्वा मलादिव । पृतं पवित्रेणोवाज्यं विश्वे शुम्भन्तु मर्नसः ॥ ३ ॥

॥ ११६ ॥ यद् एषां चमुनिस्नन्तो अमे कार्षीवणा अप्रविदो न विषयां ।
देवस्यते राजन्ति तज्जगामपथं यज्ञियं मधुमदस्तु नोर्नम् ॥ १ ॥ वैवस्वतः कृण-

वद् भागधेयं मधुभागो मधुना सं संजाति । मातुर्यदेन इषितं न आगन् यद् वा
 पितापराद्धो जिहीहे ॥ २ ॥ यद्दीदं मातुर्यदिं वा पितुर्नः परि भ्रातुः पुत्राच्चे-
 त्स एन आगन् । यार्यन्तो अस्मान् पितरः सचन्ते तेषां सर्वेषां शिवो अस्तु
 मन्युः ॥ ३ ॥

॥ ११७ ॥ अपमित्यमप्रतीक्षं यदास्मि यमस्य येन वलिना चरामि । इदं त-
 दग्ने अनृणो भवामि त्वं पाशान् विचृतं वेत्य सर्वान् ॥ १ ॥ इहैव सन्तः प्रति
 दम एनज्जीवा जीवेभ्यो नि हराम एनत् । अपमित्यं धान्यं यज्जघमाहमिदं त-
 दग्ने अनृणो भवामि ॥ २ ॥ अनृणा अस्मिन्ननृणाः परास्मिन् तृतीयं लोके
 अनृणाः स्याम । ये देवयानाः पितृयाणांश्च लोकाः सर्वान् पथो अनृणा आ-
 क्षियेम ॥ ३ ॥

॥ ११८ ॥ यद्धस्ताभ्यां चकृम किन्विपाण्यक्षाणां गन्तुमुपलिप्तमा-
 नाः । उग्रपश्ये उग्रजितौ तदद्याप्सरसावनुं दत्तामृणं नः ॥ १ ॥ उग्रपश्ये रा-
 प्रभृत् किन्विपाणि यदक्षतृत्तमनुं दत्तं न एतत् । अणान्तो नर्णमित्समानो यम-
 स्य लोके अधिरज्जुरायत् ॥ २ ॥ यस्मां अणं यस्य जायामुपैमि यं याचमानं
 अभ्यैमि देवाः । ते वाचं वादिपुर्मोक्षं मदेवपत्नी अप्सरसावधीतम् ॥ ३ ॥

॥ ११९ ॥ यददीव्यन्नृणमहं कृणोम्यदास्यन्नग्न उत संगृणामि । वैश्वानरो न-
 अधिपा वसिष्ठ उदिन्नयाति सुकृतस्य लोकम् ॥ १ ॥ वैश्वानराय प्रति वेद-
 यामि यदृणं संगरो देवतासु । स एतान् पाशान् विचृतं वेदु सर्वानयं पकेन सह
 संभवेम ॥ २ ॥ वैश्वानरः पविता मो पुनातु यत् संग्रमभिधावाम्याशाम् । अ-
 नाजानन् मनसा याचमानो यत् तन्नो अप तत् सुवामि ॥ ३ ॥

॥ १२० ॥ यदन्तरिक्षं पृथिवीमुत द्यां यन्मातरं पितरं वा जिहिंसिमि । अ-
 यं तस्माद् गार्हपत्यो नो अग्निरुदिन्नयाति सुकृतस्य लोकम् ॥ १ ॥ भूमिर्माता-
 दितिर्नो जनित्रं भ्रातृन्तरिक्षमभिशस्त्या नः । द्यौर्नः पिता पित्र्याच्छं भवति
 जामिमृत्वां मार्च पतिस लोकात् ॥ २ ॥ यत्रो सुहार्दः सुकृतो मरुन्ति विहाण-
 रोगं तन्वः स्वायाः । अश्लोणा अद्भिरहुताः स्वर्गे तत्र परयेम पितरौ च पुत्रान् ॥ ३ ॥

॥ १२१ ॥ विपाणा पाशान् विप्याध्यस्मद् य उक्षमा अथमा वाहृणा ये ।
 दुष्वर्ण्यं दुहितं निष्वास्मदर्थं गच्छेम सुकृतस्य लोकम् ॥ १ ॥ यद् दारुणि व-

ध्यमे यथा रज्ज्वां यद् भूम्यां व्यस्यसे यथा वाचा । अयं तस्मात् गार्हपत्यो नो अग्नि-
 र्गन्दिन्नयाति मुकृतस्य लोकम् ॥ २ ॥ उदगातां भगवती विचृतौ नाम तारके ।
 मेहामृतस्य यच्छतां मृतुं षड्दकमोचनम् ॥ ३ ॥ वि जिहीष्व लोकं कृणु बन्धान्यु-
 ष्चामि षड्दकम् । योन्या इव प्रच्युतो गर्भः पथः सर्वो अनुं क्षिय ॥ ४ ॥

॥ १२२ ॥ एतं भागं परिं ददामि विद्वान् विश्वकर्मन् मथमना ज्ञानस्य । अ-
 स्माभिर्दत्तं जुरसः परस्तादाच्छिन्नं तन्तुमनु सं तेरेम ॥ १ ॥ तनं तन्तुमन्वेके तर-
 न्ति येषां दत्तं पित्र्यमायनेन । अयन्वेके ददतः प्रयच्छन्तो दातुं चेच्छिन्नान्तस-
 स्वर्ग एव ॥ २ ॥ अन्वारभेधामनुसरंभेधामेतं लोकं धर्धानाः सचन्ते । यद् वा
 एकं परिविष्टमर्णा तस्य गुप्तये दम्पती सं श्रेयधाम् ॥ ३ ॥ यज्ञं यन्तं मनसा बृह-
 न्तमन्वारोहामि तपसा सयोनिः । उपहृता अग्ने जुरसः परस्तात् तृतीये नाके स-
 धमादं मदेम ॥ ४ ॥ शुद्धाः पूता योपितो यज्ञिया इमा बृहस्पति इस्तेषु मपृथक्
 सादयामि । यत्काम इदमभिपिच्छामि वोहमिन्द्रो मरुत्वान्तस ददातु तन्मे ॥ ५ ॥

॥ १२३ ॥ एतं सधस्थाः परिं वो ददामि यं श्रेष्ठिमाषठाज्जातवेदाः । अ-
 न्वागन्ता यजमानः स्वस्ति तं स्म जानीत परये व्योमन् ॥ १ ॥ जानीत स्मैतं
 परमे व्योमन् देवाः सधस्था विद लोकमथ । अन्वागन्ता यजमानः स्वस्तीष्ठा-
 पूर्तं स्म कृणुताविरस्मै ॥ २ ॥ देवाः पितरः पितरो देवाः । यो अस्मि सो
 अस्मि ॥ ३ ॥ स पंचामि स ददामि स यजे स दत्तान्मा यूपम् ॥ ४ ॥ नाके राजन्
 मतिं तिष्ठ तत्रतत् मतिं तिष्ठतु । विद्धि पूर्वस्य नो राजन्तस देव सुमनां भव ॥ ५ ॥

॥ १२४ ॥ दिवो नु मां बृहतो अन्तरिक्षादपां स्तोको अभ्यंपत्द् रसेन ।
 समिन्द्रियेण पर्यसाहमग्ने छन्दोभिर्व्यज्ञैः मुकृतां कृतेन ॥ १ ॥ यदि वृत्तादभ्य-
 पत्त्वात् तद् यदन्तरिक्षात् स उ वायुरेव । यत्रास्पृक्षत् तन्त्रो ॥ यथा वासस आपो
 सुदन्तु निश्च्येति पराचैः ॥ २ ॥ अभ्यञ्जनं सुरभि सा सर्गद्धिर्हिरण्यं वर्चस्तद्
 पृथिममेव । सर्वा षविश वितताध्यस्मत् तन्मा तापीनिश्च्येतिर्षो अरातिः ॥ ३ ॥

॥ इति द्वादशोऽनुवाकः ॥

॥ १२५ ॥ वनस्पते वीद्वद्दो हि भूया अस्मत्सखां प्रतरणः सुवीरः । गोभिः
 संनद्धो असि वीटपस्वास्थाता तं जयतु जेतवानि ॥ १ ॥ द्विवस्पृष्टिव्याः पयोत्र

ऊर्ध्वतं वनस्पतिभ्यः पर्याधृतं सहः । अपामोज्मानं परि गोभिरावृतमिन्द्रस्य बभ्रु
हविषा रथं यज ॥ २ ॥ इन्द्रस्यौजो मरुतामनीकं मित्रस्य गर्भो वरुणस्य नाभिः ।
स इमां नो हव्यदाति जुषाणो देवं रथं प्रति हव्या गृभाय ॥ ३ ॥

॥ १२६ ॥ उषं श्वासय पृथिवीमुत द्यां पुरुत्रा तं वन्वतां विष्टितं जगत् ।
स दुन्दुभे सज्जरिन्द्रेण वेवेर्कूराद् दवीयो अर्षं सेधु शश्रून् ॥ १ ॥ आ क्रन्द्य व-
ज्जमोजो न आ धा अभिष्टन दुहिता वार्धमानः । अर्षं सेधु दुन्दुभे दुच्छुनापित
इन्द्रस्य मुष्टिरसि वीहयस्व ॥ २ ॥ प्रामूं जयाभीधे जयन्तु केतुमद् दुन्दुभिर्वावदीतु ।
समश्वपर्णाः पतन्तु नो नरोस्मार्कमिन्द्र रयिनो जयन्तु ॥ ३ ॥

॥ १२७ ॥ विद्वधस्यं शुलासंस्य लोहितस्य वनस्पते । विसर्पकस्योषधे
मोच्छिपः पिशितं चन ॥ १ ॥ यो तं वलासु तिष्ठतः कर्त्तुं मुष्कावर्षधितौ । वे-
ष्टाहं तस्यं भेषजं वीपुष्टुरभिचक्षणम् ॥ २ ॥ यो अद्गयो यः करण्यो यो अक्ष्यो-
विसर्पकः । विष्टहामो विसर्पकं विद्वधं हृदयामयम् । परा तमहातं यत्तम-
धराञ्चै सुवामसि ॥ ३ ॥

॥ १२८ ॥ शकधूमं नक्षत्राणि यद् राजानमकुर्वत । भद्राहमस्मै प्रायच्छष्टिदं
राष्ट्रमसादिति ॥ १ ॥ भद्राहं नो मध्यन्दिने भद्राहं सायमस्तु नः । भद्राहं नो
अन्हो प्राता रात्री भद्राहमस्तु नः ॥ २ ॥ अहोरात्राभ्यां नक्षत्रेभ्यः सूर्या-
चन्द्रमसाभ्याम् । भद्राहमस्मभ्यं राजन्वकधूमं त्वं कृधि ॥ ३ ॥ यो नो भद्रा-
हमकरः सायं नक्तमथो दिवा । तस्मै ते नक्षत्रराज शकधूमं सदा नमः ॥ ४ ॥

॥ १२९ ॥ भगेन मा शांशपेन साकमिन्द्रेण मेदिना । कृणोमि भगिनं मा
द्वान्त्वरतयः ॥ १ ॥ येन वृक्षां अभ्यभवो भगेन वर्षसा सह । तेन मा भगि-
कृणवपं द्वान्त्वरतयः ॥ २ ॥ यो अन्यो धः पुनःसरो भगो वृक्षेज्वार्हितः
तेन मा भगिनं कृणवपं द्वान्त्वरतयः ॥ ३ ॥

॥ १३० ॥ रथजितां राथजितेयीनामप्सरसांमयं स्मरः । देवाः प्र हिणुत
स्मरमसौ मामनु शोचतु ॥ १ ॥ अस्तौ मे स्मरतादिति मियो मे स्मरतादिति ।
देवाः ० ॥ २ ॥ यथा मम स्मरांसौ नामुष्याहं कदा चन । देवाः प्र हिणुतस्-

स्मरमां मामनु शोचतु ॥ ३ ॥ उन्मादयत मरुतु उदन्नरिक्त मादय । अह उ-
न्मादया स्वस्मरमां मामनु शोचतु ॥ ४ ॥

॥ १३१ ॥ नि शीपिनो नि पत्तत आध्योनि निरामि ते । देवाः म दिष्टात
स्मरमां मामनु शोचतु ॥ १ ॥ अर्नुमनेन्विदं मन्यस्वाकृते समिदं नमः । देवाः
म दिष्टात स्मरमां मामनु शोचतु ॥ २ ॥ यद् धार्वसि त्रियोज्जनं पञ्चयोज्जन मा-
दिवनम् । तनुस्त्वं पुनरायसि पुत्राणां नो असः पिता ॥ ३ ॥

॥ १३२ ॥ यं देवाः स्मरमसिञ्चदस्वन्तः शोशुचानं महाध्या । तं तं त-
पापि वरुणस्य धर्मणा ॥ १ ॥ यं विश्वे देवाः स्मरमसिञ्चदस्वन्तः ० । ०
॥ २ ॥ यमिन्द्राणी स्मरमसिञ्चदस्वन्तः ० । ० ॥ ३ ॥ यमिन्द्राग्नी स्मरम-
सिञ्चनामस्वन्तः ० । ० ॥ ४ ॥ यं मित्रावरुणां स्मरमसिञ्चतामस्वन्तः
शोशुचानं महाध्या । तं तं तपापि वरुणस्य धर्मणा ॥ ५ ॥

॥ १३३ ॥ य इमां देवो मेखलामावृन्वु यः संननाह य उ नो युपोज ।
त्स्य देवस्य प्रशिष्या चरामः स पारमिच्छात् स उ नो वि मुञ्चात् ॥ १ ॥ आ-
तास्यभिर्हुत श्रपीणामस्यायुधम् । पूर्वां प्रतस्यं प्रारत्नती वीरुन्नी भवं मेखले
। २ ॥ मृत्योरुहं ब्रह्मचारी यदस्मि त्रिप्राचन भूतात् पुरुषं युमायं । तमहं ब्रह्म-
णो तपसा श्रपेणानयनं मेखलाया सिनामि ॥ ३ ॥ धृद्धापां दुहिता तपसोधिं
नाना स्वम् श्रपीणां भूतकर्ता बभूव । सा नो मेखले प्रतिमा धेहि मेधामथो नो
येहि तप इन्द्रियं च ॥ ४ ॥ यां त्वा पूर्वे भूतकृत श्रपयः परिवेधिरे । सा त्वं परि-
व्रजस्तु मां दीर्घायुत्वार्य मेखले ॥ ५ ॥

॥ १३४ ॥ अयं यजस्तपयतामृतस्यावांस्य श्मामपं हन्तु जीवितम् । शृणा-
तु प्रीवाः म शृणानृप्णिहा वृत्रस्येव शचीपतिः ॥ १ ॥ अर्धरोधर उत्तरेभ्यो
गूढः पृथिव्या मोत्सपत् । वज्रेणावहतः शयाम् ॥ २ ॥ यो जिनाति तमन्विच्छ
यो जिनाति तमिर्जहि । जिन्नतो वज्र त्वं मीमन्तमन्वच्छमनु पातय ॥ ३ ॥

॥ १३५ ॥ यदश्रामि धलं कुर्व इत्थं वज्रमा ददे । स्कन्धानमुप्यं शातयन्
वृत्रस्येव शचीपतिः ॥ १ ॥ यत् पिवामि सं पिथामि समुद्र इव संपिवः । प्रा-
णानमुप्यं संपायु सं पिवामो अमुं वयम् ॥ २ ॥ यद् गिरामि सं गिरामि समुद्र
इव संगिरः । प्राणानमुप्यं संगीर्य सं गिरामो अमुं वयम् ॥ ३ ॥

॥ १३६ ॥ देवी वृष्यामधि जाता पृथिव्यामस्योपधे । तां त्वानितत्ति केशभ्यो दृढेणाय खनामसि ॥ १ ॥ दृढं मूलान् जनयार्जानान् जातान् वर्षीयस-
स्कृधि ॥ २ ॥ यस्ते केशोऽप्यर्धते समूलो यश्च वृश्चते । इदं तं त्रिभ्रमपज्याभि-
पिंश्यामि वीरुधा ॥ ३ ॥

॥ १३७ ॥ यां जमदग्नि रखेनद् दुहिते केशवर्धनीम् । तां धीतदृष्य इ
भंउदासितस्य गृहेभ्यः ॥ १ ॥ अभीशुना मेयां आसन् व्यामेनानुमेयाः । के-
नडा इव वर्धन्तां शीर्ष्णस्ते अमिताः परिं ॥ २ ॥ दृढ मूलमाग्रं यच्छ वि-
यामर्योपधे । केशां नडा इव वर्धन्तां शीर्ष्णस्ते अमिताः परिं ॥ ३ ॥

॥ १३८ ॥ त्वं वीरुधां श्रेष्ठतमाभिधृतास्योपधे । इमं मे अद्य पूरुषं व्री-
मोपशिनं कृधि ॥ १ ॥ क्लीवं कृभ्योपशिनमथो कुरीरिणं कृधि । अयास्पेन्द्रो ग्रा-
वभ्यामुधे भिनत्त्वाण्डर्यो ॥ २ ॥ क्लीवं क्लीवं त्वाकरं वध्रे वधिं त्वाकरमस्ता-
रसं त्वाकरम् । कुरीरमस्य शीर्ष्णि कुम्बं चाधिनिर्धमसि ॥ ३ ॥ ये ते नाड्यो
देवकृते ययोस्तिष्ठति वृष्यम् । ते ते भिनन्नि शर्मयामुप्या अधिमुष्कयोः ॥ ४ ॥
यथा नडं कृशिपुने स्त्रियो भिन्दन्त्यशमना । एवा भिनन्नि ते शेषामुप्या अधिमु-
ष्कयोः ॥ ५ ॥

॥ १३९ ॥ न्यास्तिका रुरोहिथ सुभगंकरणी मम । शतं तव मतानाम्प-
स्त्रिशन्नितानाः । तथा सहस्रपर्या हृदयं शोषयामि ते ॥ १ ॥ शुष्यतु मयि ते
हृदयमथो शुष्यत्वास्यम् । अथो नि शुष्य मां कामेनाथो शुष्कास्या चर ॥ २ ॥
सुवननी समुप्यला वधु कल्याणि सं नुद । अमूं च मां च सं नुद समानं हृदयं
कृधि ॥ ३ ॥ यथोदकमपंपुपोपशुष्यत्यास्यम् । एवा नि शुष्य मां कामेनाथो शु-
ष्कास्या चर ॥ ४ ॥ यथा नकुलो विच्छिद्ये संदधात्यहिं पुनः । एवा कामस्य
विच्छिद्ये सं धेहि वीर्यावति ॥ ५ ॥

॥ १४० ॥ यौ व्याघ्राववरुद्धौ जियत्सतः पितरं मातरं च । तौ दन्तौ घस-
णस्पते शिवौ कृणु जातवेदः ॥ १ ॥ धीहिमंतं यवमत्तमथो मापमथो तिलम् ।
एष वां भागो निर्हितो रत्नधेयां दन्तौ मा हीसिष्टं पितरं मातरं च ॥ २ ॥ च-
पंहतौ सयुजौ स्योनां दन्तौ सुमग्नौ । अन्यत्र वां घोरं तन्वः परंतु दन्तौ मा
हीसिष्टं पितरं मातरं च ॥ ३ ॥

॥ १४१ ॥ वायुरेनाः समाकुरुत् त्वष्टा पोषाय धिगताम् । इन्द्रं आभ्यो अर्धि
 व्रवद् रुद्रो भूम्ने चिकित्सतु ॥ १ ॥ लोहितेन स्वर्धितिना मिथुनं कर्णयोः कृधि
 । अर्केर्तामश्विना लक्ष्म तदेस्तु प्रजया बहु ॥ २ ॥ यथा अक्रुर्देवासुरा यथा मनु-
 र्प्या जत । एवा सहस्रपोषाय कृणुत लक्ष्माश्विना ॥ ३ ॥

॥ १४२ ॥ उच्छ्रयस्व वृद्धुर्भवं स्वेन महसा यव । मृणीहि विश्वा पात्राणि
 मा त्वा द्विष्याशनिर्वधीत् ॥ १ ॥ आशृण्वन्तं यवं देवं यत्र त्वाच्छ्रावदामसि ।
 तदुच्छ्रयस्व शौरिव समुद्र ईवैभ्याक्षितः ॥ २ ॥ अक्षितास्त उपसदोक्षिताः सन्तु
 राशयः । पूणन्तो अक्षिताः सन्त्वत्तारः सन्त्वक्षिताः ॥ ३ ॥

॥ इति त्रयोदशोऽनुवाकः ॥

॥ पष्ठं काण्डं समाप्तम् ॥

अथ सप्तमं काण्डम् ॥

॥ १ ॥ धीती वा ये अर्नयन् वाचो अग्रं मनसा वा येवदद्भृतानि । तृती-
येन ब्रह्मणा वावृधानास्तुरीयेणामन्वत् नाम धेनोः ॥ १ ॥ स वेद पुत्रः पितरं
स मातरं स सूनुर्भुवत् स भुवत् पुनर्मघः । स द्यामौर्णोऽन्तारिक्षं स्वः स इदं
विरवमभवत् स आभेवत् ॥ २ ॥

॥ २ ॥ अथर्वाणं पितरं देवबन्धुं मातुर्गर्भं पितुरसुं युवानम् । य इमं यज्ञं
मनसा चिक्रेत् प्र णो वोचस्तमिहेह ब्रवः ॥ १ ॥

॥ ३ ॥ अया विष्ठा जनयन् कर्बुराणि स हि घृणिंरुर्बुराय मातुः । स
प्रस्यदैद् धरुणं मध्वो अग्रं स्वयां तन्वां तन्वमैरयत् ॥ १ ॥

॥ ४ ॥ एकया च दशभिश्चा सुहुते द्वाभ्यामिष्टये विंशत्या च । तिसृभिश्च
वहसे त्रिंशतां च त्रियुग्भिर्वाय इह ता वि मुञ्च ॥ १ ॥

॥ ५ ॥ यज्ञेन यज्ञमयजन्त देवास्तानि धर्मीणि प्रथमान्यासन् । ते ह नाकं
महिमानं सचन्त यत्र पूर्वे साध्याः सन्ति देवाः ॥ १ ॥ यज्ञो बभूव स आ ब-
भूव स प्र जज्ञे स उ वावृधे पुनः । स देवानामधिपतिर्बभूव सो अस्मान् श्रवि-
ण्णमा दधातु ॥ २ ॥ यद् देवा देवान् हविष्यजन्तामर्त्यान् मनसामर्त्येन । मरु-
तत्रं परमे व्योमन् पश्येम तदुदितौ सूर्यस्य ॥ ३ ॥ यत् पुरुषेण हविषा यज्ञं देवा
अतन्वत् । अस्तु नु तस्मादोर्जीयो यद् विहव्येनेजिरे ॥४॥ सुग्धा देवा उत शुना-
यजन्तोत गोरक्षैः पुरुषायजन्त । य इमं यज्ञं मनसा चिक्रेत् प्र णो वोचस्त-
मिहेह ब्रवः ॥ ५ ॥

॥ ६ ॥ अदितिर्घोरदितिस्तन्तारिक्षमदितिर्माता स पिता स पुत्रः । विरवे देवा
अदितिः पञ्च जना अदितिर्जातमदितिर्नित्वम् ॥ १ ॥ महीम् पु मातरं सुवता
नामृतस्य पत्नीमवेसे हवामहे । तुविञ्जामनरन्तीमुरूचीं सुशर्मोणमदितिं सुमनी-
॥ २ ॥ सुशर्मोणं पृथिवीं धामनेहसं सुशर्मोणमदितिं सुमलीनिम् । देवी

नाने स्वष्टिग्रामनांगमो अस्त्रवन्तीमा रुहेमा स्वस्तये ॥ ३ ॥ वाजस्य तु प्रमवे प्रातरं
महीमर्दिति नाम वचसा करामहे । यस्या उपस्थं उर्वे ! न्तरिक्षं सा नः शर्म
त्रिवरुं नि यच्छात् ॥ ४ ॥

॥ ७ ॥ दितैः पुत्राणामर्दितेरकारिषमवं देवानां बृहतामंनर्मणाम् । तेषा
हि धामं गभिषवसंपुद्रियं नैलान् नमसा परो अस्ति करचन ॥ १ ॥

॥ ८ ॥ भद्रादधिभ्रेयः मेहि बृहस्पतिः पुरप्ता ते अस्तु । अयेममस्या व
या पृथिव्या आरेशं कृणुहि सर्ववीरम् ॥ १ ॥

॥ ६ ॥ प्रपये पधामंजनिष्ट पूषा प्रपये दिवः प्रपये पृथिव्याः । उभे अभि प्रियतमे
मधस्ये आ च परां च चरति मज्जानन् ॥ १ ॥ पूषेमा आशा अनु वेद सर्वाः सो
अस्माँ अर्भयतेन नेपत् । स्वस्तिदा आयुषिणः सर्ववीरोऽपुच्छन् पुर एतु मजा-
नन् ॥ २ ॥ पूषन् तवं यते वयं न रिप्येम कदा चन । स्तोतारंस्त इह स्मंसि
॥ ३ ॥ परि पूषा परंस्तादस्तं दधातु दक्षिणम् । पुनर्नो नष्टमाजंतु सं नष्टेन ग-
मेमहि ॥ ४ ॥

॥ १० ॥ यस्ते स्तनः शशयुषो मयोभूर्यः सुम्नयुः सुहवो यः सुदत्रः । येन
विश्या पुष्यसि वायीणि सरस्वति तमिह धातवे कः ॥ १ ॥

॥ ११ ॥ यस्ते पृथु स्तनयित्पुर्य ऋष्वो देवः केतुर्विभ्रंभाभूपतीदम् । मा
नो वधीर्विघुता देव मस्यं मोत वधी रश्मिभिः सूर्यस्य ॥ १ ॥

॥ १२ ॥ मभा चे मा समितेरचावतां प्रजापतेर्दुहितरौ संविदाने । येनो
संगच्छा उषं मा स शिक्षाचारु वदानि पितरः सङ्गतेषु ॥ १ ॥ विप्रते सधे नाम
नरिष्ठा नाम वा अंसि । ये ते के च सभासदस्ते मे सन्तु सर्वाचसः ॥ २ ॥ ए-
पामहं समासीनानां वचो विज्ञानमा दंदे । अस्याः सर्वस्याः संसदो मामिन्द्र
भगिने कृणु ॥ ३ ॥ यद् वो मनः परागतं यद् वृद्धमिह वेद वा । तद् व आ वं-
तयामसि मर्ये वो रमतां मनः ॥ ४ ॥

॥ १३ ॥ यथा सूर्यो नक्षत्राणामुद्यंस्तेजास्याददे । एवा स्त्रीणां च पुंसां

च द्विपतां वर्च आ ददे ॥ १ ॥ यावन्तो मा सपत्नानामायन्तं प्रतिपरस्यथ । उ-
द्यन्तसूर्य इव सुपत्नानां द्विपतां वर्च आ ददे ॥ २ ॥

॥ इति प्रथमोऽनुवाकः ॥

॥ १४ ॥ अभि त्यं देवं संवितारमोणयोः कुविक्रतुम् । अर्चामि सत्यसंबं
रत्नधामभि प्रियं मतिम् ॥ १ ॥ ऊर्ध्वा यस्यामतिर्भा अर्दिद्युतत् सवीमनि । हिरे-
ण्यपाणिरमिमीत सूक्रतुः कृपात् स्वः ॥ २ ॥ सात्रीर्हि देव प्रथमार्यं पित्रे वर्ष्मा-
णमस्मै वस्त्रिमाणमस्मै । अथास्मभ्यं सवितर्वायीणि द्विबोदिवु आ सुवा भूरि प्र-
थ्वः ॥ ३ ॥ दर्मना देवः संविता वरेण्यो दधद् रत्नं दत्तं पितृभ्य आर्यैषि । पि-
त्रात् सोमं ममर्ददेनमिष्टे परिज्जमा चित् क्रमते अस्य धर्मणि ॥ ४ ॥

॥ १५ ॥ तां संवितः सत्यसंबां सुचित्रामाहं वृणो सुमतिं विश्ववाराम् । या-
मस्य कण्वो अर्दुद्दत् प्रपीनां सहस्रधारां महिषो भगाय ॥ १ ॥

॥ १६ ॥ घृहस्पते संवितर्वर्धयैनं ज्योतयैनं महते सौभगाय । संशितं वि-
सन्तरं सं शिशाधि विश्वं एजमनु मदन्तु देवाः ॥ १ ॥

॥ १७ ॥ धाता दधातु नो रुयिमीशान्नो जगत्स्पतिः । स नः पूर्येन य-
च्छतु ॥ १ ॥ धाता दधातु द्वाशुपे माचीं जीवातुमक्षिताम् । वयं देवस्य धीम-
हि सुमतिं विश्वराधसः ॥ २ ॥ धाता विश्वा वार्या दधातु प्रजाकोमाय द्वाशुपे
दुरोणे । तस्मै देवा अमृतं सं व्ययन्तु विश्वे देवा अर्दितिः सजोपाः ॥ ३ ॥ धाता
रातिः संवितेदं जुपन्तां प्रजापतिर्निभिपतिर्नो अग्निः । त्वष्टा विष्णुः प्रजया सं-
रगाणो यन्मानाय द्रविणं दधातु ॥ ४ ॥

॥ १८ ॥ प्र नभस्व पृथिवि धिन्द्हीदं दिव्यं नभः । उद्वो दिव्यस्य नो
धातुरीशानो वि प्या हतिम् ॥ १ ॥ न घ्नस्तताप न हिमो जंघात् प्र नभतां पृ-
थिवी जीरदानुः । आपश्चिदस्मै घृतामिन्त् स्ररन्ति यत्र सोमः सदमित् तत्र भद्रम् ॥ २ ॥

॥ १९ ॥ प्रजापतिर्जनयति प्रजा इमा धाता दधातु सुमत्रस्यर्षानः । संश-
नाः संमनसः तपोनयो मायिं पुष्टं पुष्टपतिर्दधातु ॥ १ ॥

॥ २० ॥ अन्वपं नानुमन्तिर्वेदं देवेषु मन्यताम् । अग्निश्च हव्यवाहने भवतां
 दातुये मम ॥ १ ॥ अन्विदंनुमते त्वं मंसमे शं चं नसहधि । नुपत्यं हव्यमाहुते
 मतां देवि ररात्य नः ॥ २ ॥ अन्ते मन्यतामनुमन्यमानः प्रजावन्तं शुचिमर्त्तयि-
 माणम् । नस्यं वृषं देदमि मपि भूम सुमूर्द्धकि अंस्य सुमनौ स्याम ॥ ३ ॥ य-
 द्ने नार्यं सुर्वं सुमर्त्तानिनुमते अर्तुमत्तं सुद्रानु । तेनो नो यत्तं विष्टि विश्वारे
 इयि नो प्दि सुभगे सुर्वारम् ॥ ४ ॥ मं यद्गमभुमनिर्गाम सुत्तेत्रतोयं सुर्वीर-
 तां सुजातम् । भद्रातस्याः प्रमनिर्भृत् सपं यद्गमवत् देवगोपा ॥ ५ ॥ अनुम-
 तिः सर्वमिष्टं वधुत् यद् तिष्ठति चरति यद् न विश्वमर्त्तति । तस्यास्ते देवि सुमनौ
 स्यामानुमते अन्तु हि मंसमे नः ॥ ६ ॥

॥ २१ ॥ समेत् विश्वे वर्चसा पतिं त्रिव एको विभूरतिष्ठिर्जनानाम् । स
 पृष्यो नूतनमाविवांसन् नं वनेनिरन्तुं वाट्टत् एरुमिन् पुरु ॥ १ ॥

॥ २२ ॥ अपं सहस्रमा नो दृशे कवीनां प्रतिज्योतिर्विधमणि ॥ १ ॥ अद्गः
 समीचीरुपसः समरपन् । अरेपसः सचेनसः स्वमरे मन्युमत्तमादिचते गोः ॥ २ ॥

॥ इति छिनीयोऽनुवाकः ॥

॥ २३ ॥ द्वाप्वेष्यं दीर्गावित्यं रत्तो अश्वमराप्यः । दुर्णाम्नीः सर्वा दुर्धालुस्ता
 अस्मन्नोशयामसि ॥ १ ॥

॥ २४ ॥ यद् इन्द्रो आर्वन्त् यद्गनिर्विश्वं देवा मरुतो यत् स्वकीः । तद्गस्म-
 भ्यं सविता सत्पथमा प्रजापतिरनुमतिर्नि यच्छात् ॥ १ ॥

॥ २५ ॥ ययोरोजसा स्कभिता रजोसि यौ वीर्यवीरतेमा शविष्ठा । यौ
 पत्येते अवंतीती सहोभिर्विष्णुमगन् वरुणे पूर्वहृतिः ॥ १ ॥ यस्येदं प्रदिशि यद्
 विरोचते प्र चानति वि च चष्टे शवीभिः । पुरा देवस्य धर्मणा सहोभिर्विष्णुम-
 गन् वरुणं पूर्वहृतिः ॥ २ ॥

॥ २६ ॥ विष्णोर्नु कं प्रा वीचं वीर्याणि यः पार्थिवानि विप्रमे रजोसि ।
 यो अस्कंभायदुत्तरं सपस्यं विचक्रमाणस्त्रेधोरुगायः ॥ १ ॥ प्र तद् विष्णुं स्त-
 वते वीर्याणि मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः । प्रावत् आ जगम्प्रात् परस्याः ॥ २ ॥
 यस्योरुषु त्रिषु विक्रमेष्वधिष्ठियन्ति भुवनाति विश्वा । उरु विष्णो विक्रमस्योरु

क्षयाप नस्कृधि । घृतं घृतयोने पिब प्रमं यज्ञपतिं तिरं ॥ ३ ॥ इदं विष्णुर्वि
चक्रमे त्रेधा नि दधे पदा । समूहमस्य पांसुरे ॥ ४ ॥ श्रीणि पदा वि चक्रमे वि-
ष्णुर्गोपा अर्दाभ्यः । इतो धर्माणिश्रास्यन् ॥ ५ ॥ विष्णोः कर्माणि पश्यत
यतो व्रतानि पस्पशे । इन्द्रस्य युज्यः सर्वा ॥ ६ ॥ तद् विष्णोः परमं प्रदंसदा
पश्यन्ति सूर्यः । द्विवीच चतुरारततम् ॥ ७ ॥ द्विवो विष्ण उत वां पृथिव्या
महो विष्ण उरोऽन्तरिक्षात् । हस्तौ पूणस्व बहुभिर्वसव्यैराप्रयच्छ दक्षिणादोत
सुव्यात् ॥ ८ ॥

॥ २७ ॥ इड्वास्मां अतुं वस्तां व्रतेन यस्याः पदे पुनते देवपन्तः । घृतप-
दी शकवरी सोमपृष्ठोर्प यज्ञमस्थित वैश्वदेवी ॥ १ ॥

॥ २८ ॥ वेदः स्वस्तिर्द्विघृणः स्वस्तिः पंशुर्वेदिः परशुर्नः स्वस्ति । इत्कि-
तो यज्ञिया यज्ञकांसास्ते देवासो यज्ञमिमं जुपन्ताम् ॥ १ ॥

॥ २९ ॥ अग्नाविष्णु महि तद् वां महित्वं प्रायो घृतस्य गुर्वास्य नाम ।
मेदमे सप्त रत्ना दधानौ प्रति वां जिह्वा घृतमा चरण्यात् ॥ १ ॥ अग्नावि-
महि धामे मियं वां वीथो घृतस्य गुर्वा शुषाणौ । दमेदमे सुष्टया वाटधानौ
तिं वां जिह्वा घृतमुचरण्यात् ॥ २ ॥

॥ ३० ॥ स्वाक्तं मे धावांपृथिवी स्वाक्तं मित्रो अंकरयम् । स्वाक्तं मे प्रा-
णस्पतिः स्वाक्तं सविता करत् ॥ १ ॥

॥ ३१ ॥ इन्द्रोतिभिर्वहुलाभिर्नो अथ यावच्छ्रेष्ठाभिर्मघवन्धूर जिन्व ।
नो द्वेषधरः सस्पदीष्ट यमुं द्विप्मस्तमुं प्राणो जहात् ॥ १ ॥

॥ ३२ ॥ उर्प मियं पर्निप्रतं युवानमाहुतुद्विधम् । अगन्म विभ्रतो नमोर्षी
र्षमायुः कृणोतु मे ॥ १ ॥

॥ ३३ ॥ सं मां तिञ्चन्तु मरुतः सं पूषा सं वृहस्पतिः । सं प्रायमग्निः ति
ञ्च मजया च धनेन च वीर्षमायुः कृणोतु मे ॥ १ ॥

॥ ३४ ॥ अग्नें ज्ञातान् प्र सुंदा मे सपश्रान् प्रत्यजातान् जातवेदी दु-
अधस्पदं कृणुष्व ये पृतन्यवानांगमस्ते पृथमर्दितये स्वाम ॥ १ ॥

॥ ३४ ॥ अन्त्यान्त्यस्य प्रान्तस्य हंसा मंभन् मन्त्रजातान् ज्ञानेवदे नुदस्त ।
 इदं शपुं दिव्यं मीधेनात् विभं एतन्मन्त्रं यदन्तु देवाः ॥ १ ॥ इमा यासं ज्ञानं
 दिग्ः सुरसं पुष्पनीहिन । नामां ते मर्चीमासुहमदमंता विलप्यंथाम् ॥ २ ॥ परं
 चोत्तमं ते कृणोमि मा न्वां प्रजाभि धृष्योत मृतुः । अस्वंत्वाभजसं कृणोम्य
 म्मानं ते अद्विधानं कृणोमि ॥ ३ ॥

॥ ३६ ॥ अर्चया नो मनुमंकाशे अनीकं नो समञ्जनम् । अन्तः कृणुष्व मा-
 हृदि मन इर्नां महामनि ॥ १ ॥

॥ ३७ ॥ अभि त्वा मनुजातेन दधांमि मम वासंसा । यथासो मम केवलं
 नान्यासां श्रुतिर्याद्यन ॥ १ ॥

॥ ३८ ॥ इदं खनामि भेषजं मां प्रश्यमभिरोरुदम् । प्रयायतो निवर्तनमायतः
 प्रतिनन्दनम् ॥ १ ॥ येनां निचक्र आंगुरीन्द्रं देवेभ्यस्परि । तेना नि कुर्वे त्वा-
 महं यथा तेसानि सुधिया ॥ २ ॥ प्रतीची सोममसि प्रतीच्युत सूर्यम् । प्रतीची
 निश्वान्देवान् तां त्याच्छाबंदासि ॥ ३ ॥ अहं बंदासि नेत् त्वं सभापामह त्वं वदं ।
 ममेदमस्तं केवलं नान्यासां कीर्तयाद्यन ॥ ४ ॥ यष्टि वासि तिरोजनं यदि
 वा नृधस्तिरः । इयं इ महं त्वामोपधिर्वे देव न्यानयत् ॥ ५ ॥

॥ इति तृतीयोऽनुवाकः ॥

॥ ३९ ॥ दिव्यं सुपर्णं पयसं बृहन्तमपां गर्भं वृषभमोपधीनाम् । अभीपतो
 वृष्ट्या तर्पयन्तुमा नो गोष्ठे रयिष्ठां स्थापयाति ॥ १ ॥

॥ ४० ॥ यस्यं प्रतं पशवो यन्ति सर्वे यस्यं प्रत उंपतिष्ठन्तु आपः । यस्यं
 वते पुष्टपतिर्निविष्टस्तं सरस्वन्तमवसे हवामहे ॥ १ ॥ आ प्रत्यञ्चं दाशुषे दाश्वंभं
 तरस्वन्तं पुष्टपतिं रयिष्ठाम् । रायस्पोपं श्रवसुं वसाना इह हुवेम सदनं रया-
 णम् ॥ २ ॥

॥ ४१ ॥ अति धन्वान्यत्यपस्तर्दं श्येनो नृचक्षा अवसानदर्शः । तरन्
 विश्वान्यवरा रजांसीन्द्रेण सख्यां शिव आ जगम्यात् ॥ १ ॥ श्येनो नृचक्षा
 दिव्यः सुपर्णः महसंपाच्छतयोर्निर्वयोधाः । स नो नि यच्छाद् वसु यत् पराभृतम्-
 स्मार्कमस्तु पितृषु स्वधावत् ॥ २ ॥

॥ ४२ ॥ सोमारुद्रा वि हृहतं विपूचीमपीवा या नो गर्यमाविवेश । वा-
धेयां दूरं निर्वृतिं पराचैः कृतं चिदेनः प्र मुमुक्तमुस्मत् ॥ १ ॥ सोमारुद्रा युन-
मेतान्यस्मद् विश्वा तनूपु भेषजानि धत्तम् । अथ स्यतं मुञ्चतं यज्ञो असत् त-
नूपु वृद्धं कृतमेनो अस्मत् ॥ २ ॥

॥ ४३ ॥ शिवास्त एका अशिवास्त एकाः सर्वा विभर्षि सुमनस्यमानः । ति-
स्रो वाचो निर्हिता अन्तरस्मिन् नामामेका वि पंशातानु घोषम् ॥ १ ॥

॥ ४४ ॥ उभा जिग्यथुर्न परा जयेथे न परा जिग्ये कतरश्चनैनयोः । इन्द्रश्च
विष्णो यदपस्पृशेथां त्रेधा सहस्रं वि तदैरयेधाम् ॥ १ ॥

॥ ४५ ॥ जनाद् विश्वजनीनात् सिन्धुतस्पर्या भूतम् । दूरात् त्वा मन्य उ-
द्धृतप्रीर्व्याया नाम भेषजम् ॥ १ ॥ अग्नेरिवास्य दहतो दावस्य दहतः पृथक् ।
एतामेतस्येष्वाग्निमुदनाग्निमिन्न शमय ॥ २ ॥

॥ ४६ ॥ सिनीवाल्लि पृथुंशुक्रे या देवानामसि स्वसा । जुषस्वहव्यमाहुतं
प्रजां देवि दिदिद्विह नः ॥ १ ॥ या सुवाहुः स्वहगुरिः सुपूमा बहुसुवरी । तस्यै
विशपत्यै हविः सिनीवाल्ल्यै जुहोतन ॥ २ ॥ या विशपत्नीन्द्रमासि प्रतीचीं सह-
स्रस्तुकाभियन्ती देवी । विष्णोः पत्नि तुभ्यं राता हवींषि पतिं देवि राधसे चो-
दयस्व ॥ ३ ॥

॥ ४७ ॥ कुहं देवीं सुकृते विष्णुनापसमस्मिन् यज्ञे सुहवा जोहवीमि । सा
नो र्षिं विश्ववारं नि यच्छाद् ददातु वीरं शतदायमुक्थ्यम् ॥ १ ॥ कुहूँवाना-
ममृतस्य पत्नी हव्या नो अस्य हविषो जुपेत । शृणोतुं यज्ञमुंशती नो अये-
रायस्पोषं चिकितुषीं दधातु ॥ २ ॥

॥ ४८ ॥ राकामहं सुहवा सुपुत्री हुवे शृणोतु नः सुभगा वोधंतु त्मना । सी-
ध्यत्वपंः सूच्याच्छिद्यमानया ददातु वीरं शतदायमुक्थ्यम् ॥ १ ॥ यास्तं राके सु-
प्रतप्यः सुपेशसो याभिर्ददासि दाशुषे वसूनि । तार्भिर्नो अद्य सुमनो वृषार्गि
सहस्राणोषं सुभगे रराणा ॥ २ ॥

॥ ४९ ॥ देवानां पत्नीकशतीरिवन्तु नः प्रावन्तु नस्तुजये वार्जसा तपे ।
थैवासो या अपामपि वृते ता नो देवीः सुहवाः शर्मयच्छन्तु ॥ १ ॥ उव

ना व्यन्तु देवपत्नीरिन्द्राण्यग्नाय्यदिवनी राद । आ रोदंगी वरुणानी मृणोतु
व्यन्तु देवापि अतुर्नानाम् ॥ २ ॥

॥ ५० ॥ यया वृक्षमशनिर्विश्वाहा इत्ययमिति । एवाहमय किंतवान्नेत्रैर्ध्या-
नमशनि ॥ १ ॥ नुराणामतुराणां विशामर्वजुपीणाम् । समंतु विश्वतो भगो अ-
नर्हस्तं कृतं मम ॥ २ ॥ इडे अग्निं स्वावमुं नमोभिरिदं प्रसक्तो वि चयत् कृतं
नः । रथैरिव म भरे वाजयद्विः प्रदानिणं प्रकृतां स्तोममृध्याम् ॥ ३ ॥ वयं ज-
पेप त्वया युजा वृतमस्माकमशमुर्दवा भरेभरे । अस्मभ्यामिन्द्र वरीयः सुगं कृधि
म शूर्वाणां मघवम् वृष्या रुज ॥ ४ ॥ अजैपं त्वा संलिखितमजैपमुत् संरुधेम् ।
अधि वृको यया मथदेवा मथ्यामि ते कृतम् ॥ ५ ॥ उत प्रहामतिदीवा जयति कृ-
तमिव स्वप्नी वि चिनोति काले । या देवकीमो न धनं रुणद्धि समित् तं रायः
इजनि स्वधाभिः ॥ ६ ॥ गोभिष्टरेमामति दुरेवां यथेन वा जुषं पुरुहूत विश्वे ।
वयं राजसु प्रथमा भनान्यरिष्टासो वृजनीभिर्जयेम ॥ ७ ॥ कृतं मे दक्षिणे हस्तं
जयो मे संव्य आहितः । गोजिद् भूयासमश्वजिद् धनंजयो हिरण्यजित् ॥ ८ ॥
अन्नाः फलवतीं सुवं दत्त गां क्षीरिणीमिव । सं मां कृतस्य धारया धनुः स्ना-
वैव नश्यत ॥ ९ ॥

॥ ५१ ॥ बृहस्पतिर्नः परिं पातु पश्चाद्दुतोत्तरस्मादधरादघ्रायोः । इन्द्रः पुर-
ताद्दुत मध्यतो नः सखा सखिभ्यो वरीयः कृणोतु ॥ १ ॥

॥ इति चतुर्थोऽनुवाकः ॥

॥ ५२ ॥ संज्ञानं नः स्वेभिः संज्ञानमरणेभिः । संज्ञानमभिना युवमिहास्मासु
नि यच्छतम् ॥ १ ॥ सं जानामहे मनसा सं चिकित्वा मा युष्महि मनसा द-
व्येन । मा घोषा जत् स्युर्वहुले विनिर्हते मेपुः पन्दिन्द्रस्याहन्यागते ॥ २ ॥

॥ ५३ ॥ अयुप्रभृयादाधि यद् यमस्य घृरस्पते रुभिशंस्तेरमुञ्चः । प्रत्याह-
ताप्रशिक्षनां मृत्युमस्मद् देवानामग्ने क्षिपजा शर्वाभिः ॥ १ ॥ सं क्रामंतु मा न-
दीतुं शरीरं माणाणानां तं सयुजाविह स्ताम् । ज्ञानं जीव शरदो वर्षमानोग्निधं
गोषा अग्निषा वसिष्ठः ॥ २ ॥ आपुषवत् ते अतिदिनं पशुचरणानः शालः पुन-
रा भाविताम् । अग्निपदाहानिष्कमेरुस्यत् नदाग्नानि पुनरा वेश्यापिते ॥ ३ ॥

वृष्याः सोमस्य वृषणा वृषेयाम् । इदं वामन्ध्रः परिपिक्तप्रासद्यास्मिन् बर्हिषि मा-
दयेयाम् ॥ २ ॥

॥ ५६ ॥ यो नः शपादशपतः शपतो यश्च नः शपात् । वृक्ष इव विद्युता
हत आ मूलादनुं शप्यतु ॥ १ ॥

॥ इति पञ्चमोऽनुवाकः ॥

॥ ६० ॥ ऊर्जं विभ्रदमुबर्निः सुमेधा अघोरेण चर्तुपा मित्रियेण । गृहानैमिं
सुमना चन्दमातो रमध्वं मा विभीत मत् ॥ १ ॥ इमे गृहा मयोभुव ऊर्जस्वन्तः प-
यस्वन्तः । पूर्णा वामेत् तिष्ठन्तस्ते नो जानन्त्वायतः ॥ २ ॥ येषामप्येति प्रवमन्
येषु सोमनसो बहुः । गृहानुपं हयामहे ते नो जानन्त्वायतः ॥ ३ ॥ उपहृता भू-
रिधनाः सखापः स्वावुसैमुदः । अजुध्या अतृप्या स्तु गृहा मास्मद् विभीतन ॥ ४ ॥
उपहृता इह गाव उपहृता अजावयः । अयो अन्नस्य कीलाल उपहृतो गृहेषु नः ॥ ५ ॥
मृन्तावन्तः सुभगा इरावन्तो इसामुदाः । अतृप्या अजुध्या स्तु गृहा मास्मद् विभी-
तन ॥ ६ ॥ इहैव स्तु मानुं गातु विश्वा रूपाणि पुष्यत । ऐप्यामि भद्रेणां सह भू-
यांसो भवता मया ॥ ७ ॥

॥ ६१ ॥ यदग्ने तपसा तप उपतप्यामहे तपः । प्रियाः धुतस्य भूयास्मा-
युष्मन्तः सुमेधसः ॥ १ ॥ अग्ने तपस्तप्यामह उप तप्यामहे तपः । धुतानि शु-
यवन्तो वयमायुष्मन्तः सुमेधसः ॥ २ ॥

॥ ६२ ॥ अयमग्निः सत्यतिष्ठद्द्रव्यो गृहीवं एचीनजयत् पुरोहितः । नाभां
पृथिव्यां निहितो दर्विद्युतदधस्पदं कृणुतां ये पृतन्यवः ॥ १ ॥

॥ ६३ ॥ पृतनाजितं सहमानप्राग्निमुवर्धैवामहे पत्मात् सप्रस्यात् । रा-
नेः पर्यदति दुर्गाणि विस्वा साम् देवोति दुहितान्यग्निः ॥ १ ॥

॥ ६४ ॥ इदं यत् कृष्यः शक्रुर्निरभित्तिपतुदधीपतत् । आपो मा तस्मान्
सर्वस्माद् दुहितात् पान्तवैसः ॥ १ ॥ इदं यत् कृष्यः शक्रुर्निरवापृत्तभिर्भते ते
मुत्वेन । अग्निर्मा तस्मादेनसो गार्हपत्यः प्र मुञ्चतु ॥ २ ॥

॥ ६५ ॥ मृतीचीनपलो हि त्वमपामार्गं कुरोहि । सर्वान् मरुत्पथान् आपु
वरीषो पावया इतः ॥ १ ॥ यद् बुद्धुं यश्चर्मलं यद् वां पेरिम पावया । न्वदा

मेमं प्राणो हांसीन्मो अणानोवहाय परां गात् । सप्तपिभ्यं एनं परिं ददामि त
 एनं स्वस्ति जससें वहन्तु ॥ ४ ॥ म विंशतं प्राणापानावनद्वाहाविव मजम् । अ-
 यं जरिष्णः श्रेयधिररिष्ट इह वर्धताम् ॥ ५ ॥ आ ते प्राणं सुवामसि परा य-
 च्छं सुवामि ते । आयुर्नो विश्वतो दधुद्वयमग्निर्वरेण्यः ॥ ६ ॥ उद्वयं तमस-
 स्परि रोहन्तो नाकमुत्तमम् । देवं देवत्रा सूर्यमग्नम् ज्योतिरुत्तमम् ॥ ७ ॥

॥ ५४ ॥ अचं सामं यजामहे याभ्यां कर्माणि कुर्वते । एने सदसि राज-
 तो यज्ञं देवेषु यच्छतः ॥ १ ॥ अचं सामं यदभात्तं हविरोजो यजुर्बलम् । एष
 मा तस्मान्मा हिंसीद् वेदंः पृष्टः शचीपते ॥ ५ ॥

॥ ५५ ॥ ये ते पन्यानोर्व द्विवो येभ्रिविंश्वमैरयः । तेभिः सुमन्या धेहि नो
 वसो ॥ १ ॥

॥ ५६ ॥ तिररिचराजेरसितात् पृदाक्रोः परि संभृतम् । तत् क्रुद्धपर्वणो विप-
 मियं वीरुदनीनशत् ॥ १ ॥ इयं वीरुन्मधुजाता मधुधुन्मधुला मधुः । सा विहु-
 तस्य भेषज्ययो मशकृजम्भनी ॥ २ ॥ यतो वृष्टं यतो धीतं ततस्ते निर्हयामसि ।
 अर्भस्ये त्प्रदेशिनो मशकस्यासं विषम् ॥ ३ ॥ अयं यो वक्रो विपंठुर्व्यङ्गो मुखो-
 नि वक्रा वृजिना कृणोषि । तानि त्वं व्रंढणस्पत इपीकामिव संनमः ॥ ४ ॥ अ-
 रसस्यं शकौटस्य नीचीनस्योपसर्पतः । विपं ह्यस्याद्विष्यथो एनमजीजभ्रम् ॥ ५ ॥
 न ते वाहोर्बलमस्ति न शीर्षे नोत मध्यतः । अथ किं पापयोमुया पुच्छे विभ-
 र्व्यर्भकम् ॥ ६ ॥ अदन्ति त्वा पिपीलिका वि वृश्चन्ति मयूर्यैः । सर्वे भल व्रवाण
 शकौटमसं विषम् ॥ ७ ॥ य उभाभ्यां प्रहरसि पुच्छेन चास्येन च । आस्ये-
 न ते विपं किमु ते पुच्छुधावसत् ॥ ८ ॥

॥ ५७ ॥ यदाशमा वर्दतो मे विबुधुभे यद् याचमानस्य चरतो जनां अनु ।
 यदात्मानिं तन्वो मे विरिष्टं सरस्वती तदा पृणद् घृतेन ॥ १ ॥ सप्त चरन्ति शिशवे
 मरुत्वते पित्रे पुत्रासो अप्यवीवृतभृतानि । उभे इदस्योभे अस्य राजत उभे मतेते
 उभे अस्य पुप्यतः ॥ २ ॥

॥ ५८ ॥ इन्द्रोवरुणा सुतपाविमं सुतं सोमं पिबतुं मघं घृतमती । युवो रथं
 अश्वरो देववीतये प्रति स्वसरमुप यातु प्रीतये ॥ १ ॥ इन्द्रोवरुणा मधुमत्तमस्य

दृष्ट्याः सोमस्य दृष्ट्या दृष्टेयाम् । इदं वामन्धः परिपिक्तमासद्यास्मिन् बर्हिषि मा-
दयेयाम् ॥ २ ॥

॥ ५६ ॥ यो नः शयादर्शयतः शयतो यश्च नः शपात् । वृक्ष इव विप्रतां
हन् आ मूलादनुं शुष्यतु ॥ १ ॥

॥ इति पञ्चमोऽनुवाकः ॥

॥ ६० ॥ ऊर्जं विभ्रदमुचर्निः सुमेधा अघोरिण चर्तुषा मित्रियेण । गृहानैमिं
सुमना वन्दमानो रमध्वं मा विभीत मत् ॥ १ ॥ इमे गृहा र्मयोभुव ऊर्जस्वन्तः प-
यस्वन्तः । पूर्णा वामेन तिष्ठन्तस्ते नो जानन्त्वायतः ॥ २ ॥ येषामध्येति प्रवसन्
येषु सोमनसो बहुः । गृहानुपं दयामहे ते नो जानन्त्वायतः ॥ ३ ॥ उपहृता भू-
रिधनाः सखायः स्वादुसंपुदः । अक्षुध्या अक्षुध्या स्तु गृहा मास्मद् विभीतन ॥ ४ ॥
उपहृता इह गाव उपहृता अजावयवः । अथो अन्नस्य कीलालि उपहृतो गृहेषु नः ॥ ५ ॥
मृतावन्तः सुभगा इरावन्तो इसामुदाः । अक्षुध्या अक्षुध्या स्तु गृहा मास्मद् विभी-
तन ॥ ६ ॥ इहैव स्तु मार्तुं गात विश्वा रूपाणि पुष्यत । देव्यामि भद्रेणां मद् भू-
यांसो भवता मया ॥ ७ ॥

॥ ६१ ॥ यदग्ने तर्पसा तर्प उपतप्यामहे तर्पः । प्रियाः धृतस्य भूयास्मा-
युष्यन्तः सुमेधसः ॥ १ ॥ अग्ने तर्पस्तप्यामहे उप तप्यामहे तर्पः । धुतानि गृ-
हवन्तो वयमायुष्यन्तः सुमेधसः ॥ २ ॥

॥ ६२ ॥ अयप्रग्निः सत्पतिर्दृष्टृष्णो रुधीर्बं पृष्ठीर्नजयत् पुरोहितः । नाभां
पृथिव्यां निर्हितो दर्विषुतदधस्पदं कृष्णतां ये पृतन्यवः ॥ १ ॥

॥ ६३ ॥ पृतनानितं सईमानप्राग्निमुवर्धैवामहे परमात् सप्रस्यात् । रा-
नः पर्पदनिं दुर्गाणि विरवा क्षामद् देवोतिं दुहितान्यग्निः ॥ १ ॥

॥ ६४ ॥ इदं यत् कृष्णः शकुनिरभिनिष्यत्तर्पयत् । आपो मा तस्यान्
सर्वस्माद् दुहितान् पान्तवईसः ॥ १ ॥ इदं यत् कृष्णः शकुनिश्चापृच्छमिश्येने मे
मुखेन । अग्निमां तस्मादेनेसो गार्हपत्यः प्र मुञ्चतु ॥ २ ॥

॥ ६५ ॥ मतीचीर्नफलो हि स्वमपामार्गं हरोहिं । सर्वान् वरुण्यो अपि
वरीषो पावया इतः ॥ १ ॥ यद् वृष्टुर्न वरुण्यं यद् वा पेशिमा पावया । न्वदा

तद् विश्वतोमुखापामार्गापं मृज्महे ॥ २ ॥ श्यावदता कुनखिना वृण्डेन यत्
हासिमि । अपामार्गं त्वया वृषं सर्वं तदपं मृज्महे ॥ ३ ॥

॥ ६६ ॥ यद्यन्तरिक्षे यदि वात आसु यदि वृक्षेषु यदि वोलपेषु । यद्य
वन् पशवं उद्यमानं तद् ब्राह्मणं पुनरुस्मानुपैतुं ॥ १ ॥

॥ ६७ ॥ पुनर्मैत्विन्द्रियं पुनरात्मा द्रविणं ब्राह्मणं च । पुनरुग्णयो धिष्य
यथास्थाम कल्पयन्तामिहैव ॥ १ ॥

॥ ६८ ॥ सरस्वति षतेषु ते द्विष्येषु देवि धामसु । जुषस्व हव्यमाहुतं प्रज
देवि ररास्व नः ॥ १ ॥ इदं ते हव्यं घृतवत् सरस्वतीदं पितृणां हविषास्ययत्
इमानि त उदिता शंतमानि तेभिर्वियं मधुमन्तः स्याम ॥ २ ॥ शिवानः शंतमा भ
सुमृडीका सरस्वति । मा ते युयोम संदर्शः ॥ ३ ॥

॥ ६९ ॥ शं नो वातो वातु शं नस्तपतु सूर्यः । अहानि शं भवन्तु नः शं
रात्री प्रति धीयतां शमुपा नो व्युच्छतु ॥ १ ॥

॥ ७० ॥ यत् किं चासौ मनसा यच्च वाचा यज्ञैर्जुहोति हविषा यजुषा । त
न्मृत्युना निश्च्येतिः संविदाना पुरा सत्यादाहुतिं हन्त्वस्य ॥ १ ॥ यातुधाना नि
श्च्येतिरादु रक्षस्ते अस्य घ्नन्त्वन्वृतेन ससम् । इन्द्रेपिता देवा आज्यमस्य मध्नन्
मा तत् सं पादि यदसौ जुहोति ॥ २ ॥ अजिषाशिराजौ श्येनौ संपातिनावि ।
आज्यं पृतन्यतोर्हतां यो नः कश्चाभ्यग्रायति ॥ ३ ॥ अपाञ्चौ त उभौ वा
अपि नक्षाम्यास्यम् । अग्नेर्देवस्यं मृत्युना तेन तेवधिषं हविः ॥ ४ ॥ अपि नक्षामि
ते वाहू अपि नक्षाम्यास्यम् । अग्नेर्घोरस्यं मृत्युना तेन तेवधिषं हविः ॥ ५ ॥

॥ ७१ ॥ परि त्वाग्ने पुरं वृषं विमं सहस्य धीमहि । ध्रुपर्वणं त्रिवेदिवं
हन्तारं भद्रगुरार्वतः ॥ १ ॥

॥ ७२ ॥ उत् तिष्ठतार्चं पश्यतेन्द्रस्य भागमृत्त्वियम् । यदि ध्यानं जुहोति
यद्यश्रुतं प्रमत्तं ॥ १ ॥ ध्यातं हविरो धिन्द्र प्र यादि जगाम मूरो अर्जतो नि
मध्यम् । परि त्वासते निधिभिः सर्वायः कुलपा न माजपति चरन्तम् ॥ २ ॥ ध्या

मन्थ ऊर्ध्वनि धातमग्नौ सुमृतं मन्येतद्वृतं नवीयः । माध्यन्दिनस्य सर्वनस्य दध्नः
पिबेन्द्र वज्रिन् पुरुकृज्जुपाणः ॥ ३ ॥

॥ ७३ ॥ सर्पिदो अग्निर्दृष्टपणा इधी द्विवस्तसो घर्मो हुहते वामिपे गर्धु ।
वयं हि वां पुरुदमासो अरिचना ह्यामहे सधमादेपु कारवः ॥ १ ॥ सर्पिदो
अमिरश्विना तप्तो वां घर्म आ गंतम् । बुहन्ते नूनं वृषणेह धेनवो दद्यां मर्दन्ति
वेधसः ॥ २ ॥ स्वादाकृतः शुचिर्द्वेषेपु यज्ञो यो अरिवनोरचमसो देवपानः । तपु-
विश्वे अमृतासो जुषाणा गन्धर्वस्य प्रत्यास्ना रिहन्ति ॥ ३ ॥ यदुस्त्रियास्वा-
हुते घृतं पयोयं स वामश्विना भाग आ गंतम् । माध्वीं धर्तारा विदथस्य सत्पती
।।। घर्म पिबतं रोचने दिवः ॥ ४ ॥ तप्तो वां घर्मो नसतु स्वहोता म वामध्वर्यु-
त्सरतु पर्यस्वान् । मधोर्दुग्धस्याश्विना तनायां वीतं प्रतं पर्यस उस्त्रियायाः ॥ ५ ॥
उपं द्रव पर्यसा गोधुगोपमा घर्मे सिञ्च पर्य उस्त्रियायाः । वि नार्कमख्यत् सवि-
ता वरेण्योतुमयाणं प्रपमो वि राजति ॥ ६ ॥ उपं ह्ये सुदुघां धेनुमेतां सुहस्ता-
गोधुगुत दोहदेनाम् । श्रेष्ठं म्रवं संविता साविपन्नोभीदो घर्मस्तदु पु म वोचत्
॥ ७ ॥ हिङ्गुएवती वसुपत्नी वसूनां वृत्समिन्दन्ती मनमा न्यागन । बुहामश्वि-
भ्यां पयो अच्येयं सा वर्षतां महते सांभगाय ॥ ८ ॥ जुष्टो दर्मता अतिथिर्दुरोण
इवं नो यज्ञमुप यादि विद्वान् । विश्वा अग्ने अभियुजो विहृत्य शत्रूयतामा भ्रा
भोजनानि ॥ ९ ॥ अग्ने शर्धं महते सांभगाय तवं द्युम्नान्युत्तमार्नि सन्तु । सं
जास्पत्यं सुयममा कृणुष्व शत्रूयतामभि तिष्ठा महोसि ॥ १० ॥ सृयवसाद् भग-
वती हि भूया अर्धा वयं भगवन्तः स्याम । अद्धि तृणमघ्न्ये विश्वदानीं पिबं शु-
द्धमृदुफपाचरन्ती ॥ ११ ॥

॥ इति षष्ठोऽनुवाकः ॥

॥ ७४ ॥ अपचितं लोहिनीनां फल्णा प्रातेति शुधुम । मुनेर्देवस्य मूलेन
सर्वा विध्यामि ता अहम् ॥ १ ॥ विध्याम्यासां मथमां विध्याम्युत मध्यमां ।
इदं जग्न्वामासामा चिन्तनाग्निं स्तुकांमिव ॥ २ ॥ त्वाष्ट्रेणाहं वचमा वि तं ह-
र्षाममोमदम् । अयो यो मन्युष्टं पशु नमु ने शमयामामि ॥ ३ ॥ मुनेन स्व
धृतपत्रे समंको विश्वारो सुमना दीदिहीह । न त्वां ह्यं नागवैः सर्पिर्दं मृजा-
वेन्त् उपं सदेम सर्वे ॥ ४ ॥

॥ ७५ ॥ प्रजावतीः सूर्यसे रुशन्तीः शुद्धा अथः सुप्रपाणे पिबन्तीः । मा
र्व स्तेन ईशत माघरीमः परि वो रुद्रस्य हेतिर्दृष्टाक्तु ॥ १ ॥ पवुत्रा स्य र्यतय
संहिता विश्वनाम्नीः । उप मा देवीर्देवभिरेत । इमं गोष्ठमिदं सदा वृतेनास्या
न्तसमुत्तत ॥ २ ॥

॥ ७६ ॥ आ सुस्रसंः सुस्रसो असेतीभ्यो असत्तराः । सेहोरसतरा लव
याद् विक्रेदीयसीः ॥ १ ॥ या ग्रैव्या अपचितोयो या उपपद्याः । त्रिजाम्निषा
अपचितः स्वयंस्रसंः ॥ २ ॥ यः कीकसाः प्रशृणानि तलीद्यमवृतिर्षति । नि
र्हास्तं सर्वं जायान्यं यः करचं ककुदिं धितः ॥ ३ ॥ पृक्षी जायान्यः पतति स
आ विशति पूरुपम् । तदानीतस्य भेषजमुभयोः सुज्ञतस्य च ॥ ४ ॥ विश्व वै तं
जायान्यं जानुं यतो जायान्यं जायसे । कथं ह तन्न त्वं हनो यस्यं कुरामो हवि
र्गृहे ॥ ५ ॥ धृपत् पिव कुलशे सोममिन्द्र वृत्रहा शूर समुरे वसूनाम् । माध्य
न्दिने सर्वन् आ वृपस्व रयिष्ठानो रयिमस्मार्सु धेहि ॥ ६ ॥

॥ ७७ ॥ सातपना इदं हविर्मरुतस्तज्जुष्टज । अस्माकोती रिशादसः
॥ १ ॥ यो नो मर्तो मरुतो दुर्हणायुस्तिरश्चिच्चानि वसवो जिघांसति । दुहः
पाशान् मर्तिं मुञ्चतां सस्तपिष्ठेन तर्पसा हन्तना तम् ॥ २ ॥ संवत्सरीणां
मरुतः स्वर्का लुरुक्ष्याः सर्गणा मानुपासः । ते अस्मत् पाशान् म सुञ्चन्त्वेनसः
सातपना मत्सुरा मादायिष्णव ॥ ३ ॥

॥ ७८ ॥ वि ते मुश्चामिरशनां वि योक्तुं वि त्रियोजनम् । इहैव त्वमजस
पध्यग्ने ॥ १ ॥ अस्मै क्षत्राणि धारयन्तमग्ने युनाजिम त्वा ब्रह्मणा दैव्येन । वीवि
द्यास्मभ्यं द्रविणेह मूत्रं मेम वीचो हविर्दी देवतासु ॥ २ ॥

॥ ७९ ॥ यत् ते देवा अकृण्वन् भागधेयममावास्ये संवसन्तो महित्वा । ते
ना नो यज्ञं पिबृहि विश्ववारे रयिं नो धेहि सुभगे सुवीरम् ॥ १ ॥ अहमेवास्यं
माश्रास्या ३ मामा वंसन्ति सुकृतो । मयीमे मयि देवा लभये साध्यारचेन्द्रज्येष्ठाः ।
समगच्छन्तु सर्वे ॥ २ ॥ आगन् रात्री संगमती वसूनामूर्जं पुष्टं वस्त्राविरापन्ती ।
अमायास्यायै द्विषां विधेमोर्जे दुहाना पर्यसा न् आगन् ॥ ३ ॥ अमावास्ये
न स्वदेतान्यन्यो विश्वा रूपाणि पटिभूर्जंजान । यत्कामास्ते जुहुमस्तजो अस्तु
इयं स्वर्गा पतयो रयीणाम् ॥ ४ ॥

॥ ८० ॥ पूर्णा पुरचादुत पूर्णा पुरस्तादुन्मध्यतः पौर्णमासी जिगया ।
 स्यां देवैः संवसन्तो महित्वा नार्कस्य पृष्ठे समिषा भेदेम ॥ १ ॥ वृषभं वाजि-
 वयं पौर्णमासं यजामहे । स नो ददात्वाक्षितां रुयिर्भुवदस्वतीम् ॥ २ ॥
 जापते न त्ववेतान्यन्यो विरवा रूपाणि परिभूर्जिजान । यत्कामास्ते जुहुमस्त-
 तीं अस्तु वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥ ३ ॥ पौर्णमासी प्रथमा यज्ञिवासीदन्हां
 त्रीणापतिशर्वरेषु । ये त्वां यज्ञैर्यज्ञिये अर्धयन्त्यमी ते नार्के सुकृतः प्रवि-
 तः ॥ ४ ॥

॥ ८१ ॥ पूर्वापरं चरतो माययतां शिशू क्रीडन्तो परि यातोर्णवम् । विश्वा-
 यो भुवना विचष्टे अतून्यो विदर्धज्जायसे नवः ॥ १ ॥ नवोनवो भवसि जा-
 मानोर्हां केतुरूपसामिष्यग्रम् । भागं देवेभ्यो वि दधास्यायन् प्र चन्द्रमस्तिरसे
 त्रिर्धमायुः ॥ २ ॥ सोमस्यांशो युधां पतेनूनो नाम वा अंसि । अनूनं दर्श मा
 हृधि पूजयां च धनेन च ॥ ३ ॥ दर्शोसि दर्शतो गि समप्रोसि समन्तः । समप्रः सम-
 तो भूयासं गोभिरर्धैः प्रजयां पशुभिर्गृहधनेन ॥ ४ ॥ योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं
 द्वेषस्तस्य त्वं प्राणेना प्यायस्व । आ वयं प्याशिपीमाहि गोभिरर्धैः प्रजयां
 पशुभिर्गृहधनेन ॥ ५ ॥ यं देवा अंशुमाप्याययन्ति यमक्षितमक्षिता भुञ्जयन्ति ।
 तेनास्मानिन्द्रो वरुणो वृहस्पतिराप्याययन्तु भुवनस्य गोपाः ॥ ६ ॥

॥ इति सप्तमोऽनुवाकः ॥

॥ ८२ ॥ अभ्यर्चत सुप्रति गन्धमाजिमस्मासु भद्रा द्रविणानि घत्त ।
 इमं यज्ञं नयत देवतां नो घृतस्य घात्रा मधुमत् पवन्ताम् ॥ १ ॥ मय्यग्रं अग्निं वृ-
 हामि सर लुप्रेण यर्वमा बलेन । मयि प्रजां मय्यायुर्दधामि स्वाहा मय्यग्निम्
 ॥ २ ॥ इहेवाग्ने अर्धधारया रुयि मा त्वा नि क्रन् पूर्वचिषा निश्रारिणः ।
 लुप्रेणाग्ने सुयममस्तु तुभ्यमुपसृत्ता वर्धतां ते अर्निष्टनः ॥ ३ ॥ अन्वग्निरुपमा
 मग्रमप्यदन्वहानि मयमो ज्ञातवेदाः । अन्व सूर्यं उपमो अन्वं इरमीनन् घावापृ-
 षिबी आ विवेश ॥ ४ ॥ मत्पग्निरुपसामग्रमप्यन्व मत्पहानि मयमो ज्ञातवेदाः ।
 मत्ति सूर्यस्य पुरुषा चं इरमीन मत्ति घावापृषिबी आ नतान ॥ ५ ॥ पुनं ते अग्ने
 दिभ्ये सुयस्ये पृतन् त्वां मनुष्या समिन्धे । पुनं ते देवीर्नृप्यः । आ वरन्तु पुनं
 तुभ्यं दुहता गावो अग्ने ॥ ६ ॥

॥ ८३ ॥ अस्मि ते राजन् वरुण गृहो हिंसाययो मिथः । ततो धृतव्रतो त
जा सर्वा धामानि मुञ्चतु ॥ १ ॥ धाम्नो धाम्नो राजत्रितो वरुण मुञ्च नः । व
पो अग्न्या इति वरुणेति यदूचिम ततो वरुण मुञ्च नः ॥ २ ॥ उदुत्तमं वरु
पाशमस्मदवाधमं वि मध्यमं श्रयाय । अधो वयमादित्य वृते तवानागसो अ
तये स्याम ॥ ३ ॥ प्रास्मत् पाशान् वरुण मुञ्च सर्वान् य उत्तमा अधमा वा
णा ये । वृष्यन्त्यं दुरितं नि प्त्रास्मदथ गच्छेम सुकृतस्य लोकम् ॥ ४ ॥

॥ ८४ ॥ अनाधूप्यो जातवेदा अमर्त्यो विराड्ने तत्रभृद्दीदिहीह । विश्व
अमीवाः प्रमुञ्चन् मानुषीभिः शिवाभिरेच परि पाहि नो गर्यम् ॥ १ ॥ इन्द्रे वृ
त्रमभि वाममोजोजायथा वृषभ चर्षणीनाम् । अपानुदो जनमभिश्चायन्तमुरुं
वेभ्यो अकृणोरु लोकम् ॥ २ ॥ मृगो न भीमः कुचरो गिरिष्ठाः परावत आ
गम्यात् परस्याः । मृकं संशायं पविर्मिन्द्र तिमं विशत्रून्ताहि वि मृधो नुदस्व ॥ ३ ॥

॥ ८५ ॥ त्वम् पु वाजिनं देवजुतं सहोवानं तरुतारुं रथानाम् । आरिष्टनेमि
पृतनाजिमाशुं स्वस्तये तार्च्यमिहा हुवेम ॥ १ ॥

॥ ८६ ॥ त्रुतामिन्द्रमवितारमिन्द्रं हवेहवे सुहवं शूरमिन्द्रम् । हुवे तु शुकं
पुरुकृतमिन्द्रं स्वस्ति न इन्द्रो मधवान् कृणोतु ॥ १ ॥

॥ ८७ ॥ यो अग्नौ रुद्रो यो अस्त्वान्तर्य ओर्षधीर्वीरुधं आश्रिवेश । य इमा
विरवा भुवन्नानि चाङ्गुपे तस्मै रुद्राय नमो अस्त्वमये ॥ १ ॥

॥ ८८ ॥ अपेन्नरिस्स्यद्विर्वा असि । विपे विपमपृक्था विपमिद् वा अ
यथाः । अहिमेवाभ्यपेहि तं जहि ॥ १ ॥

॥ ८९ ॥ अपोदिव्या अचायिपं रसेन समपृचमहि । पर्यस्वानम् आगमं त
मा सं मृज्ज वचसा ॥ १ ॥ सं माग्ने वचसा मृज्ज सं प्रजया समायुषा । विपुमं अ
स्य देवा इन्द्रो विधात् सह अर्पिभिः ॥ २ ॥ इदमापः मवहतावद्यं नु मर्तं
यचाभिद्रोहावृतं यद्यं शेषे अमीरुणम् ॥ ३ ॥ एधोस्वेषिपीयं सुमिर्द
। तेर्मासि तेजो मयि धेहि ॥ ४ ॥

॥ ६० ॥ अपि हृदचपुराणवद् यनतेरिव गुणितम् । ओजो वासस्य दम्भय
 । १ ॥ वयं तदस्य संभृतं वस्विन्द्रेण वि भजामहे । म्नापयामि भुजः शिभ्रं वह-
 णस्य यनेन ते ॥ २ ॥ यथा शेषो अपायति स्त्रीषु चासदनावयाः । अत्रस्यस्य
 हृदीवनः शाङ्करस्य नितोदिनः । यदातेतमयु तत्तनु यदुत्तं नि तत्तनु ॥ ३ ॥

॥ इति अष्टमोऽनुवाकः ॥

॥ ६१ ॥ इन्द्रः सुत्रामा स्वर्वाँ अबोभिः सुमृष्टीको भवतु विश्ववेदाः । वा-
 धता द्वेषो अभयं नः कृणोतु सुवीर्यस्य पतयः स्याम ॥ १ ॥

॥ ६२ ॥ स सुत्रामा स्वर्वाँ इन्द्रो अस्मदाराधित् द्वेषः सनुतर्युयोतु । तस्य
 वयं सुमृतौ यज्ञियस्यापि भद्रे सौमनसे स्याम ॥ १ ॥

॥ ६३ ॥ इन्द्रेण मनुना वयमभि प्याम पृतन्यतः । धनन्तो वृत्राण्यप्रति ॥ १ ॥

॥ ६४ ॥ ध्रुवं ध्रुवेण हविपात्रु सोमं नयामसि । यथा न इन्द्रः केवलीविंशः
 संमनसस्करत् ॥ १ ॥

॥ ६५ ॥ उदस्य रयावौ विधुरौ श्रुवाँ धामिव पेततुः । उच्छोचनमशो-
 चनावस्योच्छोचनी हृदः ॥ १ ॥ अहमेनावुदतिष्ठिषं गावो श्रान्तसदाविव ।
 कुकुराधिं कूर्जन्तावुदवन्तौ वृकाविव ॥ २ ॥ आतोदिनौ नितोदिनावयो
 संतोदिनावुत । अपि नद्याम्यस्यमेदं य इतः स्त्री पुमान् जभारं ॥ ३ ॥

॥ ६६ ॥ असदन् गाव सवनेपतव् वसति वयः । आस्थाने पर्वता अस्थुः
 स्यामिन् वृकावतिष्ठिषम् ॥ १ ॥

॥ ६७ ॥ यद्य त्वा प्रयति यज्ञे अस्मिन् होतरिचकित्स्वन्नृणीमहीह ।
 ध्रुवमयो ध्रुवमुता शविष्ठ प्रविद्वान् यज्ञमुप याहि सोमम् ॥ १ ॥ सपिन्द्र नो मनसा-
 नेष गोभिः सं सूरिभिर्हरिवन्त्सं स्वस्त्या । सं ब्रह्मणा देवहितं यदस्ति सं देवानां
 सुमृतौ यज्ञियानाम् ॥ २ ॥ यानावह उगतो देव देवास्तान् भेरयस्वे अग्ने सधस्ये ।
 जज्ञिवांसः पण्डिवांसो मधून्यस्मै धत्त वसवो वसूनि ॥ ३ ॥ सुगा वो देवाः सदना
 अकर्म य आजग्म सवने मा जुषाणाः । वहमाना भरमाणाः स्वा वसूनिवसुं धर्म-

दिवमा रोहतानु ॥ ४ ॥ यज्ञं यज्ञं गच्छ यज्ञपतिं गच्छ । स्वां योनिं गच्छ ॥
 ॥ ५ ॥ एष ते यज्ञो यज्ञपते सहसूक्तवाकः । सुवीर्यः स्वार्हा ॥ ६ ॥ यज्ञ-
 वपुडहुतेभ्यः । देवा गातुविदो गातुं वित्त्वा गातुमित ॥ ७ ॥ मनसस्पत इमे
 दिवि वेवेपुं यज्ञम् । स्वार्हा विवि स्वार्हा पृथिव्यां स्वाहापुतरिक्षे स्वाहा वाते ॥
 स्वाहा ॥ ८ ॥

॥ ६८ ॥ सं ग्रहिरुक्तं हविषां धृतं समिन्द्रेण वसुना सं मरुद्भिः । सं
 वैर्विश्वदेवेभिरुक्मिन्द्रं गच्छतु हविः स्वार्हा ॥ १ ॥

॥ ६९ ॥ परिं स्तृणीहि परिं धेहि वेदिं मा जामिं मापीरमुया शर्पानाम्
 होतृपदं हंरितं हिरण्ययं निष्का एते यजमानस्य लोके ॥ १ ॥

॥ १०० ॥ प्रयोर्विते कुप्त्रप्यात् प्रापात् स्वप्यादभूत्याः ।
 कृण्वे पत् स्वमगुह्याः शुचः ॥ १ ॥

॥ १०१ ॥ यत् स्वप्ने अन्नमशनामि न प्रातरभिगम्यते । सर्वं तदस्तु मे शि
 नहि तद् इरयते दिवा ॥ १ ॥

॥ १०२ ॥ नमस्कृत्य धावापृथिवीभ्यामन्तरिक्षाय मृत्यवे । प्रेक्षाम्
 ध्वस्तिपुत्रं मा मां हिसिपुरीश्वराः ॥ १ ॥

॥ इति नवमोऽनुवाकः ॥

॥ १०३ ॥ को अस्या नों वृहोवधवत्या उक्नेव्यति क्षत्रियो वस्य इच्छन् ।
 को यज्ञकामः क उ पूर्तिकामः को वेवेपुं वनुते दीर्घमायुः ॥ १ ॥

॥ १०४ ॥ कः पृदिने धेनुं बरुणेन वृत्तामथर्वणे सुकुषां नित्यवत्साम् । पृ-
 स्पतिना मुख्यं जुषाणो यथावशं तन्वः कल्पयाति ॥ १ ॥

॥ १०५ ॥ अपक्रामन् पौरुषेयाद् वृणानो दैन्यं वचः । मणीतीरुभ्यावर्तते
 विश्वेभिः सखिभिः सह ॥ १ ॥

॥ १०६ ॥ यदस्मृति चक्रुम किं पिदग्न् उपादिम चरणे जातवेदः । तम-
 पाहि त्वं नः मचेतः शुभे सखिभ्यो अमृतत्वमस्तु नः ॥ १ ॥

॥ १०७ ॥ अर्वं विवस्तारयन्ति मृत मूर्धस्य उश्मयः । आर्षः समुद्रिडा पा-
 रास्तास्ते शन्यमसिससन् ॥ १ ॥

॥ १०८ ॥ यो नंस्त्यायद् दिप्सति यो नं आविः स्वो विद्वानरंणो वा नो
अग्ने । प्रतीच्येत्वरणी वृत्वती तान् मैषामग्ने वास्तु भूमो अपत्यम् ॥ १ ॥ यो
नः सुप्तान् जाग्रतो वाभिदाम्नात् तिष्ठतो वा चरतो जातवेदः । वैश्वानरेण मयुजा
सजोषास्तान् प्रतीचो निर्देह जातवेदः ॥ २ ॥

॥ १०९ ॥ इदमुग्राय बभ्रवे नमो यो अक्षेपु तनूवृशी । घृतेन कलिं शिक्तामि
स नो मृढातीदृशे ॥ १ ॥ घृतमप्सराभ्यो बहु त्वमग्ने प्रामूनक्षेभ्यः सिकता अ-
परच । यथाभागं हव्यदाति जुषाणा मदन्ति देवा उभयानि हव्या ॥ २ ॥ अ-
प्सरसः सधमादं मदन्ति हविर्धानमन्तरा सूर्यं च । ता मे इस्तौ सं संजन्तु घृतेन
सपन्नं मे कित्तवं रन्धयन्तु ॥ ३ ॥ आविन्नवं प्रतिदीवे घृतेनास्मां अभि क्षर । वृ-
क्षमिवाश्रया जहि यो अस्मान् प्रतिदीव्यति ॥ ४ ॥ यो नो घृवे धर्ममिदं उ-
काट यो अज्ञाणां ग्लहन्तं शेषणं च । स नो देवो हविरिदं जुषाणो गन्धर्वेभिः
सधमादं मदेम ॥ ५ ॥ संवसव इति वो नामधेयमुग्रं प्रशया राप्रभृतो ह्यज्ञाः । तेभ्यो
व इन्द्रो हविषा विधेम वयं स्याम पतयो रयीणाम् ॥ ६ ॥ देवान् यज्ञाधितो ह्रुवे
ग्रहचर्ये यदूषिम । अज्ञान् यद् बभ्रूलालभे ते नो मृढन्तीदृशे ॥ ७ ॥

॥ ११० ॥ अम इन्द्रंश्च वाशुपे इतो घृत्राण्यमति । उभा हि वृत्रहन्तमा ॥ १ ॥
याभ्यामर्जयन्स्वस्रं एव यायांतस्थतुर्भुवनानि विरवा मर्चर्षणी वृषणा वज्र-
षाद् अग्निमिन्द्रं वृत्रहणां ह्रुवेहम् ॥ २ ॥ उप त्वा देवो अग्रभीचमसेन वृहस्पतिः ।
इन्द्रं गीर्भिर्न आ विश यजमानाय मुन्वते ॥ ३ ॥

॥ १११ ॥ इन्द्रस्य कृत्तिरसि सोमधानं आत्मा देवानाम्पुत मानुषाणाम् ।
इह मजा जैनय यास्तं आमु या अन्यत्रेह तास्तं रमन्ताम् ॥ १ ॥

॥ ११२ ॥ शुर्मनी घावांपृथिवी अन्तिमुन्ने मरिषते । आपः मत्तं मुद्मु-
बुर्वेवीस्ता नो मुष्चन्तं वरसः ॥ १ ॥ मुष्चन्तु मा शण्ड्यादधो वरुणपादुत । अयो
पमस्य पदवीशाद् विश्वस्माद् देवकिन्विषात् ॥ २ ॥

॥ ११३ ॥ वृष्टिः वृष्टवन्दन उवमं द्विन्धि वृष्टिः । यया कृतमिष्टामोमुर्धे
श्रेय्यार्षते ॥ १ ॥ कृष्टासि वृष्टिका विषा विषातवयंसि । परिदृष्टा ययासस्पृ-
भस्यं वरोव ॥ २ ॥

॥ ११४ ॥ आ ते ददे वृक्षणाभ्य आ तेहं हृदयाद् ददे । आ ते मुखस्य सं
काशात् सर्वं ते वर्च आ ददे ॥ १ ॥ प्रेतोर्यन्तु व्याध्यः प्रानुभ्याः प्रो अशस्तपः ॥
अग्नी रञ्जस्विनीर्हन्तु सोमो हन्तु दुरस्यतीः ॥ २ ॥

॥ ११५ ॥ प्र पतेतः पापि लक्ष्मि नश्येतः प्रामुतः पत । अयस्मर्येनोहे
दिपते त्वा संजामसि ॥ १ ॥ या मां लक्ष्मीः पतयत्तूरजुप्याभिचस्कन्ट
वृक्षम् । अन्यत्रास्मन् संवितस्तामितो धा हिरण्यदस्तो वसु नो रराणः ॥ २ ॥ ए
कशतं लक्ष्म्योऽमर्त्यस्य साकं तन्वां जनुपोधिं जाताः । तासां पापिष्ठा निरिद
प्र हिंएमः शिवा अस्मभ्यं जातवेदो नि यच्छ ॥ ३ ॥ एता एनां व्याकरं व्रिते
गा विष्टिता इव । रमन्तां पुण्या लक्ष्मीर्याः प्रापीस्ता अनीनशम् ॥ ४ ॥

॥ ११६ ॥ नमो कुराय च्यवनाय नोर्दनाय धृप्पवे । नमः शीतार्य पूर्व
काम कृत्वने ॥ १ ॥ यो अन्येद्युरुभयद्युरभ्येतीमं मयद्दूकमभ्येत्वयतः ॥ २ ॥

॥ ११७ ॥ आ मन्द्रैरिन्द्र हरिभिर्याहि मयूररोमभिः । मा त्वां के चिद् वि
यमन् वि न पाशिनोति धन्वेव ताँ ईहि ॥ १ ॥

॥ ११८ ॥ मर्माणि ते वर्षणा द्यादयामि सोमस्त्वा राजामृतेनानु वस्ताम् ।
बुरोर्वरीयो वरुणस्ते कृणोतु जयन्तं त्वानु देवा मदन्तु ॥ १ ॥

॥ इति दशमोऽनुवाकः ॥

॥ सप्तमं काण्डं समाप्तम् ॥

अथाष्टमं काण्डम्

॥ १ ॥ अन्तर्काय मृत्यवे नमः प्राणा अंशाना इह ते रमन्ताम् । इहाय-
 मस्तु पुरुषः महामुना सूर्यस्य भागे अमृतस्य लोके ॥ १ ॥ उदेन्न भगो अप्रभी-
 दुदेन्न सोमो अशुमान् । उदेन्न मरुतो देवा उदिन्द्राग्नी स्वस्तये ॥ २ ॥ इह तेमु-
 रिह प्राण इहायुरिह ते मर्नः । उत् त्वा निर्घृत्प्राः पार्श्वभ्यो दैव्यां वाचा भंरा-
 मसि ॥ ३ ॥ उत् क्रामातः पुरुष माव पत्या मृत्योः पर्दाशमवमुच्चमानः । मा
 च्छित्वा अस्मान्लोकादग्नेः सूर्यस्य मंहशः ॥ ४ ॥ तुभ्यं वातः पवतां मातरिस्त्वा
 तुभ्यं वर्षन्त्वमृतान्यापः । सूर्यस्ते तन्वृशं तपाति त्वां मृत्युर्दपतां माम मेषाः ॥ ५ ॥
 हृद्यान् ते पुरुष नावयानं जीवानु ते दक्षताति कृणोमि । आ हि रोहेमममृतं सुखं
 रथमथ जिर्विर्वेदयमा वंदासि ॥ ६ ॥ मा ते मनस्तत्रं गान्मा तिरो भून्मा जी-
 धेभ्यः प्र मंडो मानुं गाः पितृन् । विरवे देवा अभि रंचन्तु त्वेह ॥ ७ ॥ मा गुता-
 नामा दीधीथा ये नयन्ति परावतेम् । आ रोहु तमसो ज्योतिरेहा ते हस्ती र-
 भामहे ॥ ८ ॥ श्यामश्च त्वा मा शबलेश्च प्रोपितां यमस्य यो पथिरत्नी श्वानी ।
 अर्वाहेहि मा वि दीध्येो मात्रं तिष्ठः पराह्मनाः ॥ ९ ॥ गैतं पन्थामनुं गा भीम
 प्य येन पूर्वं नेयथ तं ब्रवीमि । तमं पतत् पुरुष मा प्र पत्या भयं परस्ता द-
 भयं ते अर्वाक् ॥ १० ॥ (१) रक्षन्तु त्वाग्नयो ये अप्स्वन्ता रक्षन्तु त्वा मनुष्याः
 यमिग्यते । वैश्वानरो रक्षन्तु जातेवेदा दिव्यस्त्वा मा म धाग् विद्युता सह ॥ ११ ॥
 मा त्वां क्रुव्यादभि मंस्तारात् संकमुकाघर । रक्षन्तु त्वा धौ रक्षन्तु पृथिवी सूर्यश्च
 त्वा रक्षतां चन्द्रमाश्च । अन्तरिक्षं रक्षन्तु देवहेत्याः ॥ १२ ॥ घोषश्च त्वा म-
 तीबोधश्च रक्षतामस्तुमधं त्वानवघ्राणधं रक्षताम् । गोप्रापश्च त्वा जाश्विश्च र-
 क्षताम् ॥ १३ ॥ ते त्वां रक्षन्तु ते त्वां गोपायन्तु तेभ्यो नमस्तेभ्यः स्वाहा ॥ १४ ॥
 जीवेभ्यस्त्वा समुदे धायुरिन्द्रो धाता दधातु सविता आर्यमाणः । मा त्वां प्राणो
 बलं हामीदमुं तेनुं इयामसि ॥ १५ ॥ मा त्वां जम्भः संहनुर्मा तमो विष्णुमा
 जिद्वा अहिः मंस्युः क्रुया स्याः । उत् त्वादित्या वसवो भगन्तूदिन्द्राग्नी स्वस्तये
 ॥ १६ ॥ उत् त्वा धौरुत् पृथिव्युत् मजापातिरप्रभीत् । उत् त्वां मृत्योरोपधयः
 सोमराक्षीरपीपरन् ॥ १७ ॥ अयं देवा इहेवास्त्यं माभुर्न गाहितः । इमं सहस्रं

हेजमा बला वर्षसि केशरमधु । शुभ्रं मुखं मा न आयुः प्र मोषीः ॥ १७ ॥ शि-
 वा नै स्तां ग्रीहियनाववलासावदामर्षा । पृता यक्षं वि बाधिते पृता पुञ्चतो अं-
 हेमः ॥ १८ ॥ यद्वनामि यत् पिबसि धान्यं कृप्याः पर्यः । गदाद्यं यदनाद्यं
 सर्वं ते अक्षमत्रिपं कृणोमि ॥ १९ ॥ अद्वै च त्वा रात्रये चोभाभ्यां परि दक्षसि ।
 अगपेभ्यो जिघ्रत्सुभ्यं इमं मे परि रक्षत ॥ २० ॥ (४) शतं तेयुतं हायनान् द्वे
 युगे भीषि चत्वारि कृणमः । इन्द्राग्नी विश्वे देवास्तेनु मन्यन्तामर्हणीय-
 मानाः ॥ २१ ॥ श्रदे त्वा हेमन्ताय वसन्ताय ग्रीष्माय परि दक्षसि । वर्षाणि
 सुभ्यं स्योनानि येषु वर्षन्त ओषधीः ॥ २२ ॥ मृत्युरीशे द्विपदां मृत्युरीशे चतु-
 प्यदाम् । तस्मात् त्वां मृत्योर्गोपितेरुम्भ्रामि स मा विभेः ॥ २३ ॥ सौरिष्ट न म-
 रिष्यसि न मरिष्यसि मा विभेः । न वै तत्र प्रियन्ते नो यन्त्यष्टमं तमः ॥ २४ ॥
 सत्रं वै तत्र जीवति गौरभ्यः पुरुष पशुः । यत्रेदं ब्रह्म क्रियते पशुधिर्जीवनाय
 कम् ॥ २५ ॥ परि त्वा पातु समानेभ्योभिन्नारात् सर्वन्पुभ्यः । अमग्निर्भ-
 वामृतोतिजीवो मा ते हासिपुरसत्रः शरीरम् ॥ २६ ॥ ये मृत्यव एकशतं या नाप्रा
 अतिताप्याः । मुञ्चन्तु तस्मात् त्वां देवा अग्नेर्वैश्वानरादधि ॥ २७ ॥ अग्नेः
 शरीरमसि पारिष्यु रज्ञोहासि सपत्नहा । अयोअमीवचार्तनः पूतुदुर्नाम भे-
 षजम् ॥ २८ ॥ (५)

॥ इति प्रथमोऽनुवाकः ॥

॥ ३ ॥ इजोहणं वाजिनमा जिषमि मित्रं प्रथिष्टमुषं यामिशर्म । शिशानो
 अग्निः क्रतुभिः समिद्धः स प्रो दिवा स रिपः पातु नक्तम् ॥ १ ॥ अयोदंष्ट्रो अ-
 चिपां यातुधानानुषं स्पृश जातवेदः समिद्धः । आ जिह्वया मूर्देवान् रभस्व कृ-
 ष्यादो वृष्टापि घत्स्त्रासन् ॥ २ ॥ उभोर्भयाविष्टुषं धेहि दंष्ट्रीं हिंस्रः शिशानो वरुं
 परि च । उतान्तारिंज्ञे परि याहग्ने जम्भैः सं धेह्यभि यातुधानान् ॥ ३ ॥ अग्ने
 त्वचं यातुधानस्य भिन्धि हिंसाशान्तिर्हरसा हन्त्वेनम् । प्र वर्षाणि जातवेदः शू-
 णीहि कृष्यात् क्रविष्णुवि चिनोत्वेनम् ॥ ४ ॥ यत्रेदानीं पर्यासि जातवेदस्ति-
 ष्टन्तमग्न उत वा चरन्तम् । उतान्तारिंज्ञे पतन्तं यातुधानं तगास्तां विध्य शर्वा शि-
 शानः ॥ ५ ॥ यज्ञैरिषूः संनममानो अग्ने वाचा श्रुत्यां अशानिभिर्दिहानः । ता-
 भिविध्य हृदये यातुधानान् प्रतीचो वाहून् प्रति भद्ध्येपाम् ॥ ६ ॥ उतारंघ्या-
 न्स्पृणुहि जातवेद उतारंभाणो अष्टिर्भिर्यातुधानान् । अग्ने पूर्वां नि जहि शो-
 शुषान अमावः चिब्रुस्तमवन्त्वेनीः ॥ ७ ॥ इह प्र धृहि यतमः सो अग्ने या-

तुधानो य इदं कृणोति । तमारंभस्व समिधा यविष्ठ नृचक्षंसध्वक्षुपे रन्धयैनम् ॥ ८ ॥
 तीक्ष्णेनाग्ने चक्षुषा रक्ष युद्धं प्राञ्चं वसुभ्यः प्रणयं प्रचेत । हिंसं रक्षांस्यभि शो-
 शुचानं मा त्वा दभन् यातुधाना नृचक्षः ॥ ९ ॥ नृचक्षाः रक्षः परि-पश्य विवृ-
 तस्य श्रीणि प्रति शृणीष्यतां । तस्याग्ने पृष्टीर्हरंसा शृणीहि त्रेधा मूलं यातुधानस्य
 वृथ ॥ १० ॥ (६) त्रिधातुधानः प्रसितिं त एत्तुतं यो अग्ने अर्चतेन हन्ति ।
 तमर्चिषा स्फूर्जयन् जातवेदः समक्षमेनं शृणते नि युद्धधिः ॥ ११ ॥ यदग्ने अयमि-
 धुना शपातो यद् वाचस्तुष्टं जनयन्त रेभाः । मन्योर्मनसः शरव्याः जायते या
 तया विध्य हृदये धातुधानान् ॥ १२ ॥ परां शृणीहि तर्पसा यातुधानान् पताने
 रक्षो हरंसा शृणीहि । परार्चिषा मूर्देवान् शृणीहि परासुवपः शोशुचतः शृणीहि
 ॥ १३ ॥ पराद्य देवा हृजिनं शृणन्तु प्रत्यगेनं शपयां यन्तु सृष्टाः । वाचास्तेन
 शरवं ऋच्छन्तु मर्मन् विश्वस्यैतु प्रसितिं यातुधानः ॥ १४ ॥ यः पौरुषेण
 कृविषा समङ्गे यो अरन्धयेन पशुना यातुधानः । यो अघ्न्याया भरति क्षीरमग्ने तेषां
 शीर्षाणि हरसार्पि वृथ ॥ १५ ॥ विषं गवां यातुधानां भरन्तामा हृशन्तामर्दि-
 तये दुरेवाः । परैणान् देवः संविता ददातु परां भागमोपधीनां जयन्ताम् ॥ १६ ॥
 संबत्सरीणां पर्य उस्त्रियांयास्तस्य माशीव यातुधानो नृचक्षः । पीयूषमग्ने यद्
 मस्तितंप्सात् तं प्रत्यञ्चमर्चिषां विध्य मर्मणि ॥ १७ ॥ सनादग्ने-मृणसि र-
 तुधागान् न त्वा रक्षांसि पृतनासु जिग्युः । सहसुराननु दह क्रव्यादो मा ते हेत-
 मुक्षत दैव्यायाः ॥ १८ ॥ त्वं नो अग्ने अधरादुदक्तस्त्वं पशचादुत रक्षा पुरस्तादि
 प्रति त्ये ते अजरामस्तापिष्ठा अघशंसं शोशुचतो दहन्तु ॥ १९ ॥ पश्चात् सु-
 स्तादधरादुतोचुरात् कविः काव्येन परि पाद्यग्ने । सखा सखायमजरौ जग्मिष्ये
 अग्ने-मर्ता अमर्त्यस्त्वं नः ॥ २० ॥ (७) तदग्ने-चक्षुः-प्रति धेहि त्रेभे शंफारुजो येन
 पर्यसि यातुधानान् । अथर्ववज्ज्योतिषा दैव्येन सत्यं धूर्वन्तमचित्तं न्योष ॥ २१ ॥
 परि त्वाग्ने पुरैवयं विप्रं सहस्यधीमाहि । धृपद्वर्णं द्विवेदिवे हन्तारं भद्रगुरावतः ॥ २२ ॥
 विषेण भङ्गुरावतः प्रति स्म रक्षसो जहि । अग्ने त्रिमेन-शोचिषा-त्पुत्र्याभिरुर्विभिः
 ॥ २३ ॥ वि-ज्योतिषा वृहता भांत्यग्निग्राविर्विध्वानि कृणुते महित्वा । प्रादेवीर्षायाः
 संहते दुरेवाः शिशतिशृङ्गेरक्षोभ्यो विनिच्वे ॥ २४ ॥ ये ते-श्रद्धे अजरं जातवेदासि
 ग्महेती ब्रह्मसंशिते । ताभ्यां दुर्हादंभाभिदासन्तं किमीदिनं प्रत्यञ्चमर्चिषां जात-
 वेदो वि निच्व ॥ २५ ॥ अग्नी रक्षांसि-सेधाति शुक्रशोचिरमर्त्यः । शुचिः पाद-
 इक्ष्यः ॥ २६ ॥ (८)

॥ ४ ॥ इन्द्रासोमा तपन्तं रसं उन्नतं न्यर्षयतं वृषणा तमोदृषः । परां मृ-
 खीनमचिनो न्योषतं इतं सुदेयां नि शिशीतमृत्रिणः ॥ १ ॥ इन्द्रासोमा सम्य-
 शंसमभ्यधिं तपुर्षयस्तु चरुरग्निमां इव । प्रहृषिषे कृष्यादैर्घोरचक्षसे द्वेषो धत्तम-
 नवायं किंपीदिने ॥ २ ॥ इन्द्रासोमा दुष्कृतो वृत्रे अन्तरनारम्भणे तमसि प्र विध्य-
 तम् । यत्रो नैषा पुनरेकं रचनोदयत् तद् वामस्तु सहसे मन्युमच्छवः ॥ ३ ॥ इन्द्रा-
 सोमा वर्तयतं दिवो वधं सं पृथिव्या अघरासाय तर्हणम् । उत् तत्ततं स्वर्ग्युपर्वते-
 भ्यो येन रत्तो वाद्यथानं निजूर्वधः ॥ ४ ॥ इन्द्रासोमा वर्तयतं दिवस्पर्षग्नित्रतेभिर्षु-
 वमरमहन्मभिः तपुर्वधेभिर्जरोभिश्चिणो नि पर्शानि विध्यतं यन्तु निस्वरम् ॥ ५ ॥ इन्द्रा-
 सोमा परि वां भूतु विश्वत इयं प्रतिः कृत्वाशवेव वाजिना । यां वां होत्रां परिहिनो-
 मिषेधयेमा यथाणि नृपती इव जिन्वतम् ॥ ६ ॥ प्रति स्मरेयां तुजयञ्जिरेवैर्हंतं
 इहो उक्तसो भद्रगुरावतः । इन्द्रासोमा दुष्कृते मा सुगं भूद् यो मां कृदा चिद-
 भिदासति इहः ॥ ७ ॥ यो मा पाकेन मनसा चरन्तमभिचष्टे अर्नतेभिर्वचोभिः ।
 आप इव काशिना संगृभीता असंघस्त्वासंत इन्द्र वृका ॥ ८ ॥ ये पाकशंसं वि-
 हरन्तु एवैर्ये वां भद्रं द्रुपयन्ति स्वपार्थिः । अर्हये वा तान् मददातु सोम आ वा-
 दधातु निश्चिंतेरुपस्थे ॥ ९ ॥ यो नो रसं दिप्सति पित्वो अग्ने अरवानां गवां
 यस्तनूनाम् । रिपु स्तेन स्तेयकृद् इभ्रभेतु नि प हीयतां तन्वाऽतनां च ॥ १० ॥ (९)
 परः सो अस्तु तन्वाऽतनां च तिस्रः पृथिवीरुधो अस्तु विश्वाः । प्रति शुष्यतु
 यशो अस्य देवा यो मा दिवा दिप्सति यरञ्च नक्तम् ॥ ११ ॥ सुविज्ञानं चिक्वि-
 तुषे जनाय सघासंश्च वचसी पस्पृधाते । तयोर्षत् सत्यं यतरहजीयस्तदित् सो-
 मोवति हन्त्यासत् ॥ १२ ॥ न वाउ सोमो वृजिनं हिनोति न क्षत्रियं मिथुया
 धारयन्तम् । हन्ति रजो हन्त्यासत् वदन्तमुभाविन्द्रस्य प्रसितौ शयाते ॥ १३ ॥
 यदिं ग्राहमनृतदेवो अस्मि मोर्षे वा देवां अर्ष्युहे अग्ने । किमस्मभ्यं जातवेदो
 दृणीषे द्रोणवाचस्ते निश्चयं संचन्ताम् ॥ १४ ॥ अथा मुरीय यदिं यातुधानो अस्मि
 यदि वायुस्ततप पूरुपस्य । अथा स वीरैर्वशभिर्वि यूया यो मा मोघं यातुधानेत्याह
 ॥ १५ ॥ यो मार्यातुं यातुधानेत्याह यो वां उक्ताः शुचिरु स्मीत्याह । इन्द्रस्तं
 हन्तु महता वधेन विश्वस्य जन्तोरेधमस्पदीष्ट ॥ १६ ॥ य या जिगाति खर्गलेव
 नक्रमे द्रुष्टुस्तन्वं गृहमाना । व्रत्रमेनन्तमत्र सा पंदीष्ट प्रावाणो घन्तु उक्तसं
 उपन्दैः ॥ १७ ॥ वि तिष्ठध्वं यस्तो विचवी च्छतं मृषायतं उक्तसः सं पिनष्टन ।
 धयो ये भूत्वा पतर्यन्ति नक्तप्रिये वा रिपो दधिरे वेवे अध्वरे ॥ १८ ॥

म वर्त्तय द्विवोश्मानमिन्द्र सोमशितं मघवन्त्सं शिशाधि । प्राक्तो अणुको अं
 रावुवक्तोऽभि जहि रुक्षसः पर्वतेन ॥ १६ ॥ एत उ त्ये पतयन्ति श्वयातु इत्
 दिप्सन्ति दिप्सवोदाभ्यम् । शिशीति शक्रः पिशुनेभ्यो वधं नूनं सृजवशनिं य
 तुमदभ्यः ॥ २० ॥ (१०) इन्द्रो यातूनामभवत् पराशरो हविर्भेधीनामभ्या विवास्ता
 अभीदु शक्रः पश्युर्यथा वनं पात्रेव भिन्दन्त्सत एतु रुक्षसः ॥ २१ ॥ उक्तु
 यातुं शुशुलूकयातुं जहि श्वयातुमुत कोकयातुम् । सुपर्णयातुमुत शृध्रयातुं इपे
 म मृण रक्ष इन्द्र ॥ २२ ॥ मा नो रक्षो अभि नह यातुमावदपोच्छन्तु मिपुना न
 किष्पीदिनः । पृथिवी नः पार्थिवात्पात्वंहसोन्तरिक्षं दिव्यात् पात्वस्मान् ॥ २३ ॥
 इन्द्र जहि पुमांसं यातुधानमुत स्त्रियं मायया शशदानाम् । विशीवासो मृदिना
 श्वदन्तु मा ते दशन्त्सूर्यमुच्चरन्तम् ॥ २४ ॥ प्रति चक्षु वि चक्ष्वेन्द्रश्च सोम वा
 शतम् । रक्षोभ्यो वधमस्पतमशानिं यातुमदभ्यः ॥ २५ ॥ (११)

॥ इति द्वितीयोऽनुवाकः ॥

॥ ५ ॥ अये प्रतिसुरो मणिर्वीरो वीराय वध्यते । वीर्यवान्त्सपत्नहा मृ
 धीरः पतिपाणः समङ्गलः ॥ १ ॥ अयं मणिः संपत्नहा सुवीरः सहस्वान् वीरो
 सहमान उग्रः । मृत्युकृत्वा वृषयन्नेति वीरः ॥ २ ॥ अनेनेन्द्रो मणिना वृष
 हघनेनासुरान् पराभावन्यमनीषी । अनेनाजयद् द्यावापृथिवी उभे इमे अनेना
 जयत् मदिशश्चतस्रः ॥ ३ ॥ अयं द्यावत्यो मणिः मतीवर्तः प्रतिसुरः । ओनेस्वान्
 विमृषो वशी सो अस्मान् पातु सर्वतः ॥ ४ ॥ तद्ग्निराह तद् सोम आह
 हस्पतिः सविता तदिन्द्रः । ते मे देवाः पुरोहिताः मतीचीः कृत्याः प्रतिसुरै
 जन्तु ॥ ५ ॥ अन्तर्दधे द्यावापृथिवी उताहृत सूर्यम् । ते मे देवाः पुरोहिताः
 मतीचीः कृत्याः प्रतिसुरैरजन्तु ॥ ६ ॥ ये द्यावत्यं मणिं जना वर्मानि कृण
 तै । सूर्य इव दिवमास्व वि कृत्या वापते वशी ॥ ७ ॥ द्यावत्येन मणिन श्रि
 षेव मनीषिणा । अजैपु सर्वाः पृतना वि मृषो हन्मि रुक्षसः ॥ ८ ॥ याः कृ
 त्या आद्रिःसीर्याः कृत्या आमुरीर्या कृत्याः स्वयंकृता या उ द्यान्वेभिरामृताः ।
 उभयीस्ताः परा यन्तु परापतो नवति नान्या उ अति ॥ ९ ॥ अस्मै मणिं व
 षन्तु देवा इन्द्रो विष्णुः सविता इन्द्रो अग्निः । प्रजापतिः परमेष्ठी विराट् वैश
 नर शर्षपश्च सर्वे ॥ १० ॥ (१२) उष्टमो अस्त्योर्पथीनामनुदान् जगतामिव व्यान्
 श्वर्षशमिष्ठ । यमैष्ठायाविदाम् तं प्रतिस्फारीनुमन्तिवम् ॥ ११ ॥ हा इष्ट्यामि

भवत्ययो सिंहो अयो वृषा । अयो सपत्नकर्शतो यो विभर्तीमं मणिम् ॥ १२ ॥
 नैनं घनन्त्यप्सरसो न गन्धर्वा न मर्त्याः । सर्वा दिशो वि राजति यो विभर्तीमं म-
 णिम् ॥ १३ ॥ कश्यपस्त्वामसृजत कश्यपस्त्वा सभैरयत् । अविभस्त्वेन्द्रो मा-
 नुषे विभ्रत् संश्रेष्ठिणेजयत् । मणिं महस्रवीर्यं वर्मं देवा अकृणवत् ॥ १४ ॥ य-
 स्त्वा कृत्याभिर्यस्त्वा क्षीक्षाभिर्यैर्यस्त्वा जिघांसति । प्रत्यक् त्वमिन्द्र तं जह्नि व-
 ज्ञेण शतपर्वणा ॥ १५ ॥ अयमिद् वै भतीवर्त ओजस्वान् संजयो मणिः । प्रजां
 धनीं च रक्षतु परिपाणः सुमङ्गलः ॥ १६ ॥ असपत्नं नो अधरादसपत्नं न उच्य-
 रात् । इन्द्रासपत्नं नः पश्चाज्ज्योतिः शूर पुरस्कृषि ॥ १७ ॥ वर्मं मे धावापृ-
 षिषी वर्माद्वर्मं सूर्यः । वर्मं मे इन्द्रश्चाग्निश्च वर्मं धाता दधातु मे ॥ १८ ॥ ऐन्द्राग्नं
 वर्मं बहुलं यदुग्रं विश्वं देवा नाति विध्यन्ति सर्वे । तन्मे तन्वै त्रायतां सर्वतो धृ-
 हदायुष्मां जरदष्टिर्धयासानि ॥ १९ ॥ आ मारुक्षद् देवमणिर्महा अरिष्टतातये ।
 इमं मेधिमभिसंविशध्वं तनूपानं त्रिवरुधमोजसे ॥ २० ॥ अस्मिन्निन्द्रो नि दधातु
 नृमणमिमं देवासो अभिसंविशध्वम् । क्षीर्यायुत्वायं शतशारदायायुष्मान् जरदष्टि-
 र्ययासत् ॥ २१ ॥ स्यास्तिदा विशां पतिर्दृष्टहा विमूषो वशी । इन्द्रो वधातुते मणिं
 जिगीवा अपराजितः सोमपा अभयंकुरो वृषा । स त्वा रक्षतु सर्वतो दिवा
 नक्तं च विरवतः ॥ २२ ॥ (१३)

॥ ६ ॥ यौ ते मातोन्ममार्जं जातायाः पतिवेदनौ । दुर्णामा तत्र मा गृधदलिशं
 घृत घत्सर्पः ॥ १ ॥ पलालानुपलालौ शर्कु कोकं मलिम्लुचं पलीजकम् । आ-
 धेपं वमिवांसममृत्तंग्रीवं ममीलिनम् ॥ २ ॥ मा सं वृतो मोषं स्य ऊरु मावं सपो-
 न्तरा । कृणोम्यस्यै भेषजं व्रजं दुर्णामप्रचातनम् ॥ ३ ॥ दुर्णामां च सुनामां चोभा
 संवृतेमिच्छतः । अरायानपं हन्मः सुनामा स्त्रैणमिच्छताम् ॥ ४ ॥ यः कृष्णः कुरय-
 सुंर स्तम्यज उत तुष्टिर्दकः । अरायानस्या मुष्काभ्यां भंससोपं हन्मसि ॥ ५ ॥
 अनुजिघ्रं ममृशन्तं कृन्वादेमुत रेदिहम् । अरायांश्चक्रिष्किर्णो व्रजः पिद्रो अनी-
 मशत् ॥ ६ ॥ यस्त्वा स्वप्ने निपद्यते भ्राता भूत्वा पितृवं च । व्रजस्तान्त्संहतापितः
 श्नीवरुपांस्तिरीदिनः ॥ ७ ॥ यस्त्वा स्वपन्तीं त्सरन्ति यस्त्वा दिप्सन्ति जाग्रतीम् ।
 ह्यापार्यिव म तान्मसूर्यैः पट्टिप्रामंघनानशन् ॥ ८ ॥ यः कृणोति मृतवंत्सामपवंतो-
 कामिमां स्त्रिषम् । तमोषे स्वं नाशयास्याः कुमलेमिज्जवम् ॥ ९ ॥ ये शालाः
 परिवृत्सन्ति स्यायं गर्दभनादिनः । कुमला ये च कुञ्जिलाः ककुभाः कुरुमाः सिमाः ।
 तानोषे स्वं गन्पेन विपुषीनान् वि नाशय ॥ १० ॥ (१४) ये कृद्ग्याः कृद्ग-

भ्राः कृत्तीर्दृशोन्नि विभ्रति । स्त्रीवा इव मृत्त्यन्तो वने ये कुर्वते घोषं तातितो नो
 श्यामंसि ॥ ११ ॥ ये सूर्यं न तितिक्षन्त आतपन्तममुं दिवः । आरायान् वस
 वासिनो दुर्गन्धोन्लोहितास्थान् मर्ककान् नाशयामसि ॥ १२ ॥ य आत्मानं
 तिष्ठात्रमंसं आघाय विभ्रति । स्त्रीणां श्रोणिमतोदिन् इन्द्र रत्नांसि नाशय ॥ १३ ॥
 ये पूर्वं वृध्वोऽयन्ति हस्ते शृङ्गाणि विभ्रतः । आघोकृष्णाः मंहासिनं स्तम्बे ये कु
 र्वते ज्योतिस्तानितो नाशयामसि ॥ १४ ॥ येषां पृश्नात् प्रपदानि पुरः । पाप्मी
 पुरो मुखी । खलजाः शंकधूमजा उरुहृदा ये च मदमदाः कुम्भयुक्ता अघारानः
 तानस्या ब्रह्मणस्पते प्रतीवोधेन नाशय ॥ १५ ॥ पर्यस्तात्ता अमंचङ्कशा अखण्डा
 सेन्तु पण्डगाः । अत्र भेषजपादयु य इमां संविष्टत्सत्यपतिः स्वपतिं स्त्रियम् ॥ १६ ॥
 उद्धर्षिणं मुनिकेशं जम्भयन्तं मरीमृशम् । उपेपन्तमुदुम्बलं तुण्डेलं पुत शालुद्वम् ।
 पुंदा प्र विध्य पाप्ययीं स्थालीं गौरिव स्पन्दना ॥ १७ ॥ यस्ते गर्भं प्रतिमृश
 ज्ञातं वा प्रर्याति ते । पिङ्गस्तमुग्रधन्वा कृणोतु हृदयाविधम् ॥ १८ ॥ ये
 म्नो जातान् प्रारयन्ति सूतिका अनुशेरते । स्त्रीभागान् पिङ्गो गन्धर्वान् वातोऽ
 भर्मिवाजतु ॥ १९ ॥ परिष्टुं धारयतु यद्धितं मावं पादितत् । गर्भं त उग्रै रक्षतं
 भेषजौ नीविभार्यौ ॥ २० ॥ (१९) पवीनसात् तद्गन्वाऽच्छायकावुत न
 ग्नकात् । प्रजायै पत्ये त्वा पिङ्गः परि पातु किमीदिनः ॥ २१ ॥ द्वयोस्पावतु
 क्षात् पञ्चपादादनङ्कुरेः । वृन्तादृभि प्रसर्पतः परि पाहि वरीवृतात् ॥ २२ ॥ य
 आमं मांसमदन्ति पौरुषेयं च ये ऋविः । गर्भान् खादन्ति केशवास्तानितो नो
 श्यामंसि ॥ २३ ॥ ये सूर्यात् पत्रिसर्पन्ति स्तुपेव श्वशुपादधि । वृजश्च तेषां पि
 ङ्गश्च हवयेधि नि विध्यताम् ॥ २४ ॥ पिङ्ग रक्ष जायमानं मा पुमांसं स्त्रियं क्रु
 श्रायडावो गर्भान्मा दभन् वाधस्वेतः किमीदिनः ॥ २५ ॥ अप्रजास्त्वं मार्तवत्समात्
 रोदमघंभावयम् । वृत्तादिव स्रजं कृत्वाप्रिये मतिं मुञ्च तत् ॥ २६ ॥ (२६)

॥ इति तृतीयोऽनुवाकः ॥

॥ ७ ॥ या वृध्वो याश्च शुक्रा रोहिणीरुत पृथ्वयः । असिंक्रिः कृष्णा श्रो
 पथीः सर्वा अश्वायंदासि ॥ १ ॥ त्रायन्तामिमं पुरुषं यदमाद् देवोपितादधि ।
 यामां चौष्णिता पृथिवी माता संपुत्रो मूलं वीरुधां वृध्वं ॥ २ ॥ आयो अत्र
 विध्या ओषधयः । तास्ते यत्समिन्स्यमद्वाद्वादनीनशन् ॥ ३ ॥ प्रस्तुण्णती
 स्तम्भिन्तीरेकशुक्राः मत्तन्वतीरोपथीरा वंदासि । अग्रमतीः कायिदनीर्या विशां

इति ने इतिने वषट्काराः पुंशुजीवनीः ॥ ४ ॥ यद् नः महः महमाना धी-
 रः । महं नो वलम् । तेनेपुष्पाद् यक्ष्मान् पुंशुं पुष्पनापधीर्यो कृणोमि भेष-
 नम् ॥ ५ ॥ जीवन्ता नयागिणा जीवन्तीमोर्षधीपद्म् । अरुन्तीपुष्पवन्ती पुष्पा
 मर्षुन्तीपिह इतिस्मा अरिष्टताये ॥ ६ ॥ इहा यन्तु मवेतमो मेदिनीर्वचमो मम ।
 यत्पुं प्रारयांसि पुंशुं हुग्नितादधि ॥ ७ ॥ अग्नेयोमो अपां गर्भो या रोहीन्ति
 पुंशुंशुः । मृचाः सहस्रनाम्नीर्भेषुनीः मन्वाभृताः ॥ ८ ॥ अक्कोन्वा उदकाः
 न्मान् अोरषवः । स्युपन्तु हुग्निं तीक्ष्णगृह्यः ॥ ९ ॥ उन्पुष्पन्तीर्विवरुणा
 दृष्टा या विपुष्पनीः । अयो वलाम्नानार्नीः कन्यादूर्णीस्त्र यास्ता इहा म-
 न्वाोरषीः ॥ १० ॥ (१७) अरुणीताः महीपमीर्षीरुयो या अभिर्षुताः । प्राय-
 न्नाम्मिन ग्रामं गामरुं पुंशुं पुंशुम् ॥ ११ ॥ मर्षुमन्तुं मर्षुमदग्रामो मर्षुमन्मर्ष्य
 श्रीरुषो वभव । मर्षुम् पुंशुं मर्षुम् पुंशुमामो मयोः संभक्ता हृष्टस्य भ्रष्टो पु-
 त्तमर्षं हुग्निं गोपुंगवम् ॥ १२ ॥ यावन्तोः कियेनीद्योमाः पृथिन्यामभ्योरषीः ।
 ना मा महस्रययो मृन्योर्षुञ्चन्वर्षमः ॥ १३ ॥ वयापो प्रणिर्वीरुयां प्रायमाणो-
 भिश्रुतिपाः । अर्षीवाः मत्रो र्ज्ञाम्यर्ष इन्वर्षि इरुमस्मत् ॥ १४ ॥ गिहस्येव
 स्तनयोः मं विनन्तेर्गिर्वि विनन्तु आमृताभ्यः । गत्रां यक्ष्मः पुंशुपाणां वीर-
 त्तिरतिनुषो ज्ञाप्या एतु शोण्याः ॥ १५ ॥ पुष्पाना ओर्षयोग्नेर्विभानरादधि ।
 मूर्मि संतन्वतीरित् यामां राजा यत्रस्पतिः ॥ १६ ॥ या रोहन्त्याद्विस्तीः पर्वतेपु
 म्पेषु च । ता नः पर्वस्वतीः शिवा ओर्षीः सन्तु शं इदे ॥ १७ ॥ याश्चाहं
 वेदं वीरुषो यारय परयांसि चक्षुषा । अग्राता जानीमरुत् या यामु विद्वम च सं-
 मृतम् ॥ १८ ॥ सर्वाः सप्रया ओर्षीर्षोर्षन्तु वचमो मम । यत्पुं प्रारयांसि
 पुंशुं हुग्नितादधि ॥ १९ ॥ अरुवत्पो वभो वीरुषां सोमो राजामृतं हविः । मी-
 र्पियंरच भेषुजां विवस्पुश्रावमर्षी ॥ २० ॥ (१८) उडिजहीध्वे स्तनयत्पाधि-
 क्रन्दत्पोर्षीः । यदा वः पृथिनमातरः पुंशुन्यो रेतुसावन्ति ॥ २१ ॥ तस्यामृतस्येमं
 वलं पुंशुं पापयामसि । अयो कृणोमि भेषुं ययासंच्छतहायनः ॥ २२ ॥ व-
 श्चो वेद वीरुषं नकुलो वेद भेषुजाम् । सर्पो गन्धर्वा या विवुस्ता अस्मा अवंसे
 हुवे ॥ २३ ॥ याः संप्रणां आद्विस्तीर्विन्वा या रघवो विदुः । प्रयांसि हंसा
 या विदुर्षारच सर्वे पत्रिणः । मृगा या विदुरोर्षीस्ता अस्मा अवंसे हुवे
 ॥ २४ ॥ यावन्तीनामोर्षीनां गावंः प्राभ्रन्त्यध्वया यावन्तीनामजाव्यः । तावन्ती-
 न्नुभ्यमोर्षीः शर्म यच्छन्वाभृताः ॥ २५ ॥ यावन्तीपु मृत्प्या भेषुं म्रिपजो विदुः ।
 तावन्तीर्विभेषुजां भ्रामि त्वाग्नि ॥ २६ ॥ पुष्पवतीः प्रसृपतीः कृत्नीरफला

सुत । संघातरं इव दुहामस्मा अरिष्टतातये ॥ २७ ॥ उत् त्वार्हार्पं पञ्चशलादयो दश-
शलादुत । अथो यमस्य पद्वीशाद् विश्वस्माद् देवकिञ्चिपात् ॥ २८ ॥ (१६)

॥ ८ ॥ इन्द्रो मन्थतु मन्थिता शक्रः शूरः पुरंदरः । यथा इनाम सेनां अमि-
त्राणां सहस्रशः ॥ १ ॥ पृतिरज्जुर्हृष्यमानि पूति सेनां कृणोत्वमूम । घूममिनि
पराहस्यामित्रा हृत्स्वा दधतां भयम् ॥ २ ॥ अमूनश्वत्य निः शृणीहि खाद्यामूं
खदिराजिरम् । ताजद्रङ्ग इव भज्यन्तां हन्त्वेनान् वर्धको वधैः ॥ ३ ॥ पुरुषान्-
मून परुषाहः कृणोतु हन्त्वेनान् वर्धको वधैः । क्षिप्रं शूर इव भज्यन्तां बृहज्जा-
लेन संदिताः ॥ ४ ॥ अन्तरिक्षं जालमासीज्जालदण्डा दिशो महीः । तेनां
भिधाय दस्यूनां शक्रः सेनामर्षावपत् ॥ ५ ॥ बृहदि जालं बृहतः शक्रस्य वामि-
नीवतः । तेन शत्रून्तभि सर्वांन् न्युञ्जत यथा न मुच्याते कतमश्चनैर्षाम् ॥ ६ ॥ बृहत ते जालं
बृहत इन्द्र शूर सहस्रार्घस्यं शतवीर्यस्य । तेन शतं सहस्रमप्युतं न्यर्षुदं जपानं श-
क्रो दस्यूनामभिधाय सेनेया ॥ ७ ॥ अयं लोको जालमासीच्छक्रस्य महतो म-
हान् । तेनाहभिन्द्रजालेनामूंस्तमंसाभि दधामि सर्वांन् ॥ ८ ॥ सेदिरुषा व्युञ्जि-
रार्तिश्चानपवाचना । अमस्तन्द्रीश्च मोहश्च तैरमूनभि दधामि सर्वांन् ॥ ९ ॥ मृ-
त्यवेमून म यच्छामि मृत्युपाशेशमी सिताः । मृत्योर्ये श्रेयला दूतास्तेभ्यं एतान्
मतिं नयामि वृद्धा ॥ १० ॥ (२०) नयतामून मृत्युदूता यमदूता अपोन्मत ।
प्रःसहसा हन्यन्तां तृणोद्वेनान् मृत्यं भवस्य ॥ ११ ॥ साध्या एकं जालदण्ड-
गुघत्यं यन्त्योजसा । रुद्रा एकं वसव एकमादित्यैरेक उद्यतः ॥ १२ ॥ विश्वे देवा
सुपरिष्टादुञ्जन्तो यन्त्योजसा । मध्येन घन्तो यन्तु सेनामर्क्षिरसो महीम् ॥ १३ ॥
वनस्पतीन् वानस्पत्यानोपधीरुत वीरुधः । द्विपाचतुष्पादिष्णामि यथा सेनामूं
हनन् ॥ १४ ॥ गुन्धर्वाप्सरसः सर्पान् देवान् पुण्यजनान् पितृन् । इष्टानदृष्टा-
निष्णामि यथा सेनामूं हनन् ॥ १५ ॥ इमं सुता मृत्युपाशा यानाक्रम्य न मृ-
च्यसे । अपुष्यां हन्तु सेनाया इदं कूटं सहस्रशः ॥ १६ ॥ घर्मः सर्पिदो अग्नि-
न्नायं होमः सहस्रहः । भवश्च पृश्निवाहुश्च शर्व सेनामूं हतम् ॥ १७ ॥ मृत्यो-
रापमा पद्यन्तां सुधं मेदिं वधं भयम् । इन्द्रश्चाज्जालाभ्यां शर्व सेनामूं हतम्
॥ १८ ॥ पराजिताः म प्रसतामित्रा नुत्ता धावन् ब्रह्मणा । बृहस्पतिमपुत्तानां
वामीषो मोचि कश्चन ॥ १९ ॥ अवं पद्यन्तामेषामायुधानि मा शकन् मतिधा-
मिषुम् । अर्थेषां बहु विश्वंतामिषवो घन्तु मर्षणि ॥ २० ॥ सं क्रौशतामेतान्
समन्तरिक्षं सद देवताभिः । मा ज्ञातारं मा मतिष्ठां विदन्त मिषो

विघ्नाना उप यन्तु मृत्युम् ॥ २१ ॥ दिशश्चतस्रोभ्यन्तयो देवस्यस्य पुरोडाशाः
 शफा अन्तरिक्षमुद्दिः । द्यावापृथिवी पससी श्रुतयोभीशोन्तर्देशाः किंकुरा वाक्
 परिस्थम् ॥ २२ ॥ संवत्सरो रथः परिवत्सरो रथोऽस्यो त्रिराहीपाग्नी र-
 थमुखम् । इन्द्रः सव्यष्टारचन्द्रमाः सारथिः ॥ २३ ॥ इतो जयेतो वि जय सं
 जयं जय स्वाहा । इमे जयन्तु परामी जयन्तां स्वाहैभ्यो दुराहापीभ्यः । नील-
 लोहितेनामूनभ्यवतनोमि ॥ २४ ॥ (२१)

॥ इति चतुर्थोऽनुवाकः ॥

॥ ६ ॥ कुतस्तौ जातौ कतमः सो अर्थः कस्मान्लोकात् कतमस्याः पृथिव्याः ।
 वृत्सौ विराजः सलिलादुदैतां तौ त्वा पृच्छामि कतरेण दुग्धा ॥ १ ॥ यो अक्रन्द-
 यत् सलिलं महित्वा योनिं कृत्वा त्रिभुजं शयानः । वृत्सः कामदुघो विराजः स
 गुहां चक्रे तन्वंः पराचैः ॥ २ ॥ यानि त्रीणि बृहन्ति येषां चतुर्थं विद्युनाक्ति वा-
 चम् । प्रह्वेनेद् विद्यात् तपसा विपश्चिद् यस्मिन्नेकं यज्यते यस्मिन्नेकम् ॥ ३ ॥ बृहतः
 परि सामानि पृष्ठात् पञ्चाधि निर्मिता । बृहद् बृहत्वा निर्मितं कुतोधि बृहती मिता ॥४॥
 बृहती परि मात्राया भ्रातुर्मात्राधि निर्मिता । भ्राया ह जज्ञे भ्रायायां भ्रायाया मातन्ती
 परि ॥ ५ ॥ वैश्वानरस्य प्रतिमोपरि द्यौर्यावद् रोदसी विववाधे अग्निः । ततः
 पृष्ठादामुतो यन्ति स्तोत्रा उदितो यन्त्यभि पृष्ठमर्द्धः ॥ ६ ॥ पद् त्वा पृच्छाम
 श्रुपयः कश्यपेमे त्वं हि युक्तं युगुत्ते योग्यं च । विराजमाद्ब्रह्मणः पितरं तां नो
 वि धेहि यतिथा सखिभ्यः ॥ ७ ॥ यां प्रच्युतामनुं यज्ञाः प्रच्यवन्त उपतिष्ठन्त
 उपतिष्ठमानाम् । यस्यां प्रते प्रमवे यत्तमेजति सा विराडृपयः परमे व्योमन् ॥ ८ ॥
 अग्राणैति प्राणेन प्राणतीनां विराद् स्वरारजप्रभ्येति प्रचात् । विश्वं मृशन्तीप्र-
 भिरुपां विराजं परयन्ति त्वे न त्वे परयन्त्येनाम् ॥ ९ ॥ को विराजो मियुनत्वं
 म् वैद् कश्चनून् क वृ कल्पमस्याः । क्रमान् को अस्याः कतिथा विदुग्धान् को
 अस्या धामं कतिथा व्युप्टीः ॥ १० ॥ (२२) इयमेव सा या प्रथमा व्यौच्छ-
 दास्वितरामु चरति प्रविष्टा । मुहान्तो अस्यां महिमानो अन्तर्वर्षीर्जिगाय नवग
 ज्जनित्री ॥ ११ ॥ वन्दः पत्रे उपसा पोषशाने सप्तानं योनिमनु सं चरेते ।
 सूर्यपत्नी सं चरतः प्रजान्ती कतुमती अजरे भूरिरेतसा ॥ १२ ॥ श्रुतस्य पन्था-
 यन्तु तिस्र आगुत्सयो पर्षा अनु रेतु आर्गुः । नृजापेका जिन्यत्पूर्जमेका राष्ट्रमेका
 रचति देवयनाम् ॥ १३ ॥ अग्नीपोर्मावदपुयां तुरीयासीद् यज्ञस्य प्रसादपयः

कल्पयन्तः । गायत्रीं त्रिष्टुभं जगतीमनुष्टुभं बृहदकीं यजमानाय स्वर्गमर्त्नीम् ॥ १४ ॥ पञ्च व्युष्टारनु पञ्च दोहा गां पञ्चनाम्नीमृतवोनु पञ्च । पञ्च दिशः पञ्चदशेन क्रुमास्ता एकमूर्ध्नीरभि लोकमेकम् ॥ १५ ॥ पद् जंतु भूता प्रथमजर्तस्य पद् सामानि पद्दहं वहन्ति । पृथ्योगं सीरमनु सामसा पढाहुर्वावापृथिवीः पद्दुर्वीः ॥ १६ ॥ पढाहुः शीतान् पद्दुः मास उष्णान्तु नै मृत यत्तमोर्तिरिक्तः । सप्त सुपर्णाः क्रुवयो नि पेंदुः सप्त च्छन्दांस्यनु सप्त वीचा ॥ १७ ॥ सप्त होमाः समिधो ह सप्त मधूनि सप्तर्तवो ह सप्त । सप्ताज्याति पि भूतमायन् ताः सप्तगृधा इति शुश्रुमा वयम् ॥ १८ ॥ सप्त च्छन्दांसि चतुरुष्ट्रा एयन्यो अन्यस्मिन्नध्यापितानि । कथं स्तोमाः प्रति तिष्ठन्ति तेषु तानि स्तोमेषु कथमापितानि ॥ १९ ॥ कथं गायत्री त्रिष्टुभं व्याप कथं त्रिष्टुप् पञ्चदशेन कल्पते । त्र्यस्त्रिंशेन जगती कथमनुष्टुप् कथमेकविंशः ॥ २० ॥ (२३) अथ जाता भूता प्रथमजर्तस्याष्टेन्द्रत्विजो देव्या ये । अष्टयोनिरदिर्तिरष्टुपुत्राष्टमी रात्रिमभि हव्यमेति ॥ २१ ॥ इत्थं श्रेयो मन्यमानेदमागं युष्मकं मुख्ये अहमस्मि शेवा । समानजन्मा क्रतुरस्ति वः शिवः स वः सर्वाः सं चरति प्रजानन् ॥ २२ ॥ अष्टेन्द्रस्य पद् यमस्य ऋषीणां सप्त संतथा । अपो मनुष्याऽनोपधीस्तां वृ पञ्चान्तु सेचिरे ॥ २३ ॥ केवलीन्द्राय दुदुहे हि गृधिर्वशी प्रीयुषं प्रथमं दुहाना । अपा तर्पयद्यतुरश्चतुर्धा देवान् मनुष्याँः असुरानुत ऋषीन् ॥ २४ ॥ को तु गौः क एकऋषिः किमु धाम का आशिपः । यज्ञं पृथिव्यामेकवृदेर्कृतुः कर्तुमो तु सः ॥ २५ ॥ एको गौरेकं एकऋषिरेकं धामैकधाशिपः । यज्ञं पृथिव्यामेकवृदे कर्तुर्नाति रिच्यते ॥ २६ ॥ (२४)

॥ १० ॥ (१) विराद् वा इदमग्र आसीत् तस्यां जातायाः सर्वपविभे-
 विषमेवेदं भविष्यतीति ॥ १ ॥ सोदक्रामत् सा गार्हपत्ये न्यक्रामत् ॥ २ ॥ पृष्टे-
 पी गृहपतिर्भवति य एवं वेदं ॥ ३ ॥ सोदक्रामत् साहवनीये न्यक्रामत् ॥ ४ ॥ य-
 न्त्यस्य देवादेवर्दति प्रियो देवानां भवति य एवं वेदं ॥ ५ ॥ सोदक्रामत् सा द-
 क्षिणागौ न्यक्रामत् ॥ ६ ॥ यज्ञतो दक्षिणीयो वासंतयो भवति य एवं वेदं ॥ ७ ॥
 सोदक्रामत् सा सभायां न्यक्रामत् ॥ ८ ॥ यन्त्यस्य सभां सभ्यां भवति य एवं
 वेदं ॥ ९ ॥ सोदक्रामत् सा समितौ न्यक्रामत् ॥ १० ॥ यन्त्यस्य समिति
 सामित्यो भवति य एवं वेदं ॥ ११ ॥ सोदक्रामत् सामन्त्रणे न्यक्रामत् ॥ १२ ॥
 यन्त्यस्यामन्त्रणमामन्त्रणीयो भवति य एवं वेदं ॥ १३ ॥ (२५)

(२) सोदक्रामत् सान्तरिक्षे चतुर्धा विक्रान्तातिष्ठत् ॥ १ ॥ तां देवमनु-
 प्यां अमुवाञ्जियमेव तद् वैद्वं यदुभयं उपजीविमेमासुषं हयामहा इति ॥ २ ॥ ता-
 मुपाह्वयन्त ॥ ३ ॥ ऊर्ज एहि स्वध एहि सूदृत् एहीर्ध्वत्येहीति ॥ ४ ॥ त-
 स्या इन्द्रो वत्स आसीद् गाव्यर्वाभिधान्यभ्रमूर्धः ॥ ५ ॥ वृहर्ष रयन्तरं च द्वौ स्त-
 नीनास्तां यज्ञायज्ञियं च वामदेव्यं च द्वौ ॥ ६ ॥ ओषधीरेव रथंतरेण देवा अ-
 दुहन् व्यचो बृहता ॥ ७ ॥ अपो वामदेव्येन यज्ञं यज्ञायज्ञियेन ॥ ८ ॥ ओष-
 धीरेवास्यै रथंतरं दुहे व्यचो वृहत् ॥ ९ ॥ अपो वामदेव्यं यज्ञं यज्ञायज्ञियं य
 एवं वेद ॥ १० ॥ (२६)

(३) सोदक्रामत् सा वनस्पतीनागच्छत् तां वनस्पतयोघ्नत् सा संवत्सरे स-
 र्मभवत् ॥ १ ॥ तस्याद् वनस्पतीनां संवत्सरे वृक्षमपि रोहति वृश्चतेस्वामि-
 यो भ्रातृव्यो य एवं वेद ॥ २ ॥ सोदक्रामत् सा पितृनागच्छत् तां पितरोऽघ्नत्
 सा मासि सर्मभवत् ॥ ३ ॥ तस्मात् पितृभ्यो मास्युपमास्यं ददति प्र पिनुयाणं-
 पन्यां जानाति य एवं वेद ॥ ४ ॥ सोदक्रामत् सा देवानागच्छत् तां देवा अघ्नत्
 सीपमासे सर्मभवत् ॥ ५ ॥ तस्माद् देवेभ्योऽपिमासे वर्षद् कुर्वन्ति प्र देवपानं
 पन्यां जानाति य एवं वेद ॥ ६ ॥ सोदक्रामत् सा मनुष्याः नागच्छत् तां म-
 नुष्यां अघ्नत् सा सद्यः सर्मभवत् ॥ ७ ॥ तस्मान्मनुष्येभ्य उभयधुरूपं हरन्त्यु-
 पास्य गृहे हरन्ति य एवं वेद ॥ ८ ॥ (२७)

(४) सोदक्रामत् सामुरानागच्छत् तामसुरा उपाह्वयन्त माय एहीति
 ॥१॥ तस्यां विरोचनः प्राहृदिवत्स आसीदयस्यांत्रं पात्रम् ॥२॥ तां द्विपूर्थात्स्वी-
 षोक् तां मायामेवार्थोक् ॥ ३ ॥ तां मायामसुरा उप जीवन्त्युपजीवनीयो भवति
 य एवं वेद ॥ ४ ॥ सोदक्रामत् सा पितृनागच्छत् तां पितर उपाह्वयन्त स्वध ए-
 हीति ॥ ५ ॥ तस्यां यमो राजा वत्स आसीद् रजतपात्रं पात्रम् ॥ ६ ॥ ताम-
 न्तको मार्यवोषोक् तां स्वपामेवार्थोक् ॥ ७ ॥ तां स्वधां पितर उप जीवन्त्यु-
 पजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥ ८ ॥ सोदक्रामत् सा मनुष्याः नागच्छत् तां
 मनुष्याः उपाह्वयन्तेरावत्येहीति ॥ ९ ॥ तस्या मनुर्वेवस्वतो वत्स आसीत् पृ-
 थिवी पात्रम् ॥ १० ॥ तां पृथीं वैन्योऽषोक् तां कृषिं च मस्यं चाषोक् ॥ ११ ॥
 ते कृषिं च मस्यं च मनुष्याः उप जीवन्ति कृष्टराधिष्णजीवनीयो भवति य एवं
 वेद ॥ १२ ॥ सोदक्रामत् सा संजश्रुषीनागच्छत् तां संजश्रुषु उपाह्वयन्त
 अर्हणवत्येहीति ॥ १३ ॥ तस्याः सोमो राजा वत्स आसीच्छन्ः पात्रम् ॥ १४ ॥

तां बृहस्पतिराङ्गिरसोऽधोक् तां ब्रह्मं च तपश्चाधोक् ॥ १५ ॥ तद् ब्रह्मं च तपश्च
सप्तऋषय उषं जीवन्ति ब्रह्मवर्चस्युपजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥ १६ ॥ (२८)

(५) सोदक्रामत् सा देवानागच्छत् तां देवा उपाह्वयन्तोर्जे एहीति ॥ १ ॥
तस्या इन्द्रो वत्स आसीन्वत्सः पात्रम् ॥ २ ॥ तां देवः संविताधोक् तामूर्जामेवाधोक्
॥ ३ ॥ तामूर्जा देवा उषं जीवन्त्युपजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥ ४ ॥ सोदक्रामत् सा
गन्धर्वाप्सरसु आगच्छत् तां गन्धर्वाप्सरसु उपाह्वयन्तु पुण्यगन्धु एहीति ॥ ५ ॥
तस्यांश्चित्ररथः सौर्यवर्चसो वत्स आसीत् पुष्करपर्णं पात्रम् ॥ ६ ॥ तां वसुंश्विः
सौर्यवर्चसोऽधोक् तां पुण्यमेव गन्धर्मधोक् ॥ ७ ॥ तं पुण्यं गन्धं गन्धर्वाप्सरसु
उषं जीवन्ति पुण्यगन्धिरुपजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥ ८ ॥ सोदक्रामत् से
तरजनानागच्छत् तामितरजना उपाह्वयन्त तिरोध एहीति ॥ ९ ॥ तस्याः कुर्व
रो वैधवणो वत्स आसीदामपात्रं पात्रम् ॥ १० ॥ तां रजतनोभिः कावैको
धोक् तां तिरोधामेवाधोक् ॥ ११ ॥ तां तिरोधामितरजना उषं जीवन्ति तिरो
धेत्ते सर्वे प्राप्मानमुपजीवनीयो भवति य एवं वेद ॥ १२ ॥ सोदक्रामत् सा
सर्पानागच्छत् तां सर्पा उपाह्वयन्त विषं वल्येहीति ॥ १३ ॥ तस्यांस्तत्रको वै
शाल्यो वत्स आसीदलाबुपात्रं पात्रम् ॥ १४ ॥ तां धुतराष्ट्रे ऐरावतोऽधोक् तां वि
षमेवाधोक् ॥ १५ ॥ तद् विषं सर्पा उषं जीवन्त्युपजीवनीयो भवति य एवं
वेद ॥ १६ ॥ (२६)

(६) तद् यस्मा एवं विदुषेत्तावुनाभिषिञ्चेत् प्रत्याह्न्यात् ॥ १ ॥ न
च प्रत्याह्न्यान्मनसा त्वा प्रत्याह्नमीति प्रत्याह्न्यात् ॥ २ ॥ यद् मत्प्राति
विषमेव तद् प्रत्याह्नति ॥ ३ ॥ विषमेवास्याभिष्टं भातृव्यमनुविषिच्यते य एवं
वेदः ॥ ४ ॥ (१०)

॥ इति पञ्चमोऽनुवाकः ॥

॥ अष्टमे काण्डे सप्तात्तम् ॥

अथ नवमं काण्डम्

७

॥ १ ॥ द्विवस्पृष्टिव्या अन्तरिक्षात् समुद्रादुपेर्वातान्मधुकुशा हि जज्ञे । नां
चाष्टित्वामृतं वसानां हृद्भिः प्रजाः प्रति नन्दन्ति सर्वाः ॥ १ ॥ महत् पयों वि-
श्वरूपमस्याः समुद्रस्य त्वोत्तरेत् आहुः । यत् ऐति मधुकुशा रराणा तत् प्राणस्तद-
मृतं निविष्टम् ॥ २ ॥ पश्यन्त्यस्याश्चरितं पृथिव्यां पृथङ्ङरो बहुधा मीमांसमानाः ।
अमेर्वातान्मधुकुशा हि जज्ञे मरुतामुग्रा नृतिः ॥ ३ ॥ मातादित्यानां दुहिता वसूनां
प्राणः प्रजानाममृतस्य नाभिः । हिरण्यवर्णा मधुकुशा घृताची महान् भर्गश्चरति
मर्त्येषु ॥ ४ ॥ मधोः कशामजनयन्त देवास्तस्या गर्भो अभवद् विश्वरूपः । तं
जातं तरुणं पिपति माता स जातो विश्वा भुवना वि चंटे ॥ ५ ॥ कस्तं प्र वेद क
उ तं चिकेत यो अस्या हृदः कलशः सोमपानो अक्षितः । ब्रह्मा सुमेधाः सो
अस्मिन् मदेत ॥ ६ ॥ स तौ प्र वेद स उ तौ चिकेत यवस्याः स्तनौ महसंधारा-
वक्षितौ । ऊर्जं दुहाते अनपस्फुरन्तौ ॥ ७ ॥ द्विक्रिक्रती पृथ्वी वयोधा बृच्योपा-
भ्येति या वृतम् । त्रीन् घर्मानभि वावशाना मिषाति मायुं पर्यते पयोभिः ॥ ८ ॥
यामार्पिनामुपसीदन्त्यापः शाकुरा वृषभा ये स्वराजः । ते वर्षन्ति ते वर्ष-
यन्ति तद्विष्टे काममूर्जेमार्पः ॥ ९ ॥ स्तनयिब्रुस्ते वाक् मजापते वृषाशुष्ये क्षिपमि
भूम्यामभि अमेर्वातान्मधुकुशा हि जज्ञे मरुतामुग्रा नृतिः ॥ १० ॥ (१)
यथा सोमः प्रातःसवने अभिनोर्भवंति म्रियः । एवा मे अभिना वर्षे आत्मनि
धियताम् ॥ ११ ॥ यथा सोमो द्वितीये सवने इन्द्राग्न्योर्भवंति म्रियः । एवा
मे इन्द्राग्नी वर्षे आत्मनि धियताम् ॥ १२ ॥ यथा सोममृतीये सवने अमृणां
भवंति म्रियः । एवा मे अभवो वर्षे आत्मनि धियताम् ॥ १३ ॥ मधुं जनिपीय
मधुं वंशिपीय । पर्यस्वानग्न आगंसे तं मा सं संजु वर्षेमा ॥ १४ ॥ सं माग्ने वर्षेमा
हज सं म्रजया समारुषा । विष्टुमे अस्य देवा इन्द्रो वियान् मृद अर्षिभिः ॥ १५ ॥
यथा मधुं मधुकृतेः संभरन्ति मयावर्षि । एवामे अभिना वर्षे आत्मनि धियताम्
॥ १६ ॥ यथा मर्षा इदं मधुं न्यम्रन्ति मयावर्षि । एवामे अभिना वर्षेस्तेजो वन-

मोक्षेऽथ प्रियताम् ॥ १७ ॥ यद् गिरिषु पर्यतेषु नोप्यथेषु यन्मथु । सुरायां नि
 च्यमानाणां यत् तत्र मथु तन्नयि ॥ १८ ॥ अभिना सारधेर्ण मा मथुनाहं शुभ
 स्पती । यथा यथैस्वर्तो वाचंभाषदांति जनां अनु ॥ १९ ॥ स्तनघ्नितुस्ते वाक् प्र
 जापते वृषा शुष्यं क्षिपामि भूम्यां निनि । तां पुराश्च उपे जीवन्ति सर्वे तेतो सत्
 मूर्जे पिपति ॥ २० ॥ पृथिवी वृषदोऽन्नारिञ्जं गर्भो ध्याः कशा विद्युत् प्रहरा
 हिरण्ययो धिन्दुः ॥ २१ ॥ यो वै कशायाः सप्त मथुनि वेद मथुमान् भवति । श
 ङ्खणश्च राजा च धेनुदचानदांश्च मीहिश्च यवश्च मथु सप्तमम् ॥ २२ ॥ मथुमा
 भवति मथुमदस्याहार्यं भवति । मथुमतो लोकान् जयति य एवं वेदे ॥ २३ ॥
 यद् वीधे स्तनयति प्रजापतिरेव तत् प्रजाभ्यः प्रादुर्भवति । तस्मान् प्राचीनो
 वीतस्तिष्ठे प्रजापतेतु मा बुध्यस्वेति अन्वेनं प्रजा अनु प्रजापतिर्बुध्यते य
 वेद ॥ २४ ॥ (२)

॥ २ ॥ सप्तनहनमृषभं घृतेन कामं शिञ्जामि हविषाज्येन । त्रींशः स
 पत्नान् मम पादय त्वमभिष्टतो महता धीर्षिण ॥ १ ॥ यन्मे मनसो न श्रियं न
 चक्षुषो यन्मे वभस्ति नाभिनन्दति । तद् दुष्यन्त्यं प्रति मुञ्चामि सप्तले कामं
 स्तुत्वोद्दहं भिद्वेयम् ॥ २ ॥ दुष्यन्त्यं कामं दुरितं च कामाप्रजस्तामस्वगतामर्क
 तिम् । उग्र ईशानः प्रति मुञ्च्य तस्मिन् यो अस्मभ्यमहूरणा चिकित्सात् ॥ ३ ॥
 नुदस्त्रं कामं मणुदस्य कामार्थं यन्तु मम ये सप्तनाः । तेषां नृत्तानामध्रमा
 तमांस्यमे वास्तूनि निर्देह त्वम् ॥ ४ ॥ सा ते कामं दुहिता धेनुर्हच्यते यामाहुः
 वीचं कुवयो विराजम् । तथा सप्तनान् परि वृद्धिं ये मम पर्येनान् प्राणः पशवो
 जीवनं वृणक्तु ॥ ५ ॥ कामस्येन्द्रस्य वरुणस्य राज्ञो विष्णोर्वलेन सवितुः संवेने
 अग्नेर्होत्रेण मणुदे सप्तनांश्च म्बीव नावमुदकेषु धीरः ॥ ६ ॥ अध्येज्ञो वृक्षा
 मम कामं उग्रः कृणोतु महामसपत्नमेव । विश्वे देवा मम नाथं भवन्तु सर्वे देवा
 हवमा यन्तु म इमम् ॥ ७ ॥ इदमाज्यं घृतवज्रपाणाः कामज्येष्ठा इह मादय
 ध्वम् । कुरुवन्तो महामसपत्नमेव ॥ ८ ॥ इन्द्रासी कामं सरथं हि भूत्वा त्रींशः
 सप्तनान् मम पादयाथः । तेषां पुत्रानामध्रमा तमांस्यमे वास्तून्यनुनिर्देह त्वम्
 ॥ ९ ॥ जहि त्वं कामं मम ये सप्तना अन्धा तमांस्यव पादयैनान् । निरिन्द्रिया
 अरसाः संन्तु सर्वे मा ते जीविषुः कतमञ्जनाहः ॥ १० ॥ (३) अर्धवी
 कामो मम ये सप्तना उरुं लोकमकरन्मद्यमेधुनुम् । मद्यं नयन्ता प्रदिशधर्तव्यो मद्यं

पटुर्वीर्युतमा बहन्तु ॥ ११ ॥ ते धराञ्चः प्र ष्टवन्तां छिन्ना नौरिव धन्धनात् ।
 न सार्यकमणुत्तानां पुनरस्ति निवर्तनम् ॥ १२ ॥ अग्निर्यवइन्द्रो यवः सोमो यवः ।
 यवयावानो देवा यावयन्त्वेनम् ॥ १३ ॥ असर्ववीरश्चरतु प्रणुत्तो द्वेष्यो मित्राणां
 परिवर्ग्यः स्वानाम् । उत पृथिव्यामव स्यन्ति विद्युते उग्रो वो देवः प्र मृणत् स-
 पत्नान् ॥ १४ ॥ च्युता च्येयं बृहत्स्यच्युता च विद्युद् विभर्ति स्तनपितृन्रश्च सर्वान् ।
 उद्यन्नादित्यो द्रविणेन तेजसा नीचैः सपत्नान् नुदतां मे सहस्वान् ॥ १५ ॥ यत् ते काम
 शर्म त्रिवर्ह्यमुद्गु ब्रह्म वर्ष विवर्तमनतिव्याध्यै कृतम् । तेन सपत्नान् परि वृहधि ये म
 पर्येनान् प्राणः पश्यो जीवन् वृणक्तु ॥ १६ ॥ येन देवा असुगान् प्राणुदन्त येनेन्द्रो द-
 स्यूनधमं तमो जिनार्यं । तेन त्वं काम मय ये सपत्नास्तानस्माल्लोकात् प्र णुदस्व-
 दूरम् ॥ १७ ॥ यथा देवा असुगान् प्राणुदन्त येनेन्द्रो दस्यूनधमं तमो यथाधे । तथा
 त्वं काम मये सपत्नास्तानस्माल्लोकात् प्र णुदस्व दूरम् ॥ १८ ॥ कामो जज्ञे प्र-
 यमो नैनं देवा आधुः पितरो न मर्त्याः । ततस्त्वमसि ज्यायान् विश्वहा महांस्तस्मै
 ते काम नम इत् कृणोमि ॥ १९ ॥ यावती चावापृथिवी वंदिष्णा यावद्रापः सिष्य-
 दुर्यावदग्निः । ततस्त्वम् ॥ २० ॥ (४) यावतीदिशः प्रदिशो विपुञ्जीर्यावतीरा-
 शा अभिचक्षणा दिवः । ततस्त्वम् ॥ २१ ॥ यावतीभृङ्गा जत्वंः कुरुग्यो यावतीवर्धा
 वृक्षस्यो वभूवुः । ततस्त्वम् ॥ २२ ॥ ज्यायान् निमिषतोमि तिष्ठतो ज्यायान्स-
 मुद्रादसि काम मन्यो । ततस्त्वम् ॥ २३ ॥ न वै यातश्चन काममाप्नोति नाग्निः सू-
 र्या नोत चन्द्रमाः । ततस्त्वमसि ज्यायान् विश्वहा महांस्तस्मै ते काम नम इत् कृणो-
 मि ॥ २४ ॥ यास्ते शिवास्तन्वः काम भद्रा याभिः सत्यं भवति यद् वृणीषे ।
 ताभिष्टमसां अभिसंविशस्वान्यत्र णपीरप वेश्या धियः ॥ २५ ॥ (५)

॥ इति मयमोऽनुवाकः ॥

॥ ३ ॥ उपमितां प्रतिमितामधो परिमितामृत । शालाया विभ्वाराया
 नुदानि वि चृतामसि ॥ १ ॥ यत् ते नृदं विश्वारे पाशो मन्पिर्यु यः कृतः ।
 घृष्टस्पर्तिरिवाहं बलं याचा वि सौमपासि नत् ॥ २ ॥ आ ययां सं वधत् प्रन्या-
 र्यकार ते नृदान् । परसि विद्रां बन्वेन्द्रेण वि चृतामसि ॥ ३ ॥ वृदानां ते
 नृदानां प्राणाहस्य तृणस्य च । प्रज्ञाणां विश्वारे ते नृदानि वि चृतामसि ॥ ४ ॥
 संदेशानां पलदानां परिष्वञ्चन्त्यस्य च । इदं मानस्य पन्था नृदानि वि चृता-
 मसि ॥ ५ ॥ यानि तेनतः शिरसान्याङ्गेर् एषां कम् । प्र ते नानि चृतामसि

शिवा मानस्य पत्नी न उद्धिता तन्वे भव ॥ ६ ॥ हविर्धानमग्निशालं पत्नीनां सदे-
 नं सदेः । सदेो देवानामसि देवि शाले ॥ ७ ॥ अक्षुमोपशं विततं सरस्वतं रि-
 वति । अथेनद्धमभिहितं ब्रह्मणा वि चृतामसि ॥ ८ ॥ यस्त्वा शाले प्रतिगुरणो-
 येन चासि मिता त्वम् । उभौ मानस्य पत्नि तौ जीवतां जरदंष्ट्री ॥ ९ ॥ अमुषेत्वा
 गच्छताद् इडा नद्धा परिष्कृता । यस्यास्ते विचृतामस्यद्गमङ्गं परुष्परुः ॥ १० ॥ (१)
 यस्त्वा शाले निमिमायं संजुभार वनस्पतीन् । प्रजायै चक्रे त्वा शाले परमेष्ठीः
 जापतिः ॥ ११ ॥ नमस्तस्मै नमो द्वात्रे शालोपतये च कृणमः । नमोगनेयं प्रजा-
 पुरुपाय च ते नमः ॥ १२ ॥ गोभ्यो अश्वेभ्यो नमो यच्छालायां विजापते । ति-
 जावति प्रजावति वि ते पाशाश्चृतामसि ॥ १३ ॥ अग्निमन्तरद्वादपमि पुष्पा-
 पशुभिः सह । विजावति प्रजावति वि ते पाशाश्चृतामसि ॥ १४ ॥ अन्नरा-
 चं पृथिवीं च यद् व्यचस्तेन शालां प्रति गृह्णामि त इमाम् । यदन्तरिक्षं स्वमे-
 विमानं तद् कुण्वेह मुदरं शेवधिभ्यः । तेन शालां प्रति गृह्णामि तस्मै ॥ १५ ॥
 ऊर्जस्वती पर्यस्वती पृथिव्यां निमिता मिता । विश्वाक्षं विभ्रती शाले मा रिमीः
 प्रतिगृह्णतः ॥ १६ ॥ वृष्टैरावृता पलदान् वसान्ता रात्रीश्च शाला जगते तिरे-
 शनी । मिता पृथिव्यां तिष्ठसि हस्तिनीव पद्धती ॥ १७ ॥ इदस्य ते वि चृताम-
 पिनद्धमपोर्णवन् । वहणेन समुञ्जितां मित्रः प्रातर्व्युञ्जतु ॥ १८ ॥ प्रमेणा शाला
 निमितां कृविधिनिमितां मिताम् । इन्द्राग्नी रक्षतां शालाममूर्तां सोम्यं सदेः ॥ १९ ॥
 कुलापेधि कुलायं कोशे कोशः समुञ्जितः । तत्र मर्तो वि जापते यस्माद् विश्वं इ-
 जापते ॥ २० ॥ (७) या द्विपञ्चा चतुष्पञ्चा पदपञ्चा या निमीयते । अशायां
 दशपञ्चा शालां मानस्य पत्नीमग्निगर्भं इवा शये ॥ २१ ॥ प्रतीवीं त्वा प्री-
 चीनः शाले प्रम्यदिसतीम् । अग्निर्गन्तरापध्वत्स्यं प्रथमा द्वाः ॥ २२ ॥ इत्य-
 आपः प्रभेराभ्ययुचमा येचमनाशनीः । गृहानुषम सीद्राम्यमूर्तेन मुशगिनो ॥ २३ ॥
 मा नः पाशं प्रति पुत्रो गुरुर्भारो लयुर्भव । सुभूमिव त्वा शाले यत्रतामं भादवि-
 ॥ २४ ॥ माच्यां दिशः शालाया नमो महिम्ने स्वार्हा देवेभ्यः स्वायेभ्यः ॥ २५ ॥
 दक्षिणाया दिशः ० ॥ २६ ॥ प्रतीच्यां दिशः ० ॥ २७ ॥ उदीच्यां दिशः ० ॥ २८ ॥
 भुजायां दिशः ० ॥ २९ ॥ ऊर्वायां दिशः ० ॥ ३० ॥ दिशोर्दिशः मानसि
 नमो महिम्ने स्वार्हा देवेभ्यः स्वायेभ्यः ॥ ३१ ॥ (८)

॥ ४ ॥ माहमन्वेप शंभुमः पर्यन्तान् विश्वां रूपानि युक्तानि विभ-
 ३ इत्येपनेपानाद्यु गितेन पारिष्कृत्य त्रियिषुमन्नुमानानि ॥ १ ॥ इत्यां को प्री

मतिमा वृभूः वृभूः गर्गस्य पृथिवीषु देवी । पिना वृत्मानां पतिरुच्यमानां सा-
हमे पोपे अपि नः कृणोतु ॥ २ ॥ पुमानन्तर्वात्स्यविंशः पर्यस्यान् वसोः कवन्ध-
रूपभो विभक्ति । नमिन्द्राय पृथिवीर्ध्वयानैर्दृत्तमग्निर्वहतु ज्ञातवेदाः ॥ ३ ॥ पि-
ना वृत्मानां पतिरुच्यमानामर्थो पिना महतां गर्गराणाम् । वृन्मो जुरायु मतिचुक्
र्षाप्यं आमिन्नां वृत्तं तद् वस्य रेतः ॥ ४ ॥ देवानां भाग उपनाह एषोऽपां रस
शोषशीनां वृत्तस्य । सोमस्य भृत्तमृणीत शक्रो वृहन्नद्विरभवत् यच्चदरीरम् ॥५॥
सोमैव पूर्णं कलशं विभक्तिं त्वष्टा रूपाणां जनिता पशूनाम् । शिवास्ते सन्तु प्रज-
न्व इह या इमा न्याम्भ्यं स्वधिते यच्छ या अमूः ॥ ६ ॥ आज्यं विभक्तिं वृ-
त्तमस्य रेतः साहस्रः पोपस्तमुं वृहमाहुः । इन्द्रस्य रूपमृपभो वसानः सो अस्मान्
देवाः शिव ऐतुं वृत्तः ॥ ७ ॥ इन्द्रस्योजो वरुणस्य ब्राह्म अश्विनोरसौं गुरुतामियं
कुरुत् । वृहस्पतिं संभृतमेतमाहुयं धीरांसः कवयो ये मनीषिणः ॥ ८ ॥ देवी
विंशः पर्यस्याना तनोपि त्वामिन्द्रं त्वां सरस्वन्तमाहुः । सहस्रं स एकमुखा
ददाति यो ब्राह्मण ऋषभमानुहोति ॥ ९ ॥ वृहस्पतिः सविता ते वयो दधौ त्व-
ष्टर्वायोः पर्यात्मा त आर्भूतः । अन्तरिक्षे मनसा त्वा जुहोमि ग्रहिष्टे द्यावापृथिवी
उभे स्ताम् ॥ १० ॥ (९) य इन्द्र इव देवेषु गोत्वेति शिवावदत् । तस्य ऋ-
पभस्याद्दानि ब्रह्मा सं स्तौतु भद्रया ॥ ११ ॥ पार्श्वे आस्तामनुमत्या भगस्या-
स्तामनूयजौ । अग्नीवन्तावग्रवीन्मित्रो ममैतौ केवलाविति ॥ १२ ॥ भ्रसदासी-
दादित्यानां श्रोणीं आस्तां वृहस्पतेः । पुच्छं वातस्य देवस्य तेन धूनोत्योषधीः ॥ १३ ॥
गुदां आसन्तिस्नीवाल्याः सूर्यायास्त्वचममुवन् । उत्थातुरमुवन् पद ऋषभं य-
दकल्पयन् ॥ १४ ॥ क्रोड आसीज्जामिशंसस्य सोमस्य कलशो धृतः । देवाः सं-
गत्य यत् सर्वं ऋषभं व्यकल्पयन् ॥ १५ ॥ ते कुण्डिकाः सरमायै कूर्मेभ्यो अदधुः
शफान् । ऊर्ध्वमस्य कृतेभ्यः श्वर्तेभ्यो अधारयन् ॥ १६ ॥ सद्वाभ्यां रत्तं
ऋपत्यवति हन्ति चक्षुषा । शृणोति भद्रं कर्णाभ्यां गवां यः पतिरुच्यः ॥ १७ ॥
शतयाजं स यजते नैनं दुन्वन्त्यग्नयः । जिन्वन्ति विश्वे तं देवा यो ब्राह्मण ऋ-
षभमानुहोति ॥ १८ ॥ ब्राह्मणेभ्यं ऋषभं दत्त्वा वरीयः कृणुते मनः । पुष्टिं
सो अच्यमानां स्वे गोष्ठेवं पश्यते ॥ १९ ॥ गावः सन्तु प्रजाः सन्त्वथो अस्तु
तनूवलम् । तत् सर्वमनुं मन्यन्तां देवा ऋषभदायिनं ॥ २० ॥ अयं पिपातु इन्द्र
इद् रयिं दधातु चेतनीम् । अयं धेनुं सुदुषां नित्यवत्सां वशं दुहां विपरिचते
परो दिवः ॥ २१ ॥ विश्वरूपो नभसो वषोधा ऐन्द्रः शुष्मो विश्वरूपो न आ-

गन् । आयुस्मभ्यं दधत् प्रजां च शयश्च पोषैरुभि नः सचताम् ॥ २२ ॥ उ-
पेहोर्षपर्चनास्मिन् गोष्ठ उपे पृञ्च नः । उपे अणभस्य यद् रेत उपेन्द्र तवैर्विष्णु
॥ २३ ॥ एतं वो युवानं प्रति दध्मो अत्र तेन क्रीडन्तीरचरत वशां अर्तु । मानो-
हासिष्ठ जनुषो सुभागा शयश्च पोषैरुभि नः सचध्वम् ॥ २४ ॥ (१०)

॥ इति द्वितीयोऽनुवाकः ॥

॥ ५ ॥ (१) आ नयैतमा रभस्व सूकृतां लोकमपि गच्छतु प्रजानन् । तीर्त्वा
तमांसि बहुधा महान्त्यजो नाक्रमा क्रमतां तृतीयम् ॥ १ ॥ इन्द्राय भागं परित्वा
नयाम्यस्मिन् यज्ञे यजमानाय सूरिम् । ये नो द्विपन्त्यनु तान् रभस्वानांगमो यज्ञ-
मानस्य वीराः ॥ २ ॥ य प्रदोवे नेनिग्धि दुश्चरितं यच्चारं शुद्धैः शफैरा क्रमतां
प्रजानन् । तीर्त्वा तमांसि बहुधा विपर्ययजो नाक्रमा क्रमतां तृतीयम् ॥ ३ ॥
अर्तु च्छय श्यामेन त्वचमेतां विश्तर्यथापूर्वैःसिन्ना माभि मस्थाः । माभि दुर्दः
परुशः कल्पयैनं तृतीये नाके अधि वि श्रयैनम् ॥ ४ ॥ अत्रा कुम्भीमध्यगो
श्रयाम्या सिञ्चोदकमव धेहोन्म् । पर्याधंत्ताग्निना शमितारः शृतो गच्छतु सु-
कृतां यत्र लोकः ॥ ५ ॥ उत्क्रामातः परि चेदत्तप्तस्तप्ताश्चरोरधि नाकं तृतीयम् ।
अग्नेरग्निरधि सं वभूविथ ज्योतिष्मन्तमभि लोकं जयैतम् ॥ ६ ॥ अजो अग्निरजम्
ज्योतिराहुरजं जीवता ब्रह्मणे देयमाहुः । अजस्तमांस्यप हन्ति दूरमस्मिन्लोके अ-
धनेन दत्तः ॥ ७ ॥ पञ्चौदनः पञ्चधा वि क्रमतामाकंस्यमानस्त्रीणि ज्योतीषि ।
ईजानानां सूकृतां मेहि मध्यं तृतीये नाके अधि वि श्रयस्व ॥ ८ ॥ अजा रौं
सुकृतां यत्र लोकः शंभो न च्छोति दुर्गाण्येषः । पञ्चौदनो ब्रह्मणो दीयमानः स
दातारं तृप्त्या तर्पयाति ॥ ९ ॥ अजस्त्रिनाके विद्विषे त्रिपृष्ठे नाकस्य पृष्ठे दक्षिणं
दधाति । पञ्चौदनो ब्रह्मणो दीयमानो विश्वरूपा धेनुः कामदुद्यास्येका ॥ १० ॥
(११) एतद् वो ज्योतिः पितरस्तृतीयं पञ्चौदनं ब्रह्मणेजं ददाति । अजस्तमांस्यप
हन्ति दूरमस्मिन्लोके अर्धधनेन दत्तः ॥ ११ ॥ ईजानानां सूकृतां लोकमप्यत्र
पञ्चौदनं ब्रह्मणेजं ददाति । स व्याप्तिमभि लोकं जयैतं शिवोऽस्मभ्यं प्रतिष्ठुहीनो
अस्तु ॥ १२ ॥ अजो ह्यग्नेरजनिष्ठ शोकाद् विप्रो विप्रस्य सहसो विपरिवन् ।
इष्टं पूर्तमभिपूर्तं वपद्रुतं तद् देवा अर्तुशः कल्पयन्तु ॥ १३ ॥ अयोतं
घासो दद्याच्चिरंण्यमपि दक्षिणाम् । तथा लोकान्तस्मान्नोति ये दिव्या ये
श्च पार्थिवाः ॥ १४ ॥ एतास्त्राजोप यन्तु धाराः सोम्या देवीर्धृतपृष्ठा मधु-

श्चतः । स्तभान पृथिवीमुत धां नाकस्य पृष्ठेधि सप्तरंमौ ॥ १५ ॥ अज्ञोऽ-
 स्वर्जं स्वर्गोमि त्वयां लोकमर्द्धिरसः माजानन् । तं लोकं पुण्यं प्र ज्ञेयम् ॥ १६ ॥
 येनां महश्चं वदंमि येनाग्ने सर्ववेदसम् । तेनेमं यज्ञं नो वह स्वर्देवेपुगन्तवे ॥ १७ ॥
 अजः एकः स्वर्गे लोके दधाति पञ्चोदतो निर्द्धेति वार्यमानः । तेने लोकान्त्सू-
 र्यवतो जयेम ॥ १८ ॥ यं ब्राह्मणे निदधे यं च विनु या विमुपं ओदनानाम-
 जस्यं । सर्वं तदग्ने सुकृतस्य लोके जानीतार्धः संगमने पथीनाम् ॥ १९ ॥ अज्ञो
 वा इदममे व्यक्रमत तस्योर इयमभ्रदधौः पृष्ठम् । अन्तरिक्षं मध्यं दिशः प्रारवे
 समुद्रौ कुक्षी ॥ २० ॥ (१२) सत्यं चतं च चलपी विश्वं सत्यं ध्रुवा प्राणो
 विराद् शिरः । एष वा अपरिमितो यज्ञो यदजः पञ्चोदनः ॥ २१ ॥ अपरि-
 मितमेव यज्ञप्रामोत्यपरिमितं लोकमयं रुन्दे । योऽजं पञ्चोदनं दक्षिणाज्योतिषं
 ददाति ॥ २२ ॥ नास्पास्थीनि भिन्ध्यान्न मज्जो निर्धयेत् । सर्वमेनं समादायेद-
 मिदं प्र वंशयेत् ॥ २३ ॥ इदमिदमेवास्य रूपं भवति तेनैतं सं गमयति । इषं
 मह ऊर्जमस्मै हुहे योऽजं पञ्चोदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ २४ ॥ पञ्च
 रुक्मा पञ्च नवानि वस्त्रा पञ्चास्मधेनवः कामदुर्घा भवन्ति । योऽजं पञ्चोदनं
 दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ २५ ॥ पञ्च रुक्मा ज्योतिरस्मै भवन्ति वर्ष वा-
 सांसि तन्वे भवन्ति । स्वर्गं लोकमरनुते योऽजं पञ्चोदनं दक्षिणाज्योतिषं द-
 दाति ॥ २६ ॥ या पूर्व पतिं वित्त्वाधान्यं विन्दतेपरम् । पञ्चोदनं च तावजं
 ददातो न वि योपतः ॥ २७ ॥ समानलोको भवति पुनर्भुवापरः पतिः । योऽजं
 पञ्चोदनं दक्षिणाज्योतिषं ददाति ॥ २८ ॥ अनुपूर्वत्सां धेनुमेनद्वारमुपय-
 णम् । वामो हिरण्यं दत्त्वा ते यन्ति दिवमुत्तमाम् ॥ २९ ॥ आत्मानं पितरं पुत्रं
 पात्रं पितामहम् । जायां जनित्रो मातरं ये प्रियास्तानुपं ह्ये ॥ ३० ॥ (१३)
 यो वै नदाप्यं नामर्तु वेदं । एष वै नदापो नामर्तुर्वदजः पञ्चोदनः । निरेवा-
 प्रियस्य भ्रातृव्यस्य धियं ददति भवंत्यात्मना । योऽजं पञ्चोदनं दक्षिणाज्यो-
 तिषं ददाति ॥ ३१ ॥ यो वै कुर्वन्तं नामर्तु वेदं । कुर्वन्तीकुर्वतीमेवाप्रियस्य भ्रा-
 तृव्यस्य धियमा दत्ते । एष वै कुर्वन्नामर्तुर्वदजः ० । ० । ० ॥ ३२ ॥ यो वै
 संयन्तं नामर्तु वेदं । संयन्तीसयतीमेवाप्रियस्य भ्रातृव्यस्य धियमा दत्ते ।
 एष वै संयन्नामर्तुर्वदजः ० । ० । ० ॥ ३३ ॥ यो वै पिन्वन्तं नामर्तु वेदं । पिन्वन्तीपि-
 न्वतीमेवाप्रियस्य भ्रातृव्यस्य धियमा दत्ते । एष वै पिन्वन्नामर्तुर्वदजः ० । ० । ० ॥ ३४ ॥
 यो वा उच्यन्तं नामर्तु वेदं । उच्यन्तीमुच्यतीमेवाप्रियस्य भ्रातृव्यस्य धियमा दत्ते । एष
 वा उच्यन्नामर्तुर्वदजः ० । ० । ० ॥ ३५ ॥ यो वा अभिभुवं नामर्तु वेदं । अभिभवन्तीमभिमवन्ती-

गन् । आयुरस्मभ्यं दयत् प्रजां च रायश्च पोषैरुभि नः सचताम् ॥ २२ ॥ ज-
 पेहोपपर्चनास्मिन् गोष्ठ उर्ष पृश्च नः । उर्ष अष्टभस्य यद् रेत उपेन्द्र तव बीर्षम्
 ॥ २३ ॥ एतं वो युवानं प्रति दध्मो अत्र तेन क्रीडन्तीश्चरत यशां अनु । माने-
 हासिष्ट जनुषा सुभागा रायश्च पोषैरुभि नः सचध्वम् ॥ २४ ॥ (१०)

॥ इति द्वितीयोऽनुवाकः ॥

॥ ५ ॥ (१) आ नयैतमा रंभस्व सुकृतां लोकमपि गच्छतु प्रजानन् । तृ-
 तमांसि बहुधा महान्त्यजो नाकृमा क्रमतां तृतीयम् ॥ १ ॥ इन्द्राय भागं परित्
 नयाम्यस्मिन् यज्ञे यजमानाय सूरिम् । ये नो द्विपन्त्यनु तान् रंभस्वानागसो यज-
 मानस्य वीराः ॥ २ ॥ म प्रदोषं नेनिग्धि दुश्चरितं यच्चचारं शुद्धैः शफैरा क्रमतां
 प्रजानन् । तृत्वा तमांसि बहुधा विपर्ययजो नाकृमा क्रमतां तृतीयम् ॥ ३ ॥
 अनु च्छ्वय श्यामेन त्वचमेतां विशस्तर्यथापूर्वसिन्ना माभि मंस्थाः । माभि द्वेहः
 परुशः कल्पयैनं तृतीये नाके अधि वि श्रयैनम् ॥ ४ ॥ श्रुचा कुम्भीमध्यग्नी
 श्रयाम्या सिञ्चोदकमव धेहो नम् । पर्याधत्ताग्निनां शमितारः श्रुतो गच्छतु सु-
 कृतां यत्र लोकः ॥ ५ ॥ उत्क्रामातः परि चेदत्तप्तस्तप्ताश्चरोरधि नाकं तृतीयम् ।
 अग्नेरग्निराधि सं वभूविद्य ज्योतिष्मन्तमभि लोकं जयैतम् ॥ ६ ॥ अजो अग्निरजम्
 ज्योतिराहुरजं जीवता ब्रह्मणे देयमाहुः । अजस्तमांस्यप हन्ति दूरमस्मिन्लोके ध्र-
 धानेन दत्तः ॥ ७ ॥ पञ्चौदनः पञ्चधा वि क्रमतामाक्रंस्यमानस्त्रीणि ज्योतीषि ।
 ईजानानां सुकृतां मेहि मर्ष्यं तृतीये नाके अधि वि श्रयस्व ॥ ८ ॥ अजा री-
 सुकृतां यत्र लोकः शरभो न च्चोति दुर्गाण्येषः । पञ्चौदनो ब्रह्मणो दीपमानः स
 दातारं तृप्त्या तर्पयाति ॥ ९ ॥ अजस्त्रिनाके त्रिदिवे त्रिपृष्ठे नाकस्य पृष्ठे ददिवान्
 दधाति । पञ्चौदनो ब्रह्मणो दीयमानो विश्वरूपा धेनुः कामदुघ्रास्येका ॥ १० ॥
 (११) एतद् वो ज्योतिः पितरस्तृतीयं पञ्चौदनं ब्रह्मणोजं ददाति । अजस्तमांस्यप
 हन्ति दूरमस्मिन्लोके ध्रुधानेन दत्तः ॥ ११ ॥ ईजानानां सुकृतां लोकमप्य-
 पञ्चौदनं ब्रह्मणोजं ददाति । स व्याप्तिमभि लोकं जयैतं शिवो रस्मभ्यं प्रतिवृहीतो
 मस्तु ॥ १२ ॥ अजो ह्यग्नेरजनिष्ट शोकाद् विप्रो विप्रस्य सहसो विपरिचद् ।
 पृष्ठं पूतमभिपूतं वर्षदकृतं तद् देवा ऋतुशः कल्पयन्तु ॥ १३ ॥ अगो-
 दासो दद्याद्विरण्यमपि दक्षिणाम् । तथा लोकान्त्समाप्नोति ये
 पार्थिवाः ॥ १४ ॥

देवीधृतपृष्ठा

विंशमानेन विक्रमने य उग्रहरति ॥ १२ ॥ योतिर्यातां स आहवनीयो यो चरमनि
म गार्हपत्यो यस्मिन् पर्वन्ति म दक्षिणाग्निः ॥ १३ ॥ (१६)

(३) इष्टं च वा एष पूर्तं च गृहाणांमरुनाति यः पूर्वोतिथेऽरुनाति ॥ १ ॥
पयेद्य वा एष रमं च० ॥ २ ॥ उजां च वा एष स्फुरति च० ॥ ३ ॥ प्रजां च
वा एष एगुंरच ॥ ४ ॥ ऊनिं च वा एष यशश्च० ॥ ५ ॥ श्रियं च वा एष
मुंविदं च गृहाणांमरुनाति यः पूर्वोतिथेऽरुनाति ॥ ६ ॥ एष वा अतिश्रियं च्छ्रोत्रिय-
स्तस्मान् पूर्वां नारुनीयात् ॥ ७ ॥ अग्निनावत्यतिथावशनीयाद् यज्ञस्य सात्प्रत्यार्थं
यज्ञस्पाधिच्छेदाय तद् प्रतम् ॥ ८ ॥ एतद् वा उ स्वादीयो यदधिगुवं क्षीरं वा
मांसं वा तदेव नारुनीयात् ॥ ९ ॥ (१७)

(४) स य एवं विद्वान् क्षीरमुपसिच्योपहरति ॥ १ ॥ यावदग्निष्टोमेने-
ष्टा मुसंमृदेनावरुन्दे तावदेनेनावरुन्दे ॥ २ ॥ स य एवं विद्वान्मृपिरुपसि-
च्योपहरति ॥ ३ ॥ यावदतिरात्रेष्टोष्टा० ॥ ४ ॥ स य एवं विद्वान् मधुपसिच्यो-
पहरति ॥ ५ ॥ यावत् मत्ससर्धेनेष्टा० ॥ ६ ॥ स य एवं विद्वान् मांसमुपसिच्यो-
पहरति ॥ ७ ॥ यावद् द्वादशाहनेष्टा मुसंमृदेनावरुन्दे तावदेनेनावरुन्दे ॥ ८ ॥ स य
एवं विद्वानुदकमुपसिच्योपहरति ॥ ९ ॥ प्रजानां प्रजनेनाय गच्छति प्रतिष्ठां प्रियः
प्रजानां भवति य एवं विद्वानुदकमुपसिच्योपहरति ॥ १० ॥ (१८)

(५) तस्मा उपाः द्विहृणोति सविता प्र स्तौति ॥ १ ॥ बृहस्पतिरूर्जयो-
ज्ञायति त्वष्टा पुष्ट्या प्रति हरति विश्वे देवा निधनम् ॥ २ ॥ निधनं भृत्याः प्र-
जायाः पशूनां भवति य एवं वेदं ॥ ३ ॥ तस्मा उधन्मूर्यो द्विहृणोति संग्रवः
प्र स्तौति ॥ ४ ॥ मध्वन्दिन उद्रायत्यपराहुः प्रति हरत्यस्तंयनिधनम् । निधनं०
॥ ५ ॥ तस्मा अर्घो भवन् द्विहृणोति स्तनयन् प्र स्तौति ॥ ६ ॥ विद्योतमानः
प्रति हरति वर्षन्नुद्रायत्युद्रगृह्णन् निधनम् । निधनं० ॥ ७ ॥ अतिथीन् प्रति
पश्यति द्विहृणोत्यभि र्दाति प्र स्तौत्युद्रकं याचत्युद्रायति ॥ ८ ॥ उर्ष हरति प्रति
हृत्युर्चिष्टं निधनम् ॥ ९ ॥ निधनं भृत्याः प्रजायाः पशूनां भवति य एवं वेदं
॥ १० ॥ (१९)

(६) यत् क्षुचां हृद्यत्या धावत्येव तत् ॥ १ ॥ यत् प्रतिशुणोति
प्रत्याधावत्येव तत् ॥ २ ॥ यत् परिवेषाः पार्श्वस्ताः पूर्वे चापरे च प्रपश्यन्ते

मेवाप्रियस्य भ्रातृव्यस्य श्रियमादत्ते । एष वा अग्निभूर्नामर्त्युयद्वजः पञ्चोदनः ।
 निरेवाप्रियस्य भ्रातृव्यस्य श्रियं ददाति भवत्यात्मना । योजं पञ्चोदनं दक्षिणा-
 ज्योतिषं ददाति ॥ ३६ ॥ अजं च पचत पञ्चं चावनान् । सर्वा दिशः संपन्नसः
 सुधीर्चीः सान्तर्देशाः प्रति गृह्णन्तु त एतम् ॥ ३७ ॥ तास्तं रक्षन्तु तव तुभ्यं-
 मेतं ताभ्य आज्यं हविरिदं जुहोमि ॥ ३८ ॥ (१४)

॥६॥(१) यो विद्याद् ब्रह्मं प्रत्यक्षं परस्मिन् यस्य संभारा ऋचो यस्यानूक्त्यम्
 ॥ १ ॥ सामानि यस्य लोमानि यजुर्हृदयमुच्यते परिस्तरणमिद्धविः ॥ २ ॥ यद्
 वा अतिथिपतिरतिथीन् प्रतिपरयति देवयजनं प्रेक्षते ॥ ३ ॥ यदाभिवदति की-
 क्षामुपैति यदुदकं याचत्यपः प्र खयति ॥ ४ ॥ या एव यद् आपः प्रणीयन्ते ता
 एव ताः ॥ ५ ॥ यत् तर्पणमाहरन्ति य एवाग्नीषोमीयः पशुर्वध्यते स एव सः
 ॥ ६ ॥ यदावसधान् कल्पयन्ति सदोहविर्धानान्येव तत् कल्पयन्ति ॥ ७ ॥ य-
 दुपस्तृणन्ति वहिरेव तत् ॥ ८ ॥ यदुपरिशयनमाहरन्ति स्वर्गमेव तेन लोकमव-
 रुन्दे ॥ ९ ॥ यत् काशिपूपवर्हणमाहरन्ति परिधयं एव ते ॥ १० ॥ यदाङ्ग-
 नाभ्यञ्जनमाहरन्त्याज्यमेव तत् ॥ ११ ॥ यत् पुरा परिवेषात् स्वादमाहरन्ति
 पुरोडाशावेव तौ ॥ १२ ॥ यदशानुकृतं हयन्ति हविष्कृतेमेव तद्धयन्ति ॥ १३ ॥
 ये मीहयो यवां निरुप्यन्तेशव एव ते ॥ १४ ॥ यान्युलूखलमुम्लानि श्रावी-
 ण एव ते ॥ १५ ॥ शूर्पं पवित्रं तुषां ऋजीपाभिपवणीरारपः ॥ १६ ॥ सुग-
 विर्नेक्षणायावर्नं द्रोणकलशाः कुम्भयो वायव्यानि पात्राणीयमेव कृष्णानिनम्
 ॥ १७ ॥ (१५)

(२) यजमानश्चाह्वयं वा एतदतिथिपतिः कुरुते यदाहार्याणि भेक्षत इदं
 मूया इदा इमिति ॥ १ ॥ यदाह भूय उद्धरेति प्राणमेव तेन वर्षीयांसं कुरु-
 ते ॥ २ ॥ अपं हरति हवीष्या सादयति ॥ ३ ॥ तेषामासंभानामतिथिपालनं कुरु-
 होति ॥ ४ ॥ सुवा हस्तेन प्राणे यूपं सुकारेण वपदकारेण ॥ ५ ॥ एते वै पि-
 याधार्मियाश्चत्विजः स्वर्गं लोकं गमयन्ति यदतिथयः ॥ ६ ॥ स य एवं विगन्त-
 न द्विपन्नश्रीयाभ द्विपतोक्षमश्रीयाभ मीमांसितस्य न मीमांसमानस्य ॥ ७ ॥ स-
 र्वो वा एष जग्धपाप्मा यस्याश्रमश्नन्ति ॥ ८ ॥ सर्वो वा एषोर्जग्धपाप्मा यस्या-
 न्नाशनन्ति ॥ ९ ॥ सर्वदा या एष युक्तप्रावार्रपविश्रो वितताध्वर आहृतयद्भक्तु-
 र्द्वहरति ॥ १० ॥ प्राणापत्यो वा एतस्य यज्ञो विततो य एवंहरति ॥ ११ ॥ प्रजापतेर्वा एष

विक्रमाननु विक्रमते य उंप्रहरति ॥ १२ ॥ योतिथीनां स आहयनीयो यो वेरमनि
स गार्हपत्यो यस्मिन् पर्वन्ति स दक्षिणाग्निः ॥ १३ ॥ (१६)

(३) इष्टं च वा एष पूर्तं च गृहाणांमरनाति यः पूर्वोतिथेरनाति ॥ १ ॥
पर्यध्य वा एष रसं च० ॥ २ ॥ ऊर्जा च वा एष स्फाति च० ॥ ३ ॥ प्रजां च
वा एष पशुंश्च ॥ ४ ॥ क्रीतिं च वा एष यशश्च० ॥ ५ ॥ धियं च वा एष
संविदं च गृहाणांमरनाति यः पूर्वोतिथेरनाति ॥ ६ ॥ एष वा अतिथिर्यच्छ्रोत्रिय-
स्तस्मात् पूर्वो नारशीयात् ॥ ७ ॥ अशितावत्यतिथावशनीयाद् यज्ञस्य सात्प्रत्ययं
यज्ञस्याविच्छेदाय तद् मतम् ॥ ८ ॥ एतद् वा उ स्वादीयो यदधिगवं क्षीरं वा
मांसं वा तत्रैव नारशीयात् ॥ ९ ॥ (१७)

(४) स य एवं विद्वान् क्षीरमुपसिच्योंप्रहरति ॥ १ ॥ यावदग्निष्टोमेने-
ष्टा सुसंमृद्धेनावरुद्धे तावदेनेनावरुद्धे ॥ २ ॥ स य एवं विद्वान्त्सर्पिरुपसि-
च्योंप्रहरति ॥ ३ ॥ यावदतिरात्रेणेषां ॥ ४ ॥ स य एवं विद्वान् मधुपसिच्यो-
ंप्रहरति ॥ ५ ॥ यावत् ससृसपेनेष्टवा० ॥ ६ ॥ स य एवं विद्वान् मांसमुपसिच्यो-
ंप्रहरति ॥ ७ ॥ यावद् द्वादशाहेनेष्टा सुसंमृद्धेनावरुद्धे तावदेनेनावरुद्धे ॥ ८ ॥ स य
एवं विद्वानुदकमुपसिच्योंप्रहरति ॥ ९ ॥ प्रजानां प्रजननाय गच्छति प्रतिष्ठां प्रियः
प्रजानां भवति य एवं विद्वानुदकमुपसिच्योंप्रहरति ॥ १० ॥ (१८)

(५) तस्मा उपाः हिदकृणोनि सविना म स्तीति ॥ १ ॥ बृहस्पतिरूर्जयो-
द्गापति त्वष्टा पुष्टा मति हरति विश्वे देवा निधनम् ॥ २ ॥ निधनं भूत्याः प्र-
जायाः पशूनां भवति य एवं वेदं ॥ ३ ॥ तस्मा उच्यन्मूर्यो हिदकृणोनि संग्रहः
म स्तीति ॥ ४ ॥ मध्यन्दिन उर्द्रायत्यपराहुः मति हरत्यस्तंयनिधनम् । निधनं०
॥ ५ ॥ तस्मा अघो भयन् हिदकृणोनि स्तनयन् म स्तीति ॥ ६ ॥ त्रियोनमानः
मति हरति वर्षेनुर्द्रायत्युदगान् निधनम् । निधनं० ॥ ७ ॥ अतिथीन् मतिं
पश्यति हिदकृणोत्यभि गदति म स्तीत्युदकं याच्यन्नुर्द्रायति ॥ ८ ॥ उप हरति मतिं
हरत्युच्छिष्टं निधनम् ॥ ९ ॥ निधनं भूत्याः प्रजायाः पशूनां भवति य एवं वेदं
॥ १० ॥ (१९)

(६) यत् क्षुचाटं इत्यन्या धावपत्येव तत् ॥ १ ॥ यत् मतिगुणोति
प्रत्याधावपत्येव तत् ॥ २ ॥ यत् परिवेषाटः पात्रं हस्ताः पूं चारं च प्रपन्ने

मेवाग्निमस्य भानुव्यस्य श्रियमादत्त । एष वा अग्निभूर्नाम्नु
 निह्नाग्निमस्य भानुव्यस्य श्रियं ददाति भवेत्यात्मना । योऽने
 ज्योतिषं ददाति ॥ १६ ॥ अग्ने च पचेत् पन्नं चाहुनात् ।
 मधीजीः सान्तेर्देशाः प्रति चरणान् त एवम् ॥ १७ ॥ ता
 मेनं ताभ्य आज्यं हविर्दिदं जुहोमि ॥ १८ ॥ (१४)

॥६॥ (१) यो विधाद् अक्षं मृत्युञ्जं परुषि यस्य संधाः
 ॥ १ ॥ सामानि यस्य लोमानि यनुर्द्वेयमुच्यते परिस्तरण
 वा अतिथिपतिरतिथीन मतिपर्येति देवयज्ञेन मेक्षते ॥ २
 क्षामुर्पति यदुक्तं याचन्त्यपः म एयति ॥ ४ ॥ या एव यः
 एव ताः ॥ ५ ॥ यत् तर्पणमाहरन्ति य एवाग्नीषोमीयः प
 ॥ ६ ॥ यदावमुभान् कल्पयन्ति सदाहविर्धानान्येव तत्
 दुपस्तृणन्ति चर्हिद्ये तत् ॥ ८ ॥ यदुपरिशयनमाहरन्ति
 रुन्दे ॥ ९ ॥ यत् केशिपूपवर्हणमाहरन्ति परिधय एव ते
 नाभ्यञ्जनमाहन्त्याज्यमेव तत् ॥ ११ ॥ यत् पुरा र्पा
 पुरोडाशाद्येव ता ॥ १२ ॥ यदेशानकृतं दयन्ति हविष्कृतं
 ये मीरयो यवा निरुप्यन्तेत्येव एव ते ॥ १४ ॥ यान्यु
 ए एव ते ॥ १५ ॥ शूर्प एविभ्रं तुषा अज्ञीपाग्निपर्वणी
 विनेक्षणापर्येन द्रोणकलशाः कुम्भयो वायव्यानि पा
 ॥ १७ ॥ (१५)

(२) यजमानग्राहणं वा पतदतिथिपतिः कुरुते :
 मूपाश् इदाश्चिति ॥ १ ॥ यदाह भूय उच्यते प्राण
 ते ॥ २ ॥ वर्ष हरति हवीप्या सादयति ॥ ३ ॥ तेषामा
 होति ॥ ४ ॥ श्रुचा हस्तेन प्राणे यूपे श्रुतारेण वपद्
 याध्वाग्निवाह्यविजः स्वर्गं लोकं गमयन्ति यदतिथयः
 न द्विपन्नश्रीयात् द्विपतोन्नमश्रीयात् मीमांसितस्य न :
 यो वा एष जग्धर्पाप्मा यस्यान्नमभ्रन्ति ॥ ८ ॥ सर्वो
 नाशनन्ति ॥ ९ ॥ सर्वदा वा एष युक्तमार्वादीपवित्रो
 उपहरति ॥ १० ॥

॥ ८ ॥ शीर्षं शीर्षमयं कर्णशूलं विलोहितम् । सर्वं शीर्षण्यं ते रोगं
 बृह्निर्मन्त्रयामहे ॥ १ ॥ कर्णाभ्यां ते कर्णशूलं विसर्पकम् ।
 सर्वं ॥ २ ॥ यस्य हेतोः प्रच्यवते यक्ष्मः कर्णत आस्यतः । सर्वं ॥ ३ ॥
 यः कृणोति प्रमोतमन्धं कृणोति पूरुषम् । सर्वं ॥ ४ ॥ अङ्गभेदमङ्गज्वरं
 विश्वाह्वयं विसर्पकम् । सर्वं शीर्षण्यं ते रोगं बृह्निर्मन्त्रयामहे ॥ ५ ॥ यस्य
 भीमः प्रतीकाश उद्वेपयति पूरुषम् । तत्रमानं विश्वशारदं बृहि० ॥ ६ ॥
 य ऊरु अत्रुसर्पत्यथो एति ग्वीनिके । यत्तं ते अन्तरङ्गेभ्यो बृहि० ॥ ७ ॥ यद्वि
 कामादपक्रामाद्दृदयाज्जायते परिं । हृदो वृत्तासमङ्गेभ्यो बृहि० ॥ ८ ॥ हृदि-
 माणं ते अङ्गेभ्योऽप्वामन्तरोदरात् । यत्तमोऽधामन्तरात्मनो बृह्निर्मन्त्रयामहे ॥ ९ ॥
 आसो वृत्तासो भवतु मूर्ध्नं भवत्यामयत् । यत्तमाणां सर्वेषां त्रिपं निरवोचमहं
 त्वत् ॥ १० ॥ (२२) बृहिविलं निर्द्वन्तु काहावाहं तत्रोदरात् । यत्तमाणां
 ॥ ११ ॥ उदरात् ते अग्नेना नाभ्या हृदयादधि । यत्तमाणां सर्वेषां त्रिपं निरवो-
 चमहं त्वत् ॥ १२ ॥ याः स्त्रीमानं विरुजन्ति मूर्धानं प्रत्यर्षणीः । अहिंसन्तीर-
 नाप्रया निर्द्वन्तु बृहिविलम् ॥ १३ ॥ या हृदयमुत्पन्त्यनुत्तन्वन्ति कीकसाः ।
 अहि० ॥ १४ ॥ याः पारवे उत्पन्त्यनुत्तन्वन्ति पृष्टीः । अहि० ॥ १५ ॥ या-
 स्तिरर्धीरुत्पन्त्यर्षणीर्विच्छाणां सु ते । अहि० ॥ १६ ॥ या गुदा अनुसर्पन्त्या-
 न्त्राणि मोहयन्ति च । अहि० ॥ १७ ॥ या मज्ज्ञो निर्धयन्ति परीपि विरुजन्ति
 च । अहिंसन्तीरनाप्रया निर्द्वन्तु बृहिविलम् ॥ १८ ॥ ये अर्हानि मृदयन्ति
 यत्तमासो रोपणास्तव । यत्तमाणां सर्वेषां त्रिपं निरवोचमहं त्वत् ॥ १९ ॥
 विसर्पस्य विद्वधस्य वातीकारस्य बालजेः । यत्तमाणां सर्वेषां त्रिपं निरवोच-
 महं त्वत् ॥ २० ॥ पादाभ्यां ते जानुभ्यां श्रोणिभ्यां परि भंससः । अनुकाद्-
 र्षणीरुष्णिहाभ्यः शीष्णो रोगमनीनशम् ॥ २१ ॥ सं ते शीष्णः कृपालान्ति
 हृदयस्य च यो त्रिषुः । उच्चक्षादिस्य इरिमभिः शीष्णो रोगमनीनशोऽप्रेदमशी
 शमः ॥ २२ ॥ (२३)

॥ इति चतुर्थोऽनुवाकः ॥

॥ ६ ॥ अस्य वामस्य पलितस्य होतुस्तस्य भ्रानो मध्यमो अस्यमः ।
 तृतीयो भ्रानो पृतपृष्ठो अस्याशोपरयं विश्वपतिं सन्पुत्रम् ॥ १ ॥ सप्त पुं-
 व्रजन्ति रथमेवैचममेवो अरवो वरति सप्तनामा । त्रिनाभिं चक्रमजरमनुवं यस्मिमा
 विश्वा भुवनाधि तस्यः ॥ २ ॥ इमं रथमधि ये सप्त तस्युः सन्पुत्रं सप्त वृह-

चमसाध्वर्यव एव ते ॥ ३ ॥ तेषां न करचनाहोता ॥ ४ ॥ यद् वा अतिथिपति-
 रतिथीन् परिविष्ये गृहानुषोदैत्यैवभृथमेव तदुपावैति ॥ ५ ॥ यत् सभागयति द-
 क्षिणाः सभागयति यदनुतिष्ठत उदवस्यत्येव तत् ॥ ६ ॥ स उपहूतः पृथिव्यां
 भक्षयत्युपहूतस्तस्मिन् यत् पृथिव्यां विश्वरूपम् ॥ ७ ॥ स उपहूतोन्तरिक्षे
 भक्षयत्युपहूतस्तस्मिन् यदन्तरिक्षे विश्वरूपम् ॥ ८ ॥ स उपहूतो दिवि भक्षयत्युप-
 हूतस्तस्मिन् यद् दिवि विश्वरूपम् ॥ ९ ॥ स उपहूतो देवेषु भक्षयत्युपहूतस्त-
 स्मिन् यद् देवेषु विश्वरूपम् ॥ १० ॥ स उपहूतो लोकेषु भक्षयत्युपहूतस्तस्मिन्
 यद् लोकेषु विश्वरूपम् ॥ ११ ॥ स उपहूत उपहूतः ॥ १२ ॥ आमोतीमं लोकप्र-
 मोत्यमुम् ॥ १३ ॥ ज्योतिष्मतो लोकान् जयति य एवं वेद ॥ १४ ॥ (२०)

॥ इति तृतीयोऽनुवाकः ॥

॥ ७ ॥ प्रजापतिश्च परमेष्ठी च शृङ्गे इन्द्रः शिरों अग्निर्जलादं घमः
 कृकाटम् ॥ १ ॥ सोमो राजा मस्तिष्को धौरुत्तरहनुः पृथिव्यधरहनुः ॥ २
 विद्युज्जिह्वा मरुतो दन्ता रेवतीर्ग्रीवाः कृत्तिका स्कन्धा घर्मो वहः ॥ ३ ॥ विश्व-
 घायुः स्वर्गो लोकः कृष्णद्रं विधरणी निवेप्यः ॥ ४ ॥ श्येनः क्रोडोऽन्तरिक्षं प-
 जस्यं बृहस्पतिः क्रुक् बृहतीः कीकसाः ॥ ५ ॥ देवानां पत्नीः पृथ्वी उणसद्
 पशवः ॥ ६ ॥ मित्रश्च बरुणश्चांसौ त्वष्टा चार्यमा च होपणीं महादेवो वा
 ॥ ७ ॥ इन्द्राणी भसद् वायुः पुच्छं पवमानोवालाः ॥ ८ ॥ ब्रह्मं च चतुर्षु च श्रो-
 णी बलमूरु ॥ ९ ॥ धाता च सविता चाधीवन्ती जह्यां गन्धर्वा अप्सरसः कु-
 ष्ठिका अदितिः शफाः ॥ १० ॥ चेतो हृदयं यकृन्मेधा मृतं पुरीतत् ॥ ११ ॥
 जुत् कुत्तिरिरां वज्रिष्ठुः पर्वताः प्लाशयः ॥ १२ ॥ क्रोधो बृको मन्युगार्ह-
 प्रजा शेषः ॥ १३ ॥ नदी सूत्री वर्षस्य पतय स्तना स्तनयित्तरूपः ॥ १४ ॥
 विश्वव्यं चाश्चर्मोपंधयो लोमाति नक्षत्राणि रूपम् ॥ १५ ॥ देवजना गुदां म-
 नुष्यां आन्त्राण्यत्रा उदरम् ॥ १६ ॥ रक्षांसि लोहितमितरजना ऊर्वधम् ॥ १७ ॥
 अंधं पीवो मज्जा निधनम् ॥ १८ ॥ अग्निरासीन् उत्थितोरिवना ॥ १९ ॥ इन्द्रः
 माह तिष्ठन् दक्षिणा तिष्ठन् घमः ॥ २० ॥ मृत्युश्च तिष्ठन् धातोवह तिष्ठन् सविता
 ॥ २१ ॥ तृणानि प्राणः सोमो राजा ॥ २२ ॥ मित्र ईक्षमाण आर्षं आनुदः
 ॥ २३ ॥ युज्यमानो वैश्वदेवो युक्तः प्रजापतिर्विमुक्तः सर्वम् ॥ २४ ॥ एतद् वै
 विश्वरूपं सर्वरूपं गोरूपम् ॥ २५ ॥ उपैतं विश्वरूपाः सर्वरूपाः पशवस्तिष्ठन्ति
 य एवं वेद ॥ २६ ॥ (२१)

॥ ८ ॥ शीर्षेति शीर्षामयं कर्णशूलं विलोहितम् । सर्वं शीर्षण्यं ते रोगं
 ग्रहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥ १ ॥ कर्णाभ्यां ते कर्णशूलेभ्यः कर्णशूलं त्रिसर्पकम् ।
 सर्वं ॥ २ ॥ यस्य हेनोः प्रच्यवति यक्ष्मः कर्णत आस्यतः । सर्वं ॥ ३ ॥
 कृणोति प्रमोतमन्धं कृणोति पूरुषम् । सर्वं ॥ ४ ॥ अह्नाभेदमङ्गुचरं
 श्याङ्गुचं त्रिसर्पकम् । सर्वं शीर्षण्यं ते रोगं ग्रहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥ ५ ॥ यस्य
 मः प्रतीकाश उद्वेपति पूरुषम् । त्वमानं विश्वशारदं ग्रहिं ॥ ६ ॥
 अनुसर्पत्ययो एति ग्वीनिके । यच्च ते अन्तरङ्गेभ्यो ग्रहिं ॥ ७ ॥ यत्रि
 त्पादपक्वामाहृदयाजायते परिं । हृदो वलासमङ्गेभ्यो ग्रहिं ॥ ८ ॥ ह्रि-
 णं ते अङ्गेभ्योऽपामन्तरोदरात् । यच्चमोधामन्तरात्मनो ग्रहिर्निर्मन्त्रयामहे ॥ ९ ॥
 गसो वलासो भवतु मूर्ध्नि भवत्वामयत् । यच्चमाणां सर्वेषां त्रिपं निरवोचमहं
 त्वत् ॥ १० ॥ (२२) ग्रहिविलं निर्देवतु काहावाहं तत्रोदरात् । यच्चमाणां
 । ११ ॥ उदरात् ते क्रोमनो नाभ्या हृदयादधि । यच्चमाणां सर्वेषां त्रिपं निरवो-
 चमहं त्वत् ॥ १२ ॥ याः स्मिमानं विरुजन्ति मूर्धानं प्रत्यर्पणीः । अर्हिसन्तीर-
 नामया निर्देवन्तु ग्रहिविलम् ॥ १३ ॥ या हृदयमुपपन्त्यनुत्तन्वन्ति कीकसाः ।
 अर्हिं ॥ १४ ॥ याः प्रार्षे उपपन्त्यनुत्तन्वन्ति पृष्ठीः । अर्हिं ॥ १५ ॥ या-
 स्तिरर्धीरुपपन्त्यर्पणीर्विज्ञासु ते । अर्हिं ॥ १६ ॥ या गुदा अनुसर्पन्त्या-
 न्वाणि मोहयन्ति च । अर्हिं ॥ १७ ॥ या मज्जो निर्धयन्ति पक्षिपि विरुजन्ति
 च । अर्हिसन्तीरनामया निर्देवन्तु ग्रहिविलम् ॥ १८ ॥ ये अङ्गानि मृदयन्ति
 पचमासो रोपणास्तव । यच्चमाणां सर्वेषां त्रिपं निरवोचमहं त्वत् ॥ १९ ॥
 त्रिसर्पस्य विद्रथस्य वातीकारस्य बालजेः । यच्चमाणां सर्वेषां त्रिपं निरवोच-
 महं त्वत् ॥ २० ॥ पादाभ्यां ते जानुभ्यां श्रोणिभ्यां परि भंससः । अनूकाद-
 र्पणीरुष्णिहाभ्यः शीष्णो रोगमनीनशम् ॥ २१ ॥ सं ते शीष्णः कपालान्ति
 हृदयस्य च यो विधुः । उद्यन्नादिस्य रुश्मिभिः शीष्णो रोगमनीनशोऽङ्गभेदमशी
 शमः ॥ २२ ॥ (२३)

॥ इति चतुर्थोऽनुवाकः ॥

॥ ६ ॥ अस्य वामस्य पलितस्य होतुस्तस्य भ्राता मध्यमो अस्त्यर्धः ।
 तृतीयो भ्राता घृतपृष्ठो अस्यात्रापस्य विश्वपतिं सप्तपुत्रम् ॥ १ ॥ सप्त पु-
 ङ्जन्ति रथमेकचक्रमेको अरथो वहति सप्तनामा । त्रिणाभि चक्रमजरमनुर्वं यत्रेमा
 विश्वा भुवनाधि तस्युः ॥ २ ॥ इमं रथमधि ये सप्त तस्युः सप्तचक्रं सप्तं षट्-

न्तरवाः । सप्त स्वसारो अभि सं नवन्त यत्र गद्यां निहिता सप्त नामा ॥ ३ ॥
 को ददर्श प्रथमं जायमानमस्थन्वन्तं यदन्स्था विभक्तिं । भूम्या अमुरसृग्नात्मा
 कं सित् को विद्वांसमुपे ग्रात् मष्टुमेत् ॥४॥ इह ब्रवीतु य ईधुः वेदास्य वापस्य
 निहितं पदं वेः । शीर्ष्णः क्षीरं दुहते गावो अस्य वामिं वसाना उदकं पदापुः
 ॥ ५ ॥ पाकः पृच्छामि मनसाविजानन् देवानमिना निहिता पदानि । वत्से वृ-
 ष्कयेधि सप्त तन्तून वि तन्तिरे कुवय् ओतुवा उं ॥ ६ ॥ अर्विकित्वाश्चि-
 क्तुर्परिचदत्र कवीन् पृच्छामि विद्वतो न विद्वान् । वि यस्तस्तम्भ पडिमा रजो-
 स्यजस्य रूपे किमपि सिवदेकम् ॥ ७ ॥ माता पितरंमृत आ वभाज धीत्यग्रे म-
 नसा सं हि जग्मे । सा वीभत्सुर्गर्भरसा नविद्धा नमस्वन्त इदुपवाकर्मायुः ॥ ८ ॥
 युक्ता मातासीद्दुरि दक्षिणाया अतिष्ठद् गर्भो वृजनीष्वन्तः । अमीमेद् वत्सो अ-
 नु गामपश्यद् विश्वरूप्यं त्रिषु योजनेषु ॥ ९ ॥ तिस्रो मातृक्षीन् पितृन् विभुदेकं
 ऊर्ध्वस्तस्थौ नेमव ग्लापयन्त । मन्त्रयन्ते द्विवो अमुष्यं पृष्ठं विश्वविदो वाचमवि-
 श्वविनाम् ॥ १० ॥ (२४) पञ्चरि चक्रे परिवर्तमाने यस्मिन्नातस्थुर्भुवनानि
 विश्वा । तस्य नाक्षस्तप्यते भूरिंभारः सनावेव न च्छिद्यते सनाभिः ॥ ११ ॥
 पञ्चपादं पितरं द्वादशाकृतिं द्विव आहुः परे अर्धे पुरीषिणम् । अथेमे अन्य उपरे
 विचक्षणो सप्तर्चक्रं पडर आहुरीपितम् ॥ १२ ॥ द्वादशारं नृहि तजराणु वर्वति
 चक्रं परि घामृतस्य । आ पुत्रा अग्रे मिथुनासो अत्रं सप्त शतानिं विशतिरव
 तस्थुः ॥ १३ ॥ सनेमि चक्रमजरं वि यावृत् उत्तानायां दश युक्ता वहन्ति ।
 सूर्यस्य चक्षु रजमैत्यावृत्तं यस्मिन्नातस्थुर्भुवनानि विश्वा ॥ १४ ॥ स्त्रियः सती-
 स्तां उं मे पुंस आहुः पश्यदक्षयवान् वि चैतदन्धः । कुविर्यः पुत्रः स ईमा वि-
 केत यस्ता विज्ञानात् स पितुप्पितासत् ॥ १५ ॥ साकृजानां सप्तयमाहुरेकं प-
 ढिद्यमा ऋपयो देवजा इति । तेषामिष्टानि विहितानि धामश स्थाने रजन्ते विहं-
 तानि रूपशः ॥ १६ ॥ अश्वः परेण पर एनावरेण पदा वत्सं विव्रती गौर-
 स्यात् । सा कद्रीची कं स्विदधे परां ग्रात् कं सित् मूते नृहियूथे अस्मिन् ॥ १७ ॥
 अश्वः परेण पितरं यो अस्य वेदावः परेण पर एनावरेण । कवीयमानः क इह
 म वोचद् देवं मनुः कुतो अधि प्रजातम् ॥ १८ ॥ ये अर्वाञ्चस्तां उ पराव
 आहुर्ये पराञ्चस्तां उ अर्वाच आहुः । इन्द्रश्च या चक्रयुः सोम तानि पुरा न
 युक्ता रजसो वहन्ति ॥ १९ ॥ वा सुपर्णा सुयुजा सखाया समानं वृक्षं परि प-
 स्वजाते । तयोर्ग्न्यः पिप्पलं स्वावत्त्यनरनघ्नयो अभि चाकशीति ॥ २० ॥
 मन् वृक्षे मध्वदः सुपर्णा निविशन्ते सुवते चाधि विश्वे । तस्य यदाहुः नि

पलं स्याद्वेत्ते तन्नोन्नशयः पितरं न वेद ॥ २१ ॥ यत्रा सुपर्णा अमृतस्य भ्र-
क्षमनिमेषं विदधाभिस्वरन्ति । एना विश्वस्य भुवनस्य गोपाः स मा धीरः पा-
कमत्रा विवेश ॥ २२ ॥ (२५)

॥ १० ॥ यद् गायत्रे अर्धं गायत्रमाहितं त्रैष्टुभं वा त्रैष्टुभाद्विरतञ्जत ।
यद्वा जगज्जगत्याहितं पदं य इत् यद् विदुस्ते अमृतत्वमानशुः ॥ १ ॥ गायत्रेण
प्रति मीमते अर्कमर्केण साम त्रैष्टुभेन वाकम् । वाकेन वाकं द्विपदा चतुष्पदा-
क्षरेण मिमने सप्त वाणीः ॥ २ ॥ जगता सिन्धुं दिव्यस्कभायद् स्थतरे सूर्ये
पर्यपरयत् । गायत्रस्य समिधस्तिस्र आहुस्ततो मद्रा प्र रीरिचे महित्वा ॥ ३ ॥
उप ह्ये सुदुर्धा धेनुमेतां सुहस्तो गोधुगुत दोहदेनाम् । श्रेष्ठं स्रवं संविता सावि-
पन्नोर्भीद्धो यमस्तद्गु पु प्र वीचत् ॥ ४ ॥ हिङ्कृण्वती वंसुपत्नी वसूनां वृत्समि-
च्छन्ती सनसाभ्यागात् । दुहामशिवभ्यां पयो अघ्नयेयं सा वर्धता महते सौभ-
गाय ॥ ५ ॥ गौरभीमेष्टभि वृत्सं मिपन्तं मूर्धानं हिङ्ङ्कृणोन्मातृवा उ । सृ-
र्माणं यममभि वावशाना मिमाति प्रायुं पर्यते पयोभिः ॥ ६ ॥ अयं स शिङ्-
के येन गौरभीवृत्ता मिमाति प्रायुं ध्वसनावर्धं ध्रिता । सा चित्तिभिनि हि चकार
मत्यान् विदुश्चवन्ती प्रति वृमिमौहत ॥ ७ ॥ अनच्छये तुरगातु जीवमेजद् ध्रुवं
मध्य आ पस्त्यानाम् । ज्रीथो मृतस्य चरति स्वधाभिरमन्यो मर्त्येना सयोनिः
॥ ८ ॥ विधुं दंष्ट्राणं संलिलस्य पृष्ठे युवानं सन्तं पत्तितो जंगार देवस्य परय
काव्यं महित्वा द्या ममार स द्यः समान ॥ ९ ॥ य ई चकार न सो अस्य
वेद य ई ददर्श हिङ्गिष्ठु तस्मात् । स मातुर्योना परिवीतो अन्तर्वेदप्रजा नि-
र्घन्तिरा विवेश ॥ १० ॥ (२६) अपश्यं गोपामन्निपर्शमानमा च परां च प-
धिभिधरन्तम् । स मधीवीः स विपृचीर्वसान् आ वरीवति भुवनेष्वनः ॥ ११ ॥
यानः पिता जेनिता नाभिरत्र वन्दुर्ना माता पृथिवी मदीपम् । ज्ञानायोर्य-
म्योऽयोनिर्गन्तरथा पिता दुष्टितुर्गर्भमाधात् ॥ १२ ॥ पृच्छामि न्या परमन्तं पृ-
थिव्याः पृच्छामि वृष्णो अरवस्य रेतः । पृच्छामि विरवस्य भुवनस्य नाभिं पृ-
च्छामि वाचः परमं प्योम ॥ १३ ॥ इयं बहिः परो अन्तः पृथिव्या अयं गोमा
वृष्णो अरवस्य रेतः । अयं पृथो विरवस्य भुवनस्य नाभिर्गोमायं वाचः परमं प्योम
॥ १४ ॥ न वि जानामि यदिवेदमस्मि न्निययः सनंज्ञो सनमा चगामि । यद्वा
मार्गन् मथमजा श्रानस्यादिद् वाचो अरतुवे भागस्य्याः ॥ १५ ॥ अशाद् महति
स्वधयां शुभीतोमन्यो मर्त्येना सयोनिः । ता शश्वन्ता विपृचीनां विपन्ता न्य-
न्यं विवयुर्न नि विवयुर्न्यम् ॥ १६ ॥ सगाधेगुर्भा भुवनस्य रेतो विप्योऽप्यिष्ट-

अथ दशमं काण्डम्

॥ १ ॥ यां कल्पयन्ति बहवो बध्नीष्व विश्वरूपां हस्तकृतां चिकित्सवः ।
सारादेत्वर्षं नुदाम एनाम् ॥ १ ॥ शीर्षेवतीं नृस्वतीं कृष्िनीं कृत्याकृता सं-
भृता विश्वरूपा । सारादेत्वर्षं नुदाम एनाम् ॥ २ ॥ शूद्रकृता राजकृता स्त्रीकृता
मृत्वाभिः कृता । ज्ञाया पत्या नृत्तेव कृतां वन्द्यच्छतु ॥ ३ ॥ अनयाहमोप-
ध्या सर्वाः कृत्या अद्दुपम् । यां क्षेत्रे घृक्रिया गोषु यां वां ते पुरुषेषु ॥ ४ ॥
अधर्मस्त्वयकृतं शपथः शपथीयते । प्रत्यक् प्रतिप्रहिणो यथा कृत्याकृतं हनत्
॥ ५ ॥ प्रतीचीनं आह्वितसोर्ध्वत्तो नः पुरोहितः । प्रतीचीः कृत्या आकृत्यामून्
कृत्याकृतां जहि ॥ ६ ॥ यस्त्वोवाच परेहीतिं प्रतिमूलमुद्रायम् । तं कृत्येभि-
निर्वर्तस्व मास्मानिच्छो अनागतः ॥ ७ ॥ यस्ते पर्यपि संवृधौ रथस्तेर्वभुर्धिया ।
तं गच्छ तत्र तेप्यनमज्ञातस्तेप्यं जनः ॥ ८ ॥ ये त्वा कृत्वालेभिरे विद्वला अंभि-
चारिणः । शम्भ्यां दे कृत्यादूर्पणं प्रतिवर्त्म पुनःसरं तेन त्वा स्नपयामसि ॥ ९ ॥
यद् दुर्भगां मस्नपितां मृतवत्सामुपेयिम । अपैतु सर्वं मत् प्रापं द्रयिणं मोषं तिष्ठतु
॥ १० ॥ (१) यत् ते पितृभ्यो ददतो यज्ञे वा नामे जगृहुः । संदेरयात्
सर्वस्मात् प्रापादिमा मुञ्चन्तु स्वापधीः ॥ ११ ॥ देवैनुसात् पित्र्यान्नामग्राहात्
संदेरयादभिनिष्कृतात् । मुञ्चन्तु त्वा वीरुथो वीर्येण ब्रह्मण ऋग्भिः पर्यस्य अ-
पीणाम् ॥ १२ ॥ यथा वातरच्यावयति भूम्यां रेणुमन्तारिज्ञाच्छाश्रम । एवा मत्
सर्वं दुर्भतं ब्रह्मनुत्तमपायाति ॥ १३ ॥ अपं क्राम नानदती विन्ददा गर्दभीव ।
कर्तृन् नक्षस्येतो नृत्ता ब्रह्मणा वीर्यावता ॥ १४ ॥ अयं पन्याः कृत्येति त्वा
नयामोभिप्रहितां प्रति त्वा प्र हिणमः । तेनाभि याहि भञ्जत्यनस्वतीव वाहिनी
विश्वरूपा कृष्णिनी ॥ १५ ॥ पराङ् ते ज्योतिरपथं ते अर्वाग्न्यत्रास्मदयना
कृणुष्व । परेणेहि नवतिं नाव्याः अतिं दुर्गाः श्रोत्या मा क्षिण्यः परेहि ॥ १६ ॥
वानं इव वृत्तान् नि मृणीहि पादय मा गामरुवं पुरुषप्रच्छिद्य एषाम् । कर्तृन्
नि हत्येतः कृत्येप्रज्ञास्त्वायं बोधय ॥ १७ ॥ यां ते वृहिपि यां रथशाने

क्षेत्रे कृत्यां बलंगं वा निचखुः । अग्नौ वा त्वा गार्हपत्येऽभिचेरुः पाकं सन्तं
धीरंतरा अनागसम् ॥ १८ ॥ उपाहृतमनुबुद्धं निखातं वैरं त्सार्यन्वविदाम क-
र्त्तम् । तदेतु यत् आभृतं तत्राश्वं इव वि वर्ततां हन्तुं कृत्याकृतः प्रजाम् ॥ १९ ॥
स्वायसा असयः सन्ति नो गृहे विद्या ते कृत्ये यतिधा परीषि । उत्तिष्ठैव परे-
हीतोज्ञाते किष्णिहेच्छसि ॥ २० ॥ (२) श्रीवास्ते कृत्ये पादौ चार्पि कर्त्स्या-
मि निर्द्रव । इन्द्राग्नी अस्मान् रक्षतां यौ प्रजानां प्रजावती ॥ २१ ॥ सोषो
राजाधिपा मृडिता च भूतस्य नः पतयो मृडयन्तु ॥ २२ ॥ भवाशर्वावस्यतां
पापकृते कृत्याकृते दुष्कृते विद्युते देवहेतिम् ॥ २३ ॥ यद्येयं द्विपदी चतुष्पदी
कृत्याकृता संभृता विश्वरूपा । सेतोऽष्टापदी भूत्वा पुनः परेहिदुच्छने ॥ २४ ॥
अभ्युक्ताका स्वरेकृता सर्वं भरन्ती दुरितं परेहि जानीहि कृत्ये कृतांरं दुहिते
पितरं स्वम् ॥ २५ ॥ परेहि कृत्ये मा तिष्ठो विद्वस्येव पदं नय । मृगः स मृग-
युस्त्वं न त्वा निकर्तुमर्हति ॥ २६ ॥ उत हन्ति पूर्वासिनं मत्यादायापत् इत्वा ।
उत पूर्वस्य निघ्नतो नि हन्त्यपरः प्रति ॥ २७ ॥ एतद्धि शृणु मे वचोयेहि ये
एयथ । यस्त्वा चकार तं प्रति ॥ २८ ॥ अनागोहृत्या वै भीमा कृत्ये मा नो मा-
मश्वं पुरुषं वधीः । यत्रयत्रामि निहिता ततस्त्वोत्थापयामसि पूर्णालधीपसी
भव ॥ २९ ॥ यदि स्थ तमसाहृता जालेनाभिहिता इव । सर्वाः संलुप्येवः
कृत्याः पुनः कुर्वे प्र हिमसि ॥ ३० ॥ कृत्याकृतो बलगिनोभिनिकारिणः प्र-
जाम् । मृणीहि कृत्ये मोच्छिषोमून् कृत्याकृतो जहि ॥ ३१ ॥ यथा सूर्यो दु-
च्यते तमसस्पति रात्रिं जहात्युपसंशच केतून् । एवाहं सर्वं दुर्भृतं कर्त्तुं कृत्याकृतां
कृतं हस्तीय रजो दुरितं जहामि ॥ ३२ ॥ (३)

॥ २ ॥ केन पाप्मणीं आभृते पूरुषस्य केन मांसं संभृतं केन गुन्फा । केना-
स्नालीः पेशनीः केन खान्ति केनाच्छ्लक्ष्णा मध्यतः कः प्रतिष्ठाम् ॥ १ ॥ क-
स्मान्नु गुल्फायथरावकृएवप्रमृयन्ता वुत्तरो पूरुषस्य । जह्ये निश्च्यत्य न्यदभु-
षः स्थिजानुनोः सन्धी क उ तथिकेत ॥ २ ॥ चतुष्टयं युज्यते संहितान्तं जान-
भ्यामूर्ध्वं शिथिरं कवन्धम् । श्रोणी यदूरु क उ तर्जजान याभ्यां कुसिन्धुं मुनिं
प्रभुं ॥ ३ ॥ कति देवाः कतमे त आसन् य उरो श्रीवारिययुः पूरुषस्य ।
कति स्नातो स्पंदपुः कः कफोटा कति स्कुन्धान् कति पृष्ठीरचिन्वन् ॥ ४ ॥ सो-
मेस्य पाद् ममभरद् श्रीर्षं करवादिनि । अंशो को अंस्य नद् देवः कुर्मिन्धे प्र-
ध्यादर्था ॥ ५ ॥ कः मग स्वाति वि तनर्दं शिपिणि कर्णाविर्मा नामिहे चतुः

मुत्तम् । येषां पुरुत्रा विज्जयस्य महानि चतुष्पादो विपदो यन्ति यामम् ॥ ६ ॥
हन्वोर्हि जिहामदधात् पुरुचीमथा महीमधि शिश्राय वाचम् । स आ वरीवति भु-
वनेष्वन्तरूपो वसानः क च तर्चिकेत ॥ ७ ॥ अस्तिष्कमस्य यत्तमो ललार्त्तं कृका-
टिकां प्रथमो यः कपालम् । चित्वा चित्यं हन्वोः पूरूपस्य दिवं हरोह कतमः
स देवः ॥ ८ ॥ प्रियाप्रियाणि बहुला स्वमं संवाधतन्द्रयः । आनन्दानुग्रो न-
न्दारश्च कस्माद् वहति पूरूपः ॥ ९ ॥ आतिरवतिर्निश्च्यतिः कुतो नु पुन्यमतिः ।
राक्षिः समुत्तिरव्युद्धिर्मतिकरितयः कुतः ॥ १० ॥ (४) को अस्मिन्नापो व्य-
दधाद् विपुत्रतः पुरुवृतः सिन्धुस्यत्याय जाताः । तीमा अरुणा लोहिनीस्ताम्र-
धृमा ऊर्ध्वा अवाचीः पूरुपे तिरश्चीः ॥ ११ ॥ को अस्मिन् रूपमदधात् को म-
हानं च नामं च । गातुं को अस्मिन् कः कृतुं करचरित्राणि पूरुपे ॥ १२ ॥ को
अस्मिन् प्राणमवयत् को अग्रानं व्यानम् । ममानमस्मिन् को देवोधि शिश्राय
पूरुपे ॥ १३ ॥ को अस्मिन् यज्ञमदधादेको देवोधि पूरुपे । को अस्मिन्सत्यं को-
नृतं कुतो मृत्युः कुतोमृतम् ॥ १४ ॥ को अस्मै वासः पर्यदधात् को अस्यायुर-
कल्पयत् । बलं को अस्मै प्रायच्छत् को अस्याकल्पयज्जवम् ॥ १५ ॥ केनापो
अन्वतनुत् केनाहरकरोद् रुचे । उपमं केनान्वेन्द्र केन सायंभवं देदे ॥ १६ ॥
को अस्मिन् रेतो न्यदधात् तनुरा तांयतामिति । मेधां को अस्मिन्नर्ध्याहत् को
घ्राणं को नृतो दधौ ॥ १७ ॥ केनेमां भूमिमौर्णोत् केन पर्यभवद् दिवम् । केनाभि
मन्हा पर्वतान् केन कर्माणि पूरुपः ॥ १८ ॥ केन पर्जन्यमन्वेति केन सोमं विच-
क्षणम् । केन यज्ञं च अर्द्धां च केनास्मिन् निर्हितं मनः ॥ १९ ॥ केन श्रोत्रियमा-
प्नोति केनेमं परमेष्ठिनम् । केनेममग्निं पूरुपः केन संवत्सरं ममे ॥ २० ॥ (५)
ब्रह्म श्रोत्रियमाप्नोति ब्रह्मेमं परमेष्ठिनम् । ब्रह्मेममग्निं पूरुपो ब्रह्मं संवत्सरं ममे ॥ २१ ॥
केन देवां अनुं सियति केन दैवजनीर्विशः । केनेदमन्यन्नक्षत्रं केन सत् चत्रमुच्यते
॥ २२ ॥ ब्रह्म देवां अनुं सियति ब्रह्म दैवजनीर्विशः । ब्रह्मेदमन्यन्नक्षत्रं ब्रह्म सत्
चत्रमुच्यते ॥ २३ ॥ केनेयं भूमिर्विहिता केन द्यौरुत्तरा हिता । केनेदमूर्ध्वं तिर्यक्
चान्तरिक्षं व्यचो हिताम् ॥ २४ ॥ ब्रह्मणा भूमिर्विहिता ब्रह्म द्यौरुत्तरा हिता ।
ब्रह्मेदमूर्ध्वं तिर्यक् चान्तरिक्षं व्यचो हिताम् ॥ २५ ॥ मूर्धानमस्य संसीव्यार्थर्वा
हृदयं च यत् । अस्तिष्कादूर्ध्वः प्रैरयत् पर्वमानोधिं शीर्षतः ॥ २६ ॥ तद् वा अ-
र्थवणः शिरो देवकोशः समुन्नितः । तत् प्राणो अभि रक्षति शिरो अन्नमपो
मनः ॥ २७ ॥ ऊर्ध्वो नु मृष्टाः स्तिर्यङ्नु मृष्टाः सर्वा दिशः पूरुप आ बभूवोः ॥

पुरं यो ब्रह्मणो वेवं यस्याः पुरुष उच्यते ॥ २८ ॥ यो वै तां ब्रह्मणो वे-
 दामृतेनावृतां पुरम् । तस्मै ब्रह्म च ब्राह्मण्य चर्षुः प्राणं पूर्वां ददुः ॥ २९ ॥ न
 वै तं चर्षुर्जहाति न प्राणो जरसः पुरा । पुरं यो ब्रह्मणो वेद यस्याः पुरुष उ-
 च्यते ॥ ३० ॥ अष्टचक्रा नवद्वारा देवानां पूर्योध्या । तस्यां हिरण्ययः कोशः
 स्वर्गो ज्योतिषावृतः ॥ ३१ ॥ तस्मिन् हिरण्यये कोशे त्र्यरे त्रिभूतिष्ठिते । तस्मिन्
 यद् यज्ञमात्मन्वत् तद् वै ब्रह्मविदो विदुः ॥ ३२ ॥ प्रभ्राजमानां हरिणां यशसा
 संपरीष्टताम् । पुरं हिरण्ययं ब्रह्म विवेशार्पराजिताम् ॥ ३३ ॥ (६)

॥ इति प्रथमोऽनुवाकः ॥

॥ ३ ॥ अयं मे वरुणो मणिः संपन्नस्यणो वृषा । तेना रभस्व त्वं शत्रु म
 मृणीहि दुरस्यतः ॥ १ ॥ प्रैणान्दृणीहि म मृणा रभस्व मणिस्तं अस्तु पुरस्ता
 पुरस्तात् । अवारयन्त वरणेन देवा अभ्याचारमर्षुराणां श्वःश्वः ॥ २ ॥ अयं
 मणिर्वरुणो विश्वभेषजः सहस्राक्षो हरितो हिरण्ययः । स ते शत्रुनधरान् पाद-
 याति पूर्वैस्तान् दंभुहि ये त्वां छिपन्ति ॥ ३ ॥ अयं ते कृत्यां विततां पार्ष्णिप्या-
 दयं भयात् । अयं त्वा सर्वस्मात् प्रापाद् वरुणो वारयिष्यते ॥ ४ ॥ वरणो वा-
 रयाता अयं देवो वनस्पतिः । यत्सो यो अस्मिन्नाविष्टस्तमु देवा अवीवरन् ॥५॥
 स्वमै सुप्त्वा यदि परयासि पापं मृगः सृतिं यति धावाद्दंष्ट्राम् । पुरिचवाच्छक्रेणैः
 पापवादादयं मणिर्वरुणो वारयिष्यते ॥ ६ ॥ अरात्यास्त्वा निर्गत्या अभिवा-
 रादर्थो भयात् । मृत्योरोजीयसो वधाद् वरणो वारयिष्यते ॥ ७ ॥ यन्मे माता प-
 न्ये पिता भ्रातरो यच्च मे स्वा यदेनश्चकृमा वयम् । ततो नो वारयिष्यतेयं देवो
 वनस्पतिः ॥ ८ ॥ वरणेन प्रव्यथिता भ्रातृव्या मे सर्वन्धवः । अमूर्ते रजो अयं
 गुप्ते यन्त्वधमं तमः ॥ ९ ॥ अरिष्टोहमरिष्टगुरायुष्मान्सर्वपूरुषः । तं प्रायं वरु-
 णो मणिः परि पातु विशोर्दिशः ॥ १० ॥ (७) अयं मे वरुण उरसि राजा
 देवो वनस्पतिः । स मे शत्रुन् वि बाधतामिन्द्रो दस्युनिवासुरान् ॥११॥ इमं वि-
 भमिं वरणमायुष्मान् हतशरदः । समै राष्ट्रं च क्षत्रं च पशूनोर्जश्च मे दधत् ॥ १२ ॥
 यथा वातो वनस्पतीन् वृक्षान् धनक्तद्योजसा । एवा सपत्नान् मे भङ्गिषु पूर्वां
 जातो उतापरान् वरणस्त्वाभि रक्षतु ॥ १३ ॥ यथा वातश्चाग्निश्च वृक्षान्
 प्सातो वनस्पतीन् । एवा सपत्नान् मे प्साहि पूर्वां ० ॥ १४ ॥ यथा वातेन
 प्रक्षीणा वृक्षाः शेरं न्यर्पिताः । एवा सपत्नान्स्त्वं मम म क्षिणीहि न्यर्पय पूर्वां

जातां ज्ञतापरान् वरुणस्त्रिभि रंक्षतु ॥ १५ ॥ तांस्त्वं प्र च्छिन्दि वरुण पुरा
 विष्टान् पुरारुपुः । य एनं पशुषु दिप्सन्ति ये चास्य राष्ट्रदिप्सवः ॥ १६ ॥ यथा
 सूर्यो अतिभाति यथास्मिन् तेज आर्हितम् । एवा मे वरुणो मणिः कीर्ति भूति
 नि रंक्षतु तेजसा णा समुक्षतु यशसा समनक्तु मा ॥ १७ ॥ यथा यशश्चन्द्रम-
 स्यादित्ये च नृचक्षसि । एवा मे ० ॥ १८ ॥ यथा यशः पृथिव्यां यथास्मिन् ज्ञा-
 तवेदसि । एवा ० ॥ १९ ॥ यथा यशः कुन्यायां यथास्मिन्संभूते रथे । एवा ०
 ॥ २० ॥ (८) यथा यशः सोमणीये मधुपर्के यथा यशः । एवा ० ॥ २१ ॥
 यथा यशोग्निहोत्रे वपस्कारे यथा यशः । एवा ० ॥ २२ ॥ यथा यशो यजमाने
 यथास्मिन् यज्ञ आर्हितम् । एवा ० ॥ २३ ॥ यथा यशः प्रजापतौ यथास्मिन् प-
 रमेष्ठिनि । एवा ० ॥ २४ ॥ यथा देवेष्वमृतं यथेषु सत्यमाहितम् । एवा मे वरुणो
 मणिः कीर्ति भूति नि रंक्षतु तेजसा णा समुक्षतु यशसा समनक्तु मा ॥ २५ ॥ (९)

॥ ४ ॥ इन्द्रस्य प्रथमो रथो देवानामपरो रथो वरुणस्य तृतीय इत् । अही-
 नामपमा रथं स्थाणुमारुदथापत् ॥ १ ॥ दर्भः शोचिस्तूरुर्लक्ष्मरवस्य वारः पुरु-
 पस्य वारः । रथस्य बन्धुरम् ॥ २ ॥ अर्ब र्वेत पदा जंहि पूर्वण चापरेण च ।
 उद्वृत्तमिव दार्वहीनामरुसं विपं वारुग्रम् ॥ ३ ॥ अरुंधुपो निमज्जोन्मज्ज पुन-
 रववीत् । उद्वृत्तमिव दार्वहीनामरुसं विपं वारुग्रम् ॥ ४ ॥ पैदो हन्ति कस-
 र्णालं पैदः शिवत्रपुतासितम् । पैदो रंधुर्याः शिरः सं विभेद पृदाकाः ॥ ५ ॥
 पैद भेहि प्रथमोनु त्वा वयमेमसि । अहीन् व्यस्यतात् पथो येन स्मा वयमेमसि
 ॥ ६ ॥ इदं पैदो अजायतेदमस्य परारणम् । इमान्यवतः पदाह्निघ्नो वाजिनी-
 वतः ॥ ७ ॥ संयतं न विप्सद् व्यात्तं न सं यमत् । अस्मिन् क्षेत्रे द्वावही स्त्री
 च पुमारुच तावुभावरसा ॥ ८ ॥ अरुसास इहाहयो ये अन्ति ये च दूरके । घ-
 नेन हन्ति वरिचक्रमहि इण्डेनागतम् ॥ ९ ॥ अघारवस्येदं भेषजमुभयोः स्वजस्य
 च । इन्द्रो भेहिप्रायन्तमहि पैदो अरन्वयत् ॥ १० ॥ (१०) पैदस्यं मन्महे
 वयं स्थिरस्य स्थिरधाम्नः । इमे प्रचा पृदाकवः प्रदीर्घ्यत आसते ॥ ११ ॥ न-
 प्तासवो नष्टविपा हता इन्द्रेण वाजिणा । जघानेन्द्रो जघ्निमा वयम् ॥ १२ ॥
 हतास्तिरशिराजयो निर्षणासः पृदाकवः । दविं करिक्रतं शिवत्रं दर्भेष्वमितं जंहि
 ॥ १३ ॥ कृतातिका कुमाटिका मका खनति भेषजम् । हिरण्ययीधिरभिभिगिरी-
 णामुष सानुषु ॥ १४ ॥ आयमगन् युवा भिषक

जस्य जम्भेन उभयोर्ह

पुं यो मर्त्याणो वेद यस्याः पुंसं वृन्मने ॥ २८ ॥ यो वै तां प्रमेणे
 श्वायुतेनार्तुतो पुंसम् । तस्यै मर्त्ये च श्वायाम् चतुः श्रालो पुनो देवः ॥ २९ ॥
 यो वै तं पुरुतेहाति न शालो नृगयोः पुनः । पुं यो मर्त्याणो वेद यस्याः पुं
 स्यने ॥ ३० ॥ अष्टमेका नवेदाग देवानां पूर्वोप्या । तस्यां सिष्णप्यः
 स्युर्गो ज्योतिषार्तनः ॥ ३१ ॥ तस्मिन् दिग्गयेषु कोशे श्येरे विद्विदिति
 गद् पुत्रमाम्बन्नु गद् मे मर्त्यविदो विदुः ॥ ३२ ॥ प्रभ्रानमानां हरि
 संपरीष्टनाम् । पुं दिग्गयर्थां ब्रह्म विद्विषारसनिताम् ॥ ३३ ॥ (८

॥ इति प्रथमोऽनुवाकः ॥

॥ ३ ॥ अयं मे वरुणो मणिः सपत्रसर्पणो वृषा । तेना दे
 मूर्च्छादि दुरस्यतः ॥ १ ॥ मर्त्यान्दृणीति म मृणा रंभस्य मृति
 पुरस्तात् । अथारयन्न वरुणेन देवा अभ्याचारममुराणां श्वः
 मृष्टिर्वरुणो विश्वभंजनः सदस्यान्ता हरिनो दिष्णपयः । स
 याति पूर्वस्तान् दंभुदि ये त्वां द्विपन्ति ॥ ३ ॥ अयं ते वृ
 ह्यं भयात् । अयं त्वा सर्वस्मान् प्रापाद् वरुणो वीरयिष्य
 स्याता अयं देवो वनस्पतिः । यद्यो यो अस्मिन्नाविष्टस्त
 स्वने सुप्त्वा यदि परमांसि प्रापं मृगः सृति यति धावाद्
 पापवादादयं मृष्टिर्वरुणो वीरयिष्यते ॥ ६ ॥ अरात्वा
 रादर्थो भयात् । मृत्योरोजीपसो बुधाद् वरुणो वीरयि
 न्मे पिता भ्रातरौ यज्ञं मे स्वा यदेनश्चक्रुमा वयम् ।
 वनस्पतिः ॥ ८ ॥ वरुणेन मन्व्यथिता भ्रातृप्या मे
 गुस्ते यन्त्वधुमं तमः ॥ ९ ॥ अरिष्टोऽहमरिष्टगुराणं
 यो मणिः परि पातु दिशोर्दिशः ॥ १० ॥ (७
 देवो वनस्पतिः । स मे शत्रून् वि बांधतामिन्द्रो
 भमि वरुणमायुष्मान् हतशरिदः । समं द्राष्टुं च ह
 यया वातो वनस्पतीन् वृत्तान् भुनक्तथोर्जसा
 ज्ञातो वृतापरान् वरुणस्त्वाभि रक्षतु ॥ ११
 प्सातो वनस्पतीन् । एवा स ८ ॥ प्सा
 मर्त्याणा वृत्ताः

वयं द्विष्मः । तं वधेयं तं स्तृपीयानेन ब्रह्मणानेन कर्मणानया मेन्या ॥ १५ ॥
 यो व आपोपामूर्धिरप्सु ० । ० । ० । ० ॥ १६ ॥ यो व आपोपां वत्सो-
 प्सु ० । ० । ० । ० ॥ १७ ॥ यो व आपोपां वृषभोऽप्सु ० । ० । ० । ० ॥ १८ ॥
 यो व आपोपां हिरण्यगर्भोऽप्सु ० । ० । ० । ० ॥ १९ ॥ यो व आपोपाम-
 र्मा पृथिवीदिव्योऽप्सु ० । ० । ० । ० ॥ २० ॥ (१४) ये व आपोपामग्नयोऽप्सु न्त-
 र्यजुष्यां देवयजेनाः । इदं तानति मृजामि तान् माभ्यवनिक्षि । तैस्तमभ्यति-
 मृजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः । तं वधेयं तं स्तृपीयानेन ब्रह्मणानेन कर्मणानया
 मेन्या ॥ २१ ॥ यद्वीचीर्न त्रहायणादवृत्तं किं चोद्विम । आपो मा तस्मात् सर्वस्माद्
 दुरितात् प्रान्तवर्हसः ॥ २२ ॥ समुद्रं वः प्र ह्रीणोमि स्वां योनिमपीतन । अ-
 रिष्टाः सर्वदायसो मा च नः किं चनापमत् ॥ २३ ॥ अग्निमा आपो अपरि प्रम-
 स्मत् । प्रास्पदनेो दुरितं सुमतीकाः प्र दुष्वप्यं प्र मलं वहन्तु ॥ २४ ॥ विष्णोः
 क्रमोसि सपत्नहा पृथिवीसंशितोऽग्निर्तेजाः । पृथिवीमनु वि क्रमेहं पृथिव्यास्तं नि-
 र्भेजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः । स मा जीवीत् तं प्राणो जहातु ॥ २५ ॥
 विष्णोः क्रमोसि सपत्नहान्तरिक्षसंशितो वायुर्तेजाः । अन्तरिक्षमनु वि क्रमेहम-
 न्तरिक्षान् तं निर्भेजामो ० । ० ॥ २६ ॥ विष्णोः क्रमोसि सपत्नहा धीसंशितः सूर्य-
 तेजाः । दिवमनु वि क्रमेहं दिवस्तं ० । ० ॥ २७ ॥ विष्णोः क्रमोसि सपत्नहा
 दिवसंशितो मनस्तेजाः । दिशोनु वि क्रमेहं दिग्भ्यस्तं ० । ० ॥ २८ ॥ विष्णोः
 क्रमोसि सपत्नहाशासंशितो धार्ततेजाः । आशा अनु वि क्रमेहमारोभ्यस्तं ० । ०
 ॥ २९ ॥ विष्णोः क्रमोसि सपत्नहा श्वसंशितः सामतेजाः । श्वचोनु वि क्रमे-
 हमुग्भ्यस्तं ० । ० ॥ ३० ॥ (१५) विष्णोः क्रमोसि सपत्नहा यज्ञसंशितो ब्रह्म-
 तेजाः । यज्ञमनु वि क्रमेहं यज्ञान् तं ० । ० ॥ ३१ ॥ विष्णोः क्रमोसि सपत्नहापेथी-
 संशितः सोमतेजाः । ओषधीरनु वि क्रमेहमोषधीभ्यस्तं ० । ० ॥ ३२ ॥ विष्णोः
 क्रमोसि सपत्नहाप्सुसंशितो वरुणतेजाः । अपोनु वि क्रमेहमप्यस्तं ० । ० ॥ ३३ ॥
 विष्णोः क्रमोसि सपत्नहा वृषिसंशितोऽर्भतेजा । वृषिमनु वि क्रमेहं कृष्यास्तं
 ० । ० ॥ ३४ ॥ विष्णोः क्रमोसि सपत्नहा प्राणसंशितः पुरुषतेजाः । प्राणमनु
 वि क्रमेहं प्राणात् तं निर्भेजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः । स मा जीवीत् तं
 प्राणो जहातु ॥ ३५ ॥ जितप्रस्फारमुग्भिप्रस्फारंभ्येनां विश्वाः पृतेना अरा-
 सीः । इदमरमांमुष्यावणस्यामुष्याः पुत्रस्य बर्चस्तेजः प्राणमापुनि वंश्यामीद-
 र्धेनमधुरार्धं पादयामि ॥ ३६ ॥ मयिस्थावृत्तं न्वा वंते दाहेत्यामन्वावृत्तम् । सा
 मे इर्विणं यच्छतु सा मे प्राण्यवर्चसम् ॥ ३७ ॥ दिशो ज्योतिष्मतीभ्या-

वातापर्जन्योऽभा ॥ १६ ॥ इन्द्रो मेहिमरन्धयत् पृदाकुं च पृदाकूम । स्त्रजं तिर-
 शिचराजिं कसर्णालं दशोनसिम् ॥ १७ ॥ इन्द्रो जघान मथ्यं जन्तितारमहे तव ।
 तेषामु तृद्यमाणानां कः स्त्रित् तेषामसद् रसः ॥ १८ ॥ सं हि श्रीर्पाण्यग्रं पौ-
 ङ्जिप्र इव कर्वरम् । सिन्धोर्मध्यं परेत्य व्यनिजमहेर्विपम् ॥ १९ ॥ अहीनां सर्वेषां
 विपं परां वहन्तु सिन्धवः । हतास्तिरशिचराजयो निर्विष्टासः पृदाकवः ॥ २० ॥
 (११) ओषधीनामहं वृणु उर्वरींश्च साधुया । नयाम्यर्वतीरिवाहे निरैतु ते
 विपम् ॥ २१ ॥ यदग्नीं सूर्यं विपं पृथिव्यामोषधीषु यत् । कान्दाविपं कनकं
 निरैतु ते विपम् ॥ २२ ॥ ये अग्निजा ओषधिजा अहीनां ये अंशुजा विपु-
 आवभूतुः । येषां ज्ञातानि बहुधा महान्ति तेभ्यः मर्षेभ्यो नमसा विधेम ॥ २३ ॥
 तौदी नामांसि कन्यां घृताची नाम वा अंसि । अधस्पदेन ते पदमा देदे विपु-
 पणम् ॥ २४ ॥ अज्ञादज्ञात् म च्यावय हृदयं परि वर्जय । अधो विपस्य यत् तेतो-
 वाचीनं तदेतु ते ॥ २५ ॥ अग्रे अंभूद् विपमरौद् विपे विपमम्रागपि । अग्नि-
 विपमहेनिरंधात् सोमो निरणयीत् । इन्द्रमन्त्रगाद् विपमहिरसत् ॥ २६ ॥ (१२

॥ इति द्वितीयोऽनुवाकः ॥

॥ ५ ॥ इन्द्रस्यौजस्येन्द्रस्य सहस्येन्द्रस्य बलं स्येन्द्रस्य वीर्यं । स्येन्द्रस्य
 नृमणं स्थं । जिष्णवे योगाय ब्रह्मयोगैर्वो युनजिमि ॥ १ ॥ इन्द्रस्यौज० । जिष्णवे
 योगाय क्षत्रयोगैर्वो युनजिमि ॥ २ ॥ इन्द्रस्यौज० । जिष्णवे योगापिन्द्रयोगैर्वो युन-
 जिमि ॥ ३ ॥ इन्द्रस्यौज० । जिष्णवे योगाय सोमयोगैर्वो युनजिमि ॥ ४ ॥ इन्द्र-
 स्यौज० । जिष्णवे योगायाप्सुयोगैर्वो युनजिमि ॥ ५ ॥ इन्द्रस्यौजस्येन्द्रस्य मा-
 स्येन्द्रस्य बलं स्येन्द्रस्य वीर्यं । स्येन्द्रस्य नृमणं स्थं । जिष्णवे योगाय विरवानि मा-
 भूतान्युप तिष्ठन्तु युक्ता म आपस्य ॥ ६ ॥ अग्नेर्भाग स्थं । अषां शूद्रमापो
 देवीर्वचो अस्मार्मु धत्त । प्रजापतेर्वो धाम्नास्मै लोकार्यं सादये ॥ ७ ॥ इन्द्रस्य
 भाग स्थं । ० । ० ॥ ८ ॥ सोमस्य भाग स्थं । ० । ० ॥ ९ ॥ वरुणस्य भाग स्थं
 । ० । ० ॥ १० ॥ (१३) मित्रावरुणयोर्भाग स्थं । ० । ० ॥ ११ ॥ वसवो
 भाग स्थं । ० । ० ॥ १२ ॥ विवृणां भाग स्थं । ० । ० ॥ १३ ॥ देवस्य म-
 विनुर्भाग स्थं । अषां शूद्रमापो देवीर्वचो अस्मार्मु धत्त । प्रजापतेर्वो धाम्नास्मै
 लोकार्यं सादये ॥ १४ ॥ यो म आपोषां भागोऽस्य । न्यर्ष्युष्यो देवयजनः ।
 इदं नमति सृनामि तं माम्यवनिधि । तेन तस्यैर्निग्रनामो योऽस्मान् वेदिके

वयं द्विष्यः । तं वधेयं तं स्तृपीयानेन ब्रह्मणानेन कर्मणानया मे न्या ॥ १५ ॥
 यो व आपोपामूर्धिरप्सु ० । ० । ० । ० ॥ १६ ॥ यो व आपोपां वत्सोऽ-
 प्सु ० । ० । ० । ० ॥ १७ ॥ यो व आपोपां वृषभोऽप्सु ० । ० । ० । ० ॥ १८ ॥
 यो व आपोपां हिरण्यगर्भोऽप्सु ० । ० । ० । ० ॥ १९ ॥ यो व आपोपाम-
 र्श्या पृरिर्निर्विद्योऽप्सु ० । ० । ० । ० ॥ २० ॥ (१४) ये व आपोपामग्नयोऽप्सु न्त-
 र्यज्ञुष्यां देवयजेनाः । इदं तानति मृजामि तान् माभ्यवनिक्ति । तंस्तमभ्यति-
 मृजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्यः । तं वधेयं तं स्तृपीयानेन ब्रह्मणानेन कर्मणानया
 मे न्या ॥ २१ ॥ यद्वर्वाचीनं ब्रह्मणानादृते किं चोदिम । आपो मा तस्मात् सर्वस्माद्
 दुरितात् प्रान्वहंसः ॥ २२ ॥ समुद्रं वः म र्हिणोमि स्वां योनिमपीतन । अ-
 रिष्टाः सर्वहायसो मा च नः किं चनामपत् ॥ २३ ॥ अरिप्रा आपो अर्पति मम-
 स्मत् । मास्मदेनो दुरितं सुमतीकाः म दुष्वप्यं म मर्त्तं वहन्तु ॥ २४ ॥ विष्णोः
 क्रमोसि सपत्नहा पृथिवीसंशितोऽग्नितेजाः । पृथिवीमनु वि क्रमेहं पृथिव्यास्तं नि-
 र्भजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्यः । स मा जीवीत् तं प्राणो जहातु ॥ २५ ॥
 विष्णोः क्रमोसि सपत्नहान्तरिक्षसंशितो वायुतेजाः । अन्तरिक्षमनु वि क्रमेहम-
 न्तरिक्षात् तं निर्भजामो ० । ० ॥ २६ ॥ विष्णोः क्रमोसि सपत्नहा द्यौंसंशितः सू-
 र्यतेजाः । दिवमनु वि क्रमेहं दिवस्तं ० । ० ॥ २७ ॥ विष्णोः क्रमोसि सपत्नहा
 दिवसंशितो मनस्तेजाः । दिशोनु वि क्रमेहं दिग्भ्यस्तं ० । ० ॥ २८ ॥ विष्णोः
 क्रमोसि सपत्नहाशांसंशितो वाततेजाः । आशा अनु वि क्रमेहमार्याभ्यस्तं ० । ०
 ॥ २९ ॥ विष्णोः क्रमोसि सपत्नहा अथसंशितः सामतेजाः । अथोनु वि क्रमे-
 हपृग्भ्यस्तं ० । ० ॥ ३० ॥ (१५) विष्णोः क्रमोसि सपत्नहा यज्ञसंशितो ब्रह्म-
 तेजाः । यज्ञमनु वि क्रमेहं यज्ञान्तं ० । ० ॥ ३१ ॥ विष्णोः क्रमोसि सपत्नहापृथी-
 संशितः सोमतेजाः । ओषधीरनु वि क्रमेहमोषधीभ्यस्तं ० । ० ॥ ३२ ॥ विष्णोः
 क्रमोसि सपत्नहाप्सुसंशितो वरुणतेजाः । अपोनु वि क्रमेहमप्यस्तं ० । ० ॥ ३३ ॥
 विष्णोः क्रमोसि सपत्नहा वृषिसंशितोऽर्धतेजा । वृषिमनु वि क्रमेहं कृष्यास्तं
 ० । ० ॥ ३४ ॥ विष्णोः क्रमोसि सपत्नहा प्राणसंशितः पुरंधतेजाः । प्राणमनु
 वि क्रमेहं प्राणात् तं निर्भजामो योऽस्मान् द्वेष्टि यं वयं द्विष्यः । स मा जीवीत् तं
 प्राणो जहातु ॥ ३५ ॥ जितप्रस्माद्भुञ्जिष्यस्माकं प्रभ्यं विष्वाः पृतना अरा-
 तीः । इदमहमाप्सुष्याप्यणस्यापुष्याः पुत्रस्य बर्त्सतेजः प्राणमापुनि वंश्यादीद-
 र्धेनमधराक्षं पादयामि ॥ ३६ ॥ सुपेस्थाहनेनवा बन्तु दारिद्र्यान्त्राहर्तुम् । सा
 मे द्रविणं यच्छतु सा मे प्राण्यवर्त्सम् ॥ ३७ ॥ दिशो व्योर्विष्मतीभ्या-

वर्ते । ता मे द्रविणं यच्छन्तु ता मे ब्राह्मणवर्चसम् ॥ ३८ ॥ सप्तशृपीतभ्या-
वर्ते । ते मे द्रविणं यच्छन्तु ते मे ब्राह्मणवर्चसम् ॥ ३९ ॥ ब्रह्माभ्यावर्ते । तन्मे
द्रविणं यच्छन्तु तन्मे ब्राह्मणवर्चसम् ॥ ४० ॥ (१६) ब्राह्मणां श्रभ्यावर्ते । ते मे
द्रविणं यच्छन्तु ते मे ब्राह्मणवर्चसम् ॥ ४१ ॥ यं वयं मृगयामहे तं वयं स्तृणवा-
महे । व्यात्ते परमेष्ठिनो ब्रह्मणापीपदासु तम् ॥ ४२ ॥ वृश्यान्तरस्य दंष्ट्राभ्यां हे-
तिस्तं समधादधि । इयं तं प्सात्वाहुतिः समिद् देवी सहीयसि ॥ ४३ ॥ रात्रौ
वरुणस्य वृन्धोसि । सोऽमुर्मासुप्यायणममुप्याः पुत्रमन्वे प्राणे वधान ॥ ४४ ॥ यत्
ते अन्नं भुवस्पत आज्ञियति पृथिवीमनु । तस्य नस्त्वं भुवस्पते संप्रयच्छ प्रजापते
॥ ४५ ॥ श्रपो दिव्या अचायिपं रसेन समपृचमहि । पर्यस्वानग्न आगमं तं प्रा
सं सृज वर्चसा ॥ ४६ ॥ सं माग्ने वर्चसा सृज सं प्रजया समायुपा । त्रिषुर्भे
अस्य देवा इन्द्रो विद्यात् सह ऋषिभिः ॥ ४७ ॥ यदग्ने अद्य मिथुना शपातो
यद्वाचस्तृष्टं जनयन्त रेभाः । मन्योर्मनसः शरव्याऽजायते या तया विध्य ह-
दये यातुधानान् ॥ ४८ ॥ परां शृणीहि तपसा यातुधानान् पराग्ने रत्रो हस्ता
शृणीहि । परार्चिषा मरुदेवां कृणीहि परासुतपः शोशुचतः शृणीहि ॥ ४९ ॥
अपामस्मै वज्रं प्र हरामि चतुर्भृष्टिं शीर्षभिर्द्याय विद्वान् । सो अस्याद्धानि प्र शृणु
सर्वा तन्मे देवा अनु जानन्तु विरवे ॥ ५० ॥ (१७)

॥ ६ ॥ अरातीयोर्भ्रातृव्यस्य दुर्हादीं द्विपतः शिरः । अपि वृश्चाम्पो-
र्जसा ॥ १ ॥ वर्म महामयं मणिः फालाज्जातः करिष्यति । पूर्णो मन्येन मार्गम्
रसेन सह वर्चसा ॥ २ ॥ यत् त्वा शिकुः परावधीत् तज्जा हस्तेन वास्या । अपस्त-
तस्माज्जीवलाः पुनन्तु शुचयः शुचिम् ॥ ३ ॥ हिरण्यस्रगयं मणिः अर्द्धां यज्ञं भद्रो
दधत् । गृहे वसतु नोतिथिः ॥ ४ ॥ तस्मै घृतं सुरां मध्वन्नमन्नं जदामहे । स
नः पितेव पुत्रेभ्यः श्रेयः श्रेयश्चिकित्सतु भूयोभूयः श्वःश्वो देवेभ्यो म-
णिरेत्य ॥ ५ ॥ यमवध्नाद् बृहस्पतिर्मणिं फालं घृतरचुतमुग्रं स्वदिरमोर्जसे । त
मग्निः प्रत्यमुञ्चत् सो अस्मै दुह आज्यं भूयोभूयः श्वःश्वस्तेन त्वं द्विपतो जी-
॥ ६ ॥ यमवध्नाद् बृहस्पतिर्मणिं । तमिन्द्रः प्रत्यमुञ्चतौर्जसे वीर्याय कम् । सो
अस्मै वलामिद् दुहे भूयोभूयः ॥ ७ ॥ यमव० । तं सोमः प्रत्यमुञ्चत् गृहे श्री-
त्राय चक्षसे । सो अस्मै वर्च इद् दुहे भूयो ॥ ८ ॥ यमव० । तं मूर्यः प्रत्यमु-
ञ्चत् तेनेमा अजयद् दिशः । सो अस्मै भूतिमिद् दुहे भूयो ॥ ९ ॥ यमवध्नाद्
बृहस्पतिर्मणिं फालं घृतरचुतमुग्रं स्वदिरमोर्जसे । तं विभ्रंश्चन्द्रमा मणिममुरासां

पुनोऽप्यद् दालुवानो विरुधंपयीः । सो अस्मै ि
 यमबध्नाद् बृहस्पतिर्वाताय मणिप्राशवे । सो
 यमबध् । तेनेमां मणिनां कृषिम्रिचवनावभि र्द
 ॥ १२ ॥ यमबध् । तं विधत् सत्रिता मणि ते
 वृतां बुहे भूयो० ॥ १३ ॥ यमबध् । तमापो ि
 स आभ्योऽवृत्तमिद् बुहे भूयो० ॥ १४ ॥ यम
 बुञ्जत शंभुवम् । सो अस्मै मत्पमिद् बुहे भूयो
 अतो मणि सवींल्लोकान् युधाजयन् । स ए
 यमबध्नाद् बृहस्पतिर्वाताय मणिप्राशवे । तमि
 बम् । स आभ्यो विरवमिद् बुहे भूयोभूयः श
 अतवस्तमबध्नातर्तवास्तमबधत् । संवत्सरस्तं व
 न्तर्वेशा अबध्नत म्रदिशस्तमबध्नत । म्रजाप
 ॥ १६ ॥ अर्यर्वाणो अबध्नताथर्वणा अबध्नत
 भिदुः पुरस्तेन त्वं द्विषतो जहि ॥ २० ॥ (१
 व्यकल्पयत् । तेन त्वं द्विषतो जहि ॥ २१ ॥ २
 च्छितिम् । स मायं मणिरागमद् रसेन मह वर्च
 मणिरागमत् मह गोभिरजाविभिरन्नेन प्रजया
 मणिरागमत् मह व्रीहियवाभ्यां महसा भूत्यां स
 मणिरागमन्मधोर्घृतस्य धारया कीलालेन मणिः २
 मणिरागमदर्जया पर्यसा मह द्रविणेन श्रिया स
 मणिरागमत् तेजसा त्विष्यां मह यशसा कीत्यां
 स्पतिर्वेभ्यो असुरक्षितिम् । स मायं मणिरागम
 तामिमं देवता मणि मर्षं ददतु पुष्टये । अभिभुं
 ॥ २६ ॥ ब्रह्मणा तेजसा मह प्रति मुञ्चामि मे
 पत्नान् मेधरो अकः ॥ ३० ॥ (२०) उचरं
 मजाः । यस्य लोक इये त्रयः पयो वृषमुपासते
 ष्टर्थाय कूर्धतः ॥ ३१ ॥ यं देवाः पितरो मनुष्य
 बधि रोहतु ब्रुहिः अष्टर्थाय कूर्धतः ॥ ३२ ॥ २
 रोर्दधि । एषा बधि मजा पुरुबोम्नमन्नं वि रोहतु
 बळे मत्वबुधं शिवम् । तं त्वं शतदक्षिण बळे ३

एतमिधं समाहितं जुषाणो अग्ने प्रति हर्ष होमैः । तस्मिन् विदेम सुमतिं स्वस्ति
प्रजां चतुः पशून्सामिद्धे जातवेदसि ब्रह्मणा ॥ ३५ ॥ (२१) .

॥ इति तृतीयोऽनुवाकः ॥

॥ ७ ॥ कस्मिन्नङ्गो तपो अस्याधि तिष्ठति कस्मिन्नङ्गं श्रुतमस्याध्याहितं
कृं प्रतं कृं श्रद्धास्यं तिष्ठति कस्मिन्नङ्गं सत्यमस्य प्रतिष्ठितम् ॥ १ ॥ कस्म
ङ्गाद् दीप्यते अग्निरस्य कस्मादङ्गात् पवते मातुरिस्वा । कस्मादङ्गाद् वि मिर्मति
चन्द्रमा मह स्कम्भस्य मिर्मानो अङ्गम् ॥ २ ॥ कस्मिन्नङ्गं तिष्ठति भूमिरस्य
स्मिन्नङ्गं तिष्ठत्यन्तरिक्षम् । कस्मिन्नङ्गं तिष्ठत्याहिता द्यौः कस्मिन्नङ्गं तिष्ठ
त्तरं दिवः ॥ ३ ॥ क्व प्रेप्तं दीप्यत ऊर्ध्वो अग्निः क्व प्रेप्तं पवते मातुरिस्व
यत्र प्रेप्तन्तीरभियन्त्यावृतः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः सिंवेव सः ॥ ४ ॥ कार्यप्रसाः
यन्ति मासाः संवत्सरेण सह संविदानाः । यत्र यन्त्युतयो यत्रार्तिवाः स्कम्भं तं
॥ ५ ॥ क्व प्रेप्तन्ती युवती विरूपे अहोरात्रे द्रवतः संविदाने । यत्र प्रेप्तन्ती
भियन्त्यार्पः स्कम्भं तं ॥ ६ ॥ यस्मिन्स्तब्ध्वा प्रजापतिर्लोकान्तर्वा अर्था
रयत् । स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः सिंवेव सः ॥ ७ ॥ यत् परममवमं यच्च मध्य
प्रजापतिः समूजे विश्वरूपम् । किर्यता स्कम्भः प्र विवेश तत्र यन्न प्राविशत् कि
यत् तद् बभूव ॥ ८ ॥ किर्यता स्कम्भः प्र विवेश भूतं किर्यद् भविष्यदन्वारापि
स्य । एकं यदङ्गमकृणोत् सहस्रधा किर्यता स्कम्भः प्र विवेश तत्र ॥ ९ ॥
यत्र लोकांश्च कोशांश्चापो ब्रह्म जनां विदुः । असंश्च यत्र सद्धान्त स्कम्भं तं
ब्रूहि कतमः सिंवेव सः ॥ १० ॥ (२२) यत्र तपः पराक्रम्य व्रते धारयत्युच्य
स्म । श्रुतं च यत्र श्रद्धा चापो ब्रह्म समाहिताः स्कम्भं तं ॥ ११ ॥ यस्मिन्
भूमिन्तारिक्षं द्यौर्यस्मिन्नाध्याहिता । यत्राग्निरश्चन्द्रमाः सूर्यो वातस्तिष्ठन्त्यापिताः
स्कम्भं तं ॥ १२ ॥ यस्य त्रयस्त्रिंशद् देवा अद्भ्यो सर्वे समाहिताः । स्कम्भं तं
॥ १३ ॥ यत्र श्रपयः प्रथमजा श्रचः साम यजुर्मही । एकुर्पिर्यस्मिन्नापिताः स्कु
म्भं तं ॥ १४ ॥ यत्रामृतं च मृत्युश्च पुरुषेधि समाहिते । समुद्रो यस्य नादयोः
पुरुषेधि समाहिताः स्कम्भं तं ॥ १५ ॥ यस्य चतस्रः प्रदिशो नादयोः
वृन्ति प्रथमाः । यज्ञो यत्र पराक्रान्तः स्कम्भं तं ब्रूहि कतमः सिंवेव सः ॥ १६ ॥
ये पुरुषे ब्रह्म विदुस्ते विदुः परमेष्ठिनम् । यो वेदं परमेष्ठिनं यश्च वेदं प्रजापतिम् ।
ज्येष्ठं ये ब्राह्मणं विदुस्ते स्कम्भमनुसंविदुः ॥ १७ ॥ यस्य शिरो वैश्वानरं च

चुराद्भिःसोभवन । अत्रानि यस्य घातवः स्कम्भं तं घृदि कतमः स्विदेव सः ॥ १८ ॥
यस्य घ्नन् सुगन्धदुर्निदां मधुकुशापुन । त्रिराजपृथो यस्याहुः स्कम्भं तं ॥ १९ ॥
यस्यादयो अघानंजन् यजुर्यस्मात्पाकेपन् । सामानि यस्य लोमान्यथवाद्दग्नि-
स्यो सुर्वे स्कम्भं तं घृदि कतमः स्विदेव सः ॥ २० ॥ (२३) अमस्त्राखां प्र-
तिष्टेर्नीं परमामिव जनो विदुः । उतो सन्मन्यन्तेवरे ये ते शारवांमुपासते ॥ २१ ॥
यत्राद्दिन्याश्च रुद्राश्च यमवश्च ममाहिताः । भूतं च यत्र भव्यं च सर्वे लोकाः
प्रतिष्ठिताः स्कम्भं तं घृदि कतमः स्विदेव सः ॥ २२ ॥ यस्य त्र्यस्रिशद् देवा
निधिं रक्षन्ति सर्वदा । निधिं तमद्य को वेद यं देवा अभिरक्ष्य ॥ २३ ॥ यत्र
देवा ब्रह्मविदो ब्रह्म ज्येष्ठपुपासते । यो वै तान् विद्यात् प्रत्यक्षं स ब्रह्मा वेदिता
स्यात् ॥ २४ ॥ बृहन्तो नाम ते देवा येसतः परिं जज्ञिरे । एकं तदद्भ्रं स्कम्भस्या-
संदाहुः परो जनाः ॥ २५ ॥ यत्र स्कम्भः प्रजनयन् पुराणं व्यवर्तयत् । एकं त-
दद्भ्रं स्कम्भस्य पुराणमनुसंविदुः ॥ २६ ॥ यस्य त्र्यस्रिशद् देवा अह्ये गात्रां
विभेजिरे । तान वै त्र्यस्रिशद्देवानेके ब्रह्मविदो विदुः ॥ २७ ॥ द्विरण्यगर्भं
परमर्षनत्पुत्र्यं जनां विदुः । स्कम्भस्तदग्रे प्रासिञ्चच्चिद्विरण्यं लोके अन्तरा ॥ २८ ॥
स्कम्भे लोकाः स्कम्भे तपः स्कम्भेभ्युत्तमाहितम् । स्कम्भं त्वा वेद प्रत्यक्षमिन्द्रे
र्वै ममाहितम् ॥ २९ ॥ इन्द्रे लोका इन्द्रे तप इन्द्रेभ्युत्तमाहितम् । इन्द्रे त्वा वेद
इत्यक्षं स्कम्भे सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥ ३० ॥ (२४) नाम नाम्ना जोहवीति पुरा
सूर्यात् पुरोपसः । यजः प्रथमं संवभूव स इ तत् स्वराज्यमियाय यस्मान्नान्यत्
पश्यसि भूतम् ॥ ३१ ॥ यस्य भूमिः प्रमान्तरित्तमुतोदरम् । दिव्यं यश्चक्रे मुर्धानं
तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥ ३२ ॥ यस्य सूर्यश्चतुरचन्द्रमारच पुनर्णवः । अ-
ग्निं यश्चक्र आस्यं तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः ॥ ३३ ॥ यस्य वातः प्राणा-
पानां चतुराद्भिःसोभवन । दिशो यश्चक्रे प्रज्ञानीस्तस्मै ज्येष्ठाय ब्रह्मणे नमः
॥ ३४ ॥ स्कम्भो दाधार द्यावापृथिवी उभे इमे स्कम्भो दाधारोर्वान्तरित्तम् ।
स्कम्भो दाधार प्रदिशः पङ्कवीः स्कम्भ इदं विश्वं भुवनमा विवेश ॥ ३५ ॥ यः
अमात् तपसो ज्ञातो लोकान्तसर्वान्त्समात्सरे । सोमं यश्चक्रे केवलं तस्मै ज्येष्ठाय
ब्रह्मणे नमः ॥ ३६ ॥ कथं वातो नेलंयति कथं न रमते मनः । किमापः सत्यं प्रेप्सन्तीनि-
लंयन्ति कदा चन ॥ ३७ ॥ मुह्यद् यत्तं भुवनस्य मध्ये तपसि क्वान्तं संल्लितस्य पृष्ठे ।
तस्मिन् द्युयन्ते य उ के च देवा वृक्षस्य स्कन्धः पारित इव शाखाः ॥ ३८ ॥ य-
स्मै हस्ताभ्यां पादाभ्यां वाचा श्रोत्रेण चक्षुषा । यस्मै देवाः सदा बलिं प्रयच्छन्ति
विप्रितेर्मितं स्कम्भं तं घृदि कतमः स्विदेव सः ॥ ३९ ॥ अयं तस्य हनं त-

स्तेषां ये नार्मिष्टे ये मृत्ने ये च नैर्लिनी । आमिर्त्ता० ॥ १४ ॥ यन् ते श्लोभा
यन्तेषुं पुंशान्त्तु मृद्वसिद्धिका । आमिर्त्ता० ॥ १५ ॥ यन् ते यद्दृष्टे ये मतेस्ते
यद्दन्ते यद्वर्त्ते ते मृत्ताः । आमिर्त्ता० ॥ १६ ॥ यन्ते प्लाशिर्यो वनिष्ठुर्यो कुञ्जी
यद्द चपे ते । आमिर्त्ता० ॥ १७ ॥ यन् ते मज्जा यदस्यि यन्नांसं यद्द लोहितम् ।
आमिर्त्ता० ॥ १८ ॥ यो ते श्राद्धे यो द्रोपणी यावन्मो या च ते कुरुत् । आ-
मिर्त्ता० ॥ १९ ॥ यान्ते प्रीवा ये स्फुन्धा याः पृष्टीर्योश्च परीवः । आमिर्त्ता०
॥ २० ॥ (११) यो ते ऊरु अंष्टीवन्तो ये श्रोणी या च ते भ्रसत् । आमिर्त्ता०
॥ २१ ॥ यन् ते पुच्छं ये ते बाला यद्दूयो ये च ते स्तनाः । आमिर्त्ता० ॥ २२ ॥
यान्ते अह्नया याः फाष्टिका मृच्छरा ये च ते शफाः । आमिर्त्ता० ॥ २३ ॥ यन् ते
चर्म शर्नादन्ते यान्ति लोमान्यध्वे । आमिर्त्ता० दुद्रतां दात्रे क्षीरं सपिरथो मधु ॥ २४ ॥
मोर्दा ते स्नां पुगोडाग्रावाज्येनाभिधारिता । ती पर्त्ता देवि कृत्वा सा पक्तां
दिवं वह ॥ २५ ॥ उरुखले मुसले यश्च चर्मणि यो वा शूर्पं तण्डुलः क-
र्णः । यं वा घातो मातरिश्च पर्वमानो ममाग्राग्निध्वतो मा सुदुतं कृणोतु ॥ २६ ॥
अपो देवीर्मधुमतीर्धृतरक्षतो म्महाणां हस्तेषु मपृथक् सादयामि । यत्काम इदमभि-
पिञ्चामि वोहं तन्मे सर्वं सं पद्यतां वयं स्याम पर्ययो रथीणाम् ॥ २७ ॥ (१२)

॥ १० ॥ नमस्ते जायमानायै ज्ञातायां जत ते नमः । बालेभ्यः शफेभ्यो
रुपापाध्वे ते नमः ॥ १ ॥ यो विद्यात् सप्त प्रवर्तः सप्त विद्यात् परावर्तः । शिरो
यज्ञस्य यो विद्यात् स वशां प्रति शृङ्गीयात् ॥ २ ॥ वेदाहं सप्त प्रवर्तः सप्त वेद परा-
वर्तः । शिरो यज्ञस्याहं वेद सोमं चास्यां विचक्षणम् ॥ ३ ॥ यया धौर्यया पृथिवी
ययापो गुपिता इमाः । वशां महस्रंधारां ब्रह्मणाच्छावदामसि ॥ ४ ॥ शतं कंसाः शतं
दोग्धारः शतं गोमारे अधि पृष्टे अस्याः । ये देवास्तस्यां प्राणन्ति ते वशां विदुरेकधा
॥ ५ ॥ यज्ञपदीराक्षीरा स्वधामाणा महीलुंका । वशा पर्जन्यपत्नी देवा अप्येति ब्रह्म-
णा ॥ ६ ॥ अनु त्वाग्निः प्राविशदनु सोमो वशे त्वा । ऊर्ध्वस्ते भद्रे पर्जन्यो
विद्युत्स्ते स्तना वशे ॥ ७ ॥ अपस्त्वं धुक्ते मथमा उर्वरा अपरा वशे । तृतीयं
उष्ट्रं धुक्तेन क्षीरं वशे त्वम् ॥ ८ ॥ यदादित्यैर्ह्ययमानोपार्तिष्ठ अन्तावरि । इ-
न्द्रः महस्रं पाशान्तोमं त्वापाययद् वशे ॥ ९ ॥ यदनुचीन्द्रमरात् त्वं ऋषभो-
हयत् । तस्मात् ते वृत्रहा पर्यः क्षीरं क्रुद्धोहरद् वशे ॥ १० ॥ (१३) यन्
ते क्रुद्धो धनपातिरा क्षीरमहरद् वशे । इदं तदद्य नार्कस्त्रिषु पात्रेषु रक्षति ॥ ११ ॥
त्रिषु पात्रेषु तं सोममा देव्यहरद् वशा । अर्थव्या यत्र दीक्षितो बर्हिष्यास्तं हिर-

क्षणं महत् ॥ ३७ ॥ वेशाहं मृत्रं वितंते यस्मिन्नोताः प्रजा इमाः । मृत्रं मू-
 प्रंस्प्राहं वेदाथो यद् द्राक्ष्यं महत् ॥ ३८ ॥ यद्दन्तरा धावापृथिवी अग्निरत-
 प्रदहन् विश्वशुष्यः । यत्रातिष्ठन्नेकपत्नीः परस्तात् फेवासीन्मातरिश्वा तदानींश्च
 ॥ ३९ ॥ अस्वासीन्मातरिरश्वा मर्विष्टः मर्विष्टा देवाः संलिलान्वासन् । पृहन् ई-
 तस्यो रजसो विमानः पर्वमानो हरित आ विवेश ॥ ४० ॥ उत्तरेणैव गायत्री-
 मुमृतेधि वि चक्रमे । साम्ना ये सामं संत्रिदुरजस्तद् ददृशे कं ॥ ४१ ॥ निवेशनः
 संगमनो वर्मनां देव इव सविता मृत्यधर्मा । इन्द्रो न तस्यां सपरे धर्मानाम्
 ॥ ४२ ॥ पुण्डरीकं नवद्वारं त्रिभिर्गुणैश्चिरार्च्यतम् । तस्मिन् यद् यत्नमात्मन्वत्
 तद् वै ब्रह्मविदो विदुः ॥ ४३ ॥ अक्रामो धीरो अमृतः स्वयंभू रसेन तृणो न कुण-
 ध्नोर्नः । तमेव विद्वान् न विभाय मृत्योरात्मानं धीरंमजरं युवानम् ॥ ४४ ॥ (२६)

॥ इति चतुर्थोऽनुवाकः ॥

॥ ६ ॥ अग्रायतामपि नद्या मुखानि सपत्रेषु वज्रमर्षयतम् । इन्द्रेण दत्ता
 प्रथमा शतौदना भ्रातृव्यघ्नी यजमानस्य गातुः ॥ १ ॥ वेदिष्टे चर्म भवतु वृदि-
 लोमानि यानि ते । एषा त्वा रशनाग्रभीद् ग्रावा त्वैपोधिं वृत्यतु ॥ २ ॥ वा-
 लांस्ते प्रोक्षणीः सन्तु जिह्वा सं मार्षुघ्न्ये । शुद्धा त्वं पृथिवा भूत्वा दिवं प्रेहि
 शतौदने ॥ ३ ॥ यः शतौदनां पचति कामप्रेण स कल्पते । प्रीता हंस्यन्तिवृ-
 सर्वे यन्ति यथायथम् ॥ ४ ॥ स स्वर्गमा रोहति यज्ञादस्त्रिदिवं दिवः । अपूप-
 नाभिं कृत्वा यो ददाति शतौदनाम् ॥ ५ ॥ स तांल्लोकान्त्सर्वांमोति ये दिव्या
 ये च पार्थिवाः । हिरण्यज्योतिषं कृत्वा यो ददाति शतौदनाम् ॥ ६ ॥ ये ते
 देवि शमितारः एक्तारो ये च ते जनाः । ते त्वा सर्वे गोप्स्यन्ति वैभ्यो वैषीः
 शतौदने ॥ ७ ॥ वसवस्त्वा दक्षिणात् उत्तरान्मरुतस्त्वा । आव्रित्याः प्रचार
 गोप्स्यन्ति साग्निष्टोममतिं द्रव ॥ ८ ॥ देवाः पितरो मनुष्या गन्धर्वाप्सरसश्च
 ये । ते त्वा सर्वे गोप्स्यन्ति सानिष्टात्रमतिं द्रव ॥ ९ ॥ अन्तरिक्षं दिवं भूमिमा-
 दित्यान् मरुतो दिशः । लोकान्त्स सर्वांनामोति यो ददाति शतौदनाम् ॥ १० ॥
 (३०) घृतं प्रोक्षन्तीं सुभगां देवी देवान् गर्भिमप्यति । एक्तारमघ्न्ये मा हिंसी-
 दिवं प्रेहि शतौदने ॥ ११ ॥ ये देवा दिविपदो अन्तरिक्षसदरश्च ये ये चेमे मू-
 म्यामधि । तेभ्यस्त्वं धृत्व सर्वदा क्षीरं सर्पिरथो मधु ॥ १२ ॥ यत्ते शिशो यत्ते मुतं
 यो कर्णां ये च ते हन् । आमिषां दुहतां एते क्षीरं सर्पिरथो मधु ॥ १३ ॥ यो न

मोर्षा ये नार्भिते ये मृद्वो ये च नेक्षिणी । आमिर्ज्ञा० ॥ १४ ॥ यन् ने त्रोपा
 यद्वर्यं दुर्दान्तु सुर्वलितका । आमिर्ज्ञा० ॥ १५ ॥ यन् ते यद्वृद् ये मत्स्ते
 यदान्नं यद्वर्षं ते मुदाः । आमिर्ज्ञा० ॥ १६ ॥ यस्ते प्लाशिर्यो वनिपुयां कुत्ती
 यद् यमं ते । आमिर्ज्ञा० ॥ १७ ॥ यन् ने मज्जा यदस्मि यन्मामं यद् लोहितम् ।
 आमिर्ज्ञा० ॥ १८ ॥ यां ने वाद् ये द्रोपणी यावमां या चं ते कुक्कुत् । आ-
 मिर्ज्ञा० ॥ १९ ॥ यास्ते श्रीवा ये स्तुन्या याः पृषीर्यारच पशैवः । आमिर्ज्ञा०
 ॥ २० ॥ (३१) यां ते ऊरू अंश्विन्यां ये श्रोणी या चं ते भसन् । आमिर्ज्ञा०
 ॥ २१ ॥ यन् ते पुच्छं ये ते बाला यद्वधो ये चं ते स्तनाः । आमिर्ज्ञा० ॥ २२ ॥
 यास्ते जह्वा याः कुर्ष्टिका शूच्छरा ये चं ते शफाः । आमिर्ज्ञा० ॥ २३ ॥ यत् ते
 चर्मं शर्मादने यान्ति लोपान्यध्वे । आमिर्ज्ञा दुहतां दात्रे क्षीरं मर्पिरधो मधु ॥ २४ ॥
 मोर्षा ने स्नां पुरोडाशावाज्येनाभियारिता । तां पूर्वा देवि कृत्वा सा पृक्कारं
 दिवं वद ॥ २५ ॥ उरुखले मुसले यश्च चर्मणि यो वा शूर्पं तपद्दलः क-
 णः । यं वा बालो मातरिश्वा पर्वमानो ममाग्नियद्वोता मुहुतं कृणोतु ॥ २६ ॥
 अपो देवमिधुमतीर्धुनश्चतो म्ब्रह्मणां हस्तेषु मपृथक् सादयामि । यत्काम इदमभि-
 पिश्वामि वोढं तन्मे सर्वं सं पद्यतां वयं स्याम पतयो रषीणाम् ॥ २७ ॥ (३२)

॥ १० ॥ नमस्ते जायमानाय ज्ञाताया उत ते नमः । बालेभ्यः शफेभ्यो
 ऽपार्याध्वे ते नमः ॥ १ ॥ यो विद्यात् सप्त प्रवतः सप्त विद्यात् पशवतः । शिरो
 ऽस्य यो विद्यात् स वशां मतिं शृणीयात् ॥ २ ॥ वेदाहं सप्त प्रवतः सप्त वेद पश-
 तः । शिरो यज्ञस्याहं वेदं सोमं चास्यां विचक्षणम् ॥ ३ ॥ यया धौर्यया पृथिवी
 ऽयापो गुपिता इमाः । वशां महस्रं धारां ब्रह्मणाच्छावदामसि ॥ ४ ॥ शतं कंसाः शतं
 तेषारः शतं गोत्परो अधि पृष्ठे अस्याः । ये देवास्तस्यां प्राणन्ति ते वशां विदुरेकधा
 । ५ ॥ यज्ञपदारांक्षीरा स्वधामाणा महीलुंका । वशा पर्जन्यपत्नी देवा अप्येति ब्रह्म-
 णा ॥ ६ ॥ अनु त्वाग्निः प्राविशदनु सोमो वशे त्वा । ऊपस्ते भद्रे पर्जन्यो
 वेद्युतस्ते स्तना वशे ॥ ७ ॥ अयस्त्वं धुक्ते मथुमा उर्वरु अर्षरा वशे । तृतीयं
 पापं धुक्तेव क्षीरं वशे त्वम् ॥ ८ ॥ यदादित्यैर्हूयमानोपातिष्ठ अतावारि । इ-
 न्द्रः सहस्रं पात्रान्तसोमं त्वापाययद् वशे ॥ ९ ॥ यदनुचीन्द्रमैरात् त्वं अपभो-
 दयत् । तस्मात् ते वृत्रहा पर्यः क्षीरं कुब्जोहरद् वशे ॥ १० ॥ (३३) यत्
 तं कुब्जो धनपात्रिना क्षीरमर्हरद् वशे । इदं तद्य नार्कस्त्रिषु पात्रेषु रक्षति ॥ ११ ॥
 त्रिषु पात्रेषु तं सोममा देव्यंहरद् वशा । अर्धर्षा यन्नं दीक्षितो

एयये ॥ १२ ॥ सं हि संभेनागतं समु सर्वेण पट्वता । वशा संमुद्रमध्यं प्राद् ग-
 न्धर्वैः कुलिभिः सह ॥ १३ ॥ सं हि वातेनागतं समु सर्वैः पतत्रिभिः । वशा
 संमुद्रे मानृत्यदृचुः सामानि विभ्रती ॥ १४ ॥ सं हि सूर्येणागतं समु सर्वेण
 चक्षुषा । वशा संमुद्रमर्त्ये ख्यद् भद्रा ज्योतींषि विभ्रती ॥ १५ ॥ अमीवृता हि-
 रण्येन यदतिष्ठ अतावरि । अश्वः समुद्रो भूत्वाध्यस्कन्दद् वशे त्वा ॥ १६ ॥
 तद् भद्राः समगच्छन्त वशा देपृथयो स्वधा । अथर्वो यत्र दीजितो बहिष्यासं
 हिरण्यये ॥ १७ ॥ वशा माता राजन्यस्य वशा माता स्वधे तव । वशायां या
 थ्यायुधं ततश्चित्तमजायत ॥ १८ ॥ ऊर्ध्वो विन्दुरुदचरद् ब्रह्मणः ककुद्वादिभि
 ततस्त्वं जज्ञिषे वशे ततो होताजायत ॥ १९ ॥ आस्नस्ते गाथा अभवन्नृषिणा
 भ्यो बलं वशे । राजस्यांजज्ञे युज्ञ स्तनेभ्यो इरमयस्तव ॥ २० ॥ (३४) इ
 माभ्यामर्पणं जातं सविथभ्यां च वशे तव । आन्त्रेभ्यो जज्ञिरे अत्रा उदगदा
 वीरुधः ॥ २१ ॥ यदुदं वरुणस्यानुमाविशथा वशे । ततस्त्वा ब्रह्मोदद्वपत्
 हि नेत्रमवेत् तव ॥ २२ ॥ सर्वे गर्भादवेपन्त जायमानादमूर्खः । समुद्र हि ता
 माहुर्वशेति ब्रह्मभिः क्लृप्तः स हास्या वन्दुः ॥ २३ ॥ युध एकः सं संजति योमं
 स्या एक इद् वशी । तरांसि युज्ञा अभवन् तरसां चक्षुरभवद् वशा ॥ २४ ॥ वशा
 युज्ञ मर्त्यं गृह्णाद् वशा सूर्यमधारयत् । वशायां प्रन्तरविशदोइनो ब्रह्मणा सह ॥ २५ ॥
 वशामेवाभृतं माहुर्वशां मृत्युमुपासते । वशेदं सर्वमभवद् देवा मनुष्या अमुं
 पितृ ऋषयः ॥ २६ ॥ य एवं विद्यात् स वशां मतिं गृहीयात् । तथा हि युज्ञ
 सर्वपाद् बुहे द्वात्रेणपस्फुरन् ॥ २७ ॥ तिस्रो जिह्वा वरुणस्यान्तर्दीघत्यासति ।
 तामां या मध्ये राजति सा वशा दुष्प्रतिग्रहा ॥ २८ ॥ चतुर्धो रेतो अभवद्
 शयाः । आपस्तुरीयममृतं तुरीयं युज्ञस्तुरीयं पशवस्तुरीयम् ॥ २९ ॥ वशा
 धौर्वशा पृथिवी वशा विष्णुः प्रजापतिः । वशायां दुग्धमपि वन्त्साध्या वसवस्तु
 ये ॥ ३० ॥ वशायां दुग्धं पीत्वा साध्या वसवस्तु ये । ते वै ब्रह्मस्यं विष्टपि पयो
 अस्य उपासते ॥ ३१ ॥ सोममेनामके बुहे घृतमेक उपासते । य एवं विदुषे वशां
 वदुस्ते गतास्त्रिदिवं दिवः ॥ ३२ ॥ ब्राह्मणेभ्यो वशां इत्त्वा सर्वांल्लोकान्त्स
 मश्नुते । अतं हास्यामार्पितमपि ब्रह्माथो तपः ॥ ३३ ॥ वशां देवा उप जीवन्ति
 वशां मनुष्या उत । वशेदं सर्वमभवद् यावत् सूर्यो विपर्यति ॥ ३४ ॥ (३५

॥ इति पञ्चमोऽनुवाकः ॥

॥ दशमं काण्डं समाप्तम् ॥

अधिकादशं काण्डम्

॥ १ ॥ अग्ने जायन्वादिर्निर्नाशिन्यं ब्रह्मैश्वरं पंचानि पुत्रकीमा । सप्तश्रु-
पयो भूतकृतस्ने त्वा मन्थन्तु प्रजयो महेह ॥ १ ॥ कृणुत धूमं हृषणः सखायो-
श्रींशान्तिना वाचमच्छ । श्रममग्निः पृतनापाद् सुवीरो येने देवा असेहन्त दस्युन्
॥ २ ॥ अग्नेर्निष्ठा महे वीर्याय ब्रह्मैश्वर्याय पत्तये जातवेदः । सप्तश्रुपयो
भूतकृतस्ने र्याजीजनन्स्यै रुयिं सर्ववीरं नि यच्छ ॥ ३ ॥ सर्पिदो अग्ने समि-
धा सर्पिध्यस्य विद्वान् देवान् यज्ञियाँ एह वंशः । तेभ्यो हविः ध्रुपयं जातवेद
उत्तमं नारुमधि रोहयेमम् ॥ ४ ॥ श्रेषा भागो निर्हितो यः पुरा वो देवानां पि-
नृणां मर्त्यानाम् । शंशान् जानीध्वं वि भ्रामामि तान् वो यो देवानां स इमां पा-
र्याति ॥ ५ ॥ अग्ने सहंस्वानभिभूरभीर्दसिं नीचो न्युञ्ज विपृतः सपत्नान् ।
इयं मात्रां मीयमाना मिता चं सजातांस्तें यत्किद्वृतः कृणोतु ॥ ६ ॥ साकं सं-
जातैः पर्यसा महद्भ्युर्दुर्जनानां महते वीर्याय । ऊर्ध्वो नारुस्याधि रोह विष्टयं स्वर्गो
लोक इति यं वर्दन्ति ॥ ७ ॥ इयं मही प्रतिं गृह्णातु चर्मं पृथिवी देवी सुमन-
स्यमाना । अथ गच्छेम सुकृतस्यै लोकम् ॥८॥ एतो ग्रावाणी सयुजा युद्गिधि चर्मणि
निर्भिन्ध्यंशून् यजमानाय साधु । श्रवन्ती निर्जहि य इमां पृतन्यव ऊर्ध्वं प्रजापुङ्गव-
न्त्युर्द्वह ॥ ९ ॥ गृहाण ग्रावाणीं सकृतां वीरु हस्त आ ते देवा यज्ञिया यज्ञमं-
गुः । प्रयो वरा यतमांस्त्वं हृणीषि तास्ते समृद्धीरिह राधयामि ॥१०॥ (१)
इयं ते धीतिस्दिमुं ते जनित्रं गृह्णातु त्वामदितिः शूरपुत्रा । परा पुनीहि य इमां पृ-
तन्यवोस्यै रुयिं सर्ववीरं नि यच्छ ॥ ११ ॥ उग्रध्वसे द्रुवये सीदता यूयं वि वि-
च्यध्वं यज्ञिपासस्तुषैः । श्रिया सम्मानानति सर्वांन्त्स्यामाधस्पदं द्विपृतस्पादयामि
॥ १२ ॥ परेहि नारि पुनरेहि क्षिममपां त्वा गोष्ठोर्ध्वरुद्ध भराय । तासीं गृ-
हीताद् यतमा यज्ञिया असेन् विभाज्यं धीरीतरा जहीतात् ॥ १३ ॥ एमा अंगु-
र्योपितः शुम्भमाना उत्तिष्ठ नारि तवसे रभस्य । सुपत्नी पत्या प्रजयां प्रजावत्या
त्वागन् यज्ञः प्रतिं कुम्भं गृभाय ॥१४॥ ऊर्ध्वो भागो निर्हितो यः पुरा व अर्पिमशि-
ष्टाय आ भेरिताः । श्रयं यज्ञो गांतुविद्वापवित् प्रजाविद्वयः पशुविद् वीरुविद् वो

धस्तु ॥ १५ ॥ अग्नें चरुर्ग्रन्थिपस्त्राध्यंरुज्ज्वलुचिस्तर्पिष्टस्तर्पसा तर्पनम् । अग्ने
 या देवा अभिसङ्कृत्य भागमिमं तर्पिष्ठा ऋतुभिस्तपन्तु ॥ १६ ॥ शुद्धाः पूता यो
 पितो यज्ञिया इमा आपश्चरुमव सर्पन्तु शुभ्राः । अर्दुः प्रजां बहूलान् पशून् नः
 कौटनस्यं सृकृतामेतु लोकम् ॥ १७ ॥ ब्रह्मणा शुद्धा उत पूता घृतेन सोमस्य
 शर्वस्तएदुला यज्ञिया इमे । अपः प्र विशतु प्रति गृह्णातु वध्वरुमिं पक्वा सुक
 तामेत लोकम् ॥ १८ ॥ उरुः प्रथस्व महता महिम्ना सहस्रपृष्ठः सकृत्स्यं लोके
 पितामहाः पितरंः प्रजोपजाहं पक्वा पश्वदशस्तै अस्मि ॥ १९ ॥ सहस्रपृष्ठः श
 धारो अक्षितो ब्रह्मोदनो देवयानः स्वर्गः । अपुंस्तु आ दधामि प्रजया रेपयना
 षलिहाराय मृदतान्मर्षामेव ॥ २० ॥ (२) उदेहि वेदिं प्रजया वर्षयनां तुद
 रक्षः प्रतरं धेवेनाम् । श्रिया समानानति सर्वान्त्स्यामाधस्पदं द्विपुतस्पादया
 ॥ २१ ॥ अभ्यर्षवर्तस्व पशुभिः सहैनां प्रत्यङ्गेनां देवताभिः सहैधि । मा त्वा म
 पच्छपयो माभिचारः स्वे क्षेत्रे अनमीवा वि राज ॥ २२ ॥ अतेन तथा मनस
 द्वितीया ब्रह्मोदनस्य विहिता वेदिरत्रे । असुद्रीं शुद्धामुपधेहि नोरि तत्रौदनं सो
 य देवानाम् ॥ २३ ॥ अदितेर्हस्तां सुवमेतां द्वितीयां सप्तश्रुपयो भूतकृतो शय
 कृण्वन् । सा गात्राणि त्रिदुष्योदनस्य दर्विर्वेद्यामध्येनं चिनोतु ॥ २४ ॥ श
 त्वा हव्यमुप सीदन्तु देवा निः सृप्याग्नेः पुनरेतान् प्र सीद । सोमेन पूतो ज्वरं सी
 ब्रह्मणा मापियास्ते मा रिपन् प्राशितारंः ॥ २५ ॥ सोमं राजन्संज्ञान्मा वी
 भ्यः सुव्राद्मणा यतमे त्वोपसीदान् । ऋषीनापेपांस्तपसोधिं ज्ञातान् ब्रह्मोदने सु
 वा जोहयीमि ॥ २६ ॥ शुद्धाः पूता योपितो यज्ञिया इमा ब्रह्मणा हस्तेषु प्रपृथक् सीद
 यामि । यत्काम इदमेभिषिञ्चामि बोहमिन्द्रो मरुत्वान्त्स दंदाद्विदं मे ॥ २७ ॥
 इदं मे ज्योतिरुच्छ्रुतं हिरण्यं एकं क्षेत्रात् कामदुर्गा म प्रया । इदं भन्ते नि देषे प्रा
 ह्येषु कृण्वे पन्थां पितृषु यः स्वर्गः ॥ २८ ॥ अग्नौ तुषाना वप ज्ञातवेदसि प
 रः कुम्बूका अपे मृद्वि दूरम् । एतं शुश्रुम गृहराजस्यं भागयथो विश्व निश्चिंतेभो
 मपेयम् ॥ २९ ॥ आभ्यंतुः पर्वतो विद्धि सुन्वतः पन्थां स्वर्गमग्निं रोहयनम्
 येन रोहात् परमापद्य यद् वयं उत्तमं नाकं परमं व्योम ॥ ३० ॥ (३) वज्र
 र्व्ययो मुखमेतद् वि मृद्व्याज्याय लोकं कृण्वि प्रविद्वान् । घृतेन गात्रानु स
 यो वि मृद्वि कृण्वे पन्थां पितृषु यः स्वर्गः ॥ ३१ ॥ वत्से रक्षः समदुमा वपुष्यो
 यतमे त्वोपसीदान् । पुरीषिणः प्रथमानाः पूरस्तादापेयास्ते मा रिपन्
 ॥ ३२ ॥ अप्येषु नि देषे भोदन न्या नानापेयाणाप्यस्त्वव

अग्निमे गोमा मरुतं च सर्वं विश्वे देवा अभि रक्षन्तु एकम् ॥ ३३ ॥ यज्ञं दुर्दानं स-
 द्भिन् प्रथितं पुषामं प्रेतुं सर्वं रयीणाम् । प्रज्ञामृतत्वमुन दीर्यमार्यं शयश्च पोष-
 रूपं त्वा सद्यम् ॥ ३४ ॥ वृषभोसि स्वर्गं अर्षीनार्षेयान गच्छ । मुकृतां लोके
 सीद नत्रं नो मंसकृतम् ॥ ३५ ॥ समाचिनुष्वानुसंप्रयातग्ने पयः कल्पय देव-
 यानानि । एतैः मुकृतैरनु गच्छेम यज्ञं नाके निष्ठन्तमधि सप्तरेण ॥ ३६ ॥ येन
 देवा ज्योतिषा घामुद्रयेन् ब्रह्मांडं पृथु सुकृतस्य लोकम् । तेन गेप्सु सुकृत-
 स्य लोकं स्वर्गारोहन्तो अभि नाकमुत्तमम् ॥ ३७ ॥ (४)

॥ २ ॥ भवार्शवां मृदतं माभि यातं भूतपती पशुपती नमो वाम् । प्रतिहि-
 तामार्यतां मा वि चाष्टं मा नो हिसिष्टं ह्रिपदो मा चतुष्पदः ॥ १ ॥ शुनें क्रोष्टे मा
 शरीराणि कर्तृप्रलिक्रवेभ्यो शूभ्रेभ्यो ये च कृपणा अत्रिप्यवः । मत्तिकास्ते पशु-
 पते वयामि ते विद्यमे मा विदन्त ॥ २ ॥ क्रन्दाय ते प्राणाय यार्थं ते भव रो-
 र्पयः । नमस्ते रुद्र कृणमः सहस्राक्षार्यामर्त्य ॥ ३ ॥ पुरस्तात् ते नमः कृणमः उ-
 च्छरार्द्धगदुत । अभीवर्गाद् दिवस्पर्यन्तरिच्छाय ते नमः ॥ ४ ॥ सुवाय ते प-
 शुपते यानि चतुष्पि ते भव । त्वचे रूपाय सदृशं प्रतीचीनाय ते नमः ॥ ५ ॥
 अर्धभ्यस्त बुदराय जिह्वाया आस्थाय ते । दृढयो गन्धाय ते नमः ॥ ६ ॥
 अस्त्रा नीलशिखण्डेन सहस्राक्षेणं ब्राजिना । रुद्रेणार्धक्यातिना तेन मा समरा-
 मादि ॥ ७ ॥ स नो भवः परिरं वृणक्तु विश्वत आपं इवाग्निः परिरं वृणक्तु नो भ-
 वः । मा नोभि मास्तु नमो अस्त्वस्मै ॥ ८ ॥ चतुर्नमो अपृकृत्वो भवाय दश
 कृत्वः पशुपते नमस्ते । तयेमे पञ्च पशवो विभक्ता गावो अशवाः पुरुषा अजाव-
 यः ॥ ९ ॥ तव चतस्रः प्रदिशस्तव द्यौस्तव पृथिवी तवेदमुशोर्वन्तरिक्षम् ।
 तवेदं सर्वमात्मन्यद् यत् प्राणत् पृथिवीमनु ॥ १० ॥ (५) ब्रह्मः कोशो वसु-
 धानस्तवायं यस्मिन्निमा विश्वा भुवनान्यन्तः । स नो मृद पशुपते नमस्ते परः
 क्रोष्टारो अभिभाः श्वानः पुरो यन्त्वयुरुदो विकेश्यः ॥ ११ ॥ धनुर्विभपिं हरितं
 हिरण्ययं सहस्रग्निं शतवधं शिखण्डिन् । रुद्रस्येषुशरति देवहेतिस्तस्यै नमो
 यतमस्यां दिशीतः ॥ १२ ॥ योऽभियातो निलयते त्वा रुद्र निचिकीर्षति ।
 पश्चादनुप्रयुहते तं विदस्ये पदनीरिव ॥ १३ ॥ भवा रुद्रो मयुजा संविदानाबु-
 भावुर्ग्रां चरतो वीर्याय । ताभ्यां नमो यतमस्यां दिशीतः ॥ १४ ॥ नमस्ते-
 स्वायते नमो अस्तु परायते । नमस्ते रुद्र तिष्ठतु आसीनापोत ते नमः ॥ १५ ॥
 नमः सायं नमः शतर्नमो रात्र्या नमो दिवा । भवार्यं च शर्वार्यं चोभाभ्यामकरं

नमः ॥ १६ ॥ सहस्राक्षंमतिप्रयं पुरस्ताद् रुद्रमस्यन्ते बहुधा विप्रश्चितम् । पो-
 पाराम जिह्वयेयमानम् ॥ १७ ॥ श्यावाश्वं कृष्णमासितं मृणन्तं भीमं रयं वे
 शिनः प्रादयन्तम् । पूर्वे प्रतीमो नमो अस्त्वस्मै ॥ १८ ॥ मा नोभि स्या मृत्यं दे
 वहेति मा नः क्रुधः पशुपते नमस्ते । अन्यत्रास्मद् दिव्यां शाखां वि धूनु ॥ १९ ॥
 मा नो हिंसीरधि नो मूहि परि स्यो वृद्धिष्ठि मा क्रुधः । मा त्वया समराम
 हि ॥ २० ॥ (६) मा नो गोषु पुरुषेषु मा गृधो नो अजाविषु । अन्यत्रो
 वि वर्तषु पियारूणां प्रजां जहि ॥ २१ ॥ यस्य त्वमा कारिका हेतिरेकमश्व
 स्येव वृषणः क्रन्द एति । अभिपूर्वं निर्णयेते नमो अस्त्वस्मै ॥ २२ ॥ योऽन्तर्दि
 तिष्ठति विष्टभितोर्यज्वनः प्रमृणन् देवपीयून् । तस्मै नमो वशभिः शकरीभिः ॥ २३ ॥
 तुभ्यमारुण्याः पशवो मृगा वने हिता हंसाः सुंपर्णाः शंकुना वयांसि । तं
 यत्तं पशुपते अप्सवन्तस्तुभ्यं क्षरन्ति दिव्या आपो वृषे ॥ २४ ॥ शिशुमारा
 अजगराः पुरीकर्या जपा मत्स्या रजसा येभ्यो अस्यांसि । न ते वरं न पति-
 ष्ठास्ति ते भव मयः सर्वान परि परयमि भूमि पूर्वस्माद्धंस्युत्तरस्मिन् सप्रे
 ॥ २५ ॥ मा नो रुद्र त्वमना मा विषेण मा नः सं स्या दिव्येनाग्निना । अ-
 न्यत्रास्मद् विद्युतं पातयेताम् ॥ २६ ॥ भवो दिवो भव ईशे पृथिव्या भव आ पम
 उर्वन्तरिक्षम् । तस्मै नमो यतमस्यां दिशीतः ॥ २७ ॥ भवं राजन् यजमानाय मृद
 पशूनां हि पशुपतिर्वभूथ । यः अद्धाति सन्ति देवा इति चतुष्पदे द्विपदेस्य मृद
 ॥ २८ ॥ मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं मानो वहन्तमुत मा नो वच्यतः । मा नो
 हिंसीः पितरं मातरं च स्वां तन्वं रुद्र मा रीरिपो नः ॥ २९ ॥ रुद्रस्यैलवका-
 रेभ्योसंसूक्तगिलेभ्यः । इदं महास्येभ्यः श्वभ्यो अकरं नमः ॥ ३० ॥ नमस्ते
 घोषिणीभ्यो नमस्ते केशिनीभ्यः । नमो नमस्कृताभ्यो नमः सम्भुञ्जतीभ्यः ।
 नमस्ते देव सेनाभ्यः स्वस्ति नो अर्भये च नः ॥ ३१ ॥ (७)

॥ इति प्रथमोऽनुवाकः ॥

॥ ३॥ (१) तस्यौदनस्य बृहस्पतिः शिरो ब्रह्ममुखम् ॥ १ ॥ द्यावापृथिवी श्रोत्रं
 सूर्याचन्द्रमसावर्क्षिणी सप्तश्रुपयः माखापानाः ॥ २ ॥ चक्षुर्षंसलं कामं उन्त-
 लम् ॥ ३ ॥ दितिः शूर्पमदितिः शूर्पग्राही वातोपाविनः ॥ ४ ॥ अश्रवाः कणा
 गार्वस्तएदुला मशकास्तुपाः ॥ ५ ॥ कर्म फटीकरणाः शरोभ्रम् ॥ ६ ॥ श्याम-
 मयोस्य मांसानि लोहितमस्य लोहितम् ॥ ७ ॥ प्रपु भस्म हरितं वर्णः पुष्करमस्य

गन्धः ॥ ८ ॥ खलः पात्रं स्फयावंसावीपे अर्नवृषे ॥ ९ ॥ आन्त्राणि जत्रो गुदा
 वत्राः ॥ १० ॥ इयमेव पृथिवी कुम्भी भवति राध्यमानस्यौदनस्य धौरपिधा-
 नेम् ॥ ११ ॥ सीताः पर्शवः सिकता ऊवध्यम् ॥ १२ ॥ अतं हस्तावनेजनं
 कुल्पोपसेचनम् ॥ १३ ॥ अचा कुम्भ्यधिहितात्विज्येन प्रेषिता ॥ १४ ॥ घ-
 र्हाणा परिगृहीता साम्ना पर्युदा ॥ १५ ॥ बृहदायवेन रयन्तरं दर्विः ॥ १६ ॥
 अतवेः प्रकारं आर्तवाः समिन्धते ॥ १७ ॥ चरुं पञ्चविलमुखं घृषोऽभीन्धे
 ॥ १८ ॥ ओदननेन यज्ञवचः सर्वे लोकाः संपाप्याः ॥ १९ ॥ यस्मिन्समुद्रो
 धौर्भूमिस्त्रयो वरपुरं धिताः ॥ २० ॥ यस्य देवा अकल्पन्तोच्छिष्टे पडशीतयः
 ॥ २१ ॥ तं त्वौदनस्य पृच्छामि यो अस्य महिमा महान् ॥ २२ ॥ स य
 ओदनस्य महिमानं विद्यात् ॥ २३ ॥ नाल्प इति घृयान्नाहुंपसेचन इति नेदं च
 किं चेति ॥ २४ ॥ यावद् दाताभिमानस्येत तन्नार्ति वदेत् ॥ २५ ॥ प्रज्ञादिनो
 वदन्ति पराञ्चमोदनं प्राशीः प्रत्यञ्चाऽपिति ॥ २६ ॥ त्वमोदनं प्राशीः-
 स्त्वामोदनाः इति ॥ २७ ॥ पराञ्चं चैतं प्राशीः प्राणास्त्वा हास्यन्तीत्येन-
 माह ॥ २८ ॥ प्रत्यञ्चं चैतं प्राशीरूपानास्त्वा हास्यन्तीत्येनमाह ॥ २९ ॥
 नैवाहमोदनं न मामोदनः ॥ ३० ॥ ओदन एवोदनं प्राशीत् ॥ ३१ ॥ (८)

(२) तत्तश्चैनमन्येन शीर्ष्णां प्राशीर्येन चैतं पूर्वं अर्पणः प्रारनन् । ज्येष्ठतस्ते
 प्रजा मरिष्यतीत्येनमाह । तं वा अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न प्रत्यञ्चम् । बृह-
 स्पतिना शीर्ष्णा । तेनैतं प्राशिपं तेनैतमपजीगमम् । एष वा ओदनः सर्वाङ्गः
 सर्वपुरुः सर्वतनुः । सर्वाङ्ग एव सर्वपुरुः सर्वतनुः सं भवति य एवं वेदं ॥ ३२ ॥
 तत्तश्चैनमन्याभ्यां श्रोत्राभ्यां प्राशीर्षाभ्यां चैतं पूर्वं अर्पणः प्रारनन् ।
 शिरो भविष्यतीत्येनमाह । तं वा० । चावीपृथिवीभ्यां श्रोत्राभ्याम् ।
 ताभ्यामेतं प्राशिपं ताभ्यामेतमपजीगमम् । एष वा० । ० ॥ ३३ ॥
 तत्तश्चैनमन्याभ्यामक्षीभ्यां प्राशीर्षाभ्यां चैतं पूर्वं अर्पणः प्रारनन् । अन्धो भ-
 विष्यतीत्येनमाह । तं वा० । सूर्याचन्द्रमसाभ्यामक्षीभ्याम् । ताभ्यामेतं०।०।०
 ॥ ३४ ॥ तत्तश्चैनमन्येन मुखेन प्राशीर्येन चैतं पूर्वं अर्पणः प्रारनन् । मुखतस्ते
 प्रजा मरिष्यतीत्येनमाह । तं वा० । घर्हाणा मुखेन । तेनैतं प्राशिपं तेनैतमपजी-
 गमम् । एष वा० । ० ॥ ३५ ॥ तत्तश्चैनमन्यया जिह्वा प्राशीर्षया चैतं पूर्वं
 अर्पणः प्रारनन् । जिहा तं मरिष्यतीत्येनमाह । तं वा० । अग्नेजिह्वा । तर्पेन
 प्राशिपं तर्पेनमपजीगमम् । एष वा० । ० ॥ ३६ ॥ तत्तश्चैनमन्येनः प्राशीर्ष-
 चैतं पूर्वं अर्पणः प्रारनन् । दन्तास्ते शस्यन्तीत्येनमाह । तं वा० । अत्रुषि-

देनैः । तैरेतं प्राशिषं तैरेनमजीगमम् । एष वा० । ० ॥ ३७ ॥ ततश्चैन-
 नमन्यैः प्राणापानैः प्राशीर्यैश्चैतं पूर्वं ऋषयः प्रारनन् । प्राणापानास्त्वा हस्त-
 न्तीत्येनमाह । तं वा० । सप्तर्षिभिः प्राणापानैः । तैरेतं० । ० । ० ॥ ३८ ॥ त-
 तश्चैनमन्येन व्यचंसा प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्रारनन् । राजयन्मस्त्वा ह-
 निप्यतीत्येनमाह । तं वा० । अन्तरिक्षेण व्यचंसा । तेनैतं प्राशिषं तेनैतमजीग-
 मम् । एष वा० । ० ॥ ३९ ॥ ततश्चैनमन्येन पृष्ठेन प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः
 प्रारनन् । विद्युत् त्वा हनिप्यतीत्येनमाह । तं वा० । दिवा पृष्ठेन । तेनैतं० ।
 ० । ० ॥ ४० ॥ ततश्चैनमन्येनोरसा प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्राशन् ।
 कृप्या न रात्स्यसीत्येनमाह । तं वा० । पृथिव्योरसा । तेनैतं० । ० । ० ॥ ४१ ॥
 ततश्चैनमन्येनोदरेण प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्रारनन् । उदरदारस्त्वा हनि-
 प्यतीत्येनमाह । तं वा० । सत्येनोदरेण । तेनैतं० । ० । ० ॥ ४२ ॥ तत-
 श्चैनमन्येन वस्तिना प्राशीर्येन चैतं पूर्वं ऋषयः प्रारनन् । अप्सु मरिप्यसीत्येनमाह ।
 तं वा० । समुद्रेण वस्तिना । तेनैतं० । ० । ० ॥ ४३ ॥ ततश्चैनमन्याभ्यां-
 रुभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राशन् । ऊरू ते मरिप्यन् इत्येनमाह । तं
 वा० । मित्रावरुणयोरूरुभ्याम् । ताभ्यामितं प्राशिषं ताभ्यामिनमजीगमम् । एष
 वा० । ० ॥ ४४ ॥ ततश्चैनमन्याभ्यामप्टीवद्भ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः
 प्राशन् । आमो भविप्यसीत्येनमाह । तं वा० । त्वष्टुरप्टीवद्भ्याम् । ताभ्यामितं०
 ० । ० ॥ ४५ ॥ ततश्चैनमन्याभ्यां पादाभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्राशन्
 बहुचारी भविप्यसीत्येनमाह । तं वा० । अश्विनोः पादाभ्याम् । ताभ्यामितं० । ० । ०
 ॥ ४६ ॥ ततश्चैनमन्याभ्यां प्रपदाभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्रारनन् । सर्पस्त-
 हनिप्यतीत्येनमाह । तं वा० । सवितुः प्रपदाभ्याम् । ताभ्यामितं० । ० । ० ॥ ४७ ॥
 ततश्चैनमन्याभ्यां हस्ताभ्यां प्राशीर्याभ्यां चैतं पूर्वं ऋषयः प्रारनन् । शारमण-
 हनिप्यसीत्येनमाह । तं वा० । अतस्य हस्ताभ्याम् । ताभ्यामितं० । ० । ० ॥ ४८ ॥
 ततश्चैनमन्यायां प्रतिष्ठया प्राशीर्यायां चैतं पूर्वं ऋषयः प्रारनन् । अप्रतिष्ठानानाप-
 नो मरिप्यसीत्येनमाह । तं वा० अहं नार्वाञ्चं न पराञ्चं न पृत्यञ्चम् । सत्ये-
 प्रतिष्ठाय । तयैतं प्राशिषं तयैनमजीगमम् । एष वा० अहं नः सर्वाङ्गाः सर्वप-
 सर्वतनुः । सर्वाङ्ग एव सर्वपदः सर्वतनुः सं भवति य एवं वेद ॥ ४९ ॥ (६)

(३) एतद् वै मन्सस्यं विष्टं यदोदनः ॥ ५० ॥ मन्सलोको भवति म-
 न्सस्यं विष्टं अथत् य एवं वेद ॥ ५१ ॥ एतस्माद् वा ओदनात् प्रयतिरन्

लोकान् निर्दिशति पूजापतिः ॥ ५२ ॥ तेषां पूजानाय यज्ञमसृजत ॥ ५३ ॥ स
 य एवं विदुषं उपद्रव्या भवति पूरां रुणादि ॥ ५४ ॥ न च पूरां रुणादिं स-
 र्वज्यानि जीयते ॥ ५५ ॥ न च सर्वज्यानि जीयते पुरेनं जुरसः पूरा जहावि
 ॥ ५६ ॥ (१०)

॥ ४ ॥ प्राणाय नमो यस्य सर्वमिदं वशं । यो भूतः सर्वस्येश्वरो यस्मि-
 न्तसर्वं प्रतिष्ठितम् ॥ १ ॥ नमस्ते प्राण क्रन्दाय नमस्ते स्तनयिज्वरं । नमस्ते प्राण
 विद्युते नमस्ते प्राण वपते ॥ २ ॥ यत् प्राण स्तनयित्नुनाभिक्रन्दत्योपधीः ।
 प्र वीयन्ते गर्भान् दधतेथो वहीविं जायन्ते ॥ ३ ॥ यत् प्राण ऋतावागतेभिक्र-
 न्दत्योपधीः । सर्वं तदा प्र मोदते यत् किं च भूम्यामधि ॥ ४ ॥ यदा प्राणो
 अभ्यवर्षाद् वषणं पृथिवीं मृदीम् । पशवस्तत् प्र मोदन्ते महो वै नो भविष्यति
 ॥ ५ ॥ अभिष्टेष्टा ओपंधयः प्राणेन समवादिरन् । आयुर्वं नः प्रातीतरः सर्वा
 नः सुगभीरकः ॥ ६ ॥ नमस्ते अस्त्वायते नमो अस्तु परायते । नमस्ते प्राण
 तिष्ठत आसीनायोत ते नमः ॥ ७ ॥ नमस्ते प्राण प्राणते नमो अस्त्वपानते ।
 पुराचीनाय ते नमः प्रतीचीनाय ते नमः सर्वस्मै त इदं नमः ॥ ८ ॥ या ते प्राण
 श्रिया तनूयो ते प्राण प्रयसी । अथो यद् भेषजं तव तस्य नो वेदि जीवसे ॥९॥
 प्राणः प्रजा अर्जु वस्ते पिता पुत्रमिव श्रियम् । प्राणो ह सर्वस्येश्वरो यश्च
 प्राणति यश्च न ॥ १० ॥ (११) प्राणो मृत्युः प्राणस्तवमा प्राणं देवा
 उपासते । प्राणो ह सत्यवादिनेमुत्तमे लोक था दधन् ॥ ११ ॥ प्राणो विराद्
 प्राणो देही प्राणं सर्वं उपासते । प्राणो ह सूर्यश्चन्द्रमाः प्राणमाहुः पूजापतिम्
 ॥ १२ ॥ पूणापानां मीहियवावन्द्धान् पूण उच्यते । यवे ह पूण आर्दितो-
 पानो मीहिरुच्यते ॥ १३ ॥ अर्पानति प्राणति पुरुषो गर्भे अन्तरा । यदा त्वं
 प्राण जिन्वस्वय स जायते पुनः ॥ १४ ॥ पूणमाहुर्मातरिश्वानं वानो ह पूण
 उच्यते । पूणे ह भूतं भव्यं च पूणे सर्वं प्रतिष्ठितम् ॥ १५ ॥ आयुर्वर्णीरा-
 द्विरुसादिर्वीमनुष्यजा व्रत । ओपंधयः प्र जायन्ते यदा त्वं प्राण जिन्वसि ॥ १६ ॥
 यदा पूणो अभ्यवर्षाद् वषणं पृथिवीं मृदीम् । ओपंधयः प्र जायन्तेपो याः
 वात्सवं वीर्यः ॥ १७ ॥ यस्ते प्राणेदं वेद यस्मिन्वामि प्रतिष्ठितः । सर्वं तस्मै
 वृलिं हरान्मुष्मिन्लोक उच्यते ॥ १८ ॥ यया प्राण बलिहृतमुभ्यं सर्वाः पूजा
 इमाः । एवा तस्मै वृलिं हरान् यस्त्वा गृणवन् सुधवः ॥ १९ ॥ अन्नगर्भेश्व-
 रति देवतास्वाभूतो भूतः स उ जायते पुनः । स भूतो भव्यं भविष्यन् पिता पुत्रं

प्र विवेशा शचीभिः ॥ २० ॥ (१२) एकं पादं नोत्खिदति सलिलाक्षसं उ
 धरन् । यदुक्तं स तमुत्खिदन्नैवाद्य न श्वः स्यान्न रात्री नाहः स्यान्न व्युच्छेत् कुद
 चन ॥ २१ ॥ अष्टार्चक्रं वर्तत एकनेमि महस्राक्षरं प्र पुरो नि पुरचा । अर्चते
 विश्वं भुवनं जजान यदस्यार्धं कतमः स केतुः ॥ २२ ॥ यो अस्य विश्वजन्मः
 ईशो विश्वस्य चेष्टतः । अन्येषु क्षिप्रधन्वने तस्मै प्राण नमोस्तु ते ॥ २३ ॥ यो
 अस्य सर्वजन्मन् ईशो सर्वस्य चेष्टतः । अतन्द्रो ब्रह्मणा धीरः प्राणो मानु तिष्ठ
 ॥ २४ ॥ ऊर्ध्वः सुमेपु जागार ननु तिर्यङ् नि पद्यते । न सुतमस्य सुतेष्वनु श्श्राव
 कश्चन ॥ २५ ॥ प्राण मा मत् पर्याहृतो न मद्भ्यो भविष्यति । अपां गर्भमि
 जीवसे प्राणं वृध्नामि त्वा मयि ॥ २६ ॥ (१३)

॥ इति द्वितीयोऽनुवाकः ॥

॥ ५ ॥ ब्रह्मचारीपणश्चरति रोदसी उभे तस्मिन् देवाः संमनसो भवन्ति ।
 स दाधार पृथिवीं दिवं च स आचार्योऽतर्पसा पिपति ॥ १ ॥ ब्रह्मचारिणं
 पितरो देवजनाः पृथग् देवा अनुसंयन्ति सर्वे । गन्धर्वा एनमन्वायन् त्रयस्त्रिंशद्
 त्रिंशताः पदसहस्राः सर्वान्स देवास्तर्पसा पिपति ॥ २ ॥ आचार्ये उपनयमा
 नो ब्रह्मचारिणं कृणुते गर्भमन्तः । तं रात्रीस्तिस्र उदरे विभति तं जातं द्रष्टुम
 भिसंयन्ति देवाः ॥ ३ ॥ इयं समित् पृथिवी यौद्धितीयोतान्तरिक्षं समिधा
 णाति । ब्रह्मचारी समिधा मेखलया श्रमेण लोकान्तर्पसा पिपति ॥ ४ ॥ पूर्वं
 जातो ब्रह्मणो ब्रह्मचारी धर्मं वसान्स्वपसोदतिष्ठत् । तस्माज्जातं ब्राह्मणं ब्रह्म ज्ये
 ष्ठं देवाश्च सर्वे अपृतेन साकम् ॥ ५ ॥ ब्रह्मचार्येति समिधा समिद्धः काष्ठी व
 सानो दीक्षितो दीर्घरमश्रुः । स सद्य एति पूर्वस्मादुत्तरे समुद्रे लोकान्तसंगृभ्य मु
 हुंराचरिक्त ॥ ६ ॥ ब्रह्मचारी जनयन् ब्रह्मापो लोकं पूजापति परमेष्ठिनं विरा
 षम् । गर्भो भूत्वामृतस्य योनाविन्द्रो ह भूत्वासुरांस्ततर्ह ॥ ७ ॥ आचार्यस्तत्र
 नभसी उभे इमे उर्वी गम्भीरे पृथिवीं दिवं च । ते रक्षति तर्पसा ब्रह्मचारी तस्मिन्
 देवाः संमनसो भवन्ति ॥ ८ ॥ इमां भूमिं पृथिवीं ब्रह्मचारी भिक्षामा जमार
 मथमो दिवं च । ते कृत्वा समिधावुपास्ते तयोरार्पिता भुवनानि विश्वा ॥ ९ ॥
 अर्वाग्न्यः परो अन्यो द्विस्पृष्टाद्गुहां निधी निर्हितौ ब्राह्मणस्य । तौ रक्षति
 तर्पसा ब्रह्मचारी तत् केवलं कृणुते ब्रह्मं विद्वान् ॥ १० ॥ (१४) अर्वाग्न्यः
 अन्यः पृथिव्या अग्नी ममेतो नभसी अन्तरेमे । तयोः श्यन्ते इशमयोर्नि

इडास्ताना तिष्ठति तपसा ब्रह्मचारी ॥ ११ ॥ अभिक्रन्दन् स्तनयन्नरुणः शितिङ्गो
 बृहच्छेपोनू भूमौ जभार । ब्रह्मचारी सिञ्चति सानौ रेतः पृथिव्यां तेन जीवन्ति
 पृदिशश्चतस्रः ॥ १२ ॥ अग्नौ सूर्ये चन्द्रमसि मातरिभ्यन् ब्रह्मचार्येषु समि-
 धमा दधाति । तासां प्रचीपि पृथग्भ्रे चरन्ति तामामाज्यं पुरुषो वर्षमापः ॥ १३ ॥
 आचार्यो मृत्युर्वरुणः सोम ओषधयः पयः । जीमूता आमन्तस्तवानस्तैरिदं स्व-
 राभृतम् ॥ १४ ॥ शुभा घृतं कृणुने केवलमाचार्यो भूत्वा वरुणो यद्यदैक्षत् पूजा-
 पतौ । तद् ब्रह्मचारी प्रायच्छत् स्वान् मित्रो अध्यात्मनः ॥ १५ ॥ आचार्यो ब्र-
 ह्मचारी ब्रह्मचारी पूजापतिः । पूजापतिर्वि राजति विराडिन्द्रो भवद् वृशी ॥ १६ ॥
 ब्रह्मचर्येण तपसा राजा राष्ट्रं वि रञ्जति । आचार्यो ब्रह्मचर्येण ब्रह्मचारिण-
 मिच्छते ॥ १७ ॥ ब्रह्मचर्येण कन्यायुवानं विन्दते पतिम् । अनङ्गान् ब्रह्म-
 चर्येणाश्वो घ्रासं जिगीषति ॥ १८ ॥ ब्रह्मचर्येण तपसा देवा मृत्युमपाघ्नत ।
 इन्द्रो ह ब्रह्मचर्येण देवेभ्यः स्वराभरत् ॥ १९ ॥ ओषधयो भूतभ्रव्यमहोरात्रे
 वनस्पतिः । संवत्सरः महर्तुभिस्ते जाता ब्रह्मचारिणः ॥ २० ॥ (१५)
 पार्थिवा दिव्याः पशव आरुण्या प्राभ्याश्च ये । अपुत्राः पुत्रिर्णश्च ये ते जाता
 ब्रह्मचारिणः ॥ २१ ॥ पृथक् सर्वे प्राजापत्याः पूणान्नात्मसु विभ्रति । तान्स-
 र्वान् ब्रह्म रक्षति ब्रह्मचारिण्याभृतम् ॥ २२ ॥ देवानामितत् परिपूतमनभ्यारूढं
 चरति रोचमानम् । तस्माज्जातं ब्राह्मणं ब्रह्म ज्येष्ठं देवारश्च सर्वे अमृतेन साकम्
 ॥ २३ ॥ ब्रह्मचारी ब्रह्म भ्राजद् विभर्ति तस्मिन् देवा अपि विश्वे सुपोताः ।
 पूणापानौ जनयन्नाद् व्यानं वाचं मनो हृदयं ब्रह्मभ्रमाम् ॥ २४ ॥ चतुः श्रोत्रं
 यशो अस्मासु धेक्षत् रेतो लोहितमुदरम् ॥ २५ ॥ तानि कल्पद् ब्रह्मचारी सं-
 तिलस्ये पृष्ठे तपोतिष्ठत् तप्यमानः समुद्रे । स स्नातो बभुः पिङ्गलः पृथिव्यां
 बहु रोचते ॥ २६ ॥ (१६)

॥६॥ अग्निं धूमो वनस्पतीनांपधीरुत वीरुधः । इन्द्रं बृहस्पतिं सूर्यं ते नो मुञ्च-
 न्त्वंहसः ॥ १ ॥ धूमो राजानं वरुणं मित्रं विष्णुमयो भगम् । अंशं विवस्वन्तं धूम-
 स्ते नो ॥ २ ॥ धूमो देवं संवितारं घातारं घृत पूषणम् । त्वष्टारमभियं धूमस्ते नो ॥
 ३ ॥ गन्धर्वाप्सरसो धूमो अश्विना महर्णस्पतिम् । अयमा नाम यो देवस्ते नो ॥
 ४ ॥ अहोरात्रे इदं धूमः सूर्याचन्द्रमसांबुधा । विश्वानादित्यान् धूमस्ते नो ॥
 ५ ॥ वारं धूमः पुर्जन्यमन्तारिं जमयो दिशः । आशांश्च सर्वा धूमस्ते नो मुञ्च-
 न्त्वंहसः ॥ ६ ॥ मुञ्चन्तु मा शपध्यादहोरात्रे अयो वपाः । सोमो मा देवो मु-

अग्निहोमस्तद्भवः । अग्नीध्वमेषानुच्छिद्ये जीववर्हिर्भदिन्तमः ॥ ७ ॥ अग्न्याधेयम-
 यो हीना कोमरत्नन्दमा सह । उत्सन्ना यत्राः सत्त्राण्युच्छिद्येधि समाहिताः ॥ ८ ॥
 अग्निहोत्रं च धृदा च वपट्टारो मतं तपः । दक्षिणेष्टे पूर्तं चोच्छिद्येधि समाहि-
 ताः ॥ ९ ॥ एकरात्रो द्विरात्रः संप्रःक्रीः पूकीरुवर्धयः । श्रोतं निहितमुच्छिद्ये
 यद्गस्याणुनि विद्यया ॥ १० ॥ (१६) चतुरात्रः पञ्चरात्रः षड्रात्ररचोभयः
 सह । षोडशी मन्त्ररात्ररचोच्छिद्यज्जज्ञिरे सर्वे ये यत्रा अमृते हिताः ॥ ११ ॥ पू-
 र्वाहारो निधने विश्वनिर्वाभिजिष्ट यः । सान्हातिरात्रावुच्छिद्ये द्वादश्याहोषि त-
 न्मयि ॥ १२ ॥ मृगुता संनतिः क्षेमः स्वधोर्जामृतं सहः । उच्छिद्ये सर्वे पृत्य-
 ष्युः कामाः कामेन तानुपुः ॥ १३ ॥ नव भूमीः सप्तुद्रा उच्छिद्येधि श्रिता दिवः ।
 आ सूर्यो भास्युच्छिद्येहोरात्रे अष्टिः तन्मयि ॥ १४ ॥ उपहव्यं विष्वन्तं ये च
 यज्ञा मुदा हिताः । विर्मतिं भर्ता विश्वस्पोच्छिद्ये जनिनुः पिता ॥ १५ ॥ पिता
 जनिनुस्सच्छिद्योमोः पात्रः पितामहः । स त्रियन्ति विश्वस्येशानो वृषा भूर्म्यामति-
 ष्यः ॥ १६ ॥ अतं सत्यं तपो राष्ट्रं श्रमो धर्मश्च कर्म च । भूतं भविष्यदुच्छिद्ये
 धीर्यं लक्ष्मीर्वलं वले ॥ १७ ॥ समृद्धिरोज आकूतिः क्षत्रं राष्ट्रं पहव्यः । संव-
 त्सरोष्युच्छिद्य इतां पूषा ग्रहा इविः ॥ १८ ॥ चतुर्होतार आभिर्यध्वानुर्मास्यानि
 नीविदः । उच्छिद्ये यज्ञा होत्राः पशुवन्धास्तदिष्टयः ॥ १९ ॥ अर्थमासाश्च मासा-
 श्रान्था अनुभिः सह । उच्छिद्ये योपिणीरापः स्तनयित्तुः धुतिर्मही ॥ २० ॥
 (२०) शक्रेणः सिकता अरमान् औपधयो वीरुधृष्टणा । अन्नाणि विद्युतो गु-
 र्पणुच्छिद्ये संश्रिता धिता ॥ २१ ॥ राक्षिः प्राप्तिः समाप्तिर्व्याप्तिर्महं एधुतुः । अ-
 त्याप्तिहच्छिद्ये भूतिरचारिता निहिता हिता ॥ २२ ॥ यच्च पाणतिं प्राणेन यच्च
 परयति चक्षुषा । उच्छिद्यज्जज्ञिरे सर्वे दिवि देवा दिविश्रितः ॥ २३ ॥ ऋचुः सा-
 मानि छन्दांसि पुराणं यज्ञेषा सह । उच्छिद्यज्जज्ञिरे ० ॥ २४ ॥ पाणापानौ
 चक्षुः श्रोत्रमक्षितिरश्च क्षितिरश्च या । उच्छिद्य ० ॥ २५ ॥ आनन्दा मोदाः पू-
 मुदोभीमोदुमुदरश्च ये । उच्छिद्य ० ॥ २६ ॥ देवाः पितरो मनुष्या गन्धर्वाप्स-
 रसश्च ये । उच्छिद्यज्जज्ञिरे सर्वे दिवि देवा दिविश्रितः ॥ २७ ॥ (२१)

॥ ८ ॥ यन्मन्युर्जायामावहत् संकल्पस्य गृहादधि । क आसं जन्याः के वराः
 क उ ज्येष्ठवरो भवत् ॥ १ ॥ तर्पश्चैवास्तां कर्म चान्तर्महत्याणीवे । त आसं जन्यास्ते
 वरा ग्रहा ज्येष्ठवरो भवत् ॥ २ ॥ दशं साकर्मजायन्त देवा देवेभ्यः पुरा ।
 यो वै तान् विद्यात् पूष्यन्नं स वा अथ महद् वदेत् ॥ ३ ॥ पाणापानौ चक्षुः

श्रोत्रमक्षितिरश्च क्षितिरश्च या । व्यालोदानो वाद् मनुस्ते वा आकृतिमार्वत् ॥ ४ ॥ अजाता आसन्नृतवोर्धो धाता बृहस्पतिः । इन्द्राग्नी अरिक्ता तर्हि
 कं ते ज्येष्ठमुपासत ॥ ५ ॥ तर्पश्चैवास्तां कर्म चान्तर्महर्त्यर्णवे । तपो ह जज्ञे
 कर्मणस्तत् ते ज्येष्ठमुपासत ॥ ६ ॥ येत आसीद् भूमिः पूर्वा यामद्वातए इद्विदुः ।
 यो वै तां विद्यान्तामथा स मन्येत पुराणवित् ॥ ७ ॥ कुत इन्द्रः कुतः सोमः
 कुतो अग्निरजायत । कुतस्त्वष्टा समभवत् कुतो धाताजायत ॥ ८ ॥ इन्द्रादिन्द्रः
 सोमात् सोमो अग्नेरग्निरजायत । त्वष्टा ह जज्ञे त्वष्टुर्योतुर्धाताजायत ॥ ९ ॥ येत
 आसन् दर्श जाता देवा देवेभ्यः पुरा । पुत्रेभ्यो लोकं इत्वा कस्मिंस्ते लोक आ-
 सते ॥ १० ॥ (२२) यदा केशानस्थि स्नावं मांसं मज्जानमाभरत् । शरीरं कृत्वा
 पादं वत् कं लोकमनु माविशत् ॥ ११ ॥ कुतः केशान् कुतः स्नाव् कुतो अस्थीन्या-
 भरत् । अङ्गा पर्वाणि मज्जानं को मांसं कुत आभरत् ॥ १२ ॥ संसिच्यो नाम
 ते देवा ये संप्रारान्तमभरन् । सर्वं संसिच्य मर्त्यं देवाः पुरुषमाविशन् ॥ १३ ॥
 ऊरु पादावष्टीवन्तौ शिरो हस्तावथो मुखम् । पृष्ठीर्वर्ज्जेषु पार्श्वे कस्वत् समदशा-
 दपिः ॥ १४ ॥ शिरो हस्तावथो मुखं जिह्वां श्रीवाश्च कीर्कसाः । त्वचा प्रावत्य सर्वं
 तत् संधा समदधान्मही ॥ १५ ॥ यत्तच्छरीरमर्शयत् संधया संहितं मयत् । येनै-
 दमद्य रोचते को अस्मिन् वर्णमाभरत् ॥ १६ ॥ सर्वे देवा उपाशिक्षन् तदेना-
 नाद् बभूः सती । ईशा वशस्य या जाया सास्मिन् वर्णमाभरत् ॥ १७ ॥ यदा
 त्वष्टा व्यवृणत् पिता त्वष्टुर्य उत्तरः । गृहं कृत्वा मर्त्यं देवाः पुरुषमाविशन् ॥ १८ ॥
 स्वप्नो वै तन्द्रीर्निर्ञ्जतिः प्राप्मानो नाम देवताः । जरा खालत्यं पालित्यं शरीर-
 मनु माविशन् ॥ १९ ॥ स्तेयं दुष्कृतं वृजिनं मृत्यं यज्ञो यशो बृहत् । बलं चतु-
 प्रभोजश्च शरीरमनु माविशन् ॥ २० ॥ (२३) भूर्तिश्च वा अर्भूतिश्च रातपो-
 रातयश्च याः । क्षुधश्च सर्वास्तृष्णाश्च शरीरमनु माविशन् ॥ २१ ॥ तिन्दाश्च
 वा अर्निन्दाश्च यश्च हन्तेति नेति च । शरीरं श्रद्धा दक्षिणाश्रद्धा चानु माविशन्
 ॥ २२ ॥ विद्यारश्च वा अविद्यारश्च यश्चान्यदुपदेश्यम् । शरीरं मष्ट माविशन्-
 शुः सामाथो यजुः ॥ २३ ॥ आनन्दा मोदाः प्रमुदोभीमोदमुदश्च ये । इतो नीलो
 नृत्तानि स्मनु माविशन् ॥ २४ ॥ आलापारश्च मलापारश्च भीलापलपरश्च ये । श-
 षुजः प्रयुजो युजः ॥ २५ ॥ प्राणापानौ चक्षुः श्रोत्रमक्षितिरश्च वि-
 ओदानो वाद्मनः शरीरिण त इयन्ते ॥ २६ ॥ अरिपरश्च
 विशिपरश्च याः । विचानि सर्वे संकृपाः शरीरमनु माविशन्
 आस्तेयीदश्च वास्तेयीश्च स्वरणाः कृपणाश्च याः । गुणाः गुदाश्च

ता अस्ना वीभ्रत्सावसादयन् ॥ २८ ॥ अस्मि कृत्वा मभिरुं तदृषाणो असा-
 दयन् । रेतः कृत्वाज्यं देवाः पुरुषमाविशन् ॥ २९ ॥ या आपो याश्च देवता
 या विराद् घर्मणा सह । शरीरं प्रह्य माविशच्छरीरोधि पूजार्पतिः ॥ ३० ॥ मू-
 र्ध्वरुच्युत्तः पृथं पुरुषस्य वि भेजिरे । अथास्येतरमात्मानं देवाः प्रार्थच्छन्न-
 न्नये ॥ ३१ ॥ तस्माद् वै विद्वान् पुरुषमिदं ब्रह्मेति मन्यते । सर्वा इस्मिन् दे-
 वता गावो गोष्ठ इवासते ॥ ३२ ॥ प्रथमेनं प्रपारेणं प्रेषा वि प्लुङ्क्वि गच्छति ।
 अद् एकेन गच्छत्यद् एकेन गच्छतीदकेन नि पवते ॥ ३३ ॥ अप्सु स्तीमासु
 वृद्धाम् शरीरमन्तरा दितम् । तस्मिं छवोर्ध्वन्तरा तस्माच्छयोर्ध्वुच्यते ॥ ३४ ॥ (२४)

॥ इति षतुर्थोऽनुवाकः ॥

॥ ६ ॥ ये ब्राह्मो या इष्यो धन्वना वीर्याणि च । असीन् परशूनायुषं वि-
 चाकृतं च यदृदि । सर्वे तद्वेदे त्वमित्रेभ्यो दृशे कुरुद्वारांश्च प दर्शय ॥ १ ॥
 उत्तिष्ठत् सं नद्यध्वं मित्रा देवजना मयम् । संदृष्ट्वा गुप्ता वः सन्तु या नो मित्रा-
 र्थवेदे ॥ २ ॥ उत्तिष्ठत्मा रभेयामादानसंदानाभ्याम् । अमित्राणां सेना अभि-
 धत्तमर्षुदे ॥ ३ ॥ अर्षुदिर्नाम यो देव ईशानश्च न्यर्षुदिः । याभ्यामन्तरिक्षमा-
 र्हतमियं चं पृथिवी मही । ताभ्यामिन्द्रमेदिभ्यामहं जितमन्वेमि सेनया ॥ ४ ॥ उ-
 त्तिष्ठ त्वं देवजनार्षुदे सेनया सह । भञ्जन्मित्राणां सेना भोगेभिः परि वारय
 ॥ ५ ॥ सप्त जातान् न्यर्षुद उदाराणां समीक्षयन् । तेभिष्ट्वाज्ये हृते सर्वैरुत्तिष्ठ
 सेनया ॥ ६ ॥ प्रतिघ्नानाधुमुखी कुंभुकुली च क्रोशतु । विक्रेशी पुरुषे हृते रंदि-
 र्षुदे तव ॥ ७ ॥ संकर्षन्ती कुरुकर्तं मनसा पुत्रमिच्छन्ती । पति भ्रातरमात्स्वान्
 ते अर्षुदे तव ॥ ८ ॥ अतिक्रवा जापकमदा गृध्राः श्येनाः पंतत्रिणः । ध्वाङ्क्ताः
 नपस्त्वप्पन्त्वमित्रेषु समीक्षयन् रदिते अर्षुदे तव ॥ ९ ॥ अथो सर्वे श्वापहं
 तका तृप्यतु किमिः । पौरुषेयेषि कुर्षेये रदिते अर्षुदे तव ॥ १० ॥ (२५)
 गृहीतं सं बृहत् प्राणापानान् न्यर्षुदे । निवाशा घोषाः सं यन्त्वमित्रेषु समी-
 न् रदिते अर्षुदे तव ॥ ११ ॥ उद् वैषय सं विजन्तां प्रियामित्रान्तं
 र । उरुमाहैर्वाह्रैर्विध्यामिवां न्यर्षुदे ॥ १२ ॥ मुहन्त्वेपां ब्राह्मंश्चिचाकृतं
 यदृदि । मैषामुच्छेषि किं चन रदिते अर्षुदे तव ॥ १३ ॥ प्रतिघ्नानाः सं धा-
 तूरः पदूरावाघ्नानाः । अघारिणीर्विक्रेशो रुदत्यः । पुरुषे हृते रदिते अर्षुदे
 ॥ १४ ॥ श्वन्वतीरप्सरसो रूपका उतार्षुदे । अन्तः पात्रे रेरिहतीं दिशां दु-
 षितैरपिणीम् । सर्वास्ता अर्षुदे त्वमित्रेभ्यो दृशे कुरुद्वारांश्च प दर्शयः ॥ १५ ॥

ना इत्यन्ता रीतिन्मात्रमादयन् ॥ २८ ॥ अस्मिन् कृत्वा मृषिर्न तदृष्टायां यमा-
दयन् । तेनः कृत्वाय्यं देवाः पुरुषमाविशन् ॥ २९ ॥ या आगो यादयं देवता
या विगद प्रथया गृह । शरीरं प्रथ माविशन्त्तरिभिर्पि पृथ्वाभिः ॥ ३० ॥ मृ-
षिर्न तदृष्टायां देवाः पुरुषम्यु वि भेतिरे । अष्टास्येनंगमान्मानं देवाः प्रायन्त्स्व-
न्नपं ॥ ३१ ॥ तस्माद् व विद्वान् पुरुषमिष्टं ब्रह्मार्ति मन्यते । सर्वा रीस्मिन् दे-
वता गावो गोष्ठ इवामेते ॥ ३२ ॥ मयमेनं प्रगारेणं त्रेधा वि पृद् वि गच्छति ।
अद् एकेन गच्छन्त्यद् एकेन गच्छन्तीदिकेन नि पेंवते ॥ ३३ ॥ अप्पु स्त्रीमासु
वृद्धामु शरीरमन्तुग हितम् । तस्मिं छत्रोर्ध्वन्तरा तस्मान्दधोर्ध्वन्त्यते ॥ ३४ ॥ (२४)

॥ इति पनुषोऽनुवाकः ॥

॥ ६ ॥ ये चाहसो या उपशो धन्वनी वीर्योति च । असीन् परंजुनायुषे चि-
त्पादन् च यदृदि । सर्वे तद्वेदे त्वमभिर्ब्रह्मो दृशे कुरुद्वारांश्च प्र दर्शय ॥ १ ॥
उत्तिष्ठन् सं नमस्कृतं मित्रा देवजना ययम् । महंष्टा गुप्ता बः मन्तु या नो मित्रा-
एववेदे ॥ २ ॥ उत्तिष्ठन्तमा रंभेयामादानमंशानाभ्याम् । अमित्राणां सेना अभि-
धत्तमवेदे ॥ ३ ॥ अर्बुदिर्नाम यो देव इन्द्रानरश्च न्यवेदिः । याभ्यामन्तरिक्षमा-
हृतमिषं चं पृथिवी मृदी । ताभ्यामिन्द्रोपदिभ्यामहं जितमन्नेषि सेनया ॥ ४ ॥ उ-
त्तिष्ठ त्वं देवजनार्थुदे सेनया गृह । भुञ्जन्मित्राणां सेना भोगेभिः परिं वारय
॥ ५ ॥ मज्ज जातान् न्यवेदु उदारगणां समीक्षयेन् । तेधिष्णुमाज्ये हुते सर्वैरुत्तिष्ठ
सेनया ॥ ६ ॥ प्रतिघ्नानाभूमयी कृपुशुणी च क्रोशतु । विरुशी पुरुषे हुते रक्षि-
ते अर्बुदे तव ॥ ७ ॥ गंकरंती क्रूरकरं मनसा पुत्रमिच्छन्ती । पतिं भ्रातरमात्स्वान्
रक्षिते अर्बुदे तव ॥ ८ ॥ अलिग्रंवा जापकमदा पृथ्वाः श्येनाः पतत्रिणः । ध्वाहृताः
शुकुर्नयस्त्वप्यन्त्रमिषेषु समीक्षयेन् रक्षिते अर्बुदे तव ॥ ९ ॥ अधो सर्वे श्वापंश्रं
मक्षिका वृष्यतु क्रिमिः । पौरुषेयेषि कुण्ठे रक्षिते अर्बुदे तव ॥ १० ॥ (२५)
आ गृहीतं सं वृहत्तं माणाणानान् न्यवेदे । त्रिवाशा घोषाः सं यन्त्वमिषेषु समी-
क्षयेन् रक्षिते अर्बुदे तव ॥ ११ ॥ उद् वैषय सं विजन्ता भियामिभ्रान्तसं
संज । उरुग्राहैर्वाहृद्वैर्विध्यामिभ्रान् न्यवेदे ॥ १२ ॥ मुशन्त्वेपां ग्राहवंशिवत्ताकृतं
च यदृदि । मैषामुच्छेषि किं चन रक्षिते अर्बुदे तव ॥ १३ ॥ प्रतिघ्नानाः सं धा-
वन्तः पदूरावाघ्नानाः । अप्यारिणीर्विक्रयो वदत्यः । पुरुषे हुते रक्षिते अर्बुदे
तव ॥ १४ ॥ श्वन्तीरप्सरसो रूपका उतावुदे । अन्तः पात्रे रोरिहतीं रिशां दु-
र्णिरिहोपिणीम् । सर्वास्ता अर्बुदे त्वमभिर्ब्रह्मो दृशे कुरुद्वारांश्च प्र दर्शयः ॥ १५ ॥

खदूरोधिचङ्कमां खर्विकां खर्ववासिनीम् । य उदारा अन्तरिहिता गन्धर्वाप्सरसरश्च ये ।
 सर्पा इतरजना रक्षांसि ॥ १६ ॥ चतुर्दंष्ट्राद्यवावदेतः कुम्भमुष्कां असृङ्मुखान् । स-
 भ्यसा ये चोद्ग्रहसाः ॥ १७ ॥ उव वेपय त्वमर्बुदेमित्राणाम्पूः सिचः ॥ जयाश्च जि-
 प्पुरचामित्रां जयतामिन्द्रमेदिनौ ॥ १८ ॥ मव्लीनो मृदितः शर्पा इतो मित्रो न्यवेदे ।
 अग्निजिह्वा धूमशिखा जयन्तीर्यन्तु सेनया ॥ १९ ॥ तयावुदे प्रणुत्तानामिन्द्रो हनु
 वरवरम् । अमित्राणां शचीपतिर्मामीर्षा मोक्षि कश्चन ॥ २० ॥ (२६) उक्तं
 सन्तु हृदयान्यध्वः प्राण उदीपतु । शौष्कास्यमनु वर्तताममित्रान् मोत मित्रिणः
 ॥ २१ ॥ ये च धीरा ये चार्थीराः पराञ्चो बधिराश्च ये । तमसा ये च तूपा
 अथो वस्ताभिवासिनः । सर्वोस्तां अर्बुदे त्वममित्रेभ्यो हुरो कुरुदाराश्च प्र दर्श-
 य ॥ २२ ॥ अर्बुदिश्च त्रिपन्धिरचामित्रान् नो वि विध्यताम् । यैषामिन्द्र व-
 ब्रह्मन् हनाम शचीपतेमित्राणां सहस्रशः ॥ २३ ॥ वनस्पतीन् वानस्पत्यानोपेयी-
 क्त वीरुधः । गन्धर्वाप्सरसः सर्पान् देवान् पुण्यजनान् पितृन् । सर्वोस्तां अर्बुदे
 त्वममित्रेभ्यो हुरो कुरुदाराश्च प्र दर्शय ॥ २४ ॥ इशां वो मरुतो देव आदित्यो
 ब्रह्मणस्पतिः । इशां व इन्द्रश्चाग्निश्च धाता मित्रः प्रजापतिः । इशां व अ-
 प्यरश्चक्रुर्मित्रेषु समीक्षयन् रदिते अर्बुदे तव ॥ २५ ॥ तेषां सर्वेषामीशाना व-
 त्तिष्ठत सं नहध्वं मित्रा देवजना यूयम् । इयं संग्रामं संजित्य यथालोकं वि ति-
 ष्ठध्वम् ॥ २६ ॥ (२७)

॥ १० ॥ उत्तिष्ठत सं नहध्वमुदाराः केतुभिः सह । सर्पा इतरजना रक्षा-
 स्पमित्राननु धावत ॥ १ ॥ इशां वो वेद राज्यं त्रिपन्धे अरुणोः केतुभिः सह ।
 ये अन्तरिक्षे ये दिवि पृथिव्यां ये च मानवाः । त्रिपन्धेस्ते चेतसि दुर्णामान् व-
 पासताम् ॥ २ ॥ अयोमुखाः सूचीमुखा अथो विकङ्कतीमुखाः । क्रव्याशो वार-
 हसु आ संजन्त्रमित्रान् वधेण त्रिपन्धिना ॥ ३ ॥ अन्तर्धेहि जातवेद आदित्य
 कुर्णपं बहु । त्रिपन्धेरियं सेना सुहितास्तु मे वशे ॥ ४ ॥ उत्तिष्ठ त्वं देवजनां
 सेनया सह । इयं वलिवे आहुतस्त्रिपन्धेराहुतिः मिथा ॥ ५ ॥ शित्तिपदी सं-
 घतु शरभ्येभ्यं चतुष्पदी । कृत्येमित्रेभ्यो भव त्रिपन्धेः सह सेनया ॥ ६ ॥
 धूमाक्षी सं पततु कृष्कणीं च क्रोशतु । त्रिपन्धेः सेनया जिते अरुणाः सन्तु
 तवः ॥ ७ ॥ अवायन्तां उत्तिष्ठो ये वयास्पन्तरिक्षे दिवि ये चरन्ति । स्वार्थो
 पवित्राः सं रभन्तामामाशो रुद्राः कुर्णपे रदन्ताम् ॥ ८ ॥ यामिन्द्रेण मर्षो मर्षणा
 मर्षणा च घृहस्पते । तयाश्मिन्द्रमपया सर्वान् देवानिह हुव इतो नपत मातुः

॥६॥ बृहस्पतिराद्भिरस ऋषयो ब्रह्मसंशिताः । अमुरक्षर्यणं वधं त्रिपन्थि दिव्याश्र-
यन् ॥ १० ॥ (२८) येनासौ गुप्त आदित्य उभाविन्द्रश्च तिष्ठतः । त्रिपन्थि देवा
श्रभजन्तौजसे च वलाय च ॥ ११ ॥ सर्वाहोकात्समजयन् देवा आहुत्पानया ।
बृहस्पतिराद्भिरसो वज्रं यमसिञ्चतासुरक्षर्यणं वधम् ॥ १२ ॥ बृहस्पतिराद्भि-
रसो वज्रं यमसिञ्चतासुरक्षर्यणं वधम् । तेनाहमूर्धं सेना नि लिम्पामि
बृहस्पतेमित्रान् हन्म्योजसा ॥ १३ ॥ सर्वे देवा अत्यापन्ति ये अशन्ति वपद् कृ-
तम् । इमां जुषध्वमाहुतिमितो जयत मामुतः ॥ १४ ॥ सर्वे देवा अत्यापन्तु त्रि-
पन्थेराहुतिः प्रिया । संधां महतीं रक्षत ययामे अमुरा जिताः ॥ १५ ॥ वायुरमि-
त्राणामिप्त्रग्राण्याश्चतु । इन्द्र एषां ग्राहन् प्रति भनक्तु मा शंक्नु प्रतिधामिपुम् ।
आदित्य पंपामस्त्रं वि नाशयतु चन्द्रमा युतामगतस्य पन्थाम् ॥ १६ ॥ यदि मे-
युदेवपुरा ब्रह्म वर्माणि चकिरे । तनूपानं परिपालं कृण्वाना यदुपोचिरे सर्वे तदरु-
सं कृधि ॥ १७ ॥ कृष्यादानुवर्तयन् मृत्युनां च पुरोहितम् । त्रिपन्थे मेहि सेनया
जयामित्रान् म पथस्व ॥ १८ ॥ त्रिपन्थे तमसा त्वममित्रान् परि वारय । पृषुवा-
ज्यमणुत्तानां मामीपां मोचि कथ्यन् ॥ १९ ॥ शितिपदी सं पतत्वमित्राणाममूः
सिचः । मुक्षन्त्वद्यामूः सेना अमित्राणां न्यर्धुदे ॥ २० ॥ (२६) मृडा अमि-
त्रो न्यर्धुदे जह्येषां वरैवरम् । अनया जहि सेनया ॥ २१ ॥ यश्च कवची यश्चा-
कवचोऽमित्रो यश्चाज्मनि । ज्याणशैः कवचणशैरज्मनाभिहतः शयाम् ॥२२॥ ये
धर्मिणो येवर्माणो अमित्रा ये च वर्मिणः । सर्वास्तां अर्धुदे हताह्वानोदन्तु भू-
म्याम् ॥ २३ ॥ ये रुथिनो ये अरथा असादा ये च सादिनः । सर्वांनदन्तु तान्
हतान् गृध्राः श्येनाः पंतत्रिणाः ॥ २४ ॥ सहस्रकुण्ठा शेतामामित्री सेना समरे
वधानाम् । विविद्धा ककुजाकृता ॥२५॥ मर्षाविधं रोरुवतं सुपर्णैरदन्तु बुधितमृदितं
शयानम् । य इमां प्रतीचीमाहुतिममित्रो नो युपुत्सति ॥ २६ ॥ यां देवा अनुति-
ष्ठन्ति यस्या नास्ति विराधनम् । तयेन्द्रो हन्तु मृत्रहा वजेण त्रिपन्थिना ॥२७॥(३०)

॥ इति पञ्चमोऽनुवाकः ॥

॥ एकादशं काण्डं समाप्तम् ॥

अथ द्वादशं काण्डम्

॥ १ ॥ सत्यं बृहदृतमुग्रं द्विजा तपो ब्रह्मं यज्ञः पृथिवीं धारयन्ति । सा
 नो भूतस्य भव्यस्य पत्न्युहं लोकं पृथिवी नः कृणोतु ॥ १ ॥ असंवापं वयस्यो
 मानवानां यस्या उद्वतः प्रवतः समं बहु । नानावीर्या श्रोतृधीर्या विभक्तिं पृथिवी
 नः प्रयतां राध्यतां नः ॥ २ ॥ यस्यां समुद्रजत् सिन्धुरापो यस्यामर्भं कृष्यः सं-
 भूतुः । यस्यामिदं जिन्वति प्राणदेजत् सा नो भूमिः पूर्वपेयं दधातु ॥ ३ ॥ य-
 स्याध्वतस्रः प्रदिशः पृथिव्या यस्यामर्भं कृष्यः संवभूतुः । या विभक्तिं वपु-
 प्राणदेजत् सा नो भूमिर्गोप्यन्ने दधातु ॥ ४ ॥ यस्यां पूर्वं पूर्वजना विचित्रो
 यस्यां देवा अमुंरानभ्यवर्तयन् । गवामश्वानां वयसश्च विष्टा भगं वचैः पृथिवी
 नो दधातु ॥ ५ ॥ विश्वंभरा वसुधानीं प्रतिष्ठा हिरण्यवज्जा जगतो निवेशनी ।
 वैश्वानरं विश्वतीं भूमिर्गुणमिन्द्रं पथा द्रविणे नो दधातु ॥ ६ ॥ यां रचन्त्य
 स्वमा विश्वदानीं देवा भूमिं पृथिवीमप्रमादम् । सा नो मधु मियं बुद्धामथो उ-
 च्चतु वचैसा ॥ ७ ॥ याण्येवधिं सलिलमप्र आसीद् वा मायाभिर्गन्धर्षर-
 न्नीपिणः । यस्या हृदयं परमे व्योमन्त्सत्येनादृतममृतं पृथिव्याः । सा नो पृथि-
 स्त्विष्टिं वलं गुप्ते दधानूत्तमे ॥ ८ ॥ यस्यामार्यः परिचराः संप्रानिरेहोग्रामे अ-
 मपातं चरन्ति । सा नो भूमिर्भूरिधाता पयो बुद्धामथो उचचतु वचैसा ॥ ९ ॥ या
 प्रिवज्जावार्मिमातां विष्णुर्यस्यां विचक्रमे । इन्द्रो यां चक्र आत्मनेनमिवा र-
 चीपतिः । सा नो भूमिर्वि सृजतां माता पुत्राय मे पयः ॥ १० ॥ (१) हि
 यस्ते पर्वता त्रिमन्तोरेण्यं ते पृथिवि स्योनमस्तु । वृष्टं कृष्णां रोहिणीं गिरा-
 रूपां ध्रुवां भूमिं पृथिवीमिन्द्रगुप्ताम् । अनीतोर्हतो अजतोर्ध्वर्षा पृथिवीमृम् ॥ ११ ॥
 यत् ते मध्वं पृथिवि यश्च नभ्यं यास्य ऊर्जस्तन्वः संवभूतुः । तामुं नो वेदन्ते
 नः पवस्य माता भूमिः पुत्रो अहं पृथिव्याः । पुर्जन्यः पिता स वे नः तामुं
 ॥ यस्यां वेदिं परिगृह्णन्ति भूम्यां यस्यां यज्ञं तन्वते विश्वकर्माणः । व-
 स्वरवः पृथिव्यामूर्ध्वाः शुक्रा आहुत्याः पुरस्तात् । सा नो भूमिर्-
 ॥ १३ ॥ यो नो वेपन् पृथिवि यः पृतन्याद् योऽभिदागान्यन्ते

यो ज्येन । तं नो भूमे रन्वय पूर्वकृत्वरि ॥ १४ ॥ त्वज्जातास्त्वयि चरन्ति म-
 त्वाश्च विंशति द्विपदस्त्वं चतुष्पदः । तत्रेमे पृथिवि पञ्च पात्रवा येभ्यो ज्योति-
 श्मृतं मर्त्येभ्य उग्रन्त्सुर्यो रुदिमभिरातनोति ॥ १५ ॥ ता नः प्रजाः सं कुर्वता स-
 समद्रा वाचो मरुं पृथिवि घेहि मर्याम् ॥ १६ ॥ विश्वस्वै मावरमोपधीना ध्रुवां
 भूमि पृथिवी पर्वणा धृताम् । शिवां स्योनामनुं चरेम विश्वहा ॥ १७ ॥ महत् स-
 पश्य महती वृष्विय महात् वेगं एजयुर्वेपथुष्टे । महास्त्वेन्द्रो रत्नत्वमेमादम् । सा
 नो भूमे प्र रोचय हिरण्यस्पेव मंदाशि मा नो दित्तत कश्चन ॥ १८ ॥ अग्निर्भूम्या-
 मोपधीन्मिनमार्षो विश्वत्प्रग्निरश्मसु । अग्निरन्तःपुरुषेषु गोप्स्वरवेप्सुग्नयः ॥ १९ ॥
 अग्निर्दिव आ तपत्यग्नेर्देवस्योर्वन्तारिक्षम् । अग्निं मर्तास इन्धते हव्यबाहं घृ-
 त्तमिषम् ॥ २० ॥ (२) अग्निर्वासाः पृथिव्यसित्तुस्त्वपीमन्तं संशितं मा कृ-
 षोतु ॥ २१ ॥ भूम्यां देवेभ्यो ददति यज्ञं हव्यमर्कृतम् । भूम्यां मनुष्यां जी-
 वन्ति स्वपयान्तेन मर्त्याः । सा नो भूमिः प्राणमार्युर्देधातु जरदष्टि मा पृथिवी कृ-
 षोतु ॥ २२ ॥ यस्ते गन्धः पृथिवि संवभूव यं विघ्नत्योपधयो यमार्यः । यं गन्धर्व-
 अम्भरसश्च भेजिरे तेन मा मुरभि कृणु मा नो दित्तत करचन ॥ २३ ॥ यस्ते
 गन्धः पुष्करमादिवेश यं सैजसुः सूर्यायो वित्रोहे । अमर्त्याः पृथिवि गन्धमग्रे ते-
 ने मा मुरभि कृणु मा नो दित्तत करचन ॥ २४ ॥ यस्ते गन्धः पुरुषेषु त्वापु
 पुंसु भगो रुचिः । यो अश्वेषु वीरेषु यो मृगेषु हस्तिषु । कन्याषां वचो यद् भू-
 मे तेनास्मां अपि सं सृज मा नो दित्तत करचन ॥ २५ ॥ शिला भूमिररमा पां-
 सुः सा भूमिः संपृता धृता । तस्यै हिरण्यवत्तसे पृथिव्या अंकरं नमः ॥ २६ ॥
 यस्यां वृत्ता वानस्पत्या ध्रुवास्तित्थन्ति विश्वहा । पृथिवी विश्वधायसं धृतामच्छा-
 र्दामसि ॥ २७ ॥ उदीराणा उतासीनास्तित्थन्तः प्रक्रमन्तः । पृथ्यां दक्षिणस-
 व्याभ्यां माव्यधिष्महि भूम्याम् ॥ २८ ॥ विमन्वरीं पृथिवीमा वंदामि ज्ञमां भू-
 मिं प्रक्षणा वाद्युनाम् । ऊर्जं पुष्टं विश्रंतीमन्नभागं धृतं त्वाभि नि पीदेम भूमे
 ॥ २९ ॥ शुद्धा न आपस्तन्वे चरन्तु यो नः सेदुरमिष्टं तं नि दधमः । पवित्रेण
 पृथिवि मोत् पुनामि ॥ ३० ॥ (३) यास्वे प्राचीः प्रदिशो या उदीचीयोस्ते
 भूमे अथराद् यारश्च पश्चात् । स्योनास्ता मह्यं चरते भवन्तु मा नि पर्वं धुर्वने शि-
 भ्रियाणः ॥ ३१ ॥ मा नः पश्चान्मा पुरस्ताद्भुदिष्टा मोत्तरार्दधरादुत । स्वस्ति
 भूमे नो भव मा विदन् परिपन्थिनो वरीयो यावया वधम् ॥ ३२ ॥ यावत् तेभि
 विपश्यामि भूमे सूर्येण मेदिना । तावन्मे चक्षुर्मा मेष्टोचरामुत्तरां समाम् ॥ ३३ ॥
 यच्छयानः प्रयोर्वेते दक्षिणं मज्यमभि भूमे पारर्वम् । सप्तानास्त्वा प्रतीचीं यत्

पृथ्वीभिराग्निशेर्महे । मा हिंसीस्त्रं नो भूमे सर्वस्य प्रतिशीवरि ॥ ३४ ॥ यत् ते
 भूमे त्रिखनामि क्षिप्रं तदपि रोहतु । मा ते मर्मं विमृश्वरि मा ते हृदयमपि
 ॥ ३५ ॥ श्रीष्मस्ते भूमे वर्षाणि शरद्वेमन्तः शिशिरो वसन्तः । श्रुतवस्ते ति-
 हिता हायनीरहोरात्रे पृथिवि नो बुहाताम् ॥ ३६ ॥ यापं सर्पं विजमाना वि-
 र्वरी यस्यामासंज्ञनयो ये अस्वान्तः । पशु दस्यूरु ददती देवपीयूनिन्द्रं वृणाना
 पृथिवी न वृत्रम् । शक्राय दधे वृषभाय वृष्णे ॥ ३७ ॥ यस्यां सदोहविर्णे पृ-
 थो यस्यां निधीयते । ब्रह्माणो यस्यामर्चन्त्यग्निभः साम्नां यजुर्विदः । युज्यन्ते य-
 स्यामृत्विजः सोममिन्द्राय पातवे ॥ ३८ ॥ यस्यां पूर्वे भूतकृतं श्रपयो गा उदा-
 नृचुः । सप्त सत्त्रेण वेधसो यज्ञेन तपसा सह ॥ ३९ ॥ सा नो भूमिरा विशतु प-
 द्धनं कामयामहे । भगो अनुभयुक्कामिन्द्रं एतु पुरोगवः ॥ ४० ॥ (४) यस्यां
 गार्पन्ति नृत्पन्ति भूम्यां मर्त्या व्यैलवाः । युध्यन्ते यस्यामाक्रन्दो यस्यां वदति
 बुन्दुभिः । सा नो भूमिः प्र णुदतां सपत्रानसपत्नं मां पृथिवी कृणोतु ॥ ४१ ॥
 यस्यामन्नं श्रीहियवी यस्यां इमाः पञ्च कृष्टयः । भूम्यै पर्जन्यपत्न्यै नमोस्तु वर्षे
 दसे ॥ ४२ ॥ यस्याः पुरो देवकृताः क्षेत्रे यस्यां विकुर्वते । प्रजापतिः पृथिवी
 विश्वगर्भामाशांशां रययां नः कृणोतु ॥ ४३ ॥ निधिं विभ्रती बहुधा गुहा वसुं
 मणिं हिरण्यं पृथिवी ददातु मे । वसूनि नो वसुदा रासमाना देवी दधानु सुप-
 नस्यमानां ॥ ४४ ॥ जनं विभ्रती बहुधा विवाचसं नानाधर्माणं पृथिवी र्षीष्ट
 सम् । सहस्रं धारा द्रविणस्य मे दुहां ध्रुवेवं धेनुरनपस्फुरन्ती ॥ ४५ ॥ यत्ते प्र-
 पो दारिचकस्तृप्दरमा हेमन्तजन्धो भूमलो गुहा शयै । किमिजिन्वत् पृथिवि य
 द्देजति प्राटपि तन्नः सर्पन्मोप स्पृष्ट यच्छिवं तेन नो मृष्ट ॥ ४६ ॥ ये ते पन्यानां
 बहवो जनायना रयस्य वर्तमानसश्च यातवे । यैः संचरन्त्युभये भद्रशासनं पन्यां
 नं जयेमानमिन्नमंतस्करं यच्छिवं तेन नो मृष्ट ॥ ४७ ॥ एवं विभ्रती गुरुभृद् भद्रशा-
 स्यं निधनं तित्तिचुः । ब्राह्मेण पृथिवी संविशाना सूक्राय वि निर्हीने मृगाय
 ॥ ४८ ॥ ये त आरण्याः पशवो मृगा वने हिताः सिंहा व्याघ्राः पुंरुपाशुर्वा-
 न्ति । ब्रह्मं वृकं पृथिवि दुच्छुनामिन्त श्रुत्तीकां रक्षो अपं पाथयास्मत् ॥ ४९ ॥ ये नन्व्यानां
 अम्बरसो ये चारायाः किष्पीदिनः । पिशान्तसर्वा रत्तीसि नानस्मद् भूवे पात
 ॥ ५० ॥ (५) यां क्षिपादः पृच्छिणः संपतन्ति हंसाः सुपृष्णाः शंशुना वपाभि ।
 यस्यां पातो मातरिरवेयते रजांसि कृष्णवैरच्यावपरच वृत्तान् । वातस्य प्रगुः
 वामनुं गात्पुनिः ॥ ५१ ॥ यस्यां कृष्णमंरुणं घृ संहिते अहोरात्रे विरिरे पृ-
 थ्यामर्षि । वर्षेण भूमिः पृथिवी वृतावृता सा नो दधानु भद्रयां म्रिये गार्पनिम्

मनि ॥ ५२ ॥ सौर्यं म इदं पृथिवी चान्तरिक्षं च मे व्यचः । अग्निः सूर्य आ-
 पों प्रेषां विश्वे देवाश्च सं देवुः ॥ ५३ ॥ अहमस्मि सहेमान् उत्तरो माम् भू-
 म्याम् । अग्नीषादस्मि विश्वापाडाशामाशां विषामहिः ॥ ५४ ॥ अदो यद् देवि
 मयमाना पुरस्ताद् देवैरुक्ता व्यसर्षो महित्वम् । आ त्वां सुभूतमविशत् तदानी-
 मकल्पयथाः प्रदिशश्चरन्तः ॥ ५५ ॥ ये प्राप्ता यदरण्यं याः सुभा अग्नि भूम्याम् ।
 ये संप्रामाः समित्यस्नेपु चारुं वदेम ते ॥ ५६ ॥ अश्नं इव रजो दुधुवे वि-
 तान् जनान् य आक्षियन् पृथिवीं यादजायत । मन्द्रामेत्वरी भुवनस्य गोपा व-
 नस्पतीनां गृभिरोपधीनाम् ॥ ५७ ॥ यद् वदामि मधुमत् तद् वदामि यदीक्षे तद्
 वनन्ति मा । त्विषीमानस्मि जूतिमानवान्यान् हन्मि दोषतः ॥ ५८ ॥ शन्ति-
 षा सुग्भिः स्योना श्रीलालोधी पर्यस्वती । भूमिरग्निं ब्रवीतु मे पृथिवी पर्यसा
 म् ॥ ५९ ॥ यामन्वैर्चक्षुर्विषां विश्वकर्मान्तरण्ये रजसि प्रविष्टाम् । भुजिष्यं-
 पात्रं निर्हितं गृहा यदाविभोगे अभवन्मातृमन्त्र्यः ॥ ६० ॥ त्वमस्यावपत्नी
 जनांतामर्दितिः कामदुर्घा पप्रथाना । यत् तं ऊनं तत् त आ पूस्याति प्रजापतिः
 प्रथमजा अतस्य ॥ ६१ ॥ उपस्यास्ते अनपीवा अयच्मा अस्मभ्यं सन्तु पृथिवि
 ममृताः । दीर्यं न आयुः प्रतिबुध्यमाना वयं तुभ्यं वल्लिहृतः स्याम ॥ ६२ ॥
 भूमे मातुर्नि धेदि मा भद्रया सुप्रतिष्ठितम् । संविदाना दिवा कवे धियां मां
 धेदि भूत्याम् ॥ ६३ ॥ (६)

॥ इति प्रथमोऽनुवाकः ॥

॥ २ ॥ नढमा रोह न ते अत्र लोक इदं सीसं भागधेयं त एहि । यो गोपु
 यच्चमः पुरुषेषु यच्चमस्तेन त्वं साकमधराह परेहि ॥ १ ॥ अग्रशंसदुः शंसाभ्यां
 क्रूरेणानुक्रूरेण च । यच्चमं च सर्वं तेनेतो मृत्युं च निरंजामसि ॥ २ ॥ निरितो
 मृत्युं निरर्क्षति निररातिमजामसि । यो नो द्वेष्टि तमद्दग्ने अक्रव्याद् यमुं द्वि-
 प्मस्तमुं ते प्र सुवामसि ॥ ३ ॥ यद्यग्निः क्रव्याद् यदि वा व्याघ्र इमं शोष्ठं
 प्रविशे शान्योकाः । तं मापाज्यं कृत्वा प्र हिणोमि दूरं स गच्छत्वसुपदोप्यग्नीन्
 ॥ ४ ॥ यत् त्वां क्रुद्धाः प्रचक्रुर्मन्युना पुरुषे मृते । सुकल्पमग्ने तत् त्वया पुन-
 स्त्वोदीपयामसि ॥ ५ ॥ पुनस्त्वादित्या रुद्रा वसवः पुनर्वृह्णा वसुनीतिरग्ने । पु-
 नस्त्वा ब्रह्मणस्पतिराधाद् दीर्घायुत्वार्यं शतशारदाय ॥ ६ ॥ यो अग्निः क्र-
 व्यात् प्रविशेशं नो गृह्मिमे पश्यन्तिरं जातवेंदसम् । तं हरामि पितृयज्ञाय दूरं स

धर्ममिन्धां परमे सधस्ये ॥ ७ ॥ क्रव्यादमग्निं प्र हिणोमि दूरं यमराज्ञो गच्छतु
 रिमवाहः। इहायमितरो ज्ञातवेदा देवो देवेभ्यो हव्यं बहतु प्रजानन् ॥ ८ ॥ क्रव्याद-
 मग्निमिपितो हेरामि जनान् इहन्तं वज्रेण मृत्युम् । नि तं शास्मि गार्हपत्येन वि-
 द्वान् पितृणां लोकेषि भागो अस्तु ॥ ९ ॥ क्रव्यादमग्निं शशमानमुक्थ्यं। प्र हि-
 णोमि पृथिभिः पितृयार्षेः । मा देव्यान्नैः पुनरा गा अत्रैवार्थि पितृपुजाग्रहि त्व
 ॥ १० ॥ (७) समिन्धते संकसुकं स्वस्तये शुद्धा भवन्तः शुचयः पात्रकाः
 जहाति रिममत्येन एति समिद्धो अग्निः सुपुना पुनाति ॥ ११ ॥ देवो अग्नि
 संकसुको द्विवस्पृष्टान्यारुहन् । मुच्यमानो निरेणसोमोग्रस्मां अशस्त्याः ॥ १२ ॥
 अस्मिन् वयं संकसुके अग्नौ रिप्राणि मृज्महे । अभूम यज्ञियाः शुद्धाः प्र ए आ
 यूपि तारिपत् ॥ १३ ॥ संकसुको विकसुको निर्धुयो यरच निस्वरः । ते ते यच
 सवेदसो दूराद् दूरमेनीनश्न ॥ १४ ॥ यो नो अरवेपु वीरेपु यो नो गोर्ध्वजा
 विपु । क्रव्यादं निर्णुदामसि यो अग्निर्जनयोपनः ॥ १५ ॥ अन्येभ्यस्त्वा पुं
 पेभ्यो गोभ्यो अरवेभ्यस्त्वा । निः क्रव्यादं नुदामसि यो अग्निर्जीवितयोपनः
 ॥ १६ ॥ यस्मिन् देवा अमृजत यस्मिन् मनुष्या उत । तस्मिन् घृतस्तावो मृष्ट
 त्वमग्ने दिवं रुह ॥ १७ ॥ समिद्धो अग्न आहुत स नो माभ्यर्पकमीः । अत्रैव दीदिदि
 यत्रि ज्योक् च सूर्यं इशे ॥ १८ ॥ सीसें मृहदं नडे मृहदुमग्नौ संकसुके उ पत् ।
 अथो अव्यां रामायां शीर्षक्तिमुपवर्हेणे ॥ १९ ॥ सीसे मलं सादयित्वा शीर्ष-
 क्तिमुपवर्हेणे । अव्यामसिकन्यां मृष्टा शुद्धा भवत यज्ञियाः ॥ २० ॥ (८) परं मृत्यो
 अनु परेहि पन्थां यस्तं एप इतरो देवयानात् । चक्षुष्मते शृणुते ते मवीर्मेहेमे वीरा
 ब्रह्मो भवन्तु ॥ २१ ॥ इमे जीवा वि मृतैरावृष्टन्नभूद् भद्रा देवदूतिनां अय ।
 माञ्चो अगाम नृतये हसाय सुवीरोसो विदधमा वंदेम ॥ २२ ॥ इमं जीवेभ्यः
 परिधिं दधामि मेपां नु गादपरो अर्थमेतम् । शतं जीवन्तः शरदः पुरुचीक्षितो
 मृत्युं दधतां पर्वतेन ॥ २३ ॥ आ रोहतायुर्जरसं वृणाना अनुपूर्वं यतमात्रा य-
 ति स्थ । तान् वस्त्वष्टां सुजनिमा स्रजोषाः सर्वमायुर्नयतु जीवनाय ॥ २४ ॥
 यथाहान्यनुपूर्वं भवन्ति यथर्तव ऋतुभिर्यन्ति साकम् । यथा न पूर्वमपरो जहा-
 त्येवा धांतरायूपि कल्पयैषाम् ॥ २५ ॥ अश्मन्वती रीयते सं रमध्वं वीर्यध्वं प्र
 तरता सखायः । अत्रो जहीत ये असेन् दुरेवां अनमीवानुत्तरेमाभि वाजान् ॥ २६ ॥
 उत्तिष्ठता प्र तरता सखायोश्मन्वती नदी स्यन्दत इयम् । अत्रो जहीत ये अस्म-
 न्निवाः शिवान्त्स्योनानुत्तरेमाभि वाजान् ॥ २७ ॥ वैश्वदेवीं वर्चस आ रमध्वं
 शुद्धा भवन्तः शुचयः पात्रकाः । अतिक्रामन्तो दुरिता पदानि शतं हिमाः सर्व-

वीरा मदेम ॥ २८ ॥ उदीचीनैः पृथिभिर्वायुमङ्घ्रिरतिक्रान्तोर्वरान् परंभिः ।
 त्रिः सप्त कृत्व च्छर्षयः परंता मृत्युं मर्त्योहन् पद्योपेनेन ॥ २९ ॥ मृत्योः पदं
 योपर्वन्त एत द्रार्थीय आयुः मतरं दर्धानाः । आसीना मृत्युं नुदता सधस्थेर्ध जीवा-
 सो विदथमा वदेम ॥ ३० ॥ (६) इमा नारीरविध्रवाः सुपत्रीराञ्जनेन सर्पि-
 षा सं स्पृशन्ताम् । अनध्वो अनमीवाः सुरत्ना आ रोहन्तु जनयो योनिम-
 त्रे ॥ ३१ ॥ व्याकरोमि हविषाहमेतौ तौ ब्रह्मणा व्यहं कल्पयामि । स्वधां
 पितृभ्यो अजरां कृणोमि दीर्घेणायुषा सप्रिमान्तृजामि ॥ ३२ ॥ यो नो अग्निः
 पितरो हृत्स्वन्तराविवेशामतो मर्त्येषु । मय्यहं तं परिं गृह्णामि देवं मा सो
 अस्मान् द्विचत मा वयं तम् ॥ ३३ ॥ अग्रावृत्य गार्हपत्यात् कव्यादा मेतं दाक्षि-
 ण्य । प्रियं पितृभ्य आत्मने ब्रह्मभ्यः कृणुता प्रियम् ॥ ३४ ॥ द्विभागधनमा-
 दाय प्र क्षिणात्यवर्त्या । अग्निः पुत्रस्य ज्येष्ठस्य यः कव्यादानैराहितः ॥ ३५ ॥
 यत् कृपते यद् वनुते यच्च वस्नेन विन्दते । सर्वे मर्त्यस्य तन्नास्ति कव्याद्येदनि-
 राहितः ॥ ३६ ॥ अग्रजियो हतवर्चा भवति नैनेन हविरत्तवे । क्षिणसि कृप्या गो-
 र्धनाद् यं कव्यादनुवर्तते ॥ ३७ ॥ सुहृष्ट्यैः प्र वदत्याति मर्त्यो नीत्य । कव्याद्
 यान्गिरन्तिकार्दनुविद्वान् वितार्तति ॥ ३८ ॥ ग्राधां गृहाः सं सृज्यन्ते श्रिया
 यन्त्रियते पतिः । प्रह्वेव विद्वानेप्यो यः कव्यादं निरादधत् ॥ ३९ ॥ यद् रिषं
 शर्मलं चकृम यच्च दुष्कृतम् । आपो मा तस्माच्छुम्भन्त्वग्नेः संकमुकाश्च यत् ॥ ४० ॥
 (१०) ता अग्रादुदीचीराववृत्रन् प्रजानतीः पृथिभिर्देव्यानिः । पर्वतस्य वृष-
 भस्यापि पृष्ठे नवांशरान्ति सरितः पुशाणीः ॥ ४१ ॥ अग्ने अक्रव्यान्निः कव्यादं
 नूदा देवपजनं वह ॥ ४२ ॥ इमं कव्यादा विवेशायं कव्यादमन्वंगान् । द्युग्नी
 कृत्वा नानानं तं हेरामि शिवाणरम् ॥ ४३ ॥ अन्तधिदेवानां परिधिर्मुप्याणाम्-
 ग्निर्गार्हपत्य उभयानन्तरा धितः ॥ ४४ ॥ जीवानामायुः प्र तिर् त्वमग्ने पितृ-
 णां लोकमपि गच्छन्तु ये मृताः । सुगार्हपत्यो वितप्रमरानिमुषामुषां श्रेषसां प-
 हस्य ॥ ४५ ॥ सर्वानग्ने सहमानः सपत्नानेषामूर्जं हविमस्मानुं धेहि ॥ ४६ ॥
 इममिन्द्रं बन्धि परिमन्वारंभधं स वो निर्वेक्षद् दुष्टिनादवद्यात् । नेनापं हत् शक्रेण-
 पतन्तं तेन रुद्रस्य परिं पातास्ताम् ॥ ४७ ॥ अनद्वारं पुत्रमन्वारंभधं स वो
 निर्वेक्षद् दुष्टिनादवद्यात् । आ रोदन सविनुर्वावेषेतां पृथिभिर्दवीभिरमति नरेम ॥ ४८ ॥
 अगोराधे अन्वेपि विधेन् स्रम्पास्तिष्टन् मतरंषः सुवीरः । अनानुरान्मुमनसस्त-
 स्य पिष्टज्जयोगेव नः पुरुषगन्धरेषि ॥ ४९ ॥ ने देवेभ्य आ हृथन्ते प्रायं जी-
 वन्ति सर्वदा । कव्याद् यान्गिरन्तिवादर्षं इवानुवर्ति नृदम् ॥ ५० ॥ (११)

ये ध्रुवा धनकाम्या क्रव्यादा मासते । ते वा अन्येषां कुम्भी पर्यादिभवि स
 दा ॥ ५१ ॥ अथ पिपतिपाति मनसा मुहुरा वर्तते पुनः । क्रव्याद् यान्गिरान्क्रि
 दन्नुविमान् वितावन्ति ॥ ५२ ॥ अविः कृष्णा भागधेयं पशूनां सीसं क्रव्यादां
 चन्द्रं तं शाहुः । मापाः पिष्टा भागधेयं तं हृष्यमरण्यान्या गह्वरं सचस्व ॥ ५३ ॥
 इपीकां जरतीमिष्टा तिल्पिञ्जं दरुडनं नडम् । तमिन्द्रं इध्रं कृत्वा यमस्यानि
 निरादधौ ॥ ५४ ॥ प्रत्यञ्जं प्रत्यर्पयित्वा प्रविद्वान् पन्यां वि धाविर्वैर् ॥ १
 शमीषाममन् विदेशं दीर्घेणार्पुण समिमान्त्यंजामि ॥ ५५ ॥ (१२)

॥ इति द्वितीयोऽनुवाकः ॥

॥ ३ ॥ पुमान् पुंसोधिं तिष्ठ चर्मोद्दि तत्र हयस्व यतमा प्रिया तं । यार्वन्तो
 वये सधुर्भ संश्रयधुस्तद् वां वयो यमराज्ये सप्रानम् ॥ १ ॥ तावद् वां चतुस्तारि
 श्रीर्षोऽसि तावद् तेजस्ततिधा वार्जिनानि । अग्निः शरीरं सचते यदैधोधा एकान्ति-
 धुना सं भवायः ॥ २ ॥ सर्वास्मिल्लोकेः समु देवयाने सं स्मां ममेतं यमराज्येषु ।
 एतौ पृथिव्यैश्च तस्यैषां यस्व रेतो जाधि वां संवभूर्व ॥ ३ ॥ आपस्पुत्रातो अग्नि
 सं विराभश्चिभं जीवं जीविषन्वाः समेत्यं । तासां भजध्वममृतं यमाहुर्यमोऽनं पर्वति
 वां अनिशी ॥ ४ ॥ यं वां विता पर्वति यं च माता रिभाभिर्मुक्तयै शर्मलाचवाचः ।
 सा अोऽनः शतभारः स्वर्ग उभे व्याप नभसी महित्वा ॥ ५ ॥ उभे नभसी उ
 यौरच लोकान् ये यज्वनामभिर्जिताः स्वर्गाः । तेषां ज्योतिष्मान् मरुत्प्रान् यं
 अग्ने तस्मिन् पुत्रैर्जरसि सं श्रयेयाम् ॥ ६ ॥ प्राचीं प्राचीं प्रदिशमा रभियाश्च
 लोकं अहधानाः सचन्ते । यद् वां एकं पारिविष्टमग्नौ तस्य गुप्तये दंपती सं श्रये-
 याम् ॥ ७ ॥ दक्षिणां दिशंमभि नक्षमाणौ पर्यावर्तेयामभि पात्रमेवत् । तस्मिन्
 वां यमः पिहभिः संविदानः एकाय शर्म बहुलं नि यच्छात् ॥ ८ ॥ प्रतीचीं वि-
 शामिपमिह वरं यस्यां सोमो अग्निपा मृडिता च । तस्यां श्रयेयां मुकृतः सचे-
 क्षणवन्नो अग्रम् । पाहृक्तं छन्दः पुरुषो वभूव विश्वैर्विरवाङ्गः मह सं भवेम ॥ १० ॥
 (११) ध्रुवेयं विराणमो अस्त्वस्यै शिवा पुत्रेभ्यं उत मर्षमस्तु । सा नो देव्य-
 श्मि इयं इव गोपा अभि रक्ष एकम् ॥ ११ ॥ पितृव पुत्रानभि सं
 नो वाता इह वांनु भूमौ । यमोऽनं पर्वतो देवते इह तं नसर्प
 ॥ १२ ॥ यद्यत् कृष्णः शकुन पद गृत्वा त्सरन् विपकं विल
 वास्यार्द्रिस्ता संश्रु उलूखलं मुसलं शुम्भतापः ॥ १३ ॥ अथ

ग्रावां पृथुर्धनो वयोधाः पूतः प्रवित्रैरप हन्तु रत्तः । आ रोह चर्म महि शर्म यच्छ मा
 दंपती पात्रमयं नि गाताम् ॥ १४ ॥ वनस्पतिः सह देवैर्न आगन् रत्तः पिशाचाँ
 श्रेष्वाधेमानः । स उच्छ्रयति प्र वंदाति वाचं तेन लोकाँ अभि सर्वान् जयेम
 ॥ १५ ॥ सप्त मेघान् पशवः पर्यगृह्णन् य एषाँ ज्योतिष्माँ उत यरत्तुर्कशँ । त्रय-
 स्त्रिंशद् देवतास्तान्संचन्ते स नः स्वर्गप्रभि नैप लोकम् ॥ १६ ॥ स्वर्गं लोकम्-
 भि नो नयामि सं जाययाँ सह पुत्रैः स्याम । गृह्णामि हस्तमनु मैत्वत्र मा नस्तासी-
 न्निर्घृतिमोँ अरतिः ॥ १७ ॥ ग्राहिँ प्राप्मानमति ताँ श्रयाम तप्तो व्यस्य प्र वंदा-
 सि बल्यु । वानस्पत्य उच्यतोँ मा जिहिँसीर्मा तँ एडुलं वि शरीदेव्यन्तम् ॥ १८ ॥
 विश्वव्यचा घृतपृष्ठो भविष्यन्सयोँनिलोकमुप याहोतम् । वर्षर्हृमुप यच्छ शूर्पे
 तपे पलावानप तद् विनक्तु ॥ १९ ॥ त्रयोँ लोकाः संमिता ब्राह्मणेन धौरेवासी
 पृथिव्यन्तरिक्षम् । अंशुन् गृभीत्वान्वारंभेभ्रामा प्यायन्ताँ पुनरा यन्तु शूर्पम्
 ॥ २० ॥ (१४) पृष्व्रुपाणि बहुधा पशूनापेकरूपो भवमि सं समृद्ध्या । एताँ
 त्वञ्च लोहिनीँ ताँ नुदस्व ग्रावाँ शुम्भाति मलग ईव वस्त्राँ ॥ २१ ॥ पृथिवीँ त्वाँ
 पृथिव्यामा वेश्यामि तनूः संमानी विकृता त एषा । यद्यद् घृतं लिखितमर्पणेन
 तेन मा सुँस्रोर्ब्रह्मणापि तद् वषामि ॥ २२ ॥ जनित्रीवृ प्रति हयाँसि सूनुँ सं त्वाँ
 दधामि पृथिवीँ पृथिव्या । उखा कुम्भी वेष्टाँ मा व्यथिष्ठा यज्ञायुधराज्येनार्तिपक्ता
 ॥ २३ ॥ अग्निः पचन् रक्षतु त्वा पुरस्तादिन्द्रोँ रक्षतु दक्षिणतो मरुत्वान् । व-
 र्णस्त्वा दंहाद्गुरेँ पृतीच्याँ उत्तरात् त्वा सोमः संददाते ॥ २४ ॥ पूताः प्रवित्रैः
 पवन्ते अभ्राद् दिवं च यन्ति पृथिवीँ च लोकान् । ता जीवला जीवधन्याः प्रतिष्ठाः पात्र
 आसिक्ताः पर्यग्निरिन्धाम् ॥ २५ ॥ आ यन्ति दिवः पृथिवीँ संचन्ते भूम्याः सचन्ते
 अध्यन्तरिक्षम् । शुद्धाः सतीस्ता उ शुम्भन्त एव ता नः स्वर्गमभिलोकं नयन्तु ॥ २६ ॥
 उतेर्षं प्रन्वीकृत संमितास उत शुक्राः शुचयश्चामृतासः । ता श्रोँडनं दंपतिभ्याँ
 मर्शिष्या आपः शिचन्तीः पचता सुनाथाः ॥ २७ ॥ संख्याता स्लोकाः पृथि-
 वीँ संचन्ते प्राणाणनैः संमिता ओषधीभिः । असंख्याता ओष्यमानाः सुवर्णाः
 सर्वे व्यापुः शुचयः शुचित्वम् ॥ २८ ॥ उद्योधन्त्यभि बल्वान्ति तृप्ताः फेनमस्य-
 न्ति गृह्लारचं विन्दून् । योपेव दृष्ट्वा पतिमृतिवयायैतैस्तँ एडुलेर्भवता समापः
 ॥ २९ ॥ उत्थापयः सीदतो बुध्न एनान्द्विरात्मानंमभि सं स्पृशन्ताम् । अमा-
 मि पात्रैरुडकं यदेतन्मितास्तँ एडुलाः प्रदिशो यशीमाः ॥ ३० ॥ (१५) प्र य-
 च्छ पशुँ त्वरया हँरौपमाँसन्तु ओषधीर्दानु पर्वन् । यामाँ सोमः परिँ शज्वँ ब-
 भ्वापन्युता नो वीरयोँ भवन्तु ॥ ३१ ॥ नवँ वृहिँरोँडनायँ स्तृणीत शिष्यँ हृद-

रचक्षुषो वल्गुस्तु । तस्मिन् देवाः सह देवीर्विशन्तिव्यं प्राश्रन्त्वृतुभिर्निषय ॥३२॥
 चर्नस्पते स्तीर्णमा सीद वृहिरग्निष्टोमः समितो देवताभिः । त्वष्ट्रे रूपं मुहूर्ते
 स्वार्धित्यैना एहाः परि पात्रे ददश्राम् ॥ ३३ ॥ पृष्ट्यां शरत्सु निधिषा अभी-
 च्छात् स्वः पुक्वेनाभ्यर्शनवाते । उपेनं जीवान् पितरश्च पुत्रा एतं स्वर्गं गण्या-
 न्तमग्नेः ॥ ३४ ॥ धृता धिपस्व धरुणे पृथिव्या अच्युतं त्वा देवतोश्चयावपनु ।
 ते त्वा दंपती जीवन्तो जीवपुत्रानुद् वासयातः पर्यग्निधानात् ॥ ३५ ॥ सर्वा-
 न्त्समार्गा अभिजित्य लोकान यावन्तः कामाः समतीतपस्तान् । वि गार्धियाग्-
 यधनं च दविरेकास्मिन् पात्रे अभ्युद्धरेनम् ॥ ३६ ॥ उपं स्तृणीहि पृथयं पुरस्ताद्
 घृतेन पात्रमभि धारयैतत् । वाश्रेवोस्ता तरुणं स्तनस्पृमिमं देवासो अभिहिदुर्कपोत
 ॥ ३७ ॥ उपास्तरिरकरो लोकमेतपुरुः मथतामसमः स्वर्गः । तस्मिं प्रयाते महि-
 पः सुपुर्णो देवा एनं देवताभ्यः प्र यच्छान् ॥ ३८ ॥ यद्यज्जाया पचति त्वत्
 प्रःपरः पतिर्वा जाये त्वत् तिरः । सं तत् संजेथा सह वां तदस्तु संपादयन्तो
 सह लोकमेकम् ॥ ३९ ॥ यावन्तो अस्याः पृथिवीं सचन्ते अस्मत् पुत्राः परि ये
 सर्वभुवुः । सर्वास्तां उप पात्रे हयेथां नाभिं जानानाः शिशवः समायां ॥४०॥
 (१६) वसोर्या धारा मधुना प्रपीना घृतेन मिथा अमृतस्य नाभयः । सर्वास्ता
 अत्र रुन्धे स्वर्गः पृष्ट्यां शरत्सु निधिषा अभीच्छात् ॥ ४१ ॥ निधिं निधिषा
 अभ्येनमिच्छादनीश्वरा अभितः सन्तु येन्ये । अस्माभिर्वचो निहितः स्वर्गस्ति-
 भिः काण्डैस्त्रीन्स्वर्गानरुचत् ॥ ४२ ॥ अग्नी रक्षस्तपत् यद् विदेवं कृण्वत् पि-
 शाच इह मा प्र पास्त । नुदाम एनमपं रुधो अस्मदादित्या एनमर्त्रिसः सच-
 न्ताम् ॥ ४३ ॥ आदित्येभ्यो अङ्गिरोभ्यो मध्विदं घृतेन मिथं प्रति वेदपाभि ।
 शुद्धहस्तौ ब्राह्मणस्यानिहत्यैतं स्वर्गं सुकृतावपीतम् ॥ ४४ ॥ इदं प्रार्पण्य
 काण्डमस्य यस्मान्लोकात् परमेष्ठी समापं । आ सिञ्च सर्पिर्धृतवत् सर्पहृद्येष
 भागे अङ्गिरो लो अत्र ॥ ४५ ॥ सत्पायं च तपसे देवताभ्यो निधिं शैवधि
 परि दद्य एतम् । मा नो घृतेव गान्मा समित्यां मा स्थान्यस्मा उत्सृजता पुराम्
 ॥ ४६ ॥ अहं पंचाम्यहं दंदाग्नि ममेद् कर्मन् क्रुरुणोधि जाया । कामारो लोको
 अजनिष्ट पुत्रोऽन्वारभेथां वये उत्तरावन् ॥ ४७ ॥ न किञ्चिदपमत्र नापारो अ-
 स्ति न यन्मिथैः समर्पमान् प्रति । अनूनं पात्रं निहितं न एतत् एतकारं एकः पु-
 त्रा विशाति ॥ ४८ ॥ पियं पियाणां कृणवाप्त तपस्ते यन्तु यत्तमे द्विपति ।
 घेनुरेदङ्गान् वयोवप आयदेच पाँषेपुमपं मृत्युं नुदन्तु ॥ ४९ ॥ सप्रनयो विदुरन्यो
 य श्रोपधीः सवते यश्च सिन्धून् । यावन्तो देवा विच्युतपतिर्नि दिरप्ये

व्योतिः पचनो बभूव ॥ ५० ॥ (१७) एषा त्वचां पुन्ये सं बभूवानग्नाः सर्वे प-
शवो ये ह्यन्ये । जज्ञेणात्मानं परिं धापयाथोमोतं वासो मुखमोहनस्य ॥ ५१ ॥
यदक्षेष्ट वदा यत् समित्यां यदा वदा अनृतं वित्तकाम्या । समानं त-
न्मुग्धि मंत्रसान्ना तस्मिन्सर्वं शमलं सादयाथः ॥ ५२ ॥ वर्षं वेनुष्वारिं
गच्छ देवास्त्वचो धूमं पर्युत्पातयासि । विश्वव्यचा घृतपृष्ठो भविष्यन्त्सर्षो-
निलोकमुप याहोतम् ॥ ५३ ॥ त्वन्वं स्वर्गो वहुधा वि चक्रे यथा विद् आत्मप्र-
न्यवर्णाम् । अर्पान्त् कृष्णां रुशतीं पुनानो या लोहिनी तां ते ह्यग्नौ जुहोमि
॥ ५४ ॥ प्राच्यै त्वा दिशेभ्यन्येधिपतयेमितार्यं रत्नित्त्र आदित्यायेपुमते । एतं
परिं दद्मस्तं नो गोपायतास्माकर्मतोः । दिष्टं नो अत्र जरसे नि नैपञ्जरा मृत्य-
वे परिं णो ददात्वर्थं पकेन सह सं भवेम ॥ ५५ ॥ दक्षिणायै त्वा दिश इन्द्रा-
पार्थिपतये तिरंश्चिरानये रत्नित्त्रे यमायेपुमते । एतं०१० ॥ ५६ ॥ प्रतीच्यै त्वा दि-
शे षड्णयापार्थिपतये पूर्दाक्रे रत्नित्त्रेन्नायेपुमते । एतं०१० ॥ ५७ ॥ उदीच्यै त्वा
दिशे सोमापार्थिपतये स्वजायै रत्नित्त्रेशन्या इपुमत्यै । एतं०१० ॥ ५८ ॥ ध्रुवा-
यै त्वा दिशे विष्णवेधिपतये कुन्मापेग्रीवाय रत्नित्त्र ओपेधीभ्य इपुमतीभ्यः । एतं०
।० ॥ ५९ ॥ ऊर्ध्वायै त्वा दिशे बृहस्पतयेधिपतये श्वित्रायै रत्नित्त्रे वर्षायेपुमते ।
एतं परिं दद्मस्तं नो गोपायतास्माकर्मतोः । दिष्टं नो अत्र जरसे नि नैपञ्जरा
मृत्यवे परिं णो ददात्वर्थं पकेन सह सं भवेम ॥ ६० ॥ (१८)

॥ इति तृतीयोऽनुवाकः ॥

॥ ४ ॥ ददामीत्येव मूयादनु चैनामभुत्सत । वशां मह्यो यार्चद्भ्यस्तत्
प्रजावदपत्यवत् ॥१ ॥ प्रजया स वि क्रीणीते पशुभिरचोपं दस्यति । य अर्षि-
येभ्यो यार्चद्भ्यो देवानां गां न दित्सति ॥ २ ॥ कूट्यास्य सं शीर्यन्ते श्लोण-
यो काटपर्दति । वृण्टयो दक्षन्ते गृहाः काणया दीयते स्वम् ॥ ३ ॥ त्रिलोहितो
अधिष्ठानाच्छन्नो विन्दति गोपतिम् । तथा वशायाः संविद्यं दुरदभ्ना ह्युच्यसे
॥ ४ ॥ पदोरस्या अधिष्ठानाद् विक्लिन्दुर्नाम विन्दति । अन्नामनात् सं शीर्यन्ते
या मुखेनोमजिघ्रंति ॥ ५ ॥ यो अस्याः कर्णावास्तुनोत्या स देवेषु वरचते । ल-
क्ष्मं कुर्व इति मन्यते कर्नीयः कृणुते स्वम् ॥ ६ ॥ यदस्याः कस्मै चिद् भोगाय
वालान् करिचत् प्रकृन्तति । ततः किशोरा भ्रियन्ते वृत्सारश्च घातुको हृक्ः ॥ ७ ॥
यदस्या गोपतौ मत्या लोम ध्वाइत्तो अनीहिडत् । ततः कुमारा भ्रियन्ते यक्ष्मो
विन्दत्यनामनात् ॥ ८ ॥ यदस्याः पल्पूलनं शकृद् द्रासी समस्यति । ततोपर्यं

जायते तस्मादव्येप्येदेनसः ॥ ६ ॥ जायमानाभिर्जायते देवान्सत्राव्रणान्
 वृशा । तस्माद् ब्रह्मभ्यो देवेषा तदाहुः स्वस्य गोपनम् ॥ १० ॥ (१६) य ए-
 नां वनिमायन्ति तेषां देवकृता वृशा । ब्रह्मज्येयं तर्दमुवन् य एनां निमिषावै
 ॥ ११ ॥ य आप्येभ्यो याचन्नथो देवानां गां न दित्सति । आ स देवेषु वृ-
 ते ब्राह्मणानां च मन्यवै ॥ १२ ॥ यो अस्मिन् स्याद् वृशाभोगो अन्यामिच्छेत्
 तर्हि सः । हिंस्ते अर्दत्ता पुरुषं याचितां च न दित्सति ॥ १३ ॥ यथा शेवधिनि-
 र्हितो ब्राह्मणानां तथा वृशा । तामेतदृच्छार्पन्ति यस्मिन् कस्मिंश्च जायते ॥ १४ ॥
 स्वमेतदृच्छार्पन्ति यद् वृशां ब्राह्मणा अभि । यथैतानन्यस्मिन् जिनीयादेवासां
 निरोधनम् ॥ १५ ॥ चरेद्देवा वैहायणादविज्ञातगदा सती । वृशां वै
 पिशाचार्द ब्राह्मणास्तर्ह्येष्पाः ॥ १६ ॥ य एनामवृशामाह देवानां नि-
 र्हितं निधिम् । उभौ तस्मै भवाश्चौ पंडिकम्पेपुमस्यतः ॥ १७ ॥ यो अस्या
 ऊयो न वेदार्थो अस्या स्तनानुत । उभयैर्नैवास्यै दुहे दातुं चेदशकद् वृशाम् ॥ १८ ॥
 पुरवृभैतुमा शये याचितां च न दित्सति । नास्यै काष्ठाः समृध्यन्ते यामदेवा
 गितीर्षति ॥ १९ ॥ देवा वृशामयाचन् मुखं कृत्वा ब्राह्मणम् । तेषां सर्वेषामदे-
 वुष्येह न्येति मानुषः ॥ २० ॥ (२०) हेहं पशूनां न्येति ब्राह्मणेभ्योर्ददद् वृ-
 शाम् । वेगानां निर्हितं भागं मर्त्यश्चेन्नियमियते ॥ २१ ॥ यदुन्ये शतं याचं-
 मुतीक्षणा गोपतिं वृशाम् । अथैनां देवा अंबुवज्जैवं हं विदुषो वृशा ॥ २२ ॥
 य एषं विदुषेदत्त्वाथान्येभ्यो ददद् वृशाम् । दुर्गा तस्मां अधिष्ठाने पृथिवी मृ-
 देवता ॥ २३ ॥ देवा वृशामयाचन् यस्मिन्नमे अजायत । तामेतां विद्यानार्दः
 गृह देवैर्द्विजत ॥ २४ ॥ अनपत्यमन्यपशुं वृशा कृणोति पूरुषम् । ब्राह्मणैश्च या-
 चिषामर्षेनां निमिषायते ॥ २५ ॥ अग्नीषोमाभ्यां कामाय मित्राय वरुणाय च ।
 तेषां याचन्ति ब्राह्मणास्तेष्व्वा वृश्चतेर्ददत् ॥ २६ ॥ यावदस्या गोपतिर्नोप-
 ष्पापादचः स्वयम् । चरेदस्य तावद् गोषु नास्यं श्रुत्वा गृहे वसेत् ॥ २७ ॥ यो
 अस्या अर्चं उपश्रुत्याथ गोष्वचीचरत् आयुश्च तस्य भूतिं च देवा वृश्चन्ति । शी-
 द्विताः ॥ २८ ॥ वृशा चरन्ती बहुधा देवानां निर्हितो निधिः । आविष्कृतुष्व
 रूपाणि यदा स्याम जिघांसति ॥ २९ ॥ आविरात्मानं कृणुते यदा स्यात् नि-
 पोसति । ह ब्रह्मभ्यो वृशा याञ्चयार् कृणुते मर्नः ॥ ३० ॥ (२१) मर्न-
 तां आप्ये गच्छति । ततो ह ब्रह्मणो वृशामुपमयन्ति याचिषु-
 पितृभ्यो यज्ञेन देवताभ्यः । दानेन राजन्यो वृशार्पां प्रा-
 ॥ ३२ ॥ वृशा मता राजन्यस्य तथा संभूतमग्रः । तस्यां आ-

रत्नैर्लोकं यद् द्रव्यभ्यः प्रदीयते ॥ ३३ ॥ यथाज्यं प्रयुञ्जीतमालुम्पेत् सूचो शु-
 मन्ये । एवा हं द्रव्यभ्यो वशाप्रमन्य आ दृशन्नेदं दत् ॥ ३४ ॥ पुरोडाशयत्सा
 सृदुषां लोकैस्मा उप तिष्ठति । सास्मै सर्वान् कामान् वशा प्रददुषे दुहे ॥ ३५ ॥
 सर्वान् कामान् यमराज्ये वशा प्रददुषे दुहे । अथाहुर्नारकं लोकं निरुन्धानस्य या-
 चिताम् ॥ ३६ ॥ प्रतीयमाना चरति क्रुद्धा गोपतये वशा । वेहतं मा मन्यमानो
 घृण्योः पाशेषु बध्यताम् ॥ ३७ ॥ यो वेहतं मन्यमानोमा च पचते वशाम् । अ-
 प्यस्य पुत्रान् पीत्रांश्च याचयते बृहस्पतिः ॥ ३८ ॥ महदेपार्वं तपति चरन्ती गोपु
 गौरवि । अयो ह गोपतये वशाददुषे विपं दुहे ॥ ३९ ॥ प्रियं पशूनां भवति
 यद् द्रव्यभ्यः प्रदीयते । अथो वशायास्तत् प्रियं यद् देवैश्च हविः स्यात् ॥४० ॥
 (२२) या वशा उदकं न्ययन् देवा यज्ञादुदेत्यं । तासां विलिप्त्यं भीमा-
 मुद्राकुंरुन नारदः ॥ ४१ ॥ तां देवा श्रीमांसन्त वशेयाश्मवशेति ।
 तामेव वीचार्द एषा वशानां वशतमेति ॥ ४२ ॥ कति नु वशा नारद यास्त्वं
 वेत्यं मनुष्यजाः । तास्वां पृच्छामि विद्वांसं कस्या नाश्रीयादव्राह्मणः ॥ ४३ ॥
 विलिप्त्या बृहस्पते या चं मृतवशा वशा । तस्या नाश्रीयादव्राह्मणो य आशंसं-
 त भूत्याम् ॥ ४४ ॥ नमस्ते अस्तु नारदानुष्टु विदुषे वशा । कृतमासां भीमर्तमा
 यामर्दत्त्वा पराभवेत् ॥ ४५ ॥ विलिप्ती या बृहस्पतेयो मृतवशा वशा । तस्या
 नाश्रीयादव्राह्मणो य आशंसंत भूत्याम् ॥ ४६ ॥ त्रीणि वै वशाज्ञातानि विलि-
 प्ती मृतवशा वशा । ताः प्र यच्छेद् द्रव्यभ्यः सोनामस्कः प्रजापती ॥ ४७ ॥
 एनद् वो ब्राह्मणा हविरिति मन्वीत याचितः । वशां चेदेनं याचैयुषा भीमार्ददु-
 पो गृहे ॥ ४८ ॥ देवा वशां पर्यवदन् न नोदादिति हीहिताः । एताभिर्ऋग्भि-
 र्भेदं तस्माद् वै स पराभवत् ॥ ४९ ॥ जतैर्ना भेदो नार्ददाद् वशामिन्द्रेण याचितः ।
 तस्मात् तं देवा आगतो वृश्चनहमुचरे ॥ ५० ॥ ये वशाया अदानाय वदन्ति परि-
 शपिणः । इन्द्रस्य मन्यवे जाल्मा आ वृश्चन्ते अचित्तया ॥ ५१ ॥ ये गोपतिं प-
 राणीपायादुर्मा ददा इति । रुद्रस्यास्तां ते हेति परिं यन्त्यचित्तया ॥ ५२ ॥
 यदि हुतां यद्यहुताममा च पचते वशाम् । देवान्तसव्राह्मणानृत्वा जिहो लोका-
 द्भिर्ऋच्छति ॥ ५३ ॥ (२३)

॥ इति चतुर्थोऽनुवाकः ॥

॥ ५ ॥ (१) श्रमेण तपसा सृष्टा ब्रह्मणा चित्तैर् अिता ॥ १ ॥ मृत्ये-
 नाहता श्रिया प्राहता यशसा परीहिता ॥ २ ॥ स्वयया परिहिता अद्भया पर्यदा

दीक्षया गुप्ता यद्मे प्रतिष्ठिता लोको निधनम् ॥ ३ ॥ ब्रह्मं पदवाप्यं ब्राह्मणोर्वि-
पतिः ॥ ४ ॥ ताम्राददानस्य ब्रह्मगुर्वी जिनृतो ब्राह्मणं क्षत्रियस्य ॥ ५ ॥ भ्रा-
कामति सूनुता वीर्ये पुण्यां लक्ष्मीः ॥ ६ ॥ (२४)

(२) ओजश्च तेजश्च सहश्च बलं च वाक् चेंद्रियं च श्रीश्च धर्मश्च ॥ १ ॥
ब्रह्मं च क्षत्रं च राष्ट्रं च विशश्च त्विषिश्च यशश्च वर्चश्च द्रविणं च ॥ २ ॥
आयुश्च रूपं च नामं च क्रीर्तिश्च श्राणश्चापानश्च चक्षुश्च धोत्रं च ॥ ६ ॥
पर्यश्च रश्मश्चान्नं चान्नाद्यं चर्तं च सत्यं चेष्टं च पूतं च प्रजा च पुरा-
श्च ॥ १० ॥ तान्नि सर्वाण्यपं कामन्ति ब्रह्मगुर्वीम्राददानस्य जिनृतो ब्राह्मणं
क्षत्रियस्य ॥ ११ ॥ (२५)

(३) सैषा भीमा ब्रह्मगुर्व्याधविषा साक्षात् कृत्या कूर्बज्जमाहृता ॥ १२ ॥
सर्वाण्यस्यां घोरानि सर्वे च मृत्यवः ॥ १३ ॥ सर्वाण्यस्यां क्रूरानि सर्वे पुत्र-
वधाः ॥ १४ ॥ सा ब्रह्मज्यं देवप्रीयुं ब्रह्मगुर्व्याधीयमाना मृत्योः पदवींश्च आ पति-
॥ १५ ॥ मेनिः शतवैश्या हि सा ब्रह्मज्यस्य क्षितिर्हि सा ॥ १६ ॥ तस्मात् प-
द्मोष्णानां गौर्दुग्धाधर्षा विजानता ॥ १७ ॥ वज्रो धारवन्ती वैश्वानर उर्वीता ॥ १८ ॥
हेतिः शफानुत्खिदन्ती महादेवोऽपि क्षमाणा ॥ १९ ॥ क्षुरपश्चिराक्षमाणा वारुणा-
नाभि स्फूर्जति ॥ २० ॥ मृत्युर्दिह्मवत्युःप्रो देवः पुच्छं पर्यस्यन्ती ॥ २१ ॥
सर्वज्यानिः कर्णां वरीवर्जयन्ती राजयुद्धो मेहन्ती ॥ २२ ॥ मेनिर्दुग्धमाणा शीर्ष-
क्तिर्दुग्धा ॥ २३ ॥ मेदिरुपनिष्टन्ती मिथोषोधः परामृष्टा ॥ २४ ॥ शरण्याः कुंभ-
पितृत्मान् अलिर्द्वेषमाणा ॥ २५ ॥ अथविषा निपतेन्ती तप्तो निपतिता ॥ २६ ॥
अनुगच्छन्ती प्राणानुपं दासयति ब्रह्मगुर्वी ब्रह्मज्यस्य ॥ २७ ॥ (२६)

(४) वैरं विदुग्धमाणा पौषाद्यं विभ्राज्यमाना ॥ २८ ॥ कुष्ठेतिर्द्वेषमाणा
पृथ्विर्द्विता ॥ २९ ॥ पाप्माधिप्रीयमाना पार्कष्यमरुधीयमाना ॥ ३० ॥ शिषं सुदाम-
न्ती तत्रमा प्रपन्ना ॥ ३१ ॥ अथे पृथ्यमाना दुष्प्रप्यं पृष्टा ॥ ३२ ॥ मृन्वती
पयोक्षियमाणा क्षितिः पराहृता ॥ ३३ ॥ अतीर्त्वा गुन्धेन शुशुक्षियमाणागीर्षि-
उद्धृता ॥ ३४ ॥ अर्धनिदुग्धियमाणा परामृत्तिकर्षहृता ॥ ३५ ॥ शूराः कुम्भ-
शिरयमाणा शिषिंदा विक्षिता ॥ ३६ ॥ अर्धनिदुग्धमाणा निश्चैरिगिगिता ॥ ३७ ॥
अग्निना लोकादिदनापि ब्रह्मगुर्वी ब्रह्मज्यममाणासुमाथ ॥ ३८ ॥ (२७)

(५) तस्यां स्मरन्तं कृत्या मेनिशुशुग्धेनं वनम कर्षयम् ॥ ३९ ॥ स्मर-
न्ता परिहृता ॥ ४० ॥ शूराः शरण्याः मृन्वा ब्रह्मगुर्वी ब्रह्मज्यं शरिणोर्वी

॥ ४१ ॥ मर्वास्याद्वा पर्व्या मृत्नानि वृश्चति ॥ ४२ ॥ छिनत्त्यस्य पितृवन्धु परा
भावयति मातृवन्धु ॥ ४३ ॥ विवाहां मृतीन्त्सर्वानपि ज्ञापयति ब्रह्मगुनी ब्रह्म
ज्यस्य क्षत्रियेणापुनर्दायमाना ॥ ४४ ॥ अत्रास्तुमेनेमस्वंगमप्रजसं करोत्यपराप
रुणो भवति ज्ञीयते ॥ ४५ ॥ य एवं विदुषो ब्राह्मणस्य क्षत्रियो गामांश्चे
॥ ४६ ॥ (२८)

(६) क्षिप्रं वै तस्यादहनने गृध्राः कुर्वत ऐलवम् ॥ ४७ ॥ क्षिप्रं वै तस्यादहनं
परि नृत्यन्ति केशिनीराघ्नानाः पाणिनोरसि कुर्वाणाः प्रापमैलयम् ॥ ४८ ॥
क्षिप्रं वै तस्य वास्तुषु वृकाः कुर्वत ऐलवम् ॥ ४९ ॥ क्षिप्रं वै तस्य पृच्छन्ति यत्
तदासींश्चिदं नु ताश्चिदिति ॥ ५० ॥ छिन्ध्या च्छिन्धि म च्छिन्ध्यापि ज्ञापय क्षापय
॥ ५१ ॥ आदादानमाद्गिरसि ब्रह्मज्यमुपं दासय ॥ ५२ ॥ वैश्वदेवो हुञ्च्यसे
कृत्या कूर्चंजमावृता ॥ ५३ ॥ ओपन्ती समोपन्ती ब्रह्मणो वज्रः ॥ ५४ ॥ क्षुरपवि-
मृत्युर्भूत्वा वि धाव त्वम् ॥ ५५ ॥ आ दत्से जिततां वचंष्टं पूतं चाशिर्षः ॥ ५६ ॥
आदायं जीतं जीतायं लोकेऽमुष्मिन् म यच्छसि ॥ ५७ ॥ अघ्न्ये पदवीर्भव ब्रा-
ह्मणस्याभिर्शस्त्या ॥ ५८ ॥ ऐनिः शृग्व्या भवाघावघविपा भव ॥ ५९ ॥
अघ्न्ये म शिरो जहि ब्रह्मज्यस्य कृतागंसो देवपीयोरंराधसः ॥ ६० ॥ त्वया
प्रपूर्णं मुदितमग्निदेहतु क्षुरिचतेम् ॥ ६१ ॥ (२९)

(७) वृश्च म वृश्च सं वृश्च दह म दह सं दह ॥ ६२ ॥ ब्रह्मज्यं देव्य-
घ्न्य आ मूलादिनुसंदह ॥ ६३ ॥ यथायाद् यमसादनात् पापलोकान् परावतः ॥ ६४ ॥
एवा त्वं देव्यघ्न्ये ब्रह्मज्यस्य कृतागंसो देवपीयोरंराधसः ॥ ६५ ॥ वज्रेण शत-
पर्वणा तीचणेन क्षुरभृष्टिना ॥ ६६ ॥ म स्कन्धान् म शिरो जहि ॥ ६७ ॥
लोमान्यस्य सं छिन्धि त्वचमस्य वि वेष्टय ॥ ६८ ॥ मांसान्यस्य शतय स्नावा-
न्यस्य सं वृह ॥ ६९ ॥ अस्थीन्यस्य पीडय मज्जानमस्य निर्जहि ॥ ७० ॥ स-
र्वास्याद्वा पर्वणि वि श्रेथय ॥ ७१ ॥ अग्निरेनें क्रव्यात् पृथिव्या लुंदातामुदोपतु
शायुस्तारिंज्ञान्महतो वरिष्णः ॥ ७२ ॥ सूर्यं एनं विषः म एदतां न्योपतु
॥ ७३ ॥ (३०)

॥ इति पञ्चमोऽनुवाकः ॥

॥ द्वादशं काण्डं समाप्तम् ॥

अथ त्रयोदशं काण्डम्

॥ १ ॥ उदेहिं वाजिनं यो अस्वः।न्तग्दिं गृष्टं प्र विशं सूचतावत् । ये
 रोहितो विश्वमिदं जजान स त्वां राष्ट्राय सुभृतं विभर्तु ॥ १ ॥ उद्वाज आ गु-
 यो अस्वः।न्तविंश आ रोह त्वद्योनयो याः । सोमं दर्धानोप ओपधीर्गा
 श्चतुष्पदो द्विपद् आ वंशयेह ॥ २ ॥ यूयपुत्रा मरुतः पृथिमातर इन्द्रेण युजा प्र
 मृणीतु शन्नू । आ वो रोहितः शृणवत् सुदानवस्त्रिपत्तासो मरुतः स्वादुसमुदः ॥ ३ ॥
 रुहो रुरोह रोहित आ रुरोह गभो जनीनां जनुर्पापुपस्थम् । ताभिः संरब्धमन्व-
 विन्दन् पटुर्वीर्गातुं प्रपश्यन्निह राष्ट्रमाहाः ॥ ४ ॥ आ ते राष्ट्रमिह रोहितोहापिदं
 व्यास्थन्मृधो अभयं ते अभूत् । तस्मै ते धावापृथिवी रेवतीभिः कामं वुहाया-
 मिह शकरीभिः ॥ ५ ॥ रोहितो धावापृथिवी जजान तत्र तन्तुं परमेष्ठी ततान ।
 तत्र शिश्रियेज एकपादोदेहद् धावापृथिवी वल्लेन ॥ ६ ॥ रोहितो धावापृथिवी
 अदंहेत् तेन स्वं स्तभितं तेन नाकः । तेनान्तरिक्षं विमिता रजांसि तेन देवा अ-
 मृतमन्वविन्दन् ॥ ७ ॥ वि रोहितो अमृशद् विश्वरूपं समाकुर्वाणः प्ररुहो रुह-
 श्च । दिवं रुहो मंहता माहिम्ना सं ते राष्ट्रमनकु पर्यसा घृतेन ॥ ८ ॥ यास्ते
 रुहः प्ररुहो यास्ते आरुहो याभिरापृणांसि दिवमन्तरिक्षम् । तासां ब्रह्मणा प-
 यसा चावृष्टानो विशि राष्ट्रं जाशृहि रोहितस्य ॥ ९ ॥ यास्ते विशस्तपसाः संव-
 भूयुर्वत्सं गापृथीमनु ता इहागुः । तास्त्वा विशन्तु मनसा शिवेन संमाता वत्सो
 अभ्येत्तु रोहितः ॥ १० ॥ (१) ऊर्ध्वो रोहितो अथि नाकं अस्थाद् विश्वा रु-
 पाणि जनयन् युवां कृविः । तिग्मेनाग्निज्योतिषा वि भाति तृतीयैः चक्रे रजसि
 प्रियाणि ॥ ११ ॥ सहस्रशृङ्गो वृषभो जातवेदा घृताहुतः सोमपृष्ठः सूवीरः ।
 मा मां हासीन्नाथितो नेत् त्वा जहानि गोपोपं च मे वीरपोपं च धेहि ॥ १२ ॥
 रोहितो युजस्यं जनिता मुखं च रोहिताय याचा श्रेत्रेण मनसा जुहोमि । रोहि-
 तं देवा यन्ति सुमनस्यमाना स मा रोहिः सामित्यै रोहयतु ॥ १३ ॥ रोहितो युजं
 व्यदधाद् विश्वकर्मणे तस्मात् तेजांस्युपं प्रेमान्यागुः । वोचेयं ते नाभिं भुवन्स्या-
 पिं मज्जनि ॥ १४ ॥ आ त्वां रुरोह वृहत्युः।न्त प्रक्षिरा कृकुत् वर्चसा जातवेदः ।

आ न्वां क्रोहोऽपिगदाज्ञरो वंपटार आ त्वां क्रोहो रोहितो रेतमा सह ॥ १५ ॥
 अयं वंस्ते गर्भं पृथिव्या दिवं वस्तेयमन्तरिक्षम् । अयं प्रथस्यं विष्टिषि स्वर्लोकान्
 प्यानरो ॥ १६ ॥ वाचस्पते पृथिवी नः स्योना स्योना योनिस्तत्पानः सुरेशा । इहैव
 प्राणः मरुत्ये नो अस्तु तं त्वां परमेष्ठिन् पर्यग्निरायुषा वर्चसा दधातु ॥ १७ ॥
 वाचस्पत अतवः पञ्च ये नो वैश्वकर्मेणाः परि ये संवभूवुः । इहैव प्राणः मरुत्ये
 नो अस्तु तं न्वां परमेष्ठिन् परि रोहित आयुषा वर्चसा दधातु ॥ १८ ॥ वाचस्पते
 सौमनसं मनश्च गोष्ठे नो गा जनय योनिषु प्रजाः । इहैव प्राणः मरुत्ये नो अस्तु
 तं त्वां परमेष्ठिन् पर्यहमायुषा वर्चसा दधामि ॥ १९ ॥ परित्वा धात् सञ्चिता देवो
 ऽग्निर्वर्चसा मित्रावरुणावभि त्वां । सर्वा अरातीस्वक्रामधेहीदं राष्ट्रमकरः सृष्ट-
 षत् ॥ २० ॥ (२) यं त्वा पृपती रथे प्रष्टिर्वहति रोहित । शुभा यांसि रिणध्रपः ॥ २१ ॥
 तुव्रता रोहिणी रोहितस्य सूरिः सुवर्णा बृहती सुवर्चाः । तथा वाजान् वि-
 रूपां जयेत् तथा विथ्याः पृतेना अभि प्याम ॥ २२ ॥ इदं सटो रोहिणी रो-
 तिस्यासां पन्याः पृपती येन याति । तां गन्धर्वाः क्रययन् उन्नयन्ति तां रत्तन्ति
 वयोमपादम् ॥ २३ ॥ सूर्यस्याश्वा हरयः केतुमन्तः सदा वहन्त्यभृताः मुखं
 यम् । घृतपात्रा रोहितो भ्राजमानो दिवं देवः पृपतीमा विवेश ॥ २४ ॥ यो रो-
 हितो वृषभस्तिग्मशृङ्ग पर्यग्नि परि सूर्यं ब्रूव । यो विष्टभ्नाति पृथिवीं दिवं च
 स्माद् देवा अधि सृष्टीः सृजन्ते ॥ २५ ॥ रोहितो दिव्यमारुहन्महतः पर्यर्णवात् ।
 त्वां क्रोहो रोहितो रुहः ॥ २६ ॥ वि मिमीष्व पर्यस्वतीं घृताचीं देवानां धेनु-
 नस्पृशेपा । इन्द्रः सोमं पिबतु क्षेमो अस्त्वग्निः प्र स्तोतु वि मृधो नुदस्व ॥ २७ ॥
 मिन्द्रो अग्निः समिधानो घृतवृद्धो घृताहुतः । अभीपाद् विश्वापाङ्गिनिः सपत्नान्
 न्तु ये मम ॥ २८ ॥ हन्तेन्नान् प्र दहत्वारियो नः पृतन्यति । कृव्यादाग्निना
 यं सपत्नान् प्र दहामसि ॥ २९ ॥ अवाचीनानव जहीन्द्र वजेण वाहुमान् ।
 रथा सपत्नान् मामकानग्नेस्तेजोभिरादिपि ॥ ३० ॥ (३) अग्ने सपत्नानघ-
 न् पादयास्मद् व्यथया सजातमुत्पिपानं बृहस्पते । इन्द्राग्नी मित्रावरुणावधरे
 यन्तामप्रतिमन्यमानाः ॥ ३१ ॥ उद्यंस्त्वं देव सूर्य सपत्नानव मे जहि । अ-
 न्निानश्मना जहि ते यन्त्वधुमं तपः ॥ ३२ ॥ वृत्सो विराजो वृषभो मतीनामा रु-
 जेह शुक्रपृष्टेन्तरिक्षम् ॥ घृतेनार्कप्रभ्यर्चन्ति वृत्सं ब्रह्म सन्तं ब्रह्मणा वर्धयन्ति
 । ३३ ॥ दिवं च रोहं पृथिवीं च रोह राष्ट्रं च रोह द्रविणं च रोह । पूजां च
 रोहामृतं च रोह रोहितेन तन्वं । सं स्पृशस्व ॥ ३४ ॥ ये देवा राष्ट्रभृतोभितो
 ण्ति सूर्यम् । तेषु रोहितः संविदानो राष्ट्रं दधातु सुमनस्यमानः ॥ ३५ ॥ उव

त्वां यज्ञा ब्रह्मपूता वहन्त्यध्वगतो हरयस्त्वा वहन्ति । तिरः समुद्रमतिं रोचसेर्ष-
 चम् ॥ ३६ ॥ रोहिते द्यावापृथिवी अधिं अत्रिंते वमुजितिं गोजितिं संयत्ताजितिं ।
 सहस्रं यस्य जनिमानि सप्त च वोचेयं ते नाभिं भुवन्स्याधिं मज्जनिं ॥ ३७ ॥
 यशा यासि पृदिशो दिशश्च यशाः पशुनामुत चर्षणीनाम् । यशाः पृथिव्या अ-
 दित्या उपस्थेहं भूयासं सवितेव चारुः ॥ ३८ ॥ अमुत्र सन्निह वेत्थेतः संस्तानि
 पश्यसि । इतः पश्यन्ति रोचनं दिवि सूर्यं विपरिचतम् ॥ ३९ ॥ वेवो देवान् म-
 र्चयस्यन्तश्चरस्यर्णवे । समानमग्निमिन्धते तं विदुः कृवयः परे ॥ ४० ॥ (४)
 अश्वः परेण पर एनावरेण पदा वत्सं विभ्रंती गौरुदस्थात् । साकृदीची कं स्वि-
 दर्धं परागात् कं स्वित् सूते नहि यूथे अस्मिन् ॥ ४१ ॥ एकपदी हिपदी सा च-
 तुष्पद्यष्टापदी नवपदी वधूवुपी । सहस्रांशरा भुवन्स्य पङ्क्तिस्तस्याः समुद्रा अधि-
 वि क्षरन्ति ॥ ४२ ॥ आरोहन् द्याममूनः मार्चं मे वचः । उन् त्वां यज्ञा ब्रह्मपूता
 वहन्त्यध्वगतो हरयस्त्वा वहन्ति ॥ ४३ ॥ वेदत् तं अमर्त्यं यन् तं आक्रमणं विवि ।
 यत् तं सधस्थं परमे व्योमन् ॥ ४४ ॥ सूर्यो द्यां सूर्यः पृथिवीं सूर्य आपोति प-
 श्यति । सूर्यो भूतस्यैकं चक्षुरा रुरोह दिवं महीम् ॥ ४५ ॥ उर्वारोसन् परिधयो-
 वेदिभूमिरकल्पत । तत्रैतावग्नी आर्धत्त हिमं घ्नंसं च रोहितः ॥ ४६ ॥ हिमं घ्नं-
 सं चाधाय यूपान् कृत्वा पर्वतान् । वर्षाज्यावग्नी ईजाते रोहितस्य स्वविदं ॥ ४७ ॥
 स्वविदो रोहितस्य ब्रह्मणाग्निः समिध्यते । तस्माद् घ्नंसस्तस्माद्धिमस्तस्माद् यज्ञो जा-
 यत ॥ ४८ ॥ ब्रह्मणाग्नी वावृधानौ ब्रह्मष्ट्रौ ब्रह्माहुतौ । ब्रह्मंदावग्नी ईजाते रोहि-
 तस्य स्वविदं ॥ ४९ ॥ सत्ये अन्यः समाहितोऽप्वान्यः समिध्यते । ब्रह्मंदावग्नी ईजाते
 रोहितस्य स्वविदं ॥ ५० ॥ (५) यं वातः पटि शुम्भति यं वेन्द्रो ब्रह्मणस्प-
 तिः । ब्रह्मंदावग्नी ईजाते रोहितस्य स्वविदं ॥ ५१ ॥ वोडे भूमिं कल्पयित्वा
 दिवं कृत्वा दक्षिणाम् । घ्नंसं तत्रग्निं कृत्वा चकार विश्वमात्मन्वद् वर्षणाज्येन
 रोहितः ॥ ५२ ॥ वर्षमाज्यं घ्नंसो अग्निर्वेदिभूमिरकल्पत । तत्रैतान् पर्वतान्ग्नि-
 गीभिर्ध्वान् अकल्पयत् ॥ ५३ ॥ गीभिर्ध्वान् कल्पयित्वा रोहितो भूमिमवर्षत् ।
 त्वयीदं सर्वं जायतां यद् भूतं यच्च भाव्यम् ॥ ५४ ॥ स यज्ञः प्रथमो भूतो भव्यो
 अजायत । तस्माद् जज्ञ इदं सर्वं यत् किं चेदं विरोचते रोहितेन ऋषिणामृतम्
 ॥ ५५ ॥ यश्च गां पदा स्फुरति प्रत्यह् सूर्यं च मेहति । तस्य वृश्चामि ते मूलं
 न च्छायां कर्वापरम् ॥ ५६ ॥ यो माभिश्चायप्रत्येपि मां चाग्निं चान्तरा । त-
 वृश्चामि ते मूलं न च्छायां कर्वापरम् ॥ ५७ ॥ यो अय देव सूर्य त्वां च
 चान्तरायति । दुष्वज्यं तस्मिन्मूलं दुर्गितानि च मृज्महे ॥ ५८ ॥ मा म

मां पयो वयं मा यथादिन्द्र सोमिनः । मान्त स्युर्नो अरातयः ॥ ५६ ॥ यो य-
स्यं प्रसार्यन्तस्मन्तुर्देवेष्वारतः । तमाहुतमशीमहि ॥ ६० ॥ (६)

॥ इति प्रथमोऽनुवाकः ॥

॥ २ ॥ उदस्य केतवो दिवि शुक्रा भ्राजन्त ईरते । आदित्यस्य नृचक्षसो म-
हिद्वनस्य ग्रीहृषः ॥ १ ॥ विशां प्रज्ञानो स्वरयन्तमधिषा सुपत्तमाशुं पतयन्तम-
रुवे । स्वर्वाप सूर्य भुवनस्य गोपां यो रुशिमभिर्दिशो आभाति सर्वाः ॥ २ ॥
यत् प्राह् पृथ्वद् स्वधया यागि शीभुं नानारूपे अहन्ती कपिं प्रायया । तदादि-
त्य महि तत् ते महि श्रद्धो यदेको विश्वं परि भूम जायसे ॥ ३ ॥ विप्रश्चितं तु-
रणि भ्राजमानं वहन्ति यं हरितः सप्त वृद्धीः । सुताद् यमत्त्रिर्दिवमुभिनापु तं त्वां
परयन्ति परियान्तंमाजिम् ॥ ४ ॥ मा त्वा दभन् परिियान्तंमाजिं स्वस्ति दुर्गो
अतिं याहि शीर्भम् । दिवं च सूर्य पृथिवीं च देवीर्महोरुत्रे विमिमानो यदेपिं
॥ ५ ॥ स्वस्ति ते सूर्य चरते रथोय येनोभावन्तो परिपासिं मयः । यं ते वह-
न्ति हरितो वहिष्ठाः शतमरवा यदि वा सप्त वृद्धीः ॥ ६ ॥ सुखं सूर्य रथमंशु-
मन्तं स्योनं सुवह्मिधिं तिष्ठ घाभिर्नम् । यं ते वहन्ति हरितो वहिष्ठाः शतमरवा
यदि वा सप्त वृद्धीः ॥ ७ ॥ सप्त सूर्यो हरितो यातवे रथे हिरण्यत्वचसो वृ-
हतीर्युक्त । अमोवि शुक्रो रजसः परस्ताद् विधुयं देवस्तमो दिवमारुहत् ॥ ८ ॥
उत् केतुना वृहता धेव आगन्नपायूक् तमोभि ज्योतिरश्रैत् । दिव्यः सुपर्णः स श्री-
रो वषट्पदादितेः पुत्रो भुवनानि विश्वा ॥ ९ ॥ उग्रन् इरमीना तंनुषे विश्वां रूपाणि
पुप्यसि । उभा समुद्रौ क्रतेना वि भांसि सर्वाल्लोकान् परिभूर्भ्राजमानः ॥ १० ॥ (७)
पृथ्वीपरं चरतो प्राययंतौ शिशू क्रीडन्तौ परिं यातोर्णवम् । विश्वान्यो भुवनं वि-
चष्टे ह्यैरन्यं हरितो वहन्ति ॥ ११ ॥ दिवि त्वात्त्रिधरधारयत् सूर्या मासाय कर्तवे ।
स एपि सुधृतस्तपन् विश्वा भूतायुचार्कशत् ॥ १२ ॥ उभावन्तौ समर्षसि वृत्सः सं-
मातराविव । नन्वेतदितः पूरा ब्रह्मं देवा अमी विदुः ॥ १३ ॥ यत्संपुद्रमन् अितं
तत् सिंपासति सूर्यः । अर्ध्वास्य विततो महान् पूर्वध्यापेरश्च यः ॥ १४ ॥ तं समाप्नोति
जृतिभिस्ततो नापं चिकित्सति । तेनामृतस्य भक्षं देवानां नापं रुन्धते ॥ १५ ॥
उद् त्वं ज्ञातवदसं देवं वहन्ति केतवः । इशे विश्वाय सूर्यम् ॥ १६ ॥ अथ त्वे
हायवो यथा नक्षत्रा यन्त्यकुभिः । सूर्याय विश्वचक्षसे ॥ १७ ॥ अर्धश्रन्नस्य
केतवो वि इरमयो जनां अर्तु । भ्राजन्तो अग्नेयो यथा ॥ १८ ॥ तुराणिर्विश्व-
दर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य । विश्वमा भांसि रोचन ॥ १९ ॥ प्रत्यह् देवाना

विशः प्रत्यङ्ङुदेषि मानुषीः । प्रत्यङ्ङु विश्वं स्वर्द्धेशे ॥ २० ॥ (८) येनां पा-
 वकृ चक्षसा भुरग्यन्तं जनां अनु । त्वं वरुण परयसि ॥ २१ ॥ वि दामेषि
 रजस्पृश्वहर्मिमानो अकुभिः । पश्यन् जन्मानि सूर्य ॥ २२ ॥ सप्त त्वा हरितो
 रथे वहन्ति देव सूर्य । शोचिष्केशं विचक्षणम् ॥ २३ ॥ अयुक्त सप्त शुन्ध्युवः
 सूर्यो रथस्य नप्तयः । ताभिर्प्राति स्वयुक्तिभिः ॥ २४ ॥ रोहितो दिवमारुहन्
 पसा तपस्वी । स योनिमेति स उ जायते पुनः स देवानामधिपतिर्वभूव ॥ २५ ॥
 विश्वचर्षणिरुत विश्वतोमुखो यो विश्वतस्पाणिरुत विश्वतस्पृथः । सं वाहुभः
 भरति सं पतत्रैर्द्यावापृथिवी जनयन् देव एकः ॥ २६ ॥ एकपाद् द्विपदो भूयो ।
 चक्रमे द्विपात् त्रिपादमुभ्येति पश्चान् । द्विपाद्दु पदपदो भूयो वि चक्रमे त एक
 दस्तन्वं समासते ॥ २७ ॥ अतन्द्रो यास्यन् हरितो यदास्याद् द्वे रूपे कृणते रोचमानः
 केतुमानुघन्तसहमानो रजांसि विश्वा आदित्य प्रवतो वि भांसि ॥ २८ ॥ वरुण
 असि सूर्य वडादित्य महां असि । महांस्ते महतो महिमा त्वमादित्य महां अरि
 ॥ २९ ॥ रोचसे दिवि रोचसे अन्तरिक्षे पतङ्ग पृथिव्यां रोचसे रोचसे अस्वान्तः ।
 उभा समुद्रौ रुच्या व्यापिथ देवो देवासि महिपः स्वजित् ॥ ३० ॥ (६) अर्वाद् प्र-
 स्तात् प्रयतो व्यध्व आशुर्विपश्चित् प्रतयन् पतङ्गः । विष्णुर्विचिन्तः शवसाधिति-
 ष्टन् प्र केतुना सहते विश्वमेजत् ॥ ३१ ॥ चित्रश्चिकित्वान् महिपः सुपर्ण आ-
 रोचयन् रोदसी अन्तरिक्षम् । अहोरात्रे परि सूर्य वसन्ति प्रास्य विश्वा तिरतो वी-
 र्याणि ॥ ३२ ॥ तिग्मो विभ्राजन् तन्वं । शिशानोरंगमासः प्रवतो रराणः ।
 ज्योतिष्मान् पृथ्वी महिपो वयोधा विश्वा आस्थात् प्रदिशः कल्पमानः ॥ ३३ ॥
 चित्रं देवानां केतुरनीकं ज्योतिष्मान् प्रदिशः सूर्य उद्यन् । दिवाक्रोतिं घुमैस्त-
 मांसि विश्वातारीद् दुरिताभि शुक्रः ॥ ३४ ॥ चित्रं देवानामुदगादनीकं चक्षुभि-
 त्स्य वरुणस्याग्नेः । आमाद् द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं सूर्य आत्मा जगत्स्तस्युपरच
 ॥ ३५ ॥ उद्या पतन्तमरुणं सुपर्णं मध्ये दिवस्तरणि भ्राजमानम् । पश्याम त्वा
 सवितारं यमाहुरजस्रं ज्योतिर्यदधिन्द्रदत्त्रिः ॥ ३६ ॥ दिवस्पृष्टे धावमानं सुपर्णम-
 दित्याः पुत्रं नाथकाम उषं यामि भीतः । स नः सूर्य प्र तिर दीर्घमायुर्मा रिपाम
 सुमतौ ते स्याम ॥ ३७ ॥ सहस्राह्वयं विर्यतावस्य प्रचौ हरेहसस्य पततः स्वर्गम् ।
 स देवानत्सर्वा नुरस्युपदद्यं संपश्यन् याति भुवनानि विश्वा ॥ ३८ ॥ रोहितः कालो
 अभवद् रोहितोऽग्रे प्रजापतिः । रोहितो यज्ञानां मुखं रोहितः स्वराभरत् ॥ ३९ ॥
 रोहितो लोको अभवद् रोहितोऽत्यतपद् दिवम् । रोहितो रुमिभिर्भूमि समुद्रमनु सं
 चरत् ॥ ४० ॥ (१०) सर्वा दिशः समचरद् रोहितोऽधिपतिर्विवः । दिवं समुद्रमाद्

भूमिं सर्वं भूतं वि रक्षति ॥ ४१ ॥ अरोरुहंन्द्रो बृहतीरतन्द्रो षे रूपे कृष्ण-
ते रोचमानः । चित्ररिचक्रित्वान् महिषो वार्तमाया यार्वतो लोकात्मि यद् वि-
भार्ति ॥ ४२ ॥ अभ्यान्पदैति पर्यन्यदस्यतेहोरात्राभ्यां महिषः कल्पमानः । सूर्य
वयं रजसि क्षियन्तं गात्रुविदं हवामहे नार्धमानः ॥ ४३ ॥ पृथिवीप्रो महिषो नार्ध-
मानस्य शानुरदं चक्षुः परि विश्वं ध्रुव्वं । विश्वं संपर्यन्तसुविदत्रो यजत्र इदं शृणोतु
यद्दहं ब्रवीमि ॥ ४४ ॥ पर्यस्य महिमा पृथिवीं समुद्रं ज्योतिं पा विभ्राजन् परि घामन्तरि-
क्षम् । सर्वं संपर्यन्तसुविदत्रो यजत्र इदं शृणोतु यद्दहं ब्रवीमि ॥ ४५ ॥ अर्चोध्यग्निः
समिधा जनानां मतिं धेनुर्मिवायतीमुपासम् । यद्वा इव प्र वयामुज्जिहान्ताः प्र भा-
नवः सिस्रते नाकमर्च्छ ॥ ४६ ॥ (११)

॥ इति द्वितीयोऽनुवाकः ॥

॥ ३ ॥ य इमे धावापृथिवी जजान यो द्रापि कृत्वा भुव्नानि वसेत् । य-
स्मिन् क्षियन्ति प्रदिशः पदुर्वीर्याः पंतत्रो अतुं विचाकशीति । तस्य देवस्य क्रु-
द्धस्यैतदागो य एवं विद्वांसं ब्राह्मणं जिनाति । उद्वेषय रोहित प्र क्षिणीहि मन्त्र-
स्य मतिं मूञ्च पार्शान् ॥ १ ॥ यस्माद् वार्ता अतुथा पर्वन्ते यस्मात् समुद्रा अ-
र्चं विक्षरन्ति । तस्य देवस्य । ० । ० ॥ २ ॥ यो मारयति प्राणयति यस्मात्
णन्ति भुव्नानि विश्वा । तस्य ० ॥ ३ ॥ यः प्राणेन धावापृथिवी तर्पयत्यपा-
ने समुद्रस्य जडं यः पिपति । तस्य ० ॥ ४ ॥ यस्मिन् विगाद् परमेष्ठी पूजाप-
रग्निर्विभ्राजतः सह पृष्ट्या धितः । यः परस्य पाणं परमस्य तेजं आशुदे ।
स्य ० ॥ ५ ॥ यस्मिन् पदुर्वीः पञ्च दिशो अर्धि धिताश्वतश्रु आपो यज्ञस्य
योक्षराः । यो अन्नुरा रोदसी क्रुद्धधक्षुपसंतु । तस्य ० ॥ ६ ॥ यो अंघ्रादो
मर्षपतिर्ब्रुव ब्रह्मणस्पतिरुत यः । भूतो भविष्यद् भुव्नस्य यस्पतिः । तस्य ०
। ७ ॥ अष्टोत्तारिर्विमितं विश्वं देव प्रयोदशं मासं यो विमिषीते । तस्य ० ॥ ८ ॥
पृष्णं त्रियासं हरयः सुपर्णा अपो वमाना दिवमुत् पंतन्ति । त आर्चयन्ममद-
त्तत्तस्य । तस्य ० ॥ ९ ॥ पत्तं तं चन्द्रं करपप रोचनाद् पत्तं मन्दिनं पुष्पं न वि-
ग्धानु । यस्मिन्मूर्धा अपिनाः सप्त माकम् । तस्य ० ॥ १० ॥ (१२)
बृहदैनमत्तं वस्ते पुरस्ताद् रथंतरं मतिं पृहानि पश्चान् । ज्योतिर्विमानं मद्मर्ममा-
सम् । तस्य ० ॥ ११ ॥ बृहदन्यतः पक्ष आसीद् रथंतरमन्यतः सर्वेन मूर्तीर्वी ।
पद् रोहितमर्जनपन्न देवाः । तस्य ० ॥ १२ ॥ स शरत्तः सायमग्निर्भवति स विश्वो
भवति पातपुषन् । स संविता भुव्नान्तरिक्षेण पाति स इन्द्रो भुव्वा नपति मण्यु-

तो दिवम् । तस्य० ॥ १३ ॥ सहस्राह्वयं वियेतावस्य पुंक्षीं हरेर्हंसस्य पंततः स्त-
 र्गम् । स देवान्सर्वानुरस्युपदद्य संपरयन् याति भुवनाति विश्वा । तस्य० ॥ १४ ॥
 अयं स देवो अप्सवन्तः सहस्रमूलः पुरुशाक्रो अक्षिः । य इदं विश्वं भुवनं जजान् ।
 तस्य० ॥ १५ ॥ शुक्रं वहन्ति हरयो रघुप्यदो देवं द्विवि वर्चसा भ्राजमानम् । य-
 स्योर्ध्वा दिवं तन्व । स्तपन्त्यर्वाहः सुवर्णैः पटुरैवि भाति । तस्य० ॥ १६ ॥ येना-
 दित्यान् हरितः संवहन्ति येन यज्ञेन ब्रह्मो यान्ति प्रजानन्तः । यदेकं ज्योतिर्विदुषा
 विभाति । तस्य० ॥ १७ ॥ सप्त युञ्जन्ति रथमेकचक्रमेको अश्वो वहति सप्तनामा ।
 त्रिनाभिं चक्रमजरमन्त्रं यत्रेमा विश्वा भुवनाधिं तस्युः । तस्य० ॥ १८ ॥ अपृथा
 युक्तो वहति बन्धिरुग्रः पिता देवानां जनिता मंत्रीनाम् । श्रुतस्य तन्तुं मनसा
 मिमानः सर्वा दिशः पवते मातरिश्वा । तस्य० ॥ १९ ॥ सम्यञ्च तन्तुं पृदिशोनु सर्वा
 अन्तर्गायत्र्याममृतस्य गर्भे । तस्य० ॥ २० ॥ (१३) तिष्ठुचस्तिस्त्रो व्युपो ह
 तिस्रस्त्रीणि रजांसि दिवो अद्ग तिस्रः । विद्या तं अग्ने त्रेधा जनित्रं त्रेधा देवानां ज-
 निमानि विद्म । तस्य० ॥ २१ ॥ वि य और्षोत् पृथिवीं जार्यमान आ संमुद्रमर्दावन्त-
 रिजे । तस्य० ॥ २२ ॥ त्वमग्ने क्रतुभिः क्रतुभिर्हितोर्कः सभिञ्ज उदरोचया द्विवि ।
 किमभ्यार्वन्मरुतः पृश्निमातरो यद् रोहितमजनयन्त देवाः । तस्य० ॥ २३ ॥ यश्चात्प्रदा
 वलदा यस्य विश्वं उपासते प्रशिषं यस्य देवाः । योऽस्येशे द्विपदो यश्चतुष्पदः । त-
 स्य० ॥ २४ ॥ एकपाद द्विपदो भूयो त्रि चक्रमे द्विपात् त्रिपादमभ्येति पुरवात् । चतुष्पा-
 दके द्विपदामभिस्वरे संपरयन् पङ्क्तिमुपतिष्ठमानः तस्य देवस्य । क्रुद्दस्यैतदागो य एवं
 विदांसं ब्राह्मणं जिनाति । उद् वैपय रोहित प्रक्षिणीहि ब्रह्मज्यस्य प्रति मुञ्च
 प्राशान् ॥ २५ ॥ कृष्णायाः पुत्रो अर्जुनो रात्र्यां वृत्सो जायत । स ह धामधि
 रोहति कहां करोद् रोहितः ॥ २६ ॥ (१४)

॥ इति तृतीयोऽनुवाकः ॥

॥ ४ ॥ (१) ॥ स एति सविता स्वर्दिवस्पृष्टेवचार्कशत् ॥ १ ॥ इरिमभि-
 र्नेभ्र आभृतं महेन्द्र एत्यावृतः ॥ २ ॥ स धाता स विधृता स वायुर्नेभ्र उच्छ्रितम् ॥
 ३ ॥ सौमिमा स वरुणः स रुद्रः समहादेवः । ० ॥ ४ ॥ सो अग्निः स उ सूर्यः
 स उ एव महायमः । ० ॥ ५ ॥ तं वृत्सा उप तिष्ठन्त्येकशीर्षाणो युता दश । ० ॥ ६ ॥
 पुरवात् माञ्च आ तन्वान्ति यदुदेति वि भासति । ० ॥ ७ ॥ तस्यैप मरुतो गृणः स
 एति शिक्वाकृतः ॥ ८ ॥ इरिमभिर्नेभ्र आभृतं महेन्द्र एत्यावृतः ॥ ९ ॥ तस्येमे
 नेव कोशां विष्टम्भा नेवधा हिताः ॥ १० ॥ स प्रजाभ्यो वि परयति यच्च प्राणति यच्च

न ॥ ११ ॥ तमिदं निर्गतं सहः स एष एकं एकद्वेदेकं एव ॥१२॥पुते अस्मिन्
देवा एकद्वतो भवन्ति ॥ १३ ॥ (१५)

(२) कीर्तिश्च यशश्चाम्भरश्च नभश्च ब्राह्मणवर्चसं चार्चं चानार्चं च ॥१४॥
य एतं देवमेकद्वतं वेदं ॥ १५ ॥ न द्वितीयो न तृतीयश्चतुर्थो नाप्युच्यते । ० ॥ १६ ॥
नर्षच्छमो न षष्ठः सप्तमो नाप्युच्यते । ० ॥ १७ ॥ नाष्टमो न नवमो दशमो नाप्युच्य-
ते । ० ॥ १८ ॥ स सर्वस्मै विपर्ययति यच्च प्राणति यश्च न । ० ॥ १९ ॥ तमिदं ति-
गतं सहः स एष एकं एकद्वेदेकं एव । ० ॥ २० ॥ सर्वे अस्मिन् देवा एकद्वतो भव-
न्ति । ० ॥ २१ ॥ (१६)

(३) ब्रह्मं च तर्षश्च कीर्तिश्च यशश्चाम्भरश्च नभश्च ब्राह्मणवर्चसं चार्चं
चानार्चं च ॥२२॥भूतं च भव्यं च अद्वा च रुचिरश्च स्वर्गरश्च स्वधा च ॥२३॥
य एतं देवमेकद्वतं वेदं ॥२४॥स एव मृत्युः सोऽमृतं सोऽर्ध्वं । स रक्षः ॥ २५ ॥
स रुद्रो र्वसुवर्निर्वसुदेधे नमोशुके र्षपट्कारोनु संहितः ॥ २६ ॥ तस्येमे सर्वे
यातव उर्ष मशिपमासते ॥ २७ ॥ तस्यामू सर्वा नक्षत्रा वरो चन्द्रमसा सह
॥ २८ ॥ (१७)

(४) स वा अद्भोजायत तस्माद्दहरजायत ॥ २९ ॥ स वै राज्या अजा-
यत तस्माद् रात्रिरजायत ॥ ३० ॥ स वा अन्तरिक्षादजायत तस्मादन्तरिक्षम-
जायत ॥ ३१ ॥ स वै वायोरजायत तस्माद् वायुरजायत ॥ ३२ ॥ स वै द्विवो-
जायत तस्माद् पौरर्ध्वजायत ॥ ३३ ॥ स वै दिग्भ्योजायत तस्माद् दिशोजा-
यन्त ॥ ३४ ॥ स वै भूमरजायत तस्माद् भूमिरजायत ॥ ३५ ॥ स वा अग्ने-
रजायत तस्माद्भिर्निरजायत ॥ ३६ ॥ स वा अद्भ्योजायत तस्मादापोजाय-
न्त ॥ ३७ ॥ स वा अग्भ्योजायत तस्माद्दृशोजायन्त ॥ ३८ ॥ स वै युजा-
दजायत तस्माद् युजोजायत ॥ ३९ ॥ स युजस्तस्यं युजः स युजस्य शिरम्भृतम्
॥ ४० ॥ स स्तनयति स पि योतते स उ अरमानमम्पति ॥ ४१ ॥ प्रापार्य
पा भद्रार्य वा पुटं प्रायासुराय वा ॥ ४२ ॥ यदा कृणोप्योर्षे गीर्षेऽत्रा वर्षमि भद्रया
यदा ज्ञान्यमर्षद्विषः ॥ ४३ ॥ तावांस्ते मयवन् महिमोषो मे तन्वः शतम् ॥ ४४ ॥
दयो ते यध्वे यदाति यति वासि न्येवुदम् ॥ ४५ ॥ (१८)

(५) भूपानिन्द्रो नमुराद् भूपानिन्द्रामि मृन्मुभ्यः ॥ ४६ ॥ भूपान-
रात्याः शत्याः पतिस्त्वामिन्द्रासि विभूः प्रभूरिति त्वोर्षस्त्रे इयम् ॥ ४७ ॥ नर्ष-

स्ते अस्तु पश्यतु पर्यं मा पश्यत ॥ ४८ ॥ अन्नाद्येन यशसा तेजसा ब्राह्मणवर्चसेन ॥ ४९ ॥ अम्भो अमो महः सह इति त्वोपास्महे वयम् । ०।०॥५० ॥ अम्भो अरुणं रजतं रजः सह इति त्वोपास्महे वयम् । ०।० ॥ ५१ ॥ (१६)

(६) वरुः पृथुः सुभूर्भुव इति त्वोपास्महे वयम् । ०।०॥५२ ॥ मथो वयो व्यचो लोक इति त्वोपास्महे वयम् । ०।०॥५३ ॥ भवद्भसुदिद्वंसुः संयद्वसुरायद्वसुरिति त्वोपास्महे वयम् ॥ ५४ ॥ नमस्ते अस्तु पश्यतु पर्यं मा पश्यत ॥ ५५ ॥ अन्नाद्येन यशसा तेजसा ब्राह्मणवर्चसेन ॥ ५६ ॥ (२०)

॥ इति चतुर्थोऽनुवाकः ॥

॥ त्रयोदशं काण्डं समाप्तम् ॥

अथ चतुर्दशं काण्डम्

॥ १ ॥ मृत्येनोत्तभिता भूमिः सूर्येणोत्तभिता द्यौः । श्रुतेनादित्यास्तित्ठन्ति
दिवि सोमो अर्धं ध्रितः ॥ १ ॥ सोमेनादित्या वलिनः सोमेन पृथिवी मही ।
अयो नक्षत्राणामेपापुपस्ये सोम आहितः ॥ २ ॥ सोमं मन्यते पण्डितान् यत् सै-
पिपन्त्योपधिम् । सोमं यं ब्रूमाणां विदुर्न तस्यारनाति पार्थिवः ॥ ३ ॥ यत् त्वा
सोम पूषिर्वन्ति तत् आ प्यापमे पुनः । वापुः सोमस्य रक्षिता सप्तानां मास
आकृतिः ॥ ४ ॥ आच्छद्विधानैर्गुपितो बर्हितैः सोम रक्षितः । प्राणामिच्छुयवन्
तिष्ठमि न तै अरनाति पार्थिवः ॥ ५ ॥ चित्तिरा उपवर्हेणं चक्षुरा अभ्यञ्ज-
नम् । द्यौर्भूमिः कोशं आसीद् यदयात् सूर्या पतिम् ॥ ६ ॥ रैभ्यासीदनुदेयी नारा-
शंसी न्योचनी । सूर्याया भद्रमिद् वासो गार्थयैति परिष्कृता ॥ ७ ॥ स्तोमा
आसन् प्रतिधयः कुरीरं हृन्दं ओपशः । सूर्याया अरिवना वराग्निरासीत् पुरो-
गुवः ॥ ८ ॥ सोमो वधूपुरंभवदरिवनास्तामुभा वरा । सूर्या यत् पत्ये शंसन्ती म-
नेसा सविताददात् ॥ ९ ॥ मनो अस्या अनं आसीद् धीरासीदुत च्युदिः ।
शुक्रावन्द्वाहावास्तां यदयात् सूर्या पतिम् ॥ १० ॥ (१) श्रवसामाभ्यामु-
भिहितौ गावौ ते सामनावैताम् । श्रोत्रे ते चक्रे आस्तां दिविपन्याश्चराचरः ॥ ११ ॥
शुचीं ते चक्रे यात्या ध्यानो अज्ज आहतः । अनो मनस्मयं सूर्यारोहत् मयती प-
तिम् ॥ १२ ॥ सूर्याया बहनुः प्रागात् सविता यमवामृजत् । मघामुं ह्यन्यन्ते गावः
फलगुनीषु व्युद्यते ॥ १३ ॥ यदंभिवना पृच्छमानावयातं त्रिचक्रेण बहनुं सूर्यायाः ।
कैकं चक्रं वामामीत् कुं देहाय तस्यधुः ॥ १४ ॥ यदयातं शुभस्पती वरेयं सूर्या-
मुप । विश्वं देवा अन्नु तद् वामजानन् पुत्रः पितरमवृणीत् पूषा ॥ १५ ॥ द्वे तं
चक्रे सूर्ये मक्षार्णं श्रुतया विदुः । अथैकं चक्रं यद् गुहा तदंजातय इद् विदुः ॥ १६ ॥
श्रवमणं यजामहे सुवन्धुं पतिर्वेदंनम् । उर्वारुकमिव धर्म्यतात् मेतो मुञ्चामि ना-
मुतः ॥ १७ ॥ मेतो मुञ्चामि नामुतः सुवदाप्रमुतस्करम् । यथेयमिन्द्र मीद्वः
मुपुत्रा मुभगासति ॥ १८ ॥ म त्वा मुञ्चामि वरुणस्य पाशाद् येन त्वावन्नात्
सविता भ्रुशेवाः । श्रुतस्य योनीं मुकृतस्य लोके स्योनं तं अस्तु मृहसंमलापै
॥ १९ ॥ स्त्वेतो नपतु हस्तयुष्माभिर्ना त्वा म बहतां रयेम । गृहान् गन्ध

गृहपत्नी यथासौ यशिनी त्वं विदथमा वंदासि ॥ २० ॥ (२) इह प्रियं प्र-
 जायै ते समृध्यतामस्मिन् गृहे गार्हपत्याय जाग्रहि । एना पत्या तन्वंः सं स्पृश-
 स्वाथ जिर्विदथमा वंदासि ॥ २१ ॥ इहैव स्तं मा वि योष्टं विश्वमायुर्व्यश्रु-
 तम् । क्रीडन्तौ पुत्रैर्नतृभिर्मोदमानौ स्वस्तकौ ॥ २२ ॥ पूर्वापरं चरतो माययती
 शिशु क्रीडन्तौ परिं यातोर्णवम् । विश्वान्यो भुवना विचष्टं श्रुतून्त्यो विदथजा-
 यसे नवंः ॥ २३ ॥ नवोनवो भवसि जायमानोद्ग्रां केतुरूपसामेप्यग्रम् । भागं दे-
 वेभ्यो वि दंथास्यायन् प्र चन्द्रमस्तिरसे वीर्धमायुः ॥ २४ ॥ परां देहि शाम्बुर्ध-
 ब्रह्मभ्यो वि भंजा वसुं । कृत्यैपा पद्वती भूत्वा जाया विशते पतिम् ॥ २५ ॥
 नीललोहितं भवति कृत्यासक्तिर्व्यज्यते । एधन्ते अस्या ज्ञातयः पतिर्वन्धेषु षध्य-
 ते ॥ २६ ॥ अरलीला तनुर्भवति रुशती पापयामुया । पतिर्यद् वृध्वोः वाससः
 स्वभङ्गमभ्यूर्णुते ॥ २७ ॥ आशसनं विशसनमयो अधिविकर्तनम् । सूर्यापाः प-
 श्य रूपाणि तानि ब्रह्मोत शुम्भति ॥ २८ ॥ तुष्टमेतत् कर्दुकमपाष्टवद् विषवृक्ष-
 तदत्तवे । सूर्या यो ब्रह्मा वेद स इद् वार्धूयमर्हति ॥ २९ ॥ स इत् तत् स्थानं ई-
 रति ब्रह्मा वाससः सुप्रङ्गलम् । मायश्चित्तं यो अध्येति येन जाया न रिप्यति ॥ ३० ॥
 (३) युवं भगं सं भरतं समृद्धमृतं वदन्तावृतोद्येषु । ब्रह्मणस्पते पतिमस्यै रोच्य-
 चार्कं संभलो वेदतु वाचमेताम् ॥ ३१ ॥ इहर्दसाथ न पुरो गमायेमं गावः प्रज-
 या वर्धयाथ । शुभं यतीरुस्रियाः सोमवर्चसो विश्वे देवाः काश्रिह वो मनांसि ॥ ३२ ॥
 इमं गावः प्रजया सं विशाथायं देवानां न मिनाति भागम् । अस्मै वः पूषा मरुतंश्च सर्वे
 अस्मै वो धाता संविता सुवाति ॥ ३३ ॥ अनुत्तरा श्रुजवंः सन्तु पन्थानो येभिः सता-
 यो यन्ति नो चरेयम् । सं भगेत् समर्थ्यम्णा सं धाता मुंजतु वर्चसा ॥ ३४ ॥ यच्च
 वर्चो अक्षेषु सुरायां च यदाहितम् । यद् गोप्राश्विता वर्चस्तेनेमां वर्चसावतम् ॥ ३५ ॥
 यिन महानुध्या जघनमरिवन्ता येन वा सुरां । येनात्ता अभ्यपिच्यन्त तेनेमां
 वर्चसावतम् ॥ ३६ ॥ यो अग्निभ्यो दीदयंत्स्वः न्तये विमाम इदंते अचरेषु ।
 अपां नपान्मधुमतीरुपो वा याभिरिन्द्रो वावृधे वीर्यावान् ॥ ३७ ॥ इदमर्क-
 शन्तं प्राभं तनुद्विषिमपोहामि । यो भद्रो राचनस्तमुदंचामि ॥ ३८ ॥ आस्यं प्रा-
 क्षणाः स्नपनीहन्त्ववीरघ्नीरुदंजन्त्वापः । अर्थ्यम्णा अग्निं पयंतु पूषन् प्रती-
 क्षन्ते श्वशुरो वृत्ररथ ॥ ३९ ॥ शं ते हिरण्यं शमुं सन्त्वापः शं मेधिर्मवतु शं
 युगस्य तन्नं । शं तु आपः शतपवित्रा भवन्तु शशु पत्या तन्वंः सं स्पृशत
 ॥ ४० ॥ (४) खे रयस्य खेनसः खे युगस्य शतक्रतोः । अणालामिन्द्रं प्रिणुत्वा-
 र्कणोः सूर्यत्वचम् ॥ ४१ ॥ आशासाना सौमनसं प्रनां सौभाग्यं उपिम् । १

त्पुरनुव्रता भृन्वा सं नैतस्त्रामनाय कम् ॥ ४२ ॥ यथा सिन्धुर्नदीनां साम्राज्यं
 सुपूर्वे वृषा । एवा त्वं सम्राज्येधि पत्युरस्ते परेत्यं ॥ ४३ ॥ सम्राज्येधि स्व-
 शरिषु सम्राज्युत देवेषु । ननान्दुः सम्राज्येधि सम्राज्युत स्वध्याः ॥ ४४ ॥
 या अहंन्वन्नव्यन् याश्च तन्नरे या देवीरन्तां अभितोर्ददन्त । तास्त्वा जरसे सं
 ध्येयंत्वायुष्मतीदं परिं धत्स्व वासः ॥ ४५ ॥ जीवं रुदन्ति वि नयन्त्यध्वरं
 दीर्घामनु प्रसिति दीध्युर्नरः । नार्प पितृभ्यो य इदं समीरिरे मयः पतिभ्यो ज-
 नये पतिव्रजे ॥ ४६ ॥ स्योनं ध्रुवं प्रजायै धारयामि तेरमानं देव्याः पृथिव्या
 जपस्ये । तमा तिष्ठानुमाद्या सुवर्चा दीर्घे त आयुः सविता कृणोतु ॥ ४७ ॥
 येनाग्निरस्या भूम्या हस्तं जग्राह दक्षिणम् । तेन गृह्णामि ते हस्तं मा व्यथिष्ठा
 मया सह प्रजाया ज धनेन च ॥ ४८ ॥ देवस्ते सविता हस्तं गृह्णातु सोमो राजा
 सुपूजसे कृणोतु । अग्निः सुभगां जातवेदाः पत्ये पत्नीं जरदंष्टि कृणोतु ॥ ४९ ॥
 गृह्णामि ते सौभगत्वाय हस्तं मया पत्यां जरदंष्ट्रियथासः । भगो अर्यमा सविता
 पुरंधिर्मर्षं त्वाद्गर्गाहंपत्याय देवाः ॥ ५० ॥ (५) भगस्ते हस्तमग्रहीत् सविता हस्तम-
 ग्रहीत् । पत्नी त्वमसि धर्मणाहं गृह्णतिस्तव ॥ ५१ ॥ ममेयमस्तु पोष्यामर्षं त्वा-
 दाद् बृहस्पतिः । मया पत्यां प्रजावति सं जीव शरदः शतम् ॥ ५२ ॥ त्वष्टा
 वासो व्यदधाच्छुभे कं बृहस्पतेः प्रशिषां कवीनाम् । तेनेमां नारीं सविता भगश्च
 सूर्यामिब्र परिं धत्तां प्रजायां ॥ ५३ ॥ इन्द्राग्नी द्यावापृथिवी मातरिश्वा मित्रा-
 वहंणा भगो अश्विनोभा । बृहस्पतिर्मरुतो ब्रह्म सोम इमां नारीं पूजया वर्धयन्तु
 ॥ ५४ ॥ बृहस्पतिः प्रथमः सूर्यायाः शीर्षे केशौ अकल्पयत् । तेनेमामश्विनो
 नारीं पत्ये सं शोभयामसि ॥ ५५ ॥ इदं तद्रूपं यदवस्तु योषां जायां जिज्ञासे
 मनसा चरन्तीम् । तामन्वतिप्ये सखिभिर्नवगृहैः क इमान् विद्वान् वि चंचर्त पा-
 शान् ॥ ५६ ॥ अहं वि प्यामि मयि रूपमस्या वेददित् परयन् मनसः कुलायम् ।
 न स्तेयमग्नि मनसोदंप्रुच्ये स्वयं श्रेष्ठानो बहणस्य पाशान् ॥ ५७ ॥ म त्वां सु-
 श्यामि बहणस्य पाशाद् येन त्वावध्नात् सविता सुरेशाः । उठं लोकं सुगमञ्च
 पन्थां कृणोमि तुभ्यं सहपेत्यै वधु ॥ ५८ ॥ उद्यच्छध्वमप रत्तो हनायेमां
 नारीं सुकृते दधात । धाता विंशरिचत् पतिप्रस्ये विवेदु भगो राजा पुर पंतु म
 ज्ञानन् ॥ ५९ ॥ भगस्ततत्त चतुदः पादान् भगस्ततत्त चत्वार्युपलानि । त्वष्टा पि-
 पेश मध्यतोनु वर्धन्तसा नो अस्तु सुमहगंली ॥ ६० ॥ सुकिंशुकं बहंतु विरव-
 रूपां हिरण्यवर्णं मृष्टं मुचक्रम् । आ रोह सूर्ये अमृतस्य लोकं स्योनं पतिभ्यो
 बहंतु कृणु त्वम् ॥ ६१ ॥ अभ्रातृर्घ्नी बहृणापशुर्घ्नी वृहस्पते । इन्द्रार्पतिर्घ्नी

पुत्रिणीमास्मभ्यै सवितर्वह ॥ ६२ ॥ मा हिंसिष्टं कुमार्यैः स्थूलैः देवकृते पृथि ।
शालाया देव्या द्वारं स्योनं कृणमो बधूपथम् ॥ ६३ ॥ ब्रह्मापरं युज्यतां ब्रह्म
पूर्वं ब्रह्मान्ततो मध्यतो ब्रह्म सर्वतः । अत्राव्याधां देवपुरां प्रपद्य शिवा स्योना
पतिलोके वि राज ॥ ६४ ॥ (६)

॥ इति प्रथमोऽनुवाकः ॥

॥ २ ॥ तुभ्यमग्ने पर्यवहन्त्सूर्या बहनुना सह । स नः पतिभ्यो जायां दा
ध्रमे प्रजया सह ॥ १ ॥ पुनः पत्नीमग्निरवादायुषा सह वर्चसा । वीर्यायुरस्या
यः पतिर्जीवाति शरदः शतम् ॥ २ ॥ सोमस्य जाया प्रथमं गन्धर्वस्तेपरः पतिः ।
मृतीयो अग्निष्टे पतिस्तुरीयस्ते मनुष्यजाः ॥ ३ ॥ सोमो ददद् गन्धर्वाय गन्धर्वो
ददद्ग्नये । रयिं च पुत्रांश्चादादग्निर्मह्यमथो इमाम् ॥ ४ ॥ आ वामगन्तु-
मतिर्वाजिनीवसु न्यश्विना हृत्सु कामा अरंसत । अभूतं गोपा मिथुना शुभस्प-
ती प्रिया अर्यम्णो दुर्या अशीमहि ॥ ५ ॥ सा मन्दमाना मनसा शिवेने रयिं
धेहि सर्ववीरं वचस्पम् । सुगं तीर्थं सुमप्राणं शुभस्पती स्थाणुं पथिष्ठामपं
दुर्मतिं हेतम् ॥ ६ ॥ या ओपधयो या नद्योः यान्ति चेत्राणि या वना । तास्त्वा
वधु प्रजावर्ती पत्ये रक्षन्तु रक्षसः ॥ ७ ॥ एमं पन्थामरुक्ताम सुगं स्तित्वार-
नम् । यस्मिन् वीरो न रिप्यत्यन्येषां विन्दते वसु ॥ ८ ॥ इदं सु मे नरः भृशुत
ययाशिषा दंपती वाममश्रुतः । ये गन्धर्वा अप्सरसश्च देवीरेषु वानस्पत्येषु येषि
तस्थुः । स्योनास्ते अस्यै वध्वै भवन्तु मा हिंसिषुर्वहतुमुह्यमानम् ॥ ९ ॥ ये
वध्वश्चन्द्रं बहंतु यक्ष्मा यन्ति जनां अन्तु । पुनस्तान् यज्ञिया देवा नयन्तु यत् प्रा-
गताः ॥ १० ॥ (७) मा विदन् परिपन्थितो य आसीदन्ति दंपती । सुगेन दुर्गम-
तीतामपं द्रान्त्वरांतयः ॥ ११ ॥ सं काशयामि बहंतु ब्रह्मणा गृहैरघोरिण व-
क्षुषा मित्रियेण । पर्याणद्धं विश्वरूपं यदस्ति स्योनं पतिभ्यः सविता त्व कृ-
णोतु ॥ १२ ॥ शिवा नारीयमस्तमार्गन्निमं धाता लोकप्रस्ये दिदेश । तामर्यमा भगो
अश्विनोभा प्रजापतिः प्रजया वर्धयन्तु ॥ १३ ॥ आत्मन्वत्पूर्वदा नारीयमाग्न त-
स्यां नरो वपत् वीजमस्याम् । सा वः प्रजां जनयद् वृक्षाणांभ्यो विभ्रती दुग्धमृष-
भस्य रेतः ॥ १४ ॥ मतिं तिष्ठ विराडग्निं विष्णुरिवेह संरस्वति । सिनीवान्ति
म जायतां भगस्य सुमतावसत् ॥ १५ ॥ उद् वं ऊर्मिः शम्वा हन्त्वापो यो-
नोणि मुञ्चत । मादुष्कृतां व्येनसावृष्ण्यावशुन्मार्ताम् ॥ १६ ॥ अघोरवन्त-

पति-

॥ सुशेवा सुयमां गृहेभ्यः । धीरुमृद्वेष्टकोमा सं त्वयैधिपीम-
 ॥ १७ ॥ अद्रेवृक्ष्यपतिघ्नीद्वेषि शिवा पशुभ्यः सुयमां सुव-
 सुद्वेष्टकांमा स्योनेममग्नि गर्हपत्यं सपर्य ॥ १८ ॥ उत्तिष्टेतः कि-
 झई त्वेदे अभिभूः स्वाद् गृहात् । गृह्यपी निर्धृते याजमन्धो-
 मेह रैस्याः ॥ १९ ॥ यदा गर्हपत्यमसंपर्येत पूर्वमग्नि वधूरि-
 त्त्यै नारि पितृभ्यश्च नमस्कुरु ॥ २० ॥ (८) शर्मघर्मतदा हंदा-
 सिनीवालि म जायतां भगस्य सुमंतावसत् ॥ २१ ॥ ये ये
 नोपस्तृणीयन् । तदा रोहतु सुमजा या कुन्या विन्दते पतिम्
 गृहि चल्बजमधि चर्मणि रोहिते । तत्रोपविश्य सुमजा इमम्-
 ॥ आ रोह चर्मोप सीदग्निमेप देवो इन्ति रजामि सर्वा ।
 इह मजा ॥ २२ ॥ त्वे अस्म सुज्येष्ठयो भवत् पुत्रस्त एपः ॥ २४ ॥ वि तिष्ठ-
 न्तां मातुरस्या उपस्थानानारुपाः पशुयो जायमानाः । सुमङ्गल्युप सीद्वेमग्नि
 संपत्नी मति भूपेह देवान् ॥ २५ ॥ सुमङ्गली प्रतरणी गृहाणां सुशेवा पत्ये श्व-
 शुराय शंभूः । स्योना श्वश्र्वे म गृहान विशोमान् ॥ २६ ॥ स्योनाभ्व श्वशुरभ्यः
 स्योना पत्ये गृहेभ्यः । स्योनास्यै सर्वस्यै विशे स्योना पुण्यैषां भव ॥ २७ ॥
 सुमङ्गलीरिषे वधूरिमां समेत परयत । सौभाग्यमस्यै इत्वा दीर्घायैविपरेतन
 ॥ २८ ॥ या वृहीदीं युवतपो याश्चेह जरतीरपि । वचो न्वस्यै सं वृत्ताथास्तै
 विपरेतन ॥ २९ ॥ इवमपस्तरणं वधं विशवां रूपाणि विश्रतम् । आरोहन्
 मूर्धा सांवित्री बृहते सौभाग्ये कम् ॥ ३० ॥ (९) आरोह तल्पं सुमनुस्यमानेह प्रजां
 जनय पत्ये अस्मै । इन्द्राणीव सुबुधा शुभ्यमाना ज्योतिरग्रा उपसः मति जा-
 गरासि ॥ ३१ ॥ देवा अग्रे न्यपद्यन्त पत्नीः समस्पृशन्त तन्वन्तनुभिः ।
 मूर्धेवं नारि विश्वरूपा महित्वा प्रजावती पत्या सं भवेद् ॥ ३२ ॥ उत्तिष्टेतो वि-
 श्वावसो नमसेडामहे त्वा । जामिभिच्छ पितृपत्रं न्यक्तां म ते भागो जनुषा तस्य
 विद्धि ॥ ३३ ॥ अत्तरसः सधमाद् मदन्ति हविर्धानमन्तरा मूर्धे च । तास्तं ज-
 नित्रमभि ताः परेहि नमस्ते गन्धर्वतुनां कृणोमि ॥ ३४ ॥ नमो गन्धर्वस्य नमसे
 नमो भागाय चक्षुषे च कृणमः । विश्वावसो अग्रणा ते नमोभि जाया अत्तरमः
 परेहि ॥ ३५ ॥ शया युयं सुमनसः स्यामोदितो गन्धर्वमार्वावृताम । अगन्तम देवः
 परमं सधसधमगन्म यत्र प्रतिरन्त आयुः ॥ ३६ ॥ सं पितृपार्श्वे सृजथां माता
 पिता च रेतसो मवाथः । मयं इव योषामधिरोहयनां प्रजां कृणवाथामिह पुंष्यनं
 शयिम् ॥ ३७ ॥ तां पूर्वा द्विवन्तमामेरपस्व यस्यां धीर्जे मनुष्या उपपन्ति । यानं ऊरु उंशनी

विश्रयाति यस्यामुशन्तः प्रहरेम शेषः ॥ ३८ ॥ आ रोहोरुमुप यत्त्व हस्तं परि
 प्वजस्व जायां सुमनस्पमानः । प्रजां कृणवाथामिह मोदमानौ द्वीर्षि वामायुः सवि-
 ता कृणोतु ॥ ३९ ॥ आ वां प्रजां जनयतु प्रजापतिरहोरात्राभ्यां समनकूर्व-
 मा । अर्तुर्मेङ्गली पतिल्लोकमा विशेमंशं नो भव द्विपदे शं चतुष्पदे ॥ ४० ॥ (१०)
 देवैरेक्षं मनुना साकमेतद् वाधूयं वासो वध्वश्च वस्त्रम् । यो यत्रायें चिक्षितुषे
 ददाति स इद् रक्षांसि तन्पानि हन्ति ॥ ४१ ॥ यं मे इत्तो ब्रह्मभागं वेषूयो-
 र्वाधूयं वासो वध्वश्च वस्त्रम् । युवं ब्रह्मणोनुमन्यमानौ बृहस्पते साकमिन्द्रम्
 दत्तम् ॥ ४२ ॥ स्योनाद्योनेरधि बुध्यमानौ हसामुदौ महसा मोदमानौ । सु-
 ग् सुपुत्रौ संगृह्णी तंराथो जीवावुपसो विभ्रातीः ॥ ४३ ॥ नवं वसानः सुगभिः
 सुवासो उदगां जीव उपसो विभ्रातीः । आरडात् पतत्रीवाभुलि विश्वस्पादेन-
 सस्परि ॥ ४४ ॥ शुम्भती धावापृथिवी अन्तिसुम्ने महिञ्जते । आपां सप्त
 सुसुवुर्वेचीस्ता नो पुञ्चन्तब्रह्मसः ॥ ४५ ॥ सूर्यायै देवेभ्यो मित्राय वरुणाय च ।
 ये भूतस्य प्रचेतसस्तेभ्य इदमकंठं नमः ॥ ४६ ॥ य अत्ते चिदभिश्चिपः पुरा
 जुनुभ्य आवृदः । संधाता संधिं मुयवां पुरुवसुनिष्कर्ता विदुतं पुनः ॥ ४७ ॥
 अथास्मत् तम उच्छतु नीलं पिशङ्गमुत लोहितं यत् । निर्दहनी या पृषातृक्प-
 स्मिन् तां स्याणावध्या संजामि ॥ ४८ ॥ यावतीः कृत्या उप्रवासन्ते यावन्तो
 राज्ञो वरुणस्य पाशाः । व्यृद्धयो या असमृद्धयो या अस्मिन् ता स्याणावधि
 सादयामि ॥ ४९ ॥ या मे प्रियतमा तुनूः सा मे विभायु वाससः । तस्याष्टे तं
 वनस्पते नीवि कृणुष्व मा वयं रिपाम ॥ ५० ॥ (११) ये अन्ता यावती । सियो ष
 ओतवो ये च तन्तवः । वासो यत् पत्नीभिरुतं तन्नः स्योनमुप स्पृशात् ॥ ५१ ॥
 उशतीः क्रुन्यला इमाः पितृलोकात् पतिं यतीः । अर्व क्षिणापसृजत स्वाहा ॥ ५२ ॥
 बृहस्पतिनावसृष्टां विश्वे देवा अन्धारयन् । वचो गोषु प्रविष्टं यत् तेनेमां सं शेजाममि
 ॥ ५३ ॥ बृहस्पतिना० । तेजो गोषु प्रविष्टं यत् तेन० ॥ ५४ ॥ बृहस्पतिना० ।
 भगो गोषु प्रविष्टो यस्तेन० ॥ ५५ ॥ बृहस्पतिना० । यशो गोषु प्रविष्टं यत् तेन०
 ॥ ५६ ॥ बृहस्पतिना० । पयो गोषु प्रविष्टं यत् तेन० ॥ ५७ ॥ बृहस्पति-
 नावसृष्टां विश्वे देवा अन्धारयन् । स्यो गोषु प्रविष्टो यस्तेनेमां सं शेजाममि
 ॥ ५८ ॥ यत्रीमे केशिनो जनां गृहे तं समनतिष् सौदेन कृण्वन्तोऽपम् ।
 अग्निष्ठा तस्यादेनसः सविता च मे मुञ्चताम् ॥ ५९ ॥ यत्रीयं दुहित्वा
 तव विद्वेशयस्त्वं गृहे सौदेन कृण्वन्तोऽपम् । अग्निष्ठा० ॥ ६० ॥ (१२)
 यजामयो यमुञ्जयो गृहे तं समनतिष् सौदेन कृण्वन्तोऽपम् । अग्निष्ठा० ॥ ६१ ॥

यन् तं प्रजाप्यां पशुषु यद्वा गृहेषु निष्ठितमप्रकृष्टिस्थं कृतम् । अग्निष्ठा तस्मादेन-
सः सविता च प्र मुञ्चताम् ॥ ६२ ॥ इयं नार्युषं घृते पूर्यान्यावपन्निका । शी-
र्षायुरस्तु मे पतिर्जीवाति शरदः शतम् ॥ ६३ ॥ इहेमाविन्द्र सं लुद चक्रवाकेव
दंपती । प्रजयन्तां स्वस्तकां विश्वमायुर्व्यंशुताम् ॥ ६४ ॥ यदासन्त्यामुषधाम्
यद् वांपवासने कृतम् । विवाहे कृत्यां यां चक्रुरास्तान्ने तां नि दधमसि ॥ ६५ ॥
यद् दुष्कृतं यच्छर्मलं विश्वेदे बहती च यन् । तत् संभलस्य कम्बले मृज्महे कु-
रितं व्रयम् ॥ ६६ ॥ संभले मलं सादयित्वा कम्बले कुरितं व्रयम् । अर्भम् यज्ञि-
याः श्रद्धाः प्र ण आर्यपि तारिपत् ॥ ६७ ॥ कृत्रिमः कण्ठकः शतहन् य एवः ।
स्याः केरुयं मल्लमपं शीर्षण्यं लिखात् ॥ ६८ ॥ अद्वाद्वाद् व्रयस्यस्या अप
नि दधमसि । तन्मा प्रापत् पृथिवीं मोत देवान् दिवं मा प्रापदुर्वान्त-
म् । अपो मा प्राण्मल्लमेतदग्ने यमं मा प्रापत् पितृश्च सर्वांन् ॥ ६९ ॥
सं त्वां नद्यामि पर्यसा पृथिव्याः सं त्वां नद्यामि पयसांपथीनाम् । सं त्वां न-
द्यामि प्रजया धनेन सा संनद्धा मुनुहि वाज्रमेवम् ॥ ७० ॥ (१३) अपोहर्मसि सा
त्वं सामाहमस्मृक्तं शरदं पृथिवी त्वम् । ताविह सं भवाव प्रजामा जनयावहे
॥ ७१ ॥ जन्नियन्ति नावग्रवः पुन्नियन्ति सुदानवः । अरिष्टामू सचेवहि बृहते
वाज्रसावये ॥ ७२ ॥ ये पितरो बधूदृशा इमं बहनुमार्गमन् । ते अस्यै वध्वै सं-
पत्न्यं प्रजावृच्छमे यच्छन्तु ॥ ७३ ॥ येदं पूर्वागन् रशनायमाना प्रजामस्यै द्रविणं
चेह दत्त्वा । तां बहन्त्वर्गत्तस्यानु पन्थां विराडियं सुपूजा अत्यजैपीत् ॥ ७४ ॥
प्र बुध्यस्व सुबुधा बुध्यमाना दीर्घायुस्त्वायं शतशरदाय । गृहान् गर्च्छ गृहपत्नी
पयासो दीर्घं न आयुः सविता कृणोतु ॥ ७५ ॥ (१४)

॥ इति द्वितीयोऽनुवाकः ॥

॥ चतुर्दशं काण्डं समाप्तम् ॥

अथ पञ्चदशोऽङ्कण्डम्

॥ १ ॥ ब्राह्म्यं आसीदीयेमान एव स प्रजापतिं समैरयत् ॥ १ ॥ स प्रजापतिः
सुवर्णमात्मन्नेपश्यत् तत् प्राजंतयत् ॥ २ ॥ तदेकमभवत् तल्ललाममभवत् तन्म-
हदभवत् तज्ज्येष्ठमभवत् तद् ब्रह्माभवत् तत् तपोभवत् तत् सत्यमभवत् तेन प्रा-
जायत ॥ ३ ॥ सोवर्धत स महानभवत् स महादेवोभवत् ॥ ४ ॥ स देवानामीशां
पयैत् स इशानोभवत् ॥ ५ ॥ स एकमात्योभवत् स धनुरार्दत् तदेवेन्द्रधनुः ॥ ६ ॥
नीलं वस्त्रोदरं लोहितं पृष्ठम् ॥ ७ ॥ नीलेनैवापिद्यं भ्रातृव्यं प्रोषोति लोहितेन
द्विपन्तं विध्यतीति ब्रह्मवादिनी वदन्ति ॥ ८ ॥

॥ २ ॥ स उदतिष्ठत् स प्राचीं दिशमनु व्यचलत् ॥ १ ॥ तं बृहच्च रथन्तरं चादि-
त्याश्च विश्वे च देवा अन्वव्यचलन् ॥ २ ॥ बृहते च वै स रथन्तरायं चादित्येभ्य-
श्च विश्वेभ्यश्च देवेभ्य आ वृश्चते य एवं विद्वांसं ब्राह्म्यमुपवर्दति ॥ ३ ॥ बृहतरश्च वै
स रथन्तरस्य चादित्यानां च विश्वेषां च देवानां प्रियं धाम भवति तस्य प्राच्यां दिशि
॥ ४ ॥ अद्वा पुंश्चुली मित्रो माग्धो विज्ञानं वासोहरुष्णीपं रात्री केशा हरितौ प्रवृता
कल्मलिर्मणिः ॥ ५ ॥ भूतं च भविष्यच्च परिष्कुन्दौ मनो विपथम् ॥ ६ ॥ मातरिरवा च
पदेमानश्च विपथवाहौ वातः सारयी रेप्सा प्रतोदः ॥ ७ ॥ क्रीतिश्च यश्च पुरःसरावतै
क्रीतिर्गच्छत्या यशो गच्छति य एवं वेद ॥ ८ ॥ स उदतिष्ठत् स दक्षिणां दि-
शमनु व्यचलत् ॥ ९ ॥ तं यज्ञायज्ञियं च वामदेव्यं च यज्ञश्च यजमानश्च पशवैरवा-
नुव्यचलन् ॥ १० ॥ यज्ञायज्ञियाय च वै स वामदेव्याय च यज्ञाय च यजमानाय च
पशुभ्यश्चा वृश्चते य एवं विद्वांसं ब्राह्म्यमुपवर्दति ॥ ११ ॥ यज्ञायज्ञियस्य च वै स वाम-
देव्यस्य च यज्ञस्य च यजमानस्य च पशूनां च प्रियं धाम भवति तस्य दक्षिणायां
दिशि ॥ १२ ॥ उपाः पुंश्चुली मन्त्रो माग्धो विज्ञानं० मणिः ॥ १३ ॥ अयावास्याः ॥
च पाणमासी च परिष्कुन्दौ मनो० ॥ १४ ॥ स उदतिष्ठत् स प्रतीचीं दिशमनु
व्यचलत् ॥ १५ ॥ तं वैरूपं च वैराजं चापश्च वरुणश्च राजानुव्यचलन् ॥ १६ ॥
वैरुपायं च वै स वैराजाय चापश्च वरुणाय च राज्ञ आ वृश्चते य एवं विद्वांसं
मात्ममुपवर्दति ॥ १७ ॥ वैरूपस्य च वै स वैराजस्य चापां च वरुणस्य च राज्ञः

प्रियं धाम भवति तस्य प्रतीच्यां दिशि ॥ १८ ॥ इरा पुंश्चली हसो मागधो
 विज्ञानं० मणिः ॥ १९ ॥ अहंश्च रात्री च परिष्कन्दौ मनो० ॥ २० ॥ स
 उदीतिष्ठत् स उदीर्ची दिशमनु व्यचलत् ॥ २१ ॥ तं श्येत च नौधसं च सप्त-
 र्पयश्च सोमश्च राजानुव्यचलत् ॥ २२ ॥ श्येताय च वै स नौधसाय च सप्त-
 पिभ्यश्च सोमाय च राज्ञ आ ष्टश्चते य एवं विद्वांसं मात्यमुपवदति ॥ २३ ॥
 श्येतस्य च वै स नौधसस्य च सप्तर्षीणां च सोमस्य च राज्ञः प्रियं धाम भवति
 तस्योदीच्यां दिशि ॥ २४ ॥ विद्युत् पुंश्चली स्तनयित्नुर्मागधो विज्ञानं वासोहृ-
 ष्णीषं रात्री केशा हरिती मवर्ता कम्पल्लिर्षणिः ॥ २५ ॥ श्रुतं च विधुतं च परि-
 ष्कन्दौ मनो विषयम् ॥ २६ ॥ मातरिरवा च पवेमानश्च विषयवाहौ वातः सारथी
 रेप्सा प्रतोदः ॥ २७ ॥ कीर्तिश्च यशश्च पुरः सरावैने कीर्तिर्गच्छत्या यशो
 गच्छति य एवं वेद ॥ २८ ॥

॥ ३ ॥ स संबत्सरमूर्ध्वोतिष्ठत् तं देवा अद्भुवन् मात्य किं नु तिष्ठसीति
 ॥ १ ॥ सौत्रवीदामन्दीं मे सं भरन्तिवति ॥ २ ॥ तस्मै मात्यापामन्दीं समभरन्
 ॥ ३ ॥ तस्यां प्रीप्सरच वसन्तरच द्वौ पादावास्तां शरचं वृषाश्च द्वौ ॥ ४ ॥
 वृहश्च रथन्तरं चानुप्येऽव्वास्तां यज्ञायज्ञियं च वामदेव्यं च तिर्यच्ये ॥ ५ ॥ अचुः
 माश्चस्तन्तवो यज्ञीपि तिर्यच्यः ॥ ६ ॥ वेदं आस्तरणं ब्रह्मोपवर्हणम् ॥ ७ ॥
 सामांसाद् उद्गीयोपथयः ॥ ८ ॥ तामामन्दीं मात्य आरोहत् ॥ ९ ॥ तस्य देव-
 जनाः परिष्कन्दा आसन्तस्कन्धाः भद्राख्यां विश्वानि भूतान्युपसदः ॥ १० ॥
 विश्वान्येवास्यं भूतान्युपसदो भवन्ति य एवं वेद ॥ ११ ॥

॥ ४ ॥ तस्मै प्राच्यां दिशः ॥ १ ॥ वामन्तौ मासौ गोप्तारावकुर्वन् वृहश्च रथ-
 न्तरं चानुप्येऽव्वास्तां ॥ २ ॥ वामन्तावेतं मासौ प्राच्यां दिशो गोपायतो वृहश्च रथन्तरं
 चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥ ३ ॥ तस्मै दक्षिणाया दिशः ॥ ४ ॥ प्रीप्सो मासौ गो-
 प्तारावकुर्वन् यज्ञायज्ञियं च वामदेव्यं चानुप्येऽव्वास्तां ॥ ५ ॥ प्रीप्सवेतं मासौ दक्षिणाया
 दिशो गोपायतो यज्ञायज्ञियं च वामदेव्यं चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥ ६ ॥ त-
 स्मै पूतीच्यां दिशः ॥ ७ ॥ वार्षिकं मासौ गोप्तारावकुर्वन् वैरूपं च वैराजं चानुप्ये-
 तारौ ॥ ८ ॥ वार्षिकावेतं मासौ पूतीच्यां दिशो गोपायतो वैरूपं च वैराजं चानु तिष्ठतो
 य एवं वेद ॥ ९ ॥ तस्मा उदीच्यां दिशः ॥ १० ॥ श्राद्धौ मासौ गोप्तारावकुर्वन् चैतं
 च नौधसं चानुप्येऽव्वास्तां ॥ ११ ॥ श्राद्धावेतं मासौ उदीच्यां दिशो गोपायतः श्येतं

पुत्रिणीमास्मभ्यं सवितर्वह ॥ ६२ ॥ मा हिंसिष्टं कुमारीं स्थूलं वे
शालाया वेव्या द्वारं स्थोनं कुण्डमो वधूपथम् ॥ ६३ ॥ ब्रह्मापरं पु
पूर्वं ब्रह्मान्ततो मध्यतो ब्रह्म सर्वतः । अनाव्याधां देवपुरां प्रपथे हि
पतिलोके वि राज ॥ ६४ ॥ (६)

॥ इति प्रथमोऽनुवाकः ॥

॥ २ ॥ तुभ्यमग्ने पर्यवहन्तसूर्या बहनुना सह । स नः प
अग्नें प्रजया सह ॥ १ ॥ पुनः पत्नीं प्रग्निरंदादायुषा सह वर्धस
यः पतिर्जावाति शरदः शतम् ॥ २ ॥ सोमस्य ज्ञाया प्रथमं गन्धर्व
सुतीयो अग्निष्टे पतिस्तुरीयस्ते मनुष्यजाः ॥ ३ ॥ सोमो ददद् गन्धर्वीयं गन्धर्वो
ददद्भनये । इयिं च पुत्रार्श्वादादग्निर्मह्यमथो इमाम् ॥ ४ ॥ आ वामगन्तु-
प्रतिर्वाजिनीवसू न्यारिवना हृत्सु कामा अरंसत । अभूतं गोपा पिथुना शुभस्प-
ती प्रिया अर्घ्यमणो दुर्षी अशीमहि ॥ ५ ॥ सा मन्दसाना मनसा शिवेन इयिं
धेहि सर्ववीरं वचस्यम् । सुगं तीर्थं सुप्रपाणं शुभस्पती स्याणं पथिष्ठामप
दुर्मतिं हतम् ॥ ६ ॥ या ओषधयो या नद्योऽ यान्ति क्षेत्राणि या वना । तास्त्वो
वधु प्रजावर्ती पत्ये रक्षन्तु रक्षसः ॥ ७ ॥ एमं पन्यामरुक्षाम सुगं स्विस्तिवार्ह-
नम् । यस्मिन् धीरो न रिष्यत्यन्येषां विन्दते वसु ॥ ८ ॥ इदं सु मे नरः मृणुत
ययाशिषा दंपती वाममश्रुतः । ये गन्धर्वा अस्मरसंरच देवीरेषु वानस्पत्येषु येषि
तस्थुः । स्थोनास्ते अस्यै वध्वै भवन्तु मा हिंसिपुर्वहतुमुद्यमानम् ॥ ९ ॥ ये
वध्वश्चन्द्रं बहतुं यक्ष्मा यन्ति जनां अर्नु । पुनस्तान् यज्ञिया देवा नयन्तु यत् आ-
गताः ॥ १० ॥ (७) मा विदन् परिप्रन्थिनो य आसीदन्ति दंपती । सुमेनं दुर्गम-
तीतामपं द्रान्त्वरान्तयः ॥ ११ ॥ सं काशयामि बहतुं ब्रह्मणा गृहैरघोरिण्य च-
क्षुषा मित्रियेण । पर्याणद्धं विश्वरूपं यदस्ति स्थोनं पतिभ्यः सविता तत् कृ-
णोतु ॥ १२ ॥ शिवा नारीयमस्तमागंजिमं धाता लोकप्रस्यै दिदेश । तामेयमा भगो
अरिवनोभा तः प्रजया वर्धयन्तु ॥ १३ ॥ आत्मन्वत्युर्वरा नारीयमागन्त-
ताः । सा वः प्रजां जनयद् वक्ष्णाभ्यो विभ्रती दुग्धष्टप-
तिं तिष्ठ विराडसि विष्णुरिवेह संरस्वति । सिर्निवालि
सत् ॥ १५ ॥ उद् वं ऊभिः शर्म्या हन्वापो यो-
नसावध्व्यावशुत्तमारंताम् ॥ १६ ॥ अघोरचक्षु-

शृतीं दिशमनुष्यचलन् ॥ १० ॥ तमिनिशसदन् पुगणं च गार्थारच नाराशं
 सारिचानुष्यचलन् ॥ ११ ॥ इतिशमस्यं च वै स पुगणस्यं च गार्थानां च ना-
 गान्तीनां च मियं धाम भवति य एवं वेदं ॥ १२ ॥ स परमां दिशमनु व्यचलत्
 ॥ १३ ॥ तमोहवनीयश्च गार्हपत्यश्च दक्षिणाग्निश्च यज्ञश्च यजमानश्च पशवश्चा-
 नुष्यचलन् ॥ १४ ॥ आहवनीयस्य च वै स गार्हपत्यस्य च दक्षिणाग्नेश्च यज्ञस्यं
 च यजमानस्य च पशूनां च मियं धाम भवति य एवं वेदं ॥ १५ ॥ सोनादिष्टां
 दिशमनु व्यचलत् ॥ १६ ॥ तमृतवैरचार्तिवारश्च लोकारश्च लंब्याश्च मासाश्चार्ध-
 मासाश्चाहोरात्रे चानुष्यचलन् ॥ १७ ॥ अतूनां च वै स अर्तिवानां च लोकानां
 च लंब्यानां च मासानां चार्धमासानां चाहोरात्रयोश्च मियं धाम भवति य एवं
 वेदं ॥ १८ ॥ सोनादिष्टां दिशमनु व्यचलत् ततो नावृत्स्यैन्नमन्यत ॥ १९ ॥ तं
 दितिरचादिदितिरचेढां चेन्द्राणी चानुष्यचलन् ॥ २० ॥ दितैश्च वै सोदितैश्चे-
 दावारचेन्द्राण्यारश्च मियं धाम भवति य एवं वेदं ॥ २१ ॥ स दिशानु व्यच-
 लत् तं विराडनु व्यचलत् सर्वे च देवाः सर्वाश्च देवताः ॥ २२ ॥ विराजश्च वै
 स सर्वेषां च देवानां सर्वासां च देवतानां मियं धाम भवति य एवं वेदं ॥ २३ ॥
 स सर्वानन्तर्देशाननु व्यचलत् ॥ २४ ॥ तं प्रजापतिश्च परमेष्ठी च पिता च पिता-
 महश्चानुष्यचलन् ॥ २५ ॥ प्रजापतिश्च वै स परमेष्ठिनश्च पितुश्च पितामहस्यं
 च मियं धाम भवति य एवं वेदं ॥ २६ ॥

॥ ७ ॥ स मद्रिमा सर्दुभूत्वान्तं पृथिव्या अगच्छत् स संमुद्रोभवत् ॥ १ ॥ तं
 प्रजापतिश्च परमेष्ठी च पिता च पितामहश्चापश्च अद्वा च वर्षभूत्वानुष्यवर्तय-
 न्त ॥ २ ॥ ऐनमापो गच्छत्येनं अद्वा गच्छत्येनं वर्षं गच्छति य एवं वेदं ॥ ३ ॥
 तं अद्वा च यज्ञश्च लोकारश्च चान्नायं च भूत्वाभिपर्यावर्तन्त ॥ ४ ॥ ऐनं
 अद्वा गच्छत्येनं यज्ञो गच्छत्येनं लोको गच्छत्येनमग्नें गच्छत्येनमग्नयं गच्छति
 य एवं वेदं ॥ ५ ॥

॥ इति मथमोऽनुवाकः ॥

॥ ८ ॥ सोरज्यत् ततो राजन्यो जायत ॥ १ ॥ स विशः सर्वन्धूतन्नमन्ना-
 र्थमभ्युदतिष्यत् ॥ २ ॥ विशां च वै स सर्वन्धूतां चान्नस्य चान्नाद्यस्य च मियं
 धाम भवति य एवं वेदं ॥ ३ ॥

च नोभूतं चानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥ १२ ॥ तस्मै ध्रुवायां दिशः ॥ १३ ॥
 ह्येनां मासां गोप्तारावकुर्वन् भूमिं चाग्निं चानुष्टातारौ ॥ १४ ॥ ह्येनावेनं मासां
 ध्रुवायां दिशो गोपायतो भूमिश्चाग्निध्वानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥ १५ ॥
 तस्मा ऊर्ध्वायां दिशः ॥ १६ ॥ शैशिरौ मासां गोप्तारावकुर्वन् दिवं चादित्यं
 चानुष्टातारौ ॥ १७ ॥ शैशिरावेनं मासावूर्ध्वायां दिशो गोपायतो द्यौरवादि-
 स्परचानु तिष्ठतो य एवं वेद ॥ १८ ॥

॥ ५ ॥ तस्मै प्राच्यां दिशो अन्तर्देशाद् भवमिष्ट्वासमनुष्टातारमकुर्वन् ॥ १ ॥
 भव एनमिष्ट्वासः प्राच्यां दिशो अन्तर्देशादनुष्टातानु तिष्ठति नैनं शर्वो न भवो नेशा-
 नः ॥ २ ॥ नास्यं पशून् न समानान् दिनस्ति य एवं वेद ॥ ३ ॥ तस्मै दक्षिणाया
 दिशो अन्तर्देशाच्छर्वमिष्ट्वासमनुष्टातारम कुर्वन् ॥ ४ ॥ शर्वेनमिष्ट्वासो दक्षिणाया
 दिशो अन्तर्देशादनुष्टातानु तिष्ठति नैनं ॥ ५ ॥ तस्मै प्रतीच्यां दिशो अन्तर्देशात्
 पशुपतिमिष्ट्वासमनुष्टातारम कुर्वन् ॥ ६ ॥ पशुपतिरेनमिष्ट्वासः प्रतीच्यां दिशो अ-
 न्तर्देशादनु ॥ ७ ॥ तस्मा उदीच्यां दिशो अन्तर्देशाद्दुग्रं देवमिष्ट्वा समनुष्टातार-
 मकुर्वन् ॥ ८ ॥ दुग्र एनं देव इष्ट्वास उदीच्यां दिशो अन्तर्देशादनु ॥ ९ ॥ तस्मै
 ध्रुवायां दिशो अन्तर्देशाद् रुद्रमिष्ट्वासमनुष्टातारमकुर्वन् ॥ १० ॥ रुद्र एनमिष्ट्वासो
 ध्रुवायां दिशो अन्तर्देशादनु ॥ ११ ॥ तस्मा ऊर्ध्वायां दिशो अन्तर्देशान्महादेव-
 मिष्ट्वासमनुष्टातारमकुर्वन् ॥ १२ ॥ महादेव एनमिष्ट्वास ऊर्ध्वायां दिशो अन्तर्देशा-
 दनु ॥ १३ ॥ तस्मै सर्वेभ्यो अन्तर्देशेभ्य ईशानमिष्ट्वासमनुष्टातारमकुर्वन् ॥ १४ ॥
 ईशान एनमिष्ट्वासः सर्वेभ्यो अन्तर्देशेभ्योनुष्टातानु तिष्ठति नैनं शर्वो न भवो नेशानः
 ॥ १५ ॥ नास्यं पशून् न समानान् दिनस्ति य एवं वेद ॥ १६ ॥

॥ ६ ॥ स ध्रुवां दिशमनु व्यचलत् ॥ १ ॥ तं भूमिध्वाग्निर्धौपधयश्च वनस्प-
 तयश्च वानस्पत्यारचं वीरुधश्चानुव्यचलन् ॥ २ ॥ भूमेश्च वै सोऽग्नेरचापधीनां
 च वनस्पतीनां च वानस्पत्यानां च वीरुधौ च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ३ ॥
 स ऊर्ध्वा दिशमनु व्यचलत् ॥ ४ ॥ तमृतं च सत्यं च सूर्यरश्च चन्द्रश्च नक्षत्रा-
 णि चानुव्यचलन् ॥ ५ ॥ श्रुतस्य च वै स सत्यस्य च सूर्यस्य च चन्द्रस्य च
 नक्षत्राणां च प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ६ ॥ स उच्चमां दिशमनु व्यचलत्
 ॥ ७ ॥ तमूर्ध्वश्च सामानि च यज्ञेषु च द्रष्टं चानुव्यचलन् ॥ ८ ॥ श्रुतां च
 स सामानां च यज्ञेषु च द्रष्टं चानुव्यचलन् प्रियं धाम भवति य एवं वेद ॥ ९ ॥ स

इन्द्रो दिग्मनुष्यंचलत् ॥ १० ॥ तमिनिग्रामश्च पुत्राणं च गार्गाश्च नाराशं
 मोरचानुष्यंचलत् ॥ ११ ॥ इतिग्रामस्य च वै स पुत्राणस्य च गार्गानां च ना-
 गानामानां च मियं धाम भवति य एवं वेद ॥ १२ ॥ स परमां दिग्मनुष्यंचलत्
 ॥ १३ ॥ तमोहनीयश्च गार्हपत्यश्च दक्षिणाग्निश्च यज्ञश्च यज्ञमानश्च पशुश्चा-
 नुष्यंचलत् ॥ १४ ॥ आह्वनीयस्य च वै स गार्हपत्यस्य च दक्षिणाग्नेश्च यज्ञस्य
 च यज्ञमानस्य च पशूनां च मियं धाम भवति य एवं वेद ॥ १५ ॥ सोनादिष्टां
 दिग्मनुष्यंचलत् ॥ १६ ॥ तपुत्रवैरचार्तिवारश्च लोकारश्च लोवयाश्च मासाश्चाथे-
 मासाश्चाथोगात्रे चानुष्यंचलत् ॥ १७ ॥ अतूनां च वै स अर्तिवानां च लोकानां
 च लोवयानां च मासानां चार्थमासानां चाहोरात्रयोश्च मियं धाम भवति य एवं
 वेद ॥ १८ ॥ सोनादृत्तां दिग्मनुष्यंचलत् ततो नावत्स्येन्नमन्यत ॥ १९ ॥ तं
 दितिरचार्तिरचेढां चेन्द्राणी चानुष्यंचलत् ॥ २० ॥ दितेश्च वै सोदितेश्चे-
 ढायारचेन्द्राण्यारश्च मियं धाम भवति य एवं वेद ॥ २१ ॥ स दिशानुष्यंच-
 लत् तं विराडनुष्यंचलत् सर्वे च देवाः सर्वाश्च देवताः ॥ २२ ॥ विराजश्च वै
 स सर्वेषां च देवानां सर्वासां च देवतानां मियं धाम भवति य एवं वेद ॥ २३ ॥
 स सर्वानन्तर्देशाननुष्यंचलत् ॥ २४ ॥ तं प्रजापतिश्च परमेष्ठी च पिता च पिता-
 महरचानुष्यंचलत् ॥ २५ ॥ प्रजापतिश्च वै स परमेष्ठिनश्च पितुश्च पितामहस्य
 च मियं धाम भवति य एवं वेद ॥ २६ ॥

॥ ७ ॥ स महिमा सद्भूत्वान्तं पृथिव्या अगच्छत् स समुद्रोभवत् ॥ १ ॥ तं
 प्रजापतिश्च परमेष्ठी च पिता च पितामहरचापश्च अद्वा च वर्षभूत्वानुष्यंचलत्
 न्त ॥ २ ॥ ऐनमापो गच्छत्येनं अद्वा गच्छत्येनं वर्षं गच्छति य एवं वेद ॥ ३ ॥
 तं अद्वा च यज्ञश्च लोकारश्च चामार्थं च भूत्वाभिर्षयावर्तन्त ॥ ४ ॥ ऐनं
 अद्वा गच्छत्येनं यज्ञो गच्छत्येनं लोको गच्छत्येनमन्नं गच्छत्येनमन्नार्थं गच्छति
 य एवं वेद ॥ ५ ॥

॥ इति

॥ ६ ॥ स विशोनु व्यचलत् ॥ १ ॥ तं मभा च समितिश्च सेनां च सुरा
चानुव्यचलन् ॥ २ ॥ सभायाश्च वै स समितेश्च सेनायाश्च सुरायाश्च प्रियं
धर्मं भवति य एवं वेद ॥ ३ ॥

॥ १० ॥ तद् यस्यैवं विद्वान् व्रात्यो रात्रोर्तिथिर्गृहानागच्छेत् ॥ १ ॥ अ-
यांसमेनमात्मनो मानयेत् तथा जत्राय ना वृश्चते तथा रात्राय ना वृश्चते ॥२॥
अतो वै ब्रह्मं च जत्रं चोदतिष्ठतां ते अमृतां कं प्र विशावेति ॥ ३ ॥ अतो वै
बृहस्पतिमेव ब्रह्मं प्र विशात्विन्द्रं जत्रं तथा वा इति ॥ ४ ॥ अतो वै बृहस्पति-
मेव ब्रह्मं प्राविशदिन्द्रं क्षत्रम् ॥ ५ ॥ इयं वा उं पृथिवी बृहस्पतिर्द्यौर्वेन्द्रः ॥६॥
अयं वा उं अग्निर्ब्रह्मासावादित्यः क्षत्रम् ॥ ७ ॥ ऐनं ब्रह्मं गच्छति ब्रह्मवर्षसी
भवाति ॥ ८ ॥ यः पृथिवीं बृहस्पतिमग्निं ब्रह्मं वेद ॥ ९ ॥ ऐनमिन्द्रियं गच्छ-
तीन्द्रियवान् भवति ॥ १० ॥ य आदित्यं जत्रं दिवमिन्द्रं वेद ॥ ११ ॥

॥ ११ ॥ तद् यस्यैवं विद्वान् व्रात्योर्तिथिर्गृहानागच्छेत् ॥ १ ॥ स्वयमेन
मभ्युदेत्यं मूयाद् व्रात्य क्वावात्सीर्मात्योर्वकं व्रात्यं तर्पयन्तु व्रात्य यथा ते प्रियं
तथास्तु व्रात्य यथा ते वशस्तथास्तु व्रात्य यथा ते निकामस्तथास्त्विति ॥ २ ॥
यदेनमाह व्रात्य क्वावात्सीरिति पथ एव तेन देवयानानवर्णन्दे ॥ ३ ॥ यदेनमाह
व्रात्योर्वकमित्यप एव तेनार्व रुन्दे ॥ ४ ॥ यदेनमाह व्रात्यं तर्पयन्त्विति पूण-
मेव तेन वर्षीयांसं कुरुते ॥ ५ ॥ यदेनमाह व्रात्य यथा ते पियं तथास्त्विति पि-
यमेव तेनार्व रुन्दे ॥ ६ ॥ ऐनं पियं गच्छति पियः पियस्य भवति य एवं वेद
॥ ७ ॥ यदेनमाह व्रात्य यथा ते वशस्तथास्त्विति वशमेव तेनार्व रुन्दे ॥ ८ ॥
ऐनं वशी गच्छति वशी वशिनी भवति य एवं वेद ॥ ९ ॥ यदेनमाह व्रात्य यथा
ते निकामस्तथास्त्विति निकाममेव तेनार्व रुन्दे ॥ १० ॥ ऐनं निकामो गच्छति
निकामे निकामस्य भवति य एवं वेद ॥ ११ ॥

॥ १२ ॥ तद् यस्यैवं विद्वान् व्रात्य उदृतेष्वग्निष्वर्धिश्रितेग्निहोत्रेतिथिर्गृहा
नागच्छेत् ॥ १ ॥ स्वयमेनमभ्युदेत्यं मूयाद् व्रात्यातिं सृज ह्योप्यामीति ॥ २ ॥
स चातिमृजेजुहुयात्न चातिमृजेन जुहुयात् ॥ ३ ॥ स य एवं विदुषा व्रात्येना-
तिं सृष्टो जुहोति ॥ ४ ॥ स पितृपाणं पन्थां जानाति स देवयानम् ॥ ५ ॥ न ह-
वेप्या वृश्चते हुतमस्य भवति ॥ ६ ॥ पर्यस्यास्मिन्नोक्त आयातने शिष्यते य एवं
विदुषा व्रात्येनातिं सृष्टो जुहोति ॥ ७ ॥ अथ य एवं विदुषा व्रात्येनानतिमृष्टो

जुहोति ॥ ८ ॥ न पितृयाणं पन्थां जानाति न देवयानम् ॥ ९ ॥ आ देवेषु वृश्चते
अहुतमस्य भवति ॥ १० ॥ नास्यास्मिन्नलोक आयतनं शिष्यते य एवं विदुषा प्रा-
त्येनानतिष्ठत्यो जुहोति ॥ ११ ॥

॥ १३ ॥ तद् यस्यैवं विद्वान् व्रात्य एकां रात्रिमतिधिर्गृहे वसति ॥ १ ॥ ये पृ-
थिव्यां पुण्यां लोकास्तानेव तेनार्वं रुन्दे ॥ २ ॥ तद् यस्यैवं विद्वान् व्रात्यो द्वि-
तीयां रात्रिमतिधिर्गृहे वसति ॥ ३ ॥ येऽन्तरिक्षे पुण्यां लोकास्तानेव तेनार्वं रुन्दे ॥ ४ ॥
तद् यस्यैवं विद्वान् व्रात्यस्तृतीयां रात्रिमतिधिर्गृहे वसति ॥ ५ ॥ ये दिवि पुण्यां लो-
कास्तानेव तेनार्वं रुन्दे ॥ ६ ॥ तद् यस्यैवं विद्वान् व्रात्यश्चतुर्थी रात्रिमतिधिर्गृहे
वसति ॥ ७ ॥ ये पुण्यानां पुण्यां लोकास्तानेव तेनार्वं रुन्दे ॥ ८ ॥ तद् यस्यैवं वि-
द्वान् व्रात्योपरिमिता रात्रीरतिधिर्गृहे वसति ॥ ९ ॥ य एवापरिमिताः पुण्यां लोका-
स्तानेव तेनार्वं रुन्दे ॥ १० ॥ अथ यस्याव्रात्यो व्रात्यब्रह्मो नामविभ्रत्यतिधिर्गृहानाग-
च्छेत् ॥ ११ ॥ कर्पेदेनं न चैनं कर्पेत् ॥ १२ ॥ अस्यै देवताया उदकं यांचामीमां देवतां
वासय इमाग्निमां देवता परिं वेवेष्मीत्येनं परिं वेविष्यात् ॥ १३ ॥ तस्याग्निवास्य तद्
देवतायां हृतं भवति य एवं वेदं ॥ १४ ॥

॥ १४ ॥ स यत् प्राचीं दिशमनु व्यचलन्मारुतं शर्षो भूत्वानुव्यचल-
न्मनोप्रादं कृत्वा ॥ १ ॥ मनसाप्रादेनाग्निमसि य एवं वेदं ॥ २ ॥ स यद् दक्षिणां
दिशमनु व्यचलन्दिन्द्रो भूत्वानुव्यचलद् बलमप्रादं कृत्वा ॥ ३ ॥ बलेनाप्रादेनाग्निमसि
य एवं वेदं ॥ ४ ॥ स यत् प्रतीचीं दिशमनु व्यचलद् वरुणो राजा भूत्वानुव्य-
चलत्सोप्रादीः कृत्वा ॥ ५ ॥ अग्निं प्रादीभिरक्षमसि य एवं वेदं ॥ ६ ॥ स यद् दु-
दीचीं दिशमनु व्यचलत् सोमो राजा भूत्वानुव्यचलत् सप्तभिर्भिरुत आहुतिम-
प्रादीं कृत्वा ॥ ७ ॥ आहुत्यान्नाद्याग्निमसि य एवं वेदं ॥ ८ ॥ स यद् ध्रुवां दिशमनु
व्यचलद् विष्णुर्भूत्वानुव्यचलद् विराजमन्नादीं कृत्वा ॥ ९ ॥ विराजां प्राद्याग्निमसि
य एवं वेदं ॥ १० ॥ स यत् पृथ्वीं दिशमनु व्यचलद् इन्द्रो भूत्वानुव्यचलत्सोप्रादीः
कृत्वा ॥ ११ ॥ आपोर्षीभिरप्रादीभिरक्षमसि य एवं वेदं ॥ १२ ॥ स यत् त्रिभुवनं व्य-
चलद् एमो राजा भूत्वानुव्यचलत् स्वधाहारमप्रादं कृत्वा ॥ १३ ॥ स्वधाहारमप्रा-
देनाग्निमसि य एवं वेदं ॥ १४ ॥ स यन्मन्त्रप्याहुतं व्यचलत् इग्निर्भूत्वानुव्यच-
लत् स्वधाहारमप्रादं कृत्वा ॥ १५ ॥ स्वधाहारमप्रादेनाग्निमसि य एवं वेदं ॥ १६ ॥ स
यद् पूर्वा दिशमनु व्यचलद् सूर्यमर्षिर्भूत्वानुव्यचलत् स्वधाहारमन्नादं कृत्वा ॥ १७ ॥
स्वधाहारमन्नादेनाग्निमसि य एवं वेदं ॥ १८ ॥ स यद् देवाननु व्यचलद् दी-

शानो भूत्वानुव्यचलन्मन्युर्मन्नादं कृत्वा ॥ १६ ॥ मन्युर्नान्नादेनान्नमस्ति य
वेदं ॥ २० ॥ स यत् प्रजा अनु व्यचलत् प्रजापतिभूत्वानुव्यचलत् प्राणमन्ना
कृत्वा ॥ २१ ॥ प्राणेर्नान्नादेनान्नमस्ति य एवं वेदं ॥ २२ ॥ स यत् सर्वानन्त
र्वेशाननु व्यचलत् परमेष्ठी भूत्वानुव्यचलत् ब्रह्माग्नादं कृत्वा ॥ २३ ॥ ब्रह्मणा
ग्नादेनान्नमस्ति य एवं वेदं ॥ २४ ॥

॥ १५ ॥ तस्य द्वात्यस्य ॥ १ ॥ सप्त पूणाः सप्तापानाः सप्त व्यानाः
॥ २ ॥ तस्य द्वात्यस्य । योस्य प्रथमः पूण ऊर्ध्वो नामायं सो अग्निः ॥ ३ ॥
तस्य द्वात्यस्य । योस्य द्वितीयः प्राणः प्रौढो नामासौ स आदित्यः ॥ ४ ॥
तस्य द्वात्यस्य । योस्य तृतीयः पूणोऽर्ध्वदो नामासौ स चन्द्रमाः ॥ ५ ॥ तस्य
द्वात्यस्य । योस्य चतुर्थः प्राणो विभूर्नामायं स पर्वमानः ॥ ६ ॥ तस्य द्वात्यस्य ।
योस्य पञ्चमः पूणो योनिर्नाम ता इमा आर्षः ॥ ७ ॥ तस्य द्वात्यस्य । योस्य
षष्ठः पूणः प्रियो नाम त इमे पशवः ॥ ८ ॥ तस्य द्वात्यस्य । योस्य सप्तमः
पूणोपरिमितो नाम ता इमाः प्रजाः ॥ ९ ॥

॥ १६ ॥ तस्य द्वात्यस्य । योस्य प्रथमोपानः सा पौर्णमासी ॥ १ ॥ तस्य
द्वात्यस्य । योस्य द्वितीयोपानः साष्टका ॥ २ ॥ तस्य द्वात्यस्य । योस्य तृतीयो-
पानः सामावास्या ॥ ३ ॥ तस्य द्वात्यस्य । योस्य चतुर्थोपानः सा ध्रुवा ॥ ४ ॥
तस्य द्वात्यस्य । योस्य पञ्चमोपानः सा वीक्षा ॥ ५ ॥ तस्य द्वात्यस्य । योस्य
षष्ठोपानः सयज्ञः ॥ ६ ॥ तस्य द्वात्यस्य । योस्य सप्तमोपानस्ता इमा दक्षिणाः ॥ ७ ॥

॥ १७ ॥ तस्य द्वात्यस्य । योस्य प्रथमो व्यानः सेयं भूर्भिः ॥ १ ॥ तस्य
द्वात्यस्य । योस्य द्वितीयो व्यानस्तदन्तरिक्षम् ॥ २ ॥ तस्य द्वात्यस्य । योस्य
तृतीयो व्यानः सा द्यौः ॥ ३ ॥ तस्य द्वात्यस्य । योस्य चतुर्थो व्यानस्तान्नि-
नक्षत्राणि ॥ ४ ॥ तस्य द्वात्यस्य । योस्य पञ्चमो व्यानस्तः ऋतवः ॥ ५ ॥
तस्य द्वात्यस्य । योस्य षष्ठो व्यानस्त अर्निवाः ॥ ६ ॥ तस्य द्वात्यस्य । योस्य
सप्तमो व्यानः स संवत्सरः ॥ ७ ॥ तस्य द्वात्यस्य । समानमर्थं परि यन्ति देवाः
संवत्सरं वा एतद्वत्तवोनुपरियन्ति द्वात्यं च ॥ ८ ॥ तस्य द्वात्यस्य । यदादित्यर्म
भेसंविशन्त्यमावास्यां चैव तत्पौर्णमासी च ॥ ९ ॥ तस्य द्वात्यस्य । एकं तदेपाममृत
ममित्याहुतिरेव ॥ १० ॥

॥ १८ ॥ तस्य द्वात्यस्य ॥ १ ॥ यदस्य दक्षिणमक्ष्यसौ स आदित्यो य-
स्यमक्ष्यसौ स चन्द्रमाः ॥ २ ॥ योस्य दक्षिणः कर्णोयं सो अग्नियो-

शानो भूत्वानुव्यचलन्मनुष्यमन्नादं कृत्वा ॥ १६ ॥ मनुष्योन्नोदेनान्नमसि य एवं वेद ॥ २० ॥ स यत् प्रजा अनु व्यचलत् प्रजापतिभूत्वानुव्यचलत् प्राणमन्नादं कृत्वा ॥ २१ ॥ प्राणेनोन्नोदेनान्नमसि य एवं वेद ॥ २२ ॥ स यत् सर्वानन्त-
र्दशाननु व्यचलत् परमेष्ठी भूत्वानुव्यचलत् ब्रह्माभ्रादं कृत्वा ॥ २३ ॥ ब्रह्मणा-
भ्रादेनान्नमसि य एवं वेद ॥ २४ ॥

॥ १५ ॥ तस्य व्रात्यस्य ॥ १ ॥ सप्त पूणाः सप्ताणामाः सप्त व्यानाः ॥ २ ॥ तस्य व्रात्यस्य । योस्य प्रथमः पूण ऊर्ध्वो नामायं सो अग्निः ॥ ३ ॥ तस्य व्रात्यस्य । योस्य द्वितीयः प्राणः भौद्रोः नामासौ स आदित्यः ॥ ४ ॥ तस्य व्रात्यस्य । योस्य तृतीयः पूणोऽभ्यूदो नामासौ स चन्द्रमाः ॥ ५ ॥ तस्य व्रात्यस्य । योस्य चतुर्थः प्राणो विभूर्नामायं स पवमानः ॥ ६ ॥ तस्य व्रात्यस्य । योस्य पञ्चमः पूणो योत्रिर्नाम ता इमा अपः ॥ ७ ॥ तस्य व्रात्यस्य । योस्य षष्ठः पूणः प्रियो नाम त इमे पशवः ॥ ८ ॥ तस्य व्रात्यस्य । योस्य सप्तमः पूणोपरिमितो नाम ता इमाः प्रजाः ॥ ९ ॥

॥ १६ ॥ तस्य व्रात्यस्य । योस्य प्रथमोपानः सा पौर्णमासी ॥ १ ॥ तस्य व्रात्यस्य । योस्य द्वितीयोपानः साष्टका ॥ २ ॥ तस्य व्रात्यस्य । योस्य तृतीयोपानः सामावास्या ॥ ३ ॥ तस्य व्रात्यस्य । योस्य चतुर्थोपानः सा ध्रुवा ॥ ४ ॥ तस्य व्रात्यस्य । योस्य पञ्चमोपानः सा षीक्षा ॥ ५ ॥ तस्य व्रात्यस्य । योस्य षष्ठोपानः स यज्ञः ॥ ६ ॥ तस्य व्रात्यस्य । योस्य सप्तमोपानस्ता इमा दक्षिणाः ॥ ७ ॥

॥ १७ ॥ तस्य व्रात्यस्य । योस्य प्रथमो व्यानः सेयं भूमिः ॥ १ ॥ तस्य व्रात्यस्य । योस्य द्वितीयो व्यानस्तदन्तरिक्षम् ॥ २ ॥ तस्य व्रात्यस्य । योस्य तृतीयो व्यानः सा द्यौः ॥ ३ ॥ तस्य व्रात्यस्य । योस्य चतुर्थो व्यानस्तानि नक्षत्राणि ॥ ४ ॥ तस्य व्रात्यस्य । योस्य पञ्चमो व्यानस्तः अतर्वः ॥ ५ ॥ तस्य व्रात्यस्य । योस्य षष्ठो व्यानस्त आर्तिवाः ॥ ६ ॥ तस्य व्रात्यस्य । योस्य सप्तमो व्यानः स सैवत्सरः ॥ ७ ॥ तस्य व्रात्यस्य । समानमर्थं परि यान्ति देवाः सैवत्सरं वा एतद्वतवोनुपरियन्ति व्रात्यं च ॥ ८ ॥ तस्य व्रात्यस्य । यदादित्यमं भिसंविशन्त्येमावास्यां चैव तत्पौर्णमासीं च ॥ ९ ॥ तस्य व्रात्यस्य । एतदेवामयत् तिरैव ॥ १० ॥

॥ तस्य व्रात्यस्य ॥ १ ॥ यदस्य दक्षिणमक्षयसौ स आदित्यो य-
स चन्द्रमाः ॥ २ ॥ योस्य दक्षिणः कर्णोयं सो अग्नियो-

अथ षोडशं काण्डम्

॥ १ ॥ अतिसृष्टो अर्पां वृषभोतिसृष्टा अग्नयो दिव्याः ॥ १ ॥ रुजन् परि-
रुजन् मृणान् प्रमृणान् ॥२॥ श्लोको मनोहा खनो निर्दाह आत्मदूषिस्तनूदूषिः ॥३॥
इदं तमतिं सृजामि तं माभ्यर्चनिति ॥ ४ ॥ तेन तमभ्यर्तिसृजामो योऽस्मान्
द्वेष्टि यं वयं द्विष्मः ॥ ५ ॥ अपामग्रमसि समुद्रं वोभ्यर्चसृजामि ॥ ६ ॥ योऽस्व-
ग्निरतिं तं सृजामि श्लोकं खनिं तनूदूषिम् ॥ ७ ॥ यो व आपोग्निराग्निवेश स
एष यद् वो घोरं तद्रेतत् ॥ ८ ॥ इन्द्रस्य व इन्द्रियेणाभि पिञ्चेत् ॥ ९ ॥ अ-
ग्निप्रा घ्राणे अर्पं रिप्रमस्मत् ॥ १० ॥ प्रास्मदेनो वहन्तु प्रद्वृष्वर्ष्यं वहन्तु ॥११॥
शिवेन मा चक्षुषा पश्यतापः शिवया तन्वोप स्पृशत त्वचं मे ॥ १२ ॥ शिवा-
नग्नीनप्सुपदो हवामहे मयि जत्रं वर्च आ धत्त देवाः ॥ १३ ॥

॥ २ ॥ निर्दुर्मर्ष्य ऊर्जा मधुमती वाक् ॥ १ ॥ मधुमती स्थ मधुमती वा-
चमुदेयम् ॥ २ ॥ उर्वहृतो मे गोपा उर्वहृतो गोपीयः ॥ ३ ॥ सुश्रुतौ कर्णौ भद्र-
श्रुतौ कर्णौ भद्रं श्लोकं श्रूयासम् ॥ ४ ॥ सुश्रुतिश्च मोर्षश्रुतिश्च मा हांसिष्टां सौ-
पर्णं चक्षुरजस्रं ज्योतिः ॥५॥ अर्षीणां प्रस्त्रोसि नमोस्तु देवाय प्रस्त्रार्य ॥६॥

॥ ३ ॥ मूर्धाहं रंयीणां मूर्धा संप्रानानां भूयासम् ॥१॥ रुजरचं मा वेनरचं
मा हांसिष्टां मूर्धा चं मा विधर्मा चं मा हांसिष्टाम् ॥ २ ॥ उर्वश्चं मा चमसरचं
मा हांसिष्टां धृता चं मा धरुर्णश्चं मा हांसिष्टाम् ॥ ३ ॥ विप्रोकरचं प्रार्द्रपविष्टं
मा हांसिष्टाप्रार्द्रदानुश्च मा मानरिश्वा चं मा हांसिष्टाम् ॥ ४ ॥ बहुस्वतिर्म्य आ-
त्मा नृमणा नाम हृद्यः ॥ ५ ॥ असंतापं मे हृदयमुर्वी गव्यूतिः समुद्रो अस्मि वि-
धर्मणा ॥ ६ ॥

॥ ४ ॥ नाभिःहं रंयीणां नाभिः संप्रानानां भूयासम् ॥ १ ॥ स्वासर्दसि
अपतो मन्व्येत्वा ॥ २ ॥ मा मा प्राणो हांसिन्मो अग्नावुहाय परा गांव

॥ ३ ॥ मृतो मातुः पातुग्निः दृष्टिन्या वातुन्तरिज्ञाद् एमो मनुष्येभ्यः म-
 र्तिर्वा पाथिवेभ्यः ॥ ४ ॥ मातापार्ता मा मां हामिष्टं मा जने प्र भेति ॥ ५ ॥
 अन्वयोपमो द्रोपमेदन् मवे आतुः मर्वगणो अर्नाय ॥ ६ ॥ शकरी स्य
 पशवो मोपं म्भेपुमिवावर्गर्णा मे प्राणापानावग्निर्मे दर्शं दधातु ॥ ७ ॥

॥ इति प्रथमोऽनुवाकः ॥

॥ ४ ॥ विद्म ते स्वप्नं जनित्रं प्राधाः पुत्रोसि यमस्य करणः ॥ १ ॥ अन्तको-
 मि मृत्युरंसि ॥ २ ॥ तं त्वा स्वप्नं तथा सं विद्म स नः स्वप्नं दुष्वप्न्यात् पाहि ॥ ३ ॥
 विद्म ते स्वप्नं जनित्रं निर्भूत्याः पुत्रोसि यमस्य करणः ॥ १० ॥ ४ ॥ विद्म
 ते स्वप्नं जनित्रमभूत्याः पुत्रोसि ॥ १० ॥ ५ ॥ विद्म ते स्वप्नं जनित्रं नि-
 र्भूत्याः पुत्रोसि ॥ १० ॥ ६ ॥ विद्म ते स्वप्नं जनित्रं पराभूत्याः पुत्रो-
 सि ॥ १० ॥ ७ ॥ विद्म ते स्वप्नं जनित्रं देवजामीनां पुत्रोसि यमस्य करणः ॥ ८ ॥
 अन्तकोसि मृत्युरंसि ॥ ९ ॥ तं त्वा स्वप्नं तथा सं विद्म स नः स्वप्नं दुष्वप्न्यात्
 पाहि ॥ १० ॥

॥ ६ ॥ अजैप्माद्यासनाप्राद्या भूमानागसो वयम् ॥ १ ॥ उपो यस्माद् दु-
 ष्वप्न्यादभेप्माप तर्दुच्छतु ॥ २ ॥ द्विप्रते तत् परां वह शपते तत् परां वह ॥ ३ ॥
 यं द्विप्मो यच्च नो द्वेष्टि तस्मा एनद् गमयामः ॥ ४ ॥ उपा देवी वाचा संविदाना
 वाग् देव्युपसां संविदाना ॥ ५ ॥ उपस्पतिर्वाचस्पतिना संविदानो वाचस्पति-
 रुपस्पतिना संविदानः ॥ ६ ॥ तेऽपुष्पे परां वहन्त्वुरायान् दुर्णाम्नः सदान्वाः ॥ ७ ॥
 कुम्भीका दूषीकाः पीर्यकान् ॥ ८ ॥ जाप्रदुष्वप्यं स्वप्नेदुष्वप्यम् ॥ ९ ॥ अर्ना-
 गमिप्यतो वदानवित्तेः संकल्पानमुच्या द्रुहः पाशान् ॥ १० ॥ तद्गुप्मां अग्ने
 देवाः परां वहन्तु वधिर्यथासद् विष्टुगो न माधुः ॥ ११ ॥

॥ ७ ॥ तेनेनं विध्याम्यभूत्येनं विध्यामि निर्भूत्येनं विध्यामि पराभूत्येनं विध्यामि
 प्राथेनं विध्यामि तर्पसेनं विध्यामि ॥ १ ॥ देवानामेनं घोरेः क्रूरैः प्रैरभिप्रेप्यामि
 ॥ २ ॥ वृश्चान्नरस्येनं दंष्ट्रयोरपि दधामि ॥ ३ ॥ एवानेवात् सा गंरत् ॥ ४ ॥ योऽस्मान्
 द्वेष्टि तस्मात्मा द्वेष्टु यं वयं द्विप्मः स आत्मानं द्वेष्टु ॥ ५ ॥ निर्द्विपन्तं द्विवो निः
 पृथिन्या निदन्तरिज्ञाद् भजाम ॥ ६ ॥ सुर्यामंश्चालुप ॥ ७ ॥

यण्डेमुप्याः पुत्रे हृत्वन्ये मृजे ॥ ८ ॥ यद्दोश्रदो अश्रयगच्छन् यद् द्रोपा यत्
 पूर्वा रात्रिम् ॥ ९ ॥ यजामद् यत् सुप्तो यद् दिश यन्नक्तम् ॥ १० ॥ यद्दरह-
 रभिगच्छामि तस्मादेतमर्च दये ॥ ११ ॥ तं जहि तेन मन्दस्य तस्य पृथीरपि
 मृणीहि ॥ १२ ॥ स मा जीयीत तं प्राणो जहातु ॥ १३ ॥

॥ ८ ॥ जितप्रस्माकृर्मुद्रिभ्रमस्माकंपृतप्रस्माकं तेजोस्माकं ब्रह्मास्माकं स्व-
 स्माकं यज्ञोस्माकं प्रशत्रोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम् ॥ १ ॥ तस्मादुमु
 निर्भजाप्रोमुमापुप्यायणममुप्याः पुत्रमसौ यः ॥ २ ॥ स ग्राह्याः पाशान्मा मोचि ॥ ३ ॥
 तस्येदं वर्चस्तेजः पाणमायुर्नि वैष्टपाग्नीदमेनमधुराञ्च पादयामि ॥ ४ ॥ जितम्
 ० । ० । स निर्धृत्याः पाशान्मा मोचि । ० ॥ ५ ॥ जितम् ० । ० । सोभृत्याः
 पाशान्मा मोचि । ० ॥ ६ ॥ जितम् ० । ० । स निर्भृत्याः पाशान्मा मोचि । ० ॥ ७ ॥
 जितम् ० । ० । स पराभृत्याः पाशान्मा मोचि । ० ॥ ८ ॥ जितम् ० । ० ।
 स देवजाग्नीनां पाशान्मा मोचि । ० ॥ ९ ॥ जितम् ० । ० । स बृहस्पतेः पा-
 शान्मा मोचि । ० ॥ १० ॥ जितम् ० । ० । स प्रजापतेः पाशान्मा मोचि । ०
 ॥ ११ ॥ जितम् ० । ० । स ऋषीणां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १२ ॥ जितम्
 ० । ० । स आर्षेयाणां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १३ ॥ जितम् ० । ० । सो-
 ष्ठीरसां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १४ ॥ जितम् ० । ० । स आङ्घ्रिसानां पाशा-
 मा मोचि । ० ॥ १५ ॥ जितम् ० । ० । सोथर्वणां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १६ ॥
 जितम् ० । ० । स आगर्वणां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १७ ॥ जितम् ० । ० ।
 स वनस्पतीनां पाशान्मा मोचि । ० ॥ १८ ॥ जितम् ० । ० । स वानस्पत्यानां
 पाशान्मा मोचि । ० ॥ १९ ॥ जितम् ० । ० । स ऋतूनां पाशान्मा मोचि । ०
 ॥ २० ॥ जितम् ० । ० । स अर्तिवानां पाशान्मा मोचि । ० ॥ २१ ॥ जितम्
 ० । ० । स मासानां पाशान्मा मोचि । ० ॥ २२ ॥ जितम् ० । ० । सोर्ष-
 षासानां पाशान्मा मोचि । ० ॥ २३ ॥ जितम् ० । ० । सोहोरात्रयोः पाशान्मा
 मोचि । ० ॥ २४ ॥ जितम् ० । ० । सोद्गोः संयतो पाशान्मा मोचि । ०
 ॥ २५ ॥ जितम् ० । ० । स द्यावापृथिव्योः पाशान्मा मोचि । ० ॥ २६ ॥ जि-
 तम् ० । ० । स इन्द्राग्न्योः पाशान्मा मोचि । ० ॥ २७ ॥ जितम् ० । ० । स
 ज्योः पाशान्मा मोचि । ० ॥ २८ ॥ जितम् ० । ० । स राज्ञो बर्हणस्य
 मोचि । ० ॥ २९ ॥ जितप्रस्माकृर्मुद्रिभ्रमस्माकंपृतप्रस्माकं तेजोस्माकं
 स्वस्माकं यज्ञोस्माकं प्रजा अस्माकं वीरा अस्माकम्

अथ सप्तदशं काण्डम्

॥ १ ॥ त्रिषासहिं सहमानं सासदानं सदीयांसम् । सहमानं सहोजितं स्व-
जितं गोजितं संधनानितम् । ईदृथं नाम ह इन्द्रमायुष्मान् भूयासम् ॥ १ ॥ त्रि-
षासहिं० । ०।० ह इन्द्रं पियो देवानां भूयासम् ॥ २ ॥ त्रिषासहिं० । ०।० ह
इन्द्रं पियः पूजानां भूयासम् ॥ ३ ॥ त्रिषासहिं० ०।०।० ह इन्द्रं पियः पशूनां भू-
यासम् ॥ ४ ॥ त्रिषासहिं सहमानं सासदानं सदीयांसम् । सहमानं सहोजितं स्वजितं
गोजितं संधनानितम् । ईदृथं नाम ह इन्द्रं पियः संगानानां भूयासम् ॥ ५ ॥ उदि-
ह्युदिहि सूर्ये वर्चसा माभ्युदिहि । द्विपंक्ष मद्यं रभ्यतु मा चाहं द्विपते रघम् त-
वेद् विष्णो बहुधा वीर्याणि । त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विस्वरूपैः सुधायां मा घेहि
परमे व्योमन् ॥ ६ ॥ उदिह्युदिहि सूर्ये वर्चसा माभ्युदिहि । यांश्च परयासि यांश्च
न तेषु मा सुमतिं कृधि तवे० ॥ ७ ॥ मा त्वा दभन्त्सलिले अप्सवन्तये पा-
शिने उपतिष्ठन्त्यत्र । द्वित्वाशस्ति दिवमारुह्य एतां स नो मृड सुमतौ ते स्यात्
तवे० ॥ ८ ॥ त्वं न इन्द्र महते सौभगायादग्धेभिः परि पाह्यकुभिः तवे० ॥ ९ ॥
त्वं न इन्द्रोतिभिः शिवाभिः शंतमो भव । आरोहंस्त्रिदिवं द्विवो गृणानः सोम-
पतये पियधामा स्वस्तये तवे० ॥ १० ॥ (१) त्वमिन्द्रासि विरत्रजित् सर्व-
वित् पुरुहूतस्त्वमिन्द्र । त्वमिन्द्रेमं सुहवं स्तोममेरयस्व स नो मृड सुमतौ ते स्यात्
तवे० ॥ ११ ॥ अदग्धे दिवि पृथिव्यामुतासि न त आपुर्महिमानमन्तारिणे ।
अदग्धेन ब्रह्मणा वाद्यथानः स त्वं न इन्द्र दिवि पंछर्म यच्छ तवे० ॥ १२ ॥
या त इन्द्र तन्नूष्णु या पृथिव्यां यान्तरग्ना या त इन्द्र पवमानेः स्वविदि । यपेद्र
तन्वान्तरिक्तं व्यापिषि तया न इन्द्र तन्वा शर्म यच्छ तवे० ॥ १३ ॥ त्वमिन्द्र ब्र-
ह्मणा वर्धयन्तः सत्त्वं निपेतुर्धृपयो नार्धमानास्तवे० ॥ १४ ॥ त्वं नूतं त्वं पर्येष्यस्सं-
हृत्तपारं विदथं स्वविदं तवे० ॥ १५ ॥ त्वं रक्षसे प्रदिशश्चतंस्त्वस्वं शोचिषा नभस्मी
वि विष्णो वामिमा विश्वा भुवनानुं तिष्ठस श्रुतस्य पन्थामन्वेषि विद्वांस्तवे०
इत्पस्येकंयार्वाकश्स्तिमेपि सुदिने वार्धमानस्तवे० ॥ १७ ॥ त्व-
लोकस्त्वं प्रजापतिः तुभ्यं यज्ञो वि तापते तुभ्यं जुहति जुहति-

स्वये०॥१॥२॥ अस्तंति सत् प्रतिष्ठितं मति भूतं प्रतिष्ठितम् । भूते हृभव्य आहितं भव्यं
 भूते प्रतिष्ठितं तवेद् विष्णो बहुधा वीर्याणि । त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः सु-
 धार्या मा धेहि परमे व्योमन् ॥१६॥ शुक्रोसि भ्राजोसि । स यथा त्वं भ्राजता
 भ्राजोस्येवाहं भ्राजता भ्राज्यासम् ॥ २० ॥ (२) रुचिरसि शोचोसि । स यथा
 त्वं रुच्या शोचोस्येवाहं पशुभिश्च ब्राह्मणवर्चसेन च रुचिपीय ॥ २१ ॥ उद्यते
 नम उद्यते नम उदिताय नमः । विराजे नमः स्वराजे नमः सम्राजे नमः ॥२२॥
 अस्तंयते नमोस्तमेप्यते नमोस्तमिताय नमः । विराजे नमः स्वराजे नमः सम्राजे
 नमः ॥ २३ ॥ उद्गाद्यमादित्यो विश्वेन तर्पसा सह । सपत्नान् मर्षं रन्ध्रान्
 मा चाहं द्विपते रथं तवेद् विष्णो बहुधा वीर्याणि । त्वं नः पृणीहि पशुभिर्विश्वरूपैः
 सुधार्या मा धेहि परमे व्योमन् ॥ २४ ॥ आदित्य नात्रमारुहः शतारित्रां स्व-
 स्वये । अहर्मात्यपीपरो रात्रिं सत्रातिं पारय ॥ २५ ॥ मूर्धे नात्रमारुहः शता-
 रित्रां स्वस्वये । रात्रिं मात्यपीपरोहः सत्रातिं पारय ॥ २६ ॥ पूजापतेराहृतो ब्र-
 ह्मणा वर्मेणाहं करयपस्य ज्योतिषा वर्चसा च । ज्वरदष्टिः कृतवीर्यो विहायाः स-
 हस्रायुः सुकृतश्चरेयम् ॥ २७ ॥ परीहृतो ब्रह्मणा वर्मेणाहं करयपस्य ज्योतिषा
 वर्चसा च । मा मा मापुक्षिपेत्रो देव्या या मा मानुषीरवसृष्टा वधापे ॥ २८ ॥ अ-
 तेन गुप्तं श्रुतुभिश्च सर्वैर्भूतेन गुप्तो भव्येन चाहम् । मा मा मापेत् पाप्मा मोत
 मृत्युन्तर्देहेदं संलिलेन वाचः ॥ २९ ॥ अग्निर्मा गोप्ता परि पातु विश्वेन उच-
 न्तमूर्षो नुदतां मृत्युपाशान् । प्युच्छन्तीरुपमः पर्वता ध्रुवाः सहस्रं प्राणा मर्या यन्-
 न्ताम् ॥ ३० ॥ (३)

॥ सप्तदशं काण्डं समाप्तम् ॥

अथाष्टादशं काण्डम् ॥

॥ १ ॥ ओ चिन् सखायं गुह्या वदत्यां तिरः पुरुर्विद-
 पितुर्नपातमा दधीत वेधा अथि सभिं प्रतरं दीध्यानः ॥ १ ॥ न-
 यष्टेत्तत्सलक्ष्णा यद्विषुष्ट्या भवति । महस्वुत्रासो अस्मुरस्य व-
 उर्विया परिं ख्यन् ॥ २ ॥ उशन्ति घा ते अमृतास एतदेकस्य
 मर्त्यस्य । नि ते मनो मनसि धायस्मे जन्युः पतिस्तन्वमा
 न यत् पुरा चकृमा कर्द्ध नूनमृतं चर्दन्तो अर्द्धतं रपेम । गन्धर्वो-
 सा नौ नाभिः परमं जामि तन्नौ ॥ ४ ॥ गर्भे नु नौ जन्तिता
 सविता विश्वरूपः । नकिरस्य प्र पिनन्ति प्रतानि वेदं नावस्य
 द्यौः ॥ ५ ॥ को अथ युङ्क्ते धुरि गा ऋतस्य शिपीवतो अग्निना
 आसन्नियून हृत्स्वसो मयोभून् य एपां भृत्यामृणधत् स जीवात् ॥ ६
 वेदं प्रथमस्याहुः क ई ददर्श क इह प्र वीचत् । बृहन्मित्रस्य वर्णस्य
 आहन्तो वाच्यो नृन् ॥ ७ ॥ यमस्य मा यम्पं काम आगन्तस्माने योनौ
 ज्ञायेत् पत्ये तन्वं रिरिच्यां विचिद् बृहव रथ्येव चक्रा ॥ ८ ॥ न तिष्ठन्ति
 न्येते देवासां स्पर्श इह ये चरन्ति । अन्येत्त मदाहनो याहि तूयं तेन रि
 चक्रा ॥ ९ ॥ रात्रीभिरस्मा अहभिर्देशस्येत् सूर्यस्य चतुर्मुहुर्निर्ममीपात् ।
 ध्या मिधुना सर्वन्धू यमीर्यमस्य विष्टहादजामि ॥ १० ॥ (१) आ ए
 नुत्तरा युगानि यत्र जामयः कृणवन्नजामि । उपं वर्द्धि वृषभाय -
 सुभगे पतिं मत् ॥ ११ ॥ किं आतासद् यदनाथं भवति किमु स्वना
 तिन्निगच्छात् । काममृता बृहेत्तद् रंपामि तन्वां मे तन्वां सं विपुत्रि
 न ते नाथं यम्यत्राहर्मस्मि न ते तन्नूतन्वां सं पृच्याम् । अन्येत्त मर्-
 यस्तु न ते आता सुभगे वष्टेत्तत् ॥ १२ ॥ न वा उ ते तन्नू तन्वां
 प्रापमाहुर्त्यः स्वसारं निगच्छात् । असेयदेतन्मनसो हृदो मे आता
 यच्छेयीय ॥ १४ ॥ वृतो यतासि यम नेव ते मनो हृदयं चाविदाव ।
 ए न्वां कृन्वन्व युक्तं परिं प्वजाते लिवुमेव वृक्षम् ॥ १५ ॥ अन्व-

दुर्मन्त्वन्नामृतस्य नाम सलक्ष्मा यद् विपुरुषा भवति । यमस्य यो धनवते सुमन्त्व-
 ग्ने तमृष्व पाह्यमयुच्छन् ॥ ३४ ॥ यस्मिन् देवा विदथे मादयन्ते विवस्वतः सदेने
 धारयन्ते । सूयं ज्योतिरदधुर्मास्य । कून् परि द्योतनि चरतो अजन्वा ॥ ३५ ॥ यस्मिन्
 देवा मन्मानि संचरन्त्यपीच्ये न वयमस्य विष । मित्रो नो अत्रादितिरनागा-
 न्तसविता देवो वरुणाय वोचत् ॥ ३६ ॥ सखाय आ शिषामहे ब्रह्मेन्द्राय व-
 ज्रिणे । स्तुप ऊपु वृत्तमाय धृष्णवे ॥ ३७ ॥ शर्षसा हसिं श्रुतो वृत्रहत्येन वृ-
 त्त्रहा । मधैर्मघोतो अति शूर दाशसि ॥ ३८ ॥ स्तेगो न क्षामत्येपि पृथिवी मही
 नो वाता इह वान्तु भूमौ । मित्रो नो अत्र वरुणो युज्यमानो अग्निवने न
 व्यसृष्ट शोकम् ॥ ३९ ॥ स्तुहि श्रुतं गर्तसदं जनानां राजानं भीममुपहत्सुप्रभम् ।
 मृडा जस्त्रिरे रुद्र स्तवानो अन्यमस्मत्ते नि वपन्तु सन्यम् ॥ ४० ॥ (४) सरस्वती दे-
 वयन्ती हवन्ते सरस्वतीमध्वरे तायमाने । सरस्वती सुकृतो हवन्ते सरस्वती दाशुपे वार्य
 दात् ॥ ४१ ॥ सरस्वती पितरो हवन्ते दक्षिणा यज्ञमभिनक्षमाणाः । आसष्टा-
 स्मिन् बर्हिषि मादयध्वमनमीवा इष आ धेहस्मे ॥ ४२ ॥ सरस्वति या सर्यं
 यथाशोकथैः स्वधाभिर्देवि पितृभिर्मदन्ती । सहस्रार्धमिडो अत्र भागं गायस्पोषं
 यजेमानाय धेहि ॥ ४३ ॥ उदीरतामवरं उत परांस उन्मध्यमाः पितरः सोम्या-
 सं । असुं य ईयुरंवृका ऋतज्ञास्ते नोवन्तु पितरो हवेषु ॥ ४४ ॥ आहं पितृ-
 न्तसुविदवां अविस्मि नपातं च विक्रमणं च विष्णोः । बर्हिपदो ये स्वधया सुतस्य
 भजन्त पित्वस्तइहागमिष्ठाः ॥ ४५ ॥ इदं पितृभ्यो नमो अस्तुथ ये पूर्वामो
 ये अपरास ईयुः । ये पार्थिवे रजस्या निपत्ता ये वा नूनं सुवृजनांसु दिक्षु ॥ ४६ ॥
 मातंती कुव्यैर्मो अक्षिरोभिर्वृहस्पतिर्ऋकंभिर्वावृधानः । याश्च देवा वावृधुषे
 च देवांस्ते नोवन्तु पितरो हवेषु ॥ ४७ ॥ स्वाहुक्किलायं मधुमां उतायं तीव्रः
 किलायं रसवां उतायम् । उतो न्वस्य पपिवांसमिन्द्रं न करचन सहत आह्वेषु
 ॥ ४८ ॥ परेषिवासं प्रवतो महीरिति बहुभ्यः पन्थामनुपस्पशानम् । वेवस्वतं सं-
 गमनं जनानां यमं रानानं हविषा सपर्यत ॥ ४९ ॥ यमो नो ग्रातुं प्रथमो वि-
 वेद नैपा गव्यतिरपभर्त्वा उ । यत्रा नः पूर्वं पितरः परेता एना जज्ञानाः पृथ्या-
 अनु स्वाः ॥ ५० ॥ (५) बर्हिपदः पितर ऊत्यार्वागिमा वो हव्या चकृमा जु-
 पध्वम् । त आ-गुतावमा शंतेमेनाधा नः शं योररपो दधात ॥ ५१ ॥ आच्या
 जानुं दक्षिणतो निपद्येदं नो हविरभि गृणन्तु विश्वे । मा हिंसिष्ट पितरः
 यद् व आगः पुरुपता करांम ॥ ५२ ॥ त्वष्टा इहिये वहतुं कृणोति
 भुवनं समेति । यमस्य माता पर्युवमाना मरो जाया विवस्वतो

ननाम् ॥ ५३ ॥ मेहि मेहि पृथिभिः पुनोऽपेना ते पूवे पिनः परेताः । उभा
 गजानां मृषया मदेन्ना यमं पंदयामि वरुणं च देवम् ॥ ५४ ॥ अपेतु वीतु वि
 चं सर्पनाताम्मा पने पिनरो लोकरुक्रम् । अहांभिरञ्जिरुभिर्प्यक्तं यमो ददात्य-
 वमानमस्य ॥ ५५ ॥ उशन्तस्त्वेधीमह्युशन्तः सर्मिधीमहि । उशन्तुशन आ वंह
 पितृन् इविषे अत्तवे ॥ ५६ ॥ पुमन्तस्त्वेधीमहि पुमन्तः सर्मिधीमहि । पुमान्
 पुमन् आ वंह पितृन् इविषे अत्तवे ॥ ५७ ॥ अर्द्धिरसो नः पितरो नवंवा अ-
 र्धबाणो भृगवः मांभ्यामः । तेषां वयं सुमतां यज्ञियानामपि भद्रे सौमन्से स्याम
 ॥ ५८ ॥ अर्द्धिरोभिर्प्यधिपरा गंधीह यमं वरुणं देह मादयस्व । विवस्वन्तं हुये यः
 पिता तेस्मिन् अर्द्धिप्या निपथं ॥ ५९ ॥ इमं यमप्रस्तरमाहि रोहार्द्धिरोभिः पितृभिः
 संविदानः । आ त्वा मन्त्राः कविशस्ता वंहन्त्वेना राजन् इविषो मादयस्व
 ॥ ६० ॥ इत एन उदारुहन् दिवस्पृष्यान्यारुहन् । म भूर्जयो यथा पथा घाम-
 र्द्धिरसो ययुः ॥ ६१ ॥ (६)

॥ इति प्रथमोऽनुवाकः ॥

॥ २ ॥ यमाय सोमः पवते यधायिं क्रियते इविः । यमं ह यज्ञो गच्छत्यग्नि-
 दूतो अरकृतः ॥ १ ॥ यमाय मधुमत्तमं जुहोता म चं तिष्ठत । इदं नम अर्पिभ्यः
 पूर्वजेभ्यः पूर्वैभ्यः पथिकृद्रथः ॥ २ ॥ यमाय घृतवत् पयो राक्षे इविर्जुहोतन । स
 नो जीवेष्वा यमेदीर्घमायुः म जीवसे ॥ ३ ॥ मेनमग्ने वि दंहो माभि शूशुचो
 मास्य त्वचं चित्तिषो मा शरीरम् । शृतं यदा करसि जातवेदोथेमैन्नं म हिणु-
 तात् पितृरुपं ॥ ४ ॥ यदा शृतं कृणवो जातवेदोथेमैन्नं परि दत्तात् पितृभ्यः ।
 यदो गच्छात्यसुनीतिमेतामथ देवानां वशनीर्भवाति ॥ ५ ॥ त्रिकंठुकभिः पवते
 पदुर्वीरकमिद् दृहत् । त्रिष्टुष् गांयत्री छन्दोसि सर्वा ता यम आपिता ॥ ६ ॥
 मूयं चक्षुपा गच्छ वातमात्मना दिवं च गच्छं पृथिवीं च धर्मभिः । अपो वां गच्छ
 यद्वि तत्रं ते हितमोर्षधीषु मतिं तिष्ठ्या शरीरैः ॥ ७ ॥ अज्ञो भागस्तर्पसस्तं त-
 पस्व तं तं शोचिस्तंपतु तं तं अग्निः । यास्तं शिवास्तन्वो जातवेदस्ताभिर्वहेनं स-
 कृताषु लोकम् ॥ ८ ॥ यास्तं शोचयो रंषो जातवेदो याभिरापृणासि दिवमं-
 न्तरिक्षम् । अज्ञं यन्तमनु ताः समृणवतामपेतराभिः शिवर्तमाभिः शृतं कृधि ॥ ९ ॥
 अवं सज्ज पुनरग्ने पितृभ्यो यस्त आर्हुतश्चरति स्थावान् । आयुर्वसान् उपं यातु
 शेषः सं गच्छतां तन्वा सुवचोः ॥ १० ॥ (७) अतिं द्रु श्वानो सारमेयो सं-
 तुचो श्वर्लो साधुना पथा । अथा पितृन्मुविदत्रो अपीहि यमेन ये संयमाहं म-

दन्ति ॥ ११ ॥ यो ते श्वानो यम रजितारो चतुरक्षो पथिपदी नृचक्षसा । ता-
 भ्यां राजन् परि धेद्येन स्वस्वस्यस्मा अनमीत्रे च धेहि ॥ १२ ॥ उरूणसावेसुत्पा-
 बुदुम्ब्रलो यमस्य दूतो चरतो जनां अनु । तावस्मभ्यं दृशये सूर्याय पुनर्दातामसु-
 मद्येह भद्रम् ॥ १३ ॥ सोम एकेभ्यः पवते घृतमेक उपासते । येभ्यो मधु प्रपावति
 तारिचदेवार्पि गच्छतात् ॥ १४ ॥ ये चित् पूर्वं ऋतसाता ऋतजाता ऋतावृधः ।
 ऋपीन् तर्पस्थतो यम तपोजां अपि गच्छतात् ॥ १५ ॥ तर्पसा ये अनाधृत्या-
 स्तर्पसा ये स्वर्ययुः । तपो ये चक्रिरे महस्तांरिचदेवार्पि गच्छतात् ॥ १६ ॥ ये
 युध्यन्ते प्रधनेषु शूरांसो ये तेनृत्यजः । ये वा महसंदक्षिणास्तांरिचदेवार्पि ग-
 च्छतात् ॥ १७ ॥ महसंणीथाः क्वयो ये गोपायन्ति सूर्यम् । ऋपीन् तर्पस्वतो
 यम तपोजां अपि गच्छतात् ॥ १८ ॥ स्योनास्मै भव पृथिव्यवृज्जरा निवेशनी ।
 यच्छास्मै शर्ष मप्रथाः ॥ १९ ॥ असंवाधे पृथिव्या उरौ लोके नि धीयस्व ।
 स्वधा याश्चकूपे जीवन् तास्ते सन्तु मधुरचुतः ॥ २० ॥ (८) ह्यामिते मनसा
 मन इहेमान् गृह्णां उर्ष जुजुषाण एहि । सं गच्छस्व पितृभिः सं यमेन स्योनास्त्वा
 वाता उर्ष वान्तु शग्माः ॥ २१ ॥ उत् त्वा षहन्तु मरुते उदवाहा उदमुतः । अ-
 जेने कृएवन्तेः शीते वर्षेणोक्षन्तु वालिति ॥ २२ ॥ उर्दद्दुमायुरार्युषे क्रत्वे दक्षाय
 जीवसे । स्वान् गच्छतु ते मनो अर्षा पितृरूपं द्रव ॥ २३ ॥ मा ते मनो मासोर्मा-
 ज्ञानां मा रसस्य ते । म्य ते हास्त तन्वाः किं चनेह ॥ २४ ॥ मा त्वा वृत्तः सं वा-
 धिष्ट मा देवी पृथिवी मही । लोकं पितृषु वित्स्वैर्धस्व यमराजसु ॥ २५ ॥ यत् ते
 अहमतिहितं पराचरं पानः प्राणो य उ वा ते परेतः । तत् ते संगत्य पितरः सनीढा प्रा-
 साद् प्रासं पुनरावेशयन्तु ॥ २६ ॥ अपेमं जीवा अरुधन् गृहेभ्यस्तं निवेदत परि ग्रामा-
 वितः । मृत्युर्यमस्यासीद् दूतः प्रचेता असेन् पितृभ्यो गम्यां चकार ॥ २७ ॥ ये द-
 स्वयवः पितृषु प्रविष्टा ज्ञातिमुखा अहुताद्दश्चरन्ति । प्रापुरो निपुरो ये भरन्त्यग्नि-
 षानस्मात् म धमाति यज्ञात् ॥ २८ ॥ सं विशन्तिवृह पितरः स्वा नः स्योने कृएव-
 न्तः प्रतिरन्तु आयुः । तेभ्यः शकमेद्विषा नक्षमाणा ज्योग् जीवन्तः शरदः पुष्ट-
 धीः ॥ २९ ॥ यां ते धेनुं निपूणामि यमुं ते क्षीर औदनम् । तेना जनेस्यासो
 भर्ता योप्रासद्जीवनः ॥ ३० ॥ (९) अर्षावर्षी म तत् या मुशेवाकर्त्तकं वा म-
 तरं नवीयः । यस्त्वा जघान्त वध्यः सो अस्तु मा सो अन्यद् विदत भाग्येषम्
 ॥ ३१ ॥ यमः परोवरो विवस्यान् ततः परं नार्ति परपापि किं घ्न । यमं
 अर्षुरो अपि मे निर्विद्ये भुवो विवशान्वाततान ॥ ३२ ॥ अपागृहप्रमतां म-
 र्षेभ्यः कृत्वा सर्वेषामदप्रवियंस्वते । इताश्विनावमरुद् मन् मदाग्निद्वर्षाद् ॥ ३३ ॥

मियुना संरएयुः ॥ ३३ ॥ ये निखाता ये परीता ये दग्धा ये चोद्धिताः । स-
 र्वास्तान्गन् आ बह पितृन् इविपे अक्षत्रे ॥ ३४ ॥ ये अग्निदग्धा ये अग्निद-
 ग्धा मध्ये त्रिवः स्वधया मादर्यन्ते । त्वं तान् वेत्य यद्वि ते जातवेदः स्वधया
 एतं स्वधितिं जुपन्ताम् ॥ ३५ ॥ शं तेषु मातिं तपो अग्ने मा तन्वंतपः । वनेषु
 शुष्मो अस्तु ते पृथिव्यामस्तु यद्दरः ॥ ३६ ॥ ददाम्यस्मा अत्रसानमेतद् य एष
 आगन् मम चेदभूद्विह । युमध्विक्वित्वान् मत्येतदाह ममैष शाय उप तिष्ठता-
 विह ॥ ३७ ॥ इमां मात्रां मिमीमहे यथापंरं न मासाति । शते शरत्सु नो पु-
 रा ॥ ३८ ॥ प्रेमां मात्रां ० । ० ॥ ३९ ॥ अप्रेमां मात्रां ० । ० ॥ ४० ॥ (१०)
 बीमां मात्रां ० । ० ॥ ४१ ॥ निदिमां मात्रां ० । ० ॥ ४२ ॥ उदिमां मा-
 त्रां ० । ० ॥ ४३ ॥ समिमां मात्रां मिमीमहे यथापंरं न मासाति । शते शरत्सु नो पु-
 रा ॥ ४४ ॥ अमांश्चि मात्रां स्वरगामायुष्मान् भूयासम् । यथापंरं न मासाति
 शते शरत्सु नो पुरा ॥ ४५ ॥ प्राणो अग्रानो व्यान आयुश्चक्षुर्दृशे सूर्योय ।
 अपरिपरेण पथा यमराज्ञः पितृन् गच्छ ॥ ४६ ॥ ये अग्रवः शशमानाः परियुष्टि-
 त्वा केषांस्यनपत्यवन्तः । ते धामुदित्याविदन्त लोकं नार्कस्य पृष्ठे आधि दीर्घ्या-
 नाः ॥ ४७ ॥ उदन्वती चौरुमा षोडशतीर्निमध्यमा । तृतीया ह प्रथारिति
 यस्यां पितर आसते ॥ ४८ ॥ ये नः पितुः पितरो ये पितामहा य आवित्रिशु-
 र्बन्तरिक्षम् । य आलियन्ति पृथिवीमुत धां तेभ्यः पितृभ्यो नमसा विधेम
 ॥ ४९ ॥ इदमिद् वा उ नापंरं दिवि पश्यसि सूर्यम् । माता पुत्रे यथा मिचा-
 भ्येनं भूम ऊर्णुहि ॥ ५० ॥ (११) इदमिद् वा उ नापंरं नरस्यन्यदितोपंरम् ।
 जाया पतिमिद् धामग्राभ्येनं भूम ऊर्णुहि ॥ ५१ ॥ अग्नि त्वोर्णोमि पृथि-
 ष्या मातुर्वरेण भद्रया । जीविषु भद्रं तन्मयि स्वधा पितृषु सा त्वयि ॥ ५२ ॥ अ-
 ग्नीषोमा परिहृता स्योनं देवेभ्यो रत्नं दधयुवि न्नोरम् । उप मेप्यन्नं पूषणं यो
 बर्हात्यञ्जोपानंः पृथिभिस्तर्भं गच्छतम् ॥ ५३ ॥ पूषा स्त्रेनरच्यावयतु मग्नि-
 ननष्टपशुर्भुवनस्य गोपाः । स त्वेभ्यः पारं ददत् पितृभ्योऽग्निदेवेभ्यः सुविद-
 धिभ्यः ॥ ५४ ॥ आपुर्विश्वापुः पारं पातु त्वा पूषा त्वां पातु मयं पुरस्तात् ।
 यथामते सुकृतो पशु त इयुस्तर्भं स्वा देवः मग्निता दधानु ॥ ५५ ॥ इमां युनग्मि
 ते पृथि अर्मुनीताय बोर्दवे । ताभ्यां सुदस्य सार्दने सवितीधारे गच्छताम् ॥ ५६ ॥
 एतन् स्वा वासः मयं न्वाणुसुनद्वं यद्विहारिभः पूषा । ५७ ॥ इति
 शान् यथे ते इत्तं इत्तुपा विपंरुषु ॥ ५७ ॥ अग्निर्वि
 पुंष्व मेदंसा पारंग्वा च । नेत् न्वा पृथ्वरिमा ॥

याति ॥ ५८ ॥ इण्डं हस्ताद्वाद्दानो गृतासोः सह श्रोत्रेण चर्चसा बलेन । अत्रैव
त्वमिह वयं सुवीरा विश्वा मूर्धो अभिमातीर्जयेम ॥ ५९ ॥ धनुर्हस्ताद्वाद्दानो
मृतस्य सह छत्रेण चर्चसा बलेन । समार्यभाय वसु भूरिं पुष्टमर्वाह त्वमेष्टुपं जी-
वल्लोकम् ॥ ६० ॥ (१२)

॥ इति द्वितीयोऽनुवाकः ॥

॥ ३ ॥ इयं नारीं पत्निलोकं वृणाना नि पद्यत उप त्वा मर्त्यं प्रेतम् । यं
पुराणमनुपालयन्ती तस्यै पूजां द्रविणं चेह धेहि ॥ १ ॥ उदीर्ष्व नार्युभिः जी-
वल्लोकं गृतासुं प्रेतमुपं शेष एहि । इस्तत्राभस्य दक्षिपोस्तत्रेदं पत्युर्जनित्वमभि १
बभूथ ॥ २ ॥ अर्षश्यं सुवृत्तिं नीयमानां जीवां मृतेभ्यः परिणीयमानाम् । अन्वे-
यत् तमसा मानुतासीत् पूक्तो अपावीमनयं तदेनाम् ॥ ३ ॥ पूजान्तर्यघ्न्ये जी-
वल्लोकं देवानां पन्थामनुसंवरन्ती । अयं ते गोपतिस्तं जुपस्व स्वर्गं लोकमधि
रोहयैनम् ॥ ४ ॥ उप धामुषं वेतसमन्तरो नदीनाम् । अग्नें पितृमपामसि ॥ ५ ॥
यं त्वमग्ने समर्द्धहस्तमु निर्वापया पुनः । क्याम्बूरत्रं रोहतुं शाण्डदूर्वा व्यल्कशा
॥ ६ ॥ इदं तु एकं पुर ऊं तु एकं तृतीयैतु ज्योतिषा सं विशस्व । संवेशने त-
न्वाः चार्हरेभिः पियो देवानां परमे सधस्थे ॥ ७ ॥ उत्तिष्ठ प्रेहि प्र इवोकैः कृ-
णुष्व सल्लिजे सधस्थे । तत्र त्वं पितृभिः संविद्वानः सं सोमैतु मर्दस्व सं स्वधाभिः
॥ ८ ॥ प्र च्यवस्व तन्वाः सं भरस्व मा ते गात्रा वि हाप्ति मो शरीरम् । मनो
निर्विष्टमनु संविशस्व यत्र भूमेर्जुपसे तत्रे गच्छ ॥ ९ ॥ चर्चसा मां पितरः सो-
म्यासो अञ्जन्तु देवा मधुना घृतेन । चक्षुषे मा प्रहरं तारयन्तो जरसे मा जर-
दंष्टिं वर्धन्तु ॥ १० ॥ (१३) चर्चसा मां समनकृग्निर्मेधां मे विष्णुर्न्ये नकु-
सन् । रयिं मे विश्वे नि यच्छन्तु देवाः स्थोना मापः पवनैः पुनन्तु ॥ ११ ॥
मित्रावर्हणा पति मामधातामादित्या मा स्वरवो वर्षपन्तु । चर्वो म इन्द्रो न्यनकृ-
हस्तयोर्जरदंष्टि मा सविता कृणोतु ॥ १२ ॥ यो प्रमारं प्रथमो मर्त्यानां यः प्रे-
यार्यं प्रथमो लोकमेतम् । वैवस्वतं संगमनं जनानां यमं राजानं हविषा सपयत
॥ १३ ॥ परा यात पितर आ च यातायं वो यज्ञो मधुना समक्तः । इतो अ-
स्वभ्यं द्रविणेह भद्रं रयिं च नः सर्ववीरं दधात ॥ १४ ॥ कण्वः कृत्वीवान् पु-
रुप्रीदो अगस्त्यः श्यावारवः सोमर्धेर्जुजानाः । विश्वामित्रोयं जमदग्निरत्रिर्वन्तु
नः कश्यपो वामदेवः ॥ १५ ॥ विश्वामित्र जमदग्ने वसिष्ठ भरवाजु गोतम वा-
पदेव । शर्मिर्नो अत्रिप्रभीश्वनोधिः सुसंशप्तः पितरो मृदतो नः ॥ १६ ॥

स्ये मृजान्ता अतिं यन्ति रिप्रमायुर्दधानाः प्रतरं नवीयः । ध्याप्यार्यमानाः पूजया
निनायं स्वाम सुरभयो गृहेषु ॥ १७ ॥ अञ्जते व्यञ्जते समञ्जते क्रतुं रिहन्ति
धुनाभ्यञ्जते । सिन्धोरुच्छ्रसे प्रत्यन्तमुत्तणं हिरण्यपावाः पशुमांसु गृह्णते ॥ १८ ॥
इत्थं पुत्रं पितरः सोम्यं च तेनो सचध्वं स्वयंशसो हि भूत । ते अर्वाणः कवय
आ ऋणोत सुविद्विआ विदधे हूयमानाः ॥ १९ ॥ ये अत्रयो अङ्गिरसो नवगवा
पुत्रावन्तो रात्रिपात्रो दधानाः । दक्षिणावन्तः सुकृतो य उ स्थासत्यास्मिन् वृ-
हस्पि मादयध्वम् ॥ २० ॥ (१४) अथा यथा नः पितरः परांसः पूनासो अग्न अत-
भारागानाः । शुचीदंयन् दीर्घ्यत उक्थशासः क्षामा भिन्दन्तो अहणीरयं वन् ॥ २१ ॥
सुकर्षीणः सुकृचो देवयन्तो अयो न देवा जनिम्रा धमन्तः । शुचन्तो अग्नि वा-
वृषन्तु इन्द्रपूर्वा गव्यां परिपदे नो अक्रन् ॥ २२ ॥ आ यूथेवं क्षमति पृथो अ-
रुपद् देवानां जनिमान्तुग्रः । मतींसाश्चिदुर्वशीरकृमन् वृधे चिदृय उपरस्यायोः
॥ २३ ॥ अकर्म ते स्वर्पसो अभूम अतमवस्रक्षुपसो विभातीः । विरवं तद् भद्रं
यदवन्ति देवा वृहद् बंदेम विदधे सुवीराः ॥ २४ ॥ इन्द्रो मा मरुत्वान् प्राच्या
दिशः पातु बाहुच्युतां पृथिवी धामित्रीपरि । लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये
देवानां हुतभागा इह स्थ ॥ २५ ॥ धाता मा निर्ऋत्या दक्षिणाया दिशः पातु
बाहु० । ० ॥ २६ ॥ अदितिर्मादित्यैः प्रतीच्या दिशः पातु बाहु० । ० ॥ २७ ॥
सोमो मा विश्वैर्वैर्वरुदीच्या दिशः पातु बाहु० । ० ॥ २८ ॥ धृती इ त्वा धृ-
रुणो धारयाता ऊर्ध्वं भानुं संविता धामित्रीपरि । लोककृतः ० ॥ २९ ॥ प्राच्यां
त्वा दिशि पुरा संवृतः स्वधायामा दधामि बाहु० । ० ॥ ३० ॥ (१५) दक्षि-
णायां त्वा दिशि पुरा ० । ० ॥ ३१ ॥ प्रतीच्यां त्वा दिशि पुरा ० । ० ॥ ३२ ॥
उदीच्यां त्वा दिशि पुरा ० । ० ॥ ३३ ॥ ध्रुवायां त्वा दिशि पुरा ० । ० ॥ ३४ ॥ ऊर्ध्वायां
त्वा दिशि पुरा संवृतः स्वधायामा दधामि बाहुच्युतां पृथिवी धामित्रीपरि । लोककृतः
पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥ ३५ ॥ धृतीसि धरुणोसि वंसंगोसि
॥ ३६ ॥ उदपूर्सि मधुपूर्सि वातपूर्सि ॥ ३७ ॥ इतरचं मामुतरचावतां यमे इव यत-
माने यद्वैतम् । म वां भद्रन् मानुषा देवयन्तो आ सीदतां स्वमुलोकं विदानि ॥ ३८ ॥
स्वासस्थे भवतमिन्द्रवे नो युजे वां ब्रह्म पूष्य नमोभिः । वि रलोक एति पृथ्वेव
सूरिः शृण्वन्तु विरवे अमृतांस एतत् ॥ ३९ ॥ त्रीणि प्रदानि रूपो अन्वरो-
ह्यनुष्पष्टीमन्वैतदूतेन । अचरेण प्रतिमितीते अर्कमृतस्य नाभावभि सं पुनाति
॥ ४० ॥ (१६) देवभ्यः कर्मवृणीत मृत्युं पूजायै किममृतं नाटणीत । वृहस्प
तिर्यज्ञमतनुत् अर्पिः पियां यमस्तन्वामा रिरेच ॥ ४१ ॥ स्वर्गम् १६

चाद्दृष्ट्वापि सुरुभीणिं कृत्वा । प्रादाः पितृभ्यः स्वपया ते अन्नन्दि तं
 देव प्रयता हवींषि ॥ ४२ ॥ आसीनासो अरुणीनामुपस्थे रयि घत्त दाशुषे
 मर्त्याय । पुत्रेभ्यः पितरस्तस्य वसुः प्र यच्छत त इहोर्ज दधात ॥ ४३ ॥ अग्नि-
 ष्वात्ताः पितर एह गच्छत सदेःसदः सदत सुप्रणीतयः । अतो हवींषि प्रयतानि
 घृहिंषि रयि च नः सर्ववीरं दधात ॥ ४४ ॥ उपहृता नः पितरः सोम्यासो वृहि-
 ष्येषु निधिर्पुत्रियेषु । तथा गमन्तु त इह अयन्तार्थि सुवन्तु तैवन्त्वस्मान् ॥ ४५ ॥ ये
 नः पितुः पितरो ये पितामहा अन्नूजहिरे सोमपीथं वसिंष्टाः । तेभिर्धर्मः संरराणो ह-
 वींष्युशन्नुशदिः प्रतिक्रामर्षु ॥ ४६ ॥ ये तातुपुंद्देवत्रा जेहमाना होत्राविद् स्तो-
 मंतप्यासो अकैः । आग्नें याहि सहस्रं देववन्देः सुरैः कृतिभिर्धर्मिभिर्धर्मसदिः
 ॥ ४७ ॥ ये सत्यासो हविरदो हविष्या इन्द्रेण देवैः सुरयं तुरेण । आग्नें याहि
 सुविदत्रेभिर्वा इ परैः पूर्वैर्धर्मिभिर्धर्मसदिः ॥ ४८ ॥ उप सर्प मातरं भूमिप्रतामुरु-
 व्यर्चसं पृथिवीं सुशेवांम् । ऊर्णम्रदाः पृथिवी दक्षिणावत प्या त्वां पातु प्रथं
 पुरस्तात् ॥ ४९ ॥ उच्छ्वञ्चस्व पृथिवि मा नि वांधयाः सूपायनास्मै भव स-
 पसर्पणा । याता पुत्रं यथा सिचाम्येनं भूम ऊर्णाहि ॥ ५० ॥ (१७) उच्छ्वञ्च-
 माना पृथिवी सु तिष्ठतु सुरध्रं मितु उप हि अर्थन्ताम् । ते गुहासो घृतश्चतः स्यो-
 ना विश्वाहास्मै शरणाः सन्त्वत्र ॥ ५१ ॥ उत्ते स्तभ्नामि पृथिवीं त्वत्पृथिं
 लोगं निदधन्मो अहं रिपम् । एतां स्थूणां पितरो धारयन्ति ते तत्र यमः सादनाते
 कृणोतु ॥ ५२ ॥ इममग्ने चमसं मा वि जिहरः प्रियो देवानामुत सोम्यानाम् ।
 अयं यश्चमसो देवपानस्तास्मिन् देवा अमृतां मादयन्ताम् ॥ ५३ ॥ अर्धर्वा पूर्ण
 चमसं यमिन्द्रापाविभर्वाजिनीववे । तस्मिन् कृणोति सुकृतस्यं भ्रजं तस्मिन्-
 न्तुः पवते विश्वदानीम् ॥ ५४ ॥ यत् ते कृष्णः शकुन आतुतोदं पिपीलः सर्प
 एत वा श्वर्षदः । अग्निष्टद् विश्वादगदं कृणोतु सोमश्च यो ब्राह्मणो आश्वि-
 शे ॥ ५५ ॥ पर्यस्वतीरोपधयः पर्यस्वन्माप्रकं पर्यः । अर्पां पर्यसो यत् पयस्तेन
 मा सह शुम्भतु ॥ ५६ ॥ इमा नारीरविध्रवाः सुपञ्चाराञ्जनेन सर्पिया । सं
 स्पर्शन्ताम् । अन्नश्रवीं अनमीवाः सुरत्मा आ रोहन्तुं जनयो योनिमग्रे ॥ ५७ ॥
 सं गच्छस्व पितृभिः सं यमेनेषापूर्तेन परमे व्योमन् । हित्वावयं पुनरस्तमेहि सं
 गच्छतां तन्वां सुवर्चाः ॥ ५८ ॥ ये नः पितुः पितरो ये पितामहा य आश्विभ्यु-
 र्वर्वान्तरिक्षम् । तेभ्यः स्मरादसुनीतिनी अयं पयाशं तन्वः कल्पयाति ॥ ५९ ॥
 शं ते नीहारो भवतु शं ते मुवाव शीयताम् । शीतिके शीतिकावति ह्यदिके
 ह्योदकावीत । मयद्रुग्णेषु शं भुव इयं स्वग्निं शंय ॥ ६० ॥ (१८)

स्वान् नो अभयं कृणोतु यः सुत्रामां जीरदानुः मुदानुः । इहेमे श्रीरा यद्वो
 न्तु गोमदश्वन्मय्यस्तु पुष्टम् ॥ ६१ ॥ त्रिवस्वान् नो अमृतत्वे दधातु परैतु
 दुरमूर्तं न ऐतु । इमान् रंजतु पुरुषाना जग्मिणो मो ध्वेणामसवो यमंगुः ॥ ६२ ॥
 दुध्रे अन्तरिक्षे न मद्रा पितृणां कृविः प्रमतिर्मतीनाम् । तमर्चत विश्वमित्रा
 र्षिः स नो यमः प्रतरं जीवसे धात् ॥ ६३ ॥ आ रोहत दिवंमुत्तमामृषयो
 विभीतन । सोमपाः सोमपायिन इदं वः क्रियते हविरगन्म ज्योतिरुत्तमम्
 ६४ ॥ प्र केतुना बृहता भात्यग्निरा रोदसी वृषभो रोस्वीति । त्रिवश्व-
 तादुपमामुद्रानहृषामुपस्थे महिषो ववर्ष ॥ ६५ ॥ नाके सुपर्णमुष यत् पतन्तं
 । वेनन्तो अभ्यचञ्जत त्वा । हिरण्यपञ्जं वरुणस्य दूतं यमस्य योनीं शकुनं
 ययुम् ॥ ६६ ॥ इन्द्रं कर्तुं न आ भर पिता पुत्रेभ्यो यथा । शिञ्जा णो अस्मिन्
 दूत यामनि जीषा ज्योतिरशीमहि ॥ ६७ ॥ अपूपार्पिहितान् कृम्भान् यास्ते
 । अधारयन् । ते ते सन्तु स्वधार्वन्तो मधुमन्तो घृतश्चुतः ॥ ६८ ॥ यास्ते
 ना अर्धुकिरामि तिलामित्राः स्वधार्वतीः । तास्ते सन्तु त्रिभ्योः मृभ्वीस्तास्ते
 । राजानुं मन्यताम् ॥ ६९ ॥ पुनर्देहि वनस्पते य एष निर्हितस्त्वयि । यथा
 स्य सादन्न आसीति विदथा वदन् ॥ ७० ॥ आ रंभस्व जातवेदस्मेजस्यद-
 । अस्तु ते । शरीरमस्य सं दृढार्थेन धेहि मुकृतामु लोके ॥ ७१ ॥ ये ते पूर्व
 तागता अपरे पितरश्च ये । तेभ्यो घृतस्य कुन्वैतु शतधारा व्युन्दती ॥ ७२ ॥
 तदा रोह वयं उन्मृजानः स्वा इह बृहदु दीदयन्ते । अभि मेहि मध्यतो मापं
 स्याः पितृणां लोकं प्रयमो यो अत्र ॥ ७३ ॥ (१६)

॥ इति तृतीयोऽनुवाकः ॥

॥ ४ ॥ आ रोहतु जनिर्त्री जातवेदसः पितृपार्ष्णः सं व आ रोहयामि । अ-
 । इहव्येपितो र्व्यवहार ईजानं युक्ताः मुकृतां पत्त लोके ॥ १ ॥ देवा यद्रमृतवः
 लपयन्ति हविः पुरोदारं स्रुचो यंश्रायुषामि । तेषिर्पादि पृथिभिर्देवयार्जैर्यरीजानाः
 र्गं यन्ति लोकम् ॥ २ ॥ अतस्य पन्थामनुं परय माध्वद्विरमः मुकृतो येत यन्ति ।
 भिर्पादि पृथिभिः स्वर्गं यत्रादित्या मधु भक्षयन्ति तृतीये नाके अधि वि अयस्व
 । ३ ॥ अयः सुपर्णा उपरस्य मापु नाकस्य पृष्ठे अर्धि त्रियर्षि धिनाः । स्यर्गा
 गेका अमूर्तेन विष्टा इपमूर्ते यजमानाय दुहाम् ॥ ४ ॥ जुरदोषार घामुश्मृदन्त-
 रैसं ध्रुवा दोषार पृथिबीं प्रेतिष्ठाम् । प्रतीमां लोका घृतदृष्टाः स्वर्गाः वापेकायं यत्र-

मानायं बुद्धाम् ॥५॥ ध्रुव आ रोह पृथिवीं विश्वभोजसमन्तरिक्षमुपभृदा क्रमस्व
 जुहु र्धा गच्छ यजमानेन साकं सुवेणं यत्सेन दिशः प्रपीताः सर्वा ध्रुत्वाहृणी-
 यमानः ॥ ६ ॥ तीर्थैस्तरन्ति प्रवतो महीरिति यज्ञकृतः सुकृतो येन यन्ति । अ-
 त्रादधुर्यजमानाय लोकं दिशो भूतानि यदकल्पयन्त ॥ ७ ॥ अद्भिरसामयन्तं
 पूर्वा अग्निरादित्यानामयन्तं गार्हपत्यो दक्षिणाणामयन्तं दक्षिणाग्निः । महिमा-
 नमग्नेर्विहितस्य ब्रह्मणा समह्नाः सर्व उप याहि शम्भः ॥ ८ ॥ पूर्वा अग्निर्घ्रा-
 तपतु शं पुरस्ताच्छं पश्चात् तपतु गार्हपत्यः । दक्षिणाग्निष्टे तपतु शर्म वर्माचरतो
 मध्यतो अन्तरिक्षाद् दिशोदिशो अग्ने परि पाहि धारात् ॥ ९ ॥ यूपमग्ने शंतेमा-
 भिस्तनूभिरीजानमभि लोकं स्वर्गम् । अरवा भूत्वा पृष्टिवाहो वहाय यत्र देवैः सं-
 धमादं मदन्ति ॥ १० ॥ (२०) शमग्ने पश्चात् तपु शं पुरस्ताच्छमुत्तराच्छमं
 धरात् तपेनम् । एकस्त्रेधा विहितो जातवेदः सम्यगेन धेहि सुकृतापु लोके ॥ ११ ॥
 शमग्नयः समिद्धा आ रभन्तां प्राजापत्यं मेध्यं जातवेदसः । शृतं कृण्वन्त इह
 मावं चिक्षिपन् ॥ १२ ॥ यज्ञ एति विततः कल्पमान ईजानमभि लोकं स्वर्गम् ।
 तमग्नयः सर्वहुतं जुपन्तां प्राजापत्यं मेध्यं जातवेदसः । शृतं कृण्वन्त इह मावं चि-
 क्षिपन् ॥ १३ ॥ ईजानश्चित्तमार्कक्षदग्निं नार्कस्य पृष्ठाद् दिवमुत्पतिष्यन् । त-
 स्मै प्र भाति नभसो ज्योतिषीमान्स्वर्गः पन्थाः सुकृते देवयानः ॥ १४ ॥ अ-
 ग्निर्होताध्वर्युष्टे बृहस्पतिरिन्द्रो ब्रह्मा दक्षिणतस्ते अस्तु । हुतोयं संस्थितो यज्ञ
 एति यत्र पूर्वमयने हुतानाम् ॥ १५ ॥ अपूपवान् क्षीरवाँश्चरुरेह सीदतु । लो-
 ककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ ॥ १६ ॥ अपूपवान् दधि-
 वाँश्चरुरेह ॥ १७ ॥ अपूपवान् द्रुप्तवाँश्चरुरेह ॥ १८ ॥ अपूपवान् घृत-
 वाँश्चरुरेह ॥ १९ ॥ अपूपवान् मांसवाँश्चरुरेह ॥ २० ॥ (२१)
 अपूपवान् नर्वाँश्चरुरेह ॥ २१ ॥ अपूपवान् मधुमाँश्चरुरेह ॥ २२ ॥
 अपूपवान् रसवाँश्चरुरेह ॥ २३ ॥ अपूपवान् पर्ववाँश्च-
 रुरेह सीदतु । लोककृतः पथिकृतो यजामहे ये देवानां हुतभागा इह स्थ
 ॥ २४ ॥ अपूपवापिहितान् कुम्भान् यास्ते देवा अधारयन् । ते ते सन्तु
 स्वधावन्तो मधुमन्तो घृतश्चूतः ॥ २५ ॥ यास्ते धाना अन्तुकिरामिं तिलमिश्राः
 । तास्ते सन्तुद्वीः प्रभ्वीस्तास्ते यमो राजातु मन्यताम् ॥ २६ ॥ अक्षि-
 तिम् ॥ २७ ॥ द्रुप्तशस्कन्द पृथिवीमनु घामिं च योनिमनु यश्च पूर्वः । म-
 योनिमनु संचरन्तं द्रुप्तं जुहोम्यनु सप्त दोषाः ॥ २८ ॥ शतप्रारं वायुमर्कं
 विदं नृचक्षंसस्ते अभि चक्षते इयिम् । ये पृणन्ति म च यच्छन्ति सारुदा तेदृणते

दारिद्र्यां मन्वन्तानाम् ॥ २६ ॥ कौशं दुहन्ति कृत्वा चतुर्विंशतिभिर्दो धेनुं मधुमतीं
 मन्वन्तं । ऊर्जं मर्दन्तीमर्दिन्ति जनेष्वग्ने मा हिमीः पश्ये ज्योषन् ॥ ३० ॥ (२२)
 एतन् न देवः मञ्जिता वामो ददाति भर्तये । तन् त्वं यमस्य राज्ये वसानस्ता-
 प्यं चर ॥ ३१ ॥ धाना धेनुरंभवद् वत्सो अस्यास्त्रिलोभवत् । तां वै यमस्य
 राज्ये अक्षितामुषं जीवति ॥ ३२ ॥ एतास्ते असा धेनवः कामदुर्घा भवन्तु । ए-
 नीः श्येनीः मरुषा विरुपास्त्रिलवत्सा उप तिष्ठन्तु त्वात्रं ॥ ३३ ॥ एनीर्धना
 दारिणीः श्येनीरस्य कृष्णा धाना रोहिणीर्धेनवस्ते । त्रिलवत्सा ऊर्जमस्मै दुहा-
 ना विशाढा मन्वन्तपस्फुरन्तीः ॥ ३४ ॥ वैश्वानरे हविर्दिदं जुहोमि साहस्रं श-
 तधामृत्सम् । स विभर्ति पितरं पितामहान् मपितामहान् विभर्ति पित्र्वमानः ॥ ३५ ॥
 सहस्रधारं शतधामृत्समाक्षितं व्यच्यमानं सल्लिलस्यं पृष्ठे । ऊर्जं दुहानमनपस्फु-
 रन्तमुपासते पितरं स्वधाभिः ॥ ३६ ॥ इदं कसाम्बु चयनेन चितं तत् संजाता
 अवं परयतेत । मत्स्योयममृतत्वमेति तस्मै गृहान् कृणुत यावत्सर्वन्धु ॥ ३७ ॥
 इहैवधिं पनसनिर्दिष्टार्चं च इहक्रतुः । इहैधिं वीर्यवत्तरो वयोधा अर्पराहतः ॥ ३८ ॥
 पुत्रं पोत्रमभितर्पयन्तीरापो मधुमतीरिमाः । स्वधां पितृभ्यो अमृतं दुहाना आपो
 देवीरुभयोस्तर्पयन्तु ॥ ३९ ॥ आपो अग्निं प्र हिणुत पितृरूपेण यज्ञं पितरो मे
 जुषन्ताम् । आसीनामृजेषु ये सर्वन्ते ते नो रयिं सर्ववीरुं नि र्चक्षान् ॥ ४० ॥
 (२३) समिन्यन्ते अमर्त्यं हव्यवाहं मृतमियम् । स वेदं निर्हितान् निधीन् पितृन्
 परावतीं गुतान् ॥ ४१ ॥ यं ते मन्थं यमोदनें यन्मांसं निपृणामि ते । ते ते स-
 न्तु स्वधार्वन्तो मधुमन्तो घृतक्षुतः ॥ ४२ ॥ यास्ते धाना अनुक्रिरामि त्रिलधि-
 श्राः स्वधार्वतीः । तास्ते सन्तुष्टीः प्रभ्वीस्तास्ते यमो राजानुं मन्यताम् ॥ ४३ ॥
 इदं पूर्वमपरं त्रियातं येना ते पूर्वं पितरः परेताः । पुरोगवा ये अग्निशाचो अस्य ते त्वा
 वहन्ति सुकृतां लोकात् ॥ ४४ ॥ सरस्वतीं देवयन्तो हवन्ते सरस्वतीमध्वरे ता-
 यमाने । सरस्वतीं सुकृतां हवन्ते सरस्वतीं वायुषं वयिं दात् ॥ ४५ ॥ सरस्वतीं
 पितरो हवन्ते दक्षिणा यज्ञमभिनक्षमाणाः । आसद्यास्मिन् अर्हिषिं मादयध्वमन-
 मीवा इष आ धेह्यस्मे ॥ ४६ ॥ सरस्वति या सरथं यथाथोवथैः स्वधाभिर्देवि
 पितृभिर्मर्दन्ती । सहस्रार्धमिदो अत्र भागं रायस्पोषं यजमानाय धेहि ॥ ४७ ॥
 पृथिवीं त्वा पृथिव्यामा वेशयामि देवो नो धाता प्र तिहात्यायुः । परापरैता व-
 मुविद् वो अस्त्वधा मृताः पितृषु सं भवन्तु ॥ ४८ ॥ आ प्र चर्बेष्टामप तन्मृजे-
 थां यद् वामभिभा अत्रोचुः । अस्मादेतमघ्न्यौ तद् वशीयो वातुः पितृष्विहभो-
 जतो मर्ष ॥ ४९ ॥ एयमग्नं दक्षिणा भद्रतो नो अनेन उक्ता मुदुया वयोवाः ।

यौर्वने जीवानुपपृश्चती जरा पितृभ्य उपसंपराणयादिमान् ॥ ५० ॥ (२४)
 इदं पितृभ्यः प्र भरामि बर्हिर्जीवं देवेभ्य उत्तरं स्तृणामि । तदा रोह पुरुष मे-
 ध्यो भवन् प्रति त्वा जानन्तु पितरः परेतम् ॥ ५१ ॥ एदं बर्हिरसदो मेध्योभूः
 प्रति त्वा जानन्तु पितरः परेतम् । यथापरु तन्वं सं भरस्व गात्राणि ते ब्रह्म-
 णा कल्पयामि ॥ ५२ ॥ पुरो राजाप्रिधानं चरूणामूर्जो बलं सह ओजो न आगन् ।
 आयुर्जीवेभ्यो विदधद् दीर्घायुत्वायं शतशारदाय ॥ ५३ ॥ ऊर्जो भ्रामो य इमं जजा-
 नारमान्नामार्धिपत्यं जगाम । तमर्चत विश्वमित्रा हविभिः स नो यमः प्रतरं जीवसे
 धात् ॥ ५४ ॥ यथा यमार्थं हर्म्यमवपन् पञ्च मानवाः । एवा वपामि हर्म्यं यथा मे भूरयो-
 संत ॥ ५५ ॥ इदं हिरण्यं विभृहि यत् ते पिताधिभः पुरा । स्वर्गं यतः पितुर्हस्तं निर्मृद्दहि
 दक्षिणम् ॥ ५६ ॥ ये च जीवा ये च मृता ये जाता ये च यज्ञियाः । तेभ्यो घृतस्य कूर्त्स्यै-
 तु मधुधारा व्युन्दती ॥ ५७ ॥ वृषा मतीनां पवते विचक्षणः सूर्यो अद्वा प्रतरीतोपसा
 दिवः । प्राणः सिन्धूनां कुलशो अचिक्रवदिन्द्रस्य हार्दिमाविशन्मन्त्रीपयां ॥ ५८ ॥
 त्वेपस्ते धूम ऊर्णोतु विवि पंक्तुक्र आततः । सूर्यो न हि घृता त्वं कृपा पावकुरो-
 चसे ॥ ५९ ॥ प्र वा प्तीन्द्रुरिन्द्रस्य निष्कृतिं सखा सख्युर्न प्रमिनाति संगिरः ।
 मयं इव योषाः समर्पमे सोमः कुलशे शतयामना पृथा ॥ ६० ॥ (२५)
 अन्नन्मीमदन्तु हव प्रियां अधूपत । अस्तोपतु स्वभानवो विप्रा यविष्ठा इमहे
 ॥ ६१ ॥ आ यात पितरः सोम्यासो गम्भीरैः पृथिभिः पितृयाणैः । आयुः-
 स्मभ्यं दधतः प्रजां च रायश्च पोषैरुभि नः सचध्वम् ॥ ६२ ॥ परा यात पि-
 तरः सोम्यासो गम्भीरैः पृथिभिः पूर्याणैः । अथा मासि पुनरा यात नो गृहान्
 हविरत्तु सुमजसः सुवीराः ॥ ६३ ॥ यद् वो अग्निरजहादेकमङ्गं पितृलोकं गु-
 मयं जातवेदाः । तद् व एतत् पुनरा प्याययामि माहाः स्वर्गे पितरो मादयध्वम्
 ॥ ६४ ॥ अभूद् दूतः प्रहितो जातवेदाः मायं न्यद् उपवन्द्यो नृभिः । प्रादाः
 पितृभ्यः स्वधया ते अन्नश्रद्धि त्वं देव प्रयता हवीरिपि ॥ ६५ ॥ असा हा इदते
 मनः कर्कुत्सलमिव जामयः । अभ्येनं भूम ऊर्णहि ॥ ६६ ॥ शुम्भन्तां लोकाः
 पितृपदनाः पितृपदने त्वा लोक आसादयामि ॥ ६७ ॥ येऽस्माकं पितरस्तेषां बर्हि-
 रसि ॥ ६८ ॥ उर्दुत्तमं वरुण पाशमस्मदवाध्रमं वि मध्यमं श्रथाय । अथा वपमादि-
 त्य वृते तवानागसो अर्दितये स्याम ॥ ६९ ॥ प्रास्मत् पाशान् वरुण मुञ्च स-
 र्वान् येः संश्रमे पृथ्यते यैर्व्यामे । अथा जीवेम श्रुदं श्रतानि त्वर्पा राजन् गु-
 पिता रत्तमाणाः ॥ ७० ॥ (२६) अन्नयं कल्प्यवार्दनाय सृषा नमः ॥ ७१ ॥
 सोमार्थं पितृमने सृषा नमः ॥ ७२ ॥ पितृभ्यः सोमवन्मपः सृषा नमः ॥ ७३ ॥

यमायं पितृभ्यो स्त्रुधा नमः ॥ ७४ ॥ एतत् ते ततामह स्वधा ये च त्वाम
 ॥ ७५ ॥ एतत् ते ततामह स्वधा ये च त्वामर्तु ॥ ७६ ॥ एतत् ते तत स्वधा
 ॥ ७७ ॥ स्वधा पितृभ्यः पृथिविपद्भ्यः ॥ ७८ ॥ स्वधा पितृभ्यो अन्तरिक्षसद्भ्यः
 ॥ ७९ ॥ स्वधा पितृभ्यो दिविपद्भ्यः ॥ ८० ॥ (२७) नमो वः पितर उ
 जे नमो वः पितरो रसाय ॥ ८१ ॥ नमो वः पितरो भामासु नमो वः पितरो
 न्यवे ॥ ८२ ॥ नमो वः पितरो यद् घोरं तस्मै नमो वः पितरो यत् क्रूरं तस्
 ॥ ८३ ॥ नमो वः पितरो यच्छिवं तस्मै नमो वः पितरो यत् स्योनं तस्मै ॥ ८४
 नमो वः पितरः स्वधा वः पितरः ॥ ८५ ॥ येत्रे पितरः पितरो येत्रे यूयं स्थ यु
 प्मांस्तेनु यूयं तेषां श्रेष्ठा भूयास्थ ॥ ८६ ॥ य इह पितरो जीवा इह वयं स्मः
 अस्मांस्तेनु वयं तेषां श्रेष्ठा भूयास्प ॥ ८७ ॥ आ त्वाग्नि इधीमहि घृमन्तं देवाजरम्
 यद् घृसा त्तेपनीपसी समिद् वीदर्यति घर्बि । इयं स्तोत्रभ्य आ भर ॥ ८८ ॥ च
 न्द्रमा अप्स्यन्तरा मुष्णो धावते दिवि । न वो हिरण्यनेमयः पद् विन्दन्ति
 विद्युतो वित्तं मे अस्य रोदसी ॥ ८९ ॥ (२८)

॥ इति चतुर्थोऽनुवाकः ॥

॥ अष्टादशं काण्डं समाप्तम् ॥

अथैकोनविंशं काण्डम् ॥

॥ १ ॥ सं सं स्र्वन्तु नद्यः सं वाताः सं पतत्रिणः । यज्ञमिमं वर्धयता गिरः
संस्त्राव्येण ह्रविषा जुहोमि ॥ १ ॥ इमं होमां यज्ञमवतेमं संस्त्रावणा जुत । य-
ज्ञमिमं वर्धयता गिरः संस्त्राव्येण ह्रविषा जुहोमि ॥ २ ॥ रूपंरूपं वयोवयः संर-
भ्यैतं परिं प्वजे । यज्ञमिमं चतंस्रः प्रदिशो वर्धयन्तु संस्त्राव्येण ह्रविषा जुहोमि ॥३॥

॥ २ ॥ शं त् आपो हैमवतीः शम् ते सन्तुत्स्याः । शं तं सन्निप्यदा आपः
शम् ते सन्तु वृष्याः ॥ १ ॥ शं त् आपो धन्वत्याः शं तं सन्त्वनूप्याः । शं तं
खानिनिम्रा आपः शं याः कुम्भेभिराभृताः ॥ २ ॥ अन्नभ्रयः खनमाना विप्रो ग-
म्भीरे अपसः । भिपग्भ्यो भिपक्तरा आपो अच्छा वदामसि ॥ ३ ॥ अपामह
दिव्यानाम्रा स्रोतस्यानाम् । अपामह प्रणेजनेश्वा भवथ वाजिनः ॥ ४ ॥ ता
अपः शिवा अपोयक्ष्मंकरणीरुपः । यथैव तृप्यते मयस्तास्तु आ दुत्त भेषजीः ॥५॥

॥ ३ ॥ द्विस्पर्शिन्याः पर्यन्तरिंलाद् वनस्पतिभ्यो अर्धोपधीभ्यः । यत्र-
यत्र विभृतो जातवेदास्ततं स्तुतो जुपमाणो न एहि ॥ १ ॥ यस्ते अप्सु महिमा
यो वनेषु य ओपधीषु पशुप्स्वःन्तः । अग्ने सर्वास्तन्वः संरभस्व ताभिर्न ए-
हि द्विणोदा अजस्रः ॥ २ ॥ यस्ते देवेषु महिमा स्वर्गो या तं तनूः पितृर्वावि-
वेश । पुष्टिर्या तं मनुष्येषु पप्रथेग्ने तथा रयिमुस्मामु धेहि ॥ ३ ॥ धुत्कर्णोप
कवये वेद्याय वचोभिर्वाकैरुप यामि श्रतिम् । यतो भ्रयमभयं तन्नो अस्त्वयं देवा-
नो यज देवो अग्ने ॥ ४ ॥

॥ ४ ॥ यामाहुतिं प्रथमामथैवा या जाता या ह्यमकृणोऽज्ञातवेदाः । तां
तं एतां प्रथमो जोह्वामि ताभिष्टुतो बहनु ह्यमग्निरग्नये स्वाहा ॥१॥ आर्कृतिं देवो
पुरो दंषे चित्तस्य प्राता सुहवा नो अस्तु । यामाशांमिमि केवन्ती सा मे
विदंयमेतां मनसि मर्विप्याम् ॥ २ ॥ आर्कृत्या नो शस्वत आर्कृत्या न

उपा गंधि । अग्रे भगस्य नो धेद्यथो नः सुहयो भव ॥ ३ ॥ बृहस्पतिर्भि आर्क-
निमाद्भिःसः प्रति जानातु वार्षमेताम् । यस्य देवा देवताः संवभ्रुः स सुप्रणी-
ताः कामो अन्वेत्स्मान् ॥ ४ ॥

॥ ५ ॥ इन्द्रो राजा जगतश्चर्षणीनामधि क्षमि विपुरुषं यदस्ति । ततो ददाति
हाशुपे वसून्ति चोद्दराध उपस्तुतरिचदर्वाक् ॥ १ ॥

॥ ६ ॥ सहस्रबाहुः पुरुषः सहस्राक्षः सहस्रपात् । स भूमिं विश्वतो वृत्वाक्ष-
तिष्ठद् दशाह्गुलम् ॥ १ ॥ त्रिभिः पृथिव्यामरोहत् पादस्थेहाभेवत् पुनः । तथा
चक्रामद् विष्वङ्शनानशने अर्तु ॥ २ ॥ तार्वन्तो अस्य महिमानस्ततो ज्या-
योदश्च पुरुषः । पादोऽस्य विश्वा भूतानि त्रिपादस्यामृतं द्विवि ॥ ३ ॥ पुरुषं प्रवेदं
तद्वि यद् भूतं यथा भाव्यम् । ज्ञतामृतत्वस्येभ्यरो यद्वन्येनाभेवत् सह ॥ ४ ॥ यत्
पुरुषं व्यदधुः कतिथा व्यकल्पयन् । मुखं किमस्य किं ग्राहू किमूरु पादा उच्येते
॥ ५ ॥ ब्राह्मणोऽस्य मुखमासीद् ग्राहू राजन्योऽभवत् । मध्यं तदस्य यद् वैश्यः
पृथ्यां शूद्रो अजायत ॥ ६ ॥ चन्द्रमा मनसो ज्ञातश्चक्षोः सूर्यो अजायत । पु-
खादिन्द्रश्चाग्निश्च पाणाद् वायुरजायत ॥ ७ ॥ नाभ्यां आसीदन्तरिक्षं शो-
ण्यो घाः समवर्तत । पृथ्यां भूमिदिशः श्रोत्रात् तथा लोकां अकल्पयन् ॥ ८ ॥
त्रिराडमे समभवद् त्रिराजो अधि पुरुषः । स जातो अत्यरिच्यत पश्चाद् भूमि-
मथो पुरः ॥ ९ ॥ यत् पुरुषेण द्विषा देवा यज्ञमर्तन्वत वसन्तो अस्यासीदाज्यं
भूमिष्म इधमः शरद्विः ॥ १० ॥ तं यज्ञं प्रावृषा प्रौञ्चन् पुरुषं जातमग्रशः । तेन
देवा अयजन्त साध्या वसवश्च ये ॥ ११ ॥ तस्मादर्वा अजायन्त ये च के चो-
भयादतः । गाधो ह जज्ञिरे तस्मात् तस्माज्जाता अजावयः ॥ १२ ॥ तस्माद् य-
ज्ञात् सर्वहुत ऋचः सामानि जज्ञिरे । छन्दो ह जज्ञिरे तस्माद् यजुस्तस्मादजायत
॥ १३ ॥ तस्माद् यज्ञात् सर्वहुतः संभृतं पृषटाज्यम् । पशून्स्तारचक्रे वायव्यानाह-
रणा भ्राम्याश्च ये ॥ १४ ॥ सप्तास्यासन् परिधयस्त्रिः सप्त समिधः कृताः ।
देवा यद् यज्ञं तन्वाना अबध्नन् पुरुषं पशुम् ॥ १५ ॥ मूध्नो देवस्य बृहतो अशवं
सप्त सप्ततीः । राज्ञः सोमस्याजायन्त जातस्य पुरुषादधि ॥ १६ ॥

॥ ७ ॥ चित्राणि माकं द्विवि रौचनानि सरीसृपालि भुवने जवानि । तु-
मिंशं सुमतिप्रिच्छमानो अहानि गीभिः संपर्षामि नाकम् ॥ १ ॥ सुहवमग्ने कृ-
तिंश्च रोहिणी चास्तुं मद्रं मृगशिंसः शमार्द्रा । पुनर्वसू सूत्रता धारु पुष्यो भानु-

राश्लेषा अयेनं मघामे ॥२॥ पुण्यं पूर्वा फल्गुग्यौ चात्र हस्तरिचत्रा शिवा स्वाति
सुखो मे अस्तु । राधे विशाखे सुहवानुराधा ज्येष्ठा सुनक्षत्रपरिष्ट मूलम् ॥ ३ ॥
अन्नं पूर्वा रासतां मे अपादा ऊर्जं देव्युत्तरा आ बहन्तु । अग्निजिन्मे रासतां पु
ण्यमेव श्रवणः श्रविष्ठाः कुर्वतां सुपुष्टिम् ॥ ४ ॥ आ मे महच्छतभिपग् चरीय आ
मे द्रुया मोष्वपदा सुशर्म । आ रेवती चाश्वपुजौ भगं म आ मे रुयि भरण्य
बहन्तु ॥ ५ ॥

॥ ८ ॥ यानि नक्षत्राणि दिव्यन्तरिक्षे अप्सु भूमौ यानि नगेषु विदुः ।
मकल्पयंश्चन्द्रमायान्येति सर्वाणि मयैतानि शिवानि सन्तु ॥ १ ॥ अष्टाविंशानि शि-
वानि शग्मानि सह योगै भजन्तु मे । योगं प्र पद्ये क्षेमं च क्षेमं प्र पद्ये योगं च
नमोहोरात्राभ्यामस्तु ॥ २ ॥ स्वस्तितं मे सुप्रतः सुसायं सुदिवं सुमृगं सुशकुनं मे
अस्तु । सुहर्वमग्ने स्वस्त्यमर्त्यं गत्वा पुत्ररायाभिनन्दन् ॥ ३ ॥ अतुहवं परिहवं
परिवादं परिहवम् । सर्वमे रिककुम्भान् परा तान्तसवितः सुव ॥ ४ ॥ अप-
पापं परिह्वं पुण्यं भस्मीमहि क्षवम् । शिवा ते पाप नासिकां पुण्यमश्वाभि मे-
हताम् ॥ ५ ॥ इमा या ब्रह्मणस्पते विपूचीर्वात ईरते । मधीर्वास्त्रिन् ताः कृत्वा
मर्धं शिवतेमास्कृधि ॥ ६ ॥ स्वस्ति नो अस्त्वभयं नो अस्तु नमोहोरात्राभ्या-
मस्तु ॥ ७ ॥

॥ ६ ॥ शान्ता यौः शान्ता पृथिवी शान्तमिदसुर्वन्तरिक्षम् । शान्ता उर्व-
न्वतीरापः शान्ता नः सन्त्वोपधीः ॥ १ ॥ शान्तानि पूर्वरूपाणि शान्तं नो अ-
स्तु कृताकृतम् । शान्तं भूतं च भव्यं च सर्वमेव शर्मस्तु नः ॥ २ ॥ इयं या प-
रमेष्टिनी वाग् देवी ब्रह्मसंशिता । यैव संसृजे घोरं तेवैव शान्तिरस्तु नः ॥ ३ ॥
इदं यत् परमेष्टिनं मनो वां ब्रह्मसंशितम् । यैव संसृजे घोरं तेवैव शान्तिरस्तु
नः ॥ ४ ॥ इमानि यानि पञ्चैन्द्रियाणि मनःपश्यानि मे हृदि ब्रह्मणा संशि-
तानि । यैव संसृजे घोरं तेवैव शान्तिरस्तु नः ॥ ५ ॥ शं नो मित्रः शं वरुणः
शं विष्णुः शं प्रजापतिः । शं न इन्द्रो बृहस्पतिः शं नो भवत्वर्षमा ॥ ६ ॥ शं नो
मित्रः शं वरुणः शं विवस्वाद्यमन्तकः । उत्पाताः पार्थिवान्तरिक्षाः शं नो दिविव-
रा ग्रहाः ॥ ७ ॥ शं नो भूमिर्वेष्मना शम्बुका निर्हतं च यत् । शं मावो लो-
हितसीमाः शं भूमिर्व तीर्थीः ॥ ८ ॥ नक्षत्रम्बुकाभिर्हतं शर्मस्तु नः शं नो-
भिचाराः शर्म सन्तु कृत्याः । शं नो निखातां वृग्गाः शम्बुका देशोपमर्गाः
शर्म नो भवन्तु ॥ ९ ॥ शं नो ग्रहाश्चान्द्रमसाः शमादित्यथ राहुणा । शं नो

पृथुर्धूपकैतुः शं रुद्रास्तिग्मतेजसः ॥ १० ॥ शं रुद्राः शं वसवः शमादित्याः श-
 म्ग्नयः । शं नो महर्षयो देवाः शं देवाः शं वृहस्पतिः ॥ ११ ॥ ब्रह्म प्रजापति-
 र्धाता लोका देदाः सप्तश्रुपयोग्नयः । तैर्मैकृतं स्वस्तययन्मिन्द्रो मे शर्म यच्छतु मद्मा
 मे शर्म यच्छतु । विश्वे मे देवाः शर्म यच्छन्तु सर्वे मे देवाः शर्म यच्छन्तु ॥ १२ ॥
 यानि कानि चिच्छान्तानि लोके सप्तश्रुपयो विदुः । सर्वाणि शं भवन्तु मे शं
 मे अस्त्वभयं मे अस्तु ॥ १३ ॥ पृथिवी शान्तिरन्तरिक्षं शान्तिर्धोः शान्तिरापः
 शान्तिरोपधयः शान्तिर्वनस्पतयः शान्तिर्विश्वे मे देवाः शान्तिः सर्वे मे देवाः शा-
 न्तिः शान्तिः शान्तिः शान्तिभिः । ताभिः शान्तिभिः सर्वे शान्तिभिः शर्मया-
 घोहं यदिह घोरं यदिह क्रूरं यदिह प्रापं तच्छान्तं तच्छिवं सर्वमेव शर्मस्तु नः ॥ १४ ॥

॥ इति मथमोज्जुवाकः ॥

॥ १० ॥ शं न इन्द्राग्नी भवतामवोभिः शं न इन्द्रावरुणा रातर्हव्या ।
 शमिन्द्रासोमा सुविताय शं योः शं न इन्द्रावरुणा वाजसाती ॥ १ ॥ शं नो
 भगः शम् नः शंसो अस्तु शं नः पुरंधिः शम् सन्तु रायः । शं नः सत्यस्य सु-
 यमस्य शंसः शं नो अर्यमा पुरुजातो अस्तु ॥ २ ॥ शं नो धाता शम् धृता
 नो अस्तु शं न उरुची भवतु स्वभाभिः । शं रोदसी वृहती शं नो अद्विः शं
 नो देवानो मुह्वानि सन्तु ॥ ३ ॥ शं नो अग्निज्योतिरनीको अस्तु शं नो मि-
 श्रावरुणावरिवना शम् । शं नः मुहूर्ता सुकृतानि सन्तु शं न इषिरो अभि वातु
 घातः ॥ ४ ॥ शं नो धावापृथिवी पूर्वर्हता शमन्तरिक्षं दशयं नो अस्तु । शं न
 ओपधीर्वनिनो भवन्तु शं नो रजमस्पतिरस्तु जिष्णुः ॥ ५ ॥ शं न इन्द्रो व-
 सुभिर्देवो अस्तु शमादित्येभिर्वरुणः सुरांसः । शं नो रुद्रो रुद्रेभिर्नतापः शं न
 स्वष्टा ग्नाभिर्दिह मृणोतु ॥ ६ ॥ शं नः सोमो भवतु ब्रह्म शं नः शं नो प्रारा-
 णः शम् सन्तु प्रहाः । शं नः स्वर्णो मित्रयो भवन्तु शं नः प्रसाः शर्मन्तु वे-
 दिः ॥ ७ ॥ शं नः सूर्य उरुचजा उदंतु शं नो भवन्तु इतिशरचर्मयः । शं नः
 पर्वता ध्रुवयो भवन्तु शं नः सिन्धवः शम् सन्त्वारवः ॥ ८ ॥ शं नो अदिनिभे-
 षतु प्रवेभिः शं नो भवन्तु प्ररतः स्वर्वाः । शं नो विष्णुः शम् पूषा नो अस्तु
 शं नो भुविर्हं शर्मन्तु वापुः ॥ ९ ॥ शं नो देवः मन्दिना प्रापंताः शं नो म-
 यन्तृपसो विभ्रातीः । शं नः पुर्जन्यो भवतु प्रजाभ्यः शं नः स्वर्गस्य पदिगन्तु
 शंभुः ॥ १० ॥

॥ ११ ॥ शं नः सत्यस्य पतयो भवन्तु शं नो अर्धन्तुः शर्षु सन्तु गार्वः ।
 शं नं अर्धयः सुकृतः सुहस्ताः शं नो भवन्तु पितरो ह्येषु ॥ १ ॥ शं नो देवा
 विश्वदेवा भवन्तु शं सरस्वती सह धीभिर्स्तु । शर्मभिपात्रः शर्षु रात्रिपात्रः शं नो
 द्विष्याः पार्थिव्याः शं नो अर्ष्याः ॥ २ ॥ शं नो अज एकपाद् देवो अस्तु शर्मर्षि-
 ध्यः । शं संभुद्रः । शं नो अर्षां नर्पाद् प्रेरुरस्तु शं नः पृथ्विर्भवतु देवर्षोपा ॥ ३ ॥
 आदित्या रुद्रा वसवो जुपन्तामिदं प्रार्क्ष क्रियमाणं नवीपः । शृण्वन्तु नो द्विष्याः
 पार्थिवास्तो गोजाता वृत ये यज्ञियांसः ॥ ४ ॥ ये देवानामृत्विजो यज्ञियांसो म-
 लोर्षनत्रा अमृता अतृणाः । ते नो रासन्तामुरुगाय मद्य यूयं पात स्वस्तिभिः सदा
 नः ॥ ५ ॥ तदस्तु मित्रावरुणा तदग्ने शं योरस्मभ्यमिदमस्तु शस्तम् । अग्नी-
 मर्हि प्राधप्रुत प्रतिष्ठां नमो विवे बृहते सार्दनाय ॥ ६ ॥

॥ १२ ॥ उपा अप स्वमुस्तपः सं धर्तेपति वर्तेनि मुजातता । अया वाने
 देवर्हितं सनेम मदम शतर्हिमाः सुवीराः ॥ १ ॥

॥ १३ ॥ इन्द्रस्य श्राद् स्यविदो वृषाणो विवा इमा वृषभौ पारयिष्यु ।
 तौ योजे प्रथमो योग आगते याभ्यां जितपसुराणां स्वर्पत् ॥ १ ॥ आशुः शि-
 शानो वृषभो न श्रीमो धनायनः क्षोभणश्चर्षणीनाम् । संक्रन्दनोनिमिषि एकवीरः
 शतं सेना अजपत् साकमिन्द्रः ॥ २ ॥ संक्रन्दनेनानिमिषेण जिष्णुनोयोध्येन
 दुश्च्यवनेन धृष्णुना । तदिन्द्रेण जपत् तत्सहध्वं युधो न इपुहस्तेन वृष्णा
 ॥ ३ ॥ स इपुहस्तेः स निष्पृथ्विर्भिवृशी संघर्षा स युध इन्द्रो गुणेन । संमृष्टजित्
 सोमपा बोहुशर्षुः प्रथन्वा प्रतिहिताभिरस्ता ॥ ४ ॥ बलविज्ञायः स्यविः
 प्रवीरः सहस्वान् वाजी सहमान वृषः । अभिवीरो अभिपत्वा सहोजिम्
 जमिन्द्र रथमा तिष्ठ गोविदन ॥ ५ ॥ इमं वीरमनु हर्षध्वमुग्रमिन्द्रं सखायो अ-
 नु सं रभध्वम् । प्रामजितं गोजितं वज्रबाहुं जयन्तमजम् प्रमृणन्तमोजसा ॥ ६ ॥
 अभि गोत्राणि सहसा गार्हमानोडाय वृषः शतमन्युरिन्द्रः । दुश्च्यवनः पृतना-
 पादयोध्योस्माकं सेना अवत् प्र युत्सु ॥ ७ ॥ बृहस्पते परि दीया रथेन रक्षो-
 हाभिर्षो अण्वार्धमानः । प्रभञ्जन्वृषून् प्रमृणन्तामित्रानस्माकमेध्यविता तनूनाम्
 ॥ ८ ॥ इन्द्र प्रपा नेता बृहस्पतिर्दक्षिणा यज्ञः पुर पत्तु सोमः । देवसेनानामभि-
 यञ्जतीनां जयन्तीनां मरुतो यन्तु मध्ये ॥ ९ ॥ इन्द्रस्य वृष्णो वरुणस्य राई
 आदित्यानां मरुतां शर्षे वृषम् । प्रहामनसां भुवनच्यवानां घोषो देवानां जयता-

सुदंस्थान् ॥ १० ॥ अस्माकमिन्द्रः समृतेषु ध्वजेष्वस्माकं या इषंयस्ता जयन्तु ।
अस्माकं वीरा उत्तरे भवन्त्वस्मान् देवासोवता हवेषु ॥ ११ ॥

॥ १४ ॥ इदमुच्छ्रेयोवसानमार्गां शिवे मे धावापृथिवी अभूताम् । अम-
पत्नाः प्रदिशो मे भवन्तु न वै त्वां द्विष्यो अभयं नो अस्तु ॥ १ ॥

॥ १५ ॥ यत इन्द्र भयामहे ततो नो अभयं कृधि । मयंयंलुग्धि तव त्वं नं
ज्जतिभिर्वि द्विषो वि मृधो जहि ॥ १ ॥ इन्द्रे वयमंनूराधं हवाप्रहेर्नुं राध्यास्म द्विपदा
चतुष्पदा । मा नः सेना अररुपीरुपं गुर्विपूचीरिन्द्र दुहो वि नाशय ॥ २ ॥
इन्द्रेऽसातोत वृत्रहा पस्फानो वरेणयः । स रक्षिता चरमतः समध्यतः स पश्चात्
स पुरस्तान्नो अस्तु ॥ ३ ॥ उरुं नो लोकमनु नेपि विद्वान्स्वर्ग्यज्ज्योतिरभयं
म्वस्ति । उग्रा तं इन्द्र स्यविरस्य वाद् उषं ज्ञेयम शरणा वृहन्ता ॥ ४ ॥ अभयं
नः करत्यन्तरिक्षमभयं धावापृथिवी उभे इमे । अभयं पश्चादभयं पुरस्तादुत्त-
रादधरादभयं नो अस्तु ॥ ५ ॥ अभयं मित्रादभयममित्रादभयं ज्ञातादभयं पुरो
यः । अभयं नक्तमभयं दिवा नः सर्वा आशा मयं मित्रं भवन्तु ॥ ६ ॥

॥ १६ ॥ असपत्नं पुरस्तात् पश्चान्नो अभयं कृतम् । सविता मां दक्षि-
णत उत्तरान्मा शचीपतिः ॥ १ ॥ दिवो मादित्या रक्षन्तु भूम्या रक्षन्त्वग्नयः ।
इन्द्राग्नी रक्षतां मा पुरस्तादशिवनाविभितः शर्म यच्छताम् । तिरश्चीतघ्न्या
रक्षतु जातवेदा भूतकृतो मे सर्वतः सन्तु वर्म ॥ २ ॥

॥ १७ ॥ अग्निर्मा पातु वसुभिः पुरस्तात् तस्मिन् क्रमे तस्मिंल्लये तां पुरं
मैमि । स मां रक्षतु स मां गोपायतु तस्मां आत्मानं परिं ददे स्वाहा ॥ १ ॥ वा-
युर्मन्तरिक्षेणतस्यां दिशः पातु तस्मिन् क्रमे ० । ० ॥ २ ॥ सोमो मा रुद्रैर्दक्षि-
णाया दिशः पातु ० । ० ॥ ३ ॥ वरुणो मादित्येतेतस्यां दिशः पातु ० । ० ॥ ४ ॥
सूर्यो मा धावापृथिवीभ्यां मृतीच्यां दिशः पातु ० । ० ॥ ५ ॥ आपो मौपथीम-
तीतेतस्यां दिशः पातु तासुं क्रमे तासुं अये तां पुरं मैमि । तामां रक्षन्तु ता मां
गोपायन्तु ताभ्यं आत्मानं परिं ददे स्वाहा ॥ ६ ॥ विश्वकर्मा मा सप्तश्रुपि-
भिरुदीच्या दिशः पातु तस्मिन् क्रमे ० । ० ॥ ७ ॥ इन्द्रो मा मरुत्वानेतस्यां
दिशः पातु ० । ० ॥ ८ ॥ भृगुपतिर्मा भृजनंनवान्त्सह प्रतिष्ठाया ध्रुवाया दिशः
पातु ० । ० ॥ ९ ॥ वृहस्पतिर्मा विश्वेदेवैर्बर्हृष्यायां दिशः पातु तस्मिन् क्रमे तस्मिं-
ल्लये तां पुरं मैमि । स मां रक्षतु स मां गोपायतु तस्मां आत्मानं परिं ददे स्वाहा ॥ १० ॥

॥ १८ ॥ अग्निं ते यमुवन्तमृच्छन्तु । ये माघायवः माच्यो विशोभिदासात् ॥ १ ॥
 वायुं तेऽन्तरिक्षवन्तमृच्छन्तु । ये माघायवः एतस्या विशोभिदासात् ॥ २ ॥ सोमं ते रुद्रव-
 न्तमृच्छन्तु । ये माघायवो दक्षिणाया विशोभिदासात् ॥ ३ ॥ वरुणं त आदित्यवन्तमृ-
 च्छन्तु । ये माघायवः एतस्या विशोभिदासात् ॥ ४ ॥ सूर्यं ते धावापृथिवीवन्तमृच्छन्तु ।
 ये माघायवः प्रतीच्या विशोभिदासात् ॥ ५ ॥ अपस्त श्रोपधीमतीश्चच्छन्तु ।
 ये माघायवः एतस्या विशोभिदासात् ॥ ६ ॥ विश्वकर्माणं ते सप्तश्रुपिवन्तमृ-
 च्छन्तु । ये माघायव उदीच्या विशोभिदासात् ॥ ७ ॥ इन्द्रं ते मरुत्वन्तमृ-
 च्छन्तु । ये माघायवः एतस्या विशोभिदासात् ॥ ८ ॥ प्रजापतिं ते प्रजननवन्त-
 मृच्छन्तु । ये माघायवो ध्रुवाया विशोभिदासात् ॥ ९ ॥ बृहस्पतिं ते विश्वदेव-
 वन्तमृच्छन्तु । ये माघायव ऊर्ध्वाया विशोभिदासात् ॥ १० ॥

॥ १६ ॥ मित्रः पृथिव्योर्दक्रामत् तां पुरं प्र णयामि वः । तामा विशत्
 तां प्र विशत् सा वः शर्मं च वर्मं च यच्छतु ॥ १ ॥ वायुस्तन्त्रिणोर्दक्रामत्
 तां०१० ॥ २ ॥ सूर्यो द्विवोर्दक्रामत् तां०१० ॥ ३ ॥ चन्द्रमा नक्षत्रैरुर्दक्रामत् तां
 ०१० ॥ ४ ॥ सोम श्रोपधीभिरुर्दक्रामत् तां०१० ॥ ५ ॥ यमो दक्षिणाभिरुर्दक्रा-
 मत् तां०१० ॥ ६ ॥ समुद्रो नदीभिरुर्दक्रामत् तां०१० ॥ ७ ॥ ब्रह्म ब्रह्मचारिभिः
 रुर्दक्रामत् तां०१० ॥ ८ ॥ इन्द्रो वीर्यैः णोर्दक्रामत् तां०१० ॥ ९ ॥ देवा अपृ-
 तेनोर्दक्रामंस्तां०१० ॥ १० ॥ प्रजापतिः प्रजाभिरुर्दक्रामत् तां पुरं प्र णयामि वः ।
 तामा विशत् तां प्र विशत् सा वः शर्मं च वर्मं च यच्छतु ॥ ११ ॥

॥ २० ॥ अप न्यघ्नः पौरुषेयं वधं यमिन्द्राग्नी धाता संविता बृहस्पतिः ।
 सोमो राजा वरुणो अश्विनो यमः पूषास्मान् परि पातु मृत्योः ॥ १ ॥ यानि
 चकार भुवनस्य यस्पतिः प्रजापतिर्मातरिश्वा प्रजाभ्यः । प्रदिशो यानि वसते दि-
 शश्च तानि मे वर्माणि बहुलानि सन्तु ॥ २ ॥ यत् ते तनूवर्नह्यन्त देवा पुरा-
 जयो देहिर्नः । इन्द्रो यश्चक्रे वर्मं तदस्मान् पातु विश्वतः ॥ ३ ॥ वर्मं मे धावाः
 पृथिवी वर्माहवर्मं सूर्यः । वर्मं मे विश्वं देवाः क्रुन् मा मा प्रापन् प्रतीचिका ॥ ४ ॥

॥ इति द्वितीयोऽनुवाकः ॥

॥ २१ ॥ गायत्र्युः षिणगनुषुव बृहती प्रदिकस्त्रिषुव जगत्यै ॥ १ ॥

॥ २२ ॥ आद्रिःसानामार्घ्यैः पञ्चानुवाकैः स्वाहा ॥ १ ॥ पृष्ठाय स्वाहा
 ॥ २ ॥ सप्तमाष्टमाभ्यां स्वाहा ॥ ३ ॥ नीलिनखेभ्यः स्वाहा ॥ ४ ॥ हरितेभ्यः
 स्वाहा ॥ ५ ॥ क्षुद्रेभ्यः स्वाहा ॥ ६ ॥ पुर्याधिकेभ्यः स्वाहा ॥ ७ ॥ प्रथमेभ्यः
 शङ्खेभ्यः स्वाहा ॥ ८ ॥ द्वितीयेभ्यः शङ्खेभ्यः स्वाहा ॥ ९ ॥ तृतीयेभ्यः शङ्खेभ्यः
 स्वाहा ॥ १० ॥ उपोत्तमेभ्यः स्वाहा ॥ ११ ॥ उत्तमेभ्यः स्वाहा ॥ १२ ॥ उत्त-
 रेभ्यः स्वाहा ॥ १३ ॥ ऋपिभ्यः स्वाहा ॥ १४ ॥ शिखिभ्यः स्वाहा ॥ १५ ॥
 गण्डेभ्यः स्वाहा ॥ १६ ॥ महागण्डेभ्यः स्वाहा ॥ १७ ॥ सर्वेभ्योर्ङ्गिरोभ्यो वि-
 दगण्डेभ्यः स्वाहा ॥ १८ ॥ पृथक्महास्रमाभ्यां स्वाहा ॥ १९ ॥ ब्रह्मणे स्वाहा ॥ २० ॥
 ब्रह्मज्येष्ठ्या संभृता वीर्याणि ब्रह्मभि ज्येष्ठं दिवमा तंतान । भूतानां ब्रह्मा प्रथमोत्त
 जज्ञे तेनार्हति ब्रह्मणा स्पर्धितुं कः ॥ २१ ॥

॥ २३ ॥ आथर्वणानां चतुर्भ्यः स्वाहा ॥ १ ॥ पञ्चर्चेभ्यः स्वाहा ॥ २ ॥
 षड्भ्यः स्वाहा ॥ ३ ॥ सप्तर्चेभ्यः स्वाहा ॥ ४ ॥ अष्टर्चेभ्यः स्वाहा ॥ ५ ॥
 नवर्चेभ्यः स्वाहा ॥ ६ ॥ दशर्चेभ्यः स्वाहा ॥ ७ ॥ एकादशर्चेभ्यः स्वाहा ॥ ८ ॥
 द्वादशर्चेभ्यः स्वाहा ॥ ९ ॥ त्रयोदशर्चेभ्यः स्वाहा ॥ १० ॥ चतुर्दशर्चेभ्यः स्वाहा
 ॥ ११ ॥ पञ्चदशर्चेभ्यः स्वाहा ॥ १२ ॥ षोडशर्चेभ्यः स्वाहा ॥ १३ ॥ सप्त-
 दशर्चेभ्यः स्वाहा ॥ १४ ॥ अष्टादशर्चेभ्यः स्वाहा ॥ १५ ॥ एकोनविंशतिः स्वाहा
 ॥ १६ ॥ विंशतिः स्वाहा ॥ १७ ॥ महत्काण्डाय स्वाहा ॥ १८ ॥ तृचेभ्यः
 स्वाहा ॥ १९ ॥ एकर्चेभ्यः स्वाहा ॥ २० ॥ लुद्रेभ्यः स्वाहा ॥ २१ ॥ एकानु-
 चेभ्यः स्वाहा ॥ २२ ॥ रोहितेभ्यः स्वाहा ॥ २३ ॥ सूर्याभ्यां स्वाहा ॥ २४ ॥
 मात्याभ्यां स्वाहा ॥ २५ ॥ प्राजापत्याभ्यां स्वाहा ॥ २६ ॥ विषामर्ष्ये स्वाहा
 ॥ २७ ॥ मह्यल्लिकेभ्यः स्वाहा ॥ २८ ॥ ब्रह्मणे स्वाहा ॥ २९ ॥ ब्रह्मज्येष्ठ्या
 संभृता वीर्याणि ब्रह्मभि ज्येष्ठं दिवमा तंतान । भूतानां ब्रह्मा प्रथमोत्त
 जज्ञे तेनार्हति ब्रह्मणा स्पर्धितुं कः ॥ ३० ॥

॥ २४ ॥ येन देवं संवितारं परि देवा अवारयन् । तेनेमं ब्रह्मणस्पते परि
 राष्ट्राय धत्तन ॥ १ ॥ परीममिन्द्रमार्युषे महे लुत्राय धत्तन । यथैनं जुरसें नया-
 ज्योक् लुत्रेधि जागरत् ॥ २ ॥ परीमं सोममार्युषे महे श्रोत्राय धत्तन । यथैनं ज-
 रसें नयां ज्योक् श्रोत्रेधि जागरत् ॥ ३ ॥ परिं धत्त धत्त नो बर्चमेमं जरामृत्युं
 कृणुत वीर्यमार्युः । वृहस्पतिः मार्यच्छद् वासं एतत् सोमाय राज्ञे परिधातवा उ

॥ ४ ॥ जरां सु गच्छ परिं धत्स्व वासो भवां वृष्टीनामभिशस्तिपा उ । शतं च जीवं शरदः पुरुची रायरच पोपमुपसंन्ययस्व ॥ ५ ॥ परीदं वासो अधिधाः स्वस्तयेभूर्वापीनामभिशस्तिपा उ । शतं च जीवं शरदः पुरुचीर्वसून्ति चारुवि भजासि जीवन् ॥ ६ ॥ योगेयोगे त्वस्तेरं वाजेवाजे हवामहे । सखाय इन्द्रमृतये ॥ ७ ॥ हिरण्यवर्णो अजरः सुवीरो जरामृत्युः प्रजया सं विशस्व । तद्ग्निराह तद् सोम आह बृहस्पतिः सविता तदिन्द्रः ॥ ८ ॥

॥ २५ ॥ अथ्रान्तस्य त्वा मनसा युनक्ति मथमस्यं च । उत्कूलमुद्रहो भवोदुह्य मतिं धावतात् ॥ १ ॥

॥ २६ ॥ अग्नेः प्रजातं परि यद्विरण्यममृतं वधे अधि मर्लेषु । य एनद् वेद स इदेनमर्हति जरामृत्युर्भवति यो विभर्ति ॥ १ ॥ यद्विरण्यं सूर्येण सुवर्णं प्रजावन्तो मनवः पूर्वं ईषिरे । तत् त्वा चन्द्रं वर्चसा सं संजात्यायुष्मान् भवति यो विभर्ति ॥ २ ॥ आयुषे त्वा वर्चसे त्वौजसे च बलाय च । यथा हिरण्यतेजसा विभासासि जनां अन्तु ॥ ३ ॥ यद् वेद राजा वरुणो वेद देवो बृहस्पतिः । इन्द्रो यद् वृत्रहा वेद तत् तं आयुष्यं भुवत् तत् ते वर्चस्यं भुवत् ॥ ४ ॥

॥ इति तृतीयोऽनुवाकः ॥

॥ २७ ॥ गोभिर्घ्ना पात्स्वप्रभो वृषां त्वा पातु वाजिभिः । ग्रायुषा ग्रहणां पात्विन्द्रस्त्वा पात्विन्द्रियैः ॥ १ ॥ सोमस्त्वा पात्वोपधीभिर्नक्षत्रैः पातु सूर्यः । प्राञ्च्यस्त्वा चन्द्रो वृत्रहा वातः प्राणेन रक्षतु ॥ २ ॥ तिस्रो दिवस्तिष्ठः पृथिवीस्त्रीण्यन्तरिक्षाणि चतुरः समुद्रान् । त्रिवृतं स्तोमं त्रिवृत आपं आहुस्तास्त्वा रक्षन्तु त्रिवृतां त्रिवृद्धिः ॥ ३ ॥ श्रीवाक्कांक्षीन् समुद्रांक्षीन् प्रधनांक्षीन् वैश्रपान् । श्रीन् मातरिश्वन्खीन्सूर्यान् गोमृन् कल्पयामि ते ॥ ४ ॥ घृतेन त्वा समुज्जाम्यग्न आज्येन वर्धयन् । अग्नेश्चन्द्रस्य सूर्यस्य मा प्राणं प्रायिनो दभन् ॥ ५ ॥ मा वः प्राणं मा बोपानं मा हरो प्रायिनो दभन् । भ्रान्तो विश्वेदसो देवा दैव्येन धावत ॥ ६ ॥ प्राणेनाग्निं सं संजति वातः प्राणेन संहितः । प्राणेन विश्वतोमुखं सूर्यं देवा अजनयन् ॥ ७ ॥ आयुषाम्पुःकतां जीवार्युष्मान् जीव मा मृयाः । प्राणेनात्मन्वतां जीव मा मृत्योर्दृश परां ॥ ८ ॥ देवानां निरिंतं निधिं यमिन्द्रोन्वविन्दत् प्रथिभिर्दिव्यानिः । प्राणो हिरण्यं उग्रपुरिप्रष्टस्तिस्तास्त्वा

रक्षन्तु त्रिवृता त्रिवृद्धिः ॥ ६ ॥ त्रयस्त्रिंशद् देवतास्त्रीणि च त्रयीणि मियायमा-
णा जुगुपुरस्वान्तः । अस्मिंश्चन्द्रे अग्नि यद्विरण्ये तेनायं कृणवद् त्रयीणि
॥ १० ॥ ये देवा द्विव्येकादश स्य ते देवासो हविरिदं जुषध्वम् ॥ ११ ॥ ये
देवा अन्तरिक्ष एकादश स्य ते देवासो हविरिदं जुषध्वम् ॥ १२ ॥ ये देवाः पृ-
थिव्यामेकादश स्य ते देवासो हविरिदं जुषध्वम् ॥ १३ ॥ असप्तन् पुरस्तात् प-
श्चात्प्रो अभयं कृतम् । मृचिता मा दक्षिणत उत्तरान्मा शचीपतिः ॥ १४ ॥ द्विवो
माद्रित्या रक्षन्तु भूम्या रक्षन्त्वग्नयः । इन्द्राग्नी रक्षतां मा पुरस्ताद्दधिनाव-
भितः शर्म यच्छताम् । तिरश्चीमग्न्या रक्षतु जातवेदा भूतकृतो मे सर्वतः सन्तु
वर्म ॥ १५ ॥

॥ २० ॥ इमं वधामि ते मणि दीर्घायुखाय तेजसे । कृभं सप्तत्नदम्भनं द्वि-
पतस्तपनं हृदः ॥ १ ॥ द्विपतस्तापयन् हृदः शत्रूणां तापयन् मनः । दुर्हादिः
सर्वीस्त्वं दर्भं घर्म ईवाभीन्सैतापयन् ॥ २ ॥ घर्म ईवाभितपन् दर्भं द्विपतो नि-
तपन् मणे । हृदः सप्तत्नानां भिन्द्धिन्द्रं इव विरुजं बलम् ॥ ३ ॥ भिन्द्धि दर्भं
सप्तत्नानां हृदयं द्विपतां मणे । जघन त्वचमिव भूम्याः शिरं एषां वि पातय
॥ ४ ॥ भिन्द्धि दर्भं सप्तत्नान् मे भिन्द्धि मे पृतनायतः । भिन्द्धि मे सर्वान् दु-
र्हादीं भिन्द्धि मे द्विपतो मणे ॥ ५ ॥ छिन्द्धि दर्भं ० । ० ॥ ६ ॥ वृश्च दर्भं
० । ० ॥ ७ ॥ कृन्त दर्भं ० । ० ॥ ८ ॥ पिश दर्भं ० । ० ॥ ९ ॥ विध्य-
दर्भं सप्तत्नान् मे विध्यं मे पृतनायतः । विध्यं मे सर्वान् दुर्हादीं विध्यं मे द्विपतो
मणे ॥ १० ॥

॥ २६ ॥ निक्षं दर्भं सप्तत्नान् मे निक्षं मे पृतनायतः । निक्षं मे सर्वान् दु-
र्हादीं निक्षं मे द्विपतो मणे ॥ ११ ॥ तुन्द्धि दर्भं ० । ० ॥ २१ ॥ रुन्द्धि दर्भं ० । ० ॥ ३ ॥
मुण दर्भं ० । ० ॥ ४ ॥ मन्थं दर्भं ० । ० ॥ ५ ॥ विण्दि दर्भं ० । ० ॥ ६ ॥
ओषं दर्भं ० । ० ॥ ७ ॥ दहं दर्भं ० । ० ॥ ८ ॥ जहि दर्भं सप्तत्नान् मे जहि मे
पृतनायतः । जहि मे सर्वान् दुर्हादीं जहि मे द्विपतो मणे ॥ ९ ॥

॥ ३० ॥ यत् तं दर्भं जरामृत्युः शतं वर्मसु वर्मं ते । तेनेमं वृमिणं कृत्या
सप्तत्नां जहि वीर्यैः ॥ १ ॥ शतं तं दर्भं वर्माणि सहस्रं वीर्याणि ते । तमस्मं विश्वे
त्वा देवा जस्मे भर्तवा अद्भुः ॥ २ ॥ त्वामाहुर्देववर्मं त्वां दर्भं ब्रह्मणस्पतिम् ।
त्वामिन्द्रस्याहुर्वर्मं त्वं शार्गाणि रक्षसि ॥ ३ ॥ सप्तत्नक्षयणं दर्भं द्विपनस्तपनं

हृदः । मणिं क्षत्रस्य वर्धनं तनूपानं कृणोमि ते ॥ ४ ॥ यत् संपुद्रो अभ्यक्रन्दत्
पर्जन्यो विद्युता सह । ततो हिरण्ययो विन्दुस्ततो इभो अजायत ॥ ५ ॥

॥ ३१ ॥ औदुम्बरेण मणिना पुष्टिकामाय वेधसा । पशूनां सर्वेषां स्फातिं
शोष्ठे मे सविता करत् ॥१॥ यो नो अग्निर्गाहपत्यः पशूनामधिपा असत् । औदु-
म्बरो वृषां प्राणिः स मा सृजतु पुष्टया ॥ २ ॥ कुरीपिणीं फलेवतीं स्वधामिरां
च नो गृहे । औदुम्बरस्य तेजसा धाता पुष्टिं दधातु मे ॥ ३ ॥ यद् द्विपाञ्च चतु-
ष्पाञ्च यान्यन्नानि ये रसाः । गृह्येऽहं त्वेषां भूमानं विभूदौदुम्बरं मणिम् ॥ ४ ॥
पुष्टिं पशूनां परं जग्रभाहं चतुष्पदां द्विपदां यच्च धान्यम् । पयः पशूनां रसमो-
पधीनां बृहस्पतिः सविता मे नि यच्छात् ॥ ५ ॥ अहं पशूनामधिपा असानि म-
रिं पुष्टं पुष्टपतिर्दधातु । मह्यमौदुम्बरो मणिर्द्रविणानि नि यच्छतु ॥ ६ ॥ उप-
मौदुम्बरो मणिः प्रजयां च धनेन च । इन्द्रेण जित्वितो मणिरा मागन्तुह वर्च-
सा ॥ ७ ॥ देवो मणिः संपन्नहा धनसा धनसातये । पशोरन्नस्य भूमानं गवां
स्फातिं नि यच्छतु ॥ ८ ॥ यथाग्रे त्वं वनस्पते पुष्टया सह जज्ञिये । एवा धन-
स्य मे स्फातिमा दधातु सरस्वती ॥ ९ ॥ आ मे धनं सरस्वती पर्यस्फातिं च धा-
न्यम् । सिनीवान्युषां वहावृषं त्वौदुम्बरो मणिः ॥ १० ॥ त्वं मणिनामधिपा वृषासि
त्वयि पुष्टं पुष्टपतिर्जानान । त्वयिमे वाजा द्रविणानि सर्वादुम्बरः स त्वमस्मत्
सहस्रारादरातिममन्ति जुषं च ॥ ११ ॥ प्राण्णीरसि प्राण्णीकृत्याग्राभिर्पि-
क्रोभि मां सिञ्च वर्चसा । तेजोसि तेजो मयि धारयाधि इयिरसि इयि मे
धेहि ॥ १२ ॥ पुष्टिरसि पुष्ट्या मा समद्गधि गृहमेधी गृहपतिं मा कृणु । औदु-
म्बरः स त्वमस्मासु धेहि इयिं च नः सर्ववीरं नि यच्छ रायस्वोपाय प्रति मुञ्चे
अहं त्वाम् ॥ १३ ॥ अयमौदुम्बरो मणिर्वीरो वीराय वध्यते । स नः मनिं मधु-
मतीं कृणोतु इयिं च नः सर्ववीरं नि यच्छात् ॥ १४ ॥

॥ ३२ ॥ शतकाण्डो दुरच्यवनः सहस्रपर्ण उल्लिरः । इभो यं उग्र आप-
धिस्तं ते चाम्यायुषे ॥ १ ॥ नास्य केशान् प्र वर्षन्ति नोरसि तादृमा धन्ते ।
यस्मा अच्चिन्नपर्णेन इभेण शर्म यच्छति ॥ २ ॥ इवि ते तूल्मोपधे पृथिव्या-
मसि निर्धितः । त्वयो सहस्रकाण्डेनायुः प्र वर्षयामहे ॥ ३ ॥ तिस्रो द्विवो अ-
त्यंणत् तिस्र इमाः पृथिवीश्रुत । त्वयाहं वृर्हादीं जिह्वां नि वृणसि वर्चासि ॥ ४ ॥
त्वमसि सहस्रानोहमस्मि सहस्वान् । उभो सहस्वन्तो भूत्वा सपत्नान् सशिपी-
पदि ॥ ५ ॥ सहस्व नो अभिमांति सहस्व पतनाप्रतः । सहस्व सर्वांन वृर्हादेः

सुहादौ मे ब्रह्म कृधि ॥ ६ ॥ दूर्भेण देवजातेन त्रिवि पृम्भेन शरवदित् । ते-
 अहं शरवतो जना अंसनं सनवानि च ॥७॥ प्रियं मां दूर्भे कृणु ब्रह्मराजनुयाभ्यां
 गूद्राय चार्योय च । यस्मै च कामयोमहे सर्वस्मै च त्रिपर्यते ॥ ८ ॥ यो जायं-
 मानः पृथिवीमहंहृद् यो अस्तभ्नादन्तरिक्षं दिवं च । यं विभ्रतं ननु प्राप्त्वा वि-
 वेद स नोयं दूर्भो बरुणो दिवा कः ॥ ९ ॥ सपत्नहा शतकाण्डः सह-
 स्थानोपधीना प्रथमः सं बभूव । स नोयं दूर्भः परिं पातु विश्वतस्तेन सान्नीय
 पृतनाः पृतन्यतः ॥ १० ॥

॥ ३३ ॥ सहस्रार्यः शतकाण्डः पर्यस्वान्पामग्निर्विकथां राजसूर्यम् । स नो-
 यं दूर्भः परिं पातु विश्वतो देवो मणिरार्युषो सं संजाति नः ॥ १ ॥ घृताबुल्लुभो
 मधुमान पर्यस्वान् भूमिहृंहोच्युतरच्यावशिष्णुः । नुदन्तमपत्नानर्धरांश्च कृण्वन्
 दूर्भो रोह महतामिन्द्रियेण ॥२॥ त्वं भूमिमत्येभ्योजसा त्वं वेद्यां सीदमि चारु-
 ध्वरे । त्वां प्रवित्रमृषयो भरन्त त्वं पुनीहि दुरितान्यस्मत् ॥ ३ ॥ तीक्ष्णो राजा
 विपामही रञ्जोहा विश्वचर्षणिः । ओजो देवानां बलंमुग्रमेतत् तं तं बभ्नामि
 जरसें स्रस्तये ॥ ४ ॥ दूर्भेण त्वं कृण्वद् वीर्याणि दूर्भे विभ्रद्रात्मना मा व्य-
 थिष्ठाः । अतिष्ठाया वर्धसाथान्यान्तसूर्य इवा भाहि प्रदिशश्चतस्रः ॥ ५ ॥

॥ इति चतुर्थोऽनुवाकः ॥

॥ ३४ ॥ जङ्घिदोसि जङ्घिदो रक्षितासि जङ्घिदः । त्रिपाशतुंप्पावस्माकं
 सर्वं रक्षतु जङ्घिदः ॥ १ ॥ या वृत्स्यस्त्रिपञ्चाशीः शानं कृत्याकृतेरथ मे । सर्वान्
 विनक्तु ते जंसोरसां जङ्घिदस्करत् ॥ २ ॥ अरमं कृत्रिये नादमेरमाः सप्त विंससः ।
 अयेनो जङ्घिदामितिमिपुमस्तेव शानय ॥ ३ ॥ कृत्यादूर्पण प्रवापमयो अराति-
 दूर्पणः । अथो महस्वाञ्जङ्घिदः प्र ण आर्येपि तारिपत् ॥ ४ ॥ स जङ्घिदस्यै
 महिमा परिं णः पातु विश्वतः । विष्केन्धं येन सामह संस्केन्धमोञ्ज ओजंगा ॥ ५ ॥
 त्रिष्टां देवा अंजनयन् निर्गृष्टं भूम्यामधि । तपु त्वाद्रिषा इति ब्राह्मणाः पृथ्या
 विदुः ॥ ६ ॥ न त्वा पूर्वा ओपथयो न त्वां तरन्ति या नवाः । विवांश्च उग्रो
 जङ्घिदः परिपाणः सुगृह्यः ॥ ७ ॥ अयो पदान भगवो जङ्घिदामि-
 तवीर्य । पुरा ते उग्रा प्रंसतु उपेन्द्रो वीर्यं ददा ॥ ८ ॥ उग्र इत् नै वनयन् इन्द्र
 ओजमानमा देवा । अमीशाः सर्वाश्चात्रयं जहि रसांस्योपरे ॥ ९ ॥ आगंरिक्तं
 विशंरिक्तं बलासं पृष्टपास्यम् । त्वमानं विश्वशारदमस्मां जङ्घिदस्करत् ॥ १० ॥

॥ ३५ ॥ इन्द्रस्य नाम गृह्णन्त ऋषयो जङ्घिहं दंष्टुः । देवा यं चक्रुर्भेषज-
मग्रे विष्कन्धदूर्पणम् ॥ १ ॥ स नो रक्षतु जङ्घिहो धनणालो धनेव । देवा यं
चक्रुर्ब्रह्मणाः परिपाणमरातिहम् ॥ २ ॥ दुर्हाईः संघोरं चक्षुः पापकृत्वान-
भागमम् । तास्त्वं सहस्रचक्षो मतीशोधेन नाशय परिपाणोसि जङ्घिहः ॥ ३ ॥
परि मा दिवः परि मा पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात् परि मा वीरुद्रयः । परि मा भू-
तात् परि मोत भव्याद् दिशोदिशो जङ्घिहः पात्वस्मान् ॥ ४ ॥ य ऋष्यवो दे-
वकृता य जतो ववृतन्यः । सर्वोस्तान् विश्वभेषजोरसां जङ्घिहस्करत् ॥ ५ ॥

॥ ३६ ॥ शतवारो अनीनशद् यक्ष्मान् रक्षांसि तेजसा । आरोहन् वर्चसा
सह मणिदुर्णाम्चातेनः ॥ १ ॥ शृङ्गोभ्यां रक्षो नुदते मूलेन यातुधान्यः । म-
ध्येन यक्ष्मं वाधते नैनं प्राप्पार्ति तत्रति ॥ २ ॥ ये यक्ष्मासो अर्भका महान्तो ये
वं शब्दिनः । सर्वा दुर्णामहा मणिः शतवारो अनीनशत् ॥ ३ ॥ शतं वीरानेज-
नयच्छतं यक्ष्मानपावपत् । दुर्णाम्नः सर्वांन् हत्वाव रक्षांसि धनुते ॥ ४ ॥ हि-
रयशृङ्ग ऋषभः शातवारो अयं मणिः । दुर्णाम्नः सर्वास्तृद्द्वाव रक्षांस्यकमीत्
॥ ५ ॥ शतमहं दुर्णाम्नीनां गन्धर्वाप्सरसां शतम् । शतं शश्वन्वतीनां शतवा-
रेण वारये ॥ ६ ॥

॥ ३७ ॥ इदं वर्चो अग्निना इत्तमागन् भगो यशः सह ओजो वयो बलेम् ।
अयं शिश्द यानि च वीर्याणि तान्यग्निः प्र दंदातु मे ॥ १ ॥ वर्च आ धेहि
मे तन्वाः सह ओजो वयो बलेम् । इन्द्रियाय त्वा कर्मणे वीर्याय प्रति गृह्णामि
शतशारदाय ॥ २ ॥ ऊर्जे त्वा बलाय त्वीजमे सहसे त्वा । अभिभूयाय त्वा
शुभ्रैर्याय पर्युहामि शतशारदाय ॥ ३ ॥ ऋतुर्भ्यष्टार्तवेभ्यो प्राद्भ्यः सैवत्स-
रेभ्यः । धात्रे विधात्रे समृधे भूतस्य पतये यजे ॥ ४ ॥

॥ ३८ ॥ न तं यक्ष्मा अरुन्धते नैनं शपयो अरनुते । यं भेषजस्य गुण्गुलोः
सुरभिर्गन्धो अरनुते ॥ १ ॥ विष्वञ्चस्तस्माद् यक्ष्मा मृगा अश्वा इवेरते ।
यद् गुण्गुलु सैन्धवं यद् वाप्यासि समृद्रिपम् ॥ २ ॥ उभयोरग्रभं नाग्रास्मा अति-
ष्टतातेथे ॥ ३ ॥

॥ ३९ ॥ ऐतु देवस्त्रार्यमाणः कुष्ठो हिमवतस्परि । त्वमानं सर्वं नाशय स-
यातुधान्यः ॥ १ ॥ श्रीणि ते कुष्ठ नामानि नद्यमारो नद्यारिषः । नद्यार्य-
पो रिपत् । मस्यै परिघवीमि त्वा सायंमात्स्यो दिवा ॥ २ ॥ व्रीडता

नामै ते माता जीवन्तो नामै ते पिता । नद्यायं पु० । ० ॥ ३ ॥ उत्तमो अस्यो-
पंशीनामनुद्धान् जगतामिव घृणाघः स्वर्पदामिव । नद्यायं पुरुषो रिपत् । यस्मै
पश्चिमीषि त्वा मायंमातरस्यो दिवा ॥ ४ ॥ त्रिः शाम्बुभ्यो अङ्गिरेभ्यस्त्रिराङ्गि-
त्येभ्यस्परिं । त्रिर्जनो विश्वदेवेभ्यः । स कुष्ठो विश्वभेषजः । माकं सोमेन ति-
ष्ठति । त्वमानं सर्वं नाशय सर्वाश्च यातुधान्यः ॥ ५ ॥ अश्वत्थो देवसर्दनस्तु-
तीयस्याग्निनो द्विवि । तन्नामृतस्य चक्षुणं ततः कुष्ठो अजायत ० ॥ ६ ॥ हिरण्यपी
नारं चरुद्विरण्यवन्धना द्विवि । तन्नामृतस्य चक्षुणं ततः कुष्ठो अजायत ० ॥ ७ ॥
यत्र नावप्रभंशं यत्र हिमवतुः शिरः । तन्नामृतस्य चक्षुणं ततः कुष्ठो अजायत ।
स कुष्ठो विश्वभेषजः माकं सोमेन तिष्ठति । त्वमानं सर्वं नाशय सर्वाश्च या-
तुधान्यः ॥ ८ ॥ यं त्वा वेदु पूर्वे इच्छाको यं वा त्वा कुष्ठ काम्यः । यं वा
वसो यमात्स्यस्तेनासि विश्वभेषजः ॥ ९ ॥ शीर्षलोकं तृतीयकं सद्यन्दिर्यश्च
दायनः । त्वमानं विश्वधावीर्याधराच्छुं परां सुव ॥ १० ॥

॥ ४० ॥ यन्मे ह्निद्रं मनसो यच्च वाचः सरस्वती मन्युमन्तं जगाम । वि-
श्वंस्तद् देवैः सह संविदानः सं दधातु बृहस्पतिः ॥ १ ॥ मा न् आपो मेधां मा
ग्रह म् माधिष्ठन । शृणुयादा यूयं स्यन्दध्वमुपहृतोहं सुमेधां वर्चस्वी ॥ २ ॥ मा
नो मेधां मा नो हीक्षां मा नो हिसिष्टं यस् तपः । शिवा नः शं सन्त्वापुषे शिवा
भवन्तु मातरः ॥ ३ ॥ या नः पीपरुद्विना ज्योतिष्मती तपस्तिरः । ताम्स्मे रा-
सतामिषम् ॥ ४ ॥

॥ ४१ ॥ अद्रमिच्छन्तु अर्षयः स्वर्विदुस्तपो वीक्षामुपनिषेदुरग्रे । ततो राष्ट्रं
नमोजश्च जातं तदस्मै देवा उपसंनमन्तु ॥ १ ॥

॥ ४२ ॥ ब्रह्म होता ब्रह्म यज्ञा ब्रह्मणा स्वरवो मिताः । अध्वर्युर्ब्रह्मणो जातो
ब्रह्मणोन्तर्हितं हविः ॥ १ ॥ ब्रह्म सृचो घृतवतीर्ब्रह्मणा वेदिरुद्धिता । ब्रह्म यज्ञस्य
तत्त्वं च अस्विजो ये हविष्कृतः । शमिताय स्वाहा ॥ २ ॥ अहोमुचे म भरे मनी-
पामा मुत्राण्ये सुप्रतिमाष्टणानः । इममिन्द्र प्रति हव्यं यथाय सत्याः संन्तु यज-
मानस्य कामाः ॥ ३ ॥ अहोमुचं वृषभं यज्ञियानां विराजन्तं प्रथममध्वराणाम् । अपां
नपातप्रश्चिनां हुवे धियं इन्द्रियेण त इन्द्रियं दत्तमोजः ॥ ४ ॥

॥ ४३ ॥ यत्र ब्रह्मविदो यान्ति वीक्षया तपसा सह । अग्निर्मा तत्र नय-
त्वग्निर्मेधा दधातु मे । अग्नये स्वाहा ॥ १ ॥ यत्र ० । वायुर्मा तत्र नयतु वायुः

॥ ३५ ॥ इन्द्रस्य नामं गृह्णन्त ऋषयो जङ्घिदं दंढुः । देवा यं चक्रुर्भेषज-
मग्नें विष्कन्धद्रूपणम् ॥ १ ॥ स नो रक्षतु जङ्घिदो धनपालो धनेव । देवा यं
चक्रुर्ध्राङ्गणाः परिपाणमरातिहम् ॥ २ ॥ दुर्हादुः संघोरं चक्षुः पापकृत्वान-
मागमम् । तास्त्वं सहस्रचक्षो मतीवोधेन नाशय परिपाणोसि जङ्घिदः ॥ ३ ॥
परि मा द्विवः परि मा पृथिव्याः पर्यन्तरिक्षात् परि मा वीरुद्धयः । परि मा भू-
तात् परि मोत भव्याद् त्रिशोदिशो जङ्घिदः पात्वस्मान् ॥ ४ ॥ य ऋष्यवो दे-
वकृता य उतो ववृतेन्यः । सर्वास्तान् विश्वेषजोरसां जङ्घिदस्करत् ॥ ५ ॥

॥ ३६ ॥ शतवारो अनीनशद् यक्ष्मान् रक्षांसि तेजसा । आरोहन् वर्चसा
सह मणिर्दुर्णाम्भारतनः ॥ १ ॥ शृङ्गाभ्यां रक्षो नुदते मूलेन यातुधान्यः । म-
ध्येन यक्ष्मे वापते नैनं प्राप्माति तत्रति ॥ २ ॥ ये यक्ष्मासो अर्भका महान्तो ये
च शब्दिनः । सर्वा दुर्णामहा मणिः शतवारो अनीनशत् ॥ ३ ॥ शतं वीरानेज-
नयच्छतं यक्ष्मानपावपत् । दुर्णाम्नः सर्वांश्च हत्वाश्च रक्षांसि धनुते ॥ ४ ॥ हि-
रण्यशृङ्ग ऋषभः शतवारो अयं मणिः । दुर्णाम्नः सर्वास्तृद्वाश्च रक्षांस्यकमीत्
॥ ५ ॥ शतमहं दुर्णाम्नीनां गन्धर्वाप्सरसां शतम् । शतं शश्वन्वतीनां शतवा-
रेण वारये ॥ ६ ॥

॥ ३७ ॥ इदं वचो अग्निना वृत्तमागन् भगो यशः सह ओजो वयो बलम् ।
अयस्त्रिशद् यानि च वीर्याणि तान्यग्निः म देदातु मे ॥ १ ॥ वर्च आ धेहि
मे तन्वाः सह ओजो वयो बलम् । इन्द्रियाय त्वा कर्मणे वीर्याय मतिं यद्वापि
शतशारदाय ॥ २ ॥ ऊर्जे त्वा बलाय त्वौजसे सहसे त्वा । अभिभूयाय त्वा
राष्ट्रभृत्याय पर्यहामि शतशारदाय ॥ ३ ॥ ऋतुभ्यश्चार्तने मादभ्यः संवत्स-
रेभ्यः । धात्रे विधात्रे समूर्धे भूतस्य पतेये यजे ॥ ४ ॥

॥ ३८ ॥ न तं यक्ष्मा अरुन्धते नैनं शपथे
सुरभिर्गन्धो अरनुते ॥ १ ॥ विष्वक्चस्तस्म
यद् गुन्गुलु सैन्धवं यद् वाप्यासि समृदि
एतातये ॥ ३ ॥

॥ ३९ ॥ ऐतु देवस्त्राय
वीर्यं यातुधान्यः ॥
पुरुषो रिपत् ।

सोमो मा सौम्येनावतु० ॥ ८ ॥ भगो मा भगेनावतु० ॥ ९ ॥ मरुतो मा गुणैर-
वन्तु पृणायोपानाययुषे वर्चसं श्रोर्जसे तेर्जसे स्वस्तये सुभूतये स्वाहा ॥ १० ॥

॥ इति पञ्चमोऽनुवाकः ॥

॥ ४६ ॥ प्रजापतिष्ठा धधात् प्रथममस्तृतं वीर्याय कम् । तत् ते वध्नाम्यायुषे
वर्चसं श्रोर्जसे च वलाय चास्तृतस्त्र्याभि रंक्षतु ॥ १ ॥ ऊर्ध्वस्तिष्ठतुरक्षन्नममा-
दुमस्तृतेयं मा त्वा दभन् पृणयो यातुधानाः । इन्द्र इव दस्यूनव धूनुष्व पृतन्यतः
सर्वाद्भ्रून् वि पंहस्वास्तृतस्त्र्या० ॥ २ ॥ शतं च न प्रहरन्तो निघ्नन्तो न त-
स्तिरे । तस्मिन्निन्द्रः पर्यदत्त चक्षुः प्राणमथो वल्लमस्तृत० ॥ ३ ॥ इन्द्रस्य त्वा
वर्मणा परि धापयामो यो देवानामधिराजो वभूर्व । पुनस्त्वा देवाः प्र णयन्तु सर्वे-
स्तृत० ॥ ४ ॥ अस्मिन् प्रणावेकंशतं वीर्याणि सहस्रं प्राणा अस्मिन्नस्तृते ।
प्याघ्नः शर्वतुभि तित्पु सर्वां यस्त्वा पृतन्यादधरः सो अस्त्वस्तृत० ॥ ५ ॥
पृतादुल्लुप्तो मधुमान् पर्यस्वान्तसहस्रप्राणः शतयोनिर्वयोधाः । शंभूर्ध मयो-
भूश्रोर्जस्वारक्ष पर्यस्त्रांश्चा स्तृत० ॥ ६ ॥ यथा त्वमुत्तरोसो असपत्नः सपत्नहा ।
सजातानामसद् वशी तथा त्वा सविता कंसदस्तृतस्त्र्याभि रंक्षतु ॥ ७ ॥

॥ ४७ ॥ आ रात्रिं पार्थिवं रजः पितुरप्राणि धार्मभिः । दिवः सदांसि
पृहती वि तिष्ठस आ त्वेषं वर्तते तमः ॥ १ ॥ न यस्याः प्रारं दृशे न योयु-
वद् विश्वमस्यां नि विशते यदेर्जति । अरिप्टासस्त उर्वि तमस्वति रात्रिं प्रारम-
शीमहि भद्रं प्रारमशीमहि ॥ २ ॥ ये ते रात्रि नृचर्त्तसो हृष्टारो नवतिर्नव । अ-
शीतिः सन्त्यष्टा व्रतो ते सप्त संसृतिः ॥ ३ ॥ प्रष्टिरक्ष पद् च रेवति पञ्चाशत्
पञ्च सुम्नयि । चत्वारदशत्वारिंशश्च त्रयस्त्रिंशच्च वाजिनि ॥ ४ ॥ द्वौ च ते वि-
शतिश्च ते राष्ट्र्येकादशावृमाः । तेभिर्नो अथ प्रायुभिर्नु पाहि दुहितादिवः ॥ ५ ॥
रक्षा मार्किनो अघशंस ईशत मा नो दुःशंस ईशत । मा नो अथ गवां स्तेनो
मार्वीनां वृक ईशत ॥ ६ ॥ माभ्वानां भद्रे तस्करो मा नृणां यातुधान्यः । परमे-
भिः पृथिभि स्तेनो धावतु तस्करः । परेण इत्वती रक्षुः परेणाप्रायुरर्षतु ॥ ७ ॥
अथ रात्रि नृष्ट्रधूमशीपाणमहि कृणु । हनु वृकस्य जम्भयास्तेन तं वृष्टे जीहि
॥ ८ ॥ त्वयि रात्रि वसामसि स्वपिप्यामसि जागृहि । गोभ्यो नः शर्म
यच्छाभ्येभ्यः पुरुषेभ्यः ॥ ९ ॥

प्राणान् दधातु मे । वायवे स्वाहा ॥ २ ॥ यत्र० । सूर्यो मा तत्र नयतु चक्षुः सूर्यो
 दधातु मे । सूर्याय स्वाहा ॥ ३ ॥ यत्र० । चन्द्रो मा तत्र नयतु मनश्चन्द्रो दधातु
 मे । चन्द्राय स्वाहा ॥ ४ ॥ यत्र० । सोमो मा तत्र नयतु पयः सोमो दधातु मे ।
 सोमाय स्वाहा ॥ ५ ॥ यत्र० । इन्द्रो मा तत्र नयतु बलमिन्द्रो दधातु मे । इन्द्राय
 स्वाहा ॥ ६ ॥ यत्र० । आपो मा तत्र नयतु मृतं मोषतिष्ठतु । अद्रचः स्वाहा ॥ ७ ॥
 यत्र ब्रह्मविदो यान्ति दीक्षया तपसा सह । ब्रह्मा मा तत्र नयतु ब्रह्मा ब्रह्म दधातु
 मे । ब्रह्मणे स्वाहा ॥ ८ ॥

॥ ४४ ॥ आयुषोसि प्रतरणं विप्रं भेषजमुच्यसे । तदाञ्जनं त्वं शंताते
 शमापो अभयं कृतम् ॥ १ ॥ यो हृदिमा जायान्यो ह्यभेदो विसन्वपकः । सर्वं ते प-
 च्ममङ्गैभ्यो वह्निर्निहन्त्वाञ्जनम् ॥ २ ॥ आञ्जनं पृथिव्यां जातं भद्रं पुरुषजीवै-
 नम् । कृणोत्वप्रमायुकं रथजूतिमनांसम् ॥ ३ ॥ प्राणं प्राणं त्रायस्वामो असवे
 मृड । निश्चैते निश्चैत्या नः पार्श्वेभ्यो मुञ्च ॥ ४ ॥ सिन्धोर्गर्भोसि विद्युतां पु-
 ष्पम् । वार्तः प्राणः सूर्यश्चक्षुर्विस्पर्शः ॥ ५ ॥ देवाञ्जनं वैर्ककुदं परि मा पाहि
 विश्वतः । न त्वां तरन्त्योपधयो बाह्याः पर्वतीपा उत ॥ ६ ॥ वीर्दं मध्यमवास्पद
 रत्नोहामीवचातनः । अमीवाः सर्वाश्चातयन् नाशयदभिभा इतः ॥ ७ ॥ बह्वीर्दं
 राजन् बरुणानृतमाह पूरुषः । तस्मात् सहस्रवीर्यं मुञ्च नः पर्यहंसः ॥ ८ ॥ य-
 दापो अञ्ज्या इति बरुणोति यद्वृक्षिम । तस्मात् सहस्रवीर्यं मुञ्च नः पर्यहंसः ॥ ९ ॥
 मित्रश्च त्वा बरुणश्चानुभेयतुराञ्जन । तौ त्वानुगत्य दूरं भोगाय पुनरोहंतुः ॥ १० ॥

॥ ४५ ॥ श्रुणाहृणमिव संनयन् कृत्या कृत्याकृतो गृहम् । चतुर्विंशत्य
 दुर्हादः पृथीरपि श्रुणाञ्जन ॥ १ ॥ यदस्मात्सु कुप्सुष्यं यद् गोषु यद्यं नो गृहे ।
 अनामगस्तं च दुर्हादः प्रियः प्रति मुञ्चताम् ॥ २ ॥ श्रुपामूर्जे ओजसो वाट-
 धानमग्नेर्जातमधि जातवेदसः । चतुर्वीरं पर्वतीपं यदाञ्जनं दिशः प्रदिशः कर्ददिच्छु-
 वास्ते ॥ ३ ॥ चतुर्वीरं वध्यत आञ्जनं ते सर्वा दिशो अभयवास्ते भवन्तु । ध्रुव-
 स्तिष्यासि सवितेव चार्यं इमा विशो अभि दंरन्तु ते एलिम् ॥ ४ ॥ आर्क्षे
 प्रणिमेवं कृणुष्व स्नाद्येनेना प्रियकमेपाम् । चतुर्वीरं नैश्चनेभ्यश्चतुर्भ्यो प्रार्थ्या श्र-
 न्धेभ्यः परि पात्वस्मान् ॥ ५ ॥ अग्निर्गन्निनायतु प्राणायानापायुषे पर्यग्न ओ-
 जमे तेजसे स्वस्तये प्रभृतये स्वाहा ॥ ६ ॥ इन्द्रो मेन्द्रियेषांयतु प्राणायानां ॥ ७ ॥

सोमो मा सौम्येनावतु० ॥ ८ ॥ भगो मा भगेनावतु० ॥ ९ ॥ मरुतो मा गृणैर-
वन्तु पाणायानायायुषे वर्चस ओजसे तेजसे स्वस्तये सुभूतये स्वाहा ॥ १० ॥

॥ इति पञ्चमोऽनुवाकः ॥

॥ ४६ ॥ प्रजापतिष्ठा धधात् प्रथममस्तृतं वीर्याय कम् । तत् ते वध्नाभ्यायुषे
वर्चस ओजसे च बलाय चास्तृतस्त्वाभि रंजतु ॥ १ ॥ ऊर्ध्वस्तिष्ठतुरत्तन्नममा-
द्वमस्तृतेम मा त्वा दभन् पणयो यातुधानाः । इन्द्र इव दस्यूनव धनुष्व पृतन्यतः
सर्वाद्यन्न वि पदस्वास्तृतस्त्वा० ॥ २ ॥ शतं च न प्रहरन्तो निघ्नन्तो न त-
स्तिरे । तस्मिन्निन्द्रः पर्यदत्त चक्षुः प्राणमथो बलमस्तृत० ॥ ३ ॥ इन्द्रस्य त्वा
वर्मणा परि धापयामो यो देवानांपधिष्ठाजो वभूव । पुनस्त्वा देवाः प्र णयन्तु सर्वे-
स्तृत० ॥ ४ ॥ अस्मिन् प्रणावेकशतं वीर्याणि सहस्रं प्राणा अस्मिन्नस्तृते ।
व्याघ्रः शत्रून्भि तिष्ठ सर्वान् यस्त्वा पृतन्यादधरुः सो अस्त्वस्तृत० ॥ ५ ॥
पृतादुन्लुप्तो मधुमान् पर्यस्वान्तसहस्रप्राणः शतयोर्निर्वयोधाः । शंभूर्ध्व मयो-
भूथोर्जस्वाश्च पर्यस्वाश्वा स्तृत० ॥ ६ ॥ यथा त्वमुत्तरोसो असपत्नः सपत्नहा ।
सजातानामसद् वशी तथा त्वा सञ्चिता कन्दस्तृतस्त्वाभि रंजतु ॥ ७ ॥

॥ ४७ ॥ आ रात्रि पार्ष्विं रजः पितुरं प्रायि धामभिः । दिवः सदांसि
श्रुती वि तिष्ठस आ त्वेपं वर्तते तमः ॥ १ ॥ न यस्याः पारं ददर्शे न योयु-
वद् विश्वमस्यां नि विंशते यदेजति । अरिंष्टासस्त उर्वि तमस्वति रात्रिं प्रारम-
शीमहि भद्रे प्रारमशीमहि ॥ २ ॥ ये ते रात्रि नृचक्षंसो दृष्टारो नवतिर्नव । अ-
शीतिः सन्त्यष्टा उतो ते सप्त संवतिः ॥ ३ ॥ प्रष्टिरश्च पद् च रेवति पञ्चाशत्
पञ्च सुम्नयि । चत्वारंश्चत्वारिंशश्च त्रयस्त्रिंशच्च वाजिनि ॥ ४ ॥ द्वौ च ते वि-
शतिश्च ते सन्धेकादशावुभाः । तेभिर्नो अथ प्रायुभिर्नो पाहि दुहित्वादिबः ॥ ५ ॥
उक्ता मार्किनो अयशंस ईशत् मा नो दुःशंस ईशत् । मा नो अथ गवां स्तेनो
मार्वीनां वृक ईशत् ॥ ६ ॥ माभ्यानां भद्रे तस्कारो मा नृणां यातुधान्यः । प्रमे-
भिः पृथिभि स्तेनो धावतु तस्कारः । परेण इत्वती रज्जुः परेणाप्रायुरर्पतु ॥ ७ ॥
अथ रात्रि नृष्टधूमशीपांणमहि कृणु । हनू वृकस्य जम्भयास्तेनं तं मुपदे जहि
॥ ८ ॥ त्वयि रात्रि वसामसि स्वषिष्यार्पति जागृहि । गोभ्यो नः शयं
यच्छाभ्वेभ्यः पुरुषेभ्यः ॥ ९ ॥

॥ ४८ ॥ अथो यानि च यस्मा ह यानि चान्तः परीणहि । तानि ते परि
 दधासि ॥ १ ॥ रात्रिं मार्तरूपसे नः परि देहि । उपा नो अह्ने परि ददात्वहस्तुभ्यं
 विभावरि ॥ २ ॥ यत् किं चेदं पतर्याति यत् किं चेदं संरीमुपम् । यत् किं च पर्व-
 तायासत्वं तस्मात् त्वं रात्रिपाहिनः ॥ ३ ॥ सा प्रश्चात् पाहि सा पुरः सोत्तरादधरा-
 द्भुत् । गोपायं नो विभावरि स्तोतारंस्त इह स्मसि ॥ ४ ॥ ये रात्रिमनुतिष्ठन्ति ये च
 भूतेषु जाग्रति । पशून् ये सर्वान् रचन्ति ते न आत्मसुं जाग्रति ते नः पशुपुं जा-
 ग्रति ॥ ५ ॥ वेद वै रात्रि ते नाम घृताची नाम वा असि । तां त्वां भरद्वाजो
 चेत् सा नो वित्तेधिं जाग्रति ॥ ६ ॥

॥ ४९ ॥ इषिरा योषा युवतिर्दमूना रात्री देवस्य सवितुर्भगस्य । अश्वत्थभा
 सुहृदा संभृतश्रीरा पंग्रौ धावापृथिवी महित्वा ॥ १ ॥ अति विश्वान्यरुहद् ग-
 म्भीरो वर्षिष्ठमरुहन्त श्रविष्ठाः । उशती रात्र्यनु सा भद्राभि तिष्ठते मित्र इव
 स्वधाभिः ॥ २ ॥ वर्ये वन्दे सुभगे सुजात आर्जमन् रात्रिं सुमना इह स्याम् । अ-
 स्मांआयस्व नयीणि जाता अथो यानि गन्यानि पुष्ट्या ॥ ३ ॥ सिंहस्य रा-
 ज्युशती पीपस्य व्याघ्रस्य ह्रीपिनो वचं आ ददे । अश्वस्य अश्वं पुरुषस्य मायुं
 पुरु रूपाणि कृणुपे विभाती ॥ ४ ॥ शिवां रात्रिमनुसूर्यं च हिमस्यमाता सुहवा
 नो अस्तु । अस्य स्तोमस्य सुभगे नि वीध येन त्वा वन्दे विश्वासु द्विजु ॥ ५ ॥
 स्तोमस्य नो विभावरि रात्रिं राजैव जोपसे । अस्मां सर्ववीरा भवांश्च सर्ववेदसो
 ज्युच्छन्तीरनूपसः ॥ ६ ॥ शर्म्या ह नाम दाधिपे मम दिप्सन्ति ये धना । रात्री
 ईह तानमुत्पया य स्तेनो न विद्यते यत् पुनर्न विद्यते ॥ ७ ॥ भद्रासि रात्रि चप्रसो
 न विष्टो विश्वं गोरूपं युवतिर्विभर्षि । चक्षुष्मती मे उशती वर्षुषि मति त्वं दि-
 ष्या न क्षाममुक्थाः ॥ ८ ॥ यो अद्य स्तेन आयत्यघ्रायुर्मर्त्यो रिपुः । रात्री तस्य
 प्रतीत्य म श्रीवाः म शिरों हनत् ॥ ९ ॥ म पादौ न यथार्यति म हस्तौ न यथा
 शिपत् । यो मलिम्नुरुपार्यति स सर्पिष्टो अपार्यति । अपार्यति स्वपार्यति शुक्लं
 स्थाणावपार्यति ॥ १० ॥

॥ ५० ॥ अथ रात्रि नृष्टधूमशीर्षाणमहिं कृणु । अक्षौ वृकस्य निर्जला-
 स्तेन ते हूपदे जहि ॥ १ ॥ ये ते रात्र्यनुद्वाहस्तीर्षणश्रवाः स्याश्वः । तेभिर्नो
 अद्य पांर्याति दुर्गाणि विश्वहा ॥ २ ॥ रात्रिराश्रिमरिप्यन्तस्तरंभ तन्वा वृषम् ।
 गम्भीरमर्षवा इव न तरेयुररतियः ॥ ३ ॥ यथा शाम्पार्कः । मपतत्रपवान् नात्र

विद्यते । एवा रात्रि म पातय यो अस्माँ अभ्यग्रायति ॥ ४ ॥ अयं स्तेनं वासो
 गोअजमुत तस्करम् । अथो यो अवेतुः शिरोभिधाय निनीपति ॥ ५ ॥ यद्वा
 रात्रि सुभगे विभजन्त्ययो वसु । यदेतदस्मान् भोजय ययेद्व्यानुपायसि ॥ ६ ॥
 उषसे नः परिं देहि सर्वान् रात्र्यन्तागसः । उपा नो अद्देआ भजादहस्तुभ्यं वि-
 भावरि ॥ ७ ॥

॥ ५१ ॥ अयुतोहमयुतो म आत्मायुतं मे चक्षुरयुतं मे श्रोत्रयुतो मे प्रा-
 णोयुतो मेष्ठानोयुतो मे व्यानोयुतोहं सर्वः ॥ १ ॥ देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे-
 ष्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्यां प्रसूत आ रभे ॥ २ ॥

॥ ५२ ॥ कामस्तदमे समवर्ततु मनसो रेतः प्रथमं यदासीत् । स काम का-
 मेन बृहता सयोनी रायस्पोषं यजमानाय धेहि ॥ १ ॥ त्वं काम सहसासि मति-
 ष्टितो विभुर्विभावां सख आ संखीयते । त्वमुग्रः पृतनासु सामहिः सह श्रोत्रो
 यजमानाय धेहि ॥ २ ॥ दूराश्चकमानाय प्रतिपाणायानये । आस्मा अशृण्वन्ना-
 शाः कामेनाजनयन्स्वः ॥ ३ ॥ कामेन मा काम आगन् हृदयानृदयं परि । य-
 द्दमीपासदो मनस्तदैतूप मामिह ॥ ४ ॥ यत्काम कामयमाना इदं कृण्वसि ते ह-
 विः । तन्नः सर्वं समृध्यतामयैतस्य हविषो वीहि स्वाहा ॥ ५ ॥

॥ ५३ ॥ कालो अर्धो बहति सप्तारिभः सहस्राक्षो अजरो भूरिरेताः । त-
 मा रोहन्ति क्ववयो विपश्चितस्तस्य चक्रा भुव्नानि विरवा ॥ १ ॥ मम चक्रान्
 बहति काल एव सप्तास्य नाभीरमृतं न्वक्षः । स इमा विश्वा भुव्नान्यञ्जत् कालः
 स ईयते मयमो नु देवः ॥ २ ॥ पूर्णः कुम्भोधि काल आर्हितस्त्वं च परयामो य-
 द्दुषा नु सन्तः । स इमा विरवा भुव्नानि म्रत्यह्कालं तमाहुः परमे व्योमन् ॥ ३ ॥
 स एव सं भुव्नान्याभएत् स एव सं भुव्नानि पयैत् । शिवा सन्नभवत् पुत्र पं-
 षां तस्माद् च नान्यत् परमस्ति तेजः ॥ ४ ॥ कालोमं दिवमजनयत् काल इ-
 माः पृथिवीरुत । काले ह भूतं भव्यं खेपिनं ह वि तिप्यने ॥ ५ ॥ कालो मृ-
 तिमृजत काले तपति सूर्यः । काले ह विरवा मृतानि काले यज्ञवि परय-
 ति ॥ ६ ॥ काले मनः काले शणः काले नाम सप्तार्दितम् । कालेन सर्वा म-
 न्दन्त्यागतेन मृता इमाः ॥ ७ ॥ काले तपः काले ज्येष्ठं काले अन्नं सप्तार्दि-
 तम् । कालो ह सर्वस्परदरो यः शिवासीत् मृत्तार्यते ॥ ८ ॥ तेनेपिनं तेन ज्ञानं

संष्टु तस्मिन् प्रतिष्ठितम् । कालो ह ब्रह्म भूत्वा दिवर्ति परमेष्ठिनम् ॥ ६ ॥ कालः प्रजा अञ्जनत कालो अग्रे प्रजापतिम् । स्वयंभूः कुर्यपः कालात् तपः कालोर्दिजायत ॥ १० ॥

॥ ५४ ॥ कालादापः समभवन् कालाद् ब्रह्म तपो दिशः । कालेनोदेति सूर्यः काले नि विशते पुनः ॥ १ ॥ कालेन वातः पवते कालेन पृथिवी मही । धौमही काल आर्दिता ॥ २ ॥ कालो ह भूतं भव्यं च पुत्रो अञ्जनयत् पुरा । कालाच्चः समभवन् यजुः कालोर्दिजायत ॥ ३ ॥ कालो यद्गं समैर्यद्वेभ्यो भ्रातृभिरसि तम् । काले गन्धर्वाप्सरसः काले लोकाः प्रतिष्ठिताः ॥ ४ ॥ कालेयमङ्गिरा देवोर्धर्वा चार्थि तिष्ठतः । इमं च लोकं परमं च लोकं पुण्यादच लोकान् विधृतीश्च पुण्याः । सर्वाल्लोकानभिजित्य ब्रह्मणा कालः स ईयते परमो नु देव ॥ ५ ॥

॥ इति षष्ठोऽनुवाकः ॥

॥ ५५ ॥ रात्रिरात्रिमप्रयातं भरन्तोश्वापिव तिष्ठते प्रासप्रस्यै । रायस्पोषेण संमिषा मदन्तो मा ते अग्ने प्रतिवेशा रिषाम ॥ १ ॥ या ते वसोर्वीत इषुः सा ते प्रया तया नो मृड । रायस्पोषेण समिषा मदन्तो मा ते अग्ने प्रतिवेशा रिषाम ॥ २ ॥ सायंसायं गृहपतिर्नो अग्निः प्रातःप्रातः सौमन्सस्यं दाता । वसोर्वीसोर्विसुदानं एधि वयं त्वेन्धानास्तन्वं पुषेम ॥ ३ ॥ प्रातःप्रातःगृहपतिर्नो अग्निः सायंसायं सौमन्सस्यं दाता । वसोर्वीसोर्विसुदानं एधीन्धानास्त्वा शतं हिमां श्रुधेम ॥ ४ ॥ अपरंवा दुग्धानस्य भूयासम् । अत्रादायात्पतये रुद्राय नमो अग्नये । सभ्यः सभां ये पाहि ये च सभ्याः सभासदः ॥ ५ ॥ स्वमिन्द्रो पुहृत् विश्वमायुर्व्यश्नवत् । अहरहर्वलितिमिच्छन्तोश्वापिव तिष्ठते प्रासमग्ने ॥ ६ ॥

॥ ५६ ॥ एमस्यं लोकादध्या वैभूवियं प्रमदा मर्त्यान् प्र युनक्ति चीरः । एकाकिनी सरथे चासि विद्वान्स्वप्नं मियांनो असुरस्य योनी ॥ १ ॥ चन्द्रस्त्वोप्रे विरवेवयो अपरयत् पुरा रात्र्यां जनितोरेके अदि । ततोः स्वप्नेदमध्या वैभूवियं श्रियंभ्यो रूपमेयं गृहमानः ॥ २ ॥ बृहद्रावाग्नेभ्योधि देवानुपावर्तते महिमानमिच्छन् । तस्मै स्वप्नाय दधुरारिपत्यं त्रयस्त्रिंशत्सुः स्वैरानशानाः ॥ ३ ॥ नैतां विदुः पितरो नीत देवा येषां जन्मिश्चरत्स्यन्तोरेदम् । श्रिते स्वप्नमदधुरात्स्ये नदु

आदित्यासो वरुणेनानुशिष्टाः ॥ ४ ॥ यस्य क्रूरमभजन्त दुष्कृतोस्वप्नन सुकृतः
 पुण्यमार्युः । स्वर्मदसि परमेणं बन्धुना तप्यमानस्य मनसोधिं जज्ञिषे ॥ ५ ॥
 विद्म ते सर्वाः परिजाः पुरस्ताद् विद्म स्वप्न यो अग्निपा इहा ते । यशस्विनो
 नो यशसेह पाह्याराद् द्विषेभिरप याहि क्रूरम् ॥ ६ ॥

॥ ५७ ॥ यथा कृतां यथा शफं यथर्णं संनयन्ति । एवा दुष्पुण्यं सर्वमग्नि-
 ये सं नयामसि ॥ १ ॥ सं राजानो अगुः समृणान्यगुः सं कुष्ठा अगुः सं कृता
 अगुः । समस्मासु यदुष्पुण्यं निर्द्विषतेदुष्पुण्यं सुवाम ॥ २ ॥ देवानां पत्नीनां गर्भं
 यमस्य कट यो भद्रः स्वप्न । समस यः पापस्ताद्विषते प्रहिणमः । मा तृष्टानामसि
 कृष्णशकुनेर्मुखम् ॥ ३ ॥ तं त्वां स्वप्न तथा सं विद्म स त्वं स्वप्नाश्व इव
 कायमरुवं इव नीनाहम् । अनास्माकं देवपीयुं पियारुं वप यदस्मासु दु-
 ष्वप्यं यद् गोषु यच्च नो गृहे ॥ ४ ॥ अनास्माकस्तद् देवपीयुः पियारुन्निष्क-
 मित्व प्रति मुञ्चताम् । नवाएत्नीनपमया अस्माकं ततः परि । दुष्पुण्यं सर्वं द्विषते
 निर्देयामसि ॥ ५ ॥

॥ ५८ ॥ घृतस्य जूतिः समन्ता सदेवा संवरसरं हविषा वर्धयन्ती । श्रोत्रं
 चक्षुः प्राणोच्छिन्नो नो ह्यस्त्वच्छिन्ना वयमार्युषो वर्धसः ॥ १ ॥ उपास्मान्
 प्राणो ह्युपतामुषं ह्यं प्राणं इवामहे । बर्चो जग्राह पृथिव्यन्तरिक्षं वर्धः सोमो
 बृहस्पतिर्विधत्ता ॥ २ ॥ बर्चसो द्यावापृथिवी संग्रहणी बभूव्युर्वर्चो गृहीत्वा पृ-
 थिवीमनु सं चरेम । यशसं गात्रो गोपतिमुषं तिष्ठन्त्यायतीर्षशो गृहीत्वा पृथिवी-
 मनु सं चरेम ॥ ३ ॥ इजं कृणुध्वं स हि वो नृपाणो वमीं सीव्यध्वं वज्रला मृ-
 यूर्नि । पुरः कृणुध्वमार्यसिरधृष्टा मा वः सुसोचमसो दहता तम् ॥ ४ ॥ यज्ञस्य
 चक्षुः प्रभृतिर्मुखं च वाचा श्रोत्रेण मनसा जुहोमि । इमं यज्ञं विततं विरवर्कमुष्णा
 देवा यन्तु सुमनस्यमानाः ॥ ५ ॥ ये देवानामृत्विजो ये च यज्ञिया येभ्यो हव्यं
 क्रियते भागधेयम् । इमं यज्ञं सह पत्नीभिरेत्य यावन्तो देवास्तद्विषा मादयन्ताम् ॥ ६ ॥

॥ ५९ ॥ स्वर्गने मृतया अंसि देव आ मयेष्वा । त्वं यज्ञेष्वाटयः ॥ १ ॥
 यद् वो ह्यं प्रमिनामं वृतानि विदुषां देवा अविदुष्टरासः । अग्निष्टद् विरवादा
 पृष्णातु विद्वान्तसोमस्य यो आह्यणां अविवेश ॥ २ ॥ आ देवानामपि-
 प्न्याप-
 गन्धं अष्टद्वयामं तदनुभवोदुम् । अग्निर्विद्वान्स रजान् स इदोता सोध्वरान्मं
 अतून वन्पयाति ॥ ३ ॥

॥ ६० ॥ बाह्वर्मे आसन्नसोः पूणश्चक्षुरक्षणेः श्रोत्रं कर्णयोः । अपलिताः
केशा अशोणा दन्ता बहु बाह्वोर्वलम् ॥ १ ॥ ऊर्वोरोजो जङ्घयोर्जवः पादयोः ।
प्रतिष्ठा अरिष्टानि मे सर्वात्मानिभृष्टः ॥ २ ॥

॥ ६१ ॥ तनुस्तन्वा मे सहे वृतः सर्वमार्युरशीय । स्योनं मे सदि पुरुः पूणस्व
पर्वमानः स्वर्गे ॥ १ ॥

॥ ६२ ॥ पियं मां कणु देवेषु पियं राजसु मा कणु । पियं सर्वस्य परयत
उत शूद्र उतार्ये ॥ १ ॥

॥ ६३ ॥ उत तिष्ठ ब्रह्मणस्पते देवान् यज्ञेन बोधय । आर्युः पूणं पूजां पशून्
कीर्तिं यजमानं च वर्धय ॥ १ ॥

॥ ६४ ॥ अग्ने समिधमाहर्षिं बृहते जातवेदसे । स मे श्रद्धां च मेधां च
जातवेदाः प्र यच्छतु ॥ १ ॥ इध्मेन त्वा जातवेदः समिधा वर्धयामसि । तथा त्व-
मस्मान् वर्धय पूजया च धनेन च ॥ २ ॥ यदग्ने यानि कार्नि चिदा ते दारुणि
इध्मसि । सर्वे तदस्तु मे शिवं तज्जुपस्व यविष्ठय ॥ ३ ॥ पुतास्ते अग्ने समिध-
स्त्वमिद्धः समिद् भव । आर्युस्स्मानुं धेनुमृतत्वमाचार्याय ॥ ४ ॥

॥ ६५ ॥ हरिः सुपर्णो दिवमारुहोर्षिषा ये त्वा दिप्सन्ति दिवमुत्पतन्तम् ।
अब्र तां जहि हरसा जातवेदोर्विभ्यद्रुगोर्षिषा दिवमा रोह सूर्य ॥ १ ॥

॥ ६६ ॥ अयोजाला अर्जुरा प्रायिनोपस्मयैः पार्श्वैरङ्घ्रिनो ये चरन्ति ।
तास्ते रन्धयामि हरसा जातवेदः सहस्रश्रष्टिः सपत्नान् प्रमृणन् पाहि वज्रः ॥ १ ॥

॥ ६७ ॥ परयेम शरदः शतम् ॥ १ ॥ जीवेम शरदः शतम् ॥ २ ॥ बुध्येम श-
रदः शतम् ॥ ३ ॥ रोहेम शरदः शतम् ॥ ४ ॥ पूयेम शरदः शतम् ॥ ५ ॥ भवेम
शरदः शतम् ॥ ६ ॥ भूयेम शरदः शतम् ॥ ७ ॥ भूर्यसीः शरदः शतात् ॥ ८ ॥

॥ ६८ ॥ अच्यंसरत्न ध्यचंसरत्न विलं वि प्यामि प्रापया । ताभ्यामुत्सृ-
कमीणि कृपये ॥ १ ॥

॥ ६६ ॥ जीवा स्थं जीव्यासं सर्वमायुर्जीव्यासम् ॥ १ ॥ उपजीवा स्थोर्षं
जीव्यासं सर्वं ॥ २ ॥ संजीवा स्थं संजीव्यासं सर्वं ॥ ३ ॥ जीवला स्थं जीव्यासं
सर्वमायुर्जीव्यासम् ॥ ४ ॥

॥ ७० ॥ इन्द्र जीव सूर्य जीव देवा जीवा जीव्यासं ग्रहम् । सर्वमायुर्जीव्यासम् ॥ १ ॥

॥ ७१ ॥ स्तुता मया वरुदा वेदमाता प्र चोदयन्तां पावसानि द्विजानाम् ।
आयुः प्राणं प्रजां पशुं कीर्तिं द्रविणं ब्रह्मवर्चसम् । पथं वृत्त्वा व्रजत ब्रह्मलोकम् ॥ १ ॥

॥ ७२ ॥ यस्मात् कोशाद्बुधभराम् वेदं तस्मिन्नुत्तरवं दध्म एनम् । कृतमिष्टं
ब्रह्मणो वीर्येण तेन मा देवास्तर्पसावतेह ॥ १ ॥

॥ इति सप्तमोऽनुवाकः ॥

॥ एकोनविंशं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ ११ ॥ इन्द्रः पूर्भिदातिंश्च दासप्रकैर्विद्वद्दुर्दयमानो विशत्रून् । ब्रह्मजुतस्त-
 न्वा वाद्यानो भूरिदात्र आपृणश्च रोदसी जुभे ॥ १ ॥ मुखस्य ते तविपस्य म
 जूतिभिर्यमिं वार्चमपृताय भूर्पन् । इन्द्रं चितीनामसि मानुपीणां विशां देवीना-
 मृत पूर्वपाषां ॥ २ ॥ इन्द्रो वृत्रमदृणोच्छ्वर्धनीतिः म प्रापिनाममिताद् वर्षणीतिः ।
 अहन् व्यसमुशधृग् वनेप्त्राविधेना अकृणोद् शम्पाणाम् ॥ ३ ॥ इन्द्रः स्वर्पा ज-
 नयुन्नहानि जिगाणोशिशिभः पृतना अभिष्टिः । मारोचयन्मनवे केतुमद्भामविन्-
 ज्ज्योतिर्वृहते रणाय ॥ ४ ॥ इन्द्रस्तुजो ब्रह्मिणा आ विवेश नृवद् दधानो नर्पा पु-
 र्खणि । अचेतयद् धियं इमा जटिभे प्रेमं वर्णमतिरच्छुक्रमांसाम् ॥ ५ ॥ महो महानि
 पनयन्त्यस्येन्द्रस्य कर्म सुकृता पुराणि । वृजनेन वृजिनान्तसं पिपेपमायाभिर्दस्यु-
 रभिभूत्योजाः ॥ ६ ॥ युधेन्द्रो मद्वा वरिवशकार देवेभ्यः सत्यतिशय-
 णिषाः । विवस्वतः सदेने अस्य तानि विषां उक्थेभिः क्रवषो वृणन्ति ॥ ७ ॥
 सत्रासाहं वरेण्यं सहोदां संसवांसं स्वस्वपदच देवीः । ससान यः पृथिवीं द्यामु-
 तेमामिन्द्रं मदन्त्यनु धीरणासः ॥ ८ ॥ ससानात्यं जत मूर्यं ससानेन्द्रः ससान
 पुरुभोजसं गाम् । द्विण्ययंमुतभोगं ससान हृत्वी दस्युन् प्रार्थं वर्णमावत् ॥ ९ ॥
 इन्द्र शोषधीरसनोदहानि वनस्पतीरसनोदन्तारिक्षम् । विभेदं वलं तुनुदे विशा-
 चोर्षाभवद् दमिताभिक्रतूनाम् ॥ १० ॥ शुनं हुवेम मयवानामिन्द्रमस्मिन् भरे वृ-
 त्तमं वार्जसाती । शुण्वन्तमुग्रमृतये समत्सु ध्रन्तं वृत्राणि संजितं धनानाम् ॥ ११ ॥

॥ १२ ॥ उडु ब्रह्माण्यैरत भवस्वेन्द्रं समुषे महपा वसिष्ठ । आ यो विदवा-
 नि शर्वमा ततानोपथ्योता म ईर्वतो वचांसि ॥ १ ॥ अयामि घोष इन्द्र
 देवनामिरिज्यन्त यच्छ्रुथो विवाचि । नहि स्वमायुश्चिकिने जनेषु तानीदंशस्य-
 ति पर्यस्मान् ॥ २ ॥ पुजे स्यं गवेपणं हरिभ्यामुप ब्रह्माणि जुगुणाणमेषु ।
 वि वापिष्ट स्य रोदसी महित्वेन्द्रो वृत्राण्यमती जेष्वान् ॥ ३ ॥ आपरिणद्
 पिप्यु स्तुषोऽन गात्रो नक्षत्रं जटितारस्त इन्द्र । शारिशापुर्न निपुतो नो अस्त्रा
 त्वं हि धीभिर्दयमे वि वार्तान् ॥ ४ ॥ ते त्वा मदा इन्द्र मादयन्तु शुष्मिणं शुष्मि-
 रार्पणं जटिभे । एको देवत्रा दयमे हि मतींस्मिन्दूर सर्वने मादयस्व ॥ ५ ॥
 एवेदिष्टं धपणं वजेपात्रं वसिष्ठामो अभ्यर्चन्त्यर्कैः । स नं स्तुतो वीरवर पात्र
 गोमेरूपं पति स्यस्तिभिः सदा नः ॥ ६ ॥ अग्नीषी वृजी वृत्रमन्तुगात्र
 हृष्मी राजा वृषहा सोम्यावा । पुन्द्वा हरिभ्यामुर्षं याम्बुवाद् मार्षदिष्टे सर्वने
 मन्तुदिन्द्रः ॥ ७ ॥

॥ १३ ॥ इन्द्रश्च सोमं पिबतं बृहस्पतेस्मिन् युञ्जे मन्दगाना वृषणवमू । आ
 वां विशन्निवन्देवः स्वाभुवोस्मे रयिं सर्ववीरं नि रञ्छतम् ॥ १ ॥ आ वां वहन्तु
 गर्जयो रघुप्यदौ रघुपत्वानुः म जिगात बाहुभिः । सीदता बृहिरुरु वः सदस्कृतं
 प्रादपध्वं मरुतो मञ्जो अन्धसः ॥ २ ॥ इमं स्तोममर्हेते जातयेदमे रयमिव सं म-
 टेमा मनीषया । मृडा हि नः ममतिरस्य संसघर्णे सरुये मा रिपामा वयं तव
 ॥ ३ ॥ ऐभिरग्ने सरयं याण्वीह नानारयं वा विभवो दध्वाः । पत्नीवतस्त्रि-
 शतं श्रीर्ध देवाननुप्यमा वह प्रादयस्व ॥ ४ ॥

॥ इति प्रथमोऽनुवाकः ॥

॥ १४ ॥ वयम् त्वामपूष्यं सूरं न कश्चिद् भरन्तोवस्यवः । वाजे चित्रं हं-
 पामहे ॥ १ ॥ वर्षं त्वा कर्मन्तये स नो युञ्जोमश्चक्राम यो धृपत् । त्वामिद्धयवि-
 नारं ववृमहे सखाय इन्द्र सान्निभम् ॥ २ ॥ यो न इदमिदं पुरा म वस्य आन्नि-
 नाय तमु व स्तुपे । सखाय इन्द्रमृतये ॥ ३ ॥ हर्यंश्च सत्पतिं चर्षणीसहं स हि
 प्या यो अमन्दत । आ तु नः स चयन्ति गव्यमरुष्यं स्तोतृभ्यो मृगवांशतम् ॥४॥

॥१५॥ म महिष्याम बृहते बृहद्रये सत्यशुष्माय तवसें प्रति भरे । अपा-
 मिव प्रणये यस्य दुर्धरं राषों त्रिरवायु शर्वमे अपांशतम् ॥ १ ॥ अर्थं ते विश्व-
 मनुं दासद्विष्टय आपों निम्नेय सर्वना इविष्वतः । यत् पर्वते न समशीत हर्यते
 इन्द्रस्य वसुः शनर्धिता हिरण्यपर्यः ॥ २ ॥ अस्मै भीमाय नमसा समध्वर उषो नं
 शुभु आ भसा पनीयसे । यस्य धाम अर्वमे नामेन्द्रियं ज्योतिरकारि हरितो ना-
 यसे ॥ ३ ॥ इमे तं इन्द्र ते वयं पुरुषुत ये त्वारभ्य चरामसि प्रभूवसो । नहि
 त्वदन्पो गिर्वणो गिरः सपत् त्त्रोणीरिव मतिं नो हर्य तद् वचः ॥ ४ ॥ भूरिं त इन्द्र
 वीर्यं तव स्मस्यस्य स्तोतुर्मपवन् कामपा पृण । अनु ते यौर्वृहती वीर्यं मम इयं
 र्थं ते पृथिवी नेम ओजसे ॥ ५ ॥ त्वं तामेन्द्र पर्वतं महामुहं वज्रेण
 वजिन् पर्वशरवकतिथ । अवांसजो निवृताः सतीवा अपः मत्रा विश्वं दधिपे के-
 वलं सहः ॥ ६ ॥

॥ १६ ॥ उदमुतो न वयो रत्नमाणा वार्यदतो अभ्रियस्येय घोषाः । मि-
 त्त्रजो नोर्मयो मदन्तो बृहस्पतिप्रभ्यर्का अनावन् ॥ १ ॥ सं गोभिराङ्गितसो
 नक्षमाणो भर्ग इवेदर्मणं निनाय । जने मित्रो न दम्पती अनक्ति बृहस्पते वा-
 जयाशूरिव्राजा ॥ २ ॥ माध्वर्या अतिथिनीरिषिरा स्पार्हाः सुवर्णा अनयचरुपाः ।

बृहस्पतिः पर्वतेभ्यो वितूर्या निर्गा ऊपे यवमिव स्थिविभ्यः ॥ ३ ॥ आ
 मधुन ऋतस्य योनिमवल्लिपन्नर्क उल्कामिव द्योः । बृहस्पतिरुद्धरन्नरमनो गो
 म्या उद्वेव वि त्वचं विभेद ॥ ४ ॥ अप ज्योतिषा तमो अन्तरिक्षाद्बुधः
 पालमिव वातं आजत् । बृहस्पतिरनुमूरया बलस्याभ्रमिव वात् आ चक्र आ
 ॥ ५ ॥ यदा बलस्य पीयतो जसुं भेद् बृहस्पतिरग्नितपोभिरुर्कैः । इन्द्रिर्न जि
 परिर्विष्टमाददाविर्निशीरकृणोदुस्त्रियाणाम् ॥ ६ ॥ बृहस्पतिरमत् हि
 नाम स्वरीणां सदेने गुहा यत् ॥ ७ ॥ आण्डेवं भित्त्वा शकुनस्य गर्भमुदुस्त्रिया
 पर्वतस्य तमनाजत् । अश्रापिनद्धं मधु पर्यपश्यन्मत्स्यं न हीन उदनि जियन्तम्
 निष्टज्जभार चमसं न वृक्षाद् बृहस्पतिर्विखेणा विकृत्य ॥ ८ ॥ सोपा
 स स्वः सो अग्नि सो अर्केण वि ववाधे तमांसि । बृहस्पतिर्गोवपुषो बलस्य
 निर्मज्जानं न पर्वणो जभार ॥ ९ ॥ हिमेवं पर्णा मुपिता वनानि बृहस्पतिना
 कृपयद् बलो गाः । अनानु कृत्यमपुनश्चकात् यात् सूर्यामासा मिथ उचरातः ॥ १० ॥
 अभि श्यावं न कृशनेभिरस्वं नक्षत्रेभिः पितरो धार्मपिंशन् । रात्र्यां तमो अर्द-
 धुज्योतिरहन् बृहस्पतिर्मिनदद्रिं विदद् गाः ॥ ११ ॥ इदमकर्म नमो अष्टियाय यः
 पूर्वास्त्रानोर्नवीति । बृहस्पतिः स हि गोभिः सो अश्वैः स वीरेभिः स नृभिर्नो
 वयो धात् ॥ १२ ॥

॥ १७ ॥ अच्छा म इन्द्रं मतयः स्वविदः सभ्रीचीर्विष्वा उशतीरनूपत । परि
 प्वजन्ते जनयो यथा पतिं मर्यं न शुन्ध्युं मघवानमूतये ॥ १ ॥ न यो त्वद्रिगर्प
 वेति मे मन्तस्त्वे इत् कामं पुरुहूत शिश्रय । राजेव दस्म नि प्रदोधिं वृहिष्यस्मिन्नु
 सोमैवपानमस्तु ते ॥ २ ॥ त्रिपुष्टदिन्द्रो अमतेकृत चुधः स इहायो मघवा वसं
 ईशते । तस्येद्रिमे मघ्रणे सप्त सिन्धवो वयो वर्धन्ति वृषभस्य शुचिपर्णः ॥ ३ ॥
 वयो न वृक्षं सुपलाशमासवन्सोमास इन्द्रं मन्दिनेश्चमूपदः । प्रेषामनीकं शवाणा
 दविद्युतद् विदत् स्वर्भनेषु ज्योतिरार्यम् ॥ ४ ॥ कृतं न श्वघ्नी वि चिनोति दे
 वने संवर्गा यन्मघवा सूर्यं जयन्त । न तत् ते अन्यो अतुं शीर्यं शकुन्न पुराणो मघ-
 वन् नोत नूतनः ॥ ५ ॥ विश्विंशं मघवा पर्यशायत् जनानां घेना अयचारशद्
 वृषा । यस्याहं शक्रः सर्वनेपु ररयति स तीव्रैः सोमैः सहते पृतन्यतः ॥ ६ ॥
 आपो न सिन्धुमभि यत् समत्तन्सोमास इन्द्रं कुन्पा इव हृदम् । वर्धन्ति विश्वा
 महो अस्य सार्दने यवं न वृष्टिर्विव्येत् दानुना ॥ ७ ॥ वृषा न मुद्गः पंतयद् रतः
 स्वा यो अर्पपत्नीरकृणोविमा अपः । स सुन्वते मघवा जीरदानवेर्विन्ध्योति

र्मनेवे हृदिष्यते ॥ ८ ॥ उज्जायतां परशुज्योतिषा सह भूया श्रुतस्य मुदुषा पु-
 राणवत् । वि रौषतामरूपो धानुना शुचिः स्वर्णं शुक्रं शुंशुचीत् सत्यतिः ॥६॥
 गोभिष्टरेमार्मतिं दुरेवां यथेन क्षुधं पुरुहूत् विश्वाम् । वयं राजभिः मथमा धना-
 न्यस्माकेन वृजनेना जयेम ॥ १० ॥ बृहस्पतिर्नः परिं पातु पृथ्वाद्गतोत्तरस्माद्-
 धरादद्यायोः । इन्द्रं पुरस्ताद्भुत मध्यतो नः सखा सखिभ्यो वरिवः कृणोतु ॥११॥
 बृहस्पते युवमिन्द्रश्च वस्वो दिव्यस्वेषाथे उत पार्थिवस्य । धत्तं रयिं स्तुवते क्री-
 रये चिद्युं पात स्वस्तिभिः सदा नः ॥ १२ ॥

॥ इति द्वितीयोऽनुवाकः ॥

॥ १८ ॥ वयम् त्वा तदिदं इन्द्र त्वायन्तः सखायः । कणा वृष्येभि-
 र्जन्ते ॥ १ ॥ न घेऽन्यदा पपत् वज्रिध्रपसो नविष्टी । तवेदु स्तोमं चिकेत ॥२॥
 इच्छन्ति देवाः मुन्वन्तं न स्वर्णाय स्पृहयन्ति । यन्ति प्रमादमर्तन्द्राः ॥ ३ ॥ व-
 यमिन्द्र त्वायवोभि म योनुषो वृपन् । विद्धी त्वस्य नो वसो ॥४॥ मा नो निदे
 च्चर्कत्रेयो रन्धीरराण्ये । त्वे अपि क्रतुर्मम ॥ ५ ॥ त्वं वर्मासि समर्थः पुरो-
 योधश्च वृषहन् स्वया मतिं भुवे युजा ॥ ६ ॥

॥ १६ ॥ वार्धहत्याय शर्वसे पृतनापाद्याय च । इन्द्र त्वा वर्तयामसि ॥ १ ॥
 अर्वाचीनं सु ते मन उत चर्तुः शतक्रतो । इन्द्रं कृणवन्तु व्राघनः ॥ २ ॥ नामा-
 नि ते शतक्रतो विश्वाभिर्गोभिरीमहे । इन्द्राभिमातिपाते ॥ ३ ॥ पुरुपुनस्य धा-
 मभिः शतेन महयामसि । इन्द्रस्य चर्षणीधृतः ॥ ४ ॥ इन्द्रं वृत्राय हन्तवे पुरुहूत-
 मुपं भुवे । भरेषु वाजसातये ॥ ५ ॥ वाजेषु सामहिर्भय त्वार्मामहे शतक्रतो । इ-
 न्द्रं वृत्राय हन्तवे ॥ ६ ॥ दृग्नेषु पृतनाज्ये पृत्पृत्पु श्रवःमु च । इन्द्र सास्त्राभि-
 मानिषु ॥ ७ ॥

॥ २० ॥ शुष्मिन्तमं न ऊतयेऽग्निने पाहि त्राष्टविम् । इन्द्र सोमं शतक्रतो
 ॥ १ ॥ इन्द्रियाणि शतक्रतो याते जनेषु पञ्चमु । इन्द्र तानि न आ वृणे ॥२॥
 अगन्निन्द्र श्रवो बृहद् पुम्नं दीधिष्व दुष्टम् । उत ते शुष्मं निरामगि ॥ ३ ॥
 अर्वावतो न आ गृथो शक्र परावर्तः । उ लोको यस्मै अद्रिषु इन्द्रे तत् आ
 गहि ॥ ४ ॥ इन्द्रो अह मह्ययमर्भा पदपं चुच्यवत् । स हि सिष्टो विचर्षणिः
 ॥ ५ ॥ इन्द्रश्च मूलपाति नो न नः परचाद्यं नशत् । इन्द्रं भवति नः पुरः
 ॥ ६ ॥ इन्द्र आशाभ्यस्पति सर्वाभ्यो अमयं करत् । जेता शक्नु विचर्षणिः ॥७॥

॥ २१ ॥ न्युःपु वाचं म महे मरामहे गिर इन्द्राय सदेने विवस्वतः । नू चिद्धि
 रन्नै सप्ततामिवाविद्वन्न दुष्टुतिर्भविणोदेपुं शस्यते ॥ १ ॥ दुरो अश्वस्य दुर इन्द्र
 गोरसि दुरो यवस्य वसुन इनस्पतिः । शिञ्जाननः प्रदिवो अक्रामकर्षणः संखा
 सखिभ्यस्तमिदं वृणीमसि ॥ २ ॥ शचीव इन्द्र पुरुक्वृष्टुमत्तम तवेदिदमभित-
 रचेकिते वसु । अतः संगृभ्याभिमूत् आ भेर मा त्वायतो जंरितुः काममूनयीः
 ॥ ३ ॥ एभिर्द्युभिः सुमना एभिर्निर्दुभिर्निरुन्धानो अमंति गोभिरश्विना । इ-
 न्द्रेण दस्युं दुरयन्त इन्दुभिर्वृतदेषसुः सप्रिपा रभेमहि ॥ ४ ॥ सार्पेन्द्र राया स-
 प्रिपा रभेमहि सं वाजेभिः पुरुरचन्द्रैर्भिर्द्युभिः । सं देव्या प्रमत्या वीरसुप्पया
 गोश्रमयाशवावत्या रभेमहि ॥ ५ ॥ ते त्वा मदा अमदन् तानि वृष्या ते सो-
 मासो वृत्रहस्येषु सत्पते । यत् कारये दश वृत्रायंप्रति वृहिंप्यते नि सहस्राणि
 वर्हयः ॥ ६ ॥ युधा युध्रमुष देदेषि धृष्युया पुरा पुं समिदं इंस्योर्जसा । नम्या
 यदिन्द्र सख्या परावति निवर्हयो नमृचिं नाम मापिनम् ॥ ७ ॥ त्वं करञ्जमुत
 पूर्णयं वधीस्तोर्जिप्रयातिधिग्वस्यं वर्तनी । त्वं शता वङ्गदस्याभिनत् पुरोनानुदः
 परिपूता अजिर्धना ॥ ८ ॥ त्वमेतां जनराज्ञो द्विर्दशावन्धुना सुश्रवंसोपजग्मुष्यः ।
 प्रष्टि सहस्रां नवतिं नवं ध्रुतो नि चक्रेण रथ्या दृप्पदावृणक् ॥ ९ ॥ त्वमाविष्य
 सुश्रवंसं तवोतिभिस्तव नामभिरेन्द्र तूर्वयाणम् । त्वमस्मै कुत्संभतिधिग्वमायुं महे
 राज्ञे यूने अरन्धनायः ॥ १० ॥ य उच्चिन्द्र देवगोप्राः सखायस्ते शिवतम
 असाम । त्वां स्तोषाम त्वया सुवीरा द्वाधीय आयुः प्रतरं दधानाः ॥ ११ ॥

॥ इति तृतीयेऽनुवाके प्रथमः पर्यायः ॥

॥ २२ ॥ अभि त्वां वृषभा सुते सुतं सृजामि पीतये । तृम्पा व्यंशुही म-
 दम् ॥ १ ॥ मा त्वां मूरा अविष्यवो मोपहस्वान् आ दंभन् । मार्कीन्नहमद्विपो
 वनः ॥ २ ॥ इह त्वा गोपरीणसा महे मन्दन्तु राधसे । सरो गौरो यथा पिब
 ॥ ३ ॥ अभि म गोपतिं गिरेन्द्रमर्चं यथा विदे । सूनुं सत्यस्य सत्पतित्म् ॥ ४ ॥
 आ हरयः सस्रजिरेरुपीरधि वृहिर्षि । यत्राभि संनवामहे ॥ ५ ॥ इन्द्राय गावं
 आशिरं दुदुहे वज्रिणे मधु । यत् सीमुपहुरे विदत् ॥ ६ ॥

॥ २३ ॥ आ तू न इन्द्र मद्रथंगुवानः सोमपीतये । हरिभ्या याव्यद्विवः ॥ १ ॥
 सचो होता न अत्वियंस्तिस्तुरे वृहिरानुपक् । अयुञ्ज पातरद्रयः ॥ २ ॥ इमा
 वल्लं वल्लवाहः क्रियन्त आ वृहिः सीद । वीहि शूर पुरोलाशम् ॥ ३ ॥ शान्धि-

ग र्चनपु ण पृषु स्तोमेषु वृषद्वन् । उक्थेर्दिन्द्र गिर्वर्णः ॥ ४ ॥ मृतयः सोमपा-
 सुं रिहन्ति शर्वमस्पतिम् । इन्द्रं वृत्सं न मातरः ॥ ५ ॥ स मन्दस्या हन्धसो
 शर्षमे तन्वां महे । न स्तोतारं निदे करः ॥ ६ ॥ वयमिन्द्र त्वायनो हविर्मन्तो
 नरापहे । उत त्वमस्पृष्टसो ॥ ७ ॥ मारे अस्मद् वि मुमुक्षो हरिभियार्वाह याहि ।
 इन्द्रं स्वधापो मत्सेह ॥ ८ ॥ अर्वाञ्चं त्वा सुखे रथे वहतामिन्द्र केशिना । पृ-
 स्तू शर्हिशासदे ॥ ९ ॥

॥ २४ ॥ उप नः सुतमा गेहि सोममिन्द्र गवाशिरम् । हरिभ्यां यस्तं अ-
 स्पयुः ॥ १ ॥ तमिन्द्र मद्रमा गेहि र्हिष्ठां ग्रावभिः सुतम् । कुविन्वस्य तृष्णवः
 ॥ २ ॥ इन्द्रमित्या गिरो ममान्छागुरिपिता इतः । आवृते सोमपीतये ॥ ३ ॥
 इन्द्रं सोमस्य पीतये स्तोमैरिह हवामहे । उक्थेभिः कुविडागमत् ॥ ४ ॥ इन्द्र
 सोमाः सुता इमे तान् दधिष्व शतक्रतो । जठरं वाजिनीवसो ॥ ५ ॥ विद्या हि
 त्वां धनंजयं यज्ञेषु दधृषं कवे । अथा ते सुम्नपीमहे ॥ ६ ॥ इममिन्द्र गवाशिरं
 यवाशिरं च नः पिव । आगत्या वृषभिः सुतम् ॥ ७ ॥ तुभ्येदिन्द्र स्व ओ-
 ययेऽसोमं चोदामि पीतये । एष रांरन्तु ते हृदि ॥ ८ ॥ त्वां सुतस्यं पीतये प्र-
 मिन्द्र हवामहे । कुशिकासो अवस्पवः ॥ ९ ॥

॥ २५ ॥ अश्वावति प्रथमो गोपु गच्छति सुप्रावीरिन्द्र मर्त्यस्तत्रोतिभिः ।
 तमित् पृणञ्जि वसुना भवीयसा सिन्धुमापो यथाभितो विचेतसः ॥ १ ॥ आपो
 न देवीरुपं यन्ति होत्रियमवः पश्यन्ति विततं यथा रजः । प्राचैर्देवासः प्र णय-
 न्ति देव्युं ब्रह्ममियं ज्ञोपयन्ते वरा इव ॥ २ ॥ अधि द्वयोरदधा उक्थ्यं वचो
 यतर्षुचा मिथुना या संपर्यतः । असंयत्तो मते ते तेति पुष्यति अद्रा शक्तिर्य-
 र्जमानाय सुन्वते ॥ ३ ॥ आदङ्गिराः प्रथमं दधिरे वयं हृद्वाग्नेयः शम्या ये सु-
 कृत्या । सर्वे पृणोः समविन्दन्त भोजनमशवावन्तं गोमन्तमा पशुं नरः ॥ ४ ॥
 यज्ञरथैर्वा प्रथमः पयस्तते ततः सूर्यो व्रतपा वेन आर्जनि । आ गा आर्जदुशनां
 काव्यः सर्वा यमस्यं ज्ञातममूर्तं यजामहे ॥ ५ ॥ ब्रह्मिर्वा यत् स्वपत्यापं वृज्यते-
 को वा श्लोकमापोपते दिवि । ग्रावा यत्र वदाति कारुक्थ्यंस्तस्येदिन्द्रो अ-
 भिषित्वेषु रणयति ॥ ६ ॥ मोघ्रां पीति वृष्णं इयमिं सत्यां मयै सुतस्यं ह्यरश्व
 तुभ्यम् । इन्द्र धेनाभिर्हि मादयस्व धीभिर्विरवाभिः शच्यां गृणानः ॥ ७ ॥

॥ इति तृतीयेऽनुवाके द्वितीयः पर्यायः ॥

॥ २६ ॥ योगेयोगे ब्रह्मस्तं वाजेवाजे हवामहे । सखाय इन्द्रपूतये ॥ १ ॥
 आ घां गमद् यदि श्रवत्सहस्रिणीभिः । वाजेभिरुप नो हवाम् ॥ २ ॥
 अतुं पूतनस्यौकंसो हुवे तुविपूतिं नरम् । यं ते पूर्वं पिता हुवे ॥ ३ ॥ युञ्जन्ति
 धनमरुपं चरन्तं परिं तस्थुषः । रोचन्ते रोचना दिवि ॥ ४ ॥ युञ्जन्त्यस्य का-
 म्या हरी विपत्तसा रथे । शोणा धृष्ण नृवाहसा ॥ ५ ॥ केतुं कृणवन्केतवे -
 शोमर्या अयेशसे । समुपद्भिरजायथाः ॥ ६ ॥

॥ २७ ॥ यदिन्द्राहं यथा त्वमीशीय वस्य एक इत् । स्तोता मे गोपला स्यात्
 ॥ १ ॥ शिन्नेयमस्मै दित्सेयं शचीपते मनीषिणे । यदहं गोपतिः स्याम् ॥ २ ॥
 धेनुषु इन्द्र सूत्रता यजमानाय सुन्वते । गामश्वं पिप्युषीं दुहे ॥ ३ ॥ न ते वर्ता-
 म्ति राधस इन्द्र देवो न मर्त्यः । यद् दित्संसि स्तुतो मघम् ॥ ४ ॥ यज्ञ इन्द्र-
 मवधयद् यद् भूमिं व्यवर्तयत् । चक्राण ओपशं दिवि ॥ ५ ॥ वावृथानस्य ते वयं
 विश्वा धनानि जिग्मुषः । ऊतिमिन्द्रा वृणीमहे ॥ ६ ॥

॥ २८ ॥ व्यन्तरिंक्षमतिग्मदे सोमस्य रोचना । इन्द्रो यदभिनद् बलम्
 ॥ १ ॥ उद्गा आज्रदाङ्गिरोभ्य आविष्कृणवन् गुहां मतीः । अर्वाञ्चं ननुदे व-
 लम् ॥ २ ॥ इन्द्रेण रोचना दिवो हृद्धानि हंहितानि च । स्थिराणि न पराण-
 दे ॥ ३ ॥ अपामूर्मिर्मदन्निव स्तोमं इन्द्राजिरायते । वि ते मदां अराजिषुः ॥ ४ ॥

॥ २९ ॥ त्वं हि स्तोमवर्धन इन्द्रास्युक्थवर्धनः । स्तोतृणामुत भद्रकृत्
 ॥ १ ॥ इन्द्रमित् केशिनां हरीं सोमपेयाय वक्षतः । उप यज्ञं सुरार्धसम् ॥ २ ॥
 अपां फेनेन नमुचेः शिरं इन्द्रोदवर्तयः । विश्वा यदजय स्पृधः ॥ ३ ॥ प्रायाभिरु-
 दिसष्टेस्त इन्द्र धामारुरुक्षतः । अत्र दस्यूरधनुथाः ॥ ४ ॥ असुन्वाभिन्द्र संसदं
 विपूर्वा व्यनाशयः । सोमपा उत्तरो भवन् ॥ ५ ॥

॥ ३० ॥ प्र ते महे विदये शंसिषं हरीं प्र ते वन्वे वनुषां हृतं मद्रम् ।
 घृतं न यो हरिभिरचारु सेचत् आ त्वां विशान्तु हरिर्वपसं गिरः ॥ १ ॥ हरिं हि
 योनिमभि ये समस्वन् ह्रिन्वन्तो हरीं दिव्यं यथा सदः । आ यंपुणन्ति हरिभिर्न
 धेनव इन्द्राय शृणुं हरिवन्तमर्चत ॥ २ ॥ सो अंस्य वज्रो हरितो य आयसो हरि-
 निकामो हरिरा गधस्तयोः । सुम्नी सुशिषो हरिमनुप्रायक इन्द्रे निरुपा हरितो
 मिमिक्षिरे ॥ ३ ॥ त्रिवि न केतुरधिं धायि हृतो विव्यचद् वज्रो हरितो न

र्या । तुददहिं हरिशिप्रो य आयसः सदस्रशोका अभवद्धरिभरः ॥ ४ ॥ त्वं त्वं-
महर्षया उपस्तुतः पूर्वैभिरिन्द्र हरिकेश यज्वभिः । त्वं हर्षसि तत्र विश्वंमुक्थ्य-
मसामि राधो हरिजात हर्षतम् ॥ ५ ॥

॥ ३१ ॥ ता वृजिर्णं मन्दिनं स्तोम्यं मड इन्द्रं रथे बहतो हर्षता हरी । पु-
रुष्यस्मै सर्वनानि हर्षतु इन्द्राय सोषा हरयो दधन्विरे ॥ १ ॥ अरुं कामाय हरयो
दधन्विरे स्थिराय हिन्दुन हरयो हरी तुरा । अर्बुद्विर्णो हरिभिर्जोपमीयेत् सो अस्त्र
कामं हरिवन्तमानशे ॥ २ ॥ हरिश्मशाकृर्हरिकेश आयसस्तुस्त्रेये यो हरिपा अ-
र्बुत । अर्बुद्विर्णो हरिभिर्जोपमीयेत् विरवा वुरिता पारिषुद्धरी ॥ ३ ॥ सु-
वेत्त यस्य हरिणी विपेततुः शिमे वाजाय हरिणी दर्विध्वतः । म यत् कृते चमसे
मर्मजुद्धरी पीत्वा मर्दस्य हर्षतस्यान्वसः ॥ ४ ॥ उत स्म सर्म हर्षतस्यं पुस्पो-
रत्पो न वाजं हरिवाँ अचिक्रदत् । मदी चिद्धि धिपणाहर्षदेजसा वृहद् वयो द-
धिपे हर्षतरिचदा ॥ ५ ॥

॥ ३२ ॥ आ रोदंसी हर्षमाणो महित्वा नव्येनव्यं हर्षसि मन्म नु प्रियम् ।
म पुस्त्यममुर हर्षतं गोराविष्कृष्टि हरये सूर्याय ॥ १ ॥ आ त्वा हर्षन्तं प्रुजो
जनानां रथे बहन्तु हरिशिप्रमिन्द्र । पित्रा यथा मर्तिभृतस्य मध्वो हर्षन् पुत्रं सं-
धुमाहे दशोणिम् ॥ २ ॥ अथाः पूर्वेषां हरिवः मुनानामर्षो इदं सर्वज्ञं केवलं ते ।
प्रुद्धि सोमं मधुमन्तमिन्द्र सुधा हृषं जठर आ हृषस्य ॥ ३ ॥

॥ ३३ ॥ अस्मि धृतस्यं हरिवः पित्रेष्ट नृभिः मुनस्यं जठरं पूणम् । मिमि-
लुर्षमर्दय इन्द्र तुभ्यं तेभिर्वर्षस्य मर्दमुक्थवाहः ॥ १ ॥ प्रोप्रा पीतिं वृष्णा इपमि
स्रत्यां प्रये मुनस्यं हर्षश्च तुभ्यम् । इन्द्र धेनाभिरिष्ट मादयस्य धीभिरिशोभिः
शर्च्या गृणानः ॥ २ ॥ उनी शोचीवस्नवै वीषेण वयो दधाना उशितं अतुजाः ।
प्रजावदिन्द्र मनुषो वुरोणे तस्युर्गृणन्तः मधुमाघामः ॥ ३ ॥

॥ इति तृतीयेऽनुवाके तृतीयः पद्यायः ॥

॥ इति तृतीयेऽनुवाकः ॥

॥ ३४ ॥ यो ज्ञात एव प्रेम्नो मदेस्वान् डेवो डेषान् अतुना पुर्षमृपत् ।
पस्य शुष्माद् रोदंसी अर्षन्तानां नृग्नस्यं इन्द्रा म जनान् इन्द्रः ॥ १ ॥ यः नृ-

धिर्वी व्ययमानामहं हृद् यः पर्वतान् मकुपितौ अरंम्णात् । यो अन्तरिक्षं विममे
 वरीयो यो धामस्तभ्नात् स जनास इन्द्रः ॥ २ ॥ यो हत्वाहिमारिणात् सप्त सि-
 न्धून् यो गा जुदाजदपथा वलस्य । यो अश्विनोऽन्तरग्निं जजान संवृक् समत्सु
 स जनास इन्द्रः ॥ ३ ॥ येनेमा विश्वा च्यवना कृतानि यो दासं वर्णमथं गु-
 हार्कः । श्वघ्नीव यो जिगीवां लक्ष्मादह्यः पुष्टानि स जनास इन्द्रः ॥ ४ ॥ यं
 स्मा पृच्छन्ति कुह सेति घोरमुतेमाहुर्नैपो अस्तात्येनम् । सो अर्यः पुष्टीविजं इवा
 मिनाति श्रदस्मै धत्त स जनास इन्द्रः ॥ ५ ॥ यो श्वस्य चोदिता यः कृशस्य यो
 ब्रह्मणो नार्धमानस्य क्षीरेः । युक्तग्राव्यो योविता सुशिमः सुतसोमस्य स जनास
 इन्द्रः ॥ ६ ॥ यस्यारवासः प्रदिशि यस्य गावो यस्य ग्रामा यस्य विश्वे रथासः ।
 यः सूर्यं य उपसं जजान यो अपां नेता स जनास इन्द्रः ॥ ७ ॥ यं क्रन्दंसी सं-
 यती विह्वयेते परेवरं उभयां अमित्राः । सप्तानं चिद्रथमातस्थिवांसो नानां हवेते
 स जनास इन्द्रः ॥ ८ ॥ यस्मान्न श्रुते विजयन्ते जनसो यं युष्यमाना अवसे ह-
 वन्ते । यो विरवस्य प्रतिमानं वृभूव या श्रच्युतच्युत् स जनास इन्द्रः ॥ ९ ॥ यः
 शर्वतो महेनो दर्धानानमन्यमानां ब्रवीं जघान । यः शर्धते नागुददाति शृष्यां
 यो दस्योर्हन्ता स जनास इन्द्रः ॥ १० ॥ यः शम्बरं पर्वतेषु लियन्तं चत्वादिश्यां
 शरघन्वविन्दत् । श्रोज्ञायमानं यो अहिं जघान दानुं शयानं स जनास इन्द्रः
 ॥ ११ ॥ यः शम्बरं पर्यतरत् कसींभ्रियोचार्हकास्नापिबत् सुतस्य । अन्तर्गिरौ य-
 जमानं बहुं जनं यस्मिन्नामृष्टत् स जनास इन्द्रः ॥ १२ ॥ यः सप्तरीशिवर्षमस्तु
 विष्मान्वासंजत् सर्वे सप्त सिन्धून् । यो रौहिणमस्फुरद् वज्रवाहुर्घोषारोहन्तं
 स जनास इन्द्रः ॥ १३ ॥ धावां चिदस्मै पृथिवी नमेते शुष्माधिदस्य पर्वता म-
 यन्ते । यः सोमपा निचितो वज्रवाहुयो वज्रहस्तः स जनास इन्द्रः ॥ १४ ॥ यः
 सुन्वन्नमवन्ति यः पर्वन्तं यः शंसन्तं यः शशमानमृती । यस्य ब्रह्म वर्धन्तं यस्य सोमो
 यस्वेदं राघः स जनास इन्द्रः ॥ १५ ॥ ज्ञातो व्यस्यत् पित्रोरुपस्ये भुयो न बंद
 जनिवुः परस्य । स्तुविष्यमाणो नो यो अस्मद् सता देवानां स जनास इन्द्रः ॥ १६ ॥
 यः सोमकापो ह्यरवः सूरिर्यस्माद् रेजन्ते भुवनानि विश्वा । यो जघान शम्बरं परशु
 शुष्णं य पंकशीरः स जनास इन्द्रः ॥ १७ ॥ यः सुन्वते पर्वते बुध आ विर
 यानं दर्दसि स किलासि मत्पः । वयं तं इन्द्र विरवरं म्रियासः सुवीरासो विदमना
 बंदेम ॥ १८ ॥

॥१२५॥ अस्मा इद् म त्वत्तं तुराय प्रयो न र्दसि स्तोत्रं मारिनाप । श्वर्षी-
 पद्मापाभिगव्य अशुभिन्द्राय अस्माणि शतवना ॥ ? ॥ अस्मा इद् मयं इत् न र्दसि

भराभ्याह्नूपं धार्धे सुवृक्ति । इन्द्राय हृदा मनसा मनीषा प्रतनाय पत्ये धियो पर्जन्यन्त ॥ २ ॥ अस्मा इदु त्वमुपमं स्वर्षा भराभ्याह्नूपमास्येन । महिष्ठमच्छोक्तिभिर्भतीनां सुवृक्तिभिः सूरिं वावृषधै ॥ ३ ॥ अस्मा इदु स्तोमं सं हिंनोमि रथं न तथैव तर्तिसनाय । गिरंश्च गिर्वाहसे सुवृक्तीन्द्राय विश्वमिन्वं मेधिराय ॥ ४ ॥ अस्मा इदु सतिमिव श्रवस्येन्द्राणार्कं जुहासमञ्जे । वीरं दानौकसं वन्दधै पुरां गूर्नेश्रवसं कर्माणम् ॥ ५ ॥ अस्मा इदु त्वथां तज्जद् वज्रं स्वपस्तमं स्वयंरणाय । वृत्रस्य चिद् विदद् येन मयं तुजव्रीशानस्तुजता कियेधाः ॥ ६ ॥ अस्मेदुं मानुः सर्वनेषु सद्यो महः पितुं पण्डिवां चार्विन्ता । मुप्रापद् विष्णाः पचन्तं सहीषान् विध्वद् वराहं तिरो अद्रिमस्ता ॥ ७ ॥ अस्मा इदु ग्नारिचद् देवपत्नीरिन्द्राणार्कमिद्विहत्यं ऊतुः । परि धावापृथिवी जभ्र उर्वी नास्य ते महिमानं परि एः ॥ ८ ॥ अस्मेदेव म रिरिचि महित्वं दिवस्पृथिव्याः पर्यन्तरिज्ञात् । स्वरा लिन्द्रो दम आ विश्वमूर्तः स्वरिरमत्रो ववजे रणाय ॥ ९ ॥ अस्मेदेव शर्वसा गुपन्तं वि छेत्तद् वजेण वृत्रमिन्द्रः । गा न प्राणा अवनिरमुञ्चद्भि श्रवो दावने सचेताः ॥ १० ॥ अस्मेदुं त्वेपसा रन्तु सिन्धवः परि यद् वजेण मीमयंच्छत् । ईगान्कृद् द्वाशुषे दशस्पन् तुर्वीतये गाधं तुर्विणिः कः ॥ ११ ॥ अस्मा इदु म भरा नृतुजानो वृत्राय वज्रीशानः कियेधाः । गोर्न पर्वे वि रंदा तिरश्चेप्यन्नर्णीस्यपां चुरधै ॥ १२ ॥ अस्मेदुं म मूहि पूर्वाणि तुरस्य कर्माणि नव्यं उवधैः । मुधे यदिष्णान आयुधान्यघ्रायमाणो निरिणाति शर्वन् ॥ १३ ॥ अस्मेदुं धिया गिर्यश्च हृद्वा धावा च भूमां जनुपस्तुजेते । उपो वेनस्य जोगुवान श्रोणि सद्यो भुवद् वीर्याय नोधाः ॥ १४ ॥ अस्मा इदु त्वदनुं दाम्येषामेको यद् वच्ने धूरीशानः । प्रैतशं सूर्यं पस्पृथानं सौवंशव्ये सुध्विमावुदिन्द्रः ॥ १५ ॥ एवा तं हरियोजना सुवृक्तीन्द्रं ब्रह्माणि मोतमासो अक्रन् । पेषु विश्वपेशमं धियं धाः शतमृच्चू धियावंसुर्भगम्यात् ॥ १६ ॥

॥ ३६ ॥ य एह इद्व्यंश्चर्षणीनामिन्द्रं तं ग्रीभिर्भ्यर्च्ये आभिः । यः पत्येते ह्यभो ह्यप्यावांनन्मृत्यः सत्वा पुरुमायः सहस्वान् ॥ १ ॥ तमुं नः पूर्वं पितरो नवंवाः सप्त विभासो अभि वाजयन्तः । नज्जहाभं ततुरिं पर्वतेषामद्रोचशांचं प्रतिधिः शर्विष्ठम् ॥ २ ॥ तमीमह इन्द्रमस्य दापः पुह्वीरस्य नूवतः पुरुक्षोः । यो अस्थौपुजः स्वर्वान् तमा भंर हरिवो मादुयधै ॥ ३ ॥ तन्नो वि चोचो

यदि ते पुरा चिञ्जरितारं आनशुः सुम्नमिन्द्र । कस्तं भागः किं वयो दुधु खिद्रः
 पुरुदूत पुरुवसोसुरघ्नः ॥ ४ ॥ तं पृच्छन्ती वज्रहस्तं रयेष्मामिन्द्रं वेणी वक्त्रे
 यस्य नू गीः । तुविम्राभं तुविकूर्मि रभोदां गातुमिषे नचते तुममच्छं ॥ ५ ॥ अया
 हृ त्यं मायया वावृधानं मञ्जोजुवां स्वतवः पर्वतेन । अच्युता चिद् वीलिता सौ-
 जो रुजो वि द्रुवा धृपता विरप्तिन् ॥ ६ ॥ तं वो धिया नवपस्या शविष्ठं प्रत्ने
 प्रत्नवत् परितंसयधै । स नो वक्तदनिमानः सुवह्नेन्द्रो विश्वान्यति दुर्गहाणि
 ॥ ७ ॥ आ जनाय द्रुहणे पार्थिवानि दिव्यानि दीपयान्तरिक्षा । तपां वृपन् वि-
 श्वतः शोचिषा तान् ब्रह्मद्विषे शोचय चामपरचं ॥ ८ ॥ भुवो जनस्य दिव्यस्य
 राजा पार्थिवस्य जगतस्त्वेपसदृक् । धिष्व वज्रं दक्षिण इन्द्र हस्ते विश्वा अजुष्य
 दयसे वि मायाः ॥ ९ ॥ आ संयतमिन्द्र णः स्वस्ति शत्रुतूर्याय बृहतीमर्धधाम् ।
 यया दासान्यायोषि वृत्रा करो वन्निन्सुतुका नाहुपाणि ॥ १० ॥ स नो नियुद्धिः
 पुरुदूत वेधो विश्ववाराभिरा गहि प्रयज्यो । न या अदेवो वरते न देव आभिर्याहि
 तूयमा मघद्विक् ॥ ११ ॥

॥ ३७ ॥ यस्तिग्ममृद्गो वृषभो न भीम एकः कृष्टीरच्यावयति प्र विश्वाः ।
 यः शर्वतो अदाशुषो गर्यस्य प्रयन्तासि सुध्वितराय वेदः ॥ १ ॥ त्वं हृ त्य-
 दिन्द्र कुत्सेमावः शुश्रूषमाणस्तन्वां समये । दासं यच्छुष्णं कुर्यवं न्यस्मा अरन्ध्रय
 आनुनेयाय शिक्तं ॥ २ ॥ त्वं धृष्णो धृपता वीतहृष्यं प्रावो विश्वाभिरुतिभिः
 सुदासेम् । प्र पौरुहित्सि त्रसदेस्युमावः सेत्रसाता वृत्रहृत्पेषु पुरुम् ॥ ३ ॥ त्वं
 नृभिर्नृमणो देववीतौ भूरीणि वृत्रा हर्यश्व हंसि । त्वं नि दस्युं चुर्मिं धुनि चा-
 स्वापयो वृभीतये मुहन्तु ॥ ४ ॥ तव च्यौत्नानि वज्रहस्त तानि नव यत् पुरो न-
 वति चं सद्यः । निवेशने शततुमाविवेपीरहं च वृत्रं नमुचिमुताहंन ॥ ५ ॥ सना
 ता तं इन्द्र भोजनानि शतहव्याय दाशुषे सुदासे । वृष्णे ते हरी वृषेणा मुन-
 जिम् वपन्तु ब्रह्माणि पुरुशाक् वाजम् ॥ ६ ॥ मा ते अस्यां सहसावन् परिष्ठा-
 वघार्य भूम हरिचः परादै । प्रायस्व नोवृकेभिर्वैरुयैस्तव मियासः सूरिषु स्याम
 ॥ ७ ॥ त्रियास इव ते मघवन्नभिष्टौ नरो मदेम शरणे सखायः । नि तुर्वशं नि-
 याद्वै शिरीष्यतिश्विवाय शंस्यं करिव्यन् ॥ ८ ॥ सद्यश्चिन्तु ते मघवन्नभिष्टौ नरः
 शंसन्नुवप्रशासं ववथा । ये ते हवैभिर्वि पृष्ठांरदाशुप्रस्मान वृणीष्व पुज्याय त-
 स्यै ॥ ९ ॥ एते स्तोमां नरां नृतम् तुभ्यमस्मद्रथेञ्चो ददतो मघानि । तेषामिन्द्र
 वृत्रहृत्पे शिषो भूः सखां च शूरोविता चं नृणाम् ॥ १० ॥ न इन्द्र शू स्तवमान

जनी घृह्मंजूनस्तन्वा वाहृभस्त । उपं नो वाजान मिमीह्यु रतीन् एयं पात स्व-
स्तिभिः सदा नः ॥ ११ ॥

॥ इति चतुर्थोऽनुवाकः ॥

॥ ३८ ॥ आ याहि सुयुमा हि त इन्द्र सोमं पिवा इवम् । एदं बृहिः संशो मम
॥ १ ॥ आ त्वां घृह्मयुजा इरी बृहतामिन्द्र क्रेशिना । उपं ब्रह्माणि नः शृणु ॥२ ॥
घृह्माणस्त्वा वयं युजा सोमपामिन्द्र सोमिनः । सुतावन्तो हवामहे ॥ ३ ॥ इन्द्र-
मिद् गाथिनो बृहदिन्द्रमकेभिःकिणः । इन्द्रं वाणीरनूपत ॥ ४ ॥ इन्द्र इन्द्रयोः
सञ्जा संमिश्रल आ बद्योयुजा । इन्द्रो वृजी हिंरण्ययः ॥ ५ ॥ इन्द्रो वीर्याय च-
क्षम आ मूर्ध रोहयद् द्विवि । वि गोभिरद्रिर्मरयत् ॥ ६ ॥

॥ ३९ ॥ इन्द्रं वो विश्वतुस्परि हवामहे जनेभ्यः । अस्मार्कमस्तु केवलः ॥१॥
न्यन्नरिक्तमतिरन्महे सोमस्य रोचना । इन्द्रो यदभिनद् वलम् ॥ २ ॥ उद् गा
आनदद्विरोभ्य आविष्कृण्वन् गुहा मतीः । अर्वाञ्चै नुनुदे वलम् ॥ ३ ॥ इ-
न्द्रेण रोचना द्विवो दृन्हानि दंहितानि च । स्थिराणि न पराणुदे ॥ ४ ॥ अपा-
मूर्मिर्मदंभिव स्तोम इन्द्राजिरापते । वि ते मदां अराजिपुः ॥ ५ ॥

॥ ४० ॥ इन्द्रेण सं हि दृक्षसे संजग्मानो अविभ्युषा । मन्दू संमानवर्चसा
॥ १ ॥ अनवर्षेऽभिर्युभिर्मखः सहस्वदर्चति । गणैरिन्द्रस्य काम्यैः ॥२॥ आदह
स्वधामनु पुर्नर्गर्भत्वमेरिरे । दर्षाना नाम युजियम् ॥ ३ ॥

॥ ४१ ॥ इन्द्रो दधीचो अस्थभिर्वृत्रायप्रतिष्कृतः । जघान नवतीर्नव ॥१॥
इच्छन्नभस्य यच्छिरः पर्वतेष्वपंश्रितम् । तद् विदच्छर्षणावति ॥ २ ॥ अत्राह
गोरमन्वत नाम त्वष्टुरपीच्यम् । इत्या चन्द्रमसो गृहे ॥ ३ ॥

॥ ४२ ॥ वाचंमुष्टापदीग्रहं नवषक्तिमृतस्पृशम् । इन्द्रात् परि तन्वं ममे
॥ १ ॥ अने त्वा रोदसी जुभे क्रक्षमाणमकृपेताम् । इन्द्र यद् देस्युहाभवः ॥२॥
उचिष्टम्रोजसा सह पीत्वी शिमं अवेपयः । सोममिन्द्र चमू सुतम् ॥ ३ ॥

॥ ४३ ॥ भिन्धि विस्वा अप द्विषः परि वाधो जही मृधः । वसुं स्पार्ह तदा
भर ॥ १ ॥ यद् वीलाविन्द्र यत् स्थिरे यत् पर्शानि पराभृतम् । वसुं स्पार्ह तदा
भर ॥ २ ॥ यस्य ते विश्वमानुषो भूरक्षस्य वेदति । वसुं स्पार्ह तदा भर ॥३॥

॥ ४४ ॥ प्र सम्राजं चर्पणीनामिन्द्रं स्तोता नव्यं गीर्भिः । नरं नृपाहं म-
हिष्ठम् ॥ १ ॥ यस्मिन्नुक्थानि रणयन्ति विरवानि च श्रवस्या । अपामवो न स-
मुद्रे ॥ २ ॥ तं सुष्टुत्या विवासे ज्येष्ठराजं भरे क्लृप्तुम् । प्रहो वाजिनं सनिभ्यः ॥ ३ ॥

॥ ४५ ॥ अयमुं ते समंतसि कूपोतं इव गर्भधिम् । वचस्तर्धिन्न ओहसे ॥ १ ॥
स्तोत्रं राधानां पते गिर्वीहो वीरु यस्य ते । विभूतिरस्तु सूनुता ॥ २ ॥ ऊर्ध्व-
स्तिष्ठा न ऊतयेस्मिन् वाजे शतक्रतो । समन्येषु ब्रवावहे ॥ ३ ॥

॥ ४६ ॥ प्रणोतारं वस्यो अच्छा कर्त्तारं ज्योतिः समत्सु । सासहवासं-
युधामित्रान् ॥ १ ॥ स नः पर्यिः पारयाति स्वस्ति नावा पुंरुहूतः । इन्द्रो विरवा
अति द्विपः ॥ २ ॥ स त्वं न इन्द्र वाजेभिर्दशस्या च गातुया च । अच्छा च
नः सुम्नं नेपि ॥ ३ ॥

॥ ४७ ॥ तमिन्द्रं वाजयामसि प्रहे वृत्राय हन्तवे । स वृषा वृषभो भुवत्
॥ १ ॥ इन्द्रः स दामने कृत ओर्जिष्ठः स मदे हितः । घृम्नी रत्नोकी स सोम्यः
॥ २ ॥ गिरा वज्रो न संभृतः सर्वलो अर्नपच्युतः । ववक्ष ऋष्वो अस्तृतः ॥ ३ ॥
इन्द्रमिदं गाथिनो बृहदिन्द्रमर्कोभिरुकिणः । इन्द्रं वाणीरनूपत ॥ ४ ॥ इन्द्र इ-
न्द्रयोः सचा संमिश्र आ वचोपुजा । इन्द्रो वजी हिंरण्ययः ॥ ५ ॥ इन्द्रो वीर्याय
चक्षसा आ सूर्य रोहयद् दिवि । वि गोभिरदिभैरयत् ॥ ६ ॥ आ याहि सुप्रमा
हि त इन्द्र सोमं पिबा इमम् । एदं ब्रहिः संदो ममे ॥ ७ ॥ आ त्वा ब्रह्मयुजा
हरी वहतामिन्द्र केशिना । उप ब्रह्माणि नः शृणु ॥ ८ ॥ ब्रह्माणस्त्वा वयं युजा
सोमपामिन्द्र सोमिनः । सुतावन्तो हवामहे ॥ ९ ॥ युञ्जन्ति ब्रह्मरूपं चरन्तं परि
तस्थुपः । रोचन्ते रोचना दिवि ॥ १० ॥ युञ्जन्त्यस्य काम्या हरी विपक्षसा
रथे । शोणा धृष्णू नृवाहसा ॥ ११ ॥ केतुं कृषवन्नकेतवे पेशो मया अपेशसे ।
समुपक्षिरजायथाः ॥ १२ ॥ उदुत्यं जातवेदसं देवं वहन्ति केतवः । इशे विरवाय
सूर्यम् ॥ १३ ॥ अप् त्येतायवो यथा नक्षत्रा यन्त्यक्षुभिः । सूर्याय विरवचक्षसे ॥ १४ ॥
अहन्नस्य केतवो वि इरमयो जनां अनु । भ्राजन्तो अग्नयो यथा ॥ १५ ॥
तरणिविश्वदर्शतो ज्योतिष्कृदसि सूर्य । विश्वमा भासि रोचन ॥ १६ ॥ प्रत्यद् दे-
वानां विशः प्रत्यद् देवेषु मानुषीः । प्रत्यद् विश्वं स्वदेशे ॥ १७ ॥ येनां पावक
चक्षसा भुष्यन्तं जनां अनु । त्वं बरुण परयासि ॥ १८ ॥ वि यामेषु रजस्य-
ध्वहमिषानो अक्षुभिः । परयं जन्मानि सूर्य ॥ १९ ॥ मम त्वा इरितो रथे वहन्ति

देवस्य । शोभिकेशं विचित्रम् ॥ २० ॥ अयुक्तमम शुभ्युवः सरो रयस्य न-
त्यः । नाभिर्पाति इवृत्तिभिः ॥ २१ ॥

॥ ४० ॥ अभि न्वा वनेमा गिरः मिञ्चन्तीराचंगयवः । अभि वृत्सं न
धेनवः ॥ १ ॥ ता अरेनि शुभियः पृञ्चन्तीर्वचसा मियः । जातं जात्रार्थं दृ-
दा ॥ २ ॥ वजापद्मार्थः कीर्तिर्मियमाणमावहन् । महापार्थुवृतं पर्यः ॥ ३ ॥
आयं गौः पृथिरकर्मदसदन्पातरं पुरः । पितरं च प्रयन्स्वः ॥ ४ ॥ अन्नध-
रानि गोचना अम्य प्राणार्दपानतः । व्यरुयन्माह्विः स्वः ॥ ५ ॥ त्रिशद् धामा वि
राजति वाक् पतत्रो अशिशियन् । प्रति वस्तोरहर्द्युभिः ॥ ६ ॥

॥ ४६ ॥ पञ्चका वाचमारुहन्तरित्तं सिपासथः । सं देवा अमदन् वृषा
॥ १ ॥ शक्रो वाचमृष्ट्यापोरुवाचो अर्षुष्णुहि । मंहिष्ठ आ मंहिर्द्विर्वि ॥ २ ॥ श-
क्रो वाचमृष्ट्याहि धामधर्मन् वि राजति । विमदन् मुहिरासन् ॥ ३ ॥ तं
वो इस्पृतीपहं वसोर्मन्तानमन्थसः । अभि वृत्सं न स्वसरेषु धेनव इन्द्रं गीभिर्नै-
वामहे ॥ ४ ॥ पुञ्जं मुद्रान् तर्विपीथिराहृतं गिरिं न पुरुभोजसम् । जुमन्तं वाजं
शतिर्न सहस्रिणं मृत् गोर्मन्तमीमहे ॥ ५ ॥ तत् त्वां यामि सुवीर्यं तद् अर्षं पू-
र्वचिचये । येना यतिभ्यो भृगवे धने हिते येन प्रस्कण्वमाविथ ॥ ६ ॥ येना स-
मुद्रमर्षजो मदीरपस्तदिन्द्रं वृष्णि ते शर्वः । मयः सो अस्य महिमा न संनशे यं
छोणीरनुचक्रदे ॥ ७ ॥

॥ ५० ॥ कश्यपो अतसीनां तुरो शृणति मर्त्यः । नही न्वस्य महिमानमि-
न्द्रियं स्वर्गुणन्त आनशुः ॥ १ ॥ कर्दु स्तुवन्तं अहतयन्त देवत अपिः को विम ओ-
हते । कृदा हवै मयवभिन्द्र मुन्वतः कर्दु स्तुवत आ गमः ॥ २ ॥

॥ ५१ ॥ अभि म वः सुरार्थमभिन्द्रमर्षं यथा विदे । यो जरितृभ्यो मय-
वा पुरुवसुः सहस्रेणैव शिक्तं ॥ १ ॥ शतानीकेव म जिगाति धृष्णुया हन्ति
वृत्राणि द्वाशुपे । गिरैरिव म रसा अस्य पिन्विरे दवाणि पुरुभोजसः ॥ २ ॥ म सु-
धुतं सुरार्थमर्षां शक्रमभिष्टये । यः मुन्वते स्तुवते काम्यं वसुं सहस्रेणैव महेते ॥ ३ ॥
शतानीका हेतयो अस्य दुष्टा इन्द्रस्य समिपो मदीः । गिरिर्न भुज्मा मयवत्सु पि-
न्यते यदीं मृता अमन्दिपुः ॥ ४ ॥

॥ ५२ ॥ अयं ध

वृत्रहन् परिं स्तोतारं आसते ॥ १ ॥ स्वरन्ति त्वा सुते नरो वसोः निरेकः उ-
 विथनः । कृदा सुतं तृपाण ओक आ गम इन्द्रं स्वन्दीव वंसगः ॥ २ ॥ कएवेभि-
 धृष्णावा धूपद् वाजं दर्पिं सहस्रिणम् । पिशङ्करूपं मधवन् विचर्षणे मज्जू गोमन्तधी-
 महे ॥ ३ ॥

॥ ५३ ॥ कई वेद सुते सचा पिवन्तं कद् वयो दधे । अयं यः पुरो विधि-
 नत्त्योजसा मन्दानः शिल्प्यन्धसः ॥ १ ॥ दाना मृगो न वारुणः पुक्रुत्रा चरयं द-
 धे । नकिष्ठा नि यमदा सुते गमो महाश्वरस्योजसा ॥ २ ॥ य उग्रः सन्ननिधृत
 स्थिरो रणाय संस्कृतः । यदिं स्तोतुर्मघवां शृणवद्भवं नेन्द्रो योपत्या गमत् ॥ ३ ॥

॥ ५४ ॥ विश्वाः पृतना अभिभूतं नरं मज्जूस्ततल्लुरिन्द्रं जज्जनुश्च राज-
 से । क्रत्वा वरिष्ठं वरं आयुरिमुतोग्रमोजिष्ठं तवसे तस्विनम् ॥ १ ॥ सर्मा रे-
 भासो अस्वरश्चिन्द्रं सोमस्य पीतये । स्वर्पति यदीं वृधे धृतव्रतो होजसा समूति-
 र्भिः ॥ २ ॥ नेमिं नमन्ति चक्षसा मेपं विमां अभिस्वरो । सुदीतयो वो अद्दुहो-
 पि कर्णे तस्विनः समृकभिः ॥ ३ ॥

॥ ५५ ॥ तमिन्द्रं जोहवीमि मघवानमुग्रं मत्रा दधानममतिष्कृतं शवांसि ।
 महिष्ठो गीर्भिरा च यज्ञियो ववर्तद् राये नो विश्वा सुपथां कृणोतु वृषी ॥ १ ॥
 या इन्द्र भुज आभरः स्वर्वां असुरेभ्यः । स्तोतामिन्मघवन्नस्य वर्धय ये च
 त्वे वृक्तवर्हिपः ॥ २ ॥ यमिन्द्र दधिपे स्वमश्वं गां भ्रागमन्ययम् । यजमाने सु-
 च्छति दक्षिणावति तस्मिन् तं धेहि मा पणौ ॥ ३ ॥

॥ ५६ ॥ इन्द्रो मदाय वाष्ट्रे शवसे वृत्रहा नृभिः । तमिन्महत्स्वाजिपूतेमभे
 ह्वामहे स वाजेषु प्र नोविपत् ॥ १ ॥ अस्मि हि वीट सेन्योस्मि भूरिं परावृदिः ।
 आसिं वृत्रस्य चिद् वृधो यजमानाय शिषसि सुन्वते भूरिं ते वसु ॥ २ ॥ यदु-
 दीरंत आजयो धृष्णवे धीयते धना । युक्त्वा मं वृच्युता हरी कं हतः कं वसो दधोस्मां
 इन्द्र वसो दधः ॥ ३ ॥ मदेमहे हि नो बुदिर्युया गवांमृज्जुकर्तुः । सं वृभाय पुरु-
 शतोभयाहस्ता वसुं शिशीहि राय आ भर ॥ ४ ॥ प्रादयस्व सुते सचा शवसे शू-
 र राधसे । विद्या हि त्वां पुरुवसुमुष कामान्तसमृज्जमहेथां नोविता भव ॥ ५ ॥ ए-
 ते तं इन्द्र जन्तयो विश्वं पुष्यन्ति वार्यम् ॥ अन्तहिं ख्यो जनानाप्रयो वेदो अ-
 दाशुषां तेषां नो वेद आ भर ॥ ६ ॥

॥ ३ ॥ मन्त्रमखर्वी सुधितं सुपेशमं दधात यज्ञियेष्वा । पूर्वीश्चन प्रसितयस्तरन्ति
तं य इन्द्रे कर्मणा भुवत् ॥ ४ ॥

॥ ६० ॥ एवा ह्यसि वीर्युरेवां शूर उत स्थिरः । एवा ते राध्यं मनः ॥ १ ॥
एवा रातिस्तेवीमय विरवेभिर्घायि धातुभिः । अघां चिदिन्द्र मे सचा ॥ २ ॥ मो
पु ब्रह्मेव तन्द्रयुर्धुर्वो वाजानां पते । मत्स्वा सुतस्य गोमंतः ॥ ३ ॥ एवा ह्यस्य
मृतां विरष्णी गोमती मही । पक्वा शाखा न दाशुपे ॥ ४ ॥ एवा हि ते विभू-
तय उतय इन्द्र मावते । सद्यश्चित् सन्ति दाशुपे ॥ ५ ॥ एवा ह्यस्य काम्या
स्तोम उक्थं च शस्या । इन्द्राय सोमपीतये ॥ ६ ॥

॥ ६१ ॥ तं ते मदं शृणीमसि वृषणं पृत्सु सोमहिम् । उ लोककृत्नुमद्रिवो
हरिधियम् ॥ १ ॥ येन ज्योतींष्यायवे मनवे च विवेदिय । मन्वानो अस्य
वृहिपो वि राजसि ॥ २ ॥ तद्यथा चित्त उविथनोनुं पुनन्ति पूर्वथा । वृषपत्री-
रपो जया दिवेदिवे ॥ ३ ॥ तम्बुभि म गापत पुरुदूतं पुरुष्टुतम् । इन्द्रं गीभिस्तृ-
पमा विवासत ॥ ४ ॥ यस्य द्विवर्हसो बृहत् सहो दाधार रोदसी । गिरीरञ्जो
श्रुपः स्वर्धुपत्वना ॥ ५ ॥ स राजसि पुरुदूतं एको वृत्राणि जिघ्रसे । इन्द्र जैत्रो
श्वस्यां च यन्तवे ॥ ६ ॥

॥ ६२ ॥ वयम् त्वामपूर्व्यं स्थूरं न कश्चिद् भरन्तोवृष्यवः । वाजे चित्रं ह-
चामहे ॥ १ ॥ उपे त्वा कर्मभूतये स नो युवोग्रथेकाम यो धृपत् । त्वामिदं च वि-
तारं ब्रह्महे सखाय इन्द्र सानसिम् ॥ २ ॥ यो न इदमिदं पुरा म वस्य आग्निना
तर्षु व स्तुपे । सखाय इन्द्रमृतये ॥ ३ ॥ ह्यैरुवं सत्पतिं चर्षणीसहं स हि प्या यो
अपन्दत । आ तुनः स वंयति गव्यमरव्यं स्तोत्रभ्यो मघवा शतम् ॥ ४ ॥ इन्द्रो
सामं गायत विर्षाय बृहते बृहत् । घर्मकृते विप्रश्चिते पनस्पवे ॥ ५ ॥ त्वमिन्द्रा-
धिभूरसि त्वं मूर्धमरोचयः । विश्वकर्मा विश्वदेवो महो असि ॥ ६ ॥ विघ्नान्तं
ज्योतिषा स्वैरगच्छो रोचनं दिवः । देवास्तं इन्द्र सारुपायं येमिरे ॥ ७ ॥ तम्बुभि
म गापत पुरुदूतं पुरुष्टुतम् । इन्द्रं गीभिस्तृपमा विवासत ॥ ८ ॥ यस्य द्विवर्-
सो बृहत् सहो दाधार रोदसी । गिरीरञ्जो श्रुपः स्वर्धुपत्वना ॥ ९ ॥ स राजसि
एको वृत्राणि जिघ्रसे । इन्द्र जैत्रो श्वस्यां च यन्तवे ॥ १० ॥

॥ ६३ ॥ इमा नु कं भुवना सीपधामेन्द्रश्च विश्वे च देवाः । यज्ञं च नस्त-
 न्वं च प्रजां चावित्परिन्द्रः सह चीकलपाति ॥ १ ॥ आदित्यैरिन्द्रः सर्गणो म-
 रुद्भिस्समाकं भूत्वत्रिता तनूनाम् । इत्वार्य देवा असुशान यदार्यन देवा देवत्वम-
 भिरक्षमाणाः ॥ २ ॥ प्रत्यञ्चमर्कमनयं छचींभिरादित् स्वधामिषिरां पर्येपर्यन ।
 अया वाजं देवहितं सनेम मदेम शतहिमाः सुवीराः ॥ ३ ॥ य एक इद् विदयते
 वसु मर्ताप दाशुपे । ईशानो अमतिष्कुत इन्द्रो अङ्ग ॥ ४ ॥ कदा मर्तमराधसं
 पदा चुम्पमिव स्फुरत् । कदा नः शुश्रुवद् गिर इन्द्रो अङ्ग ॥ ५ ॥ यश्चिद्धि त्वा
 बहुभ्य आ सुतावां आविवांसति । उग्रं तत् पत्यते शत्रु इन्द्रो अङ्ग ॥ ६ ॥ य ई-
 न्द्र सोमपातपो मर्दः शविष्ठ चेतति । येना हंसि न्यसिष्णिं तमीमहे ॥ ७ ॥ येना
 दशग्वमभ्रिगुं शेषयन्तं स्वर्णरम् । येना समुद्रमाविधा तमीमहे ॥ ८ ॥ येन सिन्धुं
 महीत्पो रथो इव प्रचोदयः । पन्थामृतस्य यातवे तमीमहे ॥ ९ ॥

॥ ६४ ॥ एन्द्र नो गधि मियः संभ्राजिदगोष्ठः । गिरिर्नि विश्वतस्पृथुः पति-
 र्दिवः ॥ १ ॥ अभि हि संत्य सोमपा उभे बभूथ रोदसी । इन्द्रासि सुन्वतो वृधः
 पतिर्दिवः ॥ २ ॥ त्वं हि शरषतीनामिन्द्रं वर्ता पुरामसि । इन्ता दस्योर्मनोर्वृधः पति-
 र्दिवः ॥ ३ ॥ एद्गु मध्वो मदिन्तरं सिञ्च वाध्वयो अन्धसः । एवा हि वीर स्त-
 वते सदावृधः ॥ ४ ॥ इन्द्रं स्यातर्हरीणां नर्किष्टे पृथ्वस्तुतिम् । उदानंश शवसा
 न भन्दना ॥ ५ ॥ तं वो वाजानां पतिमहूमहि श्रवस्यवः । अमायुभिर्यज्ञेभिर्वावृ-
 धेन्वम् ॥ ६ ॥

॥ ६५ ॥ एतो न्विन्द्रं स्तवाम सखाय स्तोम्यं नरम् । कृष्टीयो विश्वा अ-
 भ्यस्तेपेक इत् ॥ १ ॥ अगौरुधाय गविषे युत्ताय दस्यं वचः । घृतात् स्वादीयो
 मयुनरच वोचत ॥ २ ॥ यस्यार्मितानि वीर्याः न राधः पर्येतेवे । ज्योतिर्न विश्वमभ्य-
 स्ति दक्षिणा ॥ ३ ॥

॥ ६६ ॥ स्तुहीन्द्रं व्यश्रवदन्मि वाजिनं यमम् । अयो गयं महमानं वि दा-
 शुपे ॥ १ ॥ एवा नूनमुपे स्तुहि धैर्यश्व दशमं नवम् । सुविद्रांसं चर्कृत्यं चरणीनाम्
 ॥ २ ॥ वेत्या हि निश्रेतीनां वज्रहस्त परिव्रजेम् । अहरहः शुन्ध्युः पंगिपदाभिव ॥ ३ ॥

॥ इति पञ्चमोऽनुवाकः ॥

॥ ६७ ॥ यनोति हि सुन्वान् जघं परीणसः सुन्वानो हि प्मा यजत्यव द्विपो
 देवानामव द्विपः । सुन्वान इत् सिंपासति महस्ता वाज्यवृत्तः । सुन्वानायेन्द्रो ददा-
 त्याभुव रयि ददात्याभुवम् ॥ १ ॥ सो पु वो अस्मदभि तानि पौंस्या सर्ना भूवन्
 घुम्नानि भोत जारिपुस्मत् पुरोत-जारिपुः । यद् वरिचन्नं युगेयुगे नव्यं घोपाद-
 मर्त्यम् । अस्मासु तन्महतो यच्च दुष्टरं दिधृता यच्च दुष्टरम् ॥ २ ॥ अग्नि होतारं
 मन्ये दास्वन्तं वसुं सूनुं सहसो जातवेदसं विद्यं न जातवेदसम् । य ऊर्ध्वयो
 स्वध्वरो देवो देवाच्या कृपा । घृतस्य विभ्राष्टिमनु वष्टि शोचिपाजुहानस्य सर्पि-
 पः ॥ ३ ॥ यज्ञैः संमिश्रताः पृपतीभिर्जृष्टिभिर्यामं बुभ्रासो अग्निषु मिया उत ।
 आसद्या वहिर्भैरतस्य सूनवः पोत्रादा सोमं पिबता दिवो नरः ॥ ४ ॥ आ वृत्ति
 देवा इह विभ्र यच्चि चोश्नं होतानि यदा योनिषु त्रिषु । प्रति वीहि प्रस्थितं सो-
 म्यं मधु पिवाग्नीध्रात् तथे भ्रागस्ये तृष्णहि ॥ ५ ॥ एष स्य वै तन्वो नृम्णव-
 र्धतः सह ओजेः प्रदिवि वाहोहितः । तुभ्यं सुतो मधवन् तुभ्यमाभृतस्त्वमेस्यं वा-
 ह्यणादा तृपत् पिब ॥ ६ ॥ यषु पूर्वमहुवे तधिदं हुवे सेकु हव्यो वदिवो नाम प-
 त्यते । अध्वर्युधिः प्रस्थितं सोम्यं मधु प्रोधात् सोमं द्रविणोद्ः पिबं श्रुतुभिः ॥७॥

॥ ६८ ॥ सूरूपकृत्नुमृतये सुदुष्मीमिव गोदुहे । जुहुमसि धर्विधवि ॥ १ ॥ उर्यः
 नः सवना गृहि सोमस्य सोमपाः पिब । गोदा इद् देवतो मदेः ॥ २ ॥ अथां ते
 अन्तमानां विद्यामं सुमतीनाम् । मा नो अतिं ख्य आ गेहि ॥ ३ ॥ परेहि वि-
 श्रमस्तेतमिन्द्रै पृच्छा विप्रश्चितम् । यस्ते सखिभ्य आ वरम् ॥ ४ ॥ उत सुवन्तु
 नो निद्रो निरन्यतश्चिदारत । दधाना इन्द्र इद् दुवः ॥ ५ ॥ उत नः सुभगां अरि-
 वोचिपुर्दस्म कृष्टयः । स्वामेदिन्द्रस्य शर्मणि ॥ ६ ॥ एमाशुमाशवे भर यज्ञिधये
 नृमार्दनम् । पतयन्मन्त्रयत्सस्वम् ॥७॥ अस्य पीत्वा शतक्रतो घ्नो वृत्राणामभवः ।
 भावो वाजेषु वाजिनम् ॥ ८ ॥ तं त्वा वाजेषु वाजिनं क्षमपापः शतक्रतो । व-
 नानामिन्द्र सातये ॥ ९ ॥ यो रायोऽवनिर्घृहान्त्सुंणारः सुन्वतः सखा । तस्मा
 इन्द्राय गायत ॥ १० ॥ आ त्वेता नि पींइतेन्द्रप्रभि प्र गायत । सखाय स्तो-
 मवाहसः ॥ ११ ॥ पुरुतमं पुरुष्णामोशानं वायीणाम् । इन्द्रं सोमे सर्वा मुते ॥ १२ ॥

॥ ६९ ॥ स पां नो योगं आ सुवन् स राये स पुरंध्याम् । गमद् वाजेषिा
 स नः ॥ १ ॥ यस्यं संस्थे न वृएवते ह्रीं समत्सु शर्ववः । तस्मा इन्द्राय गा-
 यत ॥ २ ॥ मृतपात्रे मुता इवे शर्वयो यन्ति वीतये । सोमामो दध्योशिरः ॥३॥
 स्वं मृतस्यं प्रीतये म्यो वृद्धो श्रेयाययाः । इन्द्र उयैष्ठयाय मुक्रतो ॥ ४ ॥ आ

न्वा विशन्वशाश्चः सोमांस इन्द्र गिर्वेणः । शं ते सन्तु प्रचेतसे ॥५॥ त्वां स्तोमां
 श्ववीष्टयन् त्वामुक्त्वा शंनक्रतो । त्वां वर्धन्तु नो गिरः ॥ ६ ॥ अक्षितोतिः स-
 नेदिमं वाजुमिन्द्रः सहस्रिणाम् । यस्मिन् विभ्यान्नि रीस्या ॥ ७ ॥ मा नो मतीं
 क्षुभि द्रुहन् तनुनामिन्द्र गिर्वेणः । ईशानो यवया वधम् ॥ ८ ॥ युञ्जन्ति ध्वन-
 मरुपं परान् पारं तस्युपः । रोचन्ते रोचना त्रिवि ॥ ९ ॥ युञ्जन्त्यस्य काम्या हरीं
 विपक्षगा रथे । शोणां घृण्णू नृवाहसा ॥ १० ॥ केतुं कुण्वर्षकेतवे पेशो मर्या
 अंशमे । समुषष्टिरजाययाः ॥ ११ ॥ आदहं स्वधामनु पुनर्गर्भत्ववेरिरे । दर्शाना
 नाम यस्मिन् ॥ १२ ॥

॥७०॥ वीलु चिंद्रारुत्तुभिर्गुहां चिदिन्द्र वार्द्रिभिः । अविन्द उस्त्रिया अनु
 ॥ १ ॥ देवयन्तो यया प्रतिमच्छां विदद् वंसु गिरः । महामनूपत धृतम् ॥ २ ॥
 इन्द्रेण सं हि दन्से संजग्मानो अविभ्युषा । मन्दु संमानवर्चसा ॥ ३ ॥ अन्नबुधै-
 र्भिर्गुभिर्भुवः सहस्वदर्चति । गणैरिन्द्रस्य काम्यैः ॥ ४ ॥ अतः परिज्मन्ना गहि
 द्विषो वा रोचनादधि । समस्मिन्नुञ्जते गिरः ॥ ५ ॥ इतो वा सातिमीपेहे द्विषो
 वा पारिवादधि । इन्द्रं महो वा रजसः ॥ ६ ॥ इन्द्रमिद् गाथिनो बृहदिन्द्रप्रके-
 र्भिरकिणः । इन्द्रं वाणीरनूपत ॥ ७ ॥ इन्द्र इद्रयोः सचा संमिरल आ वंचो-
 युना । इन्द्रो वञ्जी हिदण्ययः ॥ ८ ॥ इन्द्रो वीर्षाय चक्षु आ सूर्य रोहयद्
 द्विवि । वि गोभिरिर्द्रैरपत् ॥ ९ ॥ इन्द्र वाजेषु नोव सहस्रमधनेषु च । उग्र उ-
 ग्राभिरुतिभिः ॥ १० ॥ इन्द्रं वयं महाधुन इन्द्रमर्षे हवामहे । युजे वृत्रेषु वृजि-
 लाम् ॥ ११ ॥ स नो वृषप्रमुं चरुं सत्रादावृषर्षा वृधि । अस्मभ्यमप्रतिष्कृतः
 ॥ १२ ॥ तुञ्जेतुञ्जे य उत्तरे स्तोमा इन्द्रस्य वज्रिणः । न विन्धे अस्य सुष्टुतिम्
 ॥ १३ ॥ वृषा यूपे च वंसगः कृष्टीरियत्योजसा । ईशानो अमतिष्कृतः ॥ १४ ॥
 य एकरचर्षणीनां वसूनाभिरुज्यति । इन्द्रः पञ्चं क्षितीनाम् ॥ १५ ॥ इन्द्रं वो-
 विश्रवत्स्परि हवामहे जनैभ्यः । अस्माकंमस्तु केवलः ॥ १६ ॥ एन्द्रं सातसि रुयि
 म्जित्वांसं सन्नसहम् । वरिष्ठमूतये भर ॥ १७ ॥ नि येन मुष्टिहत्यया नि वृषा
 रुणधामहे । त्वोतांसो न्यवेता ॥ १८ ॥ इन्द्र त्वोतांसु आ वयं वज्रं घना ददी-
 माहि । जयंस्व सं युधि स्फुर्धः ॥ १९ ॥ वयं शूरेभिरस्तुभिरिन्द्र त्वया युजा व-
 यम् । सामग्रामं पृतन्यतः ॥ २० ॥

॥७१॥ महो इन्द्रः पस्त्रं तु महित्वमस्तु वज्रिणं । यौनं मयिनाशवं ॥ १ ॥
 संमोहे वा य आशं नरस्तोकस्य-सर्निता । विमांसो वा धियायवं ॥ २ ॥ यः

कुक्षिः सौमपातमः समुद्र इव पिन्वते । उर्वीराणो न काकुर्दः ॥ ३ ॥ एवा ह्य-
 स्य सूनृतां विरुष्णी गोमती मही । एका शाखा न दाशुषे ॥ ४ ॥ एवा हि ते
 विभूतय ऊतय इन्द्र मावते । मद्यश्चित् सन्ति दाशुषे ॥ ५ ॥ एवा ह्यस्य काम्या
 स्तोम उक्तं च शस्या । इन्द्राय सोमपीतये ॥ ६ ॥ इन्द्रेहि मत्स्यन्धसो विश्वेभिः
 सोमपर्षेभिः । महौं अग्निष्ठिरोजसा ॥ ७ ॥ एमेनं सृजता सुते मन्दिमिन्द्राय म-
 न्दिने । चक्रि विश्वानि चक्रये ॥ ८ ॥ मत्स्वा सुशिम मन्दिभि स्तोमैभिर्विश्व-
 चर्षणे । सचैषु सर्वनेषुवा ॥ ९ ॥ अष्टग्रमिन्द्र ते गिरः प्रतित्वासुदेहासत । अजोपा
 वृषभं पतिम् ॥ १० ॥ सं चोदय चित्रमर्वाग् राध इन्द्र वरेण्यम् । अमदित्ते विभु
 प्रभु ॥ ११ ॥ अस्मान्त्सु तत्र चोदयेन्द्र राये रभस्वतः । तुर्विशुम्न यशस्वतः
 ॥ १२ ॥ सं गोमदिन्द्र वार्जवस्मे पूषु श्रवो बृहद् । विश्वार्युर्ध्वयक्षितम् ॥ १३ ॥
 अस्मे घेहि श्रवो बृहद् घृम्नं संहस्रसार्तमम् । इन्द्र तां श्रुतिनीरिपः ॥ १४ ॥
 वसोरिन्द्रं वसुपतिं गीर्भिमृणन्तं अग्निमयम् । होम गन्तारमृतये ॥ १५ ॥ सुतेसुते
 न्योकसे बृहद् बृहत् एदरिः । इन्द्राय शूपमर्चति ॥ १६ ॥

॥ इति षष्ठोऽनुवाकः ॥

॥ ७२ ॥ विश्वेषु हि त्वा सर्वनेषु तुञ्जते समानमेकं वृषमण्यवः पृथक् स्वः
 सनिष्यवः पृथक् । तं त्वा नावं न पर्षणिं शूपस्य धुरि धीमहि । इन्द्रं न यज्ञे-
 श्चितयन्त आयव स्तोमैभिरिन्द्रमायवः ॥ १ ॥ वि त्वा ततस्ते मिथुना अंवस्यवो
 अजस्यं साता गव्यस्य निःसृजः सक्षन्त इन्द्र निः सृजः । यद् गव्यन्तां द्वा जना
 स्वार्थेन्तां समूहसि । आविष्कारिकद् वृषणं सचाभुवं वज्रमिन्द्र सचाभुवंम् ॥ २ ॥
 वृतेनो अस्या उपसो जुपेत ह्यु कस्य बोधि हविषो हवीमभिः स्वर्पाता हवीमभिः ।
 यद्विन्द्र हन्तेवे मृधो वृषा वज्रि चिकेतसि । आ ये अस्य वेधसो नवीयसो मन्म
 भुधि नवीयसः ॥ ३ ॥

॥ ७३ ॥ तुभ्येद्विमा सर्वना शू विरता तुभ्यं ब्रह्माणि वर्धना कृणोमि । त्वं
 वृधिर्हयो विश्वधासि ॥ १ ॥ नू चिन्तु ते मन्यमानस्य दस्मोदरनुवन्ति महिमान-
 मुय । न वीर्यमिन्द्र ते न राधः ॥ २ ॥ म वो महे महिद्वधे भरध्वं प्रचेतसे म सु-
 प्रति कृणुध्वम् । विशः पूर्वीः म चरा चर्षणिमाः ॥ ३ ॥ यदा वज्रं हिरण्यमिद-
 या रयं हरी परमस्य वहतो वि सुरिभिः । आ तिष्ठति मयवा सनेद्युत् इन्द्रो वाजे
 वीर्यश्रवसस्पतिः ॥ ४ ॥ सो चिन्तु वृष्टिर्ध्या स्वा सचां इन्द्रः शमध्रणि हरि-

हामि सुंयुते । अथ वेति सुत्तयं सुने मयूदिर्नूनोति वातो यथां वनेम् ॥५ ॥ यो
 वाचा विवाचो मृधवाचः पुरु महसाशिवा ज्ञयान् । तत्तदिदस्य पौंस्यं वृणीमसि
 पिनेत्र यस्तर्विर्पां वावृधे शर्वः ॥ ६ ॥

॥ ७४ ॥ यमिदि संत्य सोमया अनाशस्ता इव स्मर्ति । आ तू न इन्द्र
 शंसय गोप्वरवेषु शुभ्रिषु महसेषु तुवीमय ॥ १ ॥ शिमिन् वाजानां पते शची-
 वस्तव दंमना । आ तू ० ॥ २ ॥ नि प्वापया मियूहशां सस्तामदुध्यमाने । आ
 तू ० ॥ ३ ॥ मसन्तु त्या अरातयो बोधन्तु शूर शतयः । आ तू ० ॥ ४ ॥
 समिन्द्र गर्दभं मृण नूवन्तं पापर्यापुषा । आ तू ० ॥ ५ ॥ पताति कुण्डुणाच्यां
 दूरं वातो वनादधि । आ तू ० ॥ ६ ॥ सर्वं परिक्रोशं जहि जम्भयां कृकवारवम् ।
 आ तू न इन्द्र शंसय गोप्वरवेषु शुभ्रिषु महसेषु तुवीमय ॥ ७ ॥

॥ ७५ ॥ वि त्वां ततसे मिथुना अत्रस्पवो मजस्यं माता गव्यस्य निःसृजः
 सत्तन्त इन्द्र निःसृजः । यद् गव्यन्ता वा जाना स्वर्पन्तां समूहंसि । आविष्क-
 रिक्र् दृपणं सचाभुवं वज्रमिन्द्र सचाभुवंम् ॥ १ ॥ विदुष्टे अस्य वीर्यस्य पूरवः पुरो
 यदिन्द्र शारदीश्वार्तिरः सासहानो अश्वार्तिरः । क्षामस्तमिन्द्र मर्त्यमयज्युं शव-
 सस्पते । मृहीमपुष्पाः पृथिवीमिमा अपो मन्दमान इमा अपः ॥ २ ॥ आदित् ते
 अस्य वीर्यस्य चकिन्मदेषु दृपन्नुशिजो यदाविथ सखीयतो यदाविथ । चकर्थ
 कारयेभ्यः पृतनासु मवन्तवे । ते अन्यामन्यां नयं सनिष्णत अत्रस्पन्तः सनि-
 ष्यत ॥ ३ ॥

॥ ७६ ॥ वने न वा यो न्वधापि चाकं लुचिर्वीं स्तोमो भुरणावजीगः ।
 यस्पेदिन्द्रः पुरुदिनेषु होता नृणां नयो नृतमः लपावान् ॥ १ ॥ प्र ते अस्या लु-
 पसः मापरस्या नृतां स्याम नृतमस्य नृणाम् । अनु त्रिशोकः शतमावहन्नुन् कु-
 त्सेन रथो यो असेत् समवान् ॥ २ ॥ कस्ते मदे इन्द्र रन्त्यो भूद् दुरो गिरो अ-
 भ्युग्रो वि धाव । कद् वाहो अर्वागुर्प मा मनीषा आ त्वां शक्यापुषं राधो अ-
 न्नैः ॥ ३ ॥ कर्दुं घृम्नमिन्द्र त्वावतो नृन् कया धिया कस्ते कम्त् आगन् । पि-
 त्रो न मत्य उरुगाय भृत्या अन्नं समस्य
 न पारं ये अस्य कामं जति
 निशिलन्त्यभैः
 वराय

: ' ' ॥ मेरय सूरो अर्थे

पूर्वीनेर इन्द्र म-

ी काव्येन ।

आ मध्वो अ-

स्मा आसिचक्षमंत्रमिन्द्राय पूर्णं स हि सत्यराधाः । स वाष्टिषे वरिमन्ना पृथिव्या
 आभि क्रत्वा नर्यः पौंस्यैश्च ॥ ७ ॥ व्यानिलिन्द्रः पृतनाः स्वोज्ञा आस्यै यतन्ते
 सख्याय पूर्णाः । आ स्मा रथं न पृतनासु तिष्ठयं भद्रया सुमत्या चोदयासे ॥ ८ ॥

॥ ७७ ॥ आ सत्यो यातु मध्वो अजीपी द्रवन्वस्य हरय उप नः । तस्मा
 इदम्यः सुषुमा सुदक्षमिहाभिषिष्ट्वं करते गृणानः ॥ १ ॥ अवेस्य शूराध्वनो ना-
 न्तेस्मिन् नो अद्य सर्वेने मन्दधै । शंसान्युक्थमृशनेव वेधार्थिचक्रितुषे असुर्याप
 मन्म ॥ २ ॥ क्रुविने निणयं विदधानि साधुन् वृषा यत् सेकं विपिपानो अर्चात् ।
 दिव इत्या जीजनत् सप्त कारुणद्वा तिचक्रुर्व्युना गृणन्तः ॥ ३ ॥ स्वयैव वेदिं
 सुदशीकमर्कैर्महि ज्योतीं हरुचुर्यञ्च वस्तोः । अन्था तमांसि दुर्धिता विचक्षे नृभ्य-
 श्चकार नृतमो अभिष्टौ ॥ ४ ॥ वृत्त इन्द्रो अर्षितमृजीप्युभे आ पमो रोदसी
 महित्वा । अर्षितदस्य महिमा वि रेच्यभि यो विरवा भुवना वृभूवं ॥ ५ ॥ वि-
 रवानि शक्रो नर्याणि विद्वानपो रिरेच सखिभिर्निकामैः । अरमानं चिद्ये वि-
 भिदुर्वचोभिर्वजं गोर्मन्तमुशिजो वि वसुः ॥ ६ ॥ अपो वृत्रं वमिवांसं पराहन् प्रावत् ते
 वजं पृथिवी सचेताः । प्राणीसि समुद्रिषार्येतोः पतिभवं ह्वेसा शूर धृष्णो ॥ ७ ॥
 अपो यदादि पुरुहूत् दर्दराविर्भुवत् सरमा पूर्ण्य ते । स नो नेता वाजमा दधि
 भूरिगोत्रा रुजभद्रिरोभिष्टृणानः ॥ ८ ॥

॥ ७८ ॥ तद् वो गाय सुते सर्वा पुरुहूताय सत्वने । शं यद् गवे न शा-
 किने ॥ १ ॥ न घा वसुनि यमते दानं वाजस्य गोर्मतः । यत् सीमुष अवेद गिरः
 ॥ २ ॥ कुवित्स्य प्र हि सजं गोर्मन्तं दस्पृहा गमत् । शर्वाभिरप नो वरत् ॥ ३ ॥

॥ ७९ ॥ इन्द्र क्रतुं न आ भरं पिता पुत्रेभ्यो यथा । शिर्षा षो अस्मिन्
 पुरुहूत् यार्मानि जीवा ज्योतिरशीमहि ॥ १ ॥ मा नो अज्ञाता वृजनां दुराध्योः
 पार्श्वामो अवे क्रमुः । त्वपो वयं प्रनतः शरवतीरुपोति शूर तरामसि ॥ २ ॥

॥ ८० ॥ इन्द्र उपेष्टुं न आ भरं ओजिष्टं पपुति अवे । येनेमे वित्रं वज-
 स्त रोदसी धोभे मुशिम प्राः ॥ १ ॥ त्वामुग्रमवसे चर्षणीसहं राजन् वेनेष्टुं
 महे । विरवा मु नो विपरा पिम्बना वसोमित्रान् सुपदान् कृधि ॥ २ ॥

॥ ८१ ॥ यद् एवे इन्द्र ते शतं शतं भूमीकृतं स्युः । न देवा वभिन्मस्राञ्च

सूर्या भ्रतु न जातमष्ट रोदसी ॥ १ ॥ आ पमाथ महिना वृष्या वृषन् विरवा
शविष्ठ शर्वसा । अस्माँ अत्र मघवन् गोमति यजे वार्त्ति चिन्नाभिस्तृतिभिः ॥ २ ॥

॥ ८२ ॥ यदिन्द्र यावत्तस्त्वमेतावद्दहमीशीय । स्तोतामिद् दिधिपेय रदा-
वसो न पीप्त्वाय रासीय ॥ १ ॥ शिञ्जेयमिन्महयते दिवेदिवे शय आ कुह्वि-
द्विदे । नहि त्वहन्यन्मघवन् न आप्यं वस्यो अस्ति पिता चन ॥ २ ॥

॥ ८३ ॥ इन्द्र त्रिधातु शरणं त्रिवरुधं स्वस्तिमत् । हृदियं च उग्रयं च यश्च
मर्त्यं च यावया विपुमेभ्यः ॥ १ ॥ ये गन्व्यता मर्त्तमा शत्रुमाश्रुभिरभिव्रन्ति घृ-
प्युया । अथ स्मा नो मघवन्निन्द्र गिर्वणस्तनूपा अन्तमो भव ॥ २ ॥

॥ ८४ ॥ इन्द्रा याहि चित्रभानो सुता इमे त्वायवः । अयवीभिस्तना पृ-
तासः ॥ १ ॥ इन्द्रा याहि धियेपितो विर्मनूतः सुतावतः । उप ब्रह्माणि शायतः
॥ २ ॥ इन्द्रा याहि तूतुजान् उप ब्रह्माणि हरिवः । सुते दधिप्वं नरचनः ॥ ३ ॥

॥ ८५ ॥ मा चिद्वन्यद् वि शंसत सखायो मा रिषण्यत । इन्द्रमिन् स्तोता वृ-
पणं सचा सुते मुहुंरुवया च शंसत ॥ १ ॥ अत्रकृत्तिणं वृषमं यपानुदं गां न
चर्षणीसहम् । विदेपणं संवननोभयंकरं महिष्टमुभयाविर्नम् ॥ २ ॥ यष्टिदि त्वा
जना इमे नाना ह्वन्त ऊतये । अस्माकं ब्रह्मेदमिन्द्र भूतु तेहा विरवा च वर्षनम्
॥ ३ ॥ वि तर्तूर्यन्ते मघवन् विप्रधितोयो विप्रो जनानाम् । उप क्रमस्व पुरुषमा
भर वाजं नेदिष्टमृतये ॥ ४ ॥

॥ ८६ ॥ ब्रह्मणा ते ब्रह्मयुजा पुनश्चि हरी सारवापा सगुमादं आगम् । स्थिरं
रथं मुखमिन्द्राश्रितिष्ठन् मज्जानन् विष्टो उप याति सोमम् ॥ १ ॥

॥ ८७ ॥ अर्धवैबोरुणं दुग्धमंशं जुहोर्नन वृषमायं जितीनाम् । गौगर् वे-
दीयो अत्रपानमिन्द्रो विरवारोपाति मुनमोषमिच्छन् ॥ १ ॥ यद् दधिपे मदिदि
चार्वर्षं दिवेदिवे पीतिमिदस्य वधि । उत इदोत मर्त्तमा अणाय उगमिन्द्र म-
स्थितान् पाति सोमान् ॥ २ ॥ अहानः सोमं महमे पशाय म नं मता महिमान-
मुवाप । एन्द्र पमाथोवन्तरिचं युथा देवेभ्यो वरिवधकथं ॥ ३ ॥ यद् योरया
महो मन्मानान् सास्तां तान् बाहुभिः शार्शानान् । यदा नृभिर्न इन्द्रावि-
पुष्टास्तं स्वष्टानि सौध्वमं जदेम ॥ ४ ॥ इन्द्रस्य वाचं ययना वृत्तानि म न्

॥ ८ ॥ उत प्रहामतिदीवा जपति कृतमिव श्वपूनी वि चिनोति काले । यो वे-
चकाप्सो न घनं कण्ड्वि समिन् तं रायः सृजति स्वधाभिः ॥ ६ ॥ गोभिष्ट्रेमा-
मतिं दुरेवां यवेन वा जुषे पुरुदूत विश्वे । वयं राजसु प्रथमा धनोन्यरिष्टासो वृ-
जनीभिर्नयेम ॥ १० ॥ बृहस्पतिर्नः परि पातु पश्चाद्भुतोत्तरस्मादधरादद्यायोः ।
इन्द्रः पुरस्ताद्भुत मध्यतो नः सखा सखिभ्यो घरीयः कृणोतु ॥ ११ ॥

॥ ६० ॥ यो अद्विभित् प्रथमजा श्रुतावा बृहस्पतिराक्षिरसो हविष्मान् ।
द्विर्दग्मा प्राघर्मसन् पिता न आ रोदसी वृषभो रोरवीति ॥ १ ॥ जनाय सिद्ध
य ईवेन उ लोकं बृहस्पतिर्द्वेवर्तौ चकार । धनन् वृत्राणि वि पुरो दर्दरीति जयं
क्षत्रैरुमित्रान् पृत्यु सार्हन् ॥ २ ॥ बृहस्पतिः समजयद् वसूनि प्रहो मजान् गोर्ष-
तो देव एवः । अपः सिर्षामन्स्वर्परमेतीतो बृहस्पतिर्हन्त्यमित्रमकैः ॥ ३ ॥

॥ इति सप्तमोऽनुवाकः ॥

॥ ६१ ॥ इमां भियं सप्तशीर्ष्णीं पिता न श्रुतमजातां बृहतीमविन्दत् । नृ-
रीयं स्विज्जनयद् विश्वजन्योपास्यं उक्थमिन्द्राय शंसन् ॥ १ ॥ श्रुतं शंसन्त श्रु-
जु दीध्याना द्विवस्पुत्रासो अमुंरस्य वीराः । विर्मं पदमर्क्षिरसो दर्धाना यज्ञस्य
धाम प्रथमं मनन्त ॥ २ ॥ हंसैरिव सखिभिर्वावेदग्भिरशुन्मयान्नि नहेना व्य-
स्पन् । बृहस्पतिरभिकर्निकृद् गा उत प्रास्तौदुस्व विद्रो अगायत् ॥ ३ ॥ श्रवो
दाभ्यां पर एकया गा गृहा तिष्ठन्तीरसृतस्य सेतौ । बृहस्पतिस्तर्मसि ज्योतिरि-
च्छन्नुदुसा आकृवि हि तिस्र आवः । ४ ॥ विभिद्या पुरं शयथेमर्षावीं निस्त्री-
णि साकमुदधेरकृन्तत् । बृहस्पतिरुपसं सूर्यं गामर्कं विवेद स्तनयन्निव घीः ॥५॥
इन्द्रो बलं रजितारं वृषानां क्रूरेणैव वि बर्कता रवेण । स्वेदाञ्जिभिर्गुशिरमिच्छ-
मानोरोदयत् षणिमा गा श्रमुष्णात् ॥ ६ ॥ स ई सत्येभिः सरिभिः शुचिभि-
गोर्षापसे वि धंसैरददः । मर्षणस्पतिर्वर्षभिर्वराहैर्धर्मस्वैर्देभिर्द्रविणं व्योन्द ॥७॥
ते सत्येन मनसा गोर्षति गा इयानास इषणयन्त धीभिः । बृहस्पतिर्मियोध्वघ-
पेभिरुदुसियां अखजत स्वयुग्भिः ॥ ८ ॥ तं वर्षन्तो प्रतिभिः शिवाभिः सिद्ध-
मिव नानदत् मध्यस्थे । बृहस्पतिं वृषणं शूरसातौ धरंमरे अर्नु मदेम जिष्णुम् ॥९॥
यदा वाज्रमसनद् विश्वरूपमा धामरुज्जुत्तराणि संघे । बृहस्पतिं वृषणं वर्षन्तो
नाना सन्तो विभ्रतो ज्योतिरासा ॥ १० ॥ सत्याप्राशिवं कृणुता ययोधे क्षीरि

वेवं सत्यमिन्द्रं सत्य इन्द्रः ॥ १ ॥ प्रो ष्वस्मै पुरोऽयमिन्द्राय शूपमर्चत । अभीके
चिदु लोक्कृत् संगे समस्तुं वृषहास्माकं वोधि चोदिता नभन्तामन्यकेषां ज्याका
अधि धन्वसु ॥ २ ॥ त्वं सिन्धूरवांसजोधराचो अहन्नहिम् । अशत्रुरिन्द्र ज-
क्षिषे विश्वं पुष्यसि वार्यं तं त्वा परिं ष्वजामहे नभं ॥ ३ ॥ वि पु विश्वा
अरतंतयोयो नशन्त लो धियः । अस्तासि शत्रवे वधं यो न इन्द्र जिघांसति या
ते रातिर्वेदिर्वसु नभन्तामन्यकेषां ज्याका अधि धन्वसु ॥ ४ ॥

॥ ६६ ॥ तीव्रस्याभिव्यसो अस्य पाहि सर्वेऽथा वि हरीं इह सुञ्च । इन्द्र मा
त्वा यजमानासो अन्ये नि रीरमन् तुभ्यमिमे सुतासः ॥ १ ॥ तुभ्यं सुतास्तुभ्यपु
सोत्वांसस्त्वां गिरः श्वाश्या आ ह्वयन्ति । इन्द्रेदमथ सर्वं जुषाणो विश्वस्य
विद्रां इह पाहि सोमम् ॥२॥ य उशता मनसा सोममस्मै सर्वेद्वाददेवकामः सुनोति ।
न गा इन्द्रस्तस्य परा ददाति मशस्तामिचारुमस्मै कृणोति ॥ ३ ॥ अनुस्पष्टो भ-
यत्येषो अस्य यो अस्मै देवान् न सुनोति सोमम् । निररुत्नौ मपवा तं दधाति व-
ह्रद्विषो हन्त्यनानुदिष्टः ॥ ४ ॥ अश्रायन्तो गव्यन्तो वाजयन्तो हर्षामहे त्वोप-
गन्तवा उ । आभूपन्तस्ते सुमतौ नवापां व्यमिन्द्र त्वा शुनं हुवेम ॥ ५ ॥ मू-
ञ्चामि त्वा हविषा जीवनाय कर्मज्ञातयच्चावुत राजयच्चात् । ग्राहिर्नेग्राह यद्ये-
देनं तस्या इन्द्राग्नी म सुमुक्तमेनम् ॥ ६ ॥ यदि जितायुर्यदि वा परेतो यदि मू-
त्योरन्तिकं नीत एव । तमा हंरामि निश्च्यैतेरुपस्थादस्पाशमेनं शतशारदाय ॥७॥
सहस्राक्षं शतवीर्येण शतार्युषा हविषाहार्पमेनम् । इन्द्रो यथैनं शरवो नयात्पति
विश्वस्य वुडितस्य शरम् ॥ ८ ॥ शतं जीव शरवो वर्षमानः शतं हेमन्तान्छतमु
वसन्तान् । शतं तु इन्द्रो अग्निः संविता बृहस्पतिः शतार्युषा हविषाहार्पमेनम्
॥ ९ ॥ आहार्पमविदं त्वा पुनरागाः पुनर्णवः । सर्वाह्म सर्वे ते चतुः सर्वमा-
युश्च तेविदम् ॥ १० ॥ अक्षणाग्निः संविदानो रत्नोहा वाघतापितः । अमीवा
पस्ते गर्भे दुर्गाग्ना षोनिमाशये ॥ ११ ॥ यस्ते गर्भममीवा दुर्गाग्ना योनिश्राये ।
अग्निष्टं अर्धणा सह निष्कव्यादमनीनशत् ॥१२॥ यस्ते हन्ति प्रथन्तं निप्रस्तुं
यः-सरीमुपम् । ज्ञातं यस्ते जिघांसति तप्तितो नाशयामसि ॥ १३ ॥ यस्तं ऊरु
विहरत्यन्तरा दम्पती शयं । योति यो अन्तशारेऽह्नि तप्तितो नाशयामसि ॥१४॥
यस्त्वा भ्राता पतिर्भूत्वा जारो भूत्वा निपद्यते । मुजां यस्ते जिघांसति तप्तितो
॥ १५ ॥ यस्त्वा स्वमेत तर्पसा मोहयित्वा निपद्यते । मुजां यस्ते
तप्तितो नाशयामसि ॥ १६ ॥ अग्नीभ्यां ते नासिकाभ्यां कर्णाभ्यां

दमं शीर्षण्यं मस्तिष्काज्जिहाया वि वृहामि ते ॥१७॥ प्रीवाभ्यस्ते
 लोकसाभ्यो अनूक्यात् । यक्ष्यं दोषययं संसाभ्यां ब्राह्म्यां वि वृ
 ॥ हृदयात् ते परिं क्रोमनो हलीं चणात् पार्श्वभ्याम् । यक्ष्यं मर्तस्ना
 स्ते वि वृहामसि ॥ १६ ॥ आन्त्रेभ्यस्ते गुदाभ्यो वलिष्ठोरुद्रा
 क्षिभ्यां प्लाशेर्नाभ्या वि वृहामि ते ॥ २० ॥ ऊरुभ्यां ते अर्धोव
 णं प्रपदाभ्याम् । यक्ष्यं भसुद्यं श्रोत्रिभ्यां भासं वं भंससो वि वृ
 ॥ अस्थिभ्यस्ते मज्जभ्यः स्नावभ्यो धूमनिभ्यः । यक्ष्यं प्राणि
 न्मुखेभ्यो वि वृहामि ते ॥ २२ ॥ अर्धं अर्धं लौर्भिनलोम्नि यस्ते
 यक्ष्यं त्वक्षस्यं ते वृषं कुर्यस्य वीर्येण विष्वं वृषं वि वृहामसि
 मनसस्पृतेषं काम परदचर । पुरो निर्घृत्या आ च च बहुधा जी
 ॥

॥ इत्यष्टमोऽनुवाकः ॥

त्पमेनापिदा शोषीपिप्रेह वृज्जिणम् । तस्मां उ अय संमना मुत
 ने ॥ १ ॥ वृकंश्चिदस्य वागण उंतापधिरा वृपुनेषु भूपाति ।
 प्राण आ गृहीन्द्र प्र चित्रयां धिया ॥ २ ॥ कद्रु न्वां स्याकृत
 म् । केनो मु कं श्रोमनेन न शुभ्रये जनुषः परिं वृत्रहा ॥ ३ ॥

तमिदि हवांमहे मृता वामस्य कारवः । त्वां वृषेधिन्द्र सत्प
 ल्वर्बतः ॥ १ ॥ स त्वं नदिचत्र वज्रहस्त धृष्णया मर स्तत्रानो
 रुधयं विन्द्र सं किं मृधा वागं न त्रिगुपं ॥ २ ॥

भि त्वां पूर्वर्षातय इन्द्र स्तोमंभिरापरः । मृधीर्गिनामं श्रु मरुः
 उन्तु पूर्वम् ॥ १ ॥ अस्तेदिन्द्रो वाग्रे वृष्यं गृधो मर्दे मुग
 या तपस्य माहिमानं प्रापवोर्नु दुबन्ति पूर्वर्षा ॥ २ ॥

अया रीन्द्र गिरेण उरं त्वा कापां मरुः मंगुमर्षे । उंरु य
 ॥ पाणं त्वां मृष्याभिर्बन्ति गृध्र प्रमाणि । ब्राह्म्यां विद
 । २ ॥ दुष्मन्ति र्ही इष्टिरस्य मासंयोरं रयं वृधुमे । इन्द्र
 । १ ॥

चिद्धयवथ स्वेभिरेवैः । पश्चा मृथो अप भवन्तु विश्वास्तद् रोदसी मृणुतं विश्वमि-
न्वे ॥ ११ ॥ इन्द्रो मद्रा महतो अर्णवस्य वि मूर्धानमभिनदर्वुदस्य । अहन्नहिम-
रिणात् सप्त सिन्धून् देवैर्द्यावापृथिवी प्रावतं नः ॥ १२ ॥

॥ ६२ ॥ अभि प्र मोषति गिरेन्द्रमर्चु यथा विदे । सूनं सत्यस्य सत्पतिम्
॥ १ ॥ आ हरयः ससृज्जिरेरुपीरधि वृहिपि । यत्राभि संनवांमहे ॥ २ ॥ इन्द्राय
गाव आशिरं वुदुहे वज्रिणे मधु । यत् सीमुपहरे विदत् ॥ ३ ॥ उद् यद्
वृध्नस्य विष्टपं गृहमिन्द्रश्च गन्वहि । मध्वः पीत्वा संचेवहि त्रिः सप्त सख्युः पदे ॥ ४ ॥
अर्चत प्रार्चत प्रियमेधासो अर्चत । अर्चन्तु पुत्रका उत पुरं न धूप्वर्चता ॥ ५ ॥ अवं स्वरा-
ति गर्भरो गोधा परि सनिष्णत् । विद्गा परि चनिष्कददिन्द्राय ब्रह्मोद्यतम् ॥ ६ ॥
आ यत् पतन्त्येन्यः सुदुग्धा अनपस्फुरः । अयस्फुरं गृभायत् सोममिन्द्राय पार्तवे
॥ ७ ॥ अपादिन्द्रो अपाद्गुग्निर्विध्वं देवा अमत्सत । वरुण इतिह चयत् तमापो अभ्य-
नूपत वृत्सं संशिश्वरीरिव ॥ ८ ॥ सुदेवो असि वरुण यस्य ते सप्त सिन्धवः । अनुच-
रन्ति काकुदं सूर्यं सुषिरामिव ॥ ९ ॥ यो व्यतीरफाणयत् सुयुक्ता उषं द्वाशुषे ।
तको नेता तदिद् वपुरुपमा यो अमुच्यत ॥ १० ॥ अतीदुं शक्र ओहत इन्द्रो विश्वा अति
द्विपः । भिनत् कनीन ओदुनं पच्यमानं परो गिरा ॥ ११ ॥ अर्भको न कुमा-
कोधिं तिष्ठन्नवं रथम् । स पत्नमहिपं मृगं पित्रे मात्रे विभुक्रतुम् ॥ १२ ॥ आत्
सुशिम दंपते रथं तिष्ठा हिरण्ययम् । अथं युक्तं संचेवहि महसपादमरुपं स्वस्ति-
गोमनेहसम् ॥ १३ ॥ तं घेमित्या नमस्विन् उषं स्वराजमासते । अर्थं चिदस्य सु-
धितं यदेतव आवर्तयन्ति श्वाने ॥ १४ ॥ अनुं प्रत्रस्यौकसः प्रियमेधास एषाम् ।
पूर्वामनु प्रयति वृक्तवर्हिपो हितप्रयस आशत ॥ १५ ॥ यो राजा चर्पणीनां
याता रथेभिराध्रिगुः । विश्वासां तरुता पृतनानां ज्येष्ठो यो वृत्रहा गुणे ॥ १६ ॥
इन्द्रं तं शुम्भ पुरुहन्मन्त्रवसे यस्य द्विता विधृतरि । हस्ताय वज्रः प्रति धायि द-
शतो महो दिवे न सूर्यः ॥ १७ ॥ नक्रिष्टं कर्मणा नशद् यरञ्चकारं सदावृषम् ।
इन्द्रं न युवैर्विश्वमूर्तमृध्वंसमधृष्टं धूप्ववोजसम् ॥ १८ ॥ अपाव्हपुत्रं पृतनासु सा-
सहि यस्मिन् महीरुञ्जयः । सं धेनवो जायमाने अनोनवृद्यावः सामो अनोन-
वुः ॥ १९ ॥ यद् धाव इन्द्र ते शतं शतं भूमीरुत स्युः । न त्वा वज्रिन्महद्यं सू-
र्या अनु न जातमष्ट रोदसी ॥ २० ॥ आ पंपाय महिना वृष्यां वृषन् विश्वा
शविष्ट शवसा । अस्पां अवं मघवन् गोमति मजे वज्रं वित्राभिर्रुतिभिः ॥ २१ ॥

॥ ६१ ॥ उन् न्वा मन्दन्नु स्तोमाः कृणुष्व राधो अद्रिवः । अर्धं ब्रह्मद्विषो जहि
 ॥१॥ पुत्रा पर्णोरंशमसो नि वाधस्व सदा अंसि । नृहित्वा कश्चन प्रति ॥२॥ त्व-
 र्मीशिषे मुनामिन्द्र न्वममुतानाम् । त्वं राजा जनानाम् ॥ ३ ॥ इन्द्रपन्तीरपुस्युः
 च इन्द्रं ज्ञानमपांमने । भेजानासः सुवीर्यम् ॥ ४ ॥ त्वमिन्द्र बलादधि सहसो
 ज्ञान भोजनमः । न्वंष्टपन् वृषेदसि ॥ ५ ॥ त्वमिन्द्रासि वृत्रहा व्यन्तरिक्षमातिरः ।
 उद् द्यामस्नभ्ना भोजनमा ॥ ६ ॥ त्वमिन्द्र सजोपसम्कं विभपिं घाहोः । वज्रं
 शिशान् भोजनमा ॥ ७ ॥ त्वमिन्द्राभिभूंसि विश्वां ज्ञानान्योजसा । स विरवा
 भुव आभेवः ॥ ८ ॥

॥ ६४ ॥ आ यातिवन्तः स्वपतिर्मदाय यो धर्मणा नूतज्ञानस्तुर्विष्मान् । प्र-
 त्वलाणो अत्रि विरवा सदास्यप्रारेण महता वृष्पयेन ॥ १ ॥ सुष्ठामा रथः सुय-
 मा हरीं ते मिम्यन्न वज्रो वृषते गर्भस्त्री । शीर्षं रानन् सुपथा याद्यर्वाद् यथाम
 ते पृषुयो वृष्पयानि ॥ २ ॥ एन्द्रवाहो नृपतिं वज्रबाहुमुग्रग्रासस्तत्रिपास एनम् ।
 मत्वंक्षसं वृषभं सत्यगुप्समेर्मस्यत्रा संध्रमादो बहन्तु ॥ ३ ॥ पुत्रा पतिं द्रोणसाञ्च
 सचैनसमूर्जे स्फुम्भं धरुण आ वृषायसे । अंजः कृष्व सं गृभाय त्वे अष्यसो यथा
 केनिपानामिनो वृषे ॥४॥ गर्भत्रस्मे वमून्या हि शंसिपं स्वाशिपं भरमायाहि सो
 विनः । त्वर्मीशिषे सास्मिन्ना संतिस बर्हिष्यनाधृष्या तत्र पात्राणि धर्मणा ॥५॥
 पृथक् प्रापेन् मथमा देवभूतयो कृणवत अत्रस्यानि दुष्टरा । न चे शेकुर्यज्ञियां ना-
 र्वप्राहर्षीर्मिव ते न्यविशन्त कोपयः ॥ ६ ॥ एवैवापागपरं सन्तु दृढयोश्चा येषां
 दुष्युजं आयुयुजे । इत्या ये प्रागुपरं सन्ति वावनें पुरुषि यत्र वयुनाति भोजना
 ॥ ७ ॥ गिरीरजान् रेजमानां अधारयद् द्यौः क्रन्ददन्तरिक्षाणि कोपयत् । स-
 मीचीने शिषणे वि र्कभायति वृष्णाः पीत्वा मद्रं उवथानि शंसति ॥८॥ इमं वि-
 भमिं सुकृतं ते अह्युशं येनाक्रासि मघवंक्षफारुजः । अस्मिन्त्सु ते सर्वेन अ-
 स्त्वोवयं सुत इष्टौ मघवन् घोष्याभंगः ॥ ९ ॥ गोभिष्टेमामतिं दुरेवां यवेनक्षुधं
 पुरुहूत विश्वाम् । अयं राजभिः मथमा धनान्यस्माकेन वृजनेना जयेम ॥ १० ॥
 वृहस्पतिर्नः परि पातु पुरचादुतोत्तरस्मादर्धरादद्यायोः । इन्द्रः पुरस्ताद्भूत मध्यतो
 नः सखा सखिभ्यो वरिवः कृणोतु ॥ ११ ॥

॥ ६५ ॥ त्रिकंदुकेषु महिषो यवा
 सुतं यथावशत् । स ई म

॥ १०१ ॥ अग्निं वृत्तं वृष्णीमहे होतारं विश्वेदसम् । अस्य पुङ्गस्य सुक-
 तुम् ॥ १ ॥ अग्निर्मग्निं हवीमभिः सदा हवन्त त्रिरपार्तिम् । हव्यवाहं पुरुत्रियम्
 ॥ २ ॥ अग्ने देवाँ इहा बंह जज्ञानो वृक्तवर्हिषे । अस्मि होता न ईड्यः ॥ ३ ॥

॥ १०२ ॥ ईलेन्यो न प्रस्यस्तिरस्तमांसि दर्शतः । समग्निरिधयेतृषा ॥ १ ॥
 तृषां अग्निः समिध्यतेरत्रो न देववाहनः । तं हविष्मन्त ईलेते ॥ २ ॥ तृषां त्वा
 वयं वृषन् वृषणः समिधीमहि । अग्ने दीर्यतं वृहत् ॥ ३ ॥

॥ १०३ ॥ अग्निपील्लिष्वावसे गाथाभिः शीरशांचिपम् । अग्निं राये पुं-
 र्मीलह श्रुतं नरोग्निं सुदीतये छर्दिः ॥ १ ॥ अग्न आ योऽग्निभिर्होतारं त्वावृ-
 षीमहे । आ त्वापनक्तु प्रयता हविष्मती यजिष्वे वृहिरासदे ॥ २ ॥ अच्छा हि त्वा
 सहसः सूनो अङ्गितः सुचरचरन्त्यध्वरे । ऊर्जा नपार्तं धृतकेशमीमहेग्निं येषु
 पूर्वम् ॥ ३ ॥

॥ १०४ ॥ इमा उं त्वा पुरुवसो गिरां वर्धन्तु या मम । पावकवर्णाः शु-
 चयो विप्रधितोभि स्तोमैरनूपत ॥ १ ॥ अयं महद्वृषिभिः सहस्कृतः समुद्र इव
 पमथे । सत्यः सो अस्य महिमा वृणे शर्वा यज्ञेषु विप्रराज्ये ॥ २ ॥ आ नो वि-
 श्वाभ्यो हव्य इन्द्रः समस्तु भूपतु । उप व्रक्षाणि सवनानि वृषदा परमज्या घृची-
 पमः ॥ ३ ॥ त्वं डाता मथमो राधेसामस्पसिं सत्य ईशानकृत् । तृविष्मन्स्य यु-
 ज्या वृष्णीमहे पुत्रस्य शर्वसो महः ॥ ४ ॥

॥ १०५ ॥ त्वमिन्द्र मूर्तिष्वभि विश्वा अस्मि स्पृधः । अशस्तिहा जेजिता
 विश्वतूरसि त्वं तूर्य तरुष्यतः ॥ १ ॥ अतु ते शुष्यं तुरयन्तमीयतुः क्षोणी शिशुं
 न प्रातरां । विश्वास्ते स्पृधः रनययन्त मन्पवे वृषं यदिन्द्र तूर्वसि ॥ २ ॥ इत ऊनी
 वीं अजरं महेताममर्हितम् । आशुं जेतारं हेतारं रथीतममर्तं तुग्नाद्यथम् ॥ ३ ॥
 यो राजां चर्षणीनां याला रथेधिराधिशुः । वि र्वासां तदृता पृतनानां ज्येष्ठो यो
 वृषदा गृणे ॥ ४ ॥ इन्द्रं तं शुम्भ पुरुहन्मम वसे यस्य द्विता विप्रतारि । इस्ताप
 पशुः प्रार्ति पापि दर्शता महे दिवे न मूर्यः ॥ ५ ॥

॥ १०६ ॥ तव त्वदिन्द्रियं वृहत् तव शुष्मपुत्र क्रतुम् । यज्ञं शिशाति विप्र-
 णा परेष्यम् ॥ १ ॥ तव पारिन्द्र पारस्यं पृथिवी वर्धति अरवः । त्वामापः पर्यता-
 सथ दिग्विरे ॥ २ ॥ त्वां विष्णुर्बृहन् क्षयो मित्रो वृणान्ति परणः । त्वां शर्वा
 मह्यतनु पारतम् ॥ ३ ॥

॥ १०७ ॥ समस्य ग्रन्थे विशो विश्वा नमन्त कृष्टयः । समुद्रायैव सिन्धवः ॥ १ ॥ ओजस्तदस्य तित्विष उभे यत् समवर्तयत् । इन्द्रश्चर्मैव रोदसी ॥ २ ॥ वि विद् वृत्रस्य दोषतो वज्रेण शतपर्वणा । शिरों विभेद वृष्णिना ॥ ३ ॥ तदिदाम् भुवनेषु ज्येष्ठं यतो जज्ञ उग्रस्त्वेषनृम्णः । सद्यो जज्ञानो नि रिणाति शत्रून्नु यदेतं मर्दन्ति विश्व ऊर्माः ॥ ४ ॥ वीवृथानः शर्वसा भूर्योजाः शत्रुर्दी-
सार्य भ्रियसं दधाति । अव्यनञ् ष्यनञ् सस्ति सं ते नवन्त प्रभृता मर्देषु ॥ ५ ॥ त्वे क्रतुमपि पृञ्चन्ति भूरि द्विर्देते त्रिर्भवन्त्यूमाः । स्वादोः स्वादीयः स्वादुर्ना
ष्टजा समदः सु षधु मधुनाभि यौधीः ॥ ६ ॥ यदि चिन्तु त्वा घना जयन्तु
रणे रणे अनुमर्दन्ति विशाः । ओजीयः शुष्मिन्तिस्थरमा तनुष्व मा त्वा दभन्
दुरेवांसः कशोकाः ॥ ७ ॥ त्वया व्रयं शाशमे रणेणु प्रपरयन्तो युधेन्यानि
भूरि । सोदयाभि तु आयुषा वचोभिः सं ते शिशामि ब्रह्मणा ययांसि ॥ ८ ॥
नि तद् दधिपेवरे परे च यस्मिन्नात्रिधावसा दुरोणे । आ स्थापयत् मातरं जि-
गत्नुमर्त इन्वत् कर्वराणि भूरि ॥ ९ ॥ स्तुप्व वर्ष्मन् पुरुवर्मानं समृवाणमिन-
तममाप्तमाप्तयानांश्च । आ दर्शति शर्वसा भूर्योजाः प्र संनति प्रतिमानं पृथिव्याः
॥ १० ॥ इमावर्षा बृहर्दिवः कृणवदिन्द्राय शूपमभियः स्वर्पाः । महो शोत्रस्य क्षयति
स्वराजा तुररिश्च विश्वमर्णवत् तपस्वान् ॥ ११ ॥ एवा महान् बृहर्दिवो अय-
र्वावोचत् स्वां तन्वमिन्द्रमेव । स्वसारं मातरिभ्वरी अग्निं द्विन्वन्ति चित्तेश्वसा
वर्धयन्ति च ॥ १२ ॥ चित्रं देवानां केतुरनीकं ज्योतिष्मान् प्रदिशः सूर्यं उच्यन् ।
द्विवाकुरोति घृन्नेस्तर्मासि विश्वातारीद् दुरितानि शक्रः ॥ १३ ॥ चित्रं देवानामु-
दंगादनीकं चर्त्तमित्रस्य बर्हणस्याग्नेः । आशाद् चावापृथिवी अन्तरिक्षं सूर्यं
आत्मा जगतस्तस्थुपरच ॥ १४ ॥ सूर्यो देवीमुपमं रोचमानां मर्षो न योषामभ्येति
परचात् । यत्रा नरो देवयन्तो युगानि वितन्वते मनि भद्रार्पं भद्रम् ॥ १५ ॥

॥ १०८ ॥ त्वं न इन्द्रा भेदे ओजो नृम्णं शतक्रतो विचर्षणे । अर वीरं
पृतनापरम् ॥ १ ॥ त्वं हि नः पिता वसो त्वं माता शतक्रतो षभर्विष । अर्षा
ते मुम्नवीमहे ॥ २ ॥ त्वां शीप्मिन् पुरुहूत वाज्रयन्तमुषं मुवे शतक्रतो । स नो
रास्व सुवीर्यम् ॥ ३ ॥

॥ १०९ ॥ स्वादोरित्था विपुत्रतो मध्वः विषन्ति ग्रायः । या इन्द्रेण सुपा-
प्रीर्षणा मर्दन्ति शोभसे बस्तीरनु स्वराज्यम् ॥ १ ॥ ता संस्य पृग्नापुत्रः तोषं

श्रीणन्ति पृथनयः । प्रिया इन्द्रस्य धेनवो वसु द्विन्वन्ति सार्यं वस्वीरन्तु स्वरा-
ज्यम् ॥ २ ॥ ता श्वस्य नर्मसा सहः सपर्यन्ति प्रचेतसः । मृतान्यस्य सध्विरे
पुरुषि पूर्वाक्षितये वस्वीरन्तु स्वराज्यम् ॥ ३ ॥

॥ ११० ॥ इन्द्राय मयने सुतं पारं शोभन्तु त्रो गिरः । अर्कमर्चन्तु कारवः
॥ १ ॥ यस्मिन् विश्वा अधि धियो रणन्ति सुप्त संसदः । इन्द्रं सुते देवामहे ॥ २ ॥
त्रिकण्डकेषु चेतनं देवासो यज्ञमत्रत । तमिद् वर्धन्तु त्रो गिरः ॥ ३ ॥

॥ १११ ॥ यन् सोममिन्द्र विष्णोषि यदा य श्रित आप्तये । यदा मरुत्सु
मन्दसि समिन्दुभिः ॥ १ ॥ यदा शक्र परावति सपुत्रे अधि मन्दसे । अस्मा-
कमित् सुते रणा समिन्दुभिः ॥ २ ॥ यदासि सुन्वतो वृधो यजमानस्य स-
त्पते । उवये वा यस्य रयसि समिन्दुभिः ॥ ३ ॥

॥ ११२ ॥ यद्य कर्ष ह्यहहृदगा अभि सूर्ये । सर्वं तदिन्द्र ते वशे ॥ १ ॥
यदा प्रवृद्ध सत्पते न मगा इति मयसे । उतो तत् सुसमित् तव ॥ २ ॥ ये सो-
मांसः परावति ये अर्वावति सुन्विरे । सर्वास्तां इन्द्र गच्छसि ॥ ३ ॥

॥ ११३ ॥ उभये शुण्वेच न इन्द्रो अर्वागिदे वचः । सत्राच्यो मघवा सो-
मपीतये धिया शर्विष्ठ आ गमत् ॥ १ ॥ तं हि स्वराजं हृषभं तमोजसे धिपणे
निष्टतक्तुः । उतोपमानां प्रथमो नि पीदसि सोमकामं हि ते मनः ॥ २ ॥

॥ ११४ ॥ अभ्यातुव्यो अना त्वमनापिरिन्द्र जनुषां सनादसि । युधेदापि-
त्वमिच्छसे ॥ १ ॥ नकीं रेवन्तं मरुत्यार्य विन्दसे पीर्यन्ति ते सुगरवः । यदा
कृणोषि नदन्तुं समृहस्यादित् पितेर्व ह्यसे ॥ २ ॥

॥ ११५ ॥ अहमिद्धि पितुषपरिमेधामृतस्ये जगभे । अहं सूर्ये इवाजनि ॥ १ ॥
अहं प्रनेत मर्मना गिरः शुभमामि कण्ववत् । येनेन्द्रः शुष्प्रमिद् वधे ॥ २ ॥ ये
स्वामिन्द्र न तुष्टुवृष्टपयो ये च तुष्टुवुः । ममेद् वर्धस्वः सुष्टुतः ॥ ३ ॥

॥ ११६ ॥ मा भूम् निष्ठया इवेन्द्र त्वदरणा इव । वनानि न प्रजहितान्य-
द्विवो दुरोपांसो अमन्महि ॥ १ ॥ अमेन्महीदेना शवोनुग्रासरच ह्यवहन् । सुकृत्
सु ते महता शूर राधसानु स्तोमं मुदीमहि ॥ २ ॥

॥ ११७ ॥ पित्रा सोममिन्द्र मन्दतु त्वा यं ते सुपाव हर्षरवाद्रिः । सोतु-
र्षीदुभ्यां सुयतो नार्वो ॥ १ ॥ यस्ते मयो युष्मरचाकरस्ति येन वृत्राणि हर्षस्व

हंसि । स त्वामिन्द्र प्रभूवसो ममत्तु ॥ २ ॥ बोधा सु मे मयवन् वाचमेमां यां ते
वसिष्ठो अर्चति प्रशस्तिम् । इमा ब्रह्म सध्मादे जुपस्य ॥ ३ ॥

॥ ११८ ॥ शम्भुःपु शचीपत् इन्द्र विश्वाभिरुतिभिः । भगं न हि त्वां य-
शमे वमुचिद्वपुः शूर चराममि ॥ १ ॥ पौरो अश्वस्य पुरुकृद् गवामस्युत्सो देव
द्विष्टपर्ययः । नकिर्हि दानं परिमर्षिपत् त्वे यद्यद्यामि तदा भर ॥ २ ॥ इन्द्रमिद्
देवनातय इन्द्रं प्रयत्न्यधरे । इन्द्रं समीके वनिनो हवामहे इन्द्रं धनस्य मातये
॥ ३ ॥ इन्द्रो मृद्ना रोदसी पप्रयच्छव इन्द्रः सूर्यमरोचयत् । इन्द्रे ह विरवा भु-
वनानि येमिरे इन्द्रे सुयानाम इन्द्रवः ॥ ४ ॥

॥ ११९ ॥ अस्तात्रि गन्मं पूष्यं ब्रह्मेन्द्राय वोचत । पूर्वीश्रितस्य वृहतीर-
नूपत स्नानुमेधा अंष्टत्त ॥ १ ॥ तुरण्यत्रो मधुमन्तं घृतरचुतं विप्रसो अर्कमा-
वृष्टुः । अस्मे रयिः पमथे वृष्टयं शशोस्मे सुवानाम इन्द्रवः ॥ २ ॥

॥ १२० ॥ यदिन्द्र प्रागपागुद्व्ययं वा ह्यसे वृभिः । सिमां पुरु वृपूतो
अस्यानुवेसिं प्रशर्ये तुर्वशे ॥ १ ॥ यद्वा रणे रुशमे शपावके कृप इन्द्र मादयसे सर्वा ।
काएवांमस्त्वा ब्रह्मभि स्तोमवाहस इन्द्रा यच्छन्त्या गंदि ॥ २ ॥

॥ १२१ ॥ अभि त्वां शूर नोनुमोदुग्धा इव धेनवः । ईशानस्य जगतः स्व-
ईशमीशानमिन्द्र तस्थुपः ॥ १ ॥ न त्वावीं अन्यो दिव्यो न पार्थिवो न जातो न ज-
निष्यते । अश्यायन्तो मघवामिन्द्र घ्राजिनो गव्यन्तस्त्वा हवामहे ॥ २ ॥

॥ १२२ ॥ ऐवतीर्निः सध्माइ इन्द्रे सन्तु तुचिवाजाः क्षुमन्तोयाभिर्ददं ॥ १ ॥
आ य त्वावान् त्मनास स्तोतृभ्यो धृष्णवियानः । अणोरक्षं न चक्रयोः ॥ २ ॥
आ यद् पुवं शतक्रवा कार्मं जरितृणाम् । अणोरक्षं न शचीभिः ॥ ३ ॥

॥ १२३ ॥ तत् सूर्यस्य देवत्वं तन्मद्वित्वं मध्या कर्तोविततं सं जभार । य-
देदयुक्त हरितः मधुस्थदाद्रात्री वासस्तनुते सिमसै ॥ १ ॥ तन्मिन्नस्य बरुण-
स्याभिवले सूर्यो रूपं कृणुते द्यौरुपस्थे । अन्तमन्यद् रुशदस्य पार्जः कृष्ण-
मन्यद्धरितः सं भरन्ति ॥ २ ॥

॥ १२४ ॥ कया नधिव आ भुवद्वती मदावृष्टः सर्वा । कया शचिष्ठया वृता
॥ १ ॥ कस्त्वां मत्सो मदानां मंदिष्ठो मत्सदन्धसः । इन्द्रा चिदाहते वसु ॥ २ ॥

मीपि वृषाकपिं विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ८ ॥ अवीरोमिव मामयं शराहंरुभि
 मन्यते । उताहमस्मि वीरिणीन्द्रपत्नी मरुत्सखा विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ९ ॥
 संहोत्रं स्मं पुरा नारी समनं वाक् गच्छति । वेधा ऋतस्य वीरिणीन्द्रपत्नी मही-
 यते विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १० ॥ इन्द्राणीमासु नारिषु सुभगाग्रहमश्रवम् ।
 नक्षस्या अपरं चन जरसा मरुते पतिर्विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ११ ॥ नाहमिन्द्रा-
 णि रारण सख्युर्वृषाकपेश्रुते । यस्येदमप्यं हविः प्रियं देवेषु गच्छति विश्वस्मा-
 दिन्द्र उत्तरः ॥ १२ ॥ वृषाकपायि रेवति सुपुत्र आदु सुस्तुपे । घसत् त इन्द्रं
 उक्षरः प्रियं काचित्करं हविर्विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १३ ॥ उच्छणो
 हि मे पञ्चदश माकं पचन्ति विंशतिम् । उताहमग्नि पीत्र इदुभा कुक्षी पृणन्ति
 मे विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १४ ॥ वृषभो न तिग्ममृद्भोमृत्तयूपेषु रोरुवत् । मन्यस्तं
 इन्द्रं शं हृदे यं तं मुनोति भावयुर्विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १५ ॥ न सेशे यस्य र-
 म्बतेन्तरा सखध्याः कपृत् । सेदीशे यस्य रोमशं निपेदुषो विजृम्भते विश्वस्मा-
 दिन्द्र उत्तरः ॥ १६ ॥ न सेशे यस्य रोमशं निपेदुषो विजृम्भते । सेदीशे यस्य रम्बते-
 न्तरा सखध्याः कपृत् विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १७ ॥ अपमिन्द्र वृषाकपिः परस्व-
 न्तं हतं विदत् । असि सूनां नवं चरुमादेघस्वान् आर्चितं विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १८ ॥
 अयमेमि विचारकशब्दं विचिन्वन दाममार्यम् । पित्रामिपाकमुत्वंनोभि धीरमचारकशं
 विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १९ ॥ धन्वं च यत् कुन्तर्षं च कर्ति स्विता वि योर्नना ।
 नेदीयसो वृषारूपेस्तमेहिं गृहो उप विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ २० ॥ पुनरेहिं वृषारूपे
 सुविता कल्पयावहै । य एष स्वमनंशोस्तमेषिं पथा पुनर्विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ २१ ॥
 यदुर्दध्वो वृषाकपे गृहमिन्द्रात्तगन्तन । कस्य पुन्यधो मृगः कर्मण जनयोपिनो
 विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ २२ ॥ पर्शुर्हं नामं मानयी माकं संगूर विंशतिम् । अद्रं
 भल्ल त्यस्या अमृद् यस्यो उदरमामृद् विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ २३ ॥

॥ अथ बुन्नापमृतानि ॥

॥ १२७ ॥ इदं जज्ञ उषं धृत नशरंशु स्तर्विष्यते । षष्टिं मरुतां नवतिं च
 कौरुष आ रुशमेपु दधहे ॥ १ ॥ उप्या यस्यं मत्रारणो वृषमन्तो द्विदंशं । कर्मा
 रयंस्य नि जिहीदने द्वि वृषमाणा उपसृशः ॥ २ ॥ एष इषायं मापदे शतं नि-
 प्तान् दश राजः । धीरिं शतान्यर्षितां मरुद्यादश मोनाम् ॥ ३ ॥ (?) बर्य-

अभी पुणः सखीनामाविता जरितृणाम् । शतं भवांस्यूतिभिः ॥३॥ इमा नु कं
 भुवना सीपधामेन्द्रश्च विश्वे च देवाः । यज्ञं च नस्तन्वं च प्रजां चाद्रित्थैरिन्द्रः
 सह चीकलपाति ॥ ४ ॥ आद्रित्थैरिन्द्रः सगणो मरुञ्जिरस्माकं भूत्वाविता तनु-
 नाम् । इत्वार्यं देवा असुरान् यदार्यन् देवा देवत्वमभिरक्षमाणाः ॥ ५ ॥ प्र-
 त्यञ्चमर्कमनयं हवीभिरादित् स्वधामिपिरां पर्यपरयन् । अया वाजं देवहितं
 सनेम मदेम शतहिषाः सुवीराः ॥ ६ ॥

॥ १२५ ॥ अपेन्द्र प्राचीं मघवन्नभिन्नानपापांचो अभिभूते नुदस्व । अपो-
 दीचो अयं शूराधराचं जुरौ यथा तव शर्मन् मदेम ॥ १ ॥ कुविदङ्ग यवमन्तो यव
 चिद् यथा दान्त्यनुपूर्वं त्रिय्यं । इहेहैषां कृणाहि भोजनान्ति ये शहिषो नमोवृ-
 किं न जग्मुः ॥ २ ॥ नहि स्वर्यैतथा यातमस्ति नोत श्रवो विविदे संगमेपुं । ग-
 व्यन्त इन्द्रं मरुत्याय विमा अश्वायन्तो वृषणं वाजयन्तः ॥ ३ ॥ युवं सुरार्यम-
 श्विना नमुचावासुरे सचा । विपिषाना शुभस्पती इन्द्रं कर्मस्वावतम् ॥ ४ ॥ पु-
 त्रमिव पितरांश्वितोभेन्द्रावधुः काव्यैर्दसनाभिः । यत् सुरामं व्यपिवः शचीभिः
 सरस्वती त्वा मघवन्नभिष्णक् ॥ ५ ॥ इन्द्रः सुत्रामा स्वर्वा अवोभिः सुमृष्टीको
 भवतु विश्ववेदाः । वाधतां देवो अभयं नः कृणोत सुवीर्यस्य पतयः स्याम ॥६॥
 स सुत्रामा स्वर्वा इन्द्रो अस्मदाराचिद् देपः सनुतर्पुयोतु । तस्यं वयं गुप्तौ य-
 क्षियस्यापि भूदे सौमन्तसे स्याम ॥ ७ ॥

॥ १२६ ॥ वि हि सोतोरसृक्षतु नेन्द्रं देवममंसत । यत्रामदद् वृषाकपिर्यः पु-
 ष्पे मत्सखा विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १ ॥ पशु हीन्द्र धार्वसि वृषाकपेरति ध्य-
 थिः । नो अह म विन्दस्यन्वयं सोमपीतये विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ २ ॥ किमयं
 त्वां वृषाकपिश्चकार हरितो मुगः । यस्मा इरस्यसीदु न्वापो वां पुष्टिमद् वमु विरव-
 स्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ३ ॥ यमिमं त्वं वृषाकपिं प्रियमिन्द्राभिरक्षसि । स्या न्वंस्य
 जम्भिषदपि कर्णे वराहयुर्विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ४ ॥ प्रिया तृष्टानि मे कृपि-
 व्यंका व्यद्वदुपत् । शिरो न्वंस्य राविपुं न मुगं दुष्कृतं मुत्रं विभ्वस्मादिन्द्र उत्त-
 रः ॥ ५ ॥ न मत्स्त्री सुभसत्तरा न सुयाशुतरा भुवत् । न मत् प्रतिच्यवीयसी
 न सग्भ्युयमीयसी विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ६ ॥ त्वे श्वंश्च मुलाभिक्
 भेविष्यति । भसन्मं अय्य सविष मे शिरो मे वीव हृष्यति ।
 चोरः ॥ ७ ॥ किं सुंधारो स्वदुदे पृथुष्टो पृथुनायने । किं

मीपि वृषार्कपि विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ८ ॥ अवीरोमिव मामयं शराहंरभि
 मन्यते । उताहर्मस्मि वीरिणीन्द्रपत्नी मरुत्संखा विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ९ ॥
 संद्योत्रं स्मं पुरा नारी सर्पन्तं वाक् गच्छति । वेधा मृतस्य वीरिणीन्द्रपत्नी मही-
 यन् विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १० ॥ इन्द्राणीमासु नारिषु सुभगांमहमश्रवम् ।
 नयस्या अपरं च न जससा मरति पतिविश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ ११ ॥ नाहमिन्द्रा-
 णि रारण सगर्भुर्वृषार्कपेर्भृते । यस्येदमर्ष्यं हविः प्रियं देवेषु गच्छति विश्वस्मा-
 दिन्द्र उत्तरः ॥ १२ ॥ वृषार्कपाणि रेवंति सुपुत्र आदु सुस्तुपे । घसत् त इन्द्र
 उल्लसः प्रियं काचित्करं हविर्विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १३ ॥ उच्छो
 हि मे पञ्चदश साकं पचन्ति विंशतिम् । उताहमग्नि पीव इद्भुभा कुक्षी पृणन्ति
 मे विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १४ ॥ वृषभो न तिमश्रुद्गोमर्ष्येषु रोहवत् । मन्यस्त
 इन्द्र शं हृदे यं ते सुनोति भावयुविश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १५ ॥ न सेशे यस्य र-
 म्ब्वेन्तरा म्वध्याकृपृत् । सेदीशे यस्य रोमशं निषेदुषो विजृम्भते विश्वस्मा-
 दिन्द्र उत्तरः ॥ १६ ॥ न सेशे यस्य रोमशं निषेदुषो विजृम्भते । सेदीशे यस्य र्म्ब्वेते-
 न्तरा म्वध्या कृपृत् विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १७ ॥ अयमिन्द्र वृषार्कपिः परस्व-
 न्तं हतं विदत् । असि मूनां नवं चरुमादिध्रस्वान् आवित्तं विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १८ ॥
 अयममि विचाकशद् विचिन्वन दासुमार्यम् । पित्रामिपाकसुत्वन्तोभि धीरमचाकशं
 विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ १९ ॥ धन्वं च यत् कृन्तमं च कर्ति स्त्रित ता वि योर्जना ।
 नेदीयसो वृषारूपेस्तमेहिं गृहो उप विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ २० ॥ पुनरोहिं वृषाकपे
 सुविता कल्पयावहै । य वृष स्वमनंशोस्तमेपि पथा पुनर्विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ २१ ॥
 यदुर्द्वचो वृषाकपे गृहमिन्द्रात्तगन्तन । कास्य पुल्वधो मृगः कर्मगं जनयोपनेो
 विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ २२ ॥ पर्शुर्हं नामं मानवी साकं संभूव विंशतिम् । भद्रं
 भलं त्यस्या अमद् यस्या उदरमार्मयद् विश्वस्मादिन्द्र उत्तरः ॥ २३ ॥

॥ अथ कुन्तापमूक्तानि ॥

॥ १२७ ॥ इदं जना उपं धुत् नशाशंसु स्तविष्यते । प्रष्टि महसां नवृत्ति चं
 कौरसु आ हृशमेपु दग्हे ॥ १ ॥ उच्छा यस्य मवाहणो वृधूमन्तो द्विर्दश । वृष्मा
 र्यस्य नि जिहीहते शिव ईपमाणा उपस्पृशः ॥ २ ॥ वृष वृषार्यं मामहे शन्तं नि-
 प्तान् दश स्रजः । व्रीणि शतान्पर्वतां महच्छादश गोनाम् ॥ ३ ॥ (?) वच्य-

स्य रेभं वच्यस्व वृत्ते न पङ्के शकुनः । नष्टं जिह्वा चर्चरीति क्षुरो न भुरिजोरिव
 ॥ ४ ॥ प्र रेभासो मनीषा वृषा गावं इधेरते । अमोतपुत्रका प्रपापमोत गा इवा-
 सते ॥ ५ ॥ प्र रेभ धीं भरस्व गोविद्धं वसुविद्धम् । देवत्रेमां वाचं श्रीणीहीपूर्णा-
 वीरस्तारम् ॥ ६ ॥ (२) राज्ञो विश्वजनीनस्य यो देवोमर्त्या अति । वैश्वान-
 रस्य सुष्टुतिमा सुनोतां परिक्षितः ॥ ७ ॥ परिच्छिन्नः क्षेममकरोत् तम आसन-
 माचरन् । कुलापन् कृणवन् कौरव्यः पतिर्वदेति जायया ॥ ८ ॥ कतरत् त आ
 हंराणि दधि मन्थां परि श्रुतम् । जायाः पतिं वि पृच्छति राष्ट्रे राज्ञः परिक्षितः
 ॥ ९ ॥ अभीवस्वः प्र जिहीते यवंः एकः पथो विलम् । जनुः स भद्रमेधति राष्ट्रे
 राज्ञः परिक्षितः ॥ १० ॥ (३) इन्द्रः कारुमव्यूधदुर्क्षिष्ट वि चरा जन्म ।
 ममेदुग्रस्य चर्क्षधि सर्व इत् तं पृणादरिः ॥ ११ ॥ इह गावः प्रजायध्वमिहारवा
 इह पूरुपाः । इहो सहस्रदन्तिणोपि पूपा नि पीदति ॥ १२ ॥ नेमा इन्द्र गावो
 रिपन् मो आसां गोपं रीरिपत् । मासांमभिन्नयुर्न इन्द्र या स्तेन ईशत ॥ १३ ॥
 उप नोन रमसि सूक्तं वचसा वयं भद्रेण वचसा वयम् । वनादधिध्वनो गिरो न
 रिष्येम कृदा चन ॥ १४ ॥ (४)

॥ १२८ ॥ यः सभेयो विदध्यः सुत्वा यज्वाथ पूरुपः । सूर्यं चामू रिशाद-
 सुस्तद् देवाः प्रागकल्पयन् ॥ १ ॥ यो जाम्या अप्रथयस्तद् यत्सर्वायं दुधुर्पति ।
 ज्येष्ठो यदप्रचेतास्तदाहुरधरागिति ॥ २ ॥ यद् भद्रस्य पुरुषस्य पुत्रो भवति
 दाधूपिः । तद् त्रिमो अर्धवीद् तद् गन्धर्वः काम्यं वचः ॥ ३ ॥ यश्च पाणि रघु-
 जिष्ठ्यो यश्च देवा अदाशुरिः । धीराणां शश्वतामहं तदपागिति शुश्रुम ॥ ४ ॥
 ये च देवा अयजन्ताथो ये च पराशुदिः । सूर्यो दिवंमिव गत्वार्थं मघवा
 नो वि रण्यते ॥ ५ ॥ (५) योनाक्ताक्तो अनभ्यक्तो अपाणिवो अहिर्-
 रयत्रः । अब्रह्मा ब्रह्मणः पुत्रस्तोता कल्पेषु संमिता ॥ ६ ॥ ये आक्ताक्तः सुभ्य-
 क्तः सुमणिः सुहिररयत्रः । सुब्रह्मा ब्रह्मणः पुत्रस्तोता कल्पेषु संमिता ॥ ७ ॥
 अप्रपाणा च वेशन्ता रेवा अमतिदिश्ययः । अयम्या कन्याकन्याणी तोता क-
 ल्पेषु संमिता ॥ ८ ॥ सुप्रपाणा च वेशन्ता रेवान्तसुमतिदिश्ययः । सुर्यभ्या
 कन्या कन्याणी तोता कल्पेषु संमिता ॥ ९ ॥ परिवृक्ता च महिपी स्वस्त्या
 च युधिगमः । अनाशुररचाग्रामी तोता कल्पेषु संमिता ॥ १० ॥ यायाता
 च महिपी स्वस्त्या च युधिगमः । स्वाशुररचां ग्रामीतोता कल्पेषु सं-
 मिता ॥ ११ ॥ (६) यदिन्द्रादो दाशुशुने मानुषं वि गाह्याः । विरुपः स-

र्विष्मा आसीत् मह यज्ञाय कल्पते ॥ १२ ॥ त्वं वृषाहुं मघवृद्धं मर्याकरो रविः ।
 त्वं वैश्विणं च्याम्यो वि वृत्रस्याभिन्नच्छिरः ॥ १३ ॥ यः पर्यतान् व्यदधाद् यो ह्यपो
 व्यगाहयाः । इन्द्रो यो वृत्रहान्महं तस्मादिन्द्र नमोस्तुते ॥ १४ ॥ पृष्ठं धावन्नं
 ह्योराश्विः ध्रुवममश्रुवन् । स्यस्यस्व जत्रोयन्द्रमा बह सुसर्जम् ॥ १५ ॥ ये त्रा
 श्वेना अर्जध्रुमो दार्यो युञ्जन्ति दक्षिणम् । पूर्वा नमस्य देवानां विश्वदिन्द्र
 मर्हायते ॥ १६ ॥ (७)

॥ १२६ ॥ एता अश्वा आ प्रवन्ते ॥ १ ॥ प्रतीपं प्रातिमुत्वनम् ॥ २ ॥ ना-
 गामेका हरिक्रिका ॥ ३ ॥ हरिविनके किर्मिच्छसि ॥ ४ ॥ साधुं पुत्रं हिंश्ययम्
 ॥ ५ ॥ फाहेनं परास्यः ॥ ६ ॥ यत्रामुस्तिस्तः शिशपाः ॥ ७ ॥ परिं त्रयः ॥ ८ ॥
 पृदाकवः ॥ ९ ॥ मृद्धं प्रमन्त आसते ॥ १० ॥ अयन्महा ते अर्वाहः ॥ ११ ॥ स इच्छकं
 सर्वायते ॥ १२ ॥ सर्वायते गोपीया गोगतीरिति ॥ १३ ॥ पुमां कुस्ते निर्मिच्छसि
 ॥ १४ ॥ पल्प यज्ज वयो इति ॥ १५ ॥ वद्ध वो अया इति ॥ १६ ॥ अनागारु के-
 यिका ॥ १७ ॥ अश्वम्य चारो गोशपयके ॥ १८ ॥ श्येनीपती सा ॥ १९ ॥ अनामयो-
 पन्निद्रिका ॥ २० ॥

॥ १३० ॥ को अर्थ बहुलिप्ता इपूनि ॥ १ ॥ को असिद्याः पर्यः ॥ २ ॥ को
 अर्जुन्याः पर्यः ॥ ३ ॥ कः कान्यर्याः पर्यः ॥ ४ ॥ एनं पृच्छ कुहं पृच्छ ॥ ५ ॥ कुर्दाकं
 पक्कं पृच्छ ॥ ६ ॥ यवानो यतिस्वभिः कुभिः ॥ ७ ॥ अकुप्पन्तः कुर्पायकुः ॥ ८ ॥
 आमणको मणत्सकः ॥ ९ ॥ देवं त्वमतिस्म्य ॥ १० ॥ एनश्चिपहृत्तिका ह्यविः
 ॥ ११ ॥ मृदुद्वेदो मर्वाप्रति ॥ १२ ॥ मृद्धं उत्पन्न ॥ १३ ॥ मा त्वाभि सर्वा नो
 विदन् ॥ १४ ॥ वशायाः पुत्रमा यन्ति ॥ १५ ॥ इरावेदुपर्ये दत् ॥ १६ ॥ अर्थो
 ह्ययन्निप्रति ॥ १७ ॥ अर्थो ह्ययन्नि ॥ १८ ॥ अर्थो भ्या अस्थिरो भवन् ॥ १९ ॥
 उयं यकार्शलोक्ता ॥ २० ॥

॥ १३१ ॥ आर्मिनोन्निति भयते ॥ १ ॥ तस्य अनु निर्भञ्जनम् ॥ २ ॥ व-
 ह्णो याति वस्वभिः ॥ ३ ॥ शतं वा भारती शवं ॥ ४ ॥ शतप्राश्या हिं-
 एययाः । शतं रुथ्या हिंश्ययाः । शतं कृया हिंश्ययाः । शतं निष्का हिं-
 श्ययाः ॥ ५ ॥ अहल कुश वर्त्तक ॥ ६ ॥ शफेनं ह्य अहते ॥ ७ ॥ श्रायं
 युनेनती जनी ॥ ८ ॥ वर्निष्टा नावं गृह्णन्ति ॥ ९ ॥ इदं महं मद्रुरिति ॥ १० ॥

ते वृक्षाः सह तिष्ठति ॥११॥ पार्कं वृलिः ॥१२॥ शकं वृलिः ॥ १३ ॥ अश्वत्थ
खर्दिरो ध्रुवः ॥ १४ ॥ अश्वत्थपरम ॥ १५ ॥ शयो हत इव ॥ १६ ॥ व्याप पू-
रुपः ॥ १७ ॥ अश्वत्थमिसां पूरुपकम् ॥ १८ ॥ अत्यर्धं पंस्वतः ॥ १९ ॥ दावं
हस्तिनां वृती ॥ २० ॥

॥ १३२ ॥ आदलां वृकपेककम् ॥ १ ॥ अलां वृकं निखातकम् ॥ २ ॥ क-
कृष्टिको निखातकः ॥ ३ ॥ तद् वात उन्मथापति ॥ ४ ॥ कुलायं कृणवादिर्ति
॥ ५ ॥ उग्रं र्वनिषदाततम् ॥ ६ ॥ न र्वनिषदनाततम् ॥ ७ ॥ क र्पां कर्करी लि-
खत् ॥ ८ ॥ क र्पां वुन्दुभिं हनत् ॥ ९ ॥ यद्रीयं हनत् कथं हनत् ॥ १० ॥ देवी
हनत् कुहनत् ॥ ११ ॥ पर्यागारं पुनः पुनः ॥ १२ ॥ श्रीण्युप्सु नामानि ॥ १३ ॥
द्विरण्य इत्येकं अब्रवीत् ॥ १४ ॥ द्वौ वा ये शिशवः ॥ १५ ॥ नीलां शिखरवृ-
हनः ॥ १६ ॥

॥ १३३ ॥ विर्ततौ किरणौ द्वौ तावां पिनष्टि पूरुपः । न वै कुमारि तत्
तथा यथा कुमारि मन्यसे ॥ १ ॥ मातुष्टे किरणौ द्वौ निष्टुः पुरुषानृते । न वै०
॥ २ ॥ निष्टुं कर्णकौ द्वौ निरायच्छस्त्रि मध्यमे । न वै० ॥ ३ ॥ वृत्तानायै
शशानायै तिष्ठन्ती वावं गूहसि । न वै० ॥ ४ ॥ श्लक्ष्णायां श्लक्ष्णकायां
श्लक्ष्णैवावं गूहसि । न वै० ॥ ५ ॥ अश्वत्थमिवावं अश्वत्थलोममतिं हृदे ।
न वै कुमारि तत् तथा यथा कुमारि मन्यसे ॥ ६ ॥

॥ १३४ ॥ इहेत्य प्रागवागुदं गधराग्—अरालागुदं भर्त्सथ ॥ १ ॥ ० वृत्साः
पुरुषन्त आसते ॥ २ ॥ ० स्थालीपाको वि लीयते ॥ ३ ॥ ० स वै पृथु लीयते
॥ ४ ॥ ० आदं लाहणि लीशायी ॥ ५ ॥ इहेत्य प्रागवागुदं गधराग्—अच्छिली
पुच्छिलीयते ॥ ६ ॥

॥ १३५ ॥ भुगित्यभिगतः शलित्यपक्रान्तः फलित्यभिष्टितः । वुन्दुभि-
माहननाभ्यां जरितरोथामो द्वैव ॥ १ ॥ क्रोशविले रजनि ग्रन्थेर्धानमुपानहि
प्रादम् । उत्तमां जनिमां जन्वानुत्तमां जनीन् वृत्तमन्यात् ॥ २ ॥ अलावूनि पूपा-
तक्रान्यश्वत्थपलाशम् । पिपीलिकावृक्षसो विद्युत्स्वार्षणशफो गोशफो ज-
रितरोथामो द्वैव ॥ ३ ॥ वीमे देवा अक्रंसताध्वर्यो लिमं प्रचरं । सुसत्यमिदं

त्वांस्वामिं मनुदमि ॥ ४ ॥ पृथ्वी यदरयते पृथ्वी यदर्यमाणा जरितरोगामो
 द्वेव । होता विंशमेन जरितरोगामो द्वेव ॥ ५ ॥ आदित्या ह जरितरद्विरोभ्यो
 टक्षिणाग्रनयन् । तां ह जरितः प्रत्यायंस्तामु ह जरितः प्रत्यायन् ॥ ६ ॥ तां ह
 जरितनः प्रत्यगृभ्णंस्तामु ह जरितनः प्रत्यगृभ्णः । अहानेतरसं न वि चेतना-
 नि यद्धानेतरसं न पुगेगवापः ॥ ७ ॥ उत श्वेत आशुपत्वा उतो पशाभिर्यविष्ठः ।
 उतेमाशु मानं पिपति ॥ ८ ॥ आदित्या रुद्रा वमंयुस्त्वेनु त इदं राघः प्रति गृभ्णी-
 यद्विरः । इदं राघो विभु मभुं इदं राघो वृहन् पृथुं ॥ ९ ॥ देवा ददुत्वामुं तद् वो
 अस्तु मुचेतनम् । युष्मां अस्तु दिवेदिवे प्रत्येवं गृभायत ॥ १० ॥ त्वमिन्द्र शर्मरिणा
 ह्येवं पारावनेभ्यः । विमाय स्तुचेत वंमुचनिं दुरश्रवसे बह ॥ ११ ॥ त्वमिन्द्र कृपोता-
 य च्छिन्नपुत्राय वञ्चते । श्यामाकं एकं पीलुं च चारंस्मा अकृणोविहः ॥ १२ ॥
 अरंगरो वावदीति त्रेधा यद्दो वरत्रया । इरामह मशंमत्यनिपामपं सेधति ॥ १३ ॥

॥ १३६ ॥ यदस्या अद्भुतेषाः कृधु स्यूलमुपातसत् । मुष्काविदस्या एजतो
 गोशुफे शकृलाविं ॥ १ ॥ यदो स्यूलन पसंसाणां मुष्का उपावधीत् । विष्वक्षा
 वस्या वर्धतः सिक्ततास्येय गर्दभौ ॥ २ ॥ यदल्पक्रास्वल्पिक्रा कर्कधूकेवपयते ।
 वासन्तिकर्मिय तेजनं यन्त्यवाताय वितपति ॥ ३ ॥ यद् देवासो ललामगुं मर्विष्टीमि-
 न्माविपुः । सुकृला देदिरयते नारीं सत्यस्यान्निभुवो यथा ॥ ४ ॥ महानग्न्युत्पृष्टि
 मोक्रोद्दस्थानासरन् । शक्तिरानना स्वचमशकं सक्तु पद्यम् ॥ ५ ॥ महानग्न्युलूखल-
 मतिक्रामन्त्यववीत् । यथा तत्र वनस्पते निरंघ्नन्ति तथैवेति ॥ ६ ॥ महानग्न्युर्प धूते भू-
 ष्टोयाप्यभूभुवः । यथैव ते वनस्पते पिप्यति तथैवेति ॥ ७ ॥ महानग्न्युर्प धूते भूष्टो-
 थाप्य भूभुवः । यथा वयो विदाह्यं स्वर्गे नमवदद्यते ॥ ८ ॥ महानग्न्युर्प धूते स्वसा
 वेशितं पसं । इत्थं फलस्य वृत्तस्य शूर्पं शूर्पं भजेमहि ॥ ९ ॥ महानग्नी कृक-
 वाकं शर्मयथा परिं धावति । अयं न विभयो मृगः शीर्ष्णा हरति धार्णिकाम् ॥ १० ॥
 महानग्नी महानग्नं धावन्तमनुं धावति । इमास्तदस्य ना रंज यभ मामद्वधौ-
 दनम् ॥ ११ ॥ सुदेवस्त्वा महानग्नीर्विधापते महतः साधु खोदनम् । कुसं पीवरो
 नवत् ॥ १२ ॥ वशा दुग्धामिमाङ्गुरिं प्रसृजतोग्रते परे । महान वै भद्रो यभ मा-
 मद्वधौदनम् ॥ १३ ॥ विदेवस्त्वा महानग्नीर्विधापते महतः साधु खोदनम् । कुमारिका
 पिङ्गलिका कार्त्वि भर्षां कु धावति ॥ १४ ॥ महान वै भद्रो शिल्वा महान
 भद्र उदुम्बरः । महौ अभिक्त वापते महतः साधु खोदनम् ॥ १५ ॥

यः कुंभारी पिङ्गलिका वसन्तं पीवरी लभेत् । तैलकुण्डमिमांशुषं रोदन्तं शु-
मदरेत् ॥ १६ ॥

॥ इति कुन्तापसूक्तानि समाप्तानि ॥

॥ १३७ ॥ यजु प्राचीरजगन्तोरो मण्डूरधाणिकीः । हुता इन्द्रस्य शर्ववः
सर्वे युद्धुदयाशवः ॥ १ ॥ कर्पून्नरः कपूथमुद् दधातन चोदयंत खुदत वाजसा-
तये । जिष्टिग्न्यः पुत्रमा च्यावयोतष इन्द्रं सवार्थं इह सोमपीतये ॥ २ ॥ दृष्टिका-
ध्यां अकारिपं जिष्णोरश्वस्य वाजिनः । सुप्रभि नो मुखं कस्तु प्र ण आप्यपि
तारिपत् ॥ ३ ॥ सुतासो मधुमक्षमाः सोमा इन्द्राय मन्दिनः । प्रवित्रन्तो अत्र-
रन् देवान् गच्छन्तु वो मदाः ॥ ४ ॥ इन्द्रुरिन्द्राय पवत इति देवासो अत्रुवन् ।
वाचस्पतिर्मखस्पते विश्वस्येशान् ओजसा ॥ ५ ॥ महसंधारः पवते समुद्रो वा-
चमीइन्वयः । सोमः पती रयीणां सखेन्द्रस्य द्विवेदिवे ॥ ६ ॥ अयं द्रुप्तो अ-
शुमतीमतिष्ठदियानः कृष्णो दशभिः महसैः । आवत् तमिन्द्रः शच्या धर्मन्तप
स्नेहितीर्नुमणा अधत् ॥ ७ ॥ द्रुप्तमपश्यं विपुणे चरन्तमुपहरे नृधो अंगुमत्याः ।
नयो न कृष्णमवतस्थिवांसमिष्यामि वो वृषणो युध्यताजौ ॥ ८ ॥ अथ द्रुप्तो
अशुमत्या उपस्थेधारयत् तन्वं तित्विप्राणः । विशो अदेवीरभ्याश्चरन्तीर्ष-
हस्पतिना युजेन्द्रः ससाहे ॥ ९ ॥ त्वं ह त्यत् सप्तभ्यो जायमानोशुभ्रुभ्यो अभवः
शत्रुरिन्द्र । गूढे द्यावापृथिवी अन्वविन्दो विभुमद्भ्यो भुवनेभ्यो रणं धाः ॥ १० ॥
त्वं ह त्यदप्रतिमानमोजो वज्रेण वज्रिन् धृपितो जघन्य । त्वं शुष्णास्यावातिरो व-
ध्वैस्त्वं गा इन्द्र शचेदविन्दः ॥ ११ ॥ तमिन्द्रं वाजयामसि महे वृत्राय हन्तवे ।
स वृषा वृषभो भुवत् ॥ १२ ॥ इन्द्रः स दामने कृत ओजिष्ठः स मदे हितः ।
धूमनी श्लोकी स सोम्यः ॥ १३ ॥ गिरा वज्रो न संभृत सर्वलो अर्नपच्युतः ।
वृत्त ऋष्वो अस्तृतः ॥ १४ ॥

॥ १३८ ॥ महौ इन्द्रो य ओजसा प्रजेन्यो वृष्टिपां इव । स्तोमैर्वृत्तस्य वा-
दधे ॥ १ ॥ प्रजाभूतस्य पिर्मतः प्र यद् भरन्तु वद्वयः । विषा ऋतस्य धार्हसा ।
॥ २ ॥ कण्वा इन्द्रे यदक्रत स्तोमैर्वृत्तस्य सार्धनम् । जामि भुवत् आयुधम् ॥ ३ ॥

॥ १३९ ॥ आ नूनमस्विना युवं वृत्तस्य गन्तमवसे । प्रास्यं यच्छतमवृत्तं
पृषु च्छदिर्युपुतं या अरातयः ॥ १ ॥ यदन्तरिक्षे यद् द्विवि यद् पञ्च मार्तण्डौ

अनु । नृम्णं तद् धत्तमशिवना ॥ २ ॥ ये वृां दंसांस्परिवृता विपांसः परिमामृशुः ।
एवेन् क्रावस्वर्षं बोधतम् ॥ ३ ॥ अयं वां घृमो अशिवना स्तोमेन परि पिच्यते । अयं
सोमो मधुमान वाजिनीवसू येन वृत्रं चिकेतयः ॥४॥ यदृप्सु यद् वनस्तातो यदोपंवीषु
पुरुदंससा कृतम् । तेन माधिष्टमशिवना ॥ ५ ॥

॥ १४० ॥ यन्नासत्या भुरएषथो यद् वां देव भिषज्जयथः । अयं वां वृत्तो
मृतिभिर्न विन्धते हृविर्मन्तं हि गच्छथः ॥ १ ॥ आ नूनमश्विनोर्धृषि स्तोमं वि-
केत वामया । आ सोमं मधुमत्तमं घृमं सिञ्चादर्थवणि ॥ २ ॥ आ नूनं मृशुपं-
र्तनि रथं तिष्ठथो अशिवना । आ वृां स्तोमा इमे मम नभो नचुंच्यरीरत ॥३॥ य
दृष वां नासत्योर्वथराचुच्युवीमहि । यद् वा वारणाभिरश्विनेवेन् क्रावस्वर्षं वो र-
तम् ॥ ४ ॥ यद् वां कृन्नीवां उत यद् व्यथ्य अर्षिर्दे वी दीर्घतमा जुहाव । पृथो
यद् वां वैन्यः सादनेष्वेवेदतो अशिवना चेतयेथाम् ॥ ५ ॥

॥ १४१ ॥ यातं छर्विष्पा उत नः परस्या भूत जगन्पा उत नस्तनूपा ।
वर्तिस्तोकाय तनयाय यातम् ॥ १ ॥ यदिन्द्रेण स्वर्षं याथा अशिवना यद् वा वा-
युना भवेथः समोकसा । यदादित्येभिर्धृमभिः सृजोपेमा यद् वा विष्णोर्भिक्रमेणेषु
तिष्ठथः ॥२॥ यदद्याशिवनां वृहं हुवेय वाजंसतये । यत् पृम्सु तुर्वणे मरुन्नेष्ट्रं
मश्विनोरवः ॥३॥ आ नून यांतमश्विनेमा हृव्यानिं वां हिता ! इमे सोमामो अथि
तुर्वशे यदाविमे कएवेपु वामर्थ ॥ ४ ॥ यन्नासत्या पराके अर्वाके अग्नि भेषजम् ।
तेन नूनं विमदाय प्रचेतसा छर्विर्वत्सायं यच्छतम् ॥ ५ ॥

॥ १४२ ॥ अमुत्स्यु म देव्या साकं वाचाऽमशिवनाः । ध्यांरुद्व्या मनि
वि शानि मर्षेभ्यः ॥ १ ॥ म बोधयोपो अश्विना म देवि मृनृते महि । म यंत्र-
होतरानुपक् म मदाय श्रवां वृहत् ॥ २ ॥ यदृपो यामि भानुना मं मर्षेण गो-
चमे । आ हायमश्विनो रथो वृतिर्पीति नृपाप्यम् ॥ ३ ॥ यदार्वातामो अंगगो
गावो न दृह ऊर्धभिः । यदा वारोतरनृपत् म देव्यन्तो अश्विना ॥ ४ ॥ म
पुम्नाय म शर्वमे म नृपावायं शर्मणे । म ददाय प्रचेतमा ॥ ५ ॥ यदृनें र्थिभि-
रश्विना पितुर्पोना निपीदथः । यदां सुम्नेभिक्वथ्या ॥ ६ ॥

॥ १४३ ॥ तं वृां रथं वृपसया हुवेम पृपृजयंशिवना संमंति गोः । यः मृ-
यो वदति वन्धुप्राणगिरीहं एतमर्षं वसुयम् ॥ १ ॥ यत्रं श्रियंशिवना देवता तां

दिवो नपाता वनशुः शचीभिः । युवोर्वपुर्भि पृत्तः सचन्ते वहन्ति यत् ककुहा-
सो रथे चाम् ॥ २ ॥ को वाम्ना करते शतहृद्व्य ऊतये वा सुतपेयाय वार्कः ।
ऋतस्य वा वनूपे पृथ्व्याय नमो येमानो अश्विना ववर्तत् ॥ ३ ॥ हिरण्ययेन पुरुभू-
रथेनेमं यज्ञं नासत्योप यातम् । पिवाथ इन्मधुभः सोम्यस्ये दधयो रत्नं विभते जनाय
॥४॥ आ नो यातं दिवो अच्छा पृथिव्या हिरण्ययेन सुवृता रथेन । मा वाम्नये नि-
यमन् देव्यन्तः सं यद् इदे नाभिः पृथ्व्या चाम् ॥ ५ ॥ नू नो श्यिं पुरुवीरं वृहन्तं
दत्त्वा मिमांथामुभयेष्वस्मे । इरो यद् वामश्विना स्तोममावेन्तमधस्तुतिमाजमीन्हा-
सो अगमन् ॥ ६ ॥ इहेह यद् वां समना पपुत्ते सेयस्वस्मे सुमतिर्वाजरत्ना । उरु-
प्यतं जरितारं युधं ह श्रितः कामो नासत्या युवद्रिक् ॥ ७ ॥ मधुमतीरोपधीर्घाव
आपो मधुमन्नो भवत्वन्तरिक्षम् । क्षेत्रस्य पतिर्मधुमात्रो अस्त्वरिप्यन्तो अन्वेनं
चरेम ॥ ८ ॥ पुनाद्यं तदश्विना कृतं वां वृषभो दिवो रजसः पृथिव्याः । सहस्रं
शंसा उत ये गविष्यौ सर्वा इत् तां उप याता पिवध्वै ॥ ९ ॥

॥ इति नवमोऽनुवाकः ॥

॥ शस्त्रकाण्डं नाम विंशं काण्डं समाप्तम् ॥

॥ अथर्ववेदसंहिता च संपूर्णा ॥

